

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EBÜ'L-MEHÂSİN EL-KAVUKCÎ'NİN EL-LU'LU'UL-MERSÛ' ADLI
ESERİNİN TECÜME VE DEĞERLENDİRMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ŞEYDA YÜKSEL

DENİZLİ, 2023

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EBÜ'L-MEHÂSİN EL-KAVUKCÎ'NİN EL-LU'LU'UL-MERSÛ' ADLI
ESERİNİN TECÜME VE DEĞERLENDİRMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyda YÜKSEL

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Osman ORUÇHAN

Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri

Enstitü Bilim Dalı : Hadis

“Bu tez sınavı 24.08.2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Osman ORUÇHAN	BAŞARILI
Doç. Dr. Erdoğan KÖYCÜ	BAŞARILI
Doç. Dr. İdris TÜRK	BAŞARILI

Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nuntarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

BEYAN

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulguların analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

şeyda Yüksel

23.11.2023

ÖNSÖZ

Dinî ilimlerin doğru bir şekilde bize ulaşmasına vesile olan âlimlerimizin kaleme aldıkları eserlerin her birinden fayda hâsıl olmuşsa da bazılarının etkisinin çok daha büyük olduğu görülmektedir. Kâvukcî'nin (öl. 1305/1888) kaleme aldığı *el-Lü'lü'ü'l-merşû' fî mâ lâ aşle lehû ev bi-aşlihî mevzû'* eserinin böyle bir eser olduğu açıktır. Yazıldığı ilk dönemde ilim ehlinin dikkatini çekse de sonraki dönemlerde pek gün yüzüne çıkamamıştır.

İlk dönemlerden itibaren hadis ilmiyle iştigal edenler, rivâyetleri aktarmada büyük bir hassasiyet göstermişler, bunun için de çeşitli kriterler geliştirmişlerdir. İlk dönem hadis rivâyetlerinin gerçekleştiği dönem sahabe asrı olduğundan rivâyetlerin güvenilirliği hususunda pek şüpheye düşülmemiş ancak ilerleyen dönemlerde ortaya çıkan sosyal ve siyâsî değişimler hadis rivâyetinde olabildiğince dikkatli davranılmasının gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Tabir yerindeyse Hz. Peygamber'den nakledilen her şey ince ve sıkı bir elekten geçirilmeye çalışılmıştır. Biz, bu çalışmamızda rivâyetlerin tabii tutulduğu kriterleri tespit etmeyi ve rivâyetlerin ilk kaynağına ulaşmayı ve hakkındaki değerlendirmeleri tespit etmeyi amaçladık. Uydurma ve zayıf rivâyetlerin durumun sürekli gündeme geliyor olması, bize eserdeki rivâyetlerin tahrîc edilmesinin gerekliliği kararını aldırdı.

Çalışmamız giriş ve eserde yer alan rivâyetlerin tahrîci olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Yüksek lisans sürecimde gerek ders gerek tez dönemimde hiçbir desteğini esirgemeyen, ilmî tecrübelerinden istifade ettiğim, akademik yönlendirmeleriyle yeni fikir ve hedefler edinmemi sağlayan danışanım Doç. Dr. Osman ORUÇHAN hocama, yüksek lisans döneminde ilmi birikiminden istifade ettiğim ve emeği geçen Doç. Dr. Erdoğan KÖYCÜ hocama, Doç. Dr. İdris TÜRK hocama teşekkür ederim.

Şeyda YÜKSEL/DENİZLİ

Ebü'l-Mehâsin Muhammed b. Halîl el-Kâvukî ve el-Lü'lü'ü'l-merşû' Adlı Eserindeki Hadislerin Tercüme ve Değerlendirmesi
Tezin Yazarı: Şeyda YÜKSEL Danışmanı: Doç. Dr. Osman ORUÇHAN
Kabul Tarihi: 23 Kasım 2023 Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 326 (tez)
Anabilim Dalı: Temel İslam Bilimleri Bilim Dalı: Hadis
<p>Hadîs edebiyatının önemli bir türü olan tahrîc bu ilimde üç anlamda kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi, bir hadisi isnadıyla birlikte bir kitaba alıp nakletmektir ki bu anlam, daha çok ilk dönem müelliflerinin derledikleri hadîslerden kitap oluşturma faaliyetlerini ifade eder. İkincisi, belirli kitaplardan seçilen hadîslerle yeni bir kitap meydana getirmektir. Üçüncüsü ise, bizim çalışmamızda olduğu gibi, bir eserde Hz. Peygamber'e veya sonraki iki nesle isnâd edilen rivâyetlerin temel kaynaklardaki yerlerini göstermek, bunların isnâd ve sıhhat açısından durumuna işaret etmektir. Tahrîc yapana muharric, hadisin kaynağına veya râvisine mahrec denilir. Tahrîc sonunda ortaya çıkan eserler de tahrîc olarak isimlendirilir.</p> <p>Araştırmada hadislerin öncelikle Kütüb-i Sitte'deki, daha sonra da ulaşabildiğimiz ilk kaynaklarındaki yerlerini tahrîc etmek ve sıhhat durumları hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır. İlk olarak hadislerin Lü'lüül Marsû' da aktarıldığı şekliyle Kütüb-i Sitte'den ve Kütüb-i Sünne'deki yerleri tespit edilmiştir. Bu kaynaklarda hadislerin râvileri hakkında herhangi bir bilgi varsa bunlar aktarılmış; hadislerin sıhhat durumu tespit edilirken ise Buhârî ve Müslim'in Sahîh'inde geçen hadisler sahih kabul edilmiştir. Bunların dışındaki rivâyetlerde ise hadis âlimlerinin ve tercüme ettiğimiz eserin yazarı Kâvukî' (ö. 1305/1888) nin verdiği hükümler dikkate alınarak hadislerin sıhhat dereceleri belirlenmeye çalışılmıştır.</p> <p>Sonuç kısmında ise Kâvukî'nin rivâyetleri değerlendirme kriterleri tespit edilmiş; eserde rivâyet edilen hadislerin 14'ünün Sahîhayn'da, 59'unun Kütüb-i Sitte'de yer aldığı bilgisine yer verilmiştir. Kavukî, tespitlerimize göre bu eserde zikredilen hadislerin 111'ine uydurma, 41'ine zayıf, 10'una sahih hükmünü vermiştir. Geri kalan rivâyetler hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmadığı da incelememiz sonucunda elde ettiğimiz verilerdendir.</p>
Anahtar Kelimeler: Kâvukî, Lü'lüül Marsû', Tahrîc, Değerlendirme, Sıhhat.

Ebü'l-Mehâsin Muhammed b. Halîl el-Kâvukcî ve el-Lü'lü'ü'l-merşû' Adlı Eserindeki Hadislerin Tercüme ve Değerlendirmesi

Author: Şeyda YÜKSEL

Supervisor: Doç. Dr. Osman ORUÇHAN

Date: 23 November 2023

Nu. of pages: v + 326

Departmant: Basic Islamic Sciences **Subfield:** Hadith

Tahrîj, an important genre of hadith literature, is used in this science in three senses. The first of these is to transfer a hadith with its isnad into a book, which refers to the activities of compiling a book from the hadiths compiled by the early authors. The second is to create a new book with hadiths selected from certain books. The third, as in our study, is to show the place of the narrations attributed to the Prophet or the next two generations in the main sources and to point out their status in terms of isnad and authenticity. The person who performs tahrîj is called muharric and the source of the hadith or its narrator is called mahraj. The works that emerge as a result of tahrîj are also called tahrîj.

The aim of this study was to analyze the places of the hadiths first in the Qutb al-Sitta and then in the first sources we could access and to provide information about their authenticity. First of all, the places of the hadiths in the Qurtub al-Sitta and the Qurtub al-Sunnah as they are quoted in al-Lü'lüül Marsû' were determined. If there is any information about the narrators of the hadiths in these sources, they have been quoted; while determining the authenticity of the hadiths, the hadiths mentioned in the Sahih of Bukhari and Muslim were accepted as sahih. For the narrations other than these, we have tried to determine the degree of authenticity of the hadiths by taking into account the judgments of hadith scholars and the author of the translated work, al-Qāwūqjī.

In the conclusion, al-Qāwūqjī's criteria for evaluating the narrations were determined, and it was stated that 14 of the hadiths narrated in the work were included in Sahīhayn and 59 in the Qutb al-Sitta. According to our findings, Kavukjī judged 111 of the hadiths mentioned in this work as fabricated, 41 as weak, and 10 as sahih. The fact that he did not make any evaluation about the remaining narrations is among the data we obtained as a result of our examination.

Anahtar Kelimeler: Qutb al-Sitta, Sahīhayn, al-Lü'lüül Marsû', al-Qāwūqjī

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iv
GİRİŞ	1
1.ÇALIŞMANIN KONUSU	3
2.ÇALIŞMANIN AMACI	4
3.ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	4
BİRİNCİ BÖLÜM	6
KÂVUKCÎ'nin HAYATI ve İLMÎ KİŞİLİĞİ	6
1.1.Kâvukey' nin Hayatı	6
1.2.İlmî Hayatı	6
1.3. Görüşleri	7
1.4. el-Lü' lü' ü'l-merşû' HAKKINDA	8
İKİNCİ BÖLÜM	10
Hadislerin Tercüme ve Tahrîci	10
Elif Harfi	10
Be Harfi	66
Te Harfi	73
Se Harfi	77
Cim Harfi	79
Ha Harfi	82
Hı Harfi	88
Dal Harfi	92
Zel Harfi	99
Ra Harfi	101
Ze Harfi	108
Sin Harfi	113
Şin Harfi	122
Sad Harfi	131
Dad Harfi	140
Ta Harfi	142
Za Harfi	144
Ayn Harfi	145
Ğayn Harfi	158

Fe Harfi	160
Kaf Harfi	164
Kef Harfi	171
Lam Harfi.....	183
Mim Harfi	199
Nun Harfi	282
He Harfi	291
Vav Harfi	293
Lam Elif Harfi.....	297
Ye Harfi	309
SONUÇ.....	319
KAYNAKÇA.....	322

GİRİŞ

Hamd âlemlerin Rabbine salat ve selam Hz. Peygamber'e, ehl-i beytine ve tüm mü'minlere olsun.

Hadis ilminin amaçlarından biri de Hz. Peygamber'e isnad¹ edilen rivâyetlerin sıhhatini ortaya koymaktır. Bu amaçla te'lif edilen eser türlerinden biri de mevzuât olarak adlandırılan literatürdür. Mevzuât türü eserlerinin hedefi Hz. Peygamber'e isnad edilen rivâyetlerin belirli ölçeklerle sınıp rivâyetin Hz. Peygamber'e aidiyetinin sahih olup olmadığı sonucuna ulaşmaktır. Bu konuda pek çok âlim gayret göstermiş ve sahihi zayıf olandan ayırt edebilmek için herkesçe kabul edilip uygulanması gereken belli başlı kaideler tespit etme gayreti içinde olmuşlardır.

Biz de bu çalışmamızda değerli âlimlerden Kâvukcî'nin hayatı ve eserinin tercümesini ve rivâyetlerinin tahrîcini² ele alacağız. Mevzuât alanındaki önemli yazarlardan Osmanlı'nın son dönem âlimlerinden biri olarak tanınan Kâvukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû' fî mâ lâ aşle lehû ev bi-aşlihî mevzû'* adlı eserini, zayıf ve uydurma rivâyetlere karşı ilim talebeleri ve toplumu bilinçlendirmek amacıyla kaleme almıştır. Bu eseri oluştururken, hocalarından Muhammed Âbid Sindî ve Bâcûrî'nin de etkisinde olduğu söylenmektedir.

Kâvukcî'nin bu eserinin Türkçe'ye tercümesinin yapılması, kaynaklarının tespiti ve değerlendirilmesi, ilim dünyasına bir klasik eserin daha kazandırılmasını sağlayacaktır.

Eser hakkında çok fazla çalışma olmamakla birlikte biri makale biri tez olmak üzere iki çalışmaya ulaşılmıştır.

Makale:

1.Hadis Literatürü'nde uydurma Rivâyetler ile ilgili kavramlar

Mahmud Yazıcı tarafından hazırlanan bu makale *Rumeli İslâmî Araştırmalar Dergisi* tarafından 2021 yılında 35 sayfa olarak yayımlanmıştır. Makalede, eserde yer alan mevzû' teriminin karşılığı olan ifadeler tespit edilip açıklanmıştır.

Tez:

2.Ebu'l Mehâsin Şemsuddin el-Kâvukcî ve el-Lü'lü'ü'l-merşû' Adlı Eseri

Bingöl Üniversitesi Hadis Yüksek Lisans öğrencisi Necat Kızıllarslan tarafından hazırlanan bu çalışma 2021 yılında 114 sayfa olarak yayımlanmıştır. Tezde yazarın hayatı, eserleri, ilmî kişiliği; kitabın genel özellikleri ve içeriği hakkında bilgiler verilmiştir.

Bu çalışmada bana yol gösterici olan ve çalışmaya devam etmemde yardımcı olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Osman Oruçan'a teşekkür ederim.

¹ “rivayet için kullanılan lafızlarla râvi veya râvileri anarak hadis metnini ilk söyleyenine ulaştırmak, hadis metnini nakleden râvileri rivayet sırasına göre zikretmek” anlamına gelir.

² Bir eserde Hz. Peygamber'e veya sonraki iki nesle isnad edilen rivayetlerin temel kaynaklardaki yerlerini göstermek, bunların isnad ve sıhhat açısından durumuna işaret etmek

Tezimin tamamlanmasına maddi ve manevi olarak destek veren ve bazen de ihmal etmek zorunda olduğum değerli aileme teőekkürlerimi sunarım.

şeyda YÜKSEL

1.ÇALIŞMANIN KONUSU

Kültürel mirasımız olan yazma eserler kütüphanelerimizde üzerine çalışılmayı bekleyen pek çok kıymetli eser bulunmaktadır. Felsefe, astronomi, tıp, hadis gibi pek çok ilim dallarına kaynaklık eden bu eserler günümüze kazandırılmak üzere araştırmacı ve akademisyenleri beklemektedir. Osmanlı döneminde yaşayan âlimler de bu hususta pek çok faydalı eserler ortaya koymuşlar ve bunları toplumun hizmetine sunmuşlardır. Hadis üzerine kaleme alınan eserler yalnızca rivâyeti aktarmakla kalmamış belli bir zaman sonra yazılan eserler belirgin özellikler taşımaya başlamıştır. Yalnızca uydurma rivâyetleri bir araya getirmeyi amaçlayan mevzuât³ türü eserler gibi, hadisler belli özelliklerine göre sınıflandırma ihtiyacı hissedilmiştir. Hadis ve sünnete göre amel etme gayesinde olan Müslümanları uyarmak için rivâyetleri zayıf⁴, uydurma⁵ şeklinde ayırmak ümmetin hem itikâdî hem de ameli hayatını düzene koymak için hayli gerekli bir vazife olmuştur. Bu amaçla pek çok âlim mevzuât adlı uydurma ve zayıf rivâyetleri bildiren hadisleri içeren eserler kaleme almıştır.

Tarafımızca çalışma konusu olarak belirlenen, Ebü'l-Mehâsin Şemsüddîn Muhammed b. Halîl b. İbrâhîm et-Trablusî el-Kavucî'nin "*el-Lü'lü'ü'l-merşû' fî mâ lâ aşle lehû ev bi-aşlihî mevzû'*" adlı eser de bu amaçla kaleme alınmıştır. Bu kitap, önce müridlerinden Abdullah el-Attâr tarafından neşre hazırlanmış, oğlu Muhammed Kemâleddin tarafından gözden geçirilip müellifin hayatı hakkında bir giriş ilâve edilerek Radiyyüddin es-Sâgânî'nin (v.650/1252) *el-Mevzû'ât'*ı ile birlikte basılmış (Kahire, ts., 1305), daha sonra bu matbu nüshayı esas alan Fevvâz Ahmed Zümerlî eserin ilmî neşrini gerçekleştirmiştir (Beirut 1415/1994).

Biz de imkânlar dâhilinde ulaşabileceğimiz tek kaynak olması hasebiyle Fevvâz Ahmed Zümerlî'nin tahkikini esas almayı uygun bulduk.

Eser halk arasında şöhret kazanmış ancak senedi bulunmayan veya uydurma olan rivâyetleri bir araya getirmiştir. Mevzû' hadislerin âlimler tarafından nasıl ve hangi kriterlerle değerlendirildiğini ve bu ilmin Osmanlı'nın son dönemlerinde hangi seviyede gerçekleştiğini merak eden, bu ilimle ilk kez karşılaşmış olan ve bu usüllerin dinde bir kaynağı olup olmadığını merak eden

³ Hadis diye uydurulmuş sözleri toplamak amacıyla yazılan eserler, hadis tarihi içinde ilk devirlerde değil, hicri VI. Asrın başlarından itibaren görülmeye başlamıştır. Daha önceki dönemlerde, râviler tanıtılırken örnek kabilinden her kişinin uydurduğu hadislere işaret edilmekle yetinilmiştir. Mevzuât kitaplarının ilk örneklerini teşkil eden el-Makdisî'nin (v.597/1113) *Tezkiratu'l Mevzûât'*ı Ukaylî'nin (v. 323/934) *ed-Duafâ'*ından başlamak üzere Hatîb el-Bağdâdî'nin (v.463/1071) eserlerine uzanan yaklaşık 150 yıllık bir zaman kesimi içinde yazılmış eserlerden topladıkları gibi, tenkidlerde de Yahyâ b. Saîd el-Kattân'dan (v.198/813) başlayarak Abdurrahman b. El-Mehdî (v.198/813), Yahyâ b. Maîn (v.233/847), Ahmed b. Hanbel (v.241/855), Buhârî (v.256/869), Nesâî (v.303/915), İbn Ebî Hâfîm (v. 327/938), İbn Hibbân (v. 354/965), İbn Adiy (v. 365/975) ve Dârekutnî (v. 385/995) metinlerinden yararlanılmıştır. Aclûnî'nin *Keşfu'l Hafâ'sı*, Aliyyu'l Kârî'nin (v.1014/1605) *el-Mevzûâtü'l Kübrâ'sı* ile İbn Arrâk'ın (v.963/1556) *Tenzîhu's Şerîa'sı* konuya ait bilgi ihtiyacını karşılamaya yeterlidir. (tafsilât için bkz. Çakan, İsmail Lütfi, *Şekil ve Örneklerle Hadis Usûlü*, 142,41. Baskı İstanbul,2016)

⁴ Sahîh ve hasen hadîsin şartlarından birini veya birkaçını taşımayan hadîs Tirmizî'den sonraki kullanım bu manadır.(tafsilât için bkz.Aydınli, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*,364,10. Baskı, İstanbul,2019)

⁵ Söylemediği veya yapmadığı halde iftirayla Hz. Peygamber'e ait olduğu söylenen hadîs.(tafsilât için bkz. Aydınli, *Hadis Istılahları Sözlüğü*,196,10. Baskı, İstanbul,2019)

herkesin başucu kitabı olma özelliğine sahip bir çalışmadır. Mevzû' hadisin tarifi, alameti, mevzû' hadis rivâyetinin hükmü, hadis rivâyetlerinde yaygın olarak kullanılan "لا أصل له" (lâ asle lehu) in⁶ manası eserde değinilen konular arasındadır.

Eserini değerlendireceğimiz âlim Kavukcî, ilim dünyasına pek çok eser kazandırmış olmasına rağmen hakkında henüz yeterli çalışma yapılmamış, âlimin ve eserlerinin değeri tam manasıyla gün yüzüne çıkarılamamıştır. Üzerinde çalıştığımız eser dışında daha pek çok kitap kaleme almış olan Kâvukcî'nin tüm bu eserleri, bugün dünyanın dört bir yanındaki kütüphanelerde genç araştırmacıların kendilerini keşfetmesini beklemektedir. Biz de bu çalışmayla 19. yüzyıl âlimlerinden Kâvukcî'nin *el-Lü'lü'ü'l-merşû'* adlı eserinde yer alan hadislerin tahrîc ve değerlendirmesini ortaya koymayı amaçlamaktayız.

2.ÇALIŞMANIN AMACI

Kâvukcî'nin ismine ulaşılan çeşitli ilim dallarında iki yüze yakın eseri bulunmaktadır. Hadis, biyografi ve hadis usulü müellifin eser telifinde bulunduğu ilim dallarıdır.⁷

Araştırmamızın amacı, Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşayan Kâvukcî'nin uydurma hadislerle ilgili yazdığı *el-Lü'lü'ü'l-merşû'* isimli eserinin Türkçe'ye çevirisi ve eserde yer alan rivâyetleri tahrîc şeklindedir.

3.ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmamız giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Girişte araştırmamızın konusu, amaçları ve yöntemi üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde Kâvukcî'nin hayatı, ilmî kişiliği ve eserlerinden kısaca bahsedilmiştir. Hayatı hakkında bilgi verilirken eserin giriş kısmında yer alan bilgilerden ve Diyanet İslam Ansiklopedisi'nden yararlanılmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümündeki verilerin bir kısmı Kâvukcî ve Fevvâz Ahmed Zemerlî tarafından nakledilmiştir. Diğer veriler ise alıntı yapılan kitap ve müelliflerinin isimleri verilerek zikredilmiştir. Çalışmamızda kendi araştırmalarımız sonucunda ulaşılan tahrîc bilgileri, alıntı yapılan kitapların dipnotta belirtilmesi suretiyle aktarılmıştır.

Rivâyetlerin değerlendirilmesi eserde yer alan alfabetik sıralama gözetilerek yapılmıştır. Ardından rivâyetlerin tahrîc ve değerlendirmesi aktarılmıştır. Tahrîc ve etrâf⁸ kitapları başta olmak üzere birçok muhaddisin eserlerinden faydalanılmıştır. Çalışma tamamlandıktan sonra rivâyet edilen hadislerin genel değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Bu

⁶ Muhaddisler bir hadis için bu ifadeyi kullandıklarında bunun iki manası vardır: ilgili rivâyetin Hz. Peygamber'den nakledilen rivâyetler arasında bir aslı, esası veya dayandığı bir temeli yoktur anlamındadır ki; mutekaddimün döneminde de hadis münekkiteri tarafından kullanılmıştır. "Munteka'l Eلفaz"da bu değerlendirmenin, mutekaddimün âlimlerine göre manası; rivâyetin kendisine isnad edilen kişiye göre aslının olmadığını ifade eder. Muteahhirn'a göre senedinin olmadığı manasını ifade eder. Tafsilat için bk. Hâris b. Ali el-Hasenî, *Munteka'l-Elfâz*, (Mektebetu Dâri'l-Beyân, 2016), 112.

⁷ Abdulkadir Şenel, "Kâvukcî", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (*DİA*), Ankara, 25,72-73.

⁸ Hadisleri harf sırasına koyarak geçtikleri yerleri gösteren kitaplar, elifbâî hadis fihristleri. Tafsîlât için bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*,34.

değerlendirmelerde rivâyetlerin sıhhat durumu, genel konuları, Kütüb-i Sitte'de ve özellikle Sahîhayn'da yer alıp almadığı gibi maddeler üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÂVUKCÎ'nin HAYATI ve İLMİ KİŞİLİĞİ

1.1.Kâvukcî'nin Hayatı

Soyu Molla Abdusselâm b. Başîş b. Mansûr b. İbrâhim el Hasanî-İdris' (öl. 625/1228) in oğullarından İdrîs b. Abdullah b. Hasan el-Müsennâ b. Hasan el-Bast'a dayanır. Tam ismi Şemsuddîn Muhammed Halîl b. İbrâhîm b. Muhammed b. Ali el-Muşeyşî et-Trablusî eş-Şâmî'dir. Ona Kâvukcî denmesinin sebebi ise dedelerinden birinin Osmanlı padişahlarından biri olan Sultan Mustafa'ya kavuk yapıp hediye etmesidir. Bunun üzerine kendisine Trablus'da bulunan Zekrûn beldesi verilmiştir. Bu olaydan sonra da Kâvukcîbaşı diye anılmıştır. O'nun Fas'daki konumu, İmam Şâfi'nin Mısır'daki konumu gibidir, Fas'da "Muşeyş" lakabıyla meşhur olmuştur.

Ebü'l-Mehâsin diye tanınır. Lakapları marifet ehlinin, hidayetin, cömertlerin, velilerin babası, fetihlerin tacı, yolun bayrağı şeklindedir. En meşhuru ise Ebü'l-Mehâsindir.

Trablusşam'da doğmuş ve babası, o küçükken vefat etmiştir. Soyuna gelince, onun soyu Hasan'ın soyudur. "Behcetü'l-Kutsiyye" adlı kitapta ise, soyu Hz. Peygamber'e nispet edilmiştir. Doğumuna gelince, Hz. Peygamber'in hicretinin 1224. yılında Rebûlevvel ayının on ikinci pazartesi gecesinin ilk saatlerindedir.

Doğumu için garip bir ittifak edilmiştir, çünkü doğumu amcası Şeyh Muhammed b. Şeyh Abdulkâdir el-Hamidî'nin evinde ve Trablus eş-Şam'daki ünlü cami "el-Attar Cami"nin karşısındaki evdeydi. O esnada ise camide mevlid-i şerif okunmaktaydı. İsmi Ebü'l-Mehâsin olarak konulmuştur.

1.2.İlmî Hayatı

Dört yaşına ulaştığında Kuran-ı Kerim, on yaşında Hadîs ilmi almaya başlamıştır. Sonra on beş yaşında el-Ezher'e ilim öğrenmek amacıyla gitmiş orada yirmi yedi yıl kalmış ve belli ilimleri almıştır.

Ebü Hanîfe'nin mezhebinde fakîh olmuş. Bu mezhebi şekillendiren imamlardan biri olmuştur. Onlardan (imamlardan) aldığı usul ve furu' ilmini devam ettirmiştir. Aynı memlekette şerîat ve Arap ilimlerinin esaslarını okumuş, ardından da Mısır'a taşınmıştır. H. 1239 yılında el-Ezher Câmî'nde zamanının âlimlerinden eğitim almıştır. O âlimlerinin en çok tanınanı, İbrâhim el-Bâcûrî (v.1277/1860) ve Mahmûd ed-Desûkîdir (v.676/1277). Şeyh Muhammed Ahmed Yusuf el-Belhî, kendisinden pek çok ilmi okuduğu kimselerdendir. Tasavvuftaki hocası, Şeyh Muhammed Sâlih es-Sibâi el-Adevîdir(v.?-?), o da hadis ve ilimlerine çok ihtimam gösterir, özellikle senedine dikkat eden biri olarak tanınmıştır. Onun ilim aldığı âlimlerden eş-Şeyh Muhammed Âbid es-Sindî(v.1257/1841) ve diğerleri rivâyet⁹ ve

⁹ Hadîsi senedli olarak nakletmek, yani sırasıyla kimin kimden aldığını belirterek onu söyleyenine veya yapanına nispet etmek, senedli veya senedsiz hadîs nekletmek. Tafsilât için bkz. Aydın, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*,272.

dirâyetle¹⁰ âlî¹¹ isnadı bilmeleri hususunda diğerlerinden ayrılmışlardır, öyle ki onların zamanının maksadı yalnızca bu ilmi bilmektir. İlimler sapıklığa uğrayınca ülkesine geri dönmüş, orada tedrise ve anlatmaya devam etmiştir ve hadis ilimleriyle uğraşmak, onu tasavvufta alıkoymuştur. Kâvukcî'nin pek çok eseri vardır, Abdulhay el-Kettânî (v.1886/1962) uzun ve kısa şekilde ondan bahsetmiştir, Zekî Mücâhid (v.?) A'lâmu's Şarkiyye" de yaklaşık iki yüz derleme yazdığını ve bunlarda yetmiş beş müellifin olduğunu söylemiştir. Yazdığı eserlerden bazıları şunlardır:

1) Tefsir:

-“Meserretu'l Ayneyn fi Hâşiyeti Celâleyn”

-Rebîul Cenân fi tefsîri'l Kurân”

-“Mevêhibu'r Rahman fi Hasâisi'l Kurân”

-“Cemâlu'r Raks fi Kırâati Hafıs ve şerhi”

-“Acêletu'l Müstefrîd fi Ahkâmi Tecvîd”

2. Hadis : -*el-Lü'lu'ü'l-merşû'* Hiç şüphesiz en meşhuru budur.

-“Câmiu'l Feyyâh li'l Kutubi's Selêse es-Sıhâh” (Üç sahihten kastedilenin Muvatta, Müslim ve Buharî olduğu söylenmiştir.)

-*ez-Zehebu'l İbrîz Şerhu Mu'cemi'l Vecîz*”: Bu eser, “Mu'cemu'l Vecîz min Ehâdisi'r Rasuli'l Azîz” in şerhidir. Bu eser de Abdullah b. İbrahim el-Meraynî'nin, Suyûtî'nin Câmiu's Sağîr'inden topladığı hadislerden oluşan bir kitaptır.

-“Risâletu Alê Kavêidi'l İslêmi'l Hamsi fi'l Hadîs”

-“Risâletu fi Mustalahi'l Hadîs”: Hadis ıstılahlarıyla ilgili bir eseridir.

-“Şerhu Kasîdeti Ğarrâmî Sahîh”: Bu da hadis ıstılahlarıyla ilgili yazdığı bir eseridir.

-“Ma'denu'l Leâlî fi'l Esâniydi'l Avâlî” vd.

3. Fıkıh: “Bağıyyetu't Tâlibîn fime Yecibu Min Ahkâmi-d Dîn: mezhep hakkında da bilgiler vardır.

-Sefinetu'n Necât fi Ma'rifetillehi ve Ahkâmi's Salât” ve şerhi “Vudûu'l Menêzil fime verade min Nevêfil”

-Ĝaniyyetu't Tâlibîn Min Ahkâmi'd Dîn: “Kifâyetu'l Ğulâm”ın şerhidir.

1.3. Görüşleri

İlk ilim tahsiline doğduğu yer olan Trablusşam'da başlamıştır. Kâvukcî'nin görüşlerinin temelini atıldığı bu beldenin özelliklerinden bahsetmek onun fikrî hayatı hakkında bizlere ışık tutacaktır.

Trablusşam, Lübnan'ın kuzey kıyılarında günümüzdeki Suriye sınırlarına yakın bir noktada Kadîşâ (Ebûali) adlı küçük bir akarsu vadisinde ve onun denize döküldüğü yerdeki tepelik alan üzerine kurulmuştur. Şehrin adı Grekçe Tripolis'ten gelir. Arapça kaynaklarda Tarabulus/Atrabulus şeklinde kaydedilir. Fenikeliler tarafından kurulan şehrin, ilk adı konusunda çeşitli

¹⁰ Dil kurallarına ve dinin esaslarına uygun olarak hadisin lafızlarında anlaşılmalı/anlaşılması gereken manayı araştıran ilim.(mutekaddimûnun tarifi) Tafsîlât için bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*,58.

¹¹ Aynı metnin birkaç isnâdından veya metinleri farklı da olsa birkaç isnaddan ilk kaynağa, diğerlerine oranla daha az râvî ile ulaşan isnâd. Tafsîlât için bkz. Aydın, Abdullah, *Hadis İstılahları Sözlüğü*,150.

görüşler ileri sürülmektedir. Grek idaresi döneminde üç mahalleden ibaret bir yerleşim birimi olması dolayısıyla “üç şehir” manasında Tripolis adını aldığı belirtilmektedir. Bu üç yerleşim bölgesi Surlular, Ervâdlılar ve Saydalılar tarafından iskân edilmiştir. Bir süre Pers idaresinde kalan şehir daha sonra Roma idaresine, imparatorluğun ikiye ayrılmasıyla Bizans hâkimiyetine girmiştir. Bu belde, Hz. Osman (v.35/656) döneminde Muaviye b. Ebî Süfyan’ın (v.60/680) gönderdiği Süfyân b. Mucîb el-Ezdî (v. 52/672) kumandasındaki islam ordusu tarafından fethedilmiştir. Abdülmelik b. Mervân(86/705) döneminde şehre yerleşen Bizanslılar’ın isyanı neticesinde elden çıkan Trablusşam daha sonra tekrar fethedildi. Şehir kalesi ve surları yenilenerek tahkim edildi. Trablusşam, Abdülmelikten sonraki dönemde Bizans donanmasının başarısız saldırılarına mâruz kaldı. Abbâsîler devrinde ticarî bakımdan giderek gelişme gösterdiyse de müslümanlarla Bizanslılar arasındaki çekişmeden etkilendi. Abbâsî Halifesi Ebû Ca’fer el-Mansûr (v.775) şehrin surlarını tahkim ettirdi. Trablus 264 (878) yılından itibaren Tolunoğulları’nın hâkimiyetine girdi. 360 (971) yılı civarında Fâtımî nüfuzu altına giren Trablusşam’da Şîî nüfusu arttı. Bu mezhebi yaymak üzere çeşitli ilmî tesisler ve kütüphaneler kuruldu.¹²

Osmanlı döneminde ise Trablusşam şehri, Yavuz Sultan Selim’in Suriye’ye girişinden sonra 1516’da Osmanlı topraklarına katıldı. Şehrin idarecisi olan Kurtbay burayı Osmanlılar’a teslim etti. Bu dönemde şehirde Müslüman ve gayrimüslimlerin ayrı mahallelerde otururdu. Şehirde üç dârulhadis ve pek çok dini merkez on iki de manastır bulunmaktaydı. Bu da Kâvukcî’nin doğduğu ve ilk ilim almaya başladığı yerin pek çok millet ve inancı içinde barındırdığı gerçeğini göstermektedir.¹³

1.4. el-Lü’lü’ü’l-Mersû’ Hakkında

Eserin adı, “iplere dizilmiş inci” anlamı taşıyan *el-Lü’lü’ü’l-Mersû’* olup yazar asılsız veya uydurma olarak kabul ettiği mervzu hadisleri bir araya getirdiği için eserine, elLü’lü’ü’l-Marsû’ fîmâ lâ Asle lehû ev bi Aslihî Mevzû’ adını vermiştir.

Lü’lü’ü’l-Marsû’, farklı kişiler tarafından iki defa tahkiki yapılarak basılmıştır. Birinci baskısı müritlerinden Abdullah el-Attâr tarafından tahkik edilerek neşre hazırlanmış, oğlu Muhammed Kemâleddin tarafından gözden geçirilerek müellifin hayatı hakkında bir giriş ilâve edilmiş ve Radyyyüddin es-Sâgânî’nin (650/1252) el-Mevzû’ât’ı ile birlikte 126 sayfa olarak tek cilt halinde basılmıştır.

İkinci baskısı ise Fevâz Ahmed Zümerlî tarafından tahkik edilmiştir. Fevâz Ahmed Zümerlî daha sonra kitap için bir mukaddime yazarak 1994 yılında Beyrut’ta matbu nüshayı esas alarak neşri gerçekleştirmiştir. 166 Muhakkik bu baskıda, bir önceki baskının aksine kitapta geçen tüm rivayetleri ilgili kaynaklara rücu ederek tek tek tespit etmiştir. Ayrıca bu baskıda mevzu hadislere harf sırasına göre rakam da verilmiştir.

Kavukcî, rivayetlerin tahlilinde bilhassa İbnü’l-Cevzî (597/1201), İbn Kayyim el-Cevziyye (751/1350), Celaleddin es-Suyûtî (911/1505) ve Ali el-Kârî (1014/1605) gibi müelliflerin tenkit ve tespitlerinden istifade etmiştir.

¹² Cengiz Tomar; “Trablusşam”;41; 2012; 292-294.

¹³ DîA; “Trablusşam”;41; 2012;292-294.

Kitabı tahkik eden Fevvâz Ahmed Zümerlî Kavukçî'nin metodu hakkında şunları ifade etmektedir:

1-Kavukçî'nin el-Lü'lü'ü'l-Marsû' kitabındaki metodu; kendisinden önceki mevzuat edebiyatı müellifleri gibidir. Kolay olması için daha kısa ifadeler tercih edilmiştir.

2- Hadisler sözlük harf sırasına göre birinci harf nisbetinde alfabetik olarak düzenlemiştir.

3- Mevzu rivayetler ile birlikte zayıf, hasen veya sahih rivayetler zikredilmemiş sadece mevzu hadisler konu edinilmiştir.

Kavukçî'nin tercih ettiği bu metod Ali el-Karî'nin (1014/1605) el-Esrârü'l-Merfû'a fi'l-Ahbâri'l-Mevzû'a (el-Mevzû'âtü'l-kübrâ), Ali el-Karî'nin el-Masnû' fi Ma'rifeti'l-Hadîsi'l-Mevzû' (el-Mevzû'âtü's-sugrâ), Muhammed b. Tâhir b. Ali el-Hindi el-Fettenî'nin (986/1578) Tezkiretu'l-Mevzuat, Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed eşŞevkânî'nin (1250/1834) el-Fevâ'idü'l-Mecmû'a fi'l-Ehâdîsi'l-Mevzû'a, Ebû Abdillâh Muhammed el-Emiru'l-Kebir el-Mâlikî es-Sünbâvî'nin (1232/1817) en-Nuhbetü'l-Behiyye fi'l-Ehâdîsi'l-Mekzûbe âlâHayri'l-Beriyye, Muhammed Beşîr Zâfir el-Ezherî'nin (1325/1907) Tahzîru'l-Muslimîn Mine'l-Ehâdîsi'l-Mevzûâ alâ Seyyidi'l-Murselîn gibi mevzu hadislerin derlendiği bu müelliflerin de tercihi olmuştur.

Kavukçî, rivayetlerin tahlilinde İbnü'l-Cevzî, İbn Kayyım el-Cevziyye (751/1350), İrâkî (806/1404), İbn Hacer el-Askalânî (852/1449), Sehâvî (902/1496), Celaleddin es-Suyûtî (911/1505) ve Ali el-Kârî (1014/1605) gibi müelliflerin tenkit ve tespitlerinden istifade etmiştir.¹⁴

¹⁴ Necat Kızıllarslan, *EBÜ'L MEHÂSİN ŞEMSÜDDİN EL-KAVUKÇÎ VE EL-LÜ'LÜ'Ü'L-MARSÛ' ADLI ESERİ*. Yüksek Lisans Tezi, Bingöl Üniversitesi, 2021.

İKİNCİ BÖLÜM

Hadislerin Tercüme ve Tahrîci

Elif Harfi

2.1. “Tedavinin Son Aşaması Dağlamadır.”

Kâvûkcî, *Muhtasaru'l-Makâsîd'da* ifade edildiği gibi rivâyetin sahih olmadığını belirtmiştir.¹⁵

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *Makâsîd*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ'*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîrü'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁶

Bu rivâyetle ilgili araştırmalarımızda yalnızca Sehâvî'nin değerlendirmesine rastladık.

Hz. Peygamber ve sahabenin tıp bilgisi ve tıbbî uygulamalarına ilişkin, çok sayıda rivâyeti hadisi geniş bir tasnif içinde toplayan Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin et-Tıbbı'n-Nebevî isimli kitabı Nebevî tıp literatüründe yerini almış ilk kaynaklardan birisidir. Ebû Nuaym, zikrettiği hadislerle sağlık konusunu ele almakta ve gerekli ilaçları çağının bilgilerine göre sunmaktadır. Hastalıkların türleri ve her bir hastalığın ilacının bilgisi verilirken hastalıkların çıkış nedeni olarak aşırı üzüntünün gösterilmesi ve iyileştirilmesi bağlamında bazı maddî ve manevî tedavi önerilerinin yer alması kayda değer bilgilerdir.

Zamanımızda tıbb-ı Nebevî'nin mükemmel bir sisteme kavuşturulması bir ekip çalışmasıyla gerçekleştirilebilir. Hadisleri, ihtisas sahipleri kendi zaviyelerinden değerlendirecek. Bir hadisten psikiyatri mütehasısı tarafından keşfedilebilecek bir inceliğin dâhiliyecisi tarafından sezilemeyeceği söylenebilir. Hele tıbbî formasyonu olmayan bir ilahiyatçının hekimlerle sezilecek incelikleri görmesi beklenemez. Öyleyse hadislerdeki tıbbî yönleri arama ve sistematize etme işini hekimlerin teşkil edeceği bir heyet ele aldığı takdirde, yüzbinleri bulan bütün hadis rivâyetleri, yapılacak çalışmanın kaynağını teşkil edecektir.¹⁷

2.2. “Allah’ın Onları Geciktirdiği Gibi Siz de Onları Geciktirin. Onlar Kadınlardır.”

Kâvûkcî, İbn Himmâm'ın (öl. 132/750) bu hadisin merfû'luğunun kesin olmadığını söylediğini aktarmıştır.¹⁸

Zemerlî, Bedreddîn Zerkeşî'nin (öl. 794/1392) bu rivâyetin *Sahîhayn'a* atfedilen bir hata olduğunu söylediğini aktarmıştır. Ayrıca bu hadîsin, Ebû Hureyre'nin merfû' rivâyetleri arasında yer aldığı nakledilmiştir.¹⁹

¹⁵ Ebû'l-Mehâsin Şemsüddîn Muhammed b. Halîl b. İbrâhîm Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'* (Beyrut: Dâru-l Beşâiri'l-İslâmiyye, 1994), 28.

¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 28.

¹⁷ Erdoğan Köycü, “TARİHTEN GÜNÜMÜZE İNSAN SAĞLIĞININ KORUNMASI VE TIBB-I NEBEVÎ'DE KARANTİNA UYGULAMALARI” (Erişim 20 Kasım 2023), 26-27.

¹⁸ Ebû'l-Mehâsin Şemsüddîn Muhammed b. Halîl b. İbrâhîm Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'* (Beyrut: Dâru-l Beşâiri'l-İslâmiyye, 1994), 28.

¹⁹ Ebû'l-Mehâsin Şemsüddîn Muhammed b. Halîl b. İbrâhîm Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'* (Beyrut: Dâru-l Beşâiri'l-İslâmiyye, 1994), 28.

2.3. “Allah’ın Kitabından Bir Ayet, Muhammed ve Ailesinden Hayırlıdır.”

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtaşaru'l-Makâşid*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ'*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Tahzîrü'l-müslimîn* olarak bildirmiştir.²⁰

Araştırmalarımızda rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmeye rastlayamadık.

2.4. “Peygamberler Komutandır, Fakihler Ustadır ve Onların Meclisleri Kalabalıktır.”

Kâvukcî uydurma olduğunu söylemiştir.²¹

Zemerlî, rivâyetin kaynakları eserde, *el-Maşnû'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ'*, *Mecma'u'z-zevâ'id*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Müdâvî*, *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife* eserinde ve Taybî'nin *Hulâsa* olarak zikredilmiştir. Dârekutnî *es-Sünen* eserinde, Kudâî (öl. 454/1062) “*Müsnedü's-Şihâb*” da Ebû İshâk'ın Hâris'den, onun da Ali b. Ebî Tâlib'den merfû' rivâyeti olarak yer vermiştir. Bu eserde, rivâyetin senedinin ileri derece zayıf olduğu, senedde yer alan Abdullah b. Hamdân'ın da cumhur ulemâ tarafından zayıf görüldüğü aktarılmıştır. İbnu'l-Medîni'nin (öl. 234/848) de Abdullah b. Hemdânî hakkında yalancı değerlendirmesinde bulunduğu ifade edilmiştir. Şu'be'nin (öl. 160/776) ilgili râvi hakkında “*Ondan yalnızca kırk hadis işittim.*” şeklindeki değerlendirmesine ulaşılmıştır.²²

Şu'be b. Haccâc, Enes b. Mâlik (öl. 93/711) ve Amr b. Seleme'yi görmüş, Hasan Basrî (öl. 110/728) ile görüşmüş ve hadislerle ilgili meseleler hakkında ondan bilgi almıştır. Şu'be, (Abdullah) İbn Ömer'in (öl. 74/693) arkadaşlarından elliden fazla kişiyle görüşmüş ve tâbiûn şeyhlerinden 400 kişiden hadis işitmiştir.²³

Keşfü'l-ḥafâ' da Aliyyu'l Kârî' rivâyetin *el-Hulâsa fî uşûli'l-ḥadîs*'de geçtiği gibi uydurma olduğunu söylemiştir. Bununla birlikte ilgili rivâyetin Suyûtî tarafından *el-Câmi*'de rivâyet edildiği ve Kudâî'nin bu rivâyetini Munâvî aklasa da uydurma olduğunun apaçık olduğuna hükmedilmiştir.²⁴ Görüldüğü üzere bu hadisin ravilerinden kaynaklı bir zayıflığı bulunmaktadır.

2.5. “Allah Kendi Kitabı Dışında Hiçbir Kitabın Doğruluğunu Kabul Etmemiştir.”

Kâvukcî, bu rivâyeti bilmediğini söylemiştir.²⁵

²⁰ Ebû'l-Mehâsin Şemsüddîn Muhammed b. Halîl b. İbrâhîm Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'* (Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1994), 28.

²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 29.

²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 29.

²³ Erdoğan Köycü, “Şu'be b. Haccâc'ın Hayatı ve Hadis İlmindeki Yeri”, *İslam ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi* 5/8 (2016), 3101.

²⁴ Nâsirüddîn Elbânî, *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme* (Riyad: Dâru'l-Me'ârif, 1992), 1/116.

²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 29.

Aliyyu'l-Kârî (öl. 1014/1605) “*el-Mevzû'ât*”ında bu hadîsi rivâyet etmiş ve Allah’ın kitabından başka hiçbir kitabın tam bir sıhate sahip olmadığını söylemiştir.²⁶

Kitâbü't-Temyîz eserinde rivâyetin sağlam bir dayanağının bulunmadığı aktarılmıştır. Abdullah b. Şâkir rivâyete eserinde yer vermiş ve yukarıda bildirilen tarihin²⁷ ilgili hadisin en güvenilir tariki olduğuna hükmetmiştir.”²⁸

2.6. “Allah, Mümin Kulunu Bilmediği Yerden Rızıklandırır.”

Kâvukcî, İbnu'l-Cevzî'nin *el-Mevzû'ât*’ında bu rivâyeti naklettiğini ancak bu hadîsin mevzû’ değil sahîh olduğunu söylemiştir.²⁹

2.7. “Ebû Hanife, Ümmetimin Sirâcıdır.”

Kâvukcî muhaddislerin ittifâkıyla mevzû’³⁰ olduğunu bildirmiştir.³¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Mevzûât*, *Târîh-u Bağdâd*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meâtlib* olarak belirtmiştir.³²

Kitabın ilerleyen bölümlerinde Ebû Hanîfe gibi birçok âlim hakkında benzer rivâyetler ele alınmıştır.

2.8. “Cariyeler Alın, Çünkü Onların Rahimleri Bereketlidir.”

Kâvukcî, Ukaylî'nin bu konu hakkında geçen: “*Cariyelere gelince; onlar hakkında Rasulullah’tan gelen hiçbir rivâyet sahih değildir.*” sözünü aktarmıştır.³³

Zemerlî, rivâyetin *el-Mevzûât*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *et-Tezkire*, *ed-Du'afâ'ü'l-kebîr*, *Esne'l-meâtlib* kitaplarında yer aldığını söylemiştir. İbnu'l-Cevzî (öl. 597/1201) *el-Mevzûât*’ında bu rivâyeti, Taberânî (öl. 360/971) *el-Mu'cemü'l-evsaf*’ta Ebû Derdâ’ya atfederek aktarmıştır. Ukaylî'nin (öl. 322/934) eserinde de aynı şekilde aktarılmış olan rivâyetin lafzı: “*Cariyelerinizle evlenin çünkü onlar evlatlarınızı doğurmuşlardır.*” şeklindedir. Birincisi, Muhammed b. Allâse’ye ve İmrân b. Husayn’a (öl. 52/672); ikincisi ise Hafs b. Ömer el-Aylî’ye dayanır. Akabinde Suyûtî (öl. 911/1505) *el-Le'âli'l-maşnû'a*’da ilk tarikten gelen hadisi Hâkim’in *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*’inden tahrîc etmiştir; ikincisi ise onun şâhididir.³⁴

²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 29.

²⁷ Bir sözü, bir haberi, birbirinden alarak sonraki insanlara ulaştıran kimselerin isimlerinin tarihi sırayla zikredildiği kısım, okuyucuyu veya dinleyiciyi söze, habere ulaştıran yol. Bir râviden gelen hadîslerin genellikle kendisiyle nakledildiği râvî zinciri. Tafsîlât için bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 335.

²⁸ Ebü'l-Fidâ İsmâil b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ* (Kahire: Mektebetü'l-Kudsî, ts.), 1/35.

²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 29.

³⁰ Söylemediği veya yapmadığı halde iftirayla Hz. Peygamber’e ait olduğu söylenen hadîs. Tafsîlât için bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 196.

³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 30.

³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 30.

³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 30.

³⁴ Herhangi bir hadise, aynı sahabîden gelen benzer muhtevadaki ikinci hadîs, herhangi bir hadise başka bir sahabîden gelen tamamen aynı veya benzer muhtevadaki ikinci hadîs. Tafsîlât için bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 313.

ve mürsel³⁵ bir şâhidi daha vardır. İkincisini, İbn Ebû Ömer (öl. 243/858) “*Müsned*”inde tahrîc etmiştir. Hâfız İbn Hacer (öl. 852/1449) *el-Meţâlibü'l-âliye*'de girişin ardından: “*Bu mürseldir, senesinde bir sıkıntı yoktur.*” demiştir. Diğer bir şâhid Mekhûl'un mürselindedir. Bu hadîsi, Saîd b. Mansûr “*Sünen*”inde tahrîc etmiştir. Diğer bir Mürsel rivâyet ise Ali b. Hüseyin'e aittir. Ebû Zekerîyya el-Buhârî, “*Fevâid*”inde tahrîc etmiştir. Onun şâhidi İbn Ömer'in şu hadîsidir: “*Çocuklarınızın annesiyle nikâhlanınız; muhakkak ki ben kıyamet gününde onlarla övüneceğim.*”. Ahmed b. Hanbel (öl. 241/855) ve Ebû Ya'lâ (öl. 307/919) senedleriyle birlikte hadîsi nakletmiştir.³⁶

Rivâyetle ilgili *Uneysu's Sêrî* kitabında, Ukaylî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesine yer verilmiştir: “*Bu, hiçbir mütâbîsî³⁷ olmayan bâtul³⁸ bir haberdir.*”³⁹

2.9. “Fakirlere İyilik Yapın. Onlar Kıyamet Gününde Nimet İçinde Olacaklardır. Kıyamet Gününde Bir Münadi Fakirlere Gidin Şeklinde Seslenir ve Tıpkı Dünyada Sizden Biri Kardeşinden Özür Dilediği Gibi Onlardan Özür Dilenir.”

Kâvûkcî, İbn Hacer'in (öl. 852/1449) hadisin bilinen bir senedinin olmadığı görüşünde olduğunu belirtmiştir. Sehâvî'nin ise bu hadise manasıyla atıfta bulunduktan sonra batıl hükmünü verdiğini zikretmiştir.⁴⁰

Zemerlî rivâyetin, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *Ehâdîsü'l-kuşşâs*, *Hilyetü'l-evliyâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn*, *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i's-şagîr*, *Tezkiratül Mevzuat*, *Daifu'l Câmi*, *Esne'l-meţâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn*'de yer aldığını tespit etmiştir. Rivâyet, *İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn* eserinde: “*Fakirlerden tanıdıklarınızı çoğaltın ve onları koruyun.*” lafzıyla yer almaktadır. El-Elbânî “*Daifu'l-Câmi*”de onun hakkında uydurma hükmünü vermiştir.⁴¹

2.10. “Soğuktan Sakının. Çünkü O, Kardeşiniz Ebû'd-Derdâ'yı Öldürdü.”

Sehâvî bu rivâyetin aslının olmadığını söylemiştir.⁴²

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Muhtasarü'l-Makâşidi'l-Hasene*, *el-Masnû*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Gummâz*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîrü'l-müslimîn* şeklinde zikretmiştir. *Keşfü'l-hafâ* ve *el-Makâşidü'l-Hasenede* bu rivâyetin tevile ihtiyacı olduğu, Ebu'd-Derdâ'nın Hz.

³⁵ Senesinde râvi düşmesi/eksikliği bulunan hadis. Fakihler, fıkıh usulcileri ve ilk dönem (mütekaddimûn) hadisçiler daha ziyâde bu manada kullanırlar. Mürsel hadîs, zayıf hadîslerdendir. Tafsîlât için bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 228.

³⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû*, 30.

³⁷ Bir hadîsin metin bakımından benzeri olan ve en azından sahâbi râvisi aynı olmak kaydıyla, başka bir senedle rivâyet edilen hadîs. Sahâbi râvisi farklı olursa ona, daha ziyâde şâhid adı verilir. Tafsîlât için bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 245.

³⁸ Bir rivâyetin uydurma olduğunu ifade eden lafızlardandır.

³⁹ Ebû Hüseyfe Nebîl b. Mansûr b. Ya'kub b. Sultân el-Bassâra, *Üneysü's-Sârî* (Lübnan: Müessesetü's-Semâha, 2005), 5/3584.

⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû*, 31.

⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû*, 31.

⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû*, 31.

Peygamber'den yıllar sonra da yaşadığı ifade edilmiştir. Soğuktan öldüğü hakkında kesin bir bilginin olmadığı belirtilmiştir.⁴³

Sehâvî (öl. 902/1497) *el-Makâşidü'l-Hasene*'de rivâyet hakkında şu değerlendirmede bulunmuştur: "Bu rivâyeti bilmiyorum, şayet böyle bir rivâyet nakledildiyse de te'vile ihtiyacı vardır, çünkü Ebu'd-Derdâ Nebî (a.s.)'den sonra yıllarca yaşamıştır."⁴⁴ *Keşfü'l-hafâ*'da rivâyetle ilgili İbn Hacer'in şu değerlendirmesine yer verilmiştir: "Bu konuyla ilgili benzer ifadeler söz konusudur."⁴⁵

Tarihi gerçekliğe aykırı olması durumunun rivâyetlerin sıhhatine etki ettiği bilinmektedir. Bu rivâyet değerlendirilirken bu durumun göz önüne alınması önem arz etmektedir.

2.11. "Hasta Olanlardan Kendinizi Sakının."

Sehâvî bu lafızla olan bir rivâyete rastlamadığını belirtmiştir.⁴⁶

Rivâyet Sehâvî'nin *el-Ecvibetü'l-merziyye* ve *Makâşidü'l-Hasene*'de nakledilmiştir. Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *Makâşidü'l-Hasene fî beyâni keşrin mine'l-ehâdîsi'l-müştehire (dâ'ire, câriye) 'ale'l-elsine', Muhtaşar mine'l-Makâşidi'l-Hasene fî tahrîci ehâdîsi'd-dâ'ire 'ale'l-elsine, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Maşnû' fî ma'rifeti'l-hadîsi'l-mevzû', el-Esrârü'l-merfû'a fî'l-aḥbâri'l-mevzû'a, en-Nuhbetu'l Behce fî'l Ehâdîsi'l Mezkûbe Alê Hayri'l Beriyye, Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiş, *Makâşidü'l-Hasene*'de mevzû' olduğuna hükmedildiğini bildirmiştir.⁴⁷

Ayrıca *Keşfü'l-hafâ', Esne'l-meṭâlib* eserlerinde yer almaktadır. Buhârî "Tarih"inde Ebû Hureyre'den nakletmiştir.⁴⁸ Rivâyete Buhârî ve Müslim "Sahîh"lerinde de yer vermişlerdir.⁴⁹

el-Ecvibetü'l-merziyye'de İmam Buhârî'nin şu değerlendirmesine yer verilmiştir: "İbrahim b. Hamza, ed-Derâverdî'den; o, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Zinad'dan, o, Ebû Hureyre'den, o da Rasulullah'dan rivâyetinde: "Cüzzamlıdan sakının." dediğini nakletmiştir."⁵⁰ *Esne'l-meṭâlib*'de Sehâvî'nin böyle bir ifadeye rastlamadığını bildiren değerlendirmesine yer verilmiştir. Rivâyetin kaynakları eserde, *Makâşidü'l-Hasene fî beyâni keşrin mine'l-ehâdîsi'l-müştehire (dâ'ire, câriye) 'ale'l-elsine', Muhtaşar mine'l-Makâşidi'l-Hasene fî tahrîci ehâdîsi'd-dâ'ire 'ale'l-elsine, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Maşnû' fî ma'rifeti'l-hadîsi'l-mevzû', el-Esrârü'l-merfû'a fî'l-aḥbâri'l-mevzû'a, en-Nuhbetu'l Behce fî'l Ehâdîsi'l Mezkûbe Alê Hayri'l Beriyye, Esne'l-meṭâlib* olarak zikredilmiş, *Makâşidü'l-Hasene*'de mevzû' olduğuna hükmedildiği bildirilmiştir.⁵¹

⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 31.

⁴⁴ Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdurrahmân b. Muhammed Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene* (Beirut: Dârü'l-Küttâbi'l-Arabî, 1985), 56.

⁴⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/47.

⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 32.

⁴⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 32.

⁴⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/40.

⁴⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2/85.

⁵⁰ Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdurrahmân b. Muhammed Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merziyye*, ts., 1/309.

⁵¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 32.

2.12. “İyilik Ettiğiniz Kimselerin Şerrinden Korkun.”

Bu sözün darbı mesel olduğu söylenmiştir.⁵²

Rivâyetin yer aldığı kaynaklar *Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* şeklindedir. *Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyet hakkında, onun seleften bazılarının sözlerine benzediği, meşhur bir şey olmadığı, itibar sahibi olmayan biri tarafından uydurulduğu şeklindeki değerlendirmelere yer verilmiştir.⁵³

Keşfü'l-ḥafâ' da da aynı şekilde rivâyetin selefe ait bir söz olduğu bildirilmiştir.⁵⁴

2.13. “Hızır ve İlyas Her Yıl (hac) Mevsiminde Buluşurlar.”

İbn Hacer rivâyet için “لا يثبت”⁵⁵ değerlendirmesinde bulunmuştur.⁵⁶

Bu ifade bazen hadisin mevzû' olduğunu bazen de hasen olduğunu bildirmektedir.⁵⁷

2.14. “Hızır'ın Peygamberimizle Buluşması.”

Kâvukcî “لا يثبت” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁵⁸

Rivâyetin yer aldığı kaynaklar *el-Mevzû'ât*, *el-Menârü'l-münîf*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-İşâbe*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* şeklinde zikredilmiştir. Eserde rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme bulunmamaktadır.⁵⁹

Rivâyet herhangi başka bir kaynaktan tespit edilememiştir.

2.15. “Toplanın ve Ellerinizi Kaldırın, Biz de Toplanıp Elimizi Kaldırdık, o Zaman Dedi ki (Hz. Peygamber): “Allah'ım Kur'an-ı Kerîm Gitmesin (Kaybolmasın) Diye Öğretenlere Mağfiret Eyle (Üç Kere Tekrarladı), Din Gitmesin Diye Uğraşan Âlimleri Azîz Eyle.”

Mevzû' bir rivâyettir.⁶⁰

Rivâyet şu kaynaklarda yer almaktadır: *el-Le'âli'l-masnû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Mevzûât*, *el-Masnû'*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-*

⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 32.

⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 32.

⁵⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/52.

⁵⁵ Hadisin sahihten daha düşük bir mertebede bulunduğunu ifade eder. Bu terimlerle değerlendirilip sahih olmadığına hükmedilen hadisle muhaddislerin bir kısmı hasen, bir kısmı zayıf, bir kısmı mevzû hadisi kastetmişse de zamanla zayıf ve mevzû anlamındaki kullanım yaygınlaşmış, hasen anlamındaki kullanım ihmal edilmiştir.(Mehmet Efendioğlu, “Sâbit”, Diyanet İslam Ansiklopedisi (İstanbul, Tdv,2008,35:348-349)

⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 32.

⁵⁷ Terim olarak genel kabule göre, “sahih hadisin şartlarını taşımakla beraber râvisinin zabtı sahih hadisin râvisine nisbetle daha az olan hadis” anlamında kullanılmaktadır.(Müctebâ Uğur, “Hasen” Tdv (İstanbul,1997:16)

⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 32.

⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 32.

⁶⁰ Rivâyet adı zikredilen eserlerde aktarılmıştır ancak hakkında ulaşabildiğimiz tek değerlendirme; El-Leâli 1/199'de yer alan, “Uydurmadır” ibaresidir.

Esrârü'l-merfû'a, *el-Le'âli'l-maşnû'a*. *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da rivâyet hakkında uydurma olduğu hükmü verilmiştir.⁶¹

2.16. “Allah’ım Muallimleri Bağışla, Ömürlerini Uzat ve Kazançlarını Bereketli Kıl.”

Kāvukcî rivâyetin *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da ifâde edildiği gibi mevzû olduğunu söylemiştir.⁶²

Rivâyet *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Maşnû'fi* kaynaklarında yer almaktadır. İbn Abdülber en-Nemerî'nin (öl. 463/1071) *et-Temhîd* kitabında bu rivâyet, “*Arşın gölgesinde gölgelenebilmek için gerekenler.*” başlığı altında zikredilmiştir. Fevâz Ahmed Zemerlî, rivâyetin senedinde yer alan Muhammed b. Ferhân'ın güvenilir biri olmadığını söylemiştir.⁶³

2.17. “Sarı Yüzlülerden Sakının. O, Hastalık ya da Gece Uyumamaktan Değilse Ancak Kalplerdeki Kötü Niyettendir.”

Kāvukcî, İbn Hacer'in bu rivâyete bir dayanak bulamadığını söylemiştir.⁶⁴

Münâvî (öl. 1031/1622), *Feyzû'l-kadîr*'de rivâyet hakkında şu şekilde bir değerlendirmede bulunmuştur: “*Lisân*”daki rivâyette *Zeyd b. Hibbân* vardır. O, bu hadîsi İbn Hibbân'dan nakletmiştir ve onun (İbn Hibbân) hadisine muhalefet etmiştir. Ebû Naîm “*Tıp*” kitabında, onun (hadisin) -çok zayıf bir senedle- Enes'ten rivâyetine yer vermiştir. İbn Hacer, rivâyetin herhangi bir sened zincirine ulaşamadığını, hadisi rivâyet eden tek bir ravinin dahi olmadığını söylemiştir.”. Rivâyet şu kaynaklarda yer almaktadır: *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *et-Tahrîcu's Sağîr* ve't *Tahbîru'l Kebîr*, *ed-Dürerü'l-müntesîre*, *Keşfü'l-ḥafâ'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *el-Müdüvî li-ileli'l-Münâvî*, *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife* ve'l-mevzû'a.⁶⁵

ed-Dürerü'l-müntesîre'de, *Deylemî*'nin İbn Abbâs'dan naklettiği rivâyete göre hadisin devamının şöyle olduğu zikredilmiştir: “*Çünkü o, hastalıktan veya geç kalkmaktan değilse, kişinin kalbindeki günahlandır.*”⁶⁶

2.18. “Sofralarınıza Bakliyat Koyun Çünkü O Şeytanı Uzaklaştıran Bir Şeydir.”

Kāvukcî bu ifâdenin Hz. Peygamber adına uydurulmuş bir yalan olduğuna hükmetmiştir.⁶⁷

Rivâyetin yer aldığı kaynaklar *Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *Tezkiretü'l-mevzû'ât*, *Ma'rifetü envâ'i*

⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 32.

⁶² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 33.

⁶³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 33.

⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 33.

⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 33.

⁶⁶ Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesîre* (İmâdetü Şuûni'l-Mektebât, ts.), 64.

⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 33.

'ilmi'l-hadîs olup 'Ulûmü'l-hadîs ve Irakî' (öl. 806/1404)nin *et-Taқыîd ve'l-îzâh*'i olarak zikredilmiştir.⁶⁸

Rivâyet, zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında başka bir eserde tespit edilememiştir. Bu veriler ışığında ilgili rivâyetin uydurma olduğunu söyleyebiliriz.

2.19. : “Rasulullah’ın Anne Babasının Dirilişi.”

Kâvukcî, bu rivâyetin İbn-i Dîhye’nin bildirdiği ve onun görüşünü Aliyyu’l Kârî’nin güçlendirerek sahîh hükümünü verdiğini bildirmiştir. O, bu bilgilere ek olarak, rivâyetin İbn Şâhin ve İbn Asâkir ve tahkik ehli âlimlerce zayıf denildiğini de zikretmiştir.⁶⁹

Zemerlî’nin, tespit ettiği kaynaklar ve rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: *et-Tezkira fî Ehâdisi Müştehira, Maķâşidü'l-ḥasene, et-Tahrîcu’s-Saġîr ve’t-Tahbiru’l-Kebîr, ed-Dürerü’l-müntezire, Esne’l-meṭâlib. Maķâşidü’l-ḥasene*’de Suheylî, Âişe’den bu hadîsi rivâyet etmiş ve senesinde meçhûl râvilerin çok olduğunu söylemiştir. İbn Kesîr (öl. 774/1373) de hadisin ileri derece münker⁷⁰ bir rivâyet olduğunu belirtmiştir. *Sahîh’de* ise bunun tam tersi ifade edilmiştir.⁷¹ İbn Kesîr’in, “*Şayet Allah’ın kudretiyle bakmak mümkün olsa.*” şeklindeki rivâyet hakkında şöyle bir değerlendirme bulunmaktadır: “*Muhakkak o münker bir hadistir, ama karşılaştırılarak sahihliği kesinleşmiştir.*”⁷²

Tahrîcu’s Saġîr ve’l Kebîr adlı eserde bu rivâyet zikredilmiş ve rivâyeti bazı âlimlerin zayıf bir senetle eserlerine aldıkları söylenmiştir.⁷³

2.20. : “Sünnet Dügününü (Eğlencesini) Gizleyiniz.”

Kâvukcî rivâyetin bilinen bir aslının olmadığına hükmetmiştir.⁷⁴

Zemerlî, rivâyete ait kaynakları şu şekilde bildirmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır: *Maķâşidü’l-ḥasene; Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-ḥafâ’, el-Maşnû’, Muhtasaru’l-Makâsîd, el-Esrârü’l-merfû’a, Tezkiratül Mevduat, en-Nuhbetu’l Behce.*⁷⁵

Maķâşidü’l-ḥasene’de rivâyetin devamında “*Ve nikâhı da ilan ediniz.*” ibaresinin yer aldığı bildirilmiş ve ilk cümle olan sünneti gizleyin ifadesinin herhangi bir sağlam dayanağının olmadığı belirtilmiştir. Beyhakî (öl. 458/1066) bu rivâyeti Câbir’den (öl. 78/697) nakletmiştir.⁷⁶ Sehâvî de “sünneti

⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 33.

⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 33.

⁷⁰ Zayıf râvinin kendisinden daha iyi durumda olan raviye aykırı bir şekilde rivayet ettiği hadis. (Daha iyi durumda olan ravinin hadisi ise ma’rûf ismini alır.) Tafsîlât için bkz. Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 225.

⁷¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 34.

⁷² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 34.

⁷³ İbnu’l Mibrad el Hanbelî, Cemâleddin; *et Tahrîcu’s Saġîr ve’t Tahrîcu’l Kebîr*, 3/43.

⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 34.

⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 34.

⁷⁶ Sehâvî, *el-Maķâşidü’l-ḥasene*, 72.

gizleyin” ifadesinin herhangi bir aslının olmadığını söylemiştir.⁷⁷ *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da rivâyetin şahidlerinin olduğu bildirilmiştir.⁷⁸

2.21: “Ölülerinizi Salih Kimseler Arasına Gömün Kötü Komşunun Zarar Verdiği Gibi Ölüünün Yakınında Defnedilen Kötü Kimseler de Ölüye Zarar Verir.”

Kâvukcî, rivâyetin senedinde yalan ve uydurma rivâyette bulunmasıyla ithâm edilmiş bir râvînin bulunduğunu söylemiştir.⁷⁹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *Hilyetü'l-evliyâ'*, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ'*, *Mevzû'ât*, *el-Leâll'l-Masnûa*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Ġummâz*, *Tezkiratu'l-Mevzûât*, *ed-Dürerü'l-müntesire* şeklinde zikretmiş, *Zehrü'l-Firdevs*'de Ebû Hureyre'nin hadisine yer verildiğini bildirmiştir.⁸⁰

Tezkiratül Mevduat'da rivâyetin, Ebû Hureyre hadîsi olduğu senedinde yer alan Süleymân b. İsâ'nın da çok yalan söyleyen biri olduğu ifade edilmiştir. Onu takip eden Dâvûd b. Husayn, uydurma rivâyet etmekle itham edilmiştir. Fettenî (öl. 986/1578), *el-Le'âli'l-masnû'a*'da Ali, İbn Abbâs ve İbn Mesû'd'dan nakledilen rivâyetteki “defnedin” lafzının cümle sonunda olduğunu söylemiştir. İbn Hibbân (öl. 354/965) rivâyetin batıl⁸¹ olduğuna hükmetmiştir. Fetteni ise rivâyete ait şâhidlerin olduğunu söylemiştir.⁸²

2.22. : “Ümmetimin Üzerinden Üç Yüz Altmış Sene Geçtikten Sonra, Onlara Bekârlık ve Dağ Başlarında Manastır Hayatı Sürmek Helal Olacaktır.”

Kâvukcî, İbn Kayyım el Cevzî'nin: “*Yalnızlığı öven hadislerin hepsi batıldır.*”⁸³ dediğini nakletmiştir.⁸⁴

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Menârü'l-münîf*, *Mizânü'l-i'tidâl*, *Tenzihü's-şerî'a*, olarak zikretmiş, onun sıhhati hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁸⁵

Rivâyetin mevzû' olduğu ifade edilmiş, *Ecvibetü'l-merziyye* adlı eserde bu rivâyet, İbn Mesûd'dan merfû' olarak eserde yer aldığı şekliyle nakledilmiştir. Taberânî'nin (öl. 360/971) *el-Mu'cemü'l-evsaf*'inde konuyla ilgili İbn Abbas'dan (öl. 68/687-88) rivâyetler bulunmaktadır. Ebû Nuaym'ın (öl. 219/834) Huzeyfe'den (öl. 206/821) rivâyetlerinin bazısında izlenebilir bir sened zinciri ile rivâyetin bazı tariklerinin yer aldığı söylenmiştir.⁸⁶

Ravdü'l-Bisâm kitabında rivâyet hakkında yapılan değerlendirme şu şekildedir: “Suyûtî *el-Le'âli'l-masnû'a*'da dedi ki: “Onun, (hadisin) Ğasûlî'nin hadis cüzünde aktardığı bir başka sened zinciri bulunmaktadır ki o: Usâme b.

⁷⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/68.

⁷⁸ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ali b. Muhammed Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* (Lübnan: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.), 199.

⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 34.

⁸⁰ Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed Askalânî, *Zehrü'l-Firdevs* (BAE: Cem'iyetü Dâri'l-Birr, 2018), 1/102.

⁸¹ Hz. Peygamber'e veya bir İslâm büyüğüne nisbet edilen asılsız söz.

⁸² Cemâlüddîn Muhammed Tâhir b. Ali Fettenî, *Tezkiretü'l-mevzû'ât* (İdâretü't-tibâ'ati'l-müniriyye, ts.), 218.

⁸³ Uydurma (mevzû') hadis manasına kullanılır. Tafsîlât için bkz. Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 39.

⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 34.

⁸⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 34.

⁸⁶ Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merziyye*, 1/69.

Hasan b. Abdullah b. Süleyman-Abdullah b. Ahmed b. Adevî'den-o- Zuheyr b. Abbâd'dan-o-Haccac b. Rişdeyn'den- o da babası Reşid b. Sa'd'dan-o – Cerfir b. Hâzim el-Ezdi'den- o-Hasan b. Ebî Hasan'dan-o da Rasulullah şeklindedir. İlgili rivâyetin metni ise şu şekildedir: “Ümmetim seksen- yüz yıl sonra helak olur.”.

İbn Arrâk (öl. 963/1556) *Tenzihü's-şerî'a* da rivâyetin sened zincirinde zayıf râviler olduğunu söylemiştir. *et-Takrib ve't-teysîr* de bildirildiği gibi bu rivâyet zayıftır, oğlu için de İbn Adî zayıftır demiştir. Rivâyetin senedinde yer alan bir diğer râvî Muselleme b. Kâsımdır ki, onun hakkında “*Hadisleri yazılır ancak gözden geçirilmesi gerekir.*” denmiştir. İbn Abdilberr'in (öl. 463/1071), diğer bir râvî Zuheyr hakkında, zayıf olduğuna dair bir yorumu vardır. Dârekutnî (öl. 385/995) ise onun (Zuheyr) hakkında mechûl değerlendirmesinde bulunmuştur.⁸⁷

2.23. “Dünyayı Yıkmak İstersem Önce Evimden (Kâbe'den) Başlarım.”

Kâvukcî, Irâkî'nin (öl. 806/1404), *İhyâ* tahririnde rivâyetin aslının olmadığını söylediğini nakletmiştir.⁸⁸

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirirse de ilgili rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.⁸⁹

2.24. “Allah Dünya Semasına Nuzûl Etmek İstedığında Arşa Nuzûl Eder.”

Kâvukcî, *Keşfü'l-Hafâ*'da, Ali el-Kârî'nin rivâyetin râvisinin deccâl⁹⁰ olduğuna hükmettiğini nakletmiştir.⁹¹

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynaklarını, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Zeylû'l-mevzûât*, *Tezkiratül Mevduat*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiş; *Mizânü'l-i'tidâl*'de bu deccal ravinin Muhammed b. îsâ et-Tarsûsî olduğu bilgisini aktarmış, Dârekutnî'nin *Kitâbü'n-Nuzûl'ü (Ehâdîşü'n-nüzûl)* ve İbn Teymiyye (öl. 652/1254)'nin “*Ehâdîsi'n Nuzûl*”e yazdığı şerhi, bu kaynaklar arasında olduğunu söylemiştir.⁹²

2.25. “Ya Muâz Bereketli Topraklara (Yani Yemen'e)- Gelirsen O Zaman Koş (yani hayâ et)- Çünkü Orada Huriler Vardır.”

Kâvukcî, Menûfi'nin (öl. 939/1532): “*Bu rivâyetin mevzu olduğu hükmü açıktır.*” değerlendirmesini aktarmıştır.⁹³

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları, *el-Makâşidü'l-hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*,

⁸⁷ Câsim el-Fuheyd Dûserî, *Ravdü'l-Bisâm* (Lübnan: Dârü'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1987), 5/130.

⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 34.

⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 34.

⁹⁰ Deccâl, yalan söyleyen, sözünde durmayan, ahbine sâdik olmayan anlamına gelmektedir. Bkz. Kartal Alparslan, *Cerh-Ta'dîl İlminde “Deccâl” Kavramının Kullanımı*” 16.

⁹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 35.

⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 35.

⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 35.

Masnû, *Esne'l-meṭâlib* ve *Tahzîrû'l-müslimîn* olarak bildirilse de⁹⁴ tarafımızca ulaşılan kaynaklar *el-Makâşidü'l-ḥasene* ve *Keşfü'l-Hafâ* şeklindedir.

Kâmûs'da rivâyetin devamı şu şekilde bildirilmektedir: “*Kazber, Yemen'de kadınları güzellikleri aşan bir yerdir.*”⁹⁵ *Keşfü'l-Hafâ*'da *Sehâvî*'nin rivâyet hakkındaki “*لا أعرفه*” hükmüne yer verilmiştir.⁹⁶

2.26. : “Bir Öğrenci Muallimin Önüne Oturduğu Zaman Allah, Ona Rahmet Kapılarından Yetmişini Açar, Kişi Annesinden Doğduğu Günkü Gibi Olur; Allah Ona Her Bir Harf İçin Altmış Şehit Sevabı Verir.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.⁹⁷

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *Keşfü'l-Hafâ*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Maşnû' fî*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîrû'l-müslimîn* şeklinde zikredilmiştir.⁹⁸

Keşfü'l-Hafâ'da Ali el-Kârî'nin hadisle ilgili şu değerlendirmesi tespit edilmiştir: “*Zeyla' onun uydurma olduğuna hükmetmiştir.*”⁹⁹

2.27. “Sizden Biri Namazdayken Annesi Çağırırsa Ona Cevap Versin; Çağırın Babasıysa Cevap Vermesin.”

Kâvukcî, bu hadîsi, Abdulazîz b. Ebân el-Emevî'nin rivâyet ettiğini. İbn Maîn'in de (öl. 233/848) bu râvî hakkında şu değerlendirmede bulunduğunu söylemiştir: “*كتاب*”¹⁰⁰ (çokça yalan söyleyen), uydurma hadis rivâyet edendir.”¹⁰¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, Deylemî'nin (öl. 558/1163) *Kitâbü'l-Firdevs'i*, el-Menârü'l-münîf, İbn Arrâk'ın (öl. 963/1556) *Tenzîhü's-şerî'ası* ve el-Esrârü'l-merfû'a olarak zikretmiştir.¹⁰²

2.28. “Kibirli ve Kendi Görüşünü Beğenen Bir Adam Görürsen Bil Ki Onun Kaybı Tamdır.”

Kâvukcî'nin aktardığına göre, Zehebî (öl. 748/1348) rivâyetin mevzû olduğuna hükmetmiştir. İbn Hacer de bu hususta Zehebî'yi doğrulamıştır.¹⁰³

2.29. “Muhabbet Tam Olursa Edep Şartları (şer'î yükümlülükler) Ortadan Kalkar.”

Kâvukcî hadîs olmadığını söylemiştir.¹⁰⁴

⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 35.

⁹⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 82.

⁹⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/85.

⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 35.

⁹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 35.

⁹⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/85.

¹⁰⁰ Cerhin, Zehebî ve Irâkî'ye göre birinci, Sehâvî'ye göre ikinci mertebesinde bulunan bir râvî hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivâyet ettiği hadîs hiçbir şekilde alınmaz. Tafsîlât için bkz. Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 160.

¹⁰¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 35.

¹⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 35.

¹⁰³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 36.

¹⁰⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 36.

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtaşar mine'l-Makâşidi'l-ḥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Maşnû*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *en-Nuhbetü'l-Behce*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiştir.¹⁰⁵

Ancak bu kaynaklarda ilgili hadîse tarafımızca ulaşılamamıştır.¹⁰⁶

2.30. “Bana Salavat Getirdiğinizde Bunu Genelleştirin. (Yani Tüm Peygamberlere Getirin.)”

Sehavî böyle bir rivâyete rastlamadığını *لم أقف عليه*¹⁰⁷ ifadesiyle bildirmiştir.¹⁰⁸

Zemerlî, rivâyetin *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-Hafâ*, *Muhtaşar mine'l-Makâşidi'l*, *Tezkiratu'l Mevzûât*'ı, *el-Gummâz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn* 'de yer aldığını bildirmiştir.¹⁰⁹

Ancak bizim ulaşabildiğimiz kaynaklar *el-Makâşidü'l-ḥasene* ve *Keşfü'l-Hafâ* ile sınırlı kalmıştır.¹¹⁰

el-Makâşidü'l-ḥasene'de rivâyetin şu manaya da gelebileceği söylenmiştir: “Benim ve Allah'ın peygamberleri için dua edin çünkü Allah, onları gönderdiği gibi beni de gönderdi ve ben bunu harika sözlerle açıkladım.”¹¹¹

Beyhakî rivâyeti, Ebû Hureyre- Hatîb- Enes tarikiyle şu lafızla rivâyet etmiştir: “Allah'ın nebi ve peygamberlerine salat edin çünkü Allah, beni gönderdiği gibi onları da gönderdi.”¹¹²

Keşfü'l-Hafâ'da, Sehâvî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesine yer verilmiştir: “Böyle bir lafza rastlamadım ancak rivâyetin şu hadisin manasında olması mümkündür: “Bana ve Allah'ın peygamberlerine salât edin, muhakkak ki Allah beni gönderdiği gibi onları da gönderdi.”

Beyhakî, Ebû Hureyre'den ve Hatîb el-Bağdâdî (öl. 463/1071) de Enes'den rivâyeti şu lafızla nakletmiştir: “Allah'ın peygamberlerine ve Rasullerine salât edin, muhakkak Allah beni gönderdiği gibi onları da gönderdi.”¹¹³

2.31. “Biri Konuşurken Hapşırırsa Doğru Söylemiştir.”

İbn Kayyımî'l Cevzî: “Akıl bu rivâyetin mevzû' olduğunun delilidir. Çünkü biz hapşırıldığı halde yalan söyleyenlere şahit olmaktayız. Bir söz

¹⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû*, 36.

¹⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû*, 36.

¹⁰⁷ Yetkili bir hadis âlimi bir hadis hakkında böyle söyler ve bu sözüne muhalefet eden, bu sözünü tenkid eden biri çıkmazsa söz konusu hadisin mevzu olduğuna hükmedilir. Tafsilât için bkz. Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 175.

¹⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû*, 36.

¹⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû*, 36.

¹¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû*, 1994, 36.

¹¹¹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 88.

¹¹² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/92.

¹¹³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/106.

söylendikten sonra bin kişi hapsirsä bile onun sıhhatine hükmedilmez.” demiştir.¹¹⁴

Zemerlî, rivâyetin *Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Mizânü'l-i'tidâl*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Feyzû'l-kadîr*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tezkiretü'l-mevzû'ât*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtaşarü'l-Makâşidi'l-ḥasene*, *Târîhu Bağdâd*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ'*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Esne'l-meṭâlib*, *er-Ravzû'l-bâsim*'de yer aldığı tespit etmiştir. Hadîsin dipnotunda Fevâz Ahmed, *Muhtaşarü'l-Makâşidi'l-ḥasene*'de rivâyetin “hasen” olduğunun zikredildiğini ancak hadisin hasen değil bilakis mevzû' olduğunu belirtmiştir. İbn Kayyım *el-Menârü'l-münîf*'inde: “Bu hadisi bazı insanlar senedi yönünden sahih görseler de akıl bunun uydurma olduğuna şahitlik etmektedir.” demiş ve şunu eklemiştir: “Şayet yüz bin kişi de hadis rivâyet edenin yanında hapsirsä, hapsirmekle rivâyet sahih olmaz.”. İbn Kayyım'ın: “Yalan bir şahitlik üzerine hapsirilsä da bu söylenen sözün tasdikini gerektirmez.” şeklindeki değerlendirmesi rivâyetin uydurma olduğu ihtimâlini daha da kuvvetlendirmektedir.¹¹⁵

Esne'l-meṭâlib'de rivâyetin doğru olduğu ancak ilim ehlinin sıhhati konusunda ihtilafta olduğu bildirilmiştir.¹¹⁶

er-Ravzû'l-bâsim'de rivâyetle ilgili değerlendirme şu şekilde zikredilmektedir: “Nevevî'ye bu hadis sorulduğunda (tıpkı İbn Attâr'ın *Fetâvâ*'sındaki gibi) rivâyetin aslının bulunduğunu söylemiş, onun da *Ebü Ya'lâ el-Mevsîlî*'nin “*Müsned*”inde iyi bir senedle hasen olarak *Ebü Hureyre*'den rivâyetinin bulunduğunu bildirmiştir.”¹¹⁷.

2.32. “Allah Kızdığı Zaman Vahyi Farsça Razı Olduğunda Arapça Vahyeder.”

Kâvukcî bâtil olduğuna hükmetmiştir.¹¹⁸

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları, *Mevzû'ât*, *Tenzihü's-şerî'a* ve *el-Menârü'l-münîf* olarak bildirilmiştir.¹¹⁹

Ancak bizim ulaşabildiğimiz kaynak *Esne'l-meṭâlib*'tir.¹²⁰ Rivâyet eserde, mevzû'nun alâmetleri başlığı altında yer almaktadır.

2.33. “Yüz Otuz Beş Yılında Şeytanlar Çıktılar. Süleyman Aleyhisselam Onları Hapsetti; Onlardan Onda Dokuzu Irak'ta Onda Biri de Şam'da Kur'an'la Savaştlar.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹²¹

¹¹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 36.

¹¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 36.

¹¹⁶ Ebü Abdillâh (Ebü Abdîrrahmân) Muhammed b. Dervîş b. Muhammed el-Hût, *Esne'l-meṭâlib* (Beyrut: Dârü'l-kutubi'l-ilmîyye, 1997), 43.

¹¹⁷ Düserî, *Ravdü'l-Bisâm*, 3/450.

¹¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 37.

¹¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 37.

¹²⁰ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 337.

¹²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 37.

Zemerlî rivâyetin yer aldığı kaynakları şu şekilde bildirmiştir: *Mevzû 'ât'*, *el-Le 'âli 'l-maşnû 'a*, *Tenzîhü 'ş-şerî 'a*, *Menârü 'l-münîf*, *el-Fevâ 'idü 'l-mecmû 'a*, *ed-Du 'afâ 'ü 'l-kebîr*.¹²²

Rivâyet zikredilen kaynakların herhangi birinde yahut bunların dışında bir başka eserde tespit edilememiştir.

2.34. “Yüz Elli Yılı Geldiğinde En Hayırlı Evladın Kızlardır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹²³

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *Mevzû 'ât'*, *el-Le 'âli 'l-maşnû 'a*, *Tenzîhü 'ş-şerî 'a*, *Menârü 'l-münîf* olarak zikretmiştir. Eserde rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmeye de yer verilmemiştir.¹²⁴

2.35. “Altmış Yılı Geldiğinde En Hayırlı Evladın Kızlardır.”

Rivâyet hakkında Kavukcî'nin değerlendirmesi şu şekildedir: “*Bu ve benzeri rivâyetlerin tümü batıldır. İbn Kayyim el-Cevziyye (öl. 751/1350): “Bu konuyla ilgili sahîh rivâyet yoktur.”* demiştir.¹²⁵

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *Mevzû 'ât'*, *Menârü 'l-münîf* şeklinde tespit etmiş; rivâyetin devamını da şu şekilde aktarmıştır: “*Şayet yüz altmış yıl yaşasan dünyanın garipleri dördtür: zâlimin kalbindeki Kur'ân, okunmayan bir evdeki Kur'ân, namaz kılmayan bir cemiyetteki mescid ve kötüler arasında salih bir adam.*”¹²⁶

2.36. “Gölge Boyu Bir Buçuk Zir'adan İki Zir'aya Kadar Olursa Kılın.”

Kâvukcî Aliyyu'l Kârî'nin rivâyetin bâtil olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.¹²⁷

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Mevzû 'ât'*, *Masnû'*, *Keşf*, *Esrâru'l Merfûa*, *el-Leâlî*, *Tenzîhu 'ş Şerîa* ve *Kâmil* olarak tespit ettiğini bildirmiştir.¹²⁸

Keşfü'l-hafâ 'da: “*Ali el-Kârî'nin de söylediği gibi batıldır.*” hükmü zikredilmiştir.¹²⁹ *el-Fevâ 'idü 'l-mecmû 'a'da*: “*İbn Adî (öl. 365/976), Enes'den merfû 'l¹³⁰ olarak rivâyet etmiştir sened zincirindeki Efram b. Havşeb rivâyet uyduran bir kimsedir.*” şeklinde bir değerlendirme bulunmaktadır.¹³¹ Ebû Dâvud'un *es-Sünen*'ine yazılan tahrîrte Ebû Ya'lâ'nın, bu rivâyeti, İbn Hibbân'ın (*Ma 'rifeti*)'l-mecrûhîn mine 'l-muḥaddiṣîn ve 'd-du 'afâ' ve 'l-metrûkîn'inden kendi eserine aldığı söylenmiş, rivâyetin Ukaylî'nin *ed-Du 'afâ 'ü 'l-kebîr*'inde, İbn Adî'nin (öl. 365/976) *el-Kâmil*'inde ve İbn

¹²² Kavukcî, *el-Lü 'lü 'ü 'l-merşû 'a*, 37.

¹²³ Kavukcî, *el-Lü 'lü 'ü 'l-merşû 'a*, 37.

¹²⁴ Kavukcî, *el-Lü 'lü 'ü 'l-merşû 'a*, 37.

¹²⁵ Kavukcî, *el-Lü 'lü 'ü 'l-merşû 'a*, 37.

¹²⁶ Kavukcî, *el-Lü 'lü 'ü 'l-merşû 'a*, 37.

¹²⁷ Kavukcî, *el-Lü 'lü 'ü 'l-merşû 'a*, 1994, 37.

¹²⁸ Kavukcî, *el-Lü 'lü 'ü 'l-merşû 'a*, 1994, 37.

¹²⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/96.

¹³⁰ Bir sözü, bir haberi Resûl-i Ekrem'e nisbet etme. Hatîb el-Bağdâdî gibi bazı âlimler, Hz. Peygamber'e özellikle sahâbînin nisbet ettiği söz ve fiillere merfû denileceğini ifade etmişlerdir. Tafsilat için bk. Aydınlı, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Merfû, 29/180-181.

¹³¹ Şevkânî, *el-Fevâ 'idü 'l-mecmû 'a*, 15.

Cevzî'nin *el-Mevzû'ât*'ında yer aldığı aktarılmıştır. İbn Hibbân (öl. 354/965), Efram hakkında şu değerlendirmede bulunmuş: “*O, sika râviler üzerinden hadis uydururdu.*” ve ardından ondan iki hadis nakletmiştir.¹³²

2.37. “Çocuğun Büyüdüğünde Onu Kardeş Edin.”

Kâvukcî böyle bir sözün herhangi bir naklinin bulunmadığına hükmetmiştir.¹³³

Zemerlî rivâyetin yer aldığı kaynakları *el-Makâşidü'l-hasene*, *Muhtaşar mine'l-Makâşidü'l-hasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meâtlib fî ehâdis muhtelifeti'l-merâtib*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa* olarak tespit etmiştir.¹³⁴

Bizim bunların içerisinde ulaşabildiğimiz kaynak ise yalnızca *Esne'l-meâtlib*'dir. Orada da rivâyet şu şekilde yer almaktadır: “*Eğer oğlunuz büyümüş ise*”,- o zaman bu lafızda kardeşinden bahsedilmez-. Rivâyetin, Ebû Nuaym (öl. 430/1038), Taberânî ve diğerleri tarafından zikredilen şekli şudur: “*Erkek çocuğu yedi yaşına geldiğinde, bir efendi, bir prens bir erkek kardeş ve bakandır.*”. Ebû Abdillâh (Ebû Abdirrahmân) Muhammed b. Dervîş b. Muhammed el-Hût el-Beyrûtî el-Alevî (öl. 1276/1860) rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “*Şayet bunu biriniz kendi kitabına yazarsa dikkat etsin, Taberânî bu rivâyeti nakletmiştir ancak onun senesinde mechûl¹³⁵ ve zayıf râviler bulunmaktadır.*”¹³⁶

2.38. “Sizden Biriniz Kitap Yazarsa Onun Üzerine Belağ Yazmasın. Çünkü o Şeytanın Adıdır. Ama Üzerine Allah Yazın.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî'nin rivâyete mevzû' dediğini bildirmiştir.¹³⁷

Zemerlî'nin rivâyeti tespit ettiği kaynaklar, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Maşnû'*, *Esrârü'l-merfû'a*'dır. O, *Esrâr* ve *el-Maşnû'*'daki ilgili rivâyet hakkındaki değerlendirmeyi şu şekilde nakletmiştir: “*Tıpkı, el-Le'âli'de olduğu gibi mevzû'dur.*”. Rivâyet hakkında şu görüşünü de bildirmiştir: “*Eğer yazar bu rivâyeti Suyutî'ye atfetmiş olsaydı daha uygun olurdu ve eserin matbusunda "كتاب" kelimesi yer almamaktadır.*”¹³⁸

2.39. “Birinizin Kabına Sinek Düşerse, Onu İçine (atıp) Daldırıp Çıkarırsın.”

Kâvukcî, rivâyetin uydurma olduğunu ancak “atın” kısmının sahih olduğunu bildirmiştir.¹³⁹

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki açıklaması şu şekildedir. “*el-Maşnû'*, *Esrâr*, *Keşfü'l-hafâ rivâyetin kaynakları arasında zikredilir. Şu hadîs de bu*

¹³² Ebû Amr Yâsir b. Muhammed Fethî Âli İ'd, *Fadlû'r-Rahîmil'-Vedâd* (Suudi Arabistan: Dârü İbni'l-Cevzî, ts.), 4/421.

¹³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 37.

¹³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 37.

¹³⁵ Hadis öğrenimiyle meşhur olmamış veya âlimler tarafından ilim talebesi olarak tanınmamış ve kendisinden sadece bir râvinin hadis rivayet etmiş olduğu kimse. Mechûl râvî zaîf kabul edilir. Tafsîlât için bkz. Aydınlı, 184.

¹³⁶ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 45.

¹³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 38.

¹³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 38.

¹³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 38.

rivâyete dâhil edilmiştir: “Birinin yemeğine sinek düşerse, onu içine daldırın.”. Bu rivâyeti, İbn Mâce es-Sünen’de, Ahmed b. Hanbel el-Müsned’de, Buhârî Câmi’u’l-müsnedü’s-şahîh’de, Ebû Dâvûd es-Sünen’de nakletmişlerdir.¹⁴⁰ Kitâbü’l-İmâi fî Etrâfi Ehâdis’il-Muvatta’ da rivâyetin Ebû Hureyre hadîsi olduğu ve Buhârî’nin “el-Câmi’u’s-şahîh”inde rivâyet ettiği söylenmiştir.¹⁴¹ Rivâyetin yer aldığı diğer kaynaklar, Tuhfetü’l-eşrâf bi-ma’rifeti’l-etrâf, el-Bedru’l-münîr olarak zikredilmiştir.”¹⁴²

el-Bedru’l-münîr’de hadisin sahîh olduğu ve iki tarîkinin bulunduğu bildirilmiştir. Birinci tarîk Ebû Hureyre’nin, Buhârî’nin “el-Câmi’u’s-şahîh”inde yer alan rivâyetidir. Rivâyet Kütüb-i Sitte’nin tamamında yer almaktadır.¹⁴³

2.40. “Dört Şey Dört Şeye Doymaz: “Toprak Yağmura, Dişi Erkeğe, Göz Bakmaya, Kulak Habere.”

Kâvukcî, İbn Kayyım el-Cevziyye’nin bu rivâyete uydurma dediğini ancak Câmiu’s Sağîr’de bu rivâyetin: âlimin ilme, kulak habere şeklinde nakledildiğini, Süyûtî’nin bu rivâyeti uydurmaların arasına koymamakta ciddi takındığını ve bu hususta hata ettiğini söylemiş ve Menûfi’nin de bu rivâyeti hikmet ehlinin sözlerine benzettiğini bildirmiştir.¹⁴⁴

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları, et-Tezkire fî’l-eḥâdisi’l-müştehire, el-Makâşidü’l-ḥasene, el-Fevâ’idü’l-mecmû’a, Esne’l-meṭâlib, el-Müdvâi, Silsiletü’Ehâdisi’s-Sahîha, Silsiletü’l-eḥâdisi’z-za’ife, Tenbîhul hacid şeklinde bildirmiş, Süyûtî’nin iddaasını gerçekleştiremediğini, Câmiu’s Sağîr’ine Leâli’inde uydurma olduğunu bildirdiği pek çok uydurma rivâyet aldığını söylemiştir.¹⁴⁵

İbn Tâhir el-Makdisî’nin (öl. 390/1000) rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “Onu Hişâm, Hüseyin b. Ulvân el-Kûfi’den nakletmiştir ki o, hadis uydururdu. Abdusselâm da muhtemelen rivâyeti ondan çalmıştır.”¹⁴⁶ Âlimlerin farklı görüşler bildirmeleri rivâyetin sıhhati hususunda net bir karara varmayı zorlaştırmaktadır.

2.41. “Üç Kişiyeye Merhamet Edin Aşağılanmış Bir Kavmin Şerefisine, Kavmin Zenginine Cahiller Arasındaki Âlime.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁴⁷

Zemerlî’nin rivâyeti tespit ettiği kaynakları şu şekilde sıralamak mümkündür: el-Makâşidü’l-ḥasene, Muhtasarı Makâsıd, Temyîz, el-Leâli,

¹⁴⁰ Kavukcî, el-Lü’lü’ü’l-merşû’, 38.

¹⁴¹ Ebû’l-Abbâs Ahmed b. Tâhir Dâni, Kitâbü’l-İmâi fî Etrâfi Ehâdis’il-Muvatta (Riyad: Mektebetü’l-Me’ârif, 2003), 3/126.

¹⁴² Kavukcî, el-Lü’lü’ü’l-merşû’, 38.

¹⁴³ Ali b. Ahmed eş-Şâfi el-Mısri, İbnü’l Mulkîn Sirâcuddîn Ebû Hafs Ömer b. Ali; el-Bedru’l Munîr fî Tahrîci Ehâdis ve’l Êsêri’l Vâkız fî Şerhi’l Kebîr, thk. Mustafa Ebû’l Ğayd ve Abdullah b. Süleyman ve Yâsir b. Kâmil, Dâru’l Hicre, Riyad, 1.baskı, 2004.

¹⁴⁴ Kavukcî, el-Lü’lü’ü’l-merşû’, 1994, 38.

¹⁴⁵ Kavukcî, el-Lü’lü’ü’l-merşû’, 1994, 38.

¹⁴⁶ Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdır b. Abdillâh et-Türkî el-Mısri el-Minhâcî Zerkeşi, et-Tezkire fî’l-eḥâdisi’l-müştehire (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1986), 208.

¹⁴⁷ Kavukcî, el-Lü’lü’ü’l-merşû’, 1994, 39.

*Müsned-u Şihâb -bu eserde rivâyet uydurma dendiği bilgisine yer verilmiştir-, Keşfü'l-hafâ, Tenzîh, Menâr, Fevâid, Mevzuât, Mecrûhîn, el-Ğammêz, esne'l metâlib, Tahzîr.*¹⁴⁸

Nesâî (öl. 303/915) *ed-Du'afâ' ve'l-metrûkân*'de Zeyd b Ebî Zerkâ'nın Îsâ b. Tahmân'dan onun da Enes'den merfû' rivâyetine yer vermiştir. İbn Hıbbân aynı şekilde Îsâ'nın hayatından bahsetmiş ve onun için: "O, Enes'den naklettiği münker hadislerinde tek kalmıştır." demiştir.". İbn Hıbbân, Ebân b. Ebî Ayyaş'ın da müdellis¹⁴⁹ olduğunu, Yezîd er-Rakkâşî'nin de rivâyeti delil olarak kullanılamayacak birisi olduğunu zikretmiştir.¹⁵⁰

2.42. : "Her Zanaatkârın Halka En Faydalısından Yardım İsteyin."

Kâvukcî, Hz. Peygamber'den böyle bir şeyin rivâyet edilmediğini söylemiştir.¹⁵¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-Hasene, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ', ed-Dürerü'l-müntesire fi'l-eĥâdîşî'l-müştehire* ve *Esne'l-meţâlib fi eĥâdîş muhtelifeti'l-merâtib* olarak zikretmiştir.¹⁵²

Rivâyetin *Kitâbü't-Temyîz*'deki tarîki tespit edilememiştir. Sa'lebî (öl. 427/1035) rivâyeti zikretmiş ve demiştir ki: "Hz. Peygamber'e isnâd edilen bir lafızda söz edilir ki o şu şekildedir: "Her sanatı, ehline bırakınız."¹⁵³ *es-Sünen*'de Sa'd'dan nakledilen rivâyet şu şekildedir: "Hastalandım ve Hz. Peygamber beni ziyarete geldi ve soğukluğunu kalbimde hissedinceye kadar elini göğsümün arasına aldı. Bana, "Sen, kalbi kırık bir adamsın, o halde Sakîf'den Hâris b. Keddah'a gidin, çünkü o tıp adamıdır.". Bu rivâyet de Hz. Peygamber'in bu sözüne benzer.¹⁵⁴ *Keşfü'l-hafâ'*"da da buna benzer: "Senin dünyanın derdi ne ise, o sana olsun." rivâyeti yer alır.¹⁵⁵

2.43. "Gözlerimden Şikâyet Ettim Cibril "Mushafa Bak" Dedi. Bu Sefer Rabbim'e Gözlerimden Şikâyet Ettim O da Mushafa Bak Dedi."

Kâvukcî, Sehâvî'nin (öl. 902/1497) rivâyetin bâtil olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.¹⁵⁶

Zemerlî rivâyetin *Tenzîhü's-şerî'a*'da yer aldığını bildirmiştir.¹⁵⁷

Tenzîhü's-şerî'a'dan başka bir yerde rivâyetin herhangi bir tarîkine rastlanmamıştır.

¹⁴⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 39.

¹⁴⁹ Râvînin, senedde bir râvî atlanmış olduğu halde bunu belli etmemeye çalışması. Bu şekildeki rivâyet *tedlisu't-tesviye* ve *tedlisu'l-iskât kısımlarına ayrılır*. Râvînin, gerçekte hocası olan kimseden muteber bir yolla almamış olduğu bir hadisi, ondan muteber bir yolla almış olduğunu zannettirecek şekilde rivâyet etmesi. 2. Râvînin, karşılaşmış olsa da kendisinden muteber bir yolla hadis almadığı birinden bir hadisi, muteber bir yolla almış olduğunu zannettirecek şekilde rivâyet etmesi. Tafsîlât için bkz. Abdullah Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2019), 341.

¹⁵⁰ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 101.

¹⁵¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 39.

¹⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 39.

¹⁵³ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, 70.

¹⁵⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/122.

¹⁵⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/139.

¹⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 39.

¹⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 39.

2.44. “Yemeğin Üzerine İç Doyarsın.”

Kâvukcî rivâyetin bâtil olduğunu yemeğin üzerine bir şey içmenin yemeğin tadını, midenin sağlığını ve yiyeceğin sindirilmesini zorlaştıracağını bildirmiştir.¹⁵⁸

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Menâru'l Munîf* ve *Esne'l-meâtlib*, *Mecrûhîn*, *Mîzân* ve *Ma'rifetu't Tezkira* olarak tespit etmiştir.¹⁵⁹

Esne'l-meâtlib fî eĥâdîs muĥtelifeti'l-merâtib isimli eserde, rivâyet hakkında uydurma hükmü verildiği tarafımızca tespit edilmiştir.¹⁶⁰

2.45. “Ashâbım Kırk Yılına Kadar İman ve Amel Ehlidir. Seksen Yılına Kadar İyilik ve Takva Ehlidir. Yüz Yirmi Yılına Kadar Diyalog ve Merhamet Ehlidir. Yüz Altmış Yılına Kadar da Yüz Çevirme ve Uzaklaşma Hasleti Üzeredir. Sonra İse Kargaşa, Kargaşa.”

Kâvukcî uydurma hükmünü vermiştir.¹⁶¹

Zemerlî, rivâyetin yalnızca *el-Menârü'l-münîf*'de yer aldığı ve orada “*Ben ve Ashabım*” ifadesinin kullanıldığını bildirmiştir.¹⁶²

Ancak bu eserdeki rivâyete tarafımızca ulaşamadık.

2.46. “İyi Niyetli Ol ve İyilik Üzere Yaşa.”

Kâvukcî hadîs olmadığını söylemiştir.¹⁶³

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Makâsîd*, *Muhtasaru'l Makâsîd*, *Temyîz*, *Keşf*, *Esrâru'l Merfûa*, *Masnû'*, *Esne'l Metâlib*, *Tahzîru'l Müslimîn* ve *Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş ancak onun sened ya da metnine dair herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶⁴

2.47. “Her Hastalığın Kökü Nefsinden Razi Olmaktır.”

Kâvukcî rivâyetin hadîs olmadığına hükmetmiştir.¹⁶⁵

Zemerlî rivâyetin, *Makâsîd*, *Muhtasaru'l Makâsîd*, *Temyîz*, *Keşf*, *Esrâru'l Merfûa*, *Masnû'*, *Esne'l Metâlib*, *Tahzîru'l Müslimîn* ve *Nuhbetu'l Behce*'de yer aldığını tespit etmiş ve onun hakkında herhangi bir hükümde bulunmamıştır.¹⁶⁶

Rivâyet, *Keşfü'l-ĥafâ'* ve *Esne'l-meâtlib*'de yer almaktadır. *Keşfü'l-ĥafâ'*'da, Necm'in Sehâvî'den naklettiği şu değerlendirme bulunmaktadır: “*Hadis değildir, manası son dönem sûfilerinin sözüne dayanmaktadır.*”. İbn Atâ (öl. 309/922), Hikem'de buna benzer şu sözün yer aldığını söylemiştir: “*Tüm ma'siyet ve gaflet ve şehvetin aslı nefsi râzı etmektir.*”. Bu rivâyeti Sehâvî *el-Makâşidü'l-ĥasene* nakletmiştir ancak o, seleften bazılarının

¹⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 39.

¹⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 39.

¹⁶⁰ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 55.

¹⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 39.

¹⁶² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 39.

¹⁶³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 40.

¹⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 40.

¹⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 40.

¹⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 40.

sözlerinin çeşitli manalarıdır. Onlardan biri, Kuşeyrî'nin (öl. 465/1072) Ebû Ömer b. Buceyd'den naklettiği şu rivâyettir: “Kişinin âfeti, nefsinden ve onun içindekilerden razı olmasıdır.”. Zünnûn'un (öl. 245/859 [?]) bu konuyla ilgili şu sözü bulunur: “İsâbet etmenin alâmeti nefis ve hevâyaya muhâlefet etmektir. Allah'ın iğrenme ve belâsına en yakın şey nefsin ve onun hallerinin kuvvetli olmasıdır.”¹⁶⁷

2.48. “Tekrarlamak Güzeldir.”

Kâvukcî, bu lafızlarla nakledilmiş herhangi bir hadîsin bulunmadığını söylemiştir.¹⁶⁸

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını, *Temyîz*, *Keşf*, *Esrâr*, *Muhtasarı'l Makâsıd*, *Nuhbetü'l Behce*, *Tahzîru'l Müslimîn* ve *Esne'l Metâlib* olarak tespit etmiştir.¹⁶⁹

Rivâyetin yer aldığı kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Keşfü'l-Hafâ*, *Esne'l-me'tâlib* şeklinde sıralamak mümkündür. Rivâyetin merfû'¹⁷⁰ olduğunun bilinmesinde *Keşfü'l-Hafâ* katkı sağlamaktadır. Rivâyet doğrudur çünkü Hz. Peygamber bir şeyi söylediğinde anlaşılması için bir ifadeyi üç kez tekrarladı. Buhârî, Ahmed b. Hanbel ve Tirmizî'de yer alan Enes rivâyetinde (konu anlaşılana kadar) *حتى تفهم عنه* şeklinde geçer, yaygın olan rivâyetlerde ise “Hz. Peygamber bu ifadeyi tekrarlamıştır.” şeklinde geçer. Şemâil'de Tirmizî'ye atfedilen şey, Hz. Peygamber'in bir ifâdeyi güçlendirmek için üç defa söylediğidir. Yaygın olan rivâyetin “Tekrarlamak ifadedir.” şeklinde olduğu zikredilmiştir. Bu ise hadîsin manâsına en yakın olandır.¹⁷¹

2.49. “İlmi Çin'de Dahi Olsa Talep Ediniz, Çünkü İlim Her Müslümanın Üzerine Farzdır.”

Kâvukcî, İbnu'l Cevzî'nin rivâyeti, *el-Mevzû'ât*'ında uydurma olarak zikrettiğini ancak rivâyetin onun söylediği gibi uydurma değil, zayıf olduğunu söylemiştir.¹⁷²

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları şu şekilde bildirmiş: *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *Mizânü'l-i'tidâl*, *Târîhu Bağdâd ev Medîneti's-selâm*, *Ğammêz*, *Ma'rifetü't-tezkira fi'l-ehâdisi'l-mevzûa*, *Tezkiratül Mevduat*, *ed-Dürerü'l-münteşire*, *Feyzü'l-kadîr*, *Muhtasar mine'l-Makâşidi'l-Hasene*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Silsiletü'l-ehâdisi'z-za'ife*, *Daîfu'l Câmî*. Ardından rivâyetle ilgili şu değerlendirmeye yer vermiştir: “Sünen-u İbn Mâce'ye yazdığım tahrîcte bu rivâyetin tahrîcini ve onun hakkında verdiğim hükmümü bildirdim.”¹⁷³

¹⁶⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/132.

¹⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 40.

¹⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 40.

¹⁷⁰ Senedi nasıl olursa olsun, Hz. Peygamber'e açıkça veya hükmen nisbet edilen hadis. Mürsel'in karşısında kullanıldığında muttasıl manası kastedilir. Tafsîlât için bkz. bk. Aydınlı, *TDV İslam Ansiklopedisi*, merfû', 188.

¹⁷¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/122.

¹⁷² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 40.

¹⁷³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 40.

Bizim ulaştığımız kaynaklar ise şu şekildedir: *el-Keşfü'l-mübîn 'an tahrici İhyâ'i 'ulûmi'd-dîn, el-Makâşidü'l-ḥasene, et Tahrîcu's Sağîr ve't Tahrîcu'l Kebîr, ed-Dürerü'l-müntesire, el-Müdüvî li İleli'l-Câmii's-Sağîr ve Şerheyi'l-Münâvî, Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za'ifeve Uneysu's Sârî.*

İbn Adî (öl. 365/976) *el-Medḥal ilâ Kitâbi's-Sünen*'inde ve Beyhakî *Şu'abü'l-îmân*'ında rivâyeti Enes'den senediyle birlikte nakletmişlerdir. Beyhakî: “*Metni meşhur¹⁷⁴, senedleri ise zayıftır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁷⁵

Rivâyet, Suyûtî'nin *ed-Dürerü'l-müntesire*'sinde İbn Adî, Ukaylî ve Beyhakî'nin “*Şu'ab*”ın da, İbn Abdilber'in “*İlim bölümü*”nde Enes'den nakledilmiştir.¹⁷⁶

Hadîs zayıftır, ancak İbn Hıbbân bâtıldır demiştir, İbnu'l Cevzî *el-Mevzû'ât*'ında ondan bahsetmiştir. Mizzî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmelerinin hadisi hasen seviyesine taşımak için olduğu zikredilmiştir. Zehebî'nin eserinde ise, konuyla ilgili rivâyetlerinin pek çoğu çok zayıf bazısı sahihtir. Ebu Ya'lâ, bu rivâyeti Enes'den, “*İlim Çin'de de olsa talep ediniz.*” şeklinde rivâyet etmiştir. İbn Abdilber, Enes'den senedinde yalancı râvi olduğu halde şu şekilde aktarmıştır: “*İlim, Çin'de de olsa talep ediniz, ilmi talep etmek her Müslümana farzdır, melekler de onlara kanatlarını sereler.*”¹⁷⁷

Keşfü'l-ḥafâ'da rivâyetle ilgili tüm söylenenler tıpkı İbn Abdilber'in söyledikleri gibidir ki o, bu rivâyeti Enes'den pek çok farklı vecihle nakletmiştir ve onların tümü illetlidir, senedi açısından hadis âlimlerine göre delil olarak hiçbir şey ifade etmezler, şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur. Beyhakî, rivâyetin metni meşhur senedi ise zayıftır, demiştir. Mizzî, rivâyetin farklı tarikleriyle birlikte hasen derecesine ulaştığını söylemiştir.¹⁷⁸ Rivâyetin en fazla tarîkinin Enes'den nakledildiği tespit edilmiştir.

2.50. “Müşteriye Yardım Edin.”

Kâvukcî bu hadisin bilinen bir senedinin olmadığını söylemiştir.¹⁷⁹

Zemerlî rivâyeti *Kitâbü't-Temyîz, el-Makâşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Keşfü'l-ḥafâ, Masnû, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Ğammêz, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce*'de tespit ettiğini

¹⁷⁴ Her tabakada/nesilde en az üç kişinin rivâyet etmiş olduğu veya en az üç farklı senedle rivâyet edilmiş olan hadis. İlk dönemlerde bir-iki kişi tarafından rivâyet edilmiş olduğu halde sonraları yayılma imkânı bulmuş ve daha fazla kimse tarafından rivâyet edilmiş olan hadis. Meşhur hadis, sened ve metnin durumuna göre sahih, hasen, zîf ve mevzu olabilir. Tafsilât için bkz. Abdullah Aydın, *Hadis İstihlâları Sözlüğü*, 190.

¹⁷⁵ Ebü'l-Fazl Zeynüddîn Abdürrahîm b. el-Hüseyn b. Abdürrahmân İrâkî, *el-Muğnî 'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrici mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr* (Lübnan: Dârü İbn Hazm, 2005), 1/16.

¹⁷⁶ Suyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, 71.

¹⁷⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Ḥafâ*, 1/138.

¹⁷⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Ḥafâ*, 2/44.

¹⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 41.

zikretmiştir. *en-Nuhbetu'l Behce'de* "Gece yolculuk yaparı gözetin." manasında rivâyet edildiğini bildirmiştir.¹⁸⁰

Bizim ulaşabildiğimiz kaynaklar ise *Makâsıd*, *Keşfü'l-hafâ* ve *Esne'l-meâtîb fî eĥâdiş muhtelifeti'l-merâtib* şeklindedir. *Makâsıdu'l Hasene'de* rivâyetin herhangi sağlam bir dayanağının bulunmadığı söylenmiş, Deylemî'nin Enes'den merfû' şu rivâyeti aktarılmıştır: "Saticı ve pazarlamacıları bilgilendirmeyin. Mallarındaki aşırı vergiler, merhametsizlikten ve kalp katılığındandır."¹⁸¹ *Kitâbü't-Temyîz'de* ve *Sehâvî'nin* eserinde rivâyet hakkında "aslı bulunmamaktadır" değerlendirmesi yapılmıştır. Deylemî'nin Enes'den merfû' şekilde naklettiği rivâyet ise: "Saticı ve pazarlamacılara mallarındaki kötülüğün, merhametsizlikten ve kalp katılığından kaynaklandığını söylemeyin, sattığınıza ve satın aldığınıza merhamet edin çünkü Müslümanlar kardeşlerdir." şeklindedir.¹⁸²

2.51. Müşteriye Yardım Edilir.

Zemerlî 50 ve 51 numaralı rivâyet hakkında aynı değerlendirmede bulunmuştur.

2.52. "Şekillendirilen Sarıktan Allah'a Sığınırım (Yani İki Omuz Arasından Sarkıtmak Sünnettir. Böyle Olmayan Sarık Sarma Şeklinden Allah'a Sığınırım)."

Kâvukcî, rivâyetin bilinen bir senedinin olmadığını söylemiştir.¹⁸³

Zemerlî de rivâyetin yer aldığı kaynakları, *Masnû'* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak tespit etmiştir.¹⁸⁴

Ancak araştırma sonucu rivâyetin *Keşfü'l-hafâ'da* yer aldığı tespit edilmiştir.¹⁸⁵ Celâleddin es-Suyûtî onun için "لا أصل له" değerlendirmesini yapmıştır.¹⁸⁶

2.53. "Açığa Çıkar ve Uzlaştır."

Kâvukcî, bu rivâyetin bir hadîs olmadığına hükmetmiştir.¹⁸⁷

Zemerlî'nin de rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: "*el-Makâşidü'l-ĥasene'de* "فاصلحو" (öyleyse uzaklaştır) kelimesi yer alır. *Esne'l-meâtîb'de* yer alan rivâyetin manası: "Gelin, bir saati açıklığa kavuşturâlim ve uzlaştâlim." şeklindedir. *Kitâbü't-Temyîz'de* "Eğer barışlırlarsa" ifadesi kullanılmıştır. Rivâyetin *en-Nuhbetu'l Behce* ve *Tahzîru'l-müslimîn'de* de yer aldığı tespit edilmiştir.¹⁸⁸

Kâvukcî'nin uydurma hükmünü verdiği bu rivâyet için Zemerlî'nin rivâyetin sıhhatine dâir herhangi bir hüküm bildirmemiş olması dikkatimizi çekmektedir.

¹⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 41.

¹⁸¹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ĥasene*, 128.

¹⁸² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/148.

¹⁸³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 41.

¹⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 41.

¹⁸⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/148.

¹⁸⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/166.

¹⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 41.

¹⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 41.

2.54. “İnsanların En Üstünü En Akıllısıdır.”

Kāvukcî eserinin hâtimesinde akılla ilgili nakledilen hiçbir sahîh rivâyetin bulunmadığını söylemiş ve ilgili rivâyete uydurma hükmünü vermiştir.¹⁸⁹

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Tenzihü's-şerî'a* ve *el-Maşnû' fî ma'rifeti'l-ḥadîsi'l-mevzû'* olarak tespit etmiş; *el-Maşnû'* da rivâyetin, Dâvûd b. Muhabber'in (öl. 206/821), Hâris b. Esâme'den naklettiği mevzû' rivâyet olduğunu bildirmiştir. İbn Hacer'in de bu tür rivâyetlerin tümü için uydurma olduğu hükmünü verdiğini söylemiştir.¹⁹⁰

2.55. “Akrabalar İyiliğe Daha Layıktır.”

Kāvukcî, Sehâvî'nin rivâyet hakkındaki: “*Bu lafızla ilgili bir şey görmedim*” değerlendirmesine yer vermiştir.¹⁹¹

Zemerlî, rivâyetin tespit ettiği kaynaklarını, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-esrârü'l-merfû'a*, *en-Nuhbetu'l Behce fî'l Ehâdisi'l Mekzûbe Alê Hayri'l Beriyye*, *Esne'l-meṭâlib fî eḥâdiş muḥtelifeti'l-merâtib*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa* şeklinde bildirmiştir.¹⁹²

Rivâyetin ulaşabildiğimiz kaynakları ise *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Esne'l-meṭâlib fî eḥâdiş muḥtelifeti'l-merâtib*, *Silsiletü'l-eḥâdisi'z-za'ife ve'l-mevzû'a* şeklindedir.

2.56. “Yargıda En İyiniz Ali'dir.”

Kāvukcî rivâyetin merfû' olmadığına hükmetmiştir.¹⁹³

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmiştir.¹⁹⁴

Bizim ulaşabildiğimiz kaynaklar şu şekildedir: *Cevheru'n-Nukâ*, *Bedru'l Munîr fî Tahrîci Ehâdis ve'l Êsêri'l Vâkia fî Şerhi'l Kebîr*, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Esne'l-meṭâlib fî eḥâdiş muḥtelifeti'l-merâtib*, *Uneysu's Sârî*. Hâkim'in *Müstedrek*'inde İbn Mesud'dan nakledilen rivâyet: “*Medine ehlinin beni yargılaması üzerine konuşuyorduk dedi ki: “Doğrudur ve onu çıkarmadılar”*”, şeklinde yer almaktadır. *Keşfü'l-ḥafâ*'da şu değerlendirme nakledilmiştir: “*Kârî, el-Mevzû'ât'da bu rivâyeti inceledi çünkü çıkarabileceği bir hüküm vardı.*”

Keşfü'l-ḥafâ'da hadisin manası şu şekilde sunulmuştur: “*Ümmetimin en merhametlisi sizi yargılasın.*”. Beğavî onu *Şerhu's-Sunne* ve *Mesâbîh*'de Enes'den rivâyet etmiştir.

¹⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 41.

¹⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 41.

¹⁹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 41.

¹⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 41.

¹⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 42.

¹⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 42.

Hâkim, İbn Mesûd'un rivayetini sahih bulmuştur ki o rivayetin lafzı şu şekildedir "Medine halkının benim hakkımdaki düşüncesi hakkında konuşuyorduk."¹⁹⁵

Esne'l-meâtîlib fi eĥâdiş muĥtelifeti'l-merâtib'de, Sehâvî'nin rivayet hakkındaki şu görüşüne yer verilmiştir: "Onu, bu lafızla duymadım."¹⁹⁶

2.57. "Hayızın En Kısası Üç Gün En Fazlası da On Gündür."

Kâvukcî rivâyetin bâtil olduğuna hükmetmiş, bununla beraber hükmü hakkında farklı görüşlerin olduğunu söylemiş ve onları şu şekilde açıklamıştır: "Dârekutnî'nin (öl. 385/995), Ukayli'nin ve İbn Adî'nin "Kamil" inde naklettiğine göre, zayıf da olsa rivayetin tariklerinin çokluğu hadisi desteklemiş ve hasen derecesinde yükseltmiştir. Rivayete uydurma hükmünü vermek uygun değildir."¹⁹⁷

Zemerli'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesini şu şekilde zikretmek mümkündür: "Dârekutnî, *es-Sünen*'in "Hayız" kitabında 1/219 numaralı hadiste Vâsile b. Abdullah b. Eska'dan (öl. 85/704 [?]) rivâyet etmiştir ve demiştir ki: "Senedde yer alan İbn Minhâl -o Hammad ibn Minhaldır-, onun nakil zincirindeki ravilerden biri- ki tanınmayan biridir. Diğer bir râvi Muhammed b. Ahmed b. Enes de zayıftır. Ayrıca, Muhammed b. Râşid için, İbn Hibbân şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Onun rivayetinde çokça kınama vardır bu yüzden terk edilmeyi hak etmiştir." Rivâyet, Taberânî'nin *el-Mu'cemü's-şâgîr*'inde Ebû Ümâme Sudey b. Aclân b. Vehb el-Bâhilî (öl. 86/705)'ye atfedilmiştir. *Feyzü'l-kâdir şerhu'l-Câmi 'i's-şâgîr*'de 2/72 numaralı rivayette Ahmed b. Beşir et- Tayâlisî yer almaktadır. Dârekutnî *Mizân*'da onu hoş görmüş, onun hakkında yumuşatarak değerlendirmede bulunmuştur. Diğer râvi Fadl b. Ganim için Zehebî: "Yahya (b. Maîn) şöyle dedi: "ليس بشيء"¹⁹⁸ değerlendirmesinde bulunmuştur. Abdullah b. Hâris için de Buhârî şu değerlendirmede bulunmuştur: "Münkeru'l-hadistir." Böyle bir râvinin hiçbir rivayetinin alınmaması gerektiğini bildirmek için kullanılır. *el-Elbânî Daifu'l Câmi*' de zayıftır demiştir. *el-İlelü'l-mütenâhiye fi'l-eĥâdişi (ahbâri)'l-vâhiye*'de rivayet Zeylaî'ye nispet edilmiştir. (*Ma'rifeti*)'l-mecrûhîn mine'l-muhaddişîn ve 'd-đu'afâ' ve'l-metrûkîn rivâyetin diğer kaynakları arasında zikredilmiştir. Tarikleri çoğalırca bu rivâyet hasen ligayrihi¹⁹⁹ seviyesine çıkar, zayıflığının sebebi râvinin fasık ya da yalancı olması ise bu seviyeye çıkamaz.

Rivâyetin tespit edildiği *Tenkîhu't-Taĥkîk* adlı eserlerin senesinde Hammâd'ın mechûl olduğu, rivâyetin de merfû' biçimde Enes'den zayıf bir senedle zikredildiği belirtilmektedir. Yine rivâyetin senesinde yer alan Hasan

¹⁹⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/162.

¹⁹⁶ el-Hût, *Esne'l-meâtîlib*, 64.

¹⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 42.

¹⁹⁸ Cerhin, Zehebî ve Sehavi'ye göre dördüncü, Irâkî'ye göre üçüncü mertebesinde bulunan bir ravi hakkında kullanılan bir siyga. Böyle bir râvinin rivâyet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Yahyâ b. Maîn bu siygayı, cerh için kullanmakla beraber bazan, ravinin az hadis rivayet etmiş biri olduğunu ifade etmek için kullanır ki bu durumda, cerh manası taşımaz. Tafsîlât için bkz. Abdullah Aydınlı, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 176.

¹⁹⁹ Aslında zayıf olan, ancak zayıflık sebebi muhtelif yollarla giderilen, böylece başka rivâyetlerin desteğiyle hasen derecesine yükselen hadis. Tafsîlât için bkz. Abdullah Aydınlı, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 122.

b. Dînâr'ın (?) metrûk bir râvi olduğu söylenmiştir. Ukaylî'nin *ed-Du'afâ'ü'l-kebîr*'inde rivayet Muhammed b. Hasan es-Sadeî'î'den nakledilmiş ve onun çok zayıf bir kimse olduğu söylenmiştir. O, Abâde b.Nusey'den o da Muaz'dan merfû' olarak nakletmiştir ki: "Hayız üç günden az, on günden fazla olamaz." Âişe'den merfû' olarak nakletmiştir ki: "Hayzın en çoğu on, en azı üçtür." Zehebî, yukarıda bildirilenlerin haricindeki hadislerin aşırı zayıf olduğuna hükmetmiştir.²⁰⁰

2.58. "İnsanların En Yalancıları Kuyumcular ve Boyacılarıdır."

Kâvukcî, İbn Kayyim el- Cevzi'nin: "Akıl, bu hadisi reddeder, çünkü başkaları hakkında yalan söyleyince bu diğerleri tarafından iki katına çıkarılır. Tıpkı Rafiziler gibi onlar, Allah'ın yarattıklarının en sahtekârlarıdır. Bazıları rivayette yer alan "boyacılar" dan kastedilenin hadisin lafzını çoğaltıp süsleyen; "kuyumcular" dan kastedilenin de aslı olmayan hadisi uyduran olduğu şeklinde yorumlanmıştır." değerlendirmesini nakletmiştir. Uydurma bir hadistir. Ama bu rivayet "Camî's Sağîr" de yer almaktadır, değerlendirmesini aktarmıştır.²⁰¹

Zemerlî, bu rivâyetin, İbn Mâce'nin Ticâret Kitabı'nda, Ahmed b. Hanbel'de *Makâsîd*'da, *Muhtasarü'l Makâsîd*'da, *Temyîz*'de, *Mîzân*'da, *Târihu Bağdâd*'da, *Mecrûhîn*'de ve *İlelu'l Mutenâhiye*'de, İbn Ebî Hâtîm'in *İlel*'inde yer aldığını bildirmiş *İlel*'de rivâyet hakkında şu değerlendirmenin zikredildiğini aktarmıştır: "Bu hadîsin Rasûlullah'dan geldiğine dâir sahih bir rivâyet bulunmamaktadır." *Zaîfu'l Câmi*', *Silsiletü Ehâdisi'z Zaîfe* ve *Ma'rîfetü't Tezkira*'da bu rivâyet hakkında uydurma hükmünün verildiğini de bildirmiştir.

2.59. "Meclisin En Kıymetli Yeri Kible Yönüdür."

Kâvukcî, İbn Hıbbân'ın, uydurma olduğuna hükmettiğini söylemiştir.

Zemerlî'nin değerlendirmesi: Süyûtî, *el-Câmi'u's-şagîr*'inde, Taberânî'nin *el-Mu'cemü'l-evsat*'ına atıfta bulunarak rivâyetin İbn Adî ve İbn Ömer'den rivayetlerine yer vermiştir. *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i's-şagîr*'de Münâvî, Münzirî'nin rivayet için zayıf değerlendirmesinde bulunduğunu aktarmıştır. Bu hadisi, Ebû Ya'lâ Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî el-Mevsîlî (öl. 307/919), İbn Ebû Ömer'den (öl. 243/858) nakletmiştir. Semhûdî (öl. 911/1506): "Her birinin nakil zinciri metrûktür ve Süyûtî rivâyetin zayıf olduğuna hükmetmiştir." değerlendirmesinde bulunmuştur. *el-Makâsîdü'l-Hasene*'de: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî (*Evsat*) İbn Ömer'den merfû' olarak bu şekilde nakletmişlerdir. Rivâyet senedinde Hamza b. Ebî Hamza yer alır ki, metrûk bir râvidir." değerlendirmesi bulunmaktadır. Aynı şekilde İbn Adî (öl. 365/976) *el-Kâmil*'de ve Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-İsfahânî (öl. 430/1038) *Târihu İshâhân*'da bu hadisi nakletmiştir. Taberânî "*Tarihu'l Kebîr*" inde İbn Abbâs'dan merfû' olarak şu lafızla nakletmiştir: "Muhakkak her şeyin bir şerefi vardır; meclislerin şerefi de kible yönüdür." Rivâyetin senedinde Hişam b. Ziyâd Ebu'l-Makâsîd yer alır ki o da aynı

²⁰⁰ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân Zehebî, *Tenkihü't-Tahkîk* (Riyad: Dârül-Vatan, 2000), 1/90.

²⁰¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 43.

şekilde metrûk²⁰² bir ravidir. Hâkim, *el-Müstedrek 'ale's-Şaḥīḥayn'*nda bu rivâyeti uzun bir şekilde nakletmiş ve şöyle demiştir: “*Bu sahihtir ve ben onun mevzû' denilmesine izin vermedim. Pek çok ahlak onda toplanmıştır.*”. Ebû Dâvud ve Ukaylî de, bu rivâyeti Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî (öl. 230/845)'den uzunca nakletmişlerdir. Rivayetin asıl lafzı “Meclislerin en şerefli” şeklindeki ifadedir. Hadisin ravisi olan Musâdik, “vâhi'l-hadîs”tir.²⁰³ Ebu'l-Mikdâm ise bu hadisi rivâyetiyle ve zayıf bir râvî olmasıyla tanınmıştır. Taberânî, Ebû Hureyre'den merfû' olarak şu şekilde bu rivâyeti aktarmıştır: “*Her şeyin bir efendisi vardır; meclislerin efendisi de kible yönüdür.*”. Bu rivayetin senedinin hasen olduğu söylenmiştir. İbn Hıbbân *Vaşfû'l-îmân ve şu'abüh'da*: “*Muhakkak bu uydurma bir haberdir.*” demiştir. Ebu'l-Mikdâm, Muhammed b. Kâ'b'ın İbn Abbâs'tan naklettiği bu rivayetin naklinde tek başına kalmıştır. Onun bu rivâyeti sarih sünneti ve rivâyetin diğer tariklerini desteklememektedir. Buhârî, *Edebu'l Müfred'de* bu rivâyeti “İstikbâl-i Kible” olarak çevirmiş ve Süfyân b. Minkad'ın babasından rivâyeti olarak nakletmiştir: “*Abdullah b. Ömer'in en çok oturduğu yön kible tarafıydı.*” *Zaîfu'l Câmi'de* bu rivâyetin zayıf olduğuna hükmedilmiştir.²⁰⁴ Zemerlî rivâyetin yer aldığı diğer kaynakları, *Muhtasarul Makâsîd*, *Temyîz*, *Keşfu'l Hafâ*, *Mecmeu'z Zevêid* ve *Mîzân* şeklinde zikretmiştir.

Naşbü'r-râye'de, Ebû Ya'lâ el-Mevsilî'nin “Müsned”i ve Taberânî'nin *el-Mu'cemü'l-evsaf'*nda Hamza b. Ebî Hamza en-Nusaybînî'den onun Nâfi'den onun İbn Ömer'den onun da Hz. Peygamber'den rivayeti şu şekildedir: “*أكرم المجالس ما أستقبل به القبلة*”. Onu İbn Adî *Kâmil'*inde rivayet etmiş, Hamza el-Nusaybînî'yi illetli bulmuş ve: “*muhakkak ki o, hadis uydururdu.*” şeklinde bir değerlendirmeye yer vermiştir. Rivayeti, Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-İsfahânî (ö. 430/1038), *Târîhu İşbahân'da* “İhmal edilen kaynaklar” bölümünde aktarmıştır.²⁰⁵ Rivayetin yer aldığı diğer kaynaklar *ed-Dirâye*, *Keşfü'l-hafâ*, *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ-ı Ulumiddin*, *Esne'l-meṭâlib fi ehâdîs muḥtelifeti'l-merâtib*, *el-Müdâvî li-'ileli'l-Münâvî*, *Silsiletu Ehâdîsi's Sahîha*, *Tebyîdu's Sahîha bi Usûli'l Ehâdîsi'd Daîfedir*.

Hâkim hadisi, Hişam kanalıyla Musâdik b. Ziyâd'dan uzun bir hadis olarak nakletmiş ve onun için “*sahihtir*” demiştir. Taberânî *Mu'cemü'l-evsaf'*nda Ebû Hureyre'den merfû' olarak “*Her şeyin bir efendisi vardır, mescidin efendisi de kible yönüdür.*” şeklinde rivayette bulunmuş ve senedinin hasen olduğunu söylemiştir ancak, İbn Hıbbân “*Vaşfû'l İttibâ ve Beyenu'l İbtidâ*”da: “*O, uydurmaların en hayırlısıdır.*” değerlendirmesini yapmış,

²⁰² İttihâm bi'l-kizb, fisk, kesretü'l galat, fartu'l gaflet gibi ağır bir kusurla tenkid edilen ravinin tek başına rivayet ettiği hadis. Tafsilât için bkz. Aydınlı Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 193.

²⁰³ Güvenilir/sika biri olduğu hiç söylenmemiş olan bununla beraber etkileyici bir sebepten dolayı zayıf olduğu bildirilen ravi. Böyle bir râvî İbn Hacer'in *Takrîb'deki* sıralamasında 10.sırada olup rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Tafsilât için bkz. Aydınlı Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 355.

²⁰⁴ Kavukci, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 43.

²⁰⁵ Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Muhammed Zeylaî, *Naşbü'r-râye* (Beyrut: Müessesetü'r-Rayyân li't-Tabâti ve'n-Neşri, 1997), 3/63.

Ebu'l-Mikdam İbn Abbâs'dan aktardığı şu rivayetinde tek başına kalmıştır: “*Rasulullah hutbelerinde kasıtlı olarak kibleye dönerdi.*”

Sehâvî: “*Bu rivayetten çıkan sonuç hadisin uydurma olduğu hükmünün verilmesini sağlamaz çünkü vaaz vermek için kibleye sırtını döndüğü rivayetler pek çoktur.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁰⁶

Esne'l-meâtlib fî eĥâdîs muĥtelifeti'l-merâtib'de hadîsin Ebû Ya'lâ ve Taberânî tarafından rivâyet edildiği ve senedinde Hamza b. Hamza'nın bulunduğu onun da rivayeti terk edilen metrûk bir râvi olduğu bildirilmiştir. İbn Hibbân uydurma bir haber olduğunu söylemiştir. Abdurrahmân el-Hût ise, bu rivâyetin sahih olduğuna hükmetmiştir.²⁰⁷

2.60. “Ölüyü Onurlandırmak, Onu Gömmektir.”

Kâvukcî, rivâyetin merfû' bir tarikine rastlamadığını söylemiştir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları şu şekilde zikretmiş ve rivâyetin sened yahut metni hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır: *el-Makâşidü'l-ĥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *ed-Dürerü'l-müntesire fî'l-eĥâdîsi'l-müştehire*, *en-Nuhbetu'l Behce fî'l Eĥâdîsi'l Mekzûbe Alê Hayri'l Beriyye*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-eĥâdîsi'l-Mevdûa* ve *Esne'l-meâtlib fî eĥâdîs muĥtelifeti'l-merâtib*.

Bizim rivâyete ulaşabildiğimiz kaynaklar da şu şekildedir: *el-Makâşidü'l-ĥasene*, *Dureru'l Muntësira*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *Esne'l-meâtlib*.

el-Makâşidü'l-ĥasene'de “*Rivâyetin merfû' tarikine rastlamadım.*” değerlendirmesi bulunmaktadır. İbn Ebi'd Dunya (öl. 281/894), bu hususta Eyyûb es-Sahtiyânî'den (öl. 131/749) *ed-Dürerü'l-müntesire fî'l-eĥâdîsi'l-müştehire*'de rivâyetin bulunduğunu söylemiştir. Ebû Dâvud da rivâyeti Ebû Nuceyd İmrân b. Husayn b. Ubeyd el-Huzâî el-Ezdî (öl. 52/672)'den merfû' olarak şu ifadeyle nakletmiştir: “*Müslümanın cenazesi, ailesinin sırtları arasına hapsedilemez.*” Taberânî'de de İbn Ömer'den merfû' bir hadîs yer alır: “*Sizden biri vefat ettiğinde onu bir odaya kapatmayın, defnetmek için acele edin.*” Aynı rivâyetin farklı lafızla nakledileni ise şudur: “*Sabah öleni sabah, akşam öleni de akşam kabrine taşıyın.*” Hepsine şahid olan bir rivayet de vardır ki o da: “*Cenazede acele edin, Mekke halkı bundan gâfildir, onlar çoğunlukla ölüyü, öğleden sonra ya da seher vakti teşbih zamanında getirirler. Bu iki vakit dışında da pek çok vefat eden olur, onları Kâbe'nin kapısının yanına ikinci ya da sabah vakti namazları kılınsin diye bırakırlar sonra cenaze namazı kılarlar.*” şeklinde nakledilmiştir.²⁰⁸

ed-Dürerü'l-müntesire fî'l-eĥâdîsi'l-müştehire'de: “*Ölüye ikram etmek, onu defnetmektir.*” şeklinde nakledilmiştir. Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd el-Kureşî el-Baĥdâdî (İbn ebi'd Dünyâ) (öl. 281/894) Eyyub'den şöyle nakletmiştir: “*Denilir ki: “Ölenin ailesi nazarında değeri, onun defnindeki aceleleridir.”*”²⁰⁹

²⁰⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/169.

²⁰⁷ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 66.

²⁰⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ĥasene*, 141.

²⁰⁹ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, 74.

Kâvukcî ve Sehâvî hadîsin merfû' bir tarikine rastlamadığını bildirirse de araştırmalarımız sonucu bu rivâyetin Ebû Dâvud'dan merfû' bir naklini tespit etmiş bulunmaktayız. Zemerlî'nin de rivâyetin kaynaklarına ulaşmasına rağmen herhangi bir değerlendirmeyi zikretmeyişi ilgimizi çekmektedir.

2.61. "Sırtlarınıza Hürmet Ediniz."

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Ehâdîsü'l-kuşşâş*, *Keşfü'l-hafâ*, *Masnû'*, *Zeylu'l-Mevdûât*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa* olarak bildirmiş,. *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da "Temizlerinize cömert olunuz; muhakkak ki onda insanlar için faydalar vardır." manasında benzer bir rivâyet bulunduğunu zikretmiştir.²¹⁰

Bu rivâyetle ilgili yaptığımız araştırmalarda yeterli bilgiye ulaşamadık. Rivâyetin celde ile alakalı olması muhtemeldir.

2.62. "Şehitlerinize Hürmet Ediniz, Muhakkak ki Allah Hakkı Onlarla Ortaya Çıkarır Zulmü de Onlarla Ortadan Kaldırır."

Kâvukcî bu hadîs için Sağânî'nin uydurma hükmünü verdiğini zikretmiştir.

Zemerlî, Rivâyetin yer aldığı kaynakları şu şekilde bildirilmiştir: *Ža'ifü'l-Câmi'i's-şagîr* ve *ziyâdâtüh*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Durer*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Mevdûât fi's Şihab*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Hulâsa*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Fezû'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i's-şagîr*, *Târîhu Bağdad*, *Ğamméz*, *Duâfâ*, *Müsnedu's Şihâb*, *Firdevs*.

Bizim ulaştığımız kaynaklar ise *el-Bedrü'l-münîri's-sârî fi'l-keîâm 'ale'l-Buĥârî*, *Telĥîşü'l-ĥabîr*, *el-Makâşidü'l-ĥasene*, *Tahrîcu's Saĥîr* ve *t Tahrîcu'l Kebîr*, *ed-Dürerü'l-müntesîre fi'l-ehâdîsi'l-müşteĥire*, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife* ve *'l-mevzû'a* şeklindedir.

el-Bedrü'l-münîri's-sârî fi'l-keîâm 'ale'l-Buĥârî'de: "Kütüb-i sittede yer almamaktadır ve bildiğim senedleri yoktur. Yalnızca *Emâlî*'de İshak b. İbrahim'den rivayet edilen bir haber olduğuna sonra vâkıf oldum." şeklinde değerlendirmesi yapılmıştır.²¹¹

Hulâsatu el-Bedrü'l-münîr'de, onun, Ukaylî tarafından rivayet edildiği ve diğer rivayetlerin İbn Abbâs'dan nakledildiği ve zayıf olduğu söylenmiştir.²¹² İbn Tâhir *Tezkiretü'l-mevzû'ât*'ında şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Hadis, senedi itibariyle sahih değildir." Ebû Tâlib Abdurrahmân b. Muhammed b. Abdîsemî'el-Kureşî el-Hâşimî el-Vâsîtî (öl. 621/1224) onu eserinde zikretmiş ve Sağânî de onun uydurma olduğunu açıklamıştır.²¹³ *el-Makâşidü'l-ĥasene*'de Sehâvî'nin rivâyet hakkında şu değerlendirmesi yer

²¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 44.

²¹¹ Ebû Hafs Sirâcüddîn Ömer b. Alî b. Ahmed İbnü'l-Mulakkîn, *el-Bedrü'l-münîr* (Dârü'l-Hicretî li'n-Neşri ve't-Tevzî', ts.), 1/618.

²¹² İbnü'l-Mulakkîn, *el-Bedrü'l-münîr*, 2/439.

²¹³ Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed Askalânî, *Telĥîşü'l-ĥabîr* (Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.), 4/479.

almaktadır: “Onu Ukaylî “Duafâ” sında, Nakkâş “Kudât ve’s Şuhûd” da Deylemî “Müsned” inde İbn Cühdam’dan rivayet etmiştir. Ve hepsi Abdussamed b. Ali b. Abdullah b. Abbâs- babası-dedesi- ve ondan da İbn Abbâs’a ref’ edilerek nakledilmiştir. Ukaylî: “Bu hadis, Abdussamed’in rivayeti haricinde bilinmemektedir.” demiştir. İbrâhîm, Abdussamed b. Mûsâ’nın babasından, onun da İbrâhîm b. Muhammed el İmam’dan naklettiği rivayetin naklinde tek kalmıştır dense de İbrâhîm, rivayetinde tek kalmamıştır, bunu İbn Tâhir’in “Tezkira” sından biliyoruz ki orada, İbn Ebî Meserre’den aynı şekilde Abdussamed b. Mûsâ’dan Nakkâş’ın tarikiyle rivayet edilmiştir. Deylemî’nin rivayet zinciri ise Abdussamed b. Mûsâ, Abdülkerîm b. Muhammed’den, o, İbrâhîm b. Muhammed şeklindedir ve o, Ukaylî’nin şu değerlendirmesiyle birlikte rivayeti nakletmiştir: “Bu rivâyet korunmamıştır bilakis Sağânî rivayetin mevzu olduğunu açıklamıştır. Irâkî, bunu tespit edememiş, el-Elbânî de “Daifu’l Cami” de bu rivayete (1/344) “zayıftır” demiştir.²¹⁴

2.63. “Balık Yemek, Bedeni Yok Eder.”²¹⁵

Kâvukcî, hakkında herhangi bir değerlendirme zikretmeksizin bu rivâyeti zikretmiştir.

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları, *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzihü’s-şerî’a*, *el-Menârü’l-münîf fi’s-şahîh ve’z-za’if* şeklinde bildirmiştir.²¹⁶

Bizim ulaştığımız kaynakları ise, şu şekilde sıralamamız mümkündür: *Tahrîcu Ehâdisi İhya Ulûmi’d Din* ve *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*. Bu rivâyet Ebû Umâme’den (öl. 86/705) merfû’ olarak rivâyet edilmiştir. Hâkim, “*Târîhu Nisâbûr*” da rivayetin senedini şu şekilde bildirmiştir: Ebû Şâfi Ma’bed b. Cem’a- İbn Hâkân – Ebû Yakup İshak b. İbrahim b. Yunus- Alâ b. Muselleme er-Ravvâs- Abdurrahman b. Afra- Berd b. Sinan- Kâsım- Ebû Umâme de merfû’ olarak Ebu’s Şâfi’den. Ebû Ya’kûb rivâyeti: “*Bu hadisin manası yoktur, şayet onu yiyorsa cesedini yok etmek için ortalıkta dolaşiyor demektir.*” şeklinde değerlendirmiştir. İbnu’l-Cevzî rivayeti *el-Mevzû’ât*’da nakletmiş ve “*Bu hadis mana ve sened olarak hiçbir şey ifade etmez ravisi ise araya karıştırılmış ve onun hatasını gizlenmiştir. Kâsım da cerh edilmiş bir ravidir, Abdurrahmân’ın rivayeti de bir şey ifade etmez. Alâ da uydurma hadisleri sikalardan rivayet eder.*” değerlendirmesinde bulunmuştur. Irâkî: “*Alâ, Tirmizi’nin kendisinden rivayette bulunduğu kimsedir. İbn Sâid ise Bağdatlıdır ve Damra ve Ali b. Âsım’dan rivayette bulunmuştur.*” demiştir.²¹⁷ *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*’da Şevkânî (öl. 1250/1834) rivâyetin senedinde sikalardan²¹⁸ uydurma rivâyette bulunmakla cerh edilmiş râvîlerin olduğunu söylemiştir.²¹⁹

²¹⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 45.

²¹⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 45.

²¹⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 45.

²¹⁷ Irâkî, *el-Muğni’an hamli’l-esfâr fi’l-esfâr fi tahrîci mâ fi’l-İhyâ’i mine’l-ahbâr*, 2/934.

²¹⁸ Adalet ve zabt niteliklerini tam olarak taşıyan, hadis rivayetinde güvenilir ravi. Tafsîlât için bkz. Abdullah Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 296.

²¹⁹ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, 175.

2.64. “Helva Yemek Sırtı Güçlendirir.”

Kâvukcî, rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme zikretmemiştir.

Zemerlî de *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if*, *Mecrûhîn*, *Mizan*, *Tarihu Bağdad*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ma'rifetu't Tezkira* ve *Keşfü'l-hafâ*'da yer aldığını bildirmiş olsa da biz bu sayılan kaynaklarda ilgili rivâyeti tespit edememiş bulunmaktayız.

2.65. “Rasulullah’a Çocuğunun Olmamasından Şikâyet Eden Kişiyeye, Rasulullah Yumurta ve Soğan Yemesini Emretmiştir.”

Kâvukcî, rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme zikretmemiştir.²²⁰

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını, *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if* olarak tespit ettiğini bildirirse de²²¹ biz bu hadîsin herhangi bir kaynaktaki tarîkine ulaşamadık.

2.66. “Cebrail’e, Cinsel İlişkiye İsteksizliğimden Şikâyet Ettim Helva Yememi Emretti.”

Kâvukcî bir diğer rivâyette “*Helvayı işaret etti.*” şeklinde bir ifade olduğunu söylemiştir.²²²

Zemerlî rivâyetin yer aldığı kaynakları şu şekilde bildirmiş ve rivâyetin sıhhati hususunda herhangi bir tespitte bulunmamıştır: *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if*, *Keşfü'l-hafâ*'.²²³

Ancak biz bunlar içinde yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'daki rivâyete ulaşabildik. Oradaki değerlendirme de şu şekildedir: “*Taberânî “Evsat” ta onu nakletmiş ve uydurmadır diyerek değerlendirmeyi sonlandırmıştır.*” Aclûnî: “*Onu İbnu's Sunnî, Ebû Naîm ve Hatîb, senesinde yalancı biri olduğu halde rivâyet etmişlerdir.*” demiştir. İbnu'l-Cevzî onu *el-Mevzû'ât*'ında aktarmış ve orada rivâyetin şerhini yapmıştır.²²⁴

2.67. “Cibril Bana Helva Yedirdi, Gece Namazı İçin Kuvvetlendim.”

Kâvukcî, bu ve benzeri rivâyetlerin hepsinin uydurma olduğunu söylemiştir.²²⁵

Zemerlî, rivâyetin tespit ettiği kaynaklarını, *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a* ve *Keşfü'l-hafâ*'da olarak bildirmektedir.²²⁶

Bizim ulaşabildiğimiz kaynak yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'dır. Kudsi'nin tahkikini yaptığı *Keşfü'l-hafâ*'da da, İbn Hacer el-Mekkî'nin (öl. 974/1567),

²²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 45.

²²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 45.

²²² Ebû'l-Mehâsin Şemsüddîn Muhammed b. Halil b. İbrâhîm Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'* (Beyrut: Dâru'l Beşâiri'l-İslâmiyye, 1994), 46.

²²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 46.

²²⁴ Ebû'l-Fidâ İsmâil b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ* (Kahire: Mektebetü'l-Kudsî, ts.), 1/175.

²²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 46.

²²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 46.

Tirmizî'nin eş-Şemâ'ilü'n-nebeviyye ve'l-ħaşâ'ilü'l-²²⁷Muštafaviyye'sine yazdığı şerhte, bu rivayeti Taberânî'nin de *el-Mu'cemü'l-evsaf*'ta aktardığını bildirdikten sonra rivayetin uydurma olduğu hükmüne yer vermektedir ve devamında rivayetin, Ebû Nuaym ve Hatîb el-Bağdâdî'deki senesinde yalancı ravi olduğunu bildirmiştir. İbnu'l-Cevzî, rivâyeti *el-Mevzû'ât*'ında nakletmiştir. Zeynüddîn Muhammed Abdürraûf b. Tâcil'ârifin b. Nûriddîn Alî el-Münâvî el-Haddâdî (öl. 1031/1622) de hadisi şu şekilde şerh etmiştir: “*Cibril, bana kudret helvasıyla geldi ve ben ondan yedim ve bana toplamda kırk adamın kuvveti verildi.*”. Anlattığı şekilde gerçekleşmiştir ama yenilen şeyin kudretini açıklamamıştır. el-Münâvî onu, Dârekutnî, Câbir ve İbn Abbâs'dan merfû' olarak naklettiği şu rivayette açıklamıştır: “*Cibril, bana helva yedirdi, onunla sırtım kuvvetlendi namaz için güçlendim.*”. Zehebî'nin rivâyeti değerlendirmesi şu şekildedir: “*O, bazılarına göre zayıf, bazılarına göre çok zayıftır.*”. Hâfız Ebû Bekr Şemsüddîn Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Kaysî (öl. 842/1438) rivâyet hakkındaki entrikaları kaldırmak için bir cüz yazmıştır.²²⁸

2.68. “Her Müslümana Çamur Yemek Haramdır.”

Kâvukcî, Beyhakî'nin rivâyet hakkındaki şu görüşünü nakletmiş: “*Toprak yemenin haram olmasıyla ilgili rivâyetlerden sahîh olanı bulunmamaktadır.*”. sonrasında da onun bu rivâyeti sahîh olarak naklettiğini bildirmiştir.²²⁹

Zemerlî rivâyetin yer aldığı kaynakları, *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şeri'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Makâşidü'l-ħasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ħafâ'*, *Tezkiratu'l Mevdûât*, *Keremî* ve *Şevkânî*'nin *Fevêid*'leri, *en-Nuhbetu'l Behce fi'l Ehâdîsi'l Mekzûbe Alê Hayri'l Beriyye* ve *Ža'ifü'l-Câmi'i's-şagîr* olarak tespit ettiğini bildirmiş, *Ža'ifü'l-Câmi'i's-şagîr*'de rivâyet hakkında “*Ağır derecede zayıftır.*”. değerlendirmesinin yer aldığını nakletmiştir.²³⁰

Rivâyetin tarafımızca ulaşılan kaynaklarını şu şekilde bildirmek mümkündür: *Bedrü'l-münîr*, *Telhîşü'l-ħabîr*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meṭâlib fi ehâdîş muhtelifeti'l-merâtib*, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife* ve *l-mevzû'a*.

Bedrü'l-münîr'de rivâyet münker görülmüştür.²³¹ Beyhakî, Abdullah b. Mübarek'e “*Toprak yemek haramdır.*” rivayetinden sorulduğunu ve onun da rivayetin münker olduğunu söylediğini bildirmiştir. Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askânî onunla ilgili Mücâhid'in de bir hadisi olduğunu söylemiş ve şu şekilde aktarmıştır: “*Onlar,-yani sahabe- toprak*

²²⁷ Şemâil Literatüründe eş-Şemâilu'l-Muhammediyye ve'l-Hasîlu'l-Muštafâviyye adıyla ilk eseri yazan Muhammed b. İsâ et-Tirmizî'dir. Bu eser üzerine pek çok tercüme ve şerh yazılmıştır. Bkz. Köycü, Erdoğan, Muhammed b. İsâ et-Tirmizî'nin Eserleri Üzerine Yapılan Çalışmalar, (Ankara: Araştırma Yayınları, 2016). 45-64.

²²⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-ħafâ'*, ts., 1/175.

²²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 46.

²³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 46.

²³¹ Ebû Hafs Sirâcüddîn Ömer b. Alî b. Ahmed el-Ensârî, *el-Bedrü'l-münîr* (Riyad: Dârü'l-Hicreti li'n-Neşri ve't-Tevzî', 2004), 9/410.

yenilmesinin kerih görürlerdi.”²³² *el-Makâşidü'l-Hasene*'de, Deylemî'nin bu rivâyeti Enes'den merfû', aynı şekilde Câbir'den de senedsiz şekilde merfû' olarak naklettiği bildirilmiştir: “Çamur yemek, nifak türetir.”

Bunun hakkında Ebu'l-Kâsım İbn Mende (öl. 470/1078)'nin bir tasnifi vardır, ama Beyhakî: “O, bunu Tahrîm'inde kendisinde hiçbir sahihlik bulunmayan bir hadis olarak nakletmiştir.” demiştir. Diğer zayıf rivayetlerden biri de Dârekutnî'nin “Efrâd” ında Yahya b. Hişam-Hişam b. Urve-babası- Hz. Âişe'den merfû' şekilde naklettiği tarikidir ki onun lafzı şu şekildedir: “Ya Humeyrâ! Çamur yeme, o, rengi sarartır.”²³³ Beyhakî, bu baktan hiçbir rivayetin sahih olmadığını, Aliyyu'l-Kârî ise sıhhati yönüyle zayıf ya da sahih olduğunu bildiren hiçbir delile gerek olmadığını söylemiştir. es-Süyûtî, *el-Câmi'u's-Şağîr*'de Taberânî'nin Ebu Hureyre'den merfû' rivayetini naklettikten sonra “Çamur yemek kendini öldürmeye kasdetmek gibidir.” şeklinde rivayeti değerlendirmiştir. Sonrasında: “Ben de derim ki Câmiu's Sağîr'de kim ondan bahsetmişse sahih olmak zorunda değildir, çünkü onun bazı hadislerinin uydurma olduğuna ittifak etmişlerdir, iyi düşünün.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³⁴

el-Fevâ'idü'l-mecmû'a'da, İbn Adî'nin Enes'den merfû' rivayetinin farklı bir tarîki şu şekilde yer almaktadır: “Çamur yemek her Müslümana haramdır, kim kalbinde zerre ağırlığınca kil ile ölürse, Allah kıyamet günü onu yüzü üzerine ateşe atar.”²³⁵

2.69. “Mahlûkatın Dilleri Hakkın Kalemleridir.”

Kâvucî rivâyetin herhangi sağlam bir kaynakta yer olmadığını bildirmiştir.²³⁶

Zemerlî ise, rivâyetin *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*'da, *Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ğammêz*, *en-Nuhbetu'l Behce fî'l Ehâdisi'l Mezkûbe Alê Hayri'l Beriyye*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa* ve *Esne'l-meâlib fî ehâdis muhtelifeti'l-merâtib*'de yer aldığı bildirirse de herhangi bir kaynakta ilgili rivâyet tespit edilememiştir.²³⁷

2.70. “Mantar ve Kereviz İlyas ve Elyesa'nın Yiyeceğidir.”

Kâvucî rivâyet hakkında لم يثبت değerlendirmesinde bulunmuştur.²³⁸

²³² Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed Askalânî, *Telhîşü'l-habîr* (Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.), 6/3084.

²³³ Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdîrahmân b. Muhammed Şehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene* (Beyrut: Dâru'l-Küttâbi'l-Arabî, 1985), 146.

²³⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/174.

²³⁵ Ebü Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* (Lübnan: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.), 184.

²³⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 46.

²³⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 46.

²³⁸ Mevzu hadisler ve zayıf ravilerle ilgili kitaplarda hakkında kullanıldığı hadisin mevzû' olduğunu ifade eden bir sığa. Tafsîlât için bkz. Abdullah Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 173.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *Tenzihü's-şerî'a*, *Keşfü'l-hafâ'da*, *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa*, *Esne'l-me'tâlib fi'ehâdiş muhtelifeti'l-merâtib* şeklinde bildirmiştir.²³⁹

Rivâyetin *Keşfü'l-hafâ'da* yer aldığı formu tespit edilmiştir ancak kaynaklarda hadîsle ilgili bir değerlendirmeye rastlanmamıştır.

2.71. “Mü'min Tatlıdır, Kâfir Acıdır.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.²⁴⁰

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ'da*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Masnû*, *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa* olarak bildirmiş ancak onun sıhhati hususunda herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.²⁴¹

Bizim ulaşabildiğimiz eserler ise *el-Makâşidü'l-ḥasene* ve *Keşfü'l-hafâ* ile sınırlı kalmıştır. *el-Makâşidü'l-ḥasene'de* rivâyetin bâtil olduğu ve herhangi bir aslının bulunmadığı ve rivâyetin başka bir versiyonunda başında “*mü'minin kalbi*” tabirinin yer aldığı belirtilmiştir.²⁴² *Keşfü'l-hafâ'da* İbn Hacer'in rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesi bildirilmektedir: “*Herhangi bir aslı yoktur ilk cümlelerin başına şu ifade getirilmiştir: mü'minin kalbi tatlıdır, tatlıyı sever.*”²⁴³

2.72. “Allah'ım İslam'ı İki Ömer'den Biriyle Destekle.”

Kâvukcî, Zürkânî'nin (öl. 1367/1948) rivâyet hakkındaki “*Bilinen sağlam bir kaynağı yoktur.*” değerlendirmesini aktarmıştır.²⁴⁴

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Masnû*, *Keşfü'l-hafâ'da*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *en-Nuhbetu'l Behce fi'l Ehâdîsi'l Mekzûbe Alê Hayri'l Beriyye* olarak zikretmiştir. Bu rivâyeti Ahmed b. Hanbel'in *Müsned'de*, Tirmizi, Hâkim, İbn Sa'd ve Beyhakî'nin de eserlerinde naklettiğini bildirmiştir. *en-Nuhbetu'l-Behce'de* bu iki adamın (Ömer); Ebû Cehil ya da Ömer el-Hattâb olduğu ifade edilmiştir.²⁴⁵

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire'da* rivâyetin Hz. Âişe'den merfû' nakline yer verilmiş ve Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğu hükmü verilmiştir. Ebu Bekir et-Târihî, İkrime'ye bu hadisten sorduğunda o demiştir ki: “*Maazallah, din zaten azizdir, Rasûlullah orada, Ömer'i ya da Ebû Cehil'i Allah'ın dinle aziz kılmasını istemiştir.*” şeklinde açıklamıştır.²⁴⁶ *el-Makâşidü'l-ḥasene'de*, Mucâlid'in Şa'bî'den rivâyetinde tek başına kaldığı söylenmiştir. Beyhakî *Delâ'ilü'n-nübüvve'sinde* bu rivâyeti İshâk b. İbrâhîm el-Huneynî'den (öl. 298/910) rivâyet etmiştir. Usâme b. Zeyd'in (öl. 54/674) babasından ve dedesinden

²³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 46.

²⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 46.

²⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 46.

²⁴² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 685.

²⁴³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/292.

²⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 47.

²⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 47.

²⁴⁶ Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdîr b. Abdillâh et-Türkî el-Mısrî el-Minhâcî Zerkeşi, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1986), 176.

rivayeti ise şu şekildedir: “Ömer bize dedi ki: “Size, nasıl İslamiyeti seçtiğimi anlatayım ister misiniz?, sonra kıssadan bahsetti: o, evine gelmişti orada kız kardeşi ve onun eşi vardı, onlarla birlikte iki kişi daha vardı eniştesi, kız kardeşi hariç onları sakladı, Müslüman olunca da yanına çıkıp teker teker Allahu ekber dediler ve eklediler: “Müjdeler olsun ya Ömer! Rasûlullah pazartesi günü dua etmişti: Allah’ım dinini iki adamdan biriyle aziz kıl ya Ebû Cehil b. Hişam ya da Ömer b. Hattâb.” Biz de, Hz. Peygamber’den sana dua etmesini istemiştik.”²⁴⁷ *ed-Dürerü’l-müntesire fi’l-eḥâdîsi’l-müştehire*’da aynı lafızla Ömer’in kendisinden rivâyet aktarılmıştır. İbn Mesûd’un rivâyetini Hâkim; Rebîa es-Sâdî’nin rivâyetini Beğavî; İbn Abbâs ve Habbâb’inkini, İbn Asâkîr “*Târîhu Dımaşk*”de, Osman b. Erkam’ın hadîsini ve Saîd b. Museyyeb ve Zührî’nin Mürsellerini İbn Sa’d (öl. 230/845) “*eṭ-Ṭabakâṭ*”ında rivâyet etmişlerdir. Ebû Bekir Sıddîk’ın rivâyetine Taberânî *el-Mu’cemü’l-evsaṭ*’ta yer vermiştir. İbn Mesûd’un rivâyetini de İbn Asâkîr (öl. 620/1223) nakletmiştir. Sevbân’ın rivâyetini Taberânî, Hasan’ın mürselini İbn Sa’d nakletmiştir. İbn Asâkîr, iki lafzı cem’ etmiş ve: “Hz. Peygamber, ilk önce dua etmiş sonra kendisine Ebû Cehil’in asla Müslüman olamayacağı vahyedilmiştir.” şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur. Suyûtî, bu rivâyetin “Ben iki Ömer’i de severim” şeklinde dillerde gezinse de incelendikten sonra bu konuyla ilgili hiçbir rivâyete rastlanmadığını tespit etmiştir.²⁴⁸ *Esne’l-meṭâlib fi’l-eḥâdîs muḥtelifeti’l-merâtib*’de rivâyet hakkında Ahmed b. Hanbel’in değerlendirmesi bildirilmektedir: “Hasen gariptir. Ve rivâyet şu lafızla da nakledilmektedir: Allah’ım dini Ömer b. Hattab’la destekle.”. Abdurrahmân el-Hût, Hâkim’in, rivâyete sahîh dediğini zikretmiştir.²⁴⁹ *Üneysü’s-Sârî*’de, Tirmizî’nin rivâyet hakkında hasen sahîh hükmünü verdiği bilgisine yer verilmiştir.²⁵⁰

2.73. “(Hacer-i Esvede) “Allahım Seni Öpen Nebiye Salat Et”

Benzer bir rivâyet şu şekildedir: “Kucaklaşırken söylediklerinizi, Haceru’l Esvede sarılırken de söyleyiniz.”. Kâvukcî, bu manada bir dayanağı olmadığını, bilakis manasına göre küfür olduğunu söylemiştir.²⁵¹

Zemerlî, rivâyetin *Keşfü’l-ḥafâ*’daki naklini şu şekilde bildirmiştir: “el-Kârî dedi ki: “Haceru’l-Esved’i öperken sıradan insanlar tarafından söylenen aslı olmayan bir sözdür. Bu manasıyla ve bu rivâyet lafızlarıyla herhangi bir aslının olduğu düşünülemez. Şüphesiz o manası itibariyle küfürdür. Abdulğınâ el-mağribî bu rivâyeti *Esrâr*’da nakletmiş ve onu nakledeni tekfir etmiştir. Bu hatanın kaynağı halkın bazı âlimlerden işittığı şu sözdür: “Salât ve selâm hacer-i Esved’i öpen Nebi’yedir.”. ki bu doğru olan rivâyettir. Bazıları da “Onu öpen Allah’a salât etsin.”. şeklinde bu rivâyeti nakletmişlerdir ve bu da aynı şekilde sahihtir. Ancak sonra iki cümleyi ve ibâreyi birbirine karıştırdılar ve bu yanlışlık hâsıl oldu. Bu rivâyetin tıpkı Hz. Peygamber bir şey anlattıktan sonra “Size ulaştırdım mı?” şeklinde teyit ettiği gibi doğrulanması gerekmektedir.”.

²⁴⁷ Sehâvî, *el-Makâsîdü’l-ḥasene*, 1985, 156.

²⁴⁸ Ebû’l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî Süyûtî, *ed-Dürerü’l-müntesire* (İmâdetü Şuûni’l-Mektebât, ts.), 54.

²⁴⁹ Ebû Abdillâh (Ebû Abdirrahmân) Muhammed b. Dervîş b. Muhammed el-Hût, *Esne’l-meṭâlib* (Beyrut: Dârü’l-kutubi’l-ilmîyye, 1997), 70.

²⁵⁰ Ebû Huzeyfe Nebil b. Mansûr b. Ya’kub b. Sultân el-Bassâra, *Üneysü’s-Sârî* (Lübnan: Müessesetü’s-Semâha, 2005), 2/877.

²⁵¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 47.

Zemerlî, devamında rivâyetin *Makâsîd, Muhtasaru'l Makâsîd, el-Ğummêz, el-Esrâr, Temyîz, Keşf, Esne'l Metâlib ve Tahzîru'l Müslimîn*'de yer aldığını bildirmiştir.²⁵²

Kâvukcî ve Zemerlî'nin ifâdelerinden rivâyetin sıhhatinin zayıf olduğu hükmüne ulaşmamız mümkün gözükmemektedir.

2.74. “Allahı'm, Beni En Güzel Topraklardan Çıkardın. Senin İçin En Sevimli Olan Beldeye Beni Yerleştirdi. Allah da (c.c.) O'nu Medine'ye Yerleştirdi.”

Kâvukcî münker olduğunu, hatta uydurma olduğunu söyleyenlerin de olduğunu bildirmiştir.²⁵³

Zemerlî bu rivâyetin, *Ehâdîsü'l-kuşşâş, el-Bidâye ve'n-nihâye, Mecmû'u fetâvâ, el-Makâsîdü'l-hasene, Müstedrek, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ ve en-Nuhbetu'l Behce*'de yer aldığını tespit ettiğini zikretmiş, *Ehâdîsü'l-kuşşâş*'da İbn Abdilber'in: “İlim ehli münker ve zayıf olması hususunda ihtilaf etmezler.” değerlendirmesinin yer aldığını belirtmiştir.²⁵⁴

Eserde rivâyetin kaynakları yukarıdaki şekilde bildirilse de bu kaynaklarda ilgili rivâyete rastlanılmamıştır.²⁵⁵

2.75. “Kendi Üzerine Yemin Ederim ki; Adı Ahmed veya Muhammed İse Cehenneme Atmayacağım.”

Kâvukcî, rivâyetin bilinen sağlam bir kaynakta yer almadığını söylemiştir.²⁵⁶

Zemerlî, rivâyetin bir kısmının *el-Mevzû'ât, el-Le'âli'l-maşnû'a ve Tenzîhü's-şerî'a*'da yer aldığına işaret etse de ilgili rivâyete zikredilen kaynaklarda tespit edilememiştir.²⁵⁷

2.76. “Kölenin Emanı Geçerlidir.”

Kâvukcî rivâyetin aslının bilinmediğini söylemiştir.²⁵⁸

Zemerlî rivâyetin, *Fethu'l-kadîr, el-Maşnû', el-Esrârü'l-merfû'a, Naşbü'r-râye*'de, Beyhaki'nin *es-Sünen*'inde yer aldığını bildirirse de biz *Naşbü'r-râye* ve *ed-Dirâye* olmak üzere yalnız iki esere ulaşabildik. Zemerlî onun hakkında Abdulfettah Ebû'l Ğudde'nin rivâyetin Hz. Ömer'e ait olabileceğine dair görüşünü de bildirmiştir.²⁵⁹

Naşbü'r-râye'de Zeylâî (öl. 762/1360) Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin bu rivayeti aktardığını, ancak rivâyetin garip olduğunu belirtmiştir. Abdurrezzâk *el-Muşannefî'l-hadîs*'inde bu hadisi şu tarîkiyle rivayet etmiştir: “Ma'mer-Âsım b. Süleyman'dan-o- Fudayl b. Yezid er-Rakkâşî'den naklettiğine göre: “Fars köylerinden bir köy gördüm ki

²⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 47.

²⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 47.

²⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 47.

²⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 47.

²⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 48.

²⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 48.

²⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 48.

²⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 48.

oraya Şâhîrnâ deniliyordu, orayı bir ay muhasara ettik, bir gün onlar gibi olmayı umsak bile, öldürdükleri zaman onlardan yüz çevirdik, bizden bir köle geride kaldı bu yüzden ona güvendiler, bu yüzden ona bir güvenlik işareti olarak bir ok yazdı, sonra onları üzerlerine attı. Onlara döndüğümüzde elbiselerinin çıkarıp silahlarını almışlardı. Dedik ki: “Ne yapıyorsunuz?” Dediler ki: “Sen bize güvendiğin öyleyse içinde güvenlik mektupları olan okları bize getir. Biz de: “O köledir ve böyle bir şey yapamaz.” dedik. Dediler ki: “Biz hanginiz köle hanginiz hür bilemeyiz.”. Biz oradan emin şekilde çıktık ve Ömer’e yazdık: “Müslüman köle Müslümanlardandır, onun emniyeti Müslümanların emniyetidir.”.

İbn Ebî Şeybe (öl. 235/849), onu *el-Muşannef*'de rivayet etti ve şunu ekledi: “Ömer, bu icazete izin verdi.”. *Tenfih*'de Fudayl b. Yezid er-Rakkâşî'yi İbn Main'in sika kabul ettiği zikredilmiştir.²⁶⁰

2.77. “Ümmetim Diğer Ümmetler Arasında Yıldızların Arasındaki Ay Gibidir.”

Kâvukcî bu rivâyetin, Sem'ân b. el-Mehdî (öl.?)'nin Enes'ten naklettiği üç yüz rivâyet arasında yer aldığını ve o rivâyetlerin hepsinin yalan olduğunu bildirmiştir.²⁶¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *Zeylul-Mevzûât'*, *Lisânü'l-Mîzân*, *Mîzânî'l-i'tidâl*, *el-Maşnû'*, Sağâni'nin (öl. 650/1252) *Risâle fi'l-eḥâdîsi'l-mevzû'a'sı* olarak bildirilmiştir.²⁶²

Bizim tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *Keşfü'l-ḥafâ'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meṭâlib* şeklindedir. Şevkânî: “*Zeylul-Mevzûât'*daki Sem'ân b. Mehdî'nin Enes'den rivâyeti, konuyla ilgili yalan bir kıssanın olduğu bilinmese kabul edilecekti.” şeklinde rivâyeti değerlendirmiştir.²⁶³ *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*²⁶⁴ ve *Esne'l-meṭâlib*²⁶⁵te de rivâyet aynı şekilde değerlendirilmektedir.

2.78. “Ben Zâhire Göre Hükmetmekle Emrolundum, Sırları Bilen Allah'dır.”

Kâvukcî'nin bu rivâyet hakkında aktardıkları şu şekildedir: “İbnu'l Mulakkîn “*Bezvâvî Tahrîc*”inde bu rivâyetin münker olduğuna hükmetmiştir. İbnu'l Cevzî de herhangi bir aslının olmadığını söyleyerek son noktayı koymuştur.²⁶⁶

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ'*, *el-Maşnû'* *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Minhâc fi şerhi Şaḥîhi Müslim b. el-Ḥaccâc*, *İrşâdü'l-fuhûl*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Ğammêz*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak tespit ettiğini bildirmiştir.²⁶⁷

Rivâyeti tespit ettiğimiz İbnü'l-Mülakkîn (öl. 804/1401), *Tezkiretü'l-muhtâc* tahrîcinde ona münker demiştir. Irâkî: لا أصل له diyerek konuyu

²⁶⁰ Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullah b. Yûsuf b. Muhammed Zeylâi, *Naşbü'r-râye* (Beyrut: Müessetü'r-Rayyân li't-Tabâti ve'n-Neşri, 1997), 3/396.

²⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 48.

²⁶² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 48.

²⁶³ Aclûnî, *Keşfü'l-Ḥafâ'*, ts., 2/408.

²⁶⁴ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 424.

²⁶⁵ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 339.

²⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 48.

²⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 48.

bağlamıştır.²⁶⁸ Bizim ulaştığımız kaynaklar ise, *et-Tezkire fi'l-eḥâdîsi'l-müştehire*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib* şeklindedir. *et-Tezkire* 'de, rivâyetin fıkıhçılar ve usulcüler arasında meşhur olduğu bununla birlikte Nevevî'nin şerhinde de yer aldığı bildirilmektedir. Irâkî, rivâyetin sağlam bir dayanağının bulunmadığını bildirmiştir. Mizzî (öl. 742/1341) ve diğerleri de bunu (rivayeti) inkâr etmişlerdir. Rivâyetin, Sahîh-i Buhârî'de Ebû Said (öl. 74/693-94)'den merfû' şekilde naklinin yer aldığı söylenmiştir.²⁶⁹ *ed-Dürerü'l-müntesire*'de bu lafzın Şâfi'nin *er-Risâle*'sindeki sözlerden olduğu bildirilmektedir. İbn Kesîr ise, rivâyetin bir senedine rastlamadığını söylemiştir.²⁷⁰

2.79. “Yemekte Lokmayı Küçültmek Yeterince Çiğnemekle Emrolunduk.”

Kâvukcî, Nevevî'nin rivâyetin sahih olmadığına hükmettiğini bildirmiştir.²⁷¹

Zemerlî onun, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce*'de yer aldığını bildirmektedir.²⁷²

Zikredilen kaynaklarda bu rivâyetin yer aldığı tarafımızca tespit edilememiştir.

2.80. “Arıların (Yani Müslümanların Başkanı) Ali'dir.”

Kâvukcî Hz. Peygamber'den böyle bir rivâyetin nakledilmediğini bildirmiştir.²⁷³

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ'*, *Ğammêz*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak tespit ettiğini bildirmiş ve onun hakkında "لم يرد بهذا اللفظ"²⁷⁴ yorumunda bulunmuştur.²⁷⁵

Bunların haricinde bizim tespit ettiğimiz kaynaklar *et-Tezkire fi'l-eḥâdîsi'l-müştehire* ve *Tahrîcu's Sağîr* şeklindedir. Rivâyete “*Firdevs*” de yer verilmiştir.²⁷⁶ *Esne'l-meṭâlib*'de rivâyetin herhangi bir aslının bulunmadığı bildirilmiştir.²⁷⁷

2.81. “Ben İki Kurbanlığın Oğluyum.”

Kâvukcî Hz. Peygamber'den böyle bir rivâyetin nakledilmediğini bildirmiştir.²⁷⁸

²⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 48.

²⁶⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 162.

²⁷⁰ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 54.

²⁷¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

²⁷² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

²⁷³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

²⁷⁴ Hadisin manasının sahih olduğunu, ancak bu lafızla rivâyetinin bulunmadığını bildirmek için kullanılan ifadedir. Tafsîlât için bkz. *Fetâve'l Hadîsiyye li İbn Hacer el-Heysemî*, 131.

²⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

²⁷⁶ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-eḥâdîsi'l-müştehire*, 1986, 175.

²⁷⁷ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 74.

²⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ'*, *el-Müstedrek*, *en-Nuhbetü'l Behce*, *İbn Kesîr Tefsiri*, *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za 'ife ve'l-mevzû 'a* olarak bildirmiştir.²⁷⁹

Bizim tespit edebildiklerimiz de şu şekildedir: *Tahrîcü'l-ehâdîs ve'l-âşâr el-vâkı 'a fî Tefsiri'l-Keşşâf*, *Telhîşü'l-Müstedrek*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Keşfü'l-Hafâ'*, *Esne'l-me'tâlib*, *el-Müdâvî*, *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za 'ife*, *Üneysü's Sârî* şeklindedir.

Tahrîcü'l-ehâdîs ve'l-âşâr el-vâkı 'a fî Tefsiri'l-Keşşâf'da rivâyetin garîp olduğu ifade edilmiştir.²⁸⁰

Zeylaî ve İbn Hacer: "لم أجده"²⁸¹ şeklinde değerlendirmiştir. *el-Makâşidü'l-Hasene*'de: "Bu hadisi, Hâkim "Menâkıb" da Müstederek'inden, Abdullah b. Muhammed el-Atbî'den rivayet etmiştir." değerlendirmesi yapılmıştır.²⁸² Hâkim, rivâyeti İbn Merdûye (öl. 410/1020) ve Sa'lebî'den (öl. 427/1035) rivayet etmiştir.²⁸³ *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za 'ife*'de rivâyetin sağlam bir dayanağı olmadığı hükmü verilmiştir.²⁸⁴ İlgili rivâyet, *Üneysü's-Sârî*'de Hâfız'dan ve bir başka eserde de Muâviye hadisi olarak nakledilmiştir.²⁸⁵

2.82. "Ben, Dad Harfini En İyi Söyleyeni (Konuşanı)."

Kâvukcî rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi zikretmiştir:

"Bilinen bir kaynağı yoktur. Şaşılacak şey ise Tâceddin es-Sübki'nin (öl. 771/1370) "Cem'ul-Cevâmi" de hiçbir uyarıda bulunmaksızın hadisi zikretmesidir. Aynı şekilde, Zekeriya el Ensârî, "Cezerî Mukaddimesi" nin şerhinde de (rivâyete) yer vermiştir."²⁸⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ'*, *Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû 'a*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Ğamméz*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetü'l Behce* şeklinde bildirmiştir.²⁸⁷ Ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

Ulaşabildiğimiz kaynaklar, *et-Tezkire fî'l-ehâdîsi'l-müştehire*, *Telhîşü'l-habîr*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Tahrîcu's Sağîr* ve *Tahrîcu Kebîr*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Keşfü'l-Hafâ'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû 'a*, *Esne'l-me'tâlib*, *Ehâdîsi'd Daîfe* ve'l *Mevdûa* şeklindedir. *et-Tezkire*'de, "manası sahihtir" denmiş İbn Kesîr, tefsirinde rivâyetin aslı olmadığını bildirmiştir.²⁸⁸ *Sehâvî*, *el-Makâşidü'l-*

²⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

²⁸⁰ Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Muhammed Zeylaî, *el-İs'âf bi-ehâdîsi'l-Keşşâf* (Riyad: Dârü İbn Hüzeyme, ts.), 3/177.

²⁸¹ لم أعرفه manasındadır. Yetkili bir hadis âlimi bir hadis âlimi bir hadis hakkında böyle söyler ver bu sözüne muhalefet eden, bu sözünü tenkid eden biri çıkmazsa söz konusu hadisin mevzu olduğu kabul edilir. Tafsilat için bkz. Abdullah Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 175.

²⁸² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ'*, ts., 1/226.

²⁸³ el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 23.

²⁸⁴ Nâsirüddîn Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za 'ife ve'l-mevzû 'a ve'eşruhe's-seyyi 'ü fî'l-ümme* (Riyad: Dârü'l-'Me'ârif, 1992), 1/500.

²⁸⁵ el-Bassâra, *Üneysü's-Sârî*, 2005, 2/1032.

²⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

²⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

²⁸⁸ Zerkeşî, *et-Tezkire fî'l-ehâdîsi'l-müştehire*, 1986, 160.

hasene'de: “Manası sahihtir ancak sağlam bir aslı yoktur.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁸⁹

2.83. “Ben, Benim Uğrumda Kalbi Kırılanlarla Beraberim.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî'nin rivâyetin devâmını: “*Ve yıkık dökük kabirlerdeyim.*” şeklinde naklettiğini ve her iki ifâdenin de merfû' bir aslının bulunmadığını bildirmiştir.²⁹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* şeklinde belirtmiş rivâyetin sened yahut metniyle ilgili bir değerlendirmede bulunmamıştır.²⁹¹

Burada zikredilen *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib* haricinde rivâyeti tespit ettiğimiz kaynak, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*'dir. Orada, bu hadisin *Bidâye*'de, Gazzâlî'den nakledildiği bildirilmiştir.²⁹² *Keşfü'l-ḥafâ*'da da aynı şey bildirildikten sonra rivâyetin akabindeki şu değerlendirmeye yer verilmiştir: “*Bu husustaki lafızların bir hedefe ulaşmadığı sır değildir.*” devâmında da “*ve ben de, kalbi benim için atanların yanındayım.*” lafzı bulunmaktadır ki her iki cümlelerin de sağlam bir kaynakta herhangi bir aslı bulunmamaktadır.”²⁹³

Yine Hendêvî'nin tahririni yaptığı *Keşfü'l-ḥafâ*'da, rivâyet hakkında *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*'de yer alan şu değerlendirmeye yer verilmiştir: “*O, Bidâye*'de, Gazzâlî'den rivâyet edilmiştir. Ali el-Kârî rivâyetin akabinde: “*Bu konudaki görüşün, hedefe ulaşmadığı bir sır değildir. Ben de (Ebu'l-Fidâ), her iki rivayetinde merfû' şekilde bir aslı yoktur dedim.*”²⁹⁴

Esne'l-meṭâlib'de rivâyetin Gazzâlî tarafından “*Bidâye*” de senedsiz bir şekilde rivâyetine yer verilmiştir.²⁹⁵

2.84. “Ben, İmin Şehriyim Ali de (Bu Şehrin) Kapısıdır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında: “*Bu hadisi İbnu'l Cevzî Mevzuât'ında zikretmiştir. Zehebî ve diğer âlimler de onun uydurma olduğu hususunda görüş birliğine varmışlardır ama Hâfız Ebû Saîd el-Alâî doğrusunun, tarikleri sebebiyle zayıf ya da sahih değil hasen olmasıdır demiştir. Ali el Kârî ise uydurma olmasının ihtimalinin daha yüksek olduğunu söylemiştir.*” değerlendirmesini yapmıştır.²⁹⁶

Zemerlî rivâyetin tespit ettiği kaynaklarını, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Maḳâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Mevdûât*, *el-Le'âli'l-mašnû'a*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Firdevs*, *Tenzîhü'ş-şerî'a*, *Eḥâdîşü'l-kuşşâş*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tezkiratu'l*

²⁸⁹ Sehâvî, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, 1985, 167.

²⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

²⁹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

²⁹² Sehâvî, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, 1985, 169.

²⁹³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/203.

²⁹⁴ Ebû'l-Fidâ İsmâil b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ* (Kahire: Mektebetü'l-Asriyye, 2000), 1/230.

²⁹⁵ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 92.

²⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 49.

Mevdûât, Fettêve'l Hadisiyye, Mizan, Müstedrek, Tirmizi, Târihu Bağdad, Mecrûhîn, Ma'rifetu't Tezkira, Ğammêz, Câmiu's Sağîr, Feyzü'l-ğadîr şerhu'l-Câmi'i's-şagîr olarak bildirmektedir. Hâkim, bu rivâyetin sahih olduğuna hükmetmiş, Zehebî onun bu görüşünü “uydurmadır” demek suretiyle reddetmiştir. İbn Maîn, rivâyetin bilinen sağlam bir senedi bulunmadığını, Dârekutnî mevzû' olduğunu bildirmiştir. Tirmizî, Buhârî'den “*Rivâyet münkerdir*” değerlendirmesini aktarmış ve bu görüşünü çoğu imam takip etmiştir, onlardan Zerkeşî: “*Hasen derecesine bir hüccetle (delil) ulaşır; fazilet olarak zayıf değildir, buna karşın oluşumu yönüyle uydurmadır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.

Lisânü'l-Mîzân'da: “*Bu hadisin “el Müstedrek” te pek çok tariki vardır. En azı, hadisin aslını içerir. Bu yüzden uydurma olduğu söylenmemelidir.*” denmiştir. Hâtib el Bağdâdî, onu, *Târîhu Bağdâd*'ında; Yezid'in (öl. 64/683)- A'meş (öl. 148/765)- Mucâhid (ö. 103/721)-İbn Abbas (öl. 68/687-88)- el Kâsım (?-?) - senediyle rivayet etmiş ve sonra şöyle demiştir: “*el Kâsım dedi ki: “İbn Maîn'e bu rivayeti sordum ve o: “o, sahihtir” dedi. Hatîb dedi ki: “Derim ki, Ebû Muâviye'den birden fazla rivayette bulunduğum için, senedinin bâtil olmasını istemem.” İbn Hacer, rivayetin hasen olduğuna hükmetmiş, Sehavî de onu onaylayarak “Bu hasen hadistir.” demiştir.*”²⁹⁷

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklardaki değerlendirmeler şu şekildedir:

Ehâdîsü'l-kuşşâs'da: “*Hadis zayıftır, hadis ehline göre uydurmadır; Tirmizi ve diğerleri onu rivayet etseler de o yalandır.*” değerlendirmesi yapılmıştır.²⁹⁸

et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire 'da, Tirmizî'nin bu rivâyeti Sanâbicî'den- onun Ali'den - onun da Hz. Peygamber'den naklettiği ve bu rivâyetin münker olduğu bildirilmektedir. Zehebî, hadisin uydurma olduğunu, Ebu Salt'ın ise güvenilir ve sika olmadığını söylemiştir. İbn Ebû Hâtim, rivâyetin bir aslı/dayanağı bulunmadığını, İbn Adî ise münker olduğunu bildirmiştir. *Firdevsü'l-aḥbâr*'da, Yahya b. Saîd'in “*Rivâyet, hadis değildir.*” değerlendirmesinin yer aldığı *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire* 'da bildirilmiştir.²⁹⁹ *el-Muğnî*'de Hâkim'in, İbn Abbâs'dan rivayeti hakkında: “*Senedi sahihtir.*” değerlendirmesinin bulunduğu zikredilmektedir.

Tirmizî'de Ali'den nakledilen garip olduğuna hükmedilen bir diğer rivayet de şu şekildedir: “*Ben hikmetin eviyim Ali de kapısıdır.*”³⁰⁰ Dârekutnî *Kitâbü'l-İlel*'inde: “*Muhakkak o, sabit olmayan muzdarip*

²⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-mersû* ' , 1994, 49.

²⁹⁸ Ebû'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecdiddîn Abdisselâm İbn Teymiyye, *Ehâdîsü'l-kuşşâs* (Beyrut: Mektebü'l-İslâmî, 1988), 62.

²⁹⁹ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, 1986, 163.

³⁰⁰ Ebû'l-Fazl Zeynüddîn Abdürrahîm b. el-Hüseyn b. Abdirrahmân Irâkî, *el-Muğnî 'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi taḥrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr* (Lübnan: Dârü İbn Hazm, 2005), 648.

*hadistir.*³⁰¹” şeklinde rivâyeti değerlendirmişlerdir.³⁰² *el-Makâşidü'l-Hasene*'de rivâyetlerin tümünün şu senedle geldiği bildirilmiştir: Ebû Muâviye ed-Darîr - A'meş (öl. 148/765) – Mücâhid b. Cebr (ö. 103/721)-İbn Abbas (öl. 68/687-88).³⁰³

2.85. “Ben Allah'tanım, Müminler de Bendendir.”

Deylemî'ye göre rivâyet senedsizdir. İbn Hacer rivâyet için: “Uydurulmuş yalandır” demiştir.³⁰⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *ed-Dürerü'l-müntezîre fi'l-eĥâdîsi'l-müştehire*, *Eĥâdîsü'l-kuşşâş*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, Fetêve'l Hadîsiyye, *Esne'l-meĥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Ġammêz* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiştir. İbn Teymiyye'nin ona uydurma dediğini nakletmiştir.³⁰⁵

Zikredilen eserler hâricinde rivâyet bir de *et-Tezkire fi'l-eĥâdîsi'l-müştehire*'de tespit edilmiştir. *Eĥâdîsü'l-kuşşâş*'da “Bu rivâyetin Hz. Peygamber'e ait olduğunun bilinmediği; bununla birlikte Hz. Peygamber'den, Eş'ariler hakkında: “Onlar bendendir ve ben de onlardanım” , Ali'ye: “Sen bendensin ben de sendenim”, Cüleyyib'e de “O, benden ben de ondanım” şeklinde rivâyetler vardır ve bunlar *el-Câmi'u's-şahîh*'de yer almaktadır.” şeklinde değerlendirmelerin yapıldığı bildirilmektedir.³⁰⁶ *et-Tezkire fi'l-eĥâdîsi'l-müştehire*'de de rivâyet hakkında “sahihtir” hükmü bildirilmiştir.³⁰⁷ Sehâvi, *el-Makâşidü'l-Hasene*'de: “Hocamız onun, uydurulmuş bir yalan olduğunu söyledi” dedikten sonra değerlendirmeye şu şekilde devam etmiştir: “Bazı hafızlar dedi ki: bu lafzın merfû' bir şekildeki rivâyetini bilmiyorum ama Kitap ve Sünnet'te mü'minlerin birbirlerinden oldukları sabittir. Sünnette sabit olan Rasûlullah'ın Hayyu'l Eş'arî'ye söylediği şu sözüdür: “Onlar bendendir ve ben onlardanım” ve Ali'ye söylediği şu söz: “Sen bendensin, ben de sendenim” ve Hüseyin'e söylediği şu söz: “O, bendendir ve ben ondanım.”.

Sehâvî, rivâyetlerin hepsinin sahih olduğunu söylemiştir. Deylemî'nin senedsiz bir şekilde Abdullah b. Cerrâd'dan merfû' rivâyeti bulunmaktadır: “Ben Allah'danım, mü'minler de bendendir, kim bir mü'mine eziyet ederse Bana eziyet etmiş olur.”³⁰⁸ *ed-Dürerü'l-müntezîre*'de de rivâyetin Abdullah b. Cerrâd'dan senedsiz bir şekilde Deylemî tarafından nakledildiği bildirilmiştir.³⁰⁹ *Keşfü'l-ĥafâ*'da, İbn Hacer'in bu rivâyetlerin tümüne uydurma yalan, “Hasan benden ben Hasan'danım.” rivâyetlerinin tümüne sahih

³⁰¹ Birbirine zıt oldukları halde birini diğerine tercih imkânı bulunmayan hadislerden her biri. Muzdarip hadis, ekseriya zayıf hadislerdendir. Bununla beraber, bilhassa seneddeki ıztıraplarda birbirine zıt rivâyetlerdeki ravilerin hepsinin sika olması gibi bazı durumlarda, makbul hadis de olabilmektedir. Tafsîlât bkz. Abdullah Aydınlı, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 257.

³⁰² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 2/877.

³⁰³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 169.

³⁰⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 50.

³⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 50.

³⁰⁶ İbn Teymiyye, *Eĥâdîsü'l-kuşşâş*, 1988, 55.

³⁰⁷ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-eĥâdîsi'l-müştehire*, 1986, 189.

³⁰⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 171.

³⁰⁹ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntezîre*, ts., 57.

hükmünü verdiği bildirilmiştir.³¹⁰ *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da rivâyetin şu şekilde devamına rastlanmıştır: "Kıyamet gününe kadar hayır, bende ve ümmetindedir."³¹¹

2.86. "Hakkı Söylene Karşı İnsafı Ol."

Kâvukcî, Sehâvî'nin bu rivâyeti bilmediğini söylediğini aktarmıştır.³¹²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Masnû*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Esne'l-meṭâlib*, ve *en-Nuhbetü'l Behce* olarak bildirmektedir. *Esne'l-meṭâlib*'de de aynı lafızla nakledildiğini *Nuhbetü'l Behce*'de ise "Hak üzere olana yardım et." şeklinde yer aldığını söylemiştir.³¹³

Bizim tespit edebildiğimiz kaynaklar ise *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib* tir.

Sehavî rivayet hakkında: "لم أعرفه" "Bunu bilmiyorum"³¹⁴ değerlendirmesinde bulunmuştur.³¹⁵

el-Maķāşidü'l-ḥasene'de: "Böyle bir rivâyet bilmiyorum, ama Hâkim "Müstedrek" te, Ahmed de kendi eserinde, Esved b. Serî' hadisi olarak rivayet etmişlerdir: "Hz. Peygamber'e esir bir Arap getirildi, o dedi ki: "Allah'a tövbe ediyorum, Muhammed'e değil, Hz. Peygamber de: "Hakk'ı ehline verdi" dedi, değerlendirmesine yer verilmiştir."³¹⁶

2.87. "Cebinde Ne Varsa İnfak Et Ki, Gaybtan Ne Varsa Sana Gelsin."

Kâvukcî, "Bu rivâyetin dayanağı bir aslı yok ama manası doğrudur."³¹⁷ değerlendirmesinde bulunmuştur.

Rivâyetin yer aldığı kaynaklar Zemerlî tarafından, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetü'l Behce* olarak bildirilmiştir.³¹⁸

Rivâyete ulaşılan kaynaklar, *el-Maķāşidü'l-ḥasene* ve *Esne'l-meṭâlib* şeklindedir. *el-Maķāşidü'l-ḥasene*'de rivâyetle ilgili herhangi bir değerlendirme tespit edilememiştir. *Esne'l-meṭâlib*'de ise rivâyet hakkında: "Bu, insanların sözüdür" şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır.³¹⁹

³¹⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/205.

³¹¹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 326.

³¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 50.

³¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 50.

³¹⁴ Yetkili bir hadis âlimi bir hadis hakkında böyle söyler ve bu sözüne muhalefet eden, sözünü tenkid eden biri çıkmazsa söz konusu hadisin mevzu olduğu kabul edilir. Tafsilat için bkz. Abdullah Aydınlı, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 175.

³¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 51.

³¹⁶ Sehâvî, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, 1985, 177.

³¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 51.

³¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 51.

³¹⁹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 95.

2.88. “Aptal, Kendi Aptallığı Sebebiyle Fâcirin Zulmünden Daha Çok Zarar Görür. Yarım İnsanların Dereceleri Farklı Farklı Olacaktır. İnsanlar Akılları Nispetinde Allah’a Yakın Olacaktır.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.³²⁰

Zemerlî'nin rivâyeti tespit ettiği tek kaynak, *el-Maşnû*'dur. Ebû Muhammed el-Hâris b. Muhammed b. Dâhir (Ebî Üsâme) et-Temîmî'nin (öl. 282/895) *Müsned*'i ve *Tenzihü's-şerî'a* olarak bildirilmiştir. Orada İbn Hacer'in hadis hakkındaki şu değerlendirmesi bildirilmektedir: “*Hepsi uydurmadır.*”³²¹

Yukarıda bildirilen kaynaklarda ilgili hadis tespit edilememiştir.

2.89. “Namaz ve Cihad Ehli Olan Kimse Aklının Kudretine Göre Karşılığını Alır.”

Kâvukcî rivâyetle ilgili herhangi bir değerlendirmede bulunmaksızın nakletmiştir.³²²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Mevzû'ât*, *el-Menârü'l-münîf*, *Ma'rifetu't Tezkira*, *Mecrûhîn*, *Mizân* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* şeklinde bildirmektedir. Onun hakkında âlimlerin şu görüşlerine yer vermiştir:

“İbnu'l-Cevzî *el-Mevzû'ât'ta*, Hatîb'in İbn Ömer'den rivâyetini aktarmıştır. İbn Maîn onu, seneden İshak b. Abdullah b. Ebî Ferve'yi (öl. 144/761) düşürdüğünü söyleyerek itham etmiştir. İshak ise rivâyeti alınmayacak birisidir. Sonra, Suyutî *el-Le'âli'l-maşnû'a'da*, İbn Cevzî'nin rivâyetini takip etmiş ve “Mansur, İbn Mâce'nin rivâyetinde vardı.” demiştir. Ukaylî, İshak için: “Rivayetlerinden bazısında zan vardır.(öyle de olabilir veya şöyle dedi şeklinde)” değerlendirmesinde bulunmuştur. Beyhakî, İshak için: “Zayıftır, ondan pek çok büyük âlim rivayet etmiş.” değerlendirmesinde bulunmuştur. Beyhakî ondan *Şu'abü'l-îmân*'nda rivayette bulunmuş ve sonra şöyle demiştir: “Muaviye b. Kurra'dan rivayet edilenler mürseldir.”. Beyhakî daha sonra Hâlid b. Dahlec'in şu rivâyetini zikretmiştir: “İnsanlar hayır işlerler ve akılları kadar karşılığını alırlar.” “Beyhaki aynı şekilde, İshak b. Ebî Ferve'den, o da Ömer'den merfû' olarak nakletmiştir ki: “Aklının karmaşıklığını bilmedikçe bir kimsenin Müslümanlığını sevmesiniz.”.

Tenzihü's-şerî'a'da İbn Arrâk benzer şekildeki şu rivâyeti nakletmiştir (1/203): “İshak, Mâlik b. Enes'in şu sözünün izinden gitti: “Kişi, namaz kılar, hac yapar ve kıyamet gününde ancak akli kadarı ona verilir.”. Dârekutnî “*Ğarâib*” de Şucâ b. Eslem el Hâsib'in Ebu Bekir b. Mukâtil'den, onun da Mâlik'ten gelen rivâyetini nakletmiş ve demiştir ki: “Bu sahîh değildir ve Ebu Bekir meçhul râvidir. Şuca; hesap ve sınırlarını bildiren eserin yazarıdır. Bu rivâyet haricinde, kendisinden müsned bir rivâyet bilmiyorum. Allah en iyi bilendir.”.³²³

³²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 51.

³²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 51.

³²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 51.

³²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 51.

2.90. “Yeryüzü Kayanın Üzerindedir, Kaya da Boğanın Boynuzundadır, Boğa Boynuzunu Hareket Ettirdiğinde Kaya da Hareket Eder.”

Kâvukcî “Uydurmadır, ama benzer rivâyetleri İbn Ebî Dünâya ve Ebû Şeyh, İbn Abbas’tan aktarmışlardır” değerlendirmesinde bulunmuştur.³²⁴

Zemerlî rivâyetin *el-Menârü’l-münîf*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a* ve *Tahzîru’l-müslimîn*’de³²⁵ yer aldığını bildirirse de araştırmamız sonucu herhangi bir kaynakta rivâyetin aslına erişemedik.

2.91. “Sünnetsizlerin İdrarından Yeryüzü Kırk Gün Kirlenir.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî’nin şu değerlendirmesine yer vermiştir: “(Senedinde Davud yer alır) ve o çok hadis uydururdu.”³²⁶

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *Zeylu’l Mevdûât*, *Mîzânu’l İ’tidâl*, *Lisânu’l Mîzân*, *Masnû*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Esrârü’l-merfû’a* şeklinde bildirilmiştir. *el-Esrârü’l-merfû’a*’da “أقف” “aklefu” yerine “أبعد” “el-Eb’adu” kelimesinin kullanıldığı, *Keşfü’l-hafâ*’da de “الأبأر” “el-Eb’ar” ifadesinin yer aldığı bildirilmiştir. Ali el-Kârî “*Keşfü’l-hafâ*” da: “Bu şekil ve biçimde bozukluk vardır.” şeklinde değerlendirmede bulunmuş ve rivâyette yer alan Dâvud’un, İbn Süleyman el Gâzi olduğunu bildirmiştir.³²⁷

Araştırmamız sonucu rivâyetin tarafımızca tespit edilen tek kaynağı *Silsiletü’l-ehâdîsi’z-za’ife*’dir, eserde rivâyetin uydurma olduğu hükmü verilmiş, Deylemî’nin bu rivâyeti Ebû Osman el-Buhayrî’nin, Dâvud b. Süleyman el-Gâzi’den, *-senedde ehli beyt öne geçirilmiş haliyle-* eserine aldığı tespit edilmiştir. Ve el-Elbânî, Dâvud’un yalancı olduğu ve bu yüzden rivâyetin Suyutî tarafından *Zeylü’l-Le’âli’l-maşnû’a*’da rivâyet edildiği bilgisine yer vermiştir.³²⁸

2.92. “Gökle Yer Arasında “Vilhan” Adında Bir Şeytan Vardır, Onunla Birlikte Âdemoğlunun Askerleri Gibi Seksen Şeytan Daha Vardır Ve Bir De Onun Halifesi Vardır, Ona “Hanzeb (böcek)” Denilir.”

Kâvukcî, İbnu’l Cevzî’nin rivâyete uydurma dediğini nakletmiştir.³²⁹

Zemerlî’nin rivâyeti tespit ettiği kaynaklar, *İlelu’l Mutenâhiye*, *Mecrûhîn*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *Masnû*, *Keşfü’l-hafâ* ve *el-Esrârü’l-merfû’a* şeklindedir. O’nun rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmesi bulunmamaktadır.³³⁰

Bizim tespit ettiğimiz kaynakları şu şekilde sıralamak mümkün: *Keşfü’l-hafâ*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Fadlu’r Rahîmi’l Vedûd*.

Keşfü’l-hafâ’da, Aliyyu’l Kârî’nin, İbnu’l Cevzî’den bu rivâyeti naklettiği ve onun için: “*muhakkak ki o uydurmadır*” hükmünü zikrettiği

³²⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 52.

³²⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 52.

³²⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 52.

³²⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 52.

³²⁸ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’z-za’ife ve’l-mevzû’a ve eşeruhe’s-seyyi’ü fi’l-ümmü*, 1992, 13/451.

³²⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 52.

³³⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 52.

bildirilmiştir.”³³¹ *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da da İbnu'l Cevzî'nin rivâyet hakkındaki “uydurmadır” hükmü yer almaktadır.³³² *Fadlu'r Rahîm*'de:”İbn Hibban, onu “*Mecrûhîn*”ine, İbnu'l Cevzî “*İlelu'l Mutenâhiye eserlerine almışlardır.*” değerlendirmesi zikredilmiştir. İbn Hibban: “*Bunun hepsi batıldır ve aslı yoktur.*”,İbnu'l Cevzî'de: “*uydurmadır*” şeklinde rivâyeti değerlendirmişlerdir.³³³

2.93. “Âlim ve Öğrenci Bir Köye Uğradıklarında O Köyde Kabirlerde Azap Görenlerin Azabı Kırk Gün Boyunca Kalkar.”

Kâvukcî rivâyet hakkında “*لا أصل له*”*Bilinen sağlam bir kaynağı yoktur*” değerlendirmesinde bulunmuştur.³³⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maşnû'*, *Keşfü'l-hafâ* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* şeklinde bildirmiştir.³³⁵

Bizim tespit ettiğimiz ise yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'dır. Orada, Süyûti'nin rivâyet hakkında: “*Bilinen bir senedi yoktur*” değerlendirmesi yer almaktadır. Sa'lebî ve pek çok müfessir de Huzeife'den merfû' olarak bu rivâyeti nakletmişlerdir.³³⁶

2.94. “Kısa Kadın Uzun Çocuk Doğurabilir.”

Muhammed el-Fîrûzâbâdî (öl. 817/1415): “*Bu atasözüdür hadis değildir, Cevherî de yanlış hadîs zannetmiştir.*” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.³³⁷

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Maşnû'*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Kâmûsü'l-muhtâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiştir.³³⁸

Biz ise rivâyetin yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'daki nakline ulaşabildik. *Keşfü'l-hafâ*'da Aliyyu'l-Kârî'nin şu sözü aktarılmıştır: “*Tıpkı Cevherî'nin söylediği gibi muhakkak o atasözüdür, hadîs değildir.*” Aclûnî de “*Uzayabilir; yani çocuğu uzun doğabilir manasındadır.*” demiştir.³³⁹

2.95. “İbrahim el Hafîl ve Ebubekir es Sıddîk'ın Cennette Sakalları Vardır.”

Kâvukcî “*sahih değildir*”³⁴⁰ değerlendirmesini yapmıştır.³⁴¹

³³¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/228.

³³² Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 14.

³³³ Ebû Amr Yâsir b. Muhammed Fethî Âli İ'd, *Fadlû'r-Rahimil'-Vedûd* (Suudi Arabistan: Dârü İbni'l-Cevzî, ts.), 1/395.

³³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 53.

³³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 53.

³³⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/221.

³³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 53.

³³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 53.

³³⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/228.

³⁴⁰ Genel olarak hakkında kullanıldığı hadisin zayıf veya mevzu olduğunu ifade eden bir sigadır. Mevzû' hadisler ve zayıf ravilerle ilgili kitaplarda hakkında kullanıldığı hadisin mevzu olduğunu ifade eden bir sigadır. Ahkâm hadisleri ilgili kitaplarda hakkında kullanıldığı hadisin manasıyla sahih olmadığını ifade eden bir sigadır. Bu durumda söz konusu hadis *hasen* olabilir. Tafsilat için bkz. Abdullah Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 173.

³⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 53.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Maķāşidü'l-ķasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ķafâ*, *Hâvî*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ma'rifetu't Tezkira* ve *Mecrûhîn* olarak bildirmiştir. Zemerlî, eserin matbusunda bu rivâyetin Hârûn ve kardeşi olarak nekledildiğini ve bu bilginin *Makâsıd*'dan tespit ettiğini bildirmiş, bu rivâyetin Sehâvî'nin *Makâsıd*'da zikrettiği şey olduğunu bildirmiş ve rivâyetin ona nispet edilmesinin *Muhtasaru'l Makâsıd*'a nispet edilmesinden daha evlâ olduğunu söylemiştir. Taberânî'nin rivâyetinin senedi de tıpkı *Makâsıd*'daki gibi zayıf olduğuna hükmetmiştir.³⁴²

Biz ise yalnızca *Keşfü'l-ķafâ*'da yer alan rivâyeti tespit edebildik. Burada rivâyet hakkında *el-Maķāşidü'l-ķasene*'de İbn Hacer'den naklen: “İbrahim aleyhisselam ve Ebubekir Sıddık'ın cennette sakallı olduğu rivayeti sahîh değildir. Bu hususta meşhur hadis kitapları ve aktarılan diğer eserlerde ilgili rivayetin sahîh olanına rastlamadım”

değerlendirmesi zikredilmiştir.³⁴³ Taberânî İbn Mes'ûd'dan zayıf bir senedle bu hadîsi rivâyet etmiştir.³⁴⁴ Hadîs mevzû'dur.

2.96. “Musa (a.s.) Hariç Cennet Ehli Tüysüz ve Kösedir. Musa (a.s.) ın Sakalı Göbeğine Kadar Uzar.”

Kâvukcî: “Kurtubî'nin eserinde zikrettiği rivâyetin Hârûn ve kardeşi hakkında olduğunu söylemiştir. Âdem'in hakkında nakledilen bir rivâyet de vardır ki o *Muhtasaru'l-Makâsıd*'da yer alır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.³⁴⁵

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Maķāşidü'l-ķasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ķafâ*, *Hâvî*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ma'rifetu't Tezkira* ve *Mecrûhîn* olarak bildirmiştir.³⁴⁶

Bizim tespit ettiğimiz rivâyet kaynağı ise *Esne'l-meķâlib*'tir. Bu rivâyeti Kurtubî'nin (öl. 656/1258) zikrettiği söylenmiştir. İbn Hacer de bu hadisi hocasından nakletmiştir.³⁴⁷

2.97. Allah Aklı Yarattı, Ona Dedi Ki: “Kabul Et,” O Da Kabul Etti Sonra Dedi Ki “Tefekkür Et, Düşün” (Allah) Dedi Ki: “İzzetim Ve Celâlim Hakkı İçin, Senden Daha Üstün Bir Şey Yaratmadım Ve Hiçbir Şeye Senden Daha Fazla Vermedim.”

Kâvukcî bu rivâyet hakkında İbn Teymiyye'nin: “İttifakla uydurmadır.” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir. Kâvukcî bu rivâyet hakkında Suyûtî'nin de zayıf yorumunu aktarmıştır.³⁴⁸

³⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 53.

³⁴³ Aclûnî, *Keşfü'l-ķafâ*, ts., 1/233.

³⁴⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-ķafâ*, ts., 1/265.

³⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 53.

³⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 53.

³⁴⁷ el-Hât, *Esne'l-meķâlib*, 1997, 87.

³⁴⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 53.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Firdevs*, *Ehâdisü'l-kuşşâş*, *Hilye*, *İhya*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tezkiratu'l-Mevdûât*, *Masnû*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ğammêz*, *Dureru'l Muntessira*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmektedir.³⁴⁹

Ancak biz ilgili kaynakların hiçbirinde bu rivâyeti tespit edemedik.

2.98. “Muhakkak Ki Allah Yemeğin Lezzetini Zenginlerden Fakirlere Aktarmıştır.”

Kâvukcî bu rivâyet hakkında Suyûtî'nin zayıf yorumunu aktarmıştır.³⁵⁰

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Ğammêz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Masnû*, *Esne'l-meḥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* şeklinde bildirmiştir. Suyûtî'nin rivâyet hakkındaki uydurmadır hükmünü nakletmiştir.³⁵¹

Bizim bu kaynaklar içinde ulaşabildiklerimiz ise şunlardır: *Keşfü'l-ḥafâ* ve *el-Makâşidü'l-ḥasene*dir. *el-Makâşidü'l-ḥasene* 'deki değerlendirme: ”Hocamız (İbn Hacer) bunun için “uydurma” hükmünü verdi.” şeklinde,³⁵² *Keşfü'l-ḥafâ* 'daki ise: “Suyuti, ona “el-Mevzû'ât”ın sonunda yer vermiştir ve uydurmadır” şeklinde yer almaktadır.³⁵³

2.99. “Muhakkak Ki Allah Her Müminden Tüm Münafıklara Buğzetmesi İçin Söz Almıştır ve Tüm Münafıklardan da Tüm Müminlere Buğzetmesi İçin.”

Kâvukcî, Aliyyu'l-Kârî'nin bu hadisîn bulunmadığını söylediğini aktarmıştır. Bilinen bir kaynakta yer almadığını zikretmiştir.³⁵⁴

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a* ve *Keşfü'l-ḥafâ* olarak bildirilmiştir.³⁵⁵

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *el-Muğnî*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *El-ehâdisü'l-z'âife ve'l-mevzû'a* 'dır. *el-Muğnî* 'de rivâyet hakkında “Onun bir dayanağını bulamadım.” değerlendirmesi yapılmıştır.³⁵⁶

2.100. “Muhakkak Ki Allah Yer ve Göğü Aşure Günü Yaratmıştır.”

Kâvukcî uydurma olduğunu söylemiştir.³⁵⁷

Zemerlî, rivâyetin kaynağını *el-Menârü'l-münîf* olarak bildirmektedir.³⁵⁸

³⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 53.

³⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁵¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁵² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 200.

³⁵³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/239.

³⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁵⁶ Irâkî, *el-Muğnî 'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr*, 2005, 1719.

³⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

Biz ise rivâyetin *Keşfü'l-hafâ* ve *Esne'l-meâtlib*'deki tarîklerine ulaştık. *Keşfü'l-hafâ*'da rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmamış, *Esne'l-meâtlib*'de ise yalnızca uydurma hükmü verilmiştir.³⁵⁹

2.101. “Bütün Peygamberler Benimle Övünüyor; Ben de Ebû Hanîfe'yle Övünüyorum, Onu Seven Beni Sever, Ondan Nefret Eden Benden Nefret Eder.”

Kâvukcî rivâyeti, İbn Cevzî'nin *el-Mevzû'ât* eserinde zikrettiğini söylemiştir. Rivâyetin mevzû' olduğunu ifade etmiş, tashîh edenlerin dikkate alınmayacağını belirtmiştir.³⁶⁰

Zemerlî rivâyeti *Mevzuât*'ta bulamadığını söylemiştir.³⁶¹

2.102. “Allahu Teâlâ İki Sûru Yaratmıştır, Her Surda İki Üfleme Vardır: Ölüm Üfleme ve Kıyamet Üfleme.”

Kâvukcî, rivâyetin yalan olduğuna hükmetmiştir.³⁶²

Zemerlî rivâyetin yer aldığı kaynakları, *el-Ğuşşâş ve'l-müzekkîrîn* ve *Tahzîrû'l-havâş min ekâzîbi'l-ğuşşâş* olarak bildirmektedir.³⁶³

Ancak biz bu kaynaklarda ilgili rivâyeti tespit edemedik.

2.103. “Muhakkak ki Allah, Ruhları Seçtiğinde Ebu Bekir'in Ruhunu Seçmiştir.”

Kâvukcî, İbn Kayyimi'l Cevziyye'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesine yer verilmiştir: “O, Sünnete bağlı cahiller tarafından uydurulmuştur.”³⁶⁴

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Menârü'l-münîf*, *Mevzûât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Târihu Bağdâd* olarak tespit etmiştir.³⁶⁵

Bizim tespit ettiğimiz kaynaklar ise *Keşfü'l-hafâ* ve *Esne'l-meâtlib fi'tir*. *Keşfü'l-hafâ*'da rivâyete yer verildikten sonra bunun Hz. Peygamber'e atılmış iftiraldan biri olduğu söylenmiştir.³⁶⁶ Bir başka *Keşfü'l-hafâ* tahrîcinde: “Bu tür uydurmaların yanlış olduğu sezgisel zihin tarafından bilinir” değerlendirmesi yapılmıştır.³⁶⁷ *Esne'l-meâtlib*'de: “Aliyyu'l-Kârî'nin İbn Kayyim'dan naklettiği üzere uydurmadır.” şeklinde değerlendirme yapılmıştır.³⁶⁸

³⁵⁹ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 78.

³⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁶² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁶³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 54.

³⁶⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/419.

³⁶⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 2/516.

³⁶⁸ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 79.

2.104. “Allah, Her Yıl Beytullah’ı Altı Yüz Bin Kişinin Haccedeceğini Vaad Etti. Eğer Sayı Eksik Olursa Allah Onu Meleklerle Tamamlar. Kabe Süslenmiş Bir Gelin Gibi Haşredilir. Onu, Haccedenlerin Her Biri Eteklerine Yapıştır. Kabe Cennet’e Girene Kadar Etrafında Dönerler. Sonra Onlar da Cennete Girerler.”

Kâvukcî, rivâyetin İhyâ’da aktarıldığını zikretmiş, Irâkî’nin de rivâyetin aslını bulamadığını söylediğini belirtmiştir.³⁶⁹

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını eserde *Keşfü’l-hafâ*, *Masnû*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak bildirmektedir.³⁷⁰

Bizim ulaştığımız ise yalnızca *Keşfü’l-hafâ*’daki rivâyettir ve orada da hakkında aynı şekilde değerlendirme yapılmıştır.³⁷¹

2.105. ”Muhakkak Ki Allah Bir Kavmi, Günahlardan Başlarına Kellik Vermekle Temizler ve Onların İlki Ali’dir.”

Kâvukcî uydurma bir rivâyet olduğunu söylemiştir.³⁷²

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-masnû’a*, *Masnû*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Menârü’l-münîf* olarak bildirmiştir.³⁷³

Ancak bizim tespit edebildiğimiz kaynak yalnızca *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*’dır. Burada rivâyeti, İbn Adî’nin İbn Abbâs’dan merfû’ olarak naklettiği ve onun için bâtil değerlendirmesinde bulunduğunu bildirilmiştir. *Mizân*’da da bu hadis yalandır denilmiştir.³⁷⁴

2.106. “Allah’ın Arşın Altında Boynu Kızarmış, Bacakları Sınırdan Olan Bir Horozu Vardır.”

Kâvukcî “*Rivâyet yalandır*” değerlendirmesinde bulunmuştur.³⁷⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-masnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Menârü’l-münîf*, *Mecrûhîn*, *Mizân*, *Lisân*, *Ma’rifetu’t Tezkira* ve *Esne’l-me’âlib* olarak bildirmiştir.³⁷⁶

Ancak rivâyeti herhangi bir kaynakta tespit edemedik.

2.107.“Muhakkak ki Allah İnsanlara Genel Ebû Bekir’e ise Özel Tecelli Edecektir (Görünecektir).”

Kâvukcî uydurma olduğunu söylemiştir.³⁷⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-masnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Menârü’l-münîf*, *Târîhu Bağdâd*, *Keşfü’l-hafâ*, *Mecrûhîn*, *Ma’rifetu’t Tezkira* olarak bildirilmiştir.³⁷⁸

³⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 55.

³⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 55.

³⁷¹ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 1/239.

³⁷² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 54.

³⁷³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 54.

³⁷⁴ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 474.

³⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 55.

³⁷⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 55.

³⁷⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 55.

³⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 55.

Tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *Keşfü'l-hafâ*, *Esne'l-me'tâlib* şeklindedir. *el-Muğni*'de, İbn Adî'nin rivâyeti Câbir'den naklettiği ve bu senedin bâtil olduğu zikredilmiştir. Zehebî *Mizânü'l-i'tidâl*'de hadisi, Dârekutnî, Mahâmilî ve Ali b. Abdeh'in yetkisiyle rivâyet ettiğini bildirmiştir ve Dârekutnî, Ali b. Abdeh'in hadis uydurduğunu söylemiştir. Onu, Ebü'l-Kâsım İbn Asâkir'in (öl. 571/1176) *Târîhu medîneti Dımaşk*'de, İbnu'l Cevzî'nin ise *el-Mevzû'ât*'da, Câbir, Ebu Burde ve Aişe hadisi olarak naklettiğini bildirmiştir.³⁷⁹

Keşfü'l-hafâ'da Necm'in: "Onu Hâkim ve Hatîb rivâyet ettiği onu takiben de Câbir ve İbn Merdeveyh'in, Enes'den şu lafızla aktardığı bildirilmiştir: "Ey Ebubekir! "Allah sana Rıdvânü'l Ekber'i verdi. O dedi ki: "Rıdvânü'l Ekber nedir?" "Allah kullarına genel olarak tecelli eder, sana ise özel olarak." değerlendirmesi zikredilmektedir.

Taberânî, rivâyetin incelenip düzenlenmesi gerektiğini söylemiştir.³⁸⁰ *Esne'l-me'tâlib*'de rivâyetin uydurma olmasına ve Aliyyu'l-Kârî'nin onu eserinde zikrettiği bildirilmiştir.³⁸¹

2.108. "Muhakkak ki Allah Cesur Adamı Sevmez."

Kâvukcî rivâyet hakkında "Böyle bir lafız bulunamadı." değerlendirmesinde bulunmuştur.³⁸²

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: "Sehavî de Zerkeşî'nin şu değerlendirmesine yer vermiştir: "Bunu bulamadım. Ancak bu manada Saîd b. Mansûr'un "Sünen" inde İbn Mes'ûd'dan naklettiği şu sözün bulunduğu zikredilmiştir: "Muhakkak ben dünya ve ahiret işleriyle uğraşmayan insandan nefret ederim."

Ahmed b. Hanbel, İbn Mübârek ve Beyhakî'nin *Zühd*'lerine ve İbn Ebî Şeybe'nin, Saîd b. Müseyyeb'den (öl. 94/713) onun da Ebû Abdillâh Nâfi' b. Hürmüz el-Kureşî el-Adevî el-Medenî'den (öl. 117/735) rivâyeti şu şekildedir: "İbn Mes'ûd dedi ki: "Dünya ve ahiretten hiçbir işle uğraşmayan kimseden nefret ederim."

Zemahşerî tefsirinin İnşirah suresi bölümünde Ömer'den şu rivâyeti bulunmaktadır: "Sizden birinizi ne dünya ne ahiret işinde uğraşmadığını görmekten nefret ediyorum." Beyhakî'nin *Şu'abü'l-îmân*'ında, Urve b. Zübeyr'den (öl. 94/713) naklediyor: "En kötü şey nedir?" diye O'na soruldu Hz. Peygamber de: "Âlimde cesurluk." cevâbını verdi.

İbn Adî *Kâmil*'inde, Eş'as b. Saîd'den -ki o metrûktur- o Âsım b. Ubeydullah'dan -o da zayıftır- o da Sâlim'den o da babasından merfû' olarak naklettiğine göre: "Allah, işini iyi yapanı sever."

İbn Mâce, *es-Sünen*'inde Kâsım b. Mihran ve Mûsa b. Ubeyde'nin, Ebû Nuceyd İmrân b. Husayn b. Ubeyd el-Huzâî el-Ezdî'den (öl. 52/672): "Allah, mü'min kulunu, fakiri, iffetliyi ve ailenin babasını sever." şeklindeki rivâyetini nakletmiştir. Aynı şekilde bunu Taberânî de nakletmiştir. Deylemî de Ebü'l-Hüseyn Zeyd b. Alî Zeynilâbidîn b. el-Hüseyn b. Alî b. Ebî Tâlib el-Alevî el-

³⁷⁹ Irâkî, *el-Muğni 'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrici mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-ahbâr*, 2005, 1677.

³⁸⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 1/278.

³⁸¹ el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 81.

³⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 55.

Hâşimî el-Kureşî (ö. 122/740)'nin hadîsini şu senedle nakletmiştir: "Zeyd b. Ali- Zeynelâbidîn- Hüseyin b. Ali'den merfû' olarak: "*Muhakkak ki Allah, kulunun helal olanları isterken yorulmasını sever.*" Deylemî bu rivâyetin kelimelerinin uydurma olduğunu ama birleştirmelerle güçlendiğini zikretmiştir. Zemerlî rivâyeti tespit ettiği diğer kaynakları, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Keşfü'l-ħafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *ed- Dureru'l Muntësira*, *el Ğammêz*, *Esne'l-meṭâlib*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmiştir.³⁸³

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz, *et-Tezkire*'de: "*O rivâyeti bulamadım ama İbn Adî; Ebû'r Rebî es-Sem'ân-Eş'at b. Saîd- Asım b. Abdullah- Sâlim-babasından merfû' şekilde şunu rivâyet etmiştir: "Allah tam inananı sever."* değerlendirmesi yapılmıştır.³⁸⁴ *el-Makâşidü'l-ħasene*'de de Sehâvî, Zerkeşî'nin: "*Onu bulamadım.*" şeklindeki değerlendirmesine yer vermiştir. Saîd b. Mansûr "*Sünen*" inde İbn Mes'ûd'dan mana ile şu rivâyeti aktarmıştır: "*Dünya ve ahiret işiyle uğraşmayan boş insandan nefret ederim.*" Bu rivâyet Ahmed, İbn Mübârek ve Beyhakî'nin "*Zühd*" bölümlerinde yer alır. İbn Ebî Şeybe, Museyyeb b. Nâfi tarihiyle şunu aktarmıştır: "*İbn Mes'ûd dedi ki: "Ben, dünya ve ahiret hiçbir işle uğraşmayan boş adamdan nefret ederim."* Zemahşerî, tefsirinin İnşirâh sûresi bölümünde Ömer'den şunu nakletmiştir: "*Sizden birinizin boş boş durmasından nefret ederim.*" Beyhakî de *Şu'abü'l-îmân*'ında Urve b. Zubeyr tarihiyle şunu nakletmiştir: "*En şerli şey âlimin kahraman olmasıdır.*"³⁸⁵ *Dürerü'l-Muntësire*'de İbn Adî'nin İbn Ömer'den - senedinde rivâyeti terk edilen râvî bulunan- rivâyeti bulunmaktadır.³⁸⁶

2.109. "Allah Boşanmış Erkeği Sevmez."

Kâvucî, bu rivâyet hakkında Sehâvî'nin "*Onu bu şekilde bilmiyorum.*" şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.³⁸⁷

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ħasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Temyiz*, *Keşfü'l-ħafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirilmiştir.³⁸⁸

Rivâyete ulaştığımız kaynakları ve oralarda yer alan değerlendirmeleri şu şekilde sıralamamız mümkündür: *Tahzîru'l-müslimîn* 'de: "*Muhakkak ki Allah, zevk alarak boşanan erkekten nefret eder.*" şeklinde yer aldığını söylemiştir. Sehâvî'nin de: "لا أعرفه"³⁸⁹ "*Bunun gibi bir hadis bilmiyorum.*" değerlendirmesinde bulunduğunu bildirmiştir.³⁸⁹

el-Makâşidü'l-ħasene'de: "*Rivâyeti bu şekliyle bilmiyorum ama şöyle bir hadiste bu ifâde geçmişti: "Allah'ın en sevmediği helal."* değerlendirmesine yer verilmiştir.³⁹⁰ Taberânî, onu Abbâde b. Sâmit'den şu lafızla rivâyet

³⁸³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 56.

³⁸⁴ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-eħâdîsi'l-müştehire*, 1986, 134.

³⁸⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ħasene*, 1985, 209.

³⁸⁶ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntësire*, ts., 59.

³⁸⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 56.

³⁸⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 56.

³⁸⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 56.

³⁹⁰ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ħasene*, 1985, 210.

etmiştir: “Allah, boşanmayı tadan kadın ve erkekleri sevmez.”³⁹¹ Diğer kaynaklarda da aynı değerlendirme yapılmıştır.

2.110. “Allah’ın Ölülere Taşıyan Melekleri Vardır.”

Kâvukcî, Sehâvî’nin “Herhangi bir aslı yoktur.” değerlendirmesini zikretmiştir.³⁹²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-Hafâ*, *Masnû’*, *el-Esrârü’l-Merfû’a*, *Tahzîru’l-Müslimîn* ve *en-Nuhbetü’l-Behce* olarak bildirmiştir.³⁹³

Rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar, *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Keşfü’l-Hafâ* ve *Esne’l-Meâtlib*’tir.

el-Makâşidü’l-Hasene’de “لم أقف عليه” “Bu rivâyete rastlamadım.”³⁹⁴ değerlendirmesi yapılmıştır.³⁹⁵ *Keşfü’l-Hafâ*’da da *el-Makâşidü’l-Hasene*’deki değerlendirmenin aynısı yapılmıştır. *Esne’l-Meâtlib*’de Sehâvî’nin: “لم أعرفه” “Bu rivâyeti bilmiyorum.” değerlendirmesi bildirilmiştir.³⁹⁶

2.111. “Allah’ın, Gözleri ve Kirpikleri Arasında Beş Yüz Yıllık Mesafe Olan Melekleri Vardır.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî’nin: “لم يوجد له أصل” “Hadis kaynaklarında bir kaynağı bulunmamıştır.” değerlendirmesine yer vermiştir.³⁹⁷

Zemerlî rivâyetin tespit ettiği kaynakları *el-Masnû’*, *Keşfü’l-Hafâ* ve *el-Esrârü’l-Merfû’a* olarak bildirmiş ve “Göz kirpiklerinden biri” olarak düzeltme yapmış olsa da zikredilen rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.³⁹⁸

2.112. “Allah’ın Ammâre Adında Yakuttan Bir Atın Üzerine Binmiş Bir Meleği Vardır. Kendi Başına Gezer ve Pazarlarda Durup Şöyle Seslenir: “Şunun Şunun Fiyatını Arttırın ve Şunun Şunun Fiyatını Ucuzlatın.”³⁹⁹

Kâvukcî’nin rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmesi bulunmamaktadır.⁴⁰⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-Masnû’a*, *Tenzîhü’ş-Şerî’a*, *el-Menârü’l-Münîf*, *Mizânü’l-i’tidâl*, *el-Fevâ’idü’l-Mecmû’a* ve *Tahzîru’l-Müslimîn* olarak bildirmiştir.⁴⁰¹

Ancak biz bu kaynaklardan herhangi birinde rivâyeti tespit edememiş bulunmaktayız.

³⁹¹ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 1/251.

³⁹² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-Merşû’*, 1994, 56.

³⁹³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-Merşû’*, 1994, 56.

³⁹⁴ *Lem a’rifhu* manasındadır. Yetkili bir hadis âlimi bir hadis hakkında böyle söyler ve bu sözüne muhalefet eden, bu sözünü tenkid eden biri çıkmazsa söz konusu hadisin mevzu olduğu kabul edilir. Tafsilat için bkz. Abdullah Aydın, *Hadis İslahları Sözlüğü*, 175.

³⁹⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü’l-Hasene*, 1985, 211.

³⁹⁶ el-Hût, *Esne’l-Meâtlib*, 1997, 87.

³⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-Merşû’*, 1994, 56.

³⁹⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-Merşû’*, 1994, 56.

³⁹⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-Merşû’*, 1994, 57.

⁴⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-Merşû’*, 1994, 56.

⁴⁰¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-Merşû’*, 1994, 56.

2.113. “Allah’ın Taştan Bir Meleği Vardır, Ona “Ammâre” Denilir, Fiyatları Belirlemek İçin Taşlardan Yapılmış Bir Eşeğe Biner.”

Kâvukcî, “*Bâtıldır ve iftiradır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁴⁰²

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Menârü’l-münîf* olarak bildirirse de bu rivâyetin de herhangi bir kaynakta aslı tespit edilememiştir.⁴⁰³

2.114. “Muhakkak Ki Siz Çalışmakla İlham Alınan Zamandasınız, Tartışmanın İlham Edileceği İnsanlar Gelecek.”

Kâvukcî, *İhyâ’ü ’ulûmi’d-dîn*’de de rivâyetin aynı şekilde yer aldığını zikretmiştir. Irâkî’nin de onun hakkında: “لم أجدہ” “Lem ecidhu (lem a’rifhu)” değerlendirmesine yer vermiştir.⁴⁰⁴

Zemerlî’nin rivâyeti tespit ettiği kaynaklar *Masnû’*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Esrârü’l-merfû’a* şeklindedir. Zemerlî, eserin matbusunda “*O vakitte amel ilham olundu.*” ifâdesinin en iyi kaynaklardan tespit edildiğini bildirmiştir.⁴⁰⁵

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar, *el-Muğnî*, *Keşfü’l-hafâ*, *Silsiletü’l-ehâdîsi’z-za’ife*’dir. *Keşfü’l-hafâ*’da rivâyet için şu değerlendirme yapılmıştır: “*Irâkî’nin “İhya” da söylediği gibi: “Onu herhangi bir kaynakta bulamadım.*”⁴⁰⁶

Irâkî *el-Muğnî*’de, Ebü’l-Bekâ Bahâüddîn Muhammed b. Abdilber b. Yahyâ es-Sübki de (öl. 777/1375) *Tabakâtü’ş-Şâfi’iyye*’de لا أصل له rivâyetin herhangi bir aslının bulunmadığını ifade etmişlerdir.⁴⁰⁷

2.115. “Sana Verilenin En Azı Yakınlık ve Sabretmektir. Her İkisinden De Kendisine Nasip Edilene Gece Namazını, Gündüz de Orucunu Kaçırarak Zarar Vermez.”

Kâvukcî, Gazzâlî’nin bu rivâyeti eserinde naklettiğini, Irâkî’nin de onun herhangi bir kaynağını bulamadığını söylediğini bildirmiştir.⁴⁰⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Masnû’* ve *el-Esrârü’l-merfû’a* şeklinde bildirmiş, rivâyetin sened yahut metniyle ilgili herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁴⁰⁹

Bizim tespit ettiklerimiz ise, *el-Muğnî* ve *Keşfü’l-hafâ* dır. *el-Muğnî*’de de rivâyet aynı şekilde aktarılmış ve “لم أرف له على أصل” “*Onun aslına rastlamadım.*” şeklinde değerlendirilmiştir. İbn Abdilber’in (öl. 463/1071) Muaz’dan bildirdiği şu rivâyet bulunmaktadır: “*Allah yakînden başka bir şey indirmemiştir ve insanlar arasında rüyadan başka bir şeyi*

⁴⁰² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 57.

⁴⁰³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 57.

⁴⁰⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 57.

⁴⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 57.

⁴⁰⁶ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 1/286.

⁴⁰⁷ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’z-za’ife ve’l-mevzû’a ve eşeruhe’s-seyyi’ü fi’l-ümme*, 1992, 1/611.

⁴⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 57.

⁴⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 57.

paylaşmamıştır.”⁴¹⁰ Rivâyet için *Keşfü'l-ḥafâ*'da da aynı değerlendirmeye yer verilmiştir.⁴¹¹

2.116. “Bir Şey İsteyip de Güç Yetirememek Korunmaktır.”

Kâvucî rivâyetin hadîs değil, sûfilerin sözlerinden olduğuna hükmetmiştir.⁴¹²

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *en-Nuhbetü'l-Behce* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirilmiştir. *Keşfü'l-ḥafâ*'da yer alan rivâyette de “Güç bulunamaz” ifadesinin yer aldığını bildirmiş olsa da rivâyet bildirilen kaynakların hiçbirinde tespit edilememiştir.⁴¹³

2.117. “Yolcu ve Parası Benim Dedigime Göredir- Yani; Helak Olma Tehlikesi Vardır.”

Kâvucî, Nevevî'nin *Tehzîbü'l-esmâ' ve'l-lugât*'ında: “Bu haber Rasulullah'tan değildir, muhakkak ki o seleften (ilk dönem âlimleri) bazılarının sözlerindedir.” değerlendirmesinin yer aldığını zikretmiştir. Ebû Yûsuf Ya'kûb b. İshâk es-Sikkât (öl. 244/858) ve Ebû İshâk İbrâhîm b. Saîd el-Cevherî (öl. 247/861) bu lafzın bazı Araplar'ın sözü olduğunu bildirmişlerdir.⁴¹⁴

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Telhîşü'l-ḥabîr* olarak bildirmiştir. *Keşfü'l-ḥafâ*'nın matbûsunda yer alan ifadenin “فلة” olduğu ifade edilmiştir.⁴¹⁵ Eserde rivâyetin kaynakları bu şekilde bildirilse de zikredilen kaynaklarda ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.118. “Kişinin Her Konuşmada Dışlanması İmanın Bütünlüğündendir.”

Kâvucî, Ali el Kârî'nin, münker olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.⁴¹⁶

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Mevzûât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Maşnû* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak bildirmektedir. *el-Le'âli'de* Zehebî'den nakledilen şu değerlendirmeye yer verilmiştir: “Bu hadis bâtıldır.”⁴¹⁷

Bizim rivâyet hakkında ulaştıklarımız ise şu şekildedir: *Keşfü'l-ḥafâ*'da manasını Cenâb-ı Hakk'ın şu sözünden aldığı zikredilmiştir: “Hiçbir şey için yarın yaparım deme, ancak, Allah dilerse de”⁴¹⁸

Rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Müdüvî li-'ileli'l-Münâvî*, *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife*'dir. *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da: “Onu, Ebû'l-Abbâs el-Hasen b. Süfyân b. Âmir eş-

⁴¹⁰ Irâkî, *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr*, 2005, 87.

⁴¹¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/296.

⁴¹² Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 57.

⁴¹³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 57.

⁴¹⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 57.

⁴¹⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 57.

⁴¹⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 58.

⁴¹⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 58.

⁴¹⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/253.

Şeybânî (öl. 303/916), Ebu Hureyre'den merfû' olarak rivâyet etmiştir ve o uydurmadır.” değerlendirmesi yapılmıştır.⁴¹⁹ Silsiletü'l-ehâdîşi'z-za'ife'de uydurma olduğu bildirildikten sonra, onu, Taberânî'nin el-Mu'cem'inde Yusuf b. Haccâc'dan, Deylemî'nin Müsned'inde Dâvud b. Mahber'den naklettiği zikredilmiştir. Taberânî rivâyetin, -Muarik b. Abbâd (?)-Abdullah b. Said ebi Said Makberî (?) -Dedesî- Ebû Hüreyre Abdurrahmân b. Sahr ed-Devsî (öl.58/678) tarîkini bildirdikten sonra: “Rivâyet, bu zincirden başka bir senedle nakledilmemiştir Muârik b. Abbâd da rivâyetinde tek kalmıştır.” şeklinde değerlendirmiştir. Zehebî (öl. 748/1348) Mizânü'l-i'tidâl'de, Buhârî'nin bu hadise münker dediğini Dârekutnî ve diğerlerinin de hadis için “zayıf” hükmünü verdiğini bildirmiştir ve devamında: “Onun şeyhi (hocası) Abdurrahman rivâyeti aşırı derecede zayıf olan biridir” değerlendirmesine de yer vermiştir.⁴²⁰

2.119. “Ölü, Evinde Yedi Gün Ateşi Görür.”

Kâvucî rivâyet hakkında El-Menûfi'nin şu değerlendirmesini zikretmiştir: “Metni (kelamı) meçhuldür, ortaya koyan günahkârdır, Allah uydurandan nefret eder ve ateş görürden kasıt da “Yatağı soğumaz.” manasıdır.”.⁴²¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, Düreru'l Müntesire, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Maşnû' ve Tahzîru'l-müslimîn olarak bildirmekte ve kitabın baskısında parantez içindeki ifadelerin matbuda yer almadığını bildirmiştir.⁴²²

Bizim rivâyeti tespit ettiklerimiz ise et-Tezkire, Tahrîcu's Sağîr ve'l Kebîr ve Esne'l-me'tâlib'tir.

el-Makâşidü'l-Hasene'de yer alan değerlendirme şu şekildedir: “Beyhaki, Menâkıb'da İmam Ahmed'in şu değerlendirmesini nakletmiştir: “İbn Muney' dedi ki:”Ondan Ahmed'e soruldu ve o dedi ki: bâıldır ve herhangi güvenilir bir kaynakta yer almamaktadır ve bid'attir.” Ben de derim ki (Sehâvî): “Manasına bakmış, onu Ebu Dâvud “Sünen” inde Âişe'den nakletmiştir: “Necâşi öldüğünde mezarında hala ışık gördüğünden bahsediyorduk, o şöyle açıklandı: şehitlerin mezarlarında nur görülür.”⁴²³

Ahmed b. Hanbel rivâyet hakkında: “Bâıldır, herhangi bir dayanağı bulunmamaktadır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁴²⁴ Menûfi: “Metni zulmetle doludur ve uyduran kişiyi Allah çirkin kılsın.” değerlendirmesini yapmış ve Ebû Dâvud da onu, Âişe'den rivâyet ettiğini söylemiştir.⁴²⁵

2.120. “Muhakkak Ki Gül, Nebi 'nin ya da Burak'ın Terinden Yaratılmıştır.”

İbn Hacer bu rivâyete uydurmadır demiştir.⁴²⁶

⁴¹⁹ Şevkânî, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, ts., 453.

⁴²⁰ Elbânî, Silsiletü'l-ehâdîşi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşerühe's-seyyi'ü fi'l-ümmü, 1992, 14/1222.

⁴²¹ Kavucî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 58.

⁴²² Kavucî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 58.

⁴²³ Sehâvî, el-Makâşidü'l-Hasene, 1985, 215.

⁴²⁴ Suyutî, Düreru'l Müntesira, 219.

⁴²⁵ Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, ts., 1/255.

⁴²⁶ Kavucî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 58.

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Dureru'l Muntessira*, *Mizan*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Ġammêz*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiştir.⁴²⁷

Araştırmamız sonucu rivâyetin yalnızca *et-Tezkire*'de de yer aldığı tespit edilmiştir. *et-Tezkire*'de rivâyet hakkında Nevevi'nin: "Sahih değildir" şeklindeki değerlendirmesine yer verilmiştir.⁴²⁸ Hâfız İbn Hacer rivâyet hakkında uydurma hükmünü vermiş, İbn Asâkir (öl.571/1176) de bu değerlendirmeyi kabul etmiştir. Deylemî, *Firdevsü'l-aḥbâr*'da Enes'den merfû' olarak bu rivâyeti nakletmiştir.⁴²⁹

2.121. "Muhakkak Ki Ben Rahman'ın Kendisini Yemen Tarafında Bulacağım Ya da Yemen'in Yanında."

Kâvucî, Irâkî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesine yer vermiştir: "Bilinen bir kaynakta aslını bulamadım."⁴³⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *el-Muġnî* olarak zikretmiştir. Ahmed b. Hanbel de rivâyeti şu şekilde nakletmiş: "Ebu Hureyre hadisidir: "Rabbimizin, kendini Yemen tarafında buldum." "Ve râvileri de sikadır." değerlendirmesini yapmıştır. Diğer kaynaklar da, *Mecma'u'z-zevâ'id*, *el-Esmâ'* ve *ş-şifât*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* şeklinde bildirilmektedir.⁴³¹

Rivâyeti tespit ettiğimiz Aclûnî'nin *Keşfü'l-ḥafâ*'sında rivâyet hakkında Irâkî'nin şu değerlendirmesine yer vermiştir: "لا أصل له" "Onun herhangi bir kaynaktaki aslına rastlamadım."⁴³² *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife*'de: "Rivâyet zayıftır, onu İmam Ahmed eserinde nakletmiştir. Muġîre'nin rivâyetinde "Fas tarafında" ifadesi bulunur." değerlendirmesi yer almaktadır.⁴³³

2.122. "Kim Bir Müslümanın Sırrını Gizlerse".

Kâvucî İbn Hacer'in, rivâyetin kaynağını bilmediğini söylediğini nakletmiştir.⁴³⁴

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ġammez*, *el-Maşnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirilse de rivâyetin yer aldığı herhangi bir kaynak tespit edilememiştir.⁴³⁵

⁴²⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 58.

⁴²⁸ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, 1986, 197.

⁴²⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/258.

⁴³⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 58.

⁴³¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 58.

⁴³² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/217.

⁴³³ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümmeh*, 1992, 3/216.

⁴³⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 59.

⁴³⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 59.

2.123. “İman, Kalple Sözleşmedir, Lisanla İkrâr ve Şartlarına Göre Ameldir.”

Kâvukcî, Suyûtî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini zikretmiştir:

“İbnu'l Cevzî el-Mevzû'ât'ta onu nakletmiş, isabet etmemiştir. Ancak, Ali el Kârî'nin Feyruzâbâdî'den naklettiğine göre: “Muhakkak ki o sahih değildir, Buhârî'den naklettiğine göre ona şu hadis soruldu.”⁴³⁶

2.124. “İman Artmaz Ve Eksilmez.”

Kâvukcî, bunu rivâyet edene şiddetli bir ceza ve uzun bir hapis gerektiğini söylemiştir.⁴³⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları el-Mevzû'ât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzihü's-şerî'a, el-Esrârü'l-merfû'a, Dürerü'l-müntesire, el-Maşnû', el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Feyzû'l-ka'dîr şerhu'l-Câmi'i's-şagîr, el-Ğammêz, el-Mevzû'ât “Sağani”, Tezkiratül Mevduat, et-Tenkît ve'l-ifâde, Mizânü'l-i'tidâl, Kitâbü'l-Mecrûhîn olarak bildirilmiştir. O, rivâyetin Mişbâhu'z-zücâce fî zevâ'idi İbn Mâce'deki değerlendirmesine yer vermiştir:

“Ebu Salt -yani seneddeki râvîlerden biri- zayıflığı hususunda ittifak vardır ve bazıları da (onu) itham etmişlerdir. Onu Süheyl b. Amr (öl. 18/639) takip eder- Muhammed b. Ziyad es Sülemî,, Ali b. Musa er Rıza'dan rivâyet etmiştir. İbnu'l-Cevzî; “Ebû Salt el Herevî'nin hadisini illetli belirlemiş, Abdullah b. Ahmed b. Âmir ve Ali b. Gurâb da onun bu görüşünü takip etmiş. Bununla beraber Muhammed b. Sehl el Beclî ve Davud b. Süleyman b. Vehb el Ğâzî; bu iki râvî meçhûldür.” değerlendirmesinde bulunmuştur. (diğerleri tarafından tanınmamaktadır.) Dârekutnî: “Ebû Salt'tan rivâyet edenin hadisi alınmaz.” demiş bunun akabinde Suyûtî de İbn Maîn'in, Ebû Salt'a güvenilir dediğini belirtmiş ve: “Bunu söyleyen yalancı değildir.” demiştir. Ebû Salt için bir başkası da “Zâhidlerden sayılır.” değerlendirmesinde bulunmuştur. Mizan'da: “Ağızlarda dolanmış ama çoğu kimse sâlih demiştir.” şeklinde değerlendirilmiştir. Tenzihü's-şerî'a'da İbn Arrâk: “Hâkim “el Müstedrek” te: “Ebû Salt sika ve güvenilirdir demiştir.” değerlendirmesini zikretmiştir. Hadisin bu tarihine İbn Mâce Sünen'inde, Beyhâkî Şu'abü'l-İmân'ında yer vermiştir.

İbn Maîn Ali b. Ğurab'ın sika olduğunu söylemiştir.. Ahmed b. Hanbel: “O, müdellistir, ondan doğru bir şey görmedim.” demiştir. Nesaî ve İbn Mâce ondan rivâyet etmiş, Hatîb el Bağdâdî bu rivâyet için: “Çoğunluk, onu cerh etmiştir ancak rivâyetleri ve sıfatları doğrudur.” demiştir. İbn Arrâk, Hâfız İbn-i Hacer'in “Takrîb”teki değerlendirmesini şu şekilde bildirmiştir: “İbn-i Hibban ona zayıf demekle hata yaptı, en doğrusunu Allah bilir.”.

Ebû Saîd b. El A'râbî Mu'cem'inde, Abdullah b. Musa b. C'afer'den rivâyette bulunmuştur. Deylemî Musnedü'l Firdevs'de rivâyeti şu şekilde aktarmıştır: “Ali b. Musa er- Rıza, Nişabur'a girdiğinde, âlimler ondan ilim öğrenmek için (yollara) çıkardı”: (buradaki âlimler) -Yahya b. Yahya, İshak b. Râhûye, Ahmed b. Harb, Muhammed b. Râfidir-; (atın) gemini hatayla üstüne geçirdiğinde ona İshak b. Râhûye dedi ki: “Tertemiz olan babalarının hakkı için babandan duyduğun bir hadîsi bize rivâyet et.” Dedi ki: “Sâlih kul Ebû Musa b. Ca'fer hatırladığı bir hadîsi bize nakletti, onun iki şahidi vardı. İkisinden biri, Ebû Katâde'nin hadisidir: “Kim, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in

⁴³⁶ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 59.

⁴³⁷ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 59.

onun elçisi olduğuna şahitlik eder ve diliyle onaylar ve kalbiyle tasdik ederse ateşten tatmaz.” Beyhakî Şu‘abü’l-îmân‘da bu rivâyete yer vermiştir. İkincisi ise, Hz. Âişe’nin hadisindedir: “Allah’a iman dil ile ikrar kalple tasdik ve şartlarıyla ameldir.” Deylemî “Elkâb” da ve Şirâzî’de eserinde ilgili rivâyete yer vermişlerdir.⁴³⁸

Be Harfi

2.125. “En Kötü Bakliyat Tere otudur; Kim Ondan Gece Yerse Geceyi Zor Geçirir. Burnundan Cüzzam Teri Akar. Onu, Gündüz Yiyin, Gece Ondan Kaçın.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.⁴³⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Mevzû‘ât*, *el-Le‘âli‘l-maşnû‘a*, *Tenzîhü‘ş-şerî‘a*, *Ğammêz*, *el-Menârü‘l-münîf*, *Esne‘l-me‘âlib* ve *Tahzîru‘l-müslimîn mine‘l-ehâdîsi‘l-Mevdûa* olarak bildirilmiştir.⁴⁴⁰

Ancak bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynak *Keşfü‘l-hafâ‘*’dır. Ve bu eserde rivâyet hakkında herhangi bir metin veya sened tenkidine rastlanmamıştır.⁴⁴¹

2.126. “Patlıcanı Yediğiniz Zaman...”

Kâvukcî rivâyet hakkında “Zındıkların uydurduklarındandır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁴⁴²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü‘l-ħasene*, *Muhtasaru‘l-Makâsıd*, *Kitâbü‘t-Temyîz*, *Keşfü‘l-hafâ‘*, *el-Esrârü‘l-merfû‘a*, *ed-Dürerü‘l-müntesîre*, Sağânî “*el-Mevzû‘ât*”, *el-Maşnû‘*, *el-Mevzû‘ât*, *Tedribü‘r-râvî*, *Ğammêz*, *Esne‘l-me‘âlib*, *Tahzîru‘l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu‘l Behce* olarak bildirmiştir.⁴⁴³

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *et-Tezkire fi‘l-ehâdîsi‘l-müştehire*, *Telhîşü‘l-ħabîr*, *el-Makâşidü‘l-ħasene*, *Tahrîcu‘s Sağîr* ve *Tahrîcu‘l Kebîr*, *Dureru‘l Muntesira*, *Keşfü‘l-hafâ‘* ve *Esne‘l-me‘âlib* şeklindedir. *et-Tezkire*’de: “Bâtil, aslı bulunmayan bir rivâyettir” değerlendirmesi yapılmıştır.”⁴⁴⁴ Deylemî’de, Muhammed b. Abdullah Kuraşî’nin, Ca’fer b. Muhammed’den şu rivâyeti bulunmaktadır: “Patlıcanı yiyiniz ve onu yemeği arttırınız, muhakkak o Allah’a iman eden ilk ağaçtır.”

Deylemî, Enes’in Ebû Hureyre’den senedsiz merfû‘ şu rivâyetini nakletmiştir: “Patlıcan yiyiniz ve onu yemeği çoğaltınız, muhakkak ki o, cennetu‘l Me‘vâ‘da gördüğüm ilk ağaçtır, kim ondan yerse hastalığı şifa bulur.”

⁴³⁸ Kavukcî, *el-Lü‘lû‘ü‘l-merşû‘*, 1994, 59.

⁴³⁹ Kavukcî, *el-Lü‘lû‘ü‘l-merşû‘*, 1994, 61.

⁴⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü‘lû‘ü‘l-merşû‘*, 1994, 61.

⁴⁴¹ Aclûnî, *Keşfü‘l-Hafâ‘*, ts., 2/413.

⁴⁴² Kavukcî, *el-Lü‘lû‘ü‘l-merşû‘*, 1994, 61.

⁴⁴³ Kavukcî, *el-Lü‘lû‘ü‘l-merşû‘*, 1994, 61.

⁴⁴⁴ Zerkeşî, *et-Tezkire fi‘l-ehâdîsi‘l-müştehire*, 1986, 150.

Beyhakî, onu Şâfi'nin *Menâkıbü'l-İmâm eş-Şâfi 'i'* den nakletmiştir.⁴⁴⁵

ed-Dürerü'l-müntesire'de rivâyet hakkında bir başka değerlendirme şu şekildedir: “*Ve halktan kim bu rivâyetin “Zemzem suyu ne için içilirse, onu içindir” hadisinden daha doğru olduğunu söylerse, çirkin bir hata etmiş olur. Rivâyet hakkında Târîh-u Belh'de yer alandan başka bir sened bulamadım ve bu konu kapanmış bir konudur.*” şeklindeki değerlendirme de zikredilmiştir.⁴⁴⁶ *Keşfü'l-hafâ*'da rivâyet hakkında *el-Le'âli'l-maşnû'a*'daki şu değerlendirmeye yer verilmiştir: “*باطل لا أصل له*” “*Bâtıldır ve herhangi sağlam bir dayanağı bulunmamaktadır.*”⁴⁴⁷ *Esne'l-meâtlib*'de de aynı şekilde “*لا أصل له*” “*Sağlam bir dayanağı yoktur.*” değerlendirmesi yapılmıştır.⁴⁴⁸

2.127. “Patlıcan Ne Niyetle Yenirse Onun İçin Fayda Verir.”⁴⁴⁹

2.128. “Ümmetimin Cimrileri Terzilerdir.”

Kâvucî rivâyetin “*لا أصل له*” “*Sağlam bir dayanağı yoktur.*” değerlendirmesini yapmıştır.⁴⁵⁰

Zemerlî'nin rivâyeti tespit ettiği kaynaklar *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *Ğammez*, *el-Maşnû'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* şeklindedir. Ve O, bu rivâyetle ilgili herhangi bir değerlendirme zikretmemiştir.⁴⁵¹

Bizim tespit ettiğimiz kaynaklar ise *el-Ecvibetü'l-merziyye*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*dır. Şevkânî “*Rivâyetin aslı bilinmemektedir.*” değerlendirmesini zikretmiştir.

el-Ecvibetü'l-merziyye'de rivâyet hakkında Hatib el-Bağdâdî'nin değerlendirmesi şu şekilde zikredilmiştir: “*Zikredilen bu lafzı hiç görmedim, dayanıksız birçok şeye dahil olması mantıklı değildir.*“ *Mezurîn*'de *Enes b. Mâlik'in peygamber'den şu rivâyetine yer verilmiştir: “Cimrilik on kısımdır; dokuzu İran'da biri diğer insanlardadır.”⁴⁵²*

Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*'de,⁴⁵³ Şevkânî de *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da böyle bir rivâyete rastlamadıklarını zikretmişlerdir.⁴⁵⁴

2.129. “Din Âlimi De Olsa Cimri, Allah'ın (c.c.) Düşmanıdır.”

Kâvucî rivâyetin bilinen bir aslı olmadığını söylemiştir.⁴⁵⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-*

⁴⁴⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 231.

⁴⁴⁶ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 89.

⁴⁴⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/278.

⁴⁴⁸ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 106.

⁴⁴⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 61.

⁴⁵⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 61.

⁴⁵¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 61.

⁴⁵² Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdîrahmân b. Muhammed Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merziyye*, ts., 2/660.

⁴⁵³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 234.

⁴⁵⁴ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 153.

⁴⁵⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

Masnû, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce olarak bildirilse de hiçbir kaynakta onun herhangi bir tarîki tespit edilememiştir.⁴⁵⁶

2.130. “Âbid Bile Olsa Cimri, Cennete Giremez, Cömert ise Fâsık Dahî Olsa Cehenneme Girmez.”

Kâvukcî bu rivâyetin sağlam bir dayanağının bulunmadığını söylemiştir.⁴⁵⁷

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Keşfü'l-hafâ* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak bildirse de zikredilen bu iki eserde rivâyet tespit edilememiştir.⁴⁵⁸

2.131. “Soğuk, Dinin Düşmanıdır.”

Kâvukcî rivâyetin hadis olmadığına hükmetmiştir.⁴⁵⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Kitâbü't-Temyîz, Masnû, el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-hafâ* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiş ve onun sened yahut metniyle ilgili bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁴⁶⁰

Rivâyetin tespit edildiği kaynak ise *Keşfü'l-hafâ*'dır. Kudsi'nin *Keşfü'l-hafâ*'ya yazdığı tahrîcinde Aliyyu'l Kârî'nin rivâyet hakkındaki “*Hadis değildir.*” değerlendirmesine yer verilmiştir, o bu sözün Ebû Muhammed Saîd b. Abdilazîz et-Tenûhî ed-Dımaşkî (öl. 167/783)'ye ait olduğunu söylemiştir. Necm de: “*Hadis değildir ama Ebû Naim onu Said b. Abdulaziz'den nakletmiştir.*” şeklinde değerlendirmiştir.⁴⁶¹

2.132. “İyiliklerin En Güzeli Aileye Yapılandır.”

Kâvukcî rivâyetin halk arasında dolanan sözlerden olduğunu söylemiştir.⁴⁶²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-hafâ, Esne'l-meâtlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmektedir.⁴⁶³

Ancak rivâyet bu kaynaklarda tespit edilememiştir.

2.133. “Bereket, Kız Çocuklarındadır.”

Kâvukcî, rivâyetin senedinde uydurma hadis rivâyet etmekle itham edilmiş bir râvî bulunduğunu söylemiştir.⁴⁶⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-hafâ, Mîzânü'l-i'tidâl* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmektedir. O, rivâyetle ilgili herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁴⁶⁵

⁴⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁶¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/283.

⁴⁶² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁶³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

Bizim tespit edebildiğimiz kaynaklar ise, *el-Makāşidü'l-ḥasene* ve *Keşfü'l-ḥafâ* şeklindedir. *el-Makāşidü'l-ḥasene*'de, İkrime'nin (öl.634) İbn Abbâs'dan (öl.687) şu rivâyetine yer verilmiştir: "Ebu Musa el-Medîni, İbn-i Abbâs'dan nakletmiştir:

"Evs b. Saâde el-Ensârî, Hz. Peygamber'in yanına girdi ve dedi ki: "Ya Rasûlullah, benim kızlarım var ve onların ölmesini istiyorum" o da dedi ki: "Ey Saâde oğlu, onlar için böyle dua etme, çünkü bereket kızlardadır. Rahmet vaktinde taşıyan, musibet vaktinde bakıcıdır. Onların ağırlığı yeryüzü kadardır, rızıkları Allah katındadır. Ve eğer onlarda nimet olmasaydı halis nesil ve devam eden peygamber soyu kadınlar olmazdı."⁴⁶⁶

Keşfü'l-ḥafâ'da ilgili rivâyetin senesinde, kız çocuk doğurmanın kerametiyle ilgili rivâyet uydurmakla itham edilenler olduğu bildirilmiştir.⁴⁶⁷

2.134." Bereket Ekmeğin Küçüğü, Kovanın İpinin Uzunluğu ve Nehrin Küçüklüğündedir."

Kâvucî, Sehavî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini zikretmiştir: "Bâtıldır, sanki o söylediği şeyde Nesaî'ye uymuş bir yalandır."⁴⁶⁸

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Kitabu'l Firdevs*, *el-Makāşidü'l-ḥasene*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Masnû'*, *Feyzû'l-ḳadîr*, *el-Esrârü'l-merfû'a* ve *Zaifu'l Câmî'* olarak tespit ettiğini bildirmiştir. Elbânî'nin *Zaifu'l Câmî'*'de rivâyete uydurma hükmünü verdiğini söylemiştir.⁴⁶⁹

Araştırmamız neticesinde, *el-Esrârü'l-merfû'a*'da "قرص" ifadesinin manası somun ekme "الرشاء" ip, "الجدول" "nehirdir," şeklinde değerlendirme yapıldığı tespit edilmiştir.⁴⁷⁰ Rivâyetin tespit edildiği kaynaklar, *el-Makāşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife* ve *l-mevzû'a* şeklindedir. *el-Makāşidü'l-ḥasene*'de rivâyetin Nesaî'den nakledildiği ve yalan olduğu bilgisine yer verilmiştir.⁴⁷¹

El-Elbânî rivâyetin Deylemî tarafından İbn-i Abbâs'dan senedsiz bir şekilde merfû' olarak nakledildiğini ve onun bâtil olduğunu söylemiştir. Zerkeşî de Suyûtî gibi rivâyet hakkında Nevevî'nin "Sahih değildir." değerlendirmesine yer vermiştir.⁴⁷² Deylemî'nin, Muhammed b.Yunus el-Kaysî'den rivâyeti de bulunmaktadır.⁴⁷³

2.135. "Şirkin Laneti Gitmez."

Kâvucî rivâyetin bir hadis olmadığına hükmetmiştir.⁴⁷⁴

⁴⁶⁶ Sehavî, *el-Makāşidü'l-ḥasene*, 1985, 678.

⁴⁶⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/284.

⁴⁶⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁶⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁷⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁷¹ Sehavî, *el-Makāşidü'l-ḥasene*, 1985, 422.

⁴⁷² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/25.

⁴⁷³ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife* ve *l-mevzû'a* ve *eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 7/390.

⁴⁷⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrâri'l-merfû'a*, *Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiştir.⁴⁷⁵

Ali el-Kârî, onu İbnu'd-Dubey'a'dan (öl.568) nakletmiştir ve onun bir hadis olmadığını bildirmiştir. O, rivâyeti, *Temyîzü't-tayyib*'de görmediğini bildirmiştir.⁴⁷⁶

2.136. "Gülyüzlü Olmak Misafir Ağırlamaktan Daha Hayırlıdır."

Kâvukcî, Sehavî'nin, bu rivâyeti bilmediğini söylediğini aktarmıştır.⁴⁷⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Ğammêz*, *el-Esrâri'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmektedir.⁴⁷⁸

Ancak rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.137. "Katili Helak Olmakla Müjdele".

Kâvukcî rivâyet hakkında Sehavî'nin "لا أصل له" "rivayetin bilinen bir kaynağı yoktur" değerlendirmesine yer vermiştir.⁴⁷⁹

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrâri'l-merfû'a*, *Ğammêz*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁴⁸⁰

Bizim bu kaynaklar içinde ulaşabildiklerimiz ise *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib*'tir. *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyet hakkında: "و كذا لا عرفه" "Aynı şekilde onu da bilmiyorum." değerlendirmesine yer verilmiştir.⁴⁸¹

Keşfü'l-ḥafâ'da yer alan değerlendirme ise şu şekildedir: "el-Makâşidü'l-ḥasene'de "لا عرفه" "bunu bilmiyorum" denmiştir, dillerde meşhur olan rivâyet "Zina edenin bir süre sonra yoksulluğa düşmesi" dir, bunun da bir gerçekliği yoktur ama bunun da bir şâhidi bulunmaktadır ki o, Şu'abü'l-îmân'da Kudâî'nin "Zinanın mirası fakirliktir" şeklindeki rivâyetidir. Manası ise, İbn Ömer'in "Kınayan kınanır." rivâyetine benzemektedir. İbn Adî ve Kudâî rivâyeti eserlerinde nakletmişlerdir. İbn Mubarek "Zühd" de Vehb b. Münebbih'den: "Doğrusu ben, Allah'ın kitapta indirdiği ayetlerde şöyle buyurduğunu görüyorum: "Kan akıtan ellerin genişliğine şaşma. Çünkü onun Allah katında ölmeyen bir katili vardır ve onun çaresi olmadan para kazanan kimseye şaşma. Ondan infak ettiği şeyden değerli bir şey yoktur sadakasını da Allah, kabul etmez. Onun ateşini artırır. Mal sahibi, ona sahip olduğu için sevinmesin, öldüğünde ona ne olacağını düşünsün." değerlendirmesi yer almaktadır. Ahmed b. Hanbel "Zühd" de, Ubeyd b. Ömer'den: "Lokman, oğluna: "Mü'minlerin kanını döken eli geniş adama imrenme, çünkü onun Allah katında ölmeyecek katili vardır.". şeklinde rivâyette bulunmuştur.

⁴⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 62.

⁴⁷⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/281.

⁴⁷⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

⁴⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

⁴⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

⁴⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

⁴⁸¹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 238.

İbn Asâkir de Ömer b. Şuayb'in babası ve dedesinden naklettiği şu hadisi eserine almıştır: "Allah-u Teâlâ Musa'ya vahyetti: "Ya Mûsâ! Ben kâtilerin ve zavallı zânilerin katiliyim." 482

Esne'l-me'tâlib'de rivâyet hakkında: "Bilinmeyen bir rivâyettir." değerlendirmesini tespit ettik.. 483

2.138. "Karpuz ve Üstünlükleri."

Kâvukcî rivâyet hakkında şu değerlendirmeye yer vermiştir: *"İbnü'd-Dubey', Ebu Amr et Tevkânî'nin bâtil hadislerini topladığı cüz'ünde bu rivâyeti Zerkeşî ve diğerleri gibi bâtil olarak sınıflandırmıştır." 484*

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Mevzû'ât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Düreru'l Muntessira, Tenzîhü's-şerî'a, el-Makâşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Masnû', Mizan, el-Esrârü'l-merfû'a, en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiştir. 485

Zerkeşî, Nevevî'nin, karpuz, bakla, soğan ve pirincin yenilmesi ile ilgili rivâyetlerin hiçbirinde sahih bir ibâre bulunmadığını söylediğini bildirmiştir. 486

Bu hadisi, İbn Adî *el-Kâmil*'inde, Taberâni *Mu'cemü'l-evsaf*'ında nakletmişler, Beyhakî *Şu'abü'l-îmân*'ında Enes'den şu metinle rivâyet etmiştir: *"Peyniri sağ, karpuzu sol eliyle ikisini bir arada yedi, onun en sevdiği meyve karpuz idi."*

İbn Adî rivâyeti şu şekilde değerlendirmiştir: *"Bu rivâyetin senedinde, Yusuf b. Atiyye es-Saffâr yer alır ki onun zayıf bir râvî olduğu hususunda icmâ' vardır. İbn Adî'nin, Aîşe'den şu hadisi rivâyet etmiştir: "Hz. Peygamber'in en sevdiği meyve karpuzla peynirdi." Konuyla ilgili bir başka hadis de: "En iyi meyve üzumdür." şeklindedir ve her ikisi de zayıftır." 487*

Ebû Esmâ İbrâhîm b. Yezîd b. Şerîk et-Teymî el-Kûfî (öl. 92/710-11), Ebû Musâ el-Medîni'ye (öl. 581/1185) bu rivâyetle ilgili şu bilgiyi aktarmıştır: *"Rivâyetin tarîklerinin çokluğu ancak onun zayıflığını kuvvetlendirmiştir." Sehvî, Nevevî'nin de rivâyetin sahih olmadığına hükmettiğini zikretmiştir. 488*

el-Muğni'de, rivâyetin senedinin zayıf olduğu söylenmiştir. 489 *Esne'l-me'tâlib'de* rivâyetin tüm tarîklerinin bâtil olduğu bildirilmiştir. 490 Ebû Dâvud rivâyeti Aîşe'den nakletmiştir. Senedde yer alan Said b. Nusayr el-Bağdâdî'den, İbn Hıbban *Sikât*'ında bahsetmiştir. *El-Kâşif* ve *Et-Takrîb*'de onun hakkında, sadûk (güvenilir) denilmiş, rivâyetin sened zincirde, kendisinden önce yer alan tüm râvîlerin sika olduğu, ancak hadisin sonundaki eklemenin bu tarîkten başka bir yerde görülmediği, onu, Hişam b. Urve'den (öl. 146/763) büyük bir cemaatin naklettiği değerlendirmesine yer verilmiştir. 491

482 Aclûnî, *Kesfî'l-Hafâ*, ts., 1/286.

483 el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 103.

484 Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

485 Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

486 Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdisi'l-müştehire*, 1986, 155.

487 Irâkî, *el-Muğni'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi'tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr*, 2005, 854.

488 Sehvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 238.

489 Irâkî, *el-Muğni'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi'tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr*, 2005, 3/1396.

490 el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 108.

491 el-Bassâra, *Üneysü's-Sârî*, 2005, 9/6747.

2.139. “Göbek, Zekâyı Yok Eder.”

Kâvukcî: “*Bu lafız uydurmadır.*” demiştir.⁴⁹²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Maḳâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Maşnû*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirilmiştir. Ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁴⁹³

Bizim bunlar içinde rivâyeti tespit etiklerimiz ise, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlibtir*. Sehâvî, Ebû Abdillâh (Ebû Muhammed) Amr b. el-Âs (el-Âsî) b. Vâil es-Sehmî el-Kureşî (öl. 43/664)'nin, hadisi, mana ile bir başka sahabîden rivâyet ettiğini söylemiştir.⁴⁹⁴ *Esne'l-meṭâlib*'de “*Bu bir haberdir, hadis değildir*” değerlendirmesi yapılmıştır.⁴⁹⁵

2.140. “Din Temizlik Üzerine İnşa Edilmiştir.”

Kâvukcî, bu rivâyeti Gazalî'nin *İhya*'da naklettiğini, Irâkî'nin de, rivâyeti bu şekilde tespit edemediğini söylediğini bildirmiştir.⁴⁹⁶

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Maḳâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁴⁹⁷

Bunların hâricinde rivâyet, *Tahrîcu's Sağîr ve't Tahbîru'l Kebîr*'de, *ed-Dürerü'l-müntesîre*'de, *Menâhilü's-şafâ fî tahrîci eḥâdîsi's-Şifâ*'da, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da, *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife*'de yer almaktadır.

el-Muğnî'de Irâkî: “*Onun gibi bir rivâyet bulamadım.*” değerlendirmesinde bulunmuştur. *Kitâbü'd-Du'afâ*'da İbn-i Hibbân, Hz. Âişe'nin bu rivâyete benzer şu hadisini aktarmıştır: “*Temizlenin, muhakkak İslam temizdir.*”⁴⁹⁸

Taberânî *el-Mu'cemü'l-evsaṭ*'ta aşırı derecede zayıf bir senedle İbn Mes'ûd'dan şu hadisi nakletmiştir: “*Temizlik, imana davet eder.*”⁴⁹⁹

el-Maḳāşidü'l-ḥasene'de de rivâyete aynı lafızla yer verilmiş ve aynı şekilde orada da böyle bir rivâyet bulunmadığı bildirilmiştir.⁵⁰⁰ Tirmizî'nin, buna benzer Sa'd b. Vakkâs'dan (öl. 55/675) merfû' şu rivâyeti bulunmaktadır: “*Allah temizdir, temizliği sever, bahçelerinizi temizleyiniz.*”⁵⁰¹

⁴⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

⁴⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

⁴⁹⁴ Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, 1985, 238.

⁴⁹⁵ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 108.

⁴⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

⁴⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 63.

⁴⁹⁸ Ebû'l-Fazl Zeynüddîn Abdürrahîm b. el-Hüseyn b. Abdürrahmân Irâkî, *el-Muğnî'an ḥamli'l-esfâr fî'l-esfâr fî tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr* (Lübnan: Dârü İbn Hazm, 2005), 60.

⁴⁹⁹ Irâkî, *el-Muğnî'an ḥamli'l-esfâr fî'l-esfâr fî tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr*, 2005, 60.

⁵⁰⁰ Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, 1985, 758.

⁵⁰¹ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesîre*, ts., 92.

2.141. “Belayı Çeken, Sözdür.”

Kâvukcî, İbnu'l Cevzî'nin *el-Mevzû'ât*'ında onu rivâyet ettiğini söylemiştir.⁵⁰²

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *et-Târîhu'l-kebîr*, *Mevzû'ât*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Masnû'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Dureru'l-Muntessira* olarak bildirmiştir. Sehâvî, İbnu'l Cevzî'nin sözünü şâhidleriyle birlikte nakletmiş olsa da Elbânî *Zaifu'l Câmî*'de onun zayıf olduğuna hükmetmiştir.⁵⁰³

Deylemî, rivâyetin Ebû Derdâ'dan merfû' bir rivâyet olduğunu iddia etmiştir.⁵⁰⁴ Ebû Abdillâh Muhammed b. Selâme b. Ca'fer el-Kudâî (öl. 454/1062) onu, Huzeyfe ve Ali'den merfû' olarak, İbn Lâl de İbn Abbâs'dan merfû' olarak rivâyet etmiştir. Beyhakî de *Delâil*'de İbn-i Abbâs'dan rivâyeti zikretmiştir.⁵⁰⁵ İbnu'l-Cevzî *Mevzû'ât*'da onu nakletmiş ve uydurma olduğu hükmünü vermiştir.⁵⁰⁶ *Silsiletü'l-ehâdisi 'z-za'ife*'de hadise zayıf denilmiş, isnâdının sahih ve mürsel olduğu ve Beyhakî'nin *Şu'abü'l-îmân*'ında Ebû Ca'fer b. Ebî Fâtîma -Esed b. Mûsa- İbn Hâzım- Hasan- Enes b. Mâlik'den merfû' senedi zikredilmiştir ve Hâkim bu tarîk hakkında: “*Ebû Ca'fer b. Ebû Fatîma el-Mısri rivâyetinde tek kalmıştır.*” değerlendirmesini yapmıştır.⁵⁰⁷

2.142. “Beit-i Makdis İçi Akrep Dolu Leğendir.”

Kâvukcî rivâyetin hadis olmadığını, Tevrat'a dayanan sözlerden olduğunu söylemiştir.⁵⁰⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Masnû*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirilse de⁵⁰⁹ zikredilen kaynakların hiçbirinde yahut bunların dışında bir başka eserde rivâyet tespit edilememiştir.

Te Harfi

2.143. “Kâbe'yi Selamlamak, Tavaftır.”

Kâvukcî: “*Şayet manası sahih de olsa binası doğru değildir.*” demiştir.⁵¹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Kitâbü't-Temyîz*, *Masnû*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *en-Nuhbetu'l*

⁵⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 64.

⁵⁰³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 64.

⁵⁰⁴ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdisi'l-müştehire*, 1986, 109.

⁵⁰⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/332.

⁵⁰⁶ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 108.

⁵⁰⁷ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi 'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşerühe's-seyyi'ü fi'l-ümmü*, 1992, 7/394.

⁵⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 64.

⁵⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 64.

⁵¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 65.

Behce olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁵¹¹

Biz ise bunlar arasından *Keşfü'l-ḥafâ*'ya ve bunlar haricinde *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a*'ya ulaşabildik. *Keşfü'l-ḥafâ*'da: “Onu hiç bu lafızla görmedim ama Sahih'de yer almaktadır.” değerlendirmesi yapılmıştır.⁵¹² *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife*'de: “Onun bir temeli olduğunu bilmiyorum.” denilmiştir. Zeylaî ise *Tahrîc*'inde, onun sağlam bir aslının olmadığını şu sözyle bildirmektedir: “Aşırı derecede garip bir hadistir. En fasih ifadesi İbn Hacer'in *Dirâye*'sinde yer almaktadır denilmiştir ancak ben onu bulamadım.”

El-Elbânî, ilgili rivâyete kavli ve fiili sünnette de rastlanmadığı ifade etmiştir.⁵¹³

2.144. “Yakut İle Mühürleyin, Muhakkak Ki Onda Kolaylık Vardır, Zorluk Değil.”

Kâvukcî, İbn-i Hacer'in rivâyetin uydurma olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.⁵¹⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Maḳâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Maşnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak şeklinde bildirmektedir.⁵¹⁵

Bizim rivâyeti tespit edebildiğimiz tek kaynak *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*'dir ve orada rivâyet için uydurma hükmü verilmiştir.⁵¹⁶

2.145. “Zümrülle Mühürleyin, Çünkü o Fakirliği Ortadan Kaldırır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁵¹⁷

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *Feyzü'l-ḳadîr şerḥü'l-Câmi'i's-şagîr* olarak bildirmiş, rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme zikretmemiştir.⁵¹⁸

Kitâbü't-Temyîz'de Müslim'in: “*Deylemî bu rivâyeti, ilk kaynağından aynı şekilde sahih olmayan İbn Abbâs rivâyeti olarak nakletmiştir.*” şeklindeki değerlendirmesi aktarılmaktadır.⁵¹⁹

Rivâyetin diğer kaynaklardaki metni ve değerlendirmesi tarafımızca tespit edilememiştir.

⁵¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 65.

⁵¹² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/298.

⁵¹³ Elbânî, *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşerühe's-seyyi'ü fi'l-ümmü*, 1992, 3/73.

⁵¹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 65.

⁵¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 65.

⁵¹⁶ Sehâvî, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, 1985, 251.

⁵¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 65.

⁵¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 65.

⁵¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 65.

2.146. “Akikle Mühürleyin.”

520 Kāvukcî rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Kâmil*, *Duafâ*, *Firdevs*, *Mevzûât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Durer*, *Tenzihü's-şeri'a*, *Mizan*, *Keşfü'l-hafâ*, *Makasid*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Ğammêz*, *Marifetu't Tezkira*, *Mecrûhîn*, *Esne'l-meâlib*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretse de zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında bir kaynakta ilgili rivâyete rastlanmamıştır.⁵²¹

2.147. “Gülleri Terk Eden Lanetlenmiştir.”

Kāvukcî rivâyetin bilinen bir kaynakta yer almadığını söylemiştir.⁵²²

Zemerlî *Keşfü'l-hafâ* ve *el-Esrârü'l-merfû'a*'da: “Gül sahibi lanetlenmiştir.” rivâyetinin yer aldığını ve bu iki rivâyetin bir arada zikredildiğini söylemiştir.⁵²³

Keşfü'l-hafâ'da rivâyet hakkında Aliyyu'l Kârî'nin “Sağlam bir dayanağı bulunmamaktadır.” değerlendirmesi tespit edilmiştir.⁵²⁴

2.148. “Âdetin Terki Düşmanlığa Sebep Olur.”

525 Kāvukcî rivâyetin bir aslı/sağlam bir dayanağının olmadığını söylemiştir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Masnû'*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* şeklinde bildirmiş ancak onun sened yahut metniyle ilgili herhangi bir değerlendirmeye yer vermemiştir.⁵²⁶

İmam Şafii: “Âdetin terki yeni bir günah icad etmektir.” demiştir. İbnu'd Deybâ' rivâyetin bilinen bir kaynakta yer almadığını zikretmiştir.” Rivâyet yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'da tespit edilmiştir ve orada Aliyyu'l Kârî'nin “Herhangi sağlam bir aslı/dayanağı yoktur.” değerlendirmesi yer almaktadır.⁵²⁷

2.149. “Dirhem Miktarı Necasetle Kılınan Namazın İâdesi Gerekir.”

Kāvukcî, Nevevî'nin *Müslim şerh*'inde rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini zikretmiştir: “Bu hadis Buhârî'nin *Târih*'inde naklettiği hiçbir kaynağı olmayan bâtil bir rivâyettir.”⁵²⁸

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Tarihu'l Kebir*, *Tarihu's Sağir*, *Kâmil*, *Keşfü'l-hafâ*, *Mevzûât*, *Mecrûhîn*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Ma'rifetu't*

⁵²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 65.

⁵²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 65.

⁵²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 66.

⁵²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 66.

⁵²⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/303.

⁵²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 66.

⁵²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 66.

⁵²⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/303.

⁵²⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 66.

Tezkira, Lisânu'l Mizan, Mîzân, Risaletu'n Latîfe, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-meâtlib ve Tahzîru'l-müslimîn olarak bildirmiş, Buhârî'nin bu rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesinin nakledildiğini bildirmiştir: "Hadis bâtildir ve rivâyet etmek helal değildir."⁵²⁹

Bizim rivâyetin yer aldığı kaynaklardan ulaşabildiklerimiz ise Tenkîhu't-Tahkîk, Naşbü'r-râye, el-Bedru'l Munîr, ed-Diraye fi Tahrîci Ehâdisi Hidaye, Telhîşü'l-ḥabîr, Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-ẓâ'ife ve'l-mevzû'a, Fadlu'r Rahîmi'l Vedûd Tahrîci Sünen-i Ebî Dâvud şeklindedir.

Buhârî bu hadisin bâtil olduğuna hükmetmiştir. Râvîsinin rivâyette çokça hata yapan birisi olduğunu söylemiştir. İbnu'l Cevzî onun uydurma olduğuna hükmetmiş, Taberânî de Muhtasar'ında bu görüşü takip etmiştir. Zehebî de rivâyetin çok zayıf olduğunu söylemiştir.⁵³⁰

2.150. "Ümmetim Yetmiş Fırkaya Ayrılır, Biri Müstesna Hepsini Cennettir, Dediler ki: "Ya Rasulallah Onlar Kimdir?" Dedi ki: "Zındıklar.""

Kâvukcî bu lafız ile bir aslı olmadığını söylemiştir.⁵³¹

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını Duafâ, el-Mevzû'ât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzihü'ş-şerî'a, Masnû', Keşfü'l-ḥafâ ve el-Esrârü'l-merfû'a olarak bildirirse de bu kaynaklardan herhangi birinde ilgili rivâyet tespit edilememiştir.⁵³²

2.151. "Bir Saat Tefekkür Bir Sene İbadetten Hayırlıdır."

Kâvukcî, bu rivâyetin selef-i salihînin sözlerinden olduğunu söylemiştir.⁵³³

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını eserde Keşfü'l-ḥafâ, el-Maşnû', el-Le'âli'l-maşnû'a, Esrâr, Tenzihü'ş-şerî'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-meâtlib ve Tahzîru'l-müslimîn olarak bildirmektedir.⁵³⁴

Bunlar haricinde rivâyet, el-Muğnî'de de yer almaktadır. İbn Hıbbân bu rivâyeti Kitabu'l-Azame'de Ebû Hureyre'den "Altmış sene" lafızıyla zayıf bir senedle eserine almıştır. İbnu'l-Cevzî'nin "el-Mevzû'ât" daki rivâyetine gelince, onu Ebû Mansûr ed-Deylemî "Firdavs" inde Enes'den seksen sene lafızıyla zayıf bir senedle rivâyet etmiştir. Onu, Ebu'ş-Şeyh İbn Abbâs'dan şu lafızla nakletmektedir: "Bir saat tefekkür gece namazından daha hayırlıdır."⁵³⁵ el-Fevâ'idü'l-mecmû'a'da da rivâyet hakkında aynı değerlendirme yapılmıştır.⁵³⁶ Rivâyet, Seriyu's-Sakatî, İbn Abbâs ve Ebû'd-Derdâ'ya nispet edilse de merfû' değildir.⁵³⁷

2.152. "Tekbir Uzatılmaz (Allahu Ekber Denirken Med Yapılmaz)."

⁵²⁹ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 66.

⁵³⁰ el-Hût, Esne'l-meâtlib, 1997, 112.

⁵³¹ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 66.

⁵³² Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 66.

⁵³³ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 66.

⁵³⁴ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 66.

⁵³⁵ Irâkî, el-Muğnî an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr, 2005, 1798.

⁵³⁶ Şevkânî, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, ts., 251.

⁵³⁷ el-Hût, Esne'l-meâtlib, 1997, 113.

Kâvukcî, Zerkânî'nin şu değerlendirmesini aktarmıştır: "Sehâvî'nin de belirttiği gibi rivâyetin merfû'luk açısından hiçbir temeli olmadığını söylemiştir." İbrâhîm en-Nehaî'nin buna benzer bir ifadesi bulunmaktadır.⁵³⁸

Zemerlî "Tekbir uzatılmaz, selam uzatılmaz." sözünün İbrâhîm en-Nehaî'ye ait olduğunu belirtmiştir.⁵³⁹ Rivâyetin kaynakları *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirilmiştir.⁵⁴⁰

Bu kaynaklar haricinde rivâyet, *Bedru'l-Munîr*, *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ*, *Ecvibetu'l-Merdiyye* ve *Fadlu'r-Rahîmi'l-Vedûd*'da yer almaktadır.⁵⁴¹ Tirmizî ve İbn Dâvûd da rivâyeti mânen nakletmiştir.⁵⁴²

2.153. "Sizden Biriniz Ömrünün Yarısında -Diğer Bir Rivâyette- Şu Yaşında Namaz Kılmaz."

Kâvukcî rivâyet hakkında "Bu lafzın herhangi bir sağlam kaynağı yoktur." değerlendirmesini yapmıştır.⁵⁴³

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Temyiz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Maşnû'*, *Telḥîşü'l-ḥabîr*, *Dureru'l Muntessira*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ġammez*, *en-Nuhbetu'l Behce* ve *Tahrîcu Lisâni İbn Mâce* olarak bildirirse de zikredilen kaynaklarda ilgili rivâyet tespit edilememiştir. Eserin dipnotunda rivâyetin doğrusunun şu şekilde olduğu bildirilmiştir: "Sizden biri geceleri namaz kılmayacak, Ramazan ayında oruç tutmayacak ve bu onun dininin eksikliğinden olacak".⁵⁴⁴

2.154. "Asaya Yaslanmak, Peygamberlerin Sünnetindedir."

Kâvukcî rivâyet hakkında: "Anlamı sahih bir sözdür, ancak sağlam bir dayanağı yoktur." değerlendirmesinde bulunmuştur.⁵⁴⁵

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *Mîzân*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmektedir.⁵⁴⁶

Bunlardan yalnızca *Keşfü'l-ḥafâ*'da yer alan rivâyet tespit edilebilmiştir. *Keşfü'l-ḥafâ*'da Aliyyu'l-Kârî rivâyetin doğru bir söz olduğunu, ancak herhangi bir aslı olmadığını ifade etmiştir.⁵⁴⁷

Se Harfî

2.155. "Herkesine Güvenmek, Acizliktir."

Kâvukcî: "Bu lafızla rivâyet edilmemiştir. Ancak görüldüğü şekliyle manası sahihtir." değerlendirmesini yapmıştır.⁵⁴⁸

⁵³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 67.

⁵³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 67.

⁵⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 67.

⁵⁴¹ el-Ensârî, *el-Bedrü'l-münîr*, 3/516.

⁵⁴² Askalânî, *Telḥîşü'l-ḥabîr*, ts., 1/406.

⁵⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 67.

⁵⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 67.

⁵⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 67.

⁵⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 67.

⁵⁴⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/321.

⁵⁴⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 68.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrâru'l-merfû'a*, *Masnû*, *Ğammêz*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmektedir.⁵⁴⁹

Bizim tespit ettiğimiz kaynaklar, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Keşfü'l-Hafâ* ve *Esne'l-meţâlib* 'tir. *Sehâvî*, *el-Makâşidü'l-Hasene*'de böyle bir lafza rastlamadığını bildirmiştir. Rivâyetin, Abdullah b. Cunejf tarîki şu şekildedir:

“Ömer b. Abdulazîz, Muhammed b. Ka'b el-Kurtûbî'ye dedi ki: “Bir adamın hangi nitelikleri onu ortaya koyar? Çok konuşması, sırlarını açması ve herkese güvenmesi.”⁵⁵⁰ Rivâyet, bir başka kaynakta, “Kader doğruysa, tedbir bâtildir, hainlik insanlarda ise herkese güvenmek acizlik, ölüm herkesi gözetliyorsa, bu dünyada sükûnet aptallıktır.” şeklinde el yazması olarak bulunmuştur.⁵⁵¹ *Sehâvî*: “O, mana ile rivâyet edilir ve onda sahih bir şey yoktur.” demiştir.⁵⁵²

2.156. “Üç Şey Görmeyi Kuvvetlendirir: Yeşile Bakmak, Akan Suyu Bakmak ve Güzel Yüze Bakmak.”

Kâvukcî rivâyet hakkında İbn Kayyım el-Cevzî'nin şu değerlendirmesini zikretmiştir: “Bu, *Ebû Hureyre* ve *İbn Abbâs*'ın değer verilen sözlerindedir. *Sâid b. Müseyyeb*, *Hasan-ı Basrî*, *Ahmed b. Hanbel* ve *İmam Mâlik* de bu söze değer vermişlerdir.”⁵⁵³

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Menârü'l-münîf*, *Zaifu'l-Câmi* olarak bildirmiş, *Zaîf*'de rivâyete zayıf hükmünün verildiği aktarılmıştır.⁵⁵⁴ Rivâyetin, yukarıda bildirilen kaynaklardan hiçbirinde tespiti yapılamamıştır.

2.157. “Kendisine Güvenilemeyecek Üç Şey Vardır: “Dünya, Saltanat ve Kadın.”

Kâvukcî: “Sözün anlamı doğrudur ancak bu şekilde sahih bir hadis yoktur.” değerlendirmesini yapmıştır.⁵⁵⁵

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Maşnû'*, *el-Esrâru'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmektedir.⁵⁵⁶

Ancak zikredilen kaynakların herhangi birisinde ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

⁵⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 68.

⁵⁵⁰ *Sehâvî*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 273.

⁵⁵¹ *Aclûnî*, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/322.

⁵⁵² *el-Hût*, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 117.

⁵⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 68.

⁵⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 68.

⁵⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 68.

⁵⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 68.

Cim Harfî

2.158. “Kalpler, Kendilerine İyilik Edenleri Sevmek ve Kendilerini İncitenlerden Nefret Etmek Üzere Yaratılmıştır.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin: “*Rivâyet mevkûf ve merfû' olarak aktarılmıştır ve iki yönüyle de bâtıdır.*” şeklindeki değerlendirmesine yer vermiştir.⁵⁵⁷

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tedribü'r-Râvî*, *Lisânu'l-Mîzân*, *Dureru'l-Muntesira*, *İlel*, *Müsned-u Şihâb*, *Ğammez*, *Hilye*, *Tarihu Bağdad*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmektedir. *Lisânu'l-Mîzân*'da İbn Hacer'in rivâyet hakkında Ezdî'den naklettiği şu değerlendirmeyi de zikretmiştir: “*Bu hadis bâtıdır.*”⁵⁵⁸

Beyhakî, onu *Şu'abü'l-îmân*'da İbn Mes'ûd'dan merfû' şekilde rivâyet etmiş ve akabinde: “*Bu mahfûz ve mevkûf bir rivâyettir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁵⁵⁹ Sehâvî, *Ecvibetü'l-merzîyye*'de kendisine hadisten sorulduğunda “*Senedi sahîhtir.*” demiş, rivâyetin İbn Adî'nin *el-Kâmil*'inde Beyhakî'nin tarîkiyle yer aldığını bildirmiştir.⁵⁶⁰ Ebû Nuaym ise rivâyet için: “*A'meş'in Hayseme'den yalnızca bu tarîkini yazdığı garip hadîstir.*” demiştir.⁵⁶¹ *El-Fevâ'idü'l-mecmû'a* kitabında, *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyet için batıl denildiği zikredilmiştir.⁵⁶²

2.159. “Peynir Hastalık, Ceviz İlaçtır, Birleştirilirse Allah'ın İzniyle İlaç Olur.”

Kâvukcî rivâyetin yalan bir ifade olduğunu söylemiştir.⁵⁶³

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını eserde *Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü ş-şerî'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Esne'l-meṭâlib* olarak bildirmektedir.⁵⁶⁴

Deylemî, rivâyetin İbn-i Abbâs'dan müselsel olarak nakledildiğini bildirmiş ve hakkında herhangi bir değerlendirme yapmayıp sessiz kalmıştır.⁵⁶⁵ Hâkim, onu İbn-i Abbâs'dan merfû' olarak nakletmiş ve: “*Bu münker hadîstir, onun tarîkleri çoktur ancak rivâyeti delil olma seviyesine çıkarmaz.*” şeklinde bilgi vermiştir.⁵⁶⁶ Bir başka kaynaktan rivâyetin İbn Abbâs'dan nakledildiği ve uydurma olduğu bildirilmiştir.⁵⁶⁷

2.160. “Ceviz Hastalıktır, Mideye Girerse Şifa Olur.”

⁵⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 69.

⁵⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 69.

⁵⁵⁹ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, 1986, 106.

⁵⁶⁰ Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merzîyye*, ts., 1/370.

⁵⁶¹ Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merzîyye*, ts., 1/372.

⁵⁶² Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 82.

⁵⁶³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 69.

⁵⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 69.

⁵⁶⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/331.

⁵⁶⁶ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 164.

⁵⁶⁷ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 120.

Kâvukcî bunu uydurup Hz. Peygambere nisbet edene lanet etmiştir.⁵⁶⁸

Zemerlî rivâyetin *el-Mevzû'ât* ve *el-Menârü'l-münîf*'de yer aldığını zikredilmiştir.⁵⁶⁹

Ancak zikredilen kaynaklarda ilgili rivâyete ulaşılamamıştır.

2.161. “Ceza, Amelin Cinsindedir.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin: “*Sabit değildir (yani; hadis ya mevzudur ya da sahih değildir manasındadır, hasen olduğunu bildirmek için de kullanılır) değerlendirmesini zikretmiştir.*⁵⁷⁰

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makāsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmektedir.⁵⁷¹

Bizim tespit edebildiğimiz kaynaklar ise *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *el-Muġnî* şeklindedir.

Kitâbu'n-Necât'ta şu açıklamalara rastlanmıştır: “*İnsanlar amellerinin karşılığını görürler, hayır ise hayır, şer ise şer.*” Ve bu rivâyeti, İbn Hacer tefsirinde, İbn-i Abbâs'dan merfû' şeklinde nakletmiştir.⁵⁷²

el-Muġnî eserinde: “*Rivâyetin senedi şu şekildedir: Âişe'den merfû' şekilde- Urve- Zuhrî- Muhammed b. Abdulmelik Ensârî- İbn Adî.*” değerlendirmesi zikredilmiştir.⁵⁷³

2.162. “Türkün Zulmü Arabın Adaletinden İyidir.”

Kâvukcî, Ali el Kârî'nin: “*O, görünüşü itibariyle küfürdür.*” değerlendirmesini aktarmıştır.⁵⁷⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makāsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Ġammêz*, *el-Maşnû'*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikredilmektedir. Kâvukcî *el-Esrârü'l-merfû'a*'da Aliyyu'l-Kârî'nin şu değerlendirmesinin bulunduğunu zikretmiştir: “*Derim ki: o, zâhiren küfürdür, bir grubun adaleti bir grubun adaletine tercih edilir. Bununla beraber, adalet ehli, insanların en güzel olanlarıdır, zulüm ehli de cins olarak aynı asıldandır (insandır).*”⁵⁷⁵

Rivâyetin yer aldığı kaynaklardan yalnızca *el-Maķāşidü'l-ḥasene* ve *Keşfü'l-ḥafâ* tespit edilebilmiştir. *el-Maķāşidü'l-ḥasene*'de: “*Düşük kelamdır.*” değerlendirmesi yapılmıştır.⁵⁷⁶ Aliyyu'l-Kârî rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi zikretmiştir: “*Açık bir şekilde küfürdür; adalet ehlinin*

⁵⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 69.

⁵⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 69.

⁵⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 70.

⁵⁷¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 70.

⁵⁷² Sehâvî, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, 1985, 282.

⁵⁷³ Irâkî, *el-Muġnî 'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr*, 2005, 1/51.

⁵⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 70.

⁵⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 70.

⁵⁷⁶ Sehâvî, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, 1985, 288.

insanların en hayırlısı olduğu ve adaletsiz insanların necis olduğu halde, bir grubun zulmünün diğerlerinin adaletine tercih edildiği bir sözdür.”⁵⁷⁷

2.163. “Açlık Kâfirdir, Sahibinin Durumuna Acımaz; Ondan (Açlık) Ölen Cennet Ehliendir.”

Kâvukcî rivâyetin, hadis olmadığına hükmetmiştir.⁵⁷⁸

Zemerlî rivâyetin yer aldığı kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrârü'l-Merfû'a*, *Masnû*, *Esne'l-meâlîb*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmiş, *Tahzîru'l-müslimîn*'de: “Açlık kâfirdir, öldürdüğü cennet ehliendir.” şeklinde rivâyet edildiğini zikretmiştir.⁵⁷⁹

Zikredilen kaynaklar arasında rivâyetin tespit edildikleri ise şunlardır: *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Keşfü'l-Hafâ*, *Esne'l-meâlîb*.

el-Makâşidü'l-Hasene'de rivâyet hakkında şu değerlendirme aktarılmıştır: “Bu lafız halkın arasında dolanmaktadır. İlk cümlelerin manasına yakın Rasulullah'ın şu sözü vardır: “Açlıktan sana sığınırım ya Rabbi!” O, ne kötü yaygaradır. Ebû Dâvud, Nesâî, İbn Mâce'nin Ebû Hureyre'den ve Taberânî'nin Aîşe'den merfû' rivâyetine gelince “Kötü yaygara olan açlıktan sana sığınırım.” ikinci kısmına gelince: “Açlığın kötülenmesi ile ilgili hadisler çoktur ve yaygındır.”⁵⁸⁰

Abdurrahman el-Hût rivâyetin hadis olmadığına hükmetmiştir.⁵⁸¹

2.164. “Gize (Mısır'da Bir Kent) Cennet Bahçelerinden Bir Bahçedir ve Mısır, Allah'ın Yeryüzündeki Hazinelelerinden Bir Bahçedir.”

Kâvukcî, İbn Hacer'in rivâyete uydurma dediğini nakletmiştir.⁵⁸²

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrârü'l-Merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-Mecmû'a*, *Tenzîhü's-Şerî'a*, *el-Masnû*, *Mîzan*, *Ğammêz*, *Esne'l-meâlîb*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmiş.⁵⁸³

Bizim tespit ettiğimiz kaynaklar ise *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-Mecmû'a*, *Esne'l-meâlîb* ve *Silsiletü'l-eĥâdîsi'z-za'ife* ve *l-mevzû'a* şeklindedir.

Sehâvî *el-Makâşidü'l-Hasene*'de: “Hocamız (İbn Hacer): “Bu yalan bir uydurmadır dedi ve bu ifade Nebîtu'l-Mevdûa' da yer alır.” değerlendirmesini zikretmiştir.⁵⁸⁴

Rivâyetin tespit edildiği diğer kaynaklarda herhangi bir değerlendirmeye rastlanmamıştır.

⁵⁷⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/337.

⁵⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 70.

⁵⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 70.

⁵⁸⁰ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 289.

⁵⁸¹ el-Hût, *Esne'l-meâlîb*, 1997, 121.

⁵⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 70.

⁵⁸³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 70.

⁵⁸⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 289.

Ha Harfi

2.165. “Satıcıları Kontrol Edin, Çünkü Onların Bir Nasibi Yoktur.”

Kâvukcî, Suyûtî'nin rivâyet hakkındaki şu görüşünü bildirmiştir: “*Bilinen bir kaynakta yer almamaktadır.*”⁵⁸⁵

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *ed-Dürerü'l-müntezire*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ğammêz*, *el-Mağâşidü'l-ħasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ħafâ*, *Tahzîr*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmiştir.

Zemerlî, İbn Hacer'in rivâyet hakkındaki şu görüşünü zikretmiştir:

”*Muhakkak ki o rivâyet zayıf bir senedle nakledilmiştir, ama o şu lafızla rivâyet edilir: “Satıcıyı kontrol edin muhakkak ki o onlar için bir nasip yoktur.”*”⁵⁸⁶

Zikredilen bu kaynakların şiddetle tenkid edildiği söylenmiştir.⁵⁸⁷ Eserde bildirilen kaynaklarda ilgili rivâyete rastlanmamıştır.

2.166. “Kalabalıkları Dikkate Alın, Çünkü Onların Kontrolü Yoktur.”

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Menârü'l-münîf*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak bildirmektedir.⁵⁸⁸

Ancak tarafımızca rivâyetin herhangi bir kaynakta aslı tespit edilememiştir.

2.167. “Dokumacıların, Ayakkabıcıların Kuyumcular veya Câiz Olan Ticaretten Herhangi Birinin Kınanması.”

Kâvukcî: “*Rasulullah'a dayandırılmış yalandır. Hz. Peygamber helal olan alışverişleri kınamaktan uzaktır.*” değerlendirmesini yapmıştır.⁵⁸⁹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Menârü'l-münîf*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretse de ilgili rivâyet herhangi birinde tespit edilememiştir.⁵⁹⁰

2.168. “Hâfızlar İçin Beytü'l-Mal'dan Her Sene İki Yüz Dinar Pay Vardır.”

Kâvukcî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “*Deylemî'nin bu rivâyeti Ebû Süleyk el-Ğatafânî'den (öl.?) rivâyet ettiği zikredilmiştir. İbnu'l-Cevzî'nin rivâyete uydurma dediği nakledilmiştir ve bu görüşün onaylandığı ifade edilmiştir. Câmiu's-Sağîr'de bu rivâyet bulunmaktadır.*”⁵⁹¹

Zemerlî şu değerlendirmelerde bulunmuştur: “*Câmiu's-Sağîr'de Tirmizî bu hadîsi, Firdevs'deki Süleyk el Ğatafânî rivâyetine atfetmiştir. Feyzü'l-*

⁵⁸⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 71.

⁵⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 71.

⁵⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 71.

⁵⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 71.

⁵⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 71.

⁵⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 71.

⁵⁹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

kadîr'de Münâvî: "Onu Ukaylî de rivâyet etmiştir." demiştir. Onun senesinde Abbâs b. Dahhâk yer alır. Zehebî ed-Duafâ ve'l Metrûkîn'de Abbâs b. Dahhâk hakkında, İbn-i Hıbbân'ın şu sözünü nakletmiştir: "(Abbâs b. Dahhâk) deccâl ve yalancıdır." Mukâtil b. Süleyman için Zehebî ez-Zuâfa" da: "İbn-i Hıbbân'ın: "Onu Vekî' ve diğerleri yalanladı." Değerlendirmesini zikretmiştir. Suyûtî, el-Le'âli'l-maşnû'a'da dedi ki: "Abbâs b. Dahhâk deccâldır. Mukâtil b. Süleyman'a da, Vekî', yalancı demiştir. Zaifu'l Câmi'de uydurma denmiştir. Rivâyet Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a' ve Tenzihü's-şeri'a'da yer almaktadır.⁵⁹²

2.169. "Seven, Sevdiğine Azap Etmez."

Kâvukcî, Sehavî'nin rivâyet hakkındaki: "O merfû' rivâyetlerden değildir." değerlendirmesini zikretmiştir.⁵⁹³

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Maşnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmektedir.⁵⁹⁴

Bizim tespit ettiklerimiz ise *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Keşfü'l-hafâ* ve *Esne'l-me'tâlib*'dir.

el-Makâşidü'l-Hasene'de ilgili rivâyetin merfû' bir tarîkine rastlanmadığı bildirildikten sonra hadisin şu ayete işaret ettiği söylenmiştir: "(Bir de) yahudiler ve hıristiyanlar, "Biz Allah'ın oğulları ve sevgili kullarıyız" dediler. De ki: "Öyleyse (Allah) size neden günahlarınız sebebiyle azap ediyor...(el-Mâide 5/18)".⁵⁹⁵

Keşfü'l-hafâ'da Aliyyu'l-Kârî, Sehâvî'den naklen şu değerlendirmeye yer vermiştir: "Onun merfû' bir tarîkini bilmiyorum.⁵⁹⁶ Ancak, Ahmed b. Hanbel'in eserinde Enes'den bir rivâyet bulunmaktadır ki o şu şekilde nakledilmiştir: "Ashabından bir grup ve bir çocuk yolda idi, çocuğun annesi insanları görünce çocuğa zarar vermesinden korktu ve koşarak oğluna sarıldı. Oradakiler: "Ya Rasulallah! Bu kadın da neyin nesiydi, oğlunun ateşe atılmasını mı istiyor?" Rasulallah bunun üzerine: "Allah, seveni asla cehenneme koymaz."⁵⁹⁷

2.170. "Vatan Sevgisi İmandandır."

Kâvukcî, Zerkeşî'nin de Sehavî gibi: "لم أعرفه" "O rivâyeti bilmiyorum" dediğini zikretmiştir.⁵⁹⁸

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Maşnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Mevzû'ât*, *ed-Dureru'l-Muntesira*, *Esne'l-me'tâlib*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *el-Ğammêz*, *Tezkiretü'l-mevzû'ât* olarak bildirmektedir.⁵⁹⁹

⁵⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

⁵⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

⁵⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

⁵⁹⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 296.

⁵⁹⁶ el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 126.

⁵⁹⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 1/396.

⁵⁹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

⁵⁹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

Zikredilen kaynaklar haricinde rivâyet, *Tahrîcu's Sağîr* ve *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za 'ife'* de yer almaktadır.

Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za 'ife'* de: “Anlamı doğru değildir, şayet vatan sevgisi; can, mal vb. sevgisi gibiyse bütün bunlar, insanda içgüdüselidir ve sevgisinden ötürü övülmez, imanın gereği de değildir. Görmüyor musun, mümin- kâfir farkı olmaksızın bütün insanlar bu sevgiyi paylaşıyor.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁶⁰⁰

2.171. “Kedi Sevgisi İmandandır.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî'nin rivâyet hakkındaki: “*Sağânî'nin de bildirdiği üzere uydurmadır.*” değerlendirmesini zikretmiştir.⁶⁰¹

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Mevzû'ât (sağânî)*, *Esne'l-meâtlib* olarak bildirmiştir.⁶⁰²

Rivâyeti tespit edebildiğimiz kaynaklar ise *Keşfü'l-hafâ* ve *Esne'l-meâtlib* 'tir. *Keşfü'l-hafâ* da Ali el-Kârî:

“*Tıpkı Sağânî'nin söylediği gibi uydurmadır, ben de müstakil bir risalede, onun müminlerin vasıflarını tasdik etmesinde istenileni elde etmek için izah ettim ve bu, bunun gibi bazı ehl-i kâfirlerin vasıflarından biri olmasıyla çelişmez. Hayır severliğin cömertliğinin geri kalanı Al-Saad ve Al-Seyyid'in tasavvur ettiği gibi bir iman âlâmeti sayılmaz.*” şeklinde rivâyeti değerlendirmiştir.⁶⁰³

Abdurrahmân el-Hût da rivâyet hakkında: “*Sağânî'nin zikrettiği üzere uydurmadır.*” demiştir.⁶⁰⁴

2.172. “Ümmetinden Dişlerinin Arasını Yemek Artıklarından Temizleyen Ne Güzeldir.”

Kâvukcî, Sağânî'nin rivâyet hakkındaki: “*Uydurma olduğu açıktır.*” değerlendirmesini aktarmıştır.⁶⁰⁵

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Mecrûhîn*, Sağânî'nin *el-Mevzû'ât*'ı, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Ma'rifetu't Tezkira* ve *Daifu'l Câmi* olarak zikretmiştir. Bu hadisi aynı şekilde İmam Ahmed b. Hanbel, “*Müsned*” de rivâyet etmiştir. *el-Mevzû'ât*'ta : “*Ümmetinden hızla ulaşanlar ne güzeldir.*” şeklinde geçer.⁶⁰⁶

2.173. “İyilerin Hayırlı Amelleri Yakîn Ehline Günah Sayılır.”

Kâvukcî, onun sûfilerin sözlerinden olduğunu söylemiştir.⁶⁰⁷

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Masnû'*, *Ehâdîşü'l-kuşşâş*, *el-Bidâye* ve'n *Nihâye*, *Ğammêz*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmektedir.⁶⁰⁸

⁶⁰⁰ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za 'ife* ve *l-mevzû'a* ve *eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 1/110.

⁶⁰¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

⁶⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

⁶⁰³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/347.

⁶⁰⁴ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 123.

⁶⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

⁶⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 72.

⁶⁰⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 73.

⁶⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 73.

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz *Ehâdîsü'l-kuşşâs*'da: “Bu bazı insanların sözlerindedir, Rasulullah'ın sözlerinden değildir.” değerlendirmesi yapılmıştır.⁶⁰⁹ *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyetin Ebû Saîd el-Harrâz'ın sözü olduğu bildirilmiştir.⁶¹⁰ *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife*'de rivâyetin bâtil olduğu hükmünü vermiştir.⁶¹¹

2.174. “Nafilelerinizi Güzel Yapın.”

Kâvukcî rivâyetin bu ifadesiyle, bilinen güvenilir bir kaynakta yer almadığını, sahihliğin ise manası açısından olduğunu belirtmiştir.⁶¹²

Zemerlî rivâyetin *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Temyiz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetü'l-Behce*'de⁶¹³ yer aldığı eserde bildirilse de herhangi bir kaynakta aslı tespit edilememiştir.

2.175. “Hasetlik, Gâlip Gelmez.”

Kâvukcî onun seleften bazılarının sözü olduğunu zikretmiştir.⁶¹⁴

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikretmektedir.⁶¹⁵

Bizim tespit edebildiğimiz kaynaklar ise, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib* şeklindedir. Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini zikretmiştir:

“Kuşeyrî “Risâle”sinde manası sahih denmiş ve Ebû Hureyre'den merfû' şu rivâyet zikredilmiştir: “Hased, ateşin odunu yediği gibi, iyilikleri yer bitirir. Sabrın balı bozduğu gibi o da imanı bozar. Bu da Ahnef b. Kays'ın saydığı üç hasletten biridir. Hased edene rahat yoktur. Halîl b. Ahmed: “Hasetçiden daha fazla zulmeden birini görmedim, onun nefsi daim akli avare, hüznü de devamlıdır.”

Beyhakî bunu *Şu'abü'l-îmân*'da zikretmiştir.⁶¹⁶ *Keşfü'l-ḥafâ*'da da rivâyet aynı şekilde incelenmiştir.⁶¹⁷

2.176. “Bir Âlimin Toplantısına Katılmak Bin Rekât Namaz Kılmaktan Daha Hayırlıdır.”

Kâvukcî bu hadîsi İbnu'l-Cevzî'nin *el-Mevzû'ât*'ında rivâyet ettiğini nakletmiştir.⁶¹⁸

⁶⁰⁹ İbn Teymiyye, *Ehâdîsü'l-kuşşâs*, 1988, 84.

⁶¹⁰ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 305.

⁶¹¹ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümmü*, 1992, 1/216.

⁶¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 73.

⁶¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 73.

⁶¹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 73.

⁶¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 73.

⁶¹⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 308.

⁶¹⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/413.

⁶¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 73.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *Keşfü'l-hafâ*, *Masnû'*, *Mevzûât*, *Mizan*, *el-Le'âli'l-maşnû'a İhya*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmektedir.⁶¹⁹

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar *Keşfü'l-hafâ* ve *el-Muğnî*'dir. Rivâyet, *el-Muğnî*'de Ebû Zer'den nakledilmiştir.

Irâkî'nin oradaki değerlendirmesi şu şekildedir: "Bu hadîsi, *İbnu'l-Cevzî el-Mevzû'ât'ında Ömer'den nakletmiştir. Ebû Zer tarikini ise tespit edemedim.*"⁶²⁰

el-Muğnî'de rivâyet şu şekilde bildirilmiştir:

"Hanzeb b. Cenâde el-Ğaffârî'den merfû' olarak: "Âlimin meclisinde oturmak bin rek'at namazdan, bin hastayı ziyaretten, bin cenazeye katılmaktan hayırlıdır. Denildi ki: "Ya Rasulallah! Kuran okumaktan da mı?" Rasulallah: "İlimsiz Kur'an, fayda sağlar mı?" "Bu hadis uydurmaktır, İbnu'l-Cevzî'nin *el-Mevzû'ât'ında* zikrettiği gibi o, Ebû Zer'in değil, Ömer'in hadislerindedir. Muhammed b. Ali b. Ömer şöyle rivâyette bulunmuştur: "Biz İshâk b. Ca'd'dan- o Ahmed b. Abdullah el-Herevî'den- o İshâk b. Nuceyh'den -o Hişam b. Hassân'dan- o Muhammed b. Sîrîn'den - o Ubeyde es- Selmânî'den-o Ömer b. Hattâb'dan "Rasulullah'a ensardan bir adam geldi -ben buna şahit oldum- dedi ki: "Yâ Rasulallah! Bir cenazeye ve bir âlimin meclisine rastlasanız hangisini tercih edersiniz? Rasulallah: "Şayet cenazenin takip edeni ve defnedeni varsa, muhakkak âlimin meclisinde bulunmak bin cenazeye katılmaktan üstündür." cevabını vermiştir. ". Rivâyetin tam metni bu şekilde yer almaktadır."⁶²¹

2.177. "Hz. Peygamber, Şarkı Söyleyeni Dinlemeye Geldi ve Gömleği Yırtılana Kadar Dans Etti."

Kâvukcî, İbnu'l-Cevzî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini aktarmıştır: "Uydurmaktır, Allah uydurana lanet etsin."⁶²²

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Menârü'l-münîf*, *el-Mağâşidü'l-hasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Hâvî li'l Fetêvê*, *Ehâdîşü'l-kuşşâs*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Keşfü'l-hafâ* ve *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretse de bu kaynaklarda ilgili rivâyet tespit edilememiştir.⁶²³

2.178. "Çocuklukta Ezberlemek, Taşa Kazımak Gibidir."

Kâvukcî, Ali el-Kârî'nin hadîs hakkındaki: "Leyse bi sebit/ uydurmaktır."⁶²⁴ hükmünü aktarmıştır.

Zemerlî: "Müslim, *Kitâbü't-Temyîz*' de rivâyet etti ve dedi ki: "Hatîb, onu *Câmi'de İbn Abbâs'dan merfû'* olarak rivâyet etmiştir." değerlendirmesinde bulunmuştur. O, rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Feyzü'l-kadîr*, *Zaifu'l-Câmi*, *Tenzîhü's-şerî'a* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak bildirilmiştir. *Zaifu'l Câmi*'de de rivâyet için zayıf hükmü verildiğini zikretmiştir.⁶²⁵

⁶¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 73.

⁶²⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/362.

⁶²¹ Irâkî, *el-Muğnî'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-ahbâr*, 2005, 1/59.

⁶²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 74.

⁶²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 74.

⁶²⁴ Hadis ehline göre zahiren adaletli olmayan ravinin rivayeti hakkındaki hükümdür.

⁶²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 74.

Biz ise rivâyeti yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'da tespit edebildik. Aliyyu'l-Kârî orada:

"Bu şekliyle *sahih değildir ama Hatîb onu "Câmi" nde İbn Abbâs'dan merfû' olarak şu lafızla rivâyet etmiştir: "Küçük çocuğun ezberlemesi, taşa kazımak gibidir, adamın ezberlemesi suyun üzerine yazmaya çalışmak gibidir."* değerlendirmesinde bulunmuştur.

Aclûnî'nin de rivâyet hakkındaki değerlendirmesi:

"İbnu'l Ğars rivâyete *zayıf* demiş ve onu *eserine eklemiştir. İbn Hacer, Tesdîdü'l-kavs zehrü'l-Firdevs'de rivayeti şu lafızla nakletmiştir: "Çocuğun ezberlemesi taşa resmetmek gibidir."* Deylemî bu hadîsin senedini İbn Abbâs'a dayandırmıştır." şeklindedir.⁶²⁶

2.179. "Gökteki Kızılık, Arşın Altındaki Yılanın Damarındandır."

Kâvukcî rivâyetin bâtil olduğuna hükmetmiş:

"*el-Menârü'l-münîf'de "tütsülenmiş yılan" olarak geçer belki de bu doğrudur.*" değerlendirmesini yapmıştır.⁶²⁷

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Menârü'l-münîf, el-Mevzû'ât ve el-Le'âli'l-maşnû'a* olarak zikretmiştir.⁶²⁸

Zikredilen kaynaklarda ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.180. "Benim Biriniz Hakkındaki Hüküm Topluluğa Hüküm Gibidir."

Kâvukcî, Irâkî'nin rivâyet hakkındaki:"*Bilinen bir kaynakta yer almamaktadır.*" değerlendirmesine yer vermiştir.⁶²⁹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, Dureru'l-Muntessira, Risâletu'n Latîfe, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, Ğammêz, Tahzîru'l-müslimîn, Esne'l-meṭâlib ve Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmiştir.⁶³⁰

Bizim ulaşabildiğimiz tek kaynak ise *Esne'l-meṭâlib*'tir, burada rivâyet hakkında: "*Irâkî'nin söylediği gibi herhangi bir temeli yoktur, Müzenî ve ardından Zehebî rivâyeti münker kabul etmiştir.*" değerlendirmesi zikredilmektedir.⁶³¹

2.181. "Elhamdülillah, Rahman'ın Cübbesidir."

Kâvukcî, rivâyet hakkında Ali el-Kârî'nin: "*Bir kaynağı bulunamadı.*" değerlendirmesini zikretmiştir.⁶³²

Zemerlî rivâyetin *Masnû'* ve *el-Esrârü'l-merfû'a*'da yer aldığı bildirilmiştir.⁶³³

⁶²⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/362.

⁶²⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 74.

⁶²⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 74.

⁶²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 74.

⁶³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 74.

⁶³¹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 125.

⁶³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 74.

⁶³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 74.

Bizim tespit ettiğimiz ise yalnızca *Keşfü'l-ḥafâ*'da yer alandır ki burada rivâyet aynı lafızla bildirilmiş ve herhangi bir kaynakta tespit edilemediği söylenmiştir.⁶³⁴

2.182. “Yandığında anlarsın.”

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmektedir.⁶³⁵

Keşfü'l-ḥafâ'da rivâyet “Yandığında anlarsın.” şeklinde yer almaktadır. Rivâyetin, “*Mecmeu'l-Emsâl*”de şu atasözünün gerekçesi olduğu söylenmiştir: “*Mazlum, kendisinden başka herkesin zâlim olduğunu zanneder.*”⁶³⁶

Rivâyetin tespit ettiğimiz kaynakları *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib*'dir. *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*'de yalnızca rivâyet metni bildirilmiş herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.⁶³⁷

Keşfü'l-ḥafâ'da:

“O, Ebû Ubeyd ve diğerlerinin “eğitim alırken” lafızıyla zikrettiği ve Temyiz'de de kendisi için “hadis değildir” hükmü verilen bir sözdür, manası sahihtir ve Allah-u Teâlâ'nın şu sözüne işaret eder:”... Azabı gördükleri zaman, asıl kimin yolunun sapık olduğunu bilecekler.” değerlendirmesi yer almaktadır.⁶³⁸

Onun bir örneği *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*'de yer alır: “*Câbir'den rivâyet olunur ki: Habeş muhacirleri Allah Rasûlü'ne döndüklerinde Hz. Peygamber onlara şöyle dedi: Habeşistan'da gördüğünüz harikalardan bana bahsetmez misiniz? Onlardan bir grup da: “Evet ey Allah'ın Rasülü! Biz oradayken (diye anlattı).*”⁶³⁹

Esne'l-meṭâlib'de “ليس بحديث”*“Hadis değildir.”* hükmü tespit edilmiştir.⁶⁴⁰

Hı Harfi

2.183. “Erzakları Saklayıp İhtikâr Yapan Kişi Hoş Görülmez.”

Kâvukcî hadis olmadığını ancak manasının doğru olduğunu söylemiştir. Hadis olanı şudur: “*Muhtekir lanetlenmiştir.*”⁶⁴¹.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Ğammêz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *Feyzü'l-ḳadîr*, *Mizân*, *Muğnî* olarak bildirmiştir.

O, rivâyet hakkında: “*Hadisi, Müslim, Tirmizî, Dârimi ve Ahmed b. Hanbel de rivâyet etmiştir. İbn Mâce onu “Ticaret kitabı” bölümünde rivâyet etmiştir. Misbâhu'z-Zücâce'de “Senedindeki Ali b. Zeyd b. Cüd'an zayıftır.” denmiştir. Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fazl Dârimî (öl.*

⁶³⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/369.

⁶³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 75.

⁶³⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 75.

⁶³⁷ Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, 1985, 315.

⁶³⁸ Furkan 42, Diyanet Vakfı Meali.

⁶³⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/369.

⁶⁴⁰ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 126.

⁶⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 76.

255/869) alışveriş kitabın da bu rivâyet zayıf hükmünü vermiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁶⁴²

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar *el-Maḳāşidü'l-ḥasene* ve *Keşfü'l-ḥafâ*’dır. *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*’de rivâyetin dipnotunda Aliyyu'l-Kârî’nin değerlendirmesi bildirilir:”*Manası şu hadise göre sahihtir: المحتكر ملعون*“ *Muhtekir lanetlenmiştir.*”⁶⁴³ Diğer kaynaktan da rivâyet aynı şekilde değerlendirilmiştir.⁶⁴⁴

2.184. “Yahudilere Muhalefet Edin Onlar Gibi Tasarlamaktan Uzak Durun. Sarık Tasarlamak da Bunlardan Biridir.”

Kâvukcî: “*Suyûtî’nin söylediği gibi bilinen bir kaynaktan yer almamaktadır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur. Ali el-Kârî de bunu söylemiştir.⁶⁴⁵

Zemerlî eserde rivâyetin, *el-Esrârü'l-merfû’a*, *Masnû’* ve *Keşfü'l-ḥafâ*’da yer aldığını bildirmektedir. “*Benzemeyin*”in manasının “*Sarığı başka şeyle değiştirmeyin.*” olduğu zikredilmiştir.⁶⁴⁶

Rivâyeti tespit ettiğimiz *el-Le’âli'l-maşnû’a*’da: “*Bilinen sağlam bir dayanağı yoktur.*” hükmü verilmiştir, bu sözün bir aslının olmadığı ancak sarığın iffetinin sünnet olduğu ve bununla ilgili *Tuhfe*’deki gibi diğer eserlerde de pek çok sahih ve hasen rivâyetin bulunduğu bildirilmektedir.⁶⁴⁷

2.185. “Rakibim, Bana Hükmedendir.”

Kâvukcî, halkın sözlerinden olduğuna hükmetmiştir.⁶⁴⁸

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû’a*, *Masnû’*, *Esne'l-meḥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmiştir.⁶⁴⁹

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meḥâlib* şeklindedir.

Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*’de rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi zikretmiştir:

“*Bu Abdullah b. Ubey’in sözüne benziyor, Rasulullah ona:”Evinde otur, bizden kim gelirse gelsin.” dediği zaman neden onunla aynı fikirde olmadı? İbn Revâha, Allah ondan razı olsun, ona karşı çıktı ve şöyle dedi: “Ey Allah'ın Resülü, bizi onunla aldat.”*”⁶⁵⁰

⁶⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 76.

⁶⁴³ Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, 1985, 318.

⁶⁴⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/372.

⁶⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁴⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 1/456.

⁶⁴⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁵⁰ Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, 1985, 323.

Aclûnî'nin rivâyet hakkındaki görüşü ise: “*Necm'in de bildirdiği gibi rivayet bir hadis değildir.*” şeklindedir.⁶⁵¹

2.186. “Tanınmamış Olan Rahattır, Şöhret İse Afettir.”

Kâvukcî rivâyetin sâlihlerin sözlerinden olduğunu söylemiştir.⁶⁵²

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-hafâ* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirse de herhangi bir kaynaktan rivâyet tespit edilememiştir.⁶⁵³

2.187. “Tanınmamış Olmak Nimettir, Herkes Ondan Yüz Çevirir.”

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Mağâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *Esne'l-meṭâlib* olarak bildirmiş: “*Tahzîru'l-müslimîn'de ek olarak: "...ve tüm insanlar ondan yüz çevirir, ifadesi yer alır.*” değerlendirmesini zikretmiştir.⁶⁵⁴

2.188. “İyiliklerin En Hayırlısı Hızlı Olanıdır.”

Kâvukcî rivâyetin bu lafızla uydurma olduğuna hükmetmiştir.⁶⁵⁵

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Mağâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir. *Esne'l-meṭâlib'de* “*خيار البر*” ifadesiyle yer aldığını bildirmiştir.⁶⁵⁶

Bizim rivâyet hakkında ulaşabildiklerimizi ise şu şekilde aktarmamız mümkün gözükmektedir: *el-Mağâşidü'l-ḥasene'de* rivâyet “*İyiliğin en hayırlısı acil olanıdır.*” şeklinde zikredilmektedir.⁶⁵⁷ Aclûnî *Keşfü'l-hafâ'da* Aliyyu'l-Kârî'den: “*Rivâyetin binası sahih değildir.*” değerlendirmesini zikretmiş devamında:

“*Ancak İbn Abbâs'dan şöyle bir rivâyet bulunmaktadır: "Nimet, acele edilmedikçe tamamlanamaz." Yaygın bir söz de şudur: "İyi bilinir ki beklemek, ölümden beterdir." Necm de Abbâs'ın: "İyilik ancak aceleyle olur."*”

şeklindeki rivâyetleri aktarmıştır.⁶⁵⁸ Abdurrahmân el-Hût da rivâyet hakkında şu şekilde bir değerlendirmede bulunmuştur: “*Bu manaya gelen, İbn Abbâs'dan bir söz vardır: "İyilik, acele etmeksizin tamamlanamaz."*”⁶⁵⁹

2.189. “İsimlerin En Hayırlısı, Kendisiyle Hamd ve İbadet Edilenidir.”

Kâvukcî rivâyet hakkında Suyûtî'nin: “*لم أقف عليه*” lem ekıf aleyh: “*Bu tarikten hadise rastlamadım.*” değerlendirmesini zikretmiştir.⁶⁶⁰

⁶⁵¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/378.

⁶⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁵⁷ Sehâvî, *el-Mağâşidü'l-ḥasene*, 1985, 327.

⁶⁵⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/384.

⁶⁵⁹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 134.

⁶⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Mağâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Dureru'l-Muntesiire*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmektedir.⁶⁶¹

Bizim tespit ettiklerimiz ise burada zikredilen (*el-Mağâşidü'l-ḥasene-Keşfü'l-ḥafâ -Esne'l Metâlib*) hâricinde *Tebyîdu's-Sahîfe*'dir. *el-Mağâşidü'l-ḥasene*'de rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Aclûnî, *Necm*'den: “İsimlerin en hayırlısı “övilen” ve “kulluk edilendir.” şeklinde rivâyette bulunmuştur ki o bâtıldır.⁶⁶² *Esne'l-meṭâlib*'de rivâyet hakkında “*Hadis değildir.*” hükmü verilmiştir.⁶⁶³

2.190. “Hayr, Kıyamete Kadar Ben ve Ümmetimdedir.”

Kâvukcî, İbn Hacer'in “Onu bilmiyorum.” değerlendirmesini aktarmıştır.⁶⁶⁴

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Mağâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Dürer*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Masnû'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Feteve'l-Hadisiyye*, *Ğammez*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmiştir. Kâvukcî, manası sahih olan hadis-i şerifi: “Ümmetimden bir grup, kıyamet kopuncaya kadar hak üzerinde üstün olmaya devam edeceklerdir.” olarak nakletmiştir.⁶⁶⁵

Rivâyet zikredilen kaynaklarda tespit edilememiştir.

2.191. “Allah'ın, Kulu İçin Tercihi Kulun, Kendisi İçin Yaptığı Tercihden Daha Hayırlıdır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında: “Manası sahih, ancak bu manaya gelen bir sahih bir hadis bilinmemektedir.” değerlendirmesini zikretmiştir.⁶⁶⁶

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Mağâşidü'l-ḥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmektedir. *el-Esrârü'l-merfû'a*'da:

“Cümlesi itibariyle böyle bir rivâyet bilinmemektedir, şayet manası sahihse, tıpkı kendisinden faydalanılan Allah-u Teâlâ'nın sözü gibi: “Savaş, hoşunuza gitmediği halde, size farz kılındı. Olur ki, bir şey sizin için hayırlıken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötüyken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz.”(*el-Bakara* 2/216)” şeklinde değerlendirmeye yer verilmiştir.⁶⁶⁷

Rivâyetin bildirilen kaynaklarından tespit edilenler, *el-Mağâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib* şeklindedir.

el-Mağâşidü'l-ḥasene'de ilgili rivâyet muhakkik tarafından şöyle değerlendirilmektedir:

⁶⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 77.

⁶⁶² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/91.

⁶⁶³ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 42.

⁶⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 78.

⁶⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 78.

⁶⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 78.

⁶⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 78.

“Müellif rivâyet hakkında görüş bildirmemiştir, rivâyetin bilinen sağlam bir aslı yoktur, şayet manası sahîhse Yüce Allah’ın şu sözünden istifade edilir:”... bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz...”⁶⁶⁸

Bunun üzerine dua etmek ve istemek emredilmiş ve “Dua eden hüsrana uğramaz, danışan pişman olmaz.” buyurulmuştur. Ve bir duada bu sabittir: “Allah’ım sen beni seç, beni kendi seçimime emanet etme.” Halk arasında meşhur olan şeyin aslı şudur: “Allah’ın seçtiklerinde hayır vardır. Olanda hayır vardır.”⁶⁶⁹ Kitâbü’t-Temyîz’de rivâyetin merfû’ bir tarîkine rastlanmadığı bildirilmektedir.⁶⁷⁰ Esne’l-me’âlib’de de merfû’ bir tarîke rastlanmadığı bildirilmiştir.⁶⁷¹

Dal Harfi

2.192. “Zâlimin Evi, Bir Müddet Sonra da Olsa Harap Olur.”

Kâvukcî, Sehavî’nin: “Bu rivâyeti, böyle bir tarîkten bilmiyorum, manasının doğruluğuna dair ayet vardır: “İşte, haksızlıkları yüzünden çökmüş evleri!” (en-Neml 27/52) değerlendirmesini aktarmıştır.⁶⁷²

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını el-Mağâşidü’l-Hasene, Muhtasaru’l-Makâsıd, Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-Hafâ, Masnû’, el-Esrârü’l-merfû’a, Ğammêz, Tahzîru’l-müslimîn, Esne’l-me’âlib ve en-Nuhbetu’l-Behce olarak bildirilmiştir.⁶⁷³

Zikredilen kaynaklardan yalnızca üçünde rivâyet tespit edilmiştir. el-Mağâşidü’l-Hasene’de rivâyet aynı şekilde zikredilmiş ve: “Böyle bir rivâyete rastlamadım ancak onun bir şâhidi bulunmaktadır denmiş ve şu ayet delil gösterilmiştir:” İşte zulümleri yüzünden harabeye dönmüş evleri!...”⁶⁷⁴⁶⁷⁵ Necm, rivâyete ekleme yapmıştır: “Ka’b, Ebû Hureyre’ye dedi ki: “Tevrat’ta, zulmedenin evi harap edilir der.” Ebû Hureyre de Allah’ın kitabından: “İşte zulümleri yüzünden harabeye dönmüş evleri!...”⁶⁷⁶ Aclûnî: “Bu rivâyet de zâlimlerin evleri hakkında dillerde dolaşan bir sözdür.” değerlendirmesini zikretmiştir.⁶⁷⁷ Esne’l-me’âlib’de rivâyet, hakkında bir değerlendirme yapılmaksızın aktarılmıştır.⁶⁷⁸

2.193.” Onların Evinde Olduğun Sürece Onları İdare Et.”

Kâvukcî, Sehavî’nin rivâyet hakkındaki: “الم أعرفه” “O hadisi bilmiyorum.” şeklindeki değerlendirmesine yer vermiştir.⁶⁷⁹

⁶⁶⁸ Bakara,216. Ayet.

⁶⁶⁹ Sehâvî, el-Mağâşidü’l-Hasene, 1985, 338.

⁶⁷⁰ Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, ts., 1/398.

⁶⁷¹ el-Hût, Esne’l-me’âlib, 1997, 134.

⁶⁷² Kavukcî, el-Lü’lü’ü’l-merşû’, 1994, 79.

⁶⁷³ Kavukcî, el-Lü’lü’ü’l-merşû’, 1994, 79.

⁶⁷⁴ Neml, 52. Ayet.

⁶⁷⁵ Sehâvî, el-Mağâşidü’l-Hasene, 1985, 339.

⁶⁷⁶ Neml, 52. Ayet.

⁶⁷⁷ Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, ts., 1/399.

⁶⁷⁸ el-Hût, Esne’l-me’âlib, 1997, 139.

⁶⁷⁹ Kavukcî, el-Lü’lü’ü’l-merşû’, 1994, 79.

Zemerlî, rivâyetin kaynakları eserde *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmiştir.⁶⁸⁰

Rivâyetin herhangi bir kaynakta nakli tespit edilememiştir.

2.194. “Malınızın Üçte Biriyle Sefihlerle İyi Geçinin.”

Kâvukcî, İbn Hacer'e ondan sorulduğunda rivâyet hakkında hiçbir değerlendirme yapmadığını zikretmiştir.⁶⁸¹

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ġammêz*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Esne'l-meṭâlib* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmektedir.⁶⁸²

Ancak zikredilen kaynaklarda rivâyetin nakli tespit edilememiştir.

2.195. “Tavuklar, Ümmetimin Fakirlerinin Koyunlarıdır.”

Kâvukcî:”Sahih değildir, bununla birlikte İbnu'l-Cevzî: “Tavuk edinmekle ilgili sahih bir hadis yoktur.” demiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁶⁸³

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *Mecrûhîn*, *Mevdûât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Mîzânü'l-İ'tidâl*, *el-Menârü'l-münîf*, *Tezkiratu'l-Mevdûât* ve *Lisânu'l Mîzan* olarak bildirmiştir.⁶⁸⁴

Biz ise rivâyetin *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife*'de yer alan tariflerine ulaşabildik. *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyetin devamı şu şekilde bildirilmiştir: “Cuma fakirlerin haccıdır”, o İbn Hibbân'ın *Duafâ*'sında yer almaktadır. İbn Mâce'de Ali b. Urve'nin Makberî'den onun da Ebû Hureyre'den rivâyeti aktarılmıştır: “Rasulullah, zenginlere koyun, fakirlere tavuk almalarını emretti ve dedi ki:”Zenginler tavuk alınca Allah şehirlerin helakına izin verdi.” O, zayıftır.”⁶⁸⁵

Keşfü'l-ḥafâ'da, İbn Mâce'nin rivâyeti zayıf bir senedle naklettiği bildirilmiştir.⁶⁸⁶ Yine *Keşfü'l-ḥafâ*'da, Deylemî'nin, rivâyeti İbn Ömer'den şu şekilde naklettiği bildirilmiştir: “Allah'ın tavuğu fakirler için koyun gibi sayması, koyunun zenginler için kuzu ürettiği gibi tavuğun da fakirler için yumurta üretmesindedir.”. Aclûnî, rivâyeti aktarmasının sebebinin fakirleri dışlayan zenginleri kınamak olduğunu söylemiştir. Rivâyet, İbnu'l-Cevzî ve İbn Hibbân tarafından, Abdullah b. Zeyd- Neysâbûrî- Hişam b. Ubeydullah er-Râzî- İbn Ebî Zi'b- Nâfî- ve İbn Ömer'den merfû' bir târikle nakledilmiştir. Ardından İbn Hibban:”Bâtıldır, sağlam bir dayanağı yoktur.”; Hişam:”Delil olarak kullanılmaz.”; Dârekutnî: ”Bu yalandır ve Mahmeş'e hamledilmiştir ki o, hadîs uydururdu.” değerlendirmelerinde bulunmuşlar, Suyûtî de bunu tasdik

⁶⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 79.

⁶⁸¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 79.

⁶⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 79.

⁶⁸³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 80.

⁶⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 80.

⁶⁸⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 285.

⁶⁸⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/334.

etmiş ve rivâyeti nakletmemiştir. İbn Arrâk'a gelince o da bu hususta Suyûtî'yi takip etmiştir.⁶⁸⁷

2.196. "Fakirlere Tavuk, Zenginlere Koyun Almayı Emretti."

Zemerlî, İbn Adî'nin *Kâmil*'de rivâyet ettiğini belirtmiş rivâyeti tespit ettiği kaynakları şu şekilde zikretmiştir: *el-Menârü'l-münîf* -bu eserde hadisin, İbn Mâce "ticaret kitabı"nda "sığır edinmek" bâbında yer aldığı bildirilmiştir.- Bûsûrî "*Misbâhu'z Zücâce*"de rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: "*Senedinde Ali b. Urve vardır ve rivâyeti terk edilmiştir ve İbn Hıbbân da: "Ali b. Urve hadîs uydururdu, Osman b. Abdurrahmân ise, mechûl (bilinmeyen) râvidir."* değerlendirmesini zikretmiştir. Rivâyet metnini, İbnu'l-Cevzî *el-Mevzû'ât* ta aktarmıştır.⁶⁸⁸

2.197. "Hz. Peygamber Cuhfe'de Hamama Girdi."

Kâvukcî, Nevevî'nin *Mühezzeb* şerhinde bu hadîsin aşırı derecede zayıf olduğundan söz ettiğini, ed-Demîrî'nin ise "*Minhâc*" şerhinde, Heysemî'nin şöyle dediğini aktardığını nakletmiştir: "*Rivâyet, hâfızların ittifakıyla uydurmadır.*"⁶⁸⁹

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Maşnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.⁶⁹⁰

Ancak rivâyetin herhangi bir kaynaktan yer alan târîki tarafımızca tespit edilememiştir.

2.198. "Yüksek Derece (ed-deracetu'r râfia), Ezandan Sonra Edilen Duadadır."

Kâvukcî, Sehavî'nin: "*Rivâyetlerde onun gibi bir şey görmedim.*" değerlendirmesini nakletmiştir.⁶⁹¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.⁶⁹²

Ancak ne zikredilen kaynaklarda ne de bunların haricinde bir başka eserde rivâyet tespit edilememiştir.

2.199. "Babanın Evladına Duası, Peygamberlerin Ümmetine Yaptığı Dua Gibidir."

Kâvukcî, bu hadisi Ebû Nuaym ve Deylemî'nin Enes'den rivâyet ettiğini, İbnu'l-Cevzî'nin, rivâyete uydurma yorumu yaptığını belirtmiştir. Sonrasında şöyle demiştir: "*Ahmed dedi ki: "Hadis, bâtil ve münkerdir, (Ahmed b. Hanbel'i), Suyûtî "Muhtasar"ında tasdik etmiştir ve bu rivâyeti "Cami"sinde zikretmiştir.*"⁶⁹³

⁶⁸⁷ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümmeh*, 1992, 1/345.

⁶⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 80.

⁶⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 80.

⁶⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 80.

⁶⁹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 80.

⁶⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 80.

⁶⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 80.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Firdevs*, *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *Esne'l-me'âlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Feyzü'l-kadîr* ve *Zaîfu'l-Câmi* olarak zikredilmektedir. Deylemî, *Firdevs*'de Fevâz Ahmed Zemerlî'nin tahkikiyle rivâyeti zikretmiştir.⁶⁹⁴

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar şunlardır: *Keşfü'l-hafâ*, *el-Müdvâ li-ileli'l-Münâvî*.

Keşfü'l-hafâ'da: “rivâyeti Deylemî'nin *Firdevs*'de Enes'den naklettiği söylenmiş ancak hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.”⁶⁹⁵

2.200. “Kızları Gömmek, Şerefli Şeylerdendir.”

Kâvucî, İbnu'l-Cevzî'nin *el-Mevzû'ât* eserinde bu rivâyeti aktardığını söylemiştir.⁶⁹⁶

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, Şihâb'ın *Müsned*'i, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Târîh-u Bağdâd*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Mizan*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Feyzü'l-kadîr*, *Zaîfu'l-Câmi*, *Silsiletü'l-ehâdisi'z-za'ife* olarak zikretmektedir. *Zaîfu'l-Câmi*'de rivâyet hakkında uydurma hükmü verilmiştir.⁶⁹⁷

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsaf*'ında İbn Abbâs'dan rivâyet etmiştir ki:

“Hz. Peygamber kızı Rukayye'yi teselli ederken: “Hamd, Allah'a mahsustur, kızları defnetmek şereflerdendir.” buyurdu. İbn Adî bu rivâyeti, Osman b. Atâ el-Horasânî-babası-İkrime- İbn Abbâs şeklindeki senedle eserinde nakletti. El- Halîl İrşad'da: “Bu, bazı yalancılar tarafından Câbir hadisi olarak nakledilir, ancak Ata el-Horasânî'nin babasından o da Rasulullah'dan Mürsel olarak rivâyet etmiştir ve sened zincirindeki İbn Atâ rivâyeti terk edilen bir kimsedir. (metruk).” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁶⁹⁸

İbn Adî *Kâmil*'inde, Kudâî ve Bezzâr'ın da eserlerinde İbn Abbâs'dan naklettiklerine göre: “Hz. Peygamber kızı Rukayye onu teselli edince “*Elhamdülillah*” buyurdu ve bu rivâyeti zikretti. Ancak, Bezzâr garip bir şekilde defn yerine ölüm kelimesini kullanmıştır.

Sağânî, rivâyeti nakletmiş ve ona uydurma hükmünü vermiştir. İbnu'l-Cevzî ve diğerleri, bu rivâyeti İbn Ömer'den merfû' olarak, İbn Ebî'd Dünya'nın *Uzle*'sinden nakilde bulunmuşlardır.⁶⁹⁹ Şevkânî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “*Rivâyet sahîh değildir, İbn Hacer onun bâtil olduğuna hükmetmiştir.*”⁷⁰⁰

Yakup el-Fesevî *Ma'rife*'sinde, Taberânî *Kebîr*'de, *Evsat*'ta ve *Müsnedü's-Şâmiyyîn*'de, Bezzâr ve Ebu'l-Kâsım el-Mihrânî *Fevêdu'l Muntehabe*'de, Hatîb *Tarih*'inde; Kudâî *Müsnedü's-Şihab*'da rivâyet etmişlerdir. İbnu'l-Cevzî rivâyeti *el-Mevzû'ât*'ında naklettikten sonra: “*Sahih değildir, râvilerinden Osman zayıftır, babasının da ezberi zayıftır; Arrâk da*

⁶⁹⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 80.

⁶⁹⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/405.

⁶⁹⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 81.

⁶⁹⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 81.

⁶⁹⁸ Zerkeşi, *et-Tezkire fi'l-ehâdisi'l-müştehire*, 1986, 186.

⁶⁹⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/407.

⁷⁰⁰ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 266.

rivâyeti yalnızca i'tibâr için alınabilir bir kimsedir.” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.⁷⁰¹

2.201. “Bir Dirhem Miktarı Kan Yıkanır ve Kılınan Namaz İâde Edilir.

Kâvukcî bu rivâyeti Hatîb'in, Ebû Hureyre'nin yetkisine dayanarak naklettiğini bildirmiştir. Hâkim'in de: “Nuh b. Ebî Meryem, bu hadîsi Kur'an'ın faziletleri hakkında uydurmuş, İbnu'l Cevzî de onun uydurma olduğuna hükmetmiş, Suyûtî de onu tasdik etmiştir.” şeklindeki değerlendirmesini nakletmiştir.⁷⁰²

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Naşbü'r-râye*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Risâletun Latîfe*, *Tarihu Bağdâd*, *Beyhaki*, *Dârekutnî*, *Keşfü'l-hafâ*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Zaîfu'l Câmi* ve *ed-Daîfe* olarak bildirmiş, *Zaîfu'l Câmi*'de Suyûtî'nin bu rivâyete uydurma dediğini söylemiştir.⁷⁰³

Rivâyetin tespit edildiği kaynaklar, *Tenkihü't-Tahkik*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-me'tâlib* ve *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife* ve *l-mevzû'adır*.

Tenkihü't-Tahkik'de senedde yer alan Nuh'un sika olmadığı İbn Hibbân'ın da rivâyet hakkında: “Bu uydurmadır.” hükmünü verdiği bilgisi zikredilmektedir.⁷⁰⁴ *Keşfü'l-hafâ*'da hadisin râvîlerinden Nuh için “Çok yalan söyleyen biridir.” değerlendirmesi yapılmıştır.⁷⁰⁵

Şevkânî, Hatîb'in bu rivâyeti Ebu Hureyre'den merfû' olarak naklettiğini ve Nuh b. Ebî Meryem'in de ithâm edilmiş bir râvî olduğunu söylemiştir.⁷⁰⁶ Hâkim, Nuh b. Ebî Meryem'in Kur'an'ın faziletleri hakkında rivâyet uydurduğunu söylemiş, İbnu'l Cevzî de onun zayıf bir râvî olduğuna hükmetmiştir.⁷⁰⁷

El-Elbânî rivâyet hakkında şu değerlendirmeye yer vermiştir:

”Hatîb, eserinde onun rivâyete yer vermiş, İbnu'l Cevzî de aynı şekilde Nuh b. Ebî Meryem-Yezîd el-Hâşimî-Zuhrî- Ebû Seleme-Ebu Hureyre den merfû' şeklinde Hz. Peygamber'den rivâyetini zikretmiştir. Bu, uydurma bir senedir, Nuh b. Ebî Meryem de uydurma rivâyette bulunmakla itham edilmiş bir râvidir. İbnu'l Cevzî: “Nuh, çok yalan söyleyen biridir.” demiş Zeylaî de Naşbü'r-râye'de: Suyûtî de *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da onu tasdik etmiş, bununla birlikte “Câmi” bu hadîse yer vermiştir. Bu hadîs Hanefîler'de necâset-i ğalîzanın dirhem cinsinden miktarını belirlemek için delildir ve onun uydurma hadis olduğunu öğrendiğinizde hüküm bâtil olur. Temizliği emreden hadislerin umumiyetinden dolayı, bir dirhemden az da olsa necâsetten sakınmak farzdır.”⁷⁰⁸

⁷⁰¹ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife* ve *l-mevzû'a* ve *eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 3/337.

⁷⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 81.

⁷⁰³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 81.

⁷⁰⁴ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân Zehebî, *Tenkihü't-Tahkik* (Riyad: Dârül-Vatan, 2000), 1/41.

⁷⁰⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/416.

⁷⁰⁶ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 6.

⁷⁰⁷ el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 145.

⁷⁰⁸ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife* ve *l-mevzû'a* ve *eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 1/181.

2.202. “Dünya Bir Saattir; Öyleyse Onu Taatle Geçirin.”

Kâvukcî rivâyetin bilinen bir senedinin olmadığını bildirmiştir.⁷⁰⁹

Zemerlî, rivâyetin yer aldığı kaynakları *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Maşnû'* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak tespit ettiğini bildirmiştir. *Kitâbü't-Temyîz*'de: “Dillerde yaygın olan bir rivâyettir ancak Hz. Peygamber'den merfû' bir sahihliği yoktur.” denmiştir. *Tahzîr*'de şu lafızla: “فاجعلوها طاعة” “onu taate çevirin” geçer.⁷¹⁰

Rivâyetin zikredilen kaynaklarından yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'da yer alan tarîki tespit edilebilmiştir. Orada Aliyyu'l Kârî'nin şu değerlendirmesi bildirilmektedir:

“Rivâyetin herhangi bir aslı bulunmamaktadır ancak şu ayet-i kerime onun manasını doğrulamaktadır:”...Onlar tehdit edildikleri azabı gördükleri gün, sanki dünyada gündüzün bir anından başka kalmadıklarını sanırlar...”⁷¹¹ O, dünyanın ömrünün yedi bin yıl olduğu rivayetiyle çelişmez, çünkü geçen şey sanki bir saat içinde geçmiştir.⁷¹²

2.203. “Dünya Yedi Bin Yıldır Ve Ben Yedinci Bin Yıldayım”.

Kâvukcî: “Bu hadis, insanların çoğunun bildiği meşhur hadislerdendir ve Ârif el-Bistâmî bunu abartarak Miftâhu'l Cifr adlı kitabında milletlerin bu hadisin tüm tariklerinde ittifak ettiklerini iddia etmiştir, İbnu'l Esîr: “lafızları uydurmaktır” demiştir. İbnu'l Cevzî de el-Mevzû'ât'ta rivâyet etmiştir.” değerlendirmesini yapmıştır.⁷¹³

Zemerlî hadisin tahrîcinde rivâyeti şu şekilde değerlendirmiştir:

“Suyûtî bu hadisi “Câmi's Sağîr” de Münâvî'nin Feyzû'l-kâdir şerhu'l-Câmi 'i ş-şagîr'ne atfetmiştir. Taberânî onu, Beyhakî'ye atfederek, “ed-Delâil”inde Dahhâk b. Zemel'den rivayet etmiştir. Feyzû'l-kâdir şerhu'l-Câmi 'i ş-şagîr'deki değerlendirme şu şekildedir: “İbn Lâl ve Deylemî -aynı şekilde- onu, Dahhâk b. Zemel el-Cühenî'nin yetkisi üzerine rivâyet etmişlerdir. İbn Hibbân “Es-Sahâbe” de Dahhâk b. Zemel'den şu şekilde söz etmiştir: “Onun için sahabe denir ama ben onun nakil zincirine güvenmiyorum ve Ravdu'l Enf'te: bu hadis zayıf olsa da, İbn Abbas'tan merfû olarak sahih tariklerden rivayet edilmiştir.”.şeklindeki değerlendirmesine yer vermiştir.

İbn Hacer'in değerlendirmesi ise şu şekildedir: “Bu hadis İbn Zemel'den rivayet edilmiştir ve senedi aşırı derecede zayıftır, İbnu's Sukkî onu “es-Sahâbe” den eserine almış ve: “İsnadı meçhuldür” demiştir. İbnu'l Esîr: “Sözleri (kelimeleri) uydurmaktır.” demiş, İbnu'l Cevzî onu el-Mevzû'ât'ta aktarmıştır. Onu Deylemî Enes b. Mâlik'ten Fevâz Ahmed Zümerlî tahkikiyle rivâyet etmiştir.⁷¹⁴

Rivâyetin kaynakları, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *Zaîfu'l Câmi*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tenzihü ş-şerî'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-İsâbe* şeklinde sıralanabilmektedir.⁷¹⁵

⁷⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 81.

⁷¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 81.

⁷¹¹ Ahkaf suresi 35. Ayet.

⁷¹² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/416.

⁷¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 81.

⁷¹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 81.

⁷¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 81.

Rivâyet hakkında elde ettiğimiz bilgileri şu şekilde nakletmemiz mümkündür: Aclûnî, İbn Zemel el-Cuhenî'den rivâyeti merfû' olarak şu şekilde nakletmiştir: “Dünya yedi bin yıldır ve ben son binin içindeyim, benden sonra Peygamber, benim ümmetimden başka ümmet gelmeyecektir.”⁷¹⁶

El-Elbânî de rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Onun, sened zincirindeki Ebu Hâşim zayıftır bu da hadis âlimlerinin habersiz olmadığı bir konudur. Ebû Hâşim – onun ismi Kesîr b. Abdullahtır- hakkında da Buhârî “kendisinden hadis rivayet etmek helal değildir” demiştir. Nesâî: “sika olduğu belirtilmemiş, cerhe uğrayan bir ravidir” değerlendirmelerinde bulunmuşlardır. Bunun manası da rivayetin ileri derecede zayıf olduğudur, üslubundan da anlaşılacağı üzere Buhârî'ye göre bu ravi son derece zayıftır. Ve böyle son derece zayıf deliller hadisleri mevzû' olmaktan kurtaramaz.”⁷¹⁷

2.204. “Dünya, Ahiretin Tarlasıdır.”

Kâvukcî, Sehavî'nin rivâyet hakkındaki: “Gazalî'nin “İhya” da ortaya koyduğu şekliyle beraber bunu bilmiyorum, yani; müsned olarak bir bilmiyorum-.” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.⁷¹⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-Hafâ*, *Masnû'*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmektedir.⁷¹⁹

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *el-Muğnî 'an Hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi't-tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-ahbâr*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Keşfü'l-Hafâ* ve *Esne'l-me'tâlib fi'ehâdîş muhtelifeti'l-merâtib* şeklindedir.

el-Muğnî'de rivâyetin merfû' bir tarîkine rastlanmadığı, onun, Ukaylî'nin *Duafâ*'da, Ebû Bekir b. Lâl'in *Mekârimi'l-Ahlâk* ta Tarık b. Eşyem hadisi olarak naklettiği bildirilmektedir. Rivâyetin lafzı şu şekildedir: “Dünya evi, onu ahireti için hazırlayana bereketlidir.”. Irâkî, rivâyetin senedini zayıf bulmuştur.⁷²⁰

el-Makâşidü'l-Hasene'de, rivâyet hakkındaki değerlendirme şu şekilde zikredilmektedir: “Gazalî bu hadisi İhya'da rivâyet etse de Sehavî bu rivâyete rastlanmadığını söylemiştir. Firdevs'te de rivâyet senedsiz bir şekilde İbn Ömer'den merfû' olarak şu lafızla nakledilmiştir: “Dünya, ahirete bir köprüdür, onu geçin ve inşa etmeyin.”.⁷²¹ Rivâyetin yer aldığı diğer kaynaklarda da aynı değerlendirmeler bildirilmiştir.

2.205. “Gözün Şifası, Ona Dokunmamaktadır.”

Kâvukcî merfû' bir rivâyet olmadığını söylemiştir.⁷²²

⁷¹⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/314.

⁷¹⁷ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîşi'z-za'îfe ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 8/103.

⁷¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 82.

⁷¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 82.

⁷²⁰ Irâkî, *el-Muğnî 'an Hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi't-tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-ahbâr*, 2005, 1354.

⁷²¹ Sehavî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 351.

⁷²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 82.

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş.⁷²³

Bizim tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *el-Makâşidü'l-ḥasene* ve *Keşfü'l-ḥafâ* şeklindedir. *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de yalnızca rivâyet zikredilmiş herhangi bir değerlendirmesi yapılmamıştır.⁷²⁴

Aclûnî, Şa'rânî'nin: "O, bazılarının sözleridir." şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir, Necm: "onu, İbn Nusey' ve Ebû Naîm "Tib" ta Ebû Saîd'den rivâyet etmişlerdir: "Muhammed (a.s.)'in ahabı göz gibidir, gözün şifası onu ellemeyi terk etmektir." değerlendirmesini yapmıştır.⁷²⁵

2.206. "Beyaz Horoz Benim Ve Dostumun Dostudur. Allah Düşmanının, Düşmanıdır. Ve Rasulullah Evde Onunla Yatardı."

Kâvukcî rivâyet hakkında: "İbnu'l Cevzî'nin *el-Mevzû'ât*'ında bu hadisi nakletmiştir. Suyutî, *Muhtasar*'ında rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir, garip olan Câmî'sinde nasıl rivâyet ettiğidir. Bazı muhaddislerin bunun sahih olduğunu iddia etmesi de şaşırtıcıdır." değerlendirmesini yapmıştır.⁷²⁶

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Le'âli'l-mašnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Mizan*, *el-Muğnî*, *ed-Dureru'l Muntessira*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Ğammêz*, *ed-Duafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Feyzü'l-kadîr*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Tezkiratu'l Mevduât*, *Ma'rifetu't Tezkira*, *el-Mecrûhîn*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiştir. Zaîfu'l Câmî'de: "Suyutî, bu lafzı Ebu Bekir el-Berkî'nin Ebû Zeyd el-Ensârî'den rivâyetine atfettikten sonra "zayıftır" demiştir." şeklinde değerlendirmiştir.⁷²⁷

Rivâyet, eserde zikredilen kaynaklarda tespit edilememiştir.

Zel Harfî

2.207. "Yeryüzünün Temizliği Kuruluşundadır."

Kâvukcî, Zerkeşî'nin rivâyet hakkındaki: "Bilinen bir senedi yoktur." değerlendirmesini zikretmiştir. Devamında ise rivâyeti şu şekilde değerlendirmiştir: "Muhakkak ki o söz, Muhammed b. Hanefîyye'nin sözüdür. İbn Cüreyr, onun aslına ulaşmış ve "Tehzîbu'l Âsâr" da yer vermiştir. Suyutî: "İbni Cüreyr, onu İbn Ebî Şeybe'nin *el-Muşannef*'inden tahric etmiştir. (Senedi şu şekilde): Ebû Ca'fer, Ebû Kulâbe'den, Ebû Kulâbe Hz. Âişe'den mevkûf olarak rivâyet etmiştir." *el-Hidâye*" de merfû' olarak nakledilmiştir. İbn Hacer onun hakkında: "onu görmedim." demiştir.⁷²⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Dureru'l Muntessira*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tezkiratu'l Mevduât*, *Risaletun Latîfe*, *el-Fevâ'idü'l-*

⁷²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 82.

⁷²⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 351.

⁷²⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/472.

⁷²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 83.

⁷²⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 83.

⁷²⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 84.

mecmû'a, *Ğammêz*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Esne'l-me'tâlib* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikredilmiştir.⁷²⁹

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *Naşbü'r-râye*, *ed-Dirâye* ve *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*dır. *Naşbü'r-râye*'de rivayet hakkındaki değerlendirme şu şekildedir: “*Gariptir, İbn Ebî Şeybe el-Muşannef 'inde onu Ebû Ca'fer Muhammed b. Ali'den aynı lafızla nakletmiştir. O, rivayeti aynı zamanda İbn Hanefiyye ve Ebû Kulâbe'den şu şekilde nakletmiştir: "Toprak kuruduysa arınmıştır."*”.

Ebu Dâvud meseleyi Ebû Hureyre'nin şu hadisiyle açıklamıştır: “*Köpekler mescide bevl eder, öpüşür ve tefekkür ederdi ve yere ondan bir şey püskürtmüyorlardı.*” Buhârî de bu rivayeti, “*köpeğin su içtiği kaptan abdest almak*” babında zikretmiştir.⁷³⁰ *Tezkiratu'l Mevzuât*'ta Tâhir el-Fettenî rivayet için: “*Merfû' bir aslı yoktur.*” demiştir.⁷³¹

2.208. “Türklerin Kötülenmesi.”

Zemerlî rivâyetin yer aldığı kaynağı *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if* olarak zikretmiştir.⁷³² Ancak ilgili rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.209. “Hadımların Kınanması”

Zemerlî rivâyetin yer aldığı kaynağı *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if* zikretmiştir. Ancak ilgili rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.⁷³³

2.210. “Memlûklüleri Tenkit Eden Hadisler.”

Kâvucî rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi zikretmiştir: “*İbn Kayyımu'l Cevzî'ye göre bu hadislerin tümü bâtıldır.*”⁷³⁴

Rivâyetin yer aldığı kaynak olarak *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if* zikredilmiştir. Ancak ilgili rivayet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.⁷³⁵

2.211. “Görme Kaybı Da İşitme Kaybı Da Günahların Kefaretidir ve Vücuttan Eksik Ne Varsa (o kadar mağfiret vardır).”

Kâvucî: “*İbnu'l Cevzî bu hadisin uydurma olduğuna hükmetti. Suyûtî de “Câmi” sinde hadisi zikretmesine rağmen “Muhtasar” ında (tıpkı İbnu'l cevzî gibi) uydurma olduğuna hükmetti. Suyûtî, Câmiu's Sağîr'deki rivâyeti İbn Adî'ye atfetti; Zaifu'l Câmi'de demiştir ki: “uydurmadır.”* değerlendirmesini zikretmiştir.⁷³⁶

Zemerlî rivâyetin yer aldığı kaynakları *et-Târîh*, *Ehbâru İsbahân*, *Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-*

⁷²⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 84.

⁷³⁰ Zeylâî, *Naşbü'r-râye*, 1997, 1/211.

⁷³¹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 10.

⁷³² Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 84.

⁷³³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 84.

⁷³⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 84.

⁷³⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 84.

⁷³⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 84.

Câmi 'i ş-şagîr, *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za 'ife* ve *'l-mevzû 'a*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa* olarak bildirirse de ilgili rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.⁷³⁷

Ra Harfi

2.212. “Miraç Gününde Rabbimi Tüm İnsanların Önünde Tüm Yaprakların Üzerinde Gördüm.”

Kâvucî rivâyete “*Tıpkı Zeyl'deki gibi uydurmadır.*” hükmünü vermiştir.⁷³⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû 'a*, *Tenzihü ş-şerî 'a*, *Zeylu'l Mevzuât*, *Masnû'*, *İlelu'l Mutenâhiye*, *Keşfü'l-hafâ* ve *el-Esrârü'l-merfû 'a* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında herhangi değerlendirmede bulunmamıştır.⁷³⁹

Keşfü'l-hafâ'da yer alan değerlendirme: “*Delâil*” de *Aliyyul Kârî'nin*: “*uydurmadır, herhangi sağlam bir dayanağı bulunmamaktadır.*” değerlendirilmesi yer alır. *Subkî*: “*Ben Rabbimi kısarak bir delikanlı olarak gördüm*” şeklindeki rivâyet için: “*O, bazı sufilerin dillerinde dolanan bir şeydir ve o uydurmadır Rasulullah'a atılmış bir iftiradır*” demiştir. Ama *el-Le'âli'l-maşnû 'a*'da *İbn Abbâs'dan merfû'* “*bereketli bir genç şeklinde gördüm*” rivayeti yer alır. *Hadis* “*genç bir adam silueti*” şeklinde de rivayet edilmiştir. *İbn Sadaka*: “*Ebû Zer'â'dan rivayetle, İbn Abbas'ın hadisi inkâr edilmemiştir*” demiştir.”. şeklindedir.⁷⁴⁰

2.213. “Ben, Rabbimi, Başında Tacı, Köse Bir Delikanlı Suretinde Gördüm.”⁷⁴¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Le'âli'l-maşnû 'a*, *Esmâ ve's Sıfât*, *İlelu'l Mutenâhiye*, *el-Esrârü'l-merfû 'a* olarak zikretmiştir.⁷⁴²

Bildirilen kaynaklarda ve herhangi başka birinde ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.214. “(Rabbim'in) Ayaklarında At Nalının Sesi Vardı.”

Kâvucî *İbn Sadaka'nın*, *Ebû Zür'a'dan* naklen: “*Bu sahihtir ve onu ancak Mu'tezile inkâr eder birinci rivâyetin senesinde İbn Hemmâm ve diğer âlimlerden vardır: Muhakak ki o suretin örtüsüdür, sanki o bu söz ile şunu kastetti: bir konuşma için yüzün biçimsel bir şekilde tasavvur edilmesi istenir, Allah en iyi bilendir.*” şeklindeki değerlendirmesi zikredilmiştir.⁷⁴³

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Le'âli'l-maşnû 'a*, *Tenzihü ş-şerî 'a*, *Keşfü'l-hafâ* ve *el-Esrârü'l-merfû 'a* olarak tespit ettiğini bildirmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁷⁴⁴

⁷³⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 85.

⁷³⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 86.

⁷³⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 86.

⁷⁴⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/436.

⁷⁴¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 86.

⁷⁴² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/436.

⁷⁴³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/436.

⁷⁴⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

Rivâyet zikredilen kaynakların herhangi birisinde tespit edilememiştir.

2.215. “Kötülükte Kazanan, Kaybedendir.”

Kâvukcî onun bazı hikmet ehlinin sözlerinden olduğunu söylemiştir.⁷⁴⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Maḳâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Masnû*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiştir.⁷⁴⁶

Aclûnî rivâyetin hadis değil, -Aliyyu'l Kârî'nin dediği gibi- bazı âlimlerin sözü olduğunu söylemiştir. Şu ayet hadisin sıhhatine delalet etmektedir: “*Andolsun zamana ki, insan gerçekten ziyân içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değillerdir)*”⁷⁴⁷⁷⁴⁸

Esne'l-meṭâlib fî eḥâdîs muhtelifeti'l-merâtib'de: “*Hadis değil, insanların sözlerindedir.*” denmiştir.⁷⁴⁹ *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*'de ona “doğru sözdür” denmiştir.⁷⁵⁰

2.216. “Rasulullah Beni, Elimde “Surad” İsimli İri Kafalı Bir Kuşla

Gördü ve Dedi Ki: “Bu, Aşure Günü Oruç Tutan İlk Kuştur.”

Kâvukcî, Hâkim'in: “*O, Efendimiz Hasan'ı şehit edenlerin uydurduğu bâtil sözdür.*” değerlendirmesini zikretmiştir.⁷⁵¹

Zemerlî rivâyetin *Masnû*'da yer aldığını bildirmiştir.⁷⁵² Ancak zikredilen kaynakta rivâyet tespit edilememiştir.

2.217. “Ümmetimin Baharı, Üzüm ve Karpuzdur.”

Kâvukcî rivâyete uydurma hükmünü vermiştir.⁷⁵³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Mevzuât*, *el-Le'âli'l-masnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Feyzü'l-ḳadîr* ve *Zaifu'l Câmi* olarak zikretmiştir. Süyûtî'nin *Le'âli'l Masnûa*'da bu rivâyete uydurma dediğini, Ahmed b. Hanbel'in: “*Karpuzun üstünlüğü hakkında sahîh rivâyet yoktur.*” değerlendirmesini nakletmiştir.⁷⁵⁴

Bu söz, değil Hz. Peygamber'den hadîs âlimlerinden bile nakledilmemiştir.⁷⁵⁵

Ebû Ömer Tevkânî onu, tıpkı Münâvî'nin “*Camîu's Sağîr şerh*” inde İbn Ömer'den naklettiği gibi rivayet etmiştir. Münâvî de tıpkı İbnu'l Cevzî gibi

⁷⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁴⁷ Asr Suresi, Diyanet Kuran Meali, kurandiyenet.gov.tr.

⁷⁴⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/420.

⁷⁴⁹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 153.

⁷⁵⁰ Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, 1985, 359.

⁷⁵¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁵⁵ Askalânî, *Telhîşü'l-ḥabîr*, ts., 1/38.

uydurma olduğunu söylemiş ve karpuz hadisi başta olmak üzere tüm meyveler hakkındaki rivâyetlerin uydurma olduğu hükmünü vermiştir.⁷⁵⁶

Esne'l-meâlib'de de rivâyet hakkında İbnu'l Cevzî'nin değerlendirmesi aktarılmaktadır.⁷⁵⁷ Rivâyeti, Deylemî *Müsned*'inde, İbnu'l Cevzî *el-Mevzû'ât*'ında – Muhammed b. Ahmed b. Mehdî tarikiyle-Muhammed b. Dav' b. Delhemis- Attâf b. Hâlid- Nâfi- İbn Ömer senediyle zikretmiştir. İbnu'l Cevzî onun hakkında “*Uydurmadır, Muhammed b. Dav' da yalancıdır ve açıkça günah işler*” demiş, Suyûtî de *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da İbnu'l Cevzî'yi tasdik etmiştir. İbn Arrâk da *Tenzihü's-şerî'a*'da: “*Muhammed b. Ahmed b. Mehdî, Dârekutnî'nin de söylediği gibi çok zayıftır.*”.değerlendirmesinde bulunmuştur.⁷⁵⁸

2.218.” Ekmekle Üzüm Yemeye Devam Ediniz.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.⁷⁵⁹

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Mevzûât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Mizan*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* ve *Tahzîru'l-müslimîn*, *Tenzihü's-şerî'a* olarak bildirmiştir.⁷⁶⁰

Tenzihü's-şerî'a'da “*destekleyiniz*” lafzıyla yer alır. İbn Adî'nin “*Muhakkak ki o, uydurmadır*” değerlendirmesi bildirilmiştir.⁷⁶¹

Rivâyetin yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'daki tarîki tespit edilmiştir. Ve burada da hakkında bir değerlendirme yapılmaksızın zikredilmiştir.⁷⁶²

2.219. “Ümmetimden İki Kişi Namaz Kılar, Onların Rükû ve Secdeleri Birdir (aynıdır), İkisinin Namazları İse Sema ve Arz Gibi Farklıdır.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.⁷⁶³

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekilde yer almaktadır:

“*Gazalî “İhyâ” da aktarmış; Irâkî: “onu, İbnu'l Mahber “Akl” da, Ebû Eyyub el-Ensârî hadisi olarak rivayet etmiştir ve o uydurma hadistir.*” Şeklinde değerlendirmiştir. *Hâris b. Üsâme de onu rivayet etmiştir. Rivayet Masnû'da şu lafızla yer almaktadır: إن الرجلين.”*⁷⁶⁴

Rivâyet *Tenzihü's-şerî'a*'da da yer almaktadır, ancak orada herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.⁷⁶⁵

Keşfü'l-hafâ'da: “*Muhtasarü'l-Makâsıd'da rivayet hakkında “uydurmadır” hükmü verildiği zikredilmiştir.*”. değerlendirmesi yer almaktadır.⁷⁶⁶

⁷⁵⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/423.

⁷⁵⁷ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 150.

⁷⁵⁸ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 1/287.

⁷⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁶² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/413.

⁷⁶³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 87.

⁷⁶⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/410.

2.220. “Allah, Kardeşim Hızır’a Rahmet Etsin, Şayet Hayatta Olsaydı Beni Ziyaret Ederdi.”

Kâvukcî, İbn Hacer’in rivâyet hakkındaki: “Rivâyet zinciri sabit değildir, bununla birlikte bazı yalancıların uydurmasıdır, İbn Kayyımı’l Cevziyye: “Hızır’ın zikredildiği, hayatının geçtiği tüm hadisler yalandır ve hayatıyla ilgili hiçbir şey doğru değildir.”. değerlendirmesini zikretmiştir.⁷⁶⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *Masnû*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *Esne’l-meṭâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn* ve *en-Nuhbetü’l Behce* olarak bildirmektedir.⁷⁶⁸

Ancak zikredilen kaynakların herhangi birisinde yahut bunların haricinde başka bir eserde rivâyet tespit edilememiştir.

2.221. “Hz. Peygamber Mesciddeydi, Arkasından Sözler İşitti ve Gittiler Gördüler Ki O Ses Hızır İdi.”

Rivâyetin kaynakları; *Mevzuât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Menârü’l-münîf fi’ş-şahîḥ ve’z-za’îf* (Hızır ve Nebinin buluşması) olarak zikredilmiştir.⁷⁶⁹ Zikredilen kaynaklarda ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.222. “Elinde Devesinin Dizginleriyle Beni Ziyaret Edene Allah Rahmet Etsin.”

Kâvukcî İbn Hacer’in rivâyet hakkındaki: “Hadisin bilinen bir senedi yoktur” değerlendirmesini zikretmiştir.⁷⁷⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*; *Kitâbü’t-Temyîz*, *ed-Dürerü’l-müntesire*, *Zeylu’l-Mevduât*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Masnû*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *el-Ğammêz Ale’l Lemmâz*, *Esne’l-meṭâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn* ve *en-Nuhbetü’l Behce* olarak zikredilmektedir.⁷⁷¹ Ancak zikredilen kaynakların herhangi birisinde rivâyet tespit edilememiştir.

2.223. “Dânik’ın Cevabı- Rivayet Edilir Ki: Ailesine Dönen Kişinin Bu Dönüşü 70 Yıllık İbadetten Hayırlıdır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında: “Manası doğrudur ancak kaynağı bulunamamıştır.” değerlendirmesini yapmıştır.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *Mizânü’l-i’tidâl*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Masnû*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a* ve *Esne’l-meṭâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn* ve *en-Nuhbetü’l Behce* olarak şeklinde bildirmektedir. *el-Le’âli’l-maşnû’a* (Suyutî)’da uydurma olduğuna

⁷⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 87.

⁷⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 87.

⁷⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 88.

⁷⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 88.

⁷⁷¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 88.

hükmedilmiştir. Kâvukcî'nin de belirttiği gibi rivâyetin herhangi bir kaynağı tespit edilememektedir.⁷⁷²

2.224. “Güneşin, Ali İçin Dönmesi.”

Kâvukcî: “Bu söz, Dulâbî'nin Hüseyin b. Ali'den aktardığı bir sözdür, dedi ki: “Rasulullah, Hicr'deyken kendisine vahyedildiği vakit kendisinden nakledilmiştir ki: “Ya Ali! İkinci namazını kıldın mı?” Ali (r.a.): “Hayır” demiştir. (Rasulullah): “Allah'ım bu, onun ve Rasulü'nün ihtiyacıdır güneşi geri çıkar”, ve güneş geri çıktı (Ali r.a.) namazı kıldı ve güneş kayboldu.” Ulema:”Uydurmadır, güneş hiç kimse için geri döndürülmemiştir, ancak Yuşa (a.s.) için hapsedilmiştir, ancak İbnu'd Debî' şöyle dedi: “Ona, Tahavî, “eş-Şifa” sahibi Kadı İyaz sahih dedi.” İbn Mende ve İbn Şâhîn de eserlerine aldılar. Ali el-Kârî: “Belki, (güneş) Ali'nin duasıyla uzaklaştı, Rasulullah (s.a.v)'in ile yerine yerleşmiştir.”.değerlendirmesinde bulunmuştur.⁷⁷³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, Dûlâbî'nin “Zürriyye” si, Mevzûât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzîhü's-şerî'a, Mîzân, Lisânu'l Mîzân, el-Menârü'l-münîf, Minhêcu's Sunne, el-Esrârü'l-merfû'a, Masnû, el-Bidâye ve'n Nihâye, eş-Şifâ, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, ed-Dürerü'l-müntesire, Mecma'u'z-zevâ'id, el-Makâşidü'l-hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz olarak zikretmiştir.⁷⁷⁴

Rivâyetin tespit ettiğimiz kaynaklarına gelince onlar, el-Makâşidü'l-hasene, Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve Uneysu's Sârîdir. Bu rivâyeti, Tahavî ve Kadı İyaz haricinde başkaları da zikretmiştir ve “Bu Hz. Peygamber'in mucizelerine bir düşmanlıktır ancak muhakkikler ve hadis âlimleri bilirler ki bu hadis yalan ve uydurmadır.”.değerlendirmesini zikretmiştir. Rivâyetin uydurma olduğu Sahihayn'da ve Silsiletu Ehâdîsi's Sahiha'da zikredilmiştir.⁷⁷⁵ Ebu'l Hasan Şâzân el-Fadlî ilgili rivâyetin tarîklerini ele aldığı cüz'ünde Mahfûz b. Bahr tarîkini şu şekilde zikretmiştir: Velîd b. Abdulvâhid- Muakkil b. Ubeydullah- Ebû Zubeyr-Câbir b. Abdullah da Hz.Peygamber'den merfû' olarak rivâyet etmiştir.

Suyûtî el-Le'âli'l-maşnû'a'da Esmâ bnt. Amîs'in rivâyetini şâhid olarak zikretmiş sonra:”Onu, Taberânî “Evsat” ında Velid b. Abdulvâhid'den nakletmiş ve: Ebu'z Zubeyr onu, yalnızca Muakkil ya da Velid'den zikretmemiştir.”.değerlendirmesinde bulunmuştur.⁷⁷⁶

Ebû Huzeyfe, “Uneysu's Sârî”de:”Senedde yer alan Ahmed b. Abdurrahman hakkında herhangi bir bilgiye rastlamadım, Mahfûz b. Bahr'ı ise, Ebû Arûbe el-Harrânî yalanlamıştır, İbn Adî onun hakkında: “onun Rasulullah'a ulaşan ve ulaşmayan rivayetleri bulunmaktadır, rivayet ettiği hadisler merfû' ya da sikalardan mevkuf şekildedir. Velîd b. Abdulvahid'i İbn Hibban “Sikât” da zikretmiştir, Muakkil b. Ubeydullah saduktur ancak rivayeti

⁷⁷² Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 88.

⁷⁷³ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 89.

⁷⁷⁴ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 89.

⁷⁷⁵ Elbânî, Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme, 1992, 2/398.

⁷⁷⁶ Elbânî, Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme, 1992, 2/401.

ancak itibar için alınır. Ebu'z Zubeyr de müdelleştir, Câbir'den işittiği bir şeyi nakletmemiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁷⁷⁷

2.225. “Kişinin Elçisi, Onun Aklını Gösterir.”

Kâvukcî: “Hadîs değil, bilakis Yahya el-Bermakî'nin sözüdür.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁷⁷⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Maḳāsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Maşnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmektedir.⁷⁷⁹

Rivâyetin, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib*'de yer alan tarikleri tespit edilmiştir. Deynûrî, “*Yedi Meclis*” de Yahyâ b. Hâlid'in şu sözyle rivâyeti zikretmiştir: “*Kişinin akıl sahibi olduğuna delalet eden şeyler: kâtipleri, elçileri ve hediyeleridir.*”⁷⁸⁰

Keşfü'l-ḥafâ'da: “o, Yahyâ b. Hâlid el-Bermakî'nin, Deynûrî'nin “*Mecêlise*” sinde şu lafızla zikrettiği sözdür: “*Üç şey akla işaret eder: kâtip, elçi ve hediye.*”. değerlendirmesi zikredilmiştir.⁷⁸¹

Esne'l-meṭâlib fî eḥâdîs muhtelifeti'l-merâtib'de rivâyetin Yahya b. Halid el-Bermakî'nin sözü olduğu söylenmiştir.⁷⁸²

2.226. “Akıllının İki Rekât Namazı Cahilin Yetmiş Rekâtından Hayırlıdır.”

Kâvukcî: “*Yedi yüz rekât*” ifadesiyle nakledilen rivayet de bu gibidir.” demiş ve uydurma olduğuna hükmetmiştir.⁷⁸³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Tenzihü's-şerî'a*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa* olarak zikretmiştir.⁷⁸⁴ Ancak rivâyet zikredilen kaynakların herhangi birinde tespit edilememiştir.

2.227. “Evlinin İki Rek'at Namazı, Bekârın Yetmiş Rek'at Namazından Daha Faziletlidir.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.⁷⁸⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları Ukaylî'nin *Duafâ'sı*, *Mevzûât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Feyzü'l-ḳadîr şerḥu'l-Câmî'i's-şagîr*, *Zaîfu'l Câmî*, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife* ve *l-mevzû'a* olarak bildirmiştir. El-Elbânî'nin, *Zaîfu'l Câmî*'de ona uydurma hükmünü verdiğini söylemiştir.⁷⁸⁶

Ukaylî, rivâyeti Enes'den merfû' olarak nakletmiştir ve değerlendirmiştir: “*Mucêşî'nin hadisi münker ve sika râvilere aykırıdır (ğayru Mahfûz). Temmâm bu rivâyeti Fevêid'inde Enes'den şu lafızla*

⁷⁷⁷ el-Bassâra, *Üneysü's-Sârî*, 2005, 2/1142.

⁷⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 89.

⁷⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 89.

⁷⁸⁰ Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, 1985, 367.

⁷⁸¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/429.

⁷⁸² el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 152.

⁷⁸³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 89.

⁷⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 89.

⁷⁸⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 89.

⁷⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 89.

zikretmiştir: "Evli bir erkeğin iki rek'at namazı, bekâr bir erkeğin iki rekât namazından hayırlıdır." Bu rivâyetin senedinde, Mes'ûd b. Amr bulunur ki onun için Zehebî Mizan'da: "Bu rivâyeti bilmiyorum (böyle bir âlimin bu hükmü vermesi herhangi bir itiraz yoksa rivayetin uydurma olduğu manasına gelir) ve onun bu haberi batıldır." değerlendirmesinde bulunmuştur. İbn Hacer Etrâf'ında rivâyeti zikretmiş ve: "Bu hadis münkerdir onu tahrîc etmenin ne manası vardır?" demiştir. Bu hadîs, Ebû Hureyre'den mânen rivâyet edilmiştir. İbn Adî de rivâyet hakkında: "Uydurmadır, Yusuf b. Sefer'in hatalarındandır" değerlendirmesini yapmıştır.⁷⁸⁷ Pek çok âlim rivâyetin uydurma olduğuna dair görüş bildirmektedir.

2.228. "Evlinin İki Rek'at Namazı, Bekârın Seksen Rek'at Namazından Daha Faziletlidir."

Kâvukcî: "Şayet bu haberi, Enes'in haberi ile güçlendirecek olursak: "Evlinin iki rekât namazı, bekârın seksen iki rekât namazından hayırlıdır.". demiş ve eklemiştir: "Bu takviyeye rağmen rivâyet bâtıldır. İbn Hacer ve diğer âlimlerin de bildirdiği üzere bâtil, bâtilla güçlenmez."⁷⁸⁸

Zemerlî rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Onu, Temmâm Feveid'inde ve Ukaylî ed-Duafâ'da, İbn Adî el-Kâmil'de; İbnü'l Cevzî Mevzuât'da, Zehebî Mizânu'l İ'tidâl'de, ve İbn Arrâk da Tenzîhü's-şerî'a'da nakletmişlerdir. el-Le'âli'l-maşnû'a'da: "Onu, Temmâm "Fevêid" inde rivâyet etti ve onu "el-Muhtara" daki Bakıyyetu't Diyâ tarikinden tahrîc etti. Hafız İbn Hacer "Etraf" ında onun izini sürdü ve dedi ki: "Hadis münkerdir, ihrâcından bir mana çıkmaz." değerlendirmesi zikredilmiştir. Rivâyetin yer aldığı kaynaklar ise, Feyzü'l-kadîr, Zaifu'l Câmî, Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za'ife, Risâletun Latîfe, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a şeklindedir. Tahzîru'l-müslimîn 'de şu lafızla: "من الأعزب" rivâyet edilmiştir.⁷⁸⁹

Ancak ilgili rivâyet zikredilen kaynakların herhangi birinde tespit edilememiştir.

2.229. "Mü'minin Tükürüğü Şifadır"

Kâvukcî rivâyetin manasının saklı olduğunu söylemiştir.⁷⁹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, el-Mağâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, Esne'l-me'tâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetü'l-Behce olarak bildirmiştir. Ali el-Kârî el-Esrârü'l-merfû'a'da:

"Manası sahihtir, Hz. Peygamber'in bu söze yakın bir sözü vardır: "Bismillah, yeryüzünün toprağı, Rabbimizin izniyle hastalarımıza şifa verir." Buhari ve diğerleri tarafından nakledilmiştir." değerlendirmesinde bulunmuştur.⁷⁹¹

⁷⁸⁷ Şevkânî, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, ts., 120.

⁷⁸⁸ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 90.

⁷⁸⁹ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 90.

⁷⁹⁰ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 90.

⁷⁹¹ Kavukcî, el-Lü'lü'ü'l-merşû', 1994, 90.

İlgili rivâyet, zikredilen kaynaklar içinden, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Keşfü'l-Hafâ* ve *Esne'l-meâlîb fî ehâdîs muhtelifeti'l-merâtib*'de tespit edilmiştir.

Sahîhayn'da rivâyet edildiğine göre Hz. Peygamber:

“Eğer bir kimse bir şeyden şikâyet ederse, yani bir yarasından dolayı şikâyette bulunursa- işaret parmağını yere koyarak bunu söyledi sonra kaldırdı- ve: yeryüzünün toprağı ve bazılarımızın tükürüğü ve ona benzer şeyler, Rabbimiz'in izniyle hastalarımıza şifa verir.” demiştir.

Halk arasında meşhur olan söze gelince o: “Mü'minin yemeğı şifalıdır” şeklinde nakledilmektedir. *Efrâd*'da Dârekutnî rivâyeti şu senedle nakletmiştir: Nuh b. Ebî Meryem onu İbn Cüreyc'den o da Atâ'dan o da İbn Abbas'dan merfu şekilde nakletmiştir: “Mü'min kişinin artığı şifadır.”⁷⁹²

Keşfü'l-Hafâ'da rivâyet hakkında: “Hadis değildir ancak manası sahihtir” değerlendirmesi yapılmıştır.⁷⁹³ Abdurrahman el-Hût'un eserinde de: “Tıpkı: “Mü'minin yemeğı şifadır” rivâyeti gibi bu da hadis değildir; *Sahîhayn*'da ise: “Toprağımızın nuru, hastalara şifa olsun” şeklinde bir değerlendirme bulunur.” değerlendirmesi zikredilmektedir.⁷⁹⁴

“Ze Harfî”

2.230. “Kalabalık Rahmettir.”

Kâvukcî rivâyetin hadis olmadığına hükmetmiştir.⁷⁹⁵

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Ğammêz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak bildirmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁷⁹⁶

Zikredilen kaynaklar arasında tespit edilenler ise, *el-Makâşidü'l-Hasene* ve *Keşfü'l-Hafâ*'dır.

el-Makâşidü'l-Hasene'deki değerlendirme şu şekildedir: “Rivâyetin manası sahihtir. Bu, namazda kıyam ve mesafeler arasındaki dengesizlikleri engellemenin ve omuzları sanki bir yapıymışçasına hizalamanın meşruiyeti göz önüne alındığında, gerçek bir anlamdır ve Süfyan'ın: “Saf halindeki iki adam arasında mesafe bulunmalıdır. Bu mesafede, bir arşının üçte ikisinin ölçüsüdür, yani onun dışında geçerli olmaz.” demiştir.⁷⁹⁷

Aclûnî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi ise:

“Hadis değildir, namazda kıyamla ilgili doğru bir sözdür. *Kitâbü't-Temyîz*'de de *el-Makâşidü'l-Hasene*'deki rivâyeti onaylamış ve eklemiştir: “Süfyan'ın iki kişi arasında bir arşının üçte ikisi kadar mesafe olması gerektiği ile ilgili sözüne bu rivâyet çelişmemektedir. Ve bu söz cihaddaki saf tutuş şeklinden esinlenerek söylenmiştir.” şeklinde.⁷⁹⁸

⁷⁹² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 373.

⁷⁹³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/436.

⁷⁹⁴ el-Hût, *Esne'l-meâlîb*, 1997, 153.

⁷⁹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 91.

⁷⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 91.

⁷⁹⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 375.

⁷⁹⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/437.

2.231. “Mahallenin Çalgıcısı Mutlu Etmez (Sürekli Aynı Ses İşitildiği İçin Mutluluk Vermez, Alışılmıştır Anlamında)”

Kāvukcî bu rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁷⁹⁹

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiş, onun sened ve metniyle ilgili bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁸⁰⁰

Zikredilen kaynaklar arasında rivâyet; *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib fî eḥâdîs muhtelifeti'l-merâtib'de* tespit edilmiştir.

el-Makâşidü'l-ḥasene'de Sehâvî: “Bu, çoğunluğa göre sahih bir rivayettir. Urve b. Zubeyr oğullarına dedi ki:” Oğlum, dünyanın en zühd ehli, onun ehli olandır, o halde bana gelin, benden öğrenin, çünkü siz, bir kavmin ileri gelenleri olacaksınız. Ebu Ubeyde el-Luğavî, Mısır halkına hitaben:”ülkenizde müşrikler çoktur” dedi. Yani, ehemmiyetsizliğinden sonra kartal haline gelmesi, kusurlu da olsa yabancıların aralarında önemli hale gelmesine ve basiretli ehlin neslinin tükenmesine, dolayısıyla işin Allah'a ait olduğuna işaret etmektedir.”.

değerlendirmesinde bulunmuştur.⁸⁰¹ *Esne'l-meṭâlib fî eḥâdîs muhtelifeti'l-merâtib'de* rivayet hakkında: “ليس بحديث” “Hadis değildir” değerlendirmesi bildirilmiştir.⁸⁰²

2.232. “Sağ Gözdeki Mavilik, Uğurdur.”

Kāvukcî, İbnu'l Cevzî'nin rivâyet hakkında uydurma hükmünü verdiğini bildirmiştir.⁸⁰³

Zemerlî, rivâyet tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Le'âli'l-masnû'a*, *Tenzihü'ş-şerî'a*, *el-Mecrûhîn*, *Kitâbu'l Firdevs*, *Lisânu'l Mîzan*, *Tezkiratu'l Mevzuât*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Mevzuât*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *Feyzü'l-ḳadîr*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Zaifu'l Câmî*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmektedir. *Kitâbü't-Temyîz'de* (Müslim b. Haccac):“İbn Hıbban “*Duafâ*” da Aişe'den merfû' olarak nakletmiştir.”.değerlendirmesine de yer vermiştir.⁸⁰⁴

Zikredilen kaynakların herhangi birisinde ilgili rivâyete ulaşılamamıştır.

2.233. “Ziyet Eşyasının Zekâtı İâre Etmektir.”

Kāvukcî rivâyetin merfû' olmadığına hükmetmiş, Beyhakî'nin de bu rivâyet için sened zincirine göre merfû' olduğunu söylediğini nakletmiştir.⁸⁰⁵

2.234. “Takının Zekâtı Yoktur.”

Kāvukcî rivâyetin bâtil olduğuna hükmetmiştir.⁸⁰⁶

⁷⁹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 91.

⁸⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 91.

⁸⁰¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/437.

⁸⁰² el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 155.

⁸⁰³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 91.

⁸⁰⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 91.

⁸⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 91.

⁸⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 91.

Zemerlî 233-234 nolu hadislerin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* şeklinde tespit ettiğini bildirmiştir.⁸⁰⁷

Rivâyetin tespit ettiğimiz kaynaklarını şu şekilde sıralamamız mümkündür: *Tenkîḥu't-Taḥkîk*, *Naşbü'r-râye*, *el-Bedru'l Munîr*, *Hulâsatu Bedri'l Munîr*, *Telḥîşü'l-ḥabîr*, *ed-Dirâye*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Müdvâ li-ileli'l-Münâvî*, *İrvâu'l Ğalîl fî Tahrîci Ehâdisi Menâri's Sebîl*, *Sünen-i Ebî Dâvud*, *et-Taḥcîl fî Tahrîci Me Lem Yuhrac*, *İkâmetu'd Delîl Alê Ulvi Rutbeti İrvâu'l Ğalîl* ve *Reddu'l Cemîl fî'z Zeb An İrvâği'l Ğalîl*.

Zehebî rivâyetin zayıf olduğunu, Câbir'den mevkûf olarak rivâyet edildiğini bildirmiştir. Şemsuddin Muhammed Ahmed b. Abdulhâdî el-Hanbelî de rivâyeti herhangi bir kimsenin ta'n ettiğine dair bir değerlendirmenin bulunmadığını söylemiştir. Zehebî bir râvinin rivâyetine muhâlif bir fetvâ vermesini mümkün görmektedir.⁸⁰⁸

Beyhaki ve Dârekutnî, Enes b. Malik ve Esmâ bnt. Ebi Bekir'den rivâyet etmişlerdir.⁸⁰⁹ Beyhaki'nin senedinin sahîh olduğu belirtilmiştir.⁸¹⁰ *Dirâye*'de: bâtil olduğu sağlam bir dayanağının olmadığı aktarılmıştır.⁸¹¹

2.235. “Mevkînin (makamın) zekâtı; sıkıntılı olanı rahatlatmandır.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî'nin, rivâyetin bu lafızla bilinmediğini söylediğini nakletmiştir.⁸¹²

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir. *Kitâbü't-Temyîz*'de Müslim b. Haccac bu lafızla bir rivâyete rastlamadığını ancak benzer anlama gelen farklı hadîslerin olduğunu söylemiştir. Bunlardan birisi şöyledir: “*Dilin en büyük sadakası esirin şefaati edilip kurtarılması, akan kanın durdurulması, kardeşine iyilik ve ihsanın ulaştırılması ve ondan sıkıntının kaldırılmasıdır.*”. Taberânî *Kebîr*'inde, Beyhakî de *Şu'abü'l-îmân*'ında Semurre b. Cundeb'ten gelen rivâyete yer vermiştir.⁸¹³

Benzer bir değerlendirmenin *Keşfü'l-ḥafâ*'da bulunduğunu tespit etmiş bulunmaktayız.⁸¹⁴

⁸⁰⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 91.

⁸⁰⁸ Zehebî, *Tenkîḥu't-Taḥkîk*, 2000, 3/66.

⁸⁰⁹ Askalânî, *Telḥîşü'l-ḥabîr*, ts., 2/390.

⁸¹⁰ Ebû Hafs Sirâcüddîn Ömer b. Alî b. Ahmed İbnü'l-Mulakkîn, *el-Bedrü'l-münîr* (Dârü'l-Hicretî li'n-Neşri ve't-Tevzî', ts.), 5/581.

⁸¹¹ Askalânî, *Telḥîşü'l-ḥabîr*, ts., 1/260.

⁸¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 92.

⁸¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 92.

⁸¹⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/439.

2.236. “Ziyaretçi evinde kardeştir, yemeği yiyen (ziyaretçi) yemek yedirenden daha yüksek derecededir. (Kardeşini ziyaret edip misafirlik ettiği için.”

Kâvukcî, İbnu'l Cevzî'nin rivâyetin sahih olmadığına, Zehebî'nin ise bâtil olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.⁸¹⁵

Zemerlî, Deylemî'nin *Kitâbu'l Firdevs*'de onu rivâyet ettiğini tespit etmiştir. Münâvî, rivâyetin senedindeki Âmir b. Muhammed el-Basrî'nin dedesinden ve babasından bu rivâyeti naklettiğini ve o ikisinin meçhul râvilerden olduğunu belirtmiş ve hadisin sahih olmadığına hükmetmiştir. Zehebî ise Âmir b. Muhammed el-Basrî'nin tanınmayan bir râvi olduğunu söylemiştir. Fevvâz Ahmed Zümerlî, Elbânî'nin bu hadisi uydurma olarak gördüğünü nakletmiştir.⁸¹⁶

Araştırmamız sonucu zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında bir kaynakta rivâyeti tespit edemedik.

2.237. ”Zebâniler, kuranı taşıyan fasıklara karşı daha süratlidirler. Bir kısmı da putlara tapanlara yönelir. Kuran taşıyan fasıklar: bizden mi başlanacak dediğinde, bilenle bilmeyen bir olmaz derler.

Rivâyete Zehebî münker, İbn Hibban bâtil, İbnu'l Cevzî uydurma demiştir. Ama şâhidleri vardır.”⁸¹⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserinde, *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *el-Mecrûhîn*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Keşfü'l-hafâ*, *Feyzü'l-kadîr* olarak bildirmektedir. O, *Câmiu's Sağîr*'de Suyûtî'nin bu rivâyeti Taberânî'ye atfettiğini, *Zaîifu'l Câmi*'de ise rivâyetin zayıf olduğuna hükmedildiğini bildirmiştir.⁸¹⁸

Rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *Keşfü'l-hafâ*, *Tahricu Ehâdisi İhya*, *el-Müdüvî li-ileli'l-Münâvî* ve *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'îfedir*. Aclûnî onu, Taberânî'den rivâyet etmiştir. Ebû Naîm de *Hilye*'de Enes'den rivayet etmiştir. Ve hadis münker ya da uydurmadır.⁸¹⁹ Cûzekânî, rivâyeti Kuteybe b. Saîd tarîkiyle nakletmiştir.

İbnu'l Cevzî'nin rivâyet hakkında:“*Uydurmadır, Câbir'in hiçbir rivayeti alınmaz, belki de Abdulmelik rivayeti ondan almıştır. Suyûtî rivâyet hakkında İbn Hibban'ın:”Muhakkak ki o bâtildir ve Câbir de rivâyeti hiçbir şekilde kabul edilemeyecek biridir.”* değerlendirmesini zikretmiştir. Câbir, Buhârî, Ebu Dâvud, Tirmizi ve Nesaî'nin râvîleri arasında güvenilir olanlarından. Dolayısıyla hadis hakkında sahih hükmünü vermek doğrudur. Zehebî, onu “*Mizan*”da nakletmiş ve onun sahih bir şâhidine de yer vermiş münker olmakla birlikte sahih tarîklerinin de yer aldığını söylemiştir. Tirmizi onu

⁸¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 92.

⁸¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 92.

⁸¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 92.

⁸¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 92.

⁸¹⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/441.

rivâyet etmiş ve hasen hükmünü vermiştir. İbn Huzeyme ve İbn Hibban da Ebu Hureyre'den rivâyet etmişlerdir.” değerlendirmesi bulunmaktadır.⁸²⁰

2.238. “Vahyin İlk Zamanlarındaki Rüyalar Altı Aydı.”

Kâvukcî bu rivâyetin âlimler arasında meşhur olduğunu söylemiş ve Turbiştî'nin, onun bir kaynağının olmadığını söylediğini, Nevevî'nin de Müslim Şerh'inde Turbiştî'yi (öl. 662/1263) onayladığını bildirdiğini aktarmıştır.⁸²¹

Zemerlî'nin rivâyeti tespit ettiği kaynaklar *El-Murâka Şerhu'l Meşeket, Sahîh-i Müslim, el-Masnû'* şeklindedir. *el-Masnû'*'nun matbûsunda "التوريشي" şeklinde geçtiğini ve onun hata olduğunu bildirmiştir.⁸²² Zikredilen kaynaklarda ilgili rivayet tespit edilememiştir.

2.239. “Zeydîler, Ümmetin Mecûsileridir.”

Kâvukcî rivâyeti şu şekilde değerlendirmiştir: İbnü'd Dubey' rivâyetin uydurma olduğunu Zeydîlik'in, bu kötü nispetlerle kuşatıldığını söylemiştir. Ali el-Kârî: “Şayet Kaderiyye mezhebinden iseler, rivayetin manası sahihtir, çünkü onların eşit olup olmadıkları hususunda delil yoktur.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁸²³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Ğammêz, el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-meţâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetü'l Behce* olarak bildirmiştir. Müslim'in *Kitâbü't-Temyîz*'de: “O, uydurma hadistir ve rivâyet etmek helal (caiz) değildir ve Zeydiyye bu rivâyetlerle kuşatılmıştır.” değerlendirmesini aktarmıştır.⁸²⁴

Rivâyetin tespit edildiği kaynaklar ise *el-Makâşidü'l-Hasene, Keşfü'l-Hafâ* ve *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*dır.

Sehâvî bu rivâyeti görmediğini ama onun, Ebu Dâvud ve Taberânî'de İbn Ömer'den merfû' olarak şu lafızla zikredildiğini bildirmektedir: “Zeydîlerden, Kaderiyye ve diğerlerinden hasta olan kimseleri ziyaret etmeyin ve ölürlerse onlara şahitlik etmeyin.”⁸²⁵

El-Kari, İbnü'd Dubey'den alıntı yaparak rivâyeti nakletmiş ve naklinin câiz olmadığına hükmetmiştir. Sonra el-Kazvini'nin hadisine gelince o, “Bu ümmetin Mecûsileri olan Kaderiyyeciler, hastalanırlarsa onları ziyaret etmeyin ve ölürlerse onlara şahitlik etmeyin.” şeklinde rivâyet edilmiştir.⁸²⁶ Rivâyet, *el-Makâşidü'l-Hasene*'de de nakledilmiş ve uydurma olduğuna hükmedilmiştir.⁸²⁷

⁸²⁰ Irâkî, *el-Muğnî 'an Hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-ahbâr*, 2005, 1/188.

⁸²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 93.

⁸²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 93.

⁸²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 93.

⁸²⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 93.

⁸²⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 379.

⁸²⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/442.

⁸²⁷ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 502.

Sin Harfi

2.240. “Cibril’e İhlâsın Ne Olduğunu Sordum. O da Bunu İzzet Sahibi Allah’a Sorduğunu ve (O’nun) Şöyle Dediğini Söyledi: “İhlas, Sırlarımdan Bir Sırdır; Onu Sevdiğim Kullarımın Kalbine Koydum.”

Kâvukcî, Hasan-ı Basrî ve Huzeyfe arasında diyalog halinde geçen bu konuşmayı muhaddislerin şu şekilde açıkladığını bildirmiştir: “*Hasan, (bizzat) Huzeyfe’den bunu duymamış, hatta onunla karşılaşmamıştır.*”⁸²⁸

Zemerlî’nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekilde yer almaktadır: El-Menêhili’l Müselsele’de: “Şeyhimiz Âbid ve İbnu’t Tayyib dedi ki:”Bu diyaloga Ebu’l Kâsım et-Tayâlisî ulaşmış ve “*Muselselât*” ında nakletmiş ve: “O, tıpkı İbn Ebî Asrûn ve Deylemî’nin Müsned’indekiler gibi garîb bir rivâyettir.”. Dârekutnî, rivayetin senedinde yer alan Huceymî’nin metruk bir râvi olduğunu, Hasan-ı Basrî’nin ise Huzeyfe’den bizzat bu hadisi işitmediğini yalnızca rivayetine rastladığını ve ondan da rivayet eden kimsenin zayıf olduğu hususunda icmâ’ olduğunu söylemiştir. İbnu’l Cevzî rivâyeti bu şekliyle nakletmiştir. Bunların haricinde hadîs *Mevzuât* ve *Zeylu’l Mevzuât*’da yer almaktadır.⁸²⁹

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz *Üneysu’s Sâri*’de, Kuşeyrî’nin *Risale*’sinde bu rivâyetin, Abdulvahid b. Zeyd tarikinin yer aldığı zikredilmektedir. Rivâyet şu şekildedir: “*Hasan’a ihlas nedir? Diye sordum. Dedi ki:”Ben de Huzeyfe’ye ihlastan sordum bana dedi ki:”Rasulullah’a ihlas nedir diye sorduğumda, ondan Cibril’e sorduğunu ve onun şu cevabı verdiğini söyledi: “Sırlarımdan biridir ve onu sevdiğim bir kulunun kalbine emanet ettim.”.* Rivâyetin senedi zayıftır, İbn Maîn, Abdulvâhid b. Zeyd el-Basrî’nin az rivâyette bulunmuş bir râvî olduğunu söylemiştir.⁸³⁰

2.241. “Ashabıma Sövmek; Bağışlanmayacak Bir Günahdır.”

Kâvukcî, İbnu’t Teymiyye’nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini aktarmıştır: “*Bu, Rasulullah’a atılan bir yalandır. Allahu Teâlâ demiştir ki: “Şüphesiz ki Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışındaki kalan (günah) ları ise dilediği kimseler için bağışlar...”* (Nisa,48,116)⁸³¹

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *Ehâdisu’l Kussâs*, *Tenzîhü’s-Şerî’a*, *el-Masnû’*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Keşfü’l-hafâ* ve *Tahzîru’l-müslimîn* olarak tespit ettiğini bildirmiştir.⁸³²

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a* ve *Esne’l-meâlîbtir*.

Aliyyu’l Kâri onu nakletmiş, ancak yalan ve uydurma olduğunu belirtmiştir. Ashaba küfretmenin affedilmez bir günah olduğu düşüncesinin uzak bir ihtimal olmadığını söylemiştir. Bu görüşünü şu rivâyetle

⁸²⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 94.

⁸²⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 94.

⁸³⁰ el-Bassâra, *Üneysü’s-Sârî*, 2005, 5/3745.

⁸³¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 94.

⁸³² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 94.

desteklemiştir.”*Ashabıma kim söverse onu dövün, kim bana söverse onu öldürün.*”⁸³³ İbn Teymiyye de onun uydurma olduğunu söylemiştir.⁸³⁴

2.242. “Rabbime Sordum: “Benden Sonra Ashabım Hangi Konularda İhtilafa Düşecek? Allah’tan (c.c.) Bana Vahyolundu: Ya Muhammed Muhakkak Ki Ashabın Nezdimde Gökteki Yıldızlar Gibidir; Bazıları Bazılarından Daha Parlaktır. Onların İhtilafı Olduğu Bir Konuda Onlardan Bir Şey Alan Benim Katımda Hidâyet Üzeredir.”

Kâvukcî rivâyet hakkında, Zehebî’nin hadisin bâtil olduğuna, İbn Hacer’in de garip olduğuna hükmettiğini bildirmiştir. Rivâyet Bezzâr’a sorulduğunda ise o, onun Hz. Peygamber’e ait olmadığını söylemiştir.⁸³⁵

Zemerlî bu rivâyetin Deylemî’nin “*Firdevs*”de, İbn Adî’nin “*Kâmil*” inde; İbn Batta’nın “*İbâne*”sinde, Nizamu’l Mülk’ün “*Emâli*”sinde rivayet ettiklerini ve uydurma olduğunu söylediklerini bildirmiştir. Diğer kaynakları ise, *Feyzü’l-kâdir şerhu’l-Câmi’i’s-şagîr*, *el-İlelu’l Mutenâhiye*, *Mîzânü’l-i’tidâl fi nakdi’r-ricâl* ve *Keşfü’l-hafâ* olarak bildirmiştir.⁸³⁶

Rivâyeti tespit ettiğimiz kaynak ise *Esne’l-meâlib fi ehâdis muhtelifeti’l-merâtibtir*, orada İbnu’l Cevzî’nin: “*sahih değildir, senesinde yalancılar vardır*”; *Mizan*’da ise “*Bu, batıldır, Bezzâr’a hadisten sorulduğunda: sahih değildir cevabını vermiştir.*” değerlendirmesi yer almaktadır.⁸³⁷

2.243. “Şanslı ve Kolaylaştırıcı İnsanlarla Yolculuk Edin”.

Kâvukcî onu, Deylemî’nin eserine aldığını senesinde, hadis uyduran ve yalan söyleyenlerin olduğunu söylemiştir.⁸³⁸

Zemerlî, İbn Arrâk’ın *Tenzîhü’s-şerî’a*’da onu Deylemî’nin Muaz b.Cebel’den rivayetlerine atfettiğini ve “*Onda İbrahim et-Tayyân vardır ki, Hüseyin b. Kâsım’dan o da İsmail b. Ebî Ziyad’dan rivayet etmiştir.*” değerlendirmesinde bulunduğunu zikretmiştir. Rivâyetin, *Feyzü’l-kâdir şerhu’l-Câmi’i’s-şagîr* ve *Tenzîhü’s-şerî’a*’da “*el-cudûd*” lafızıyla yer aldığını söylemiştir.⁸³⁹

Ancak zikredilen kaynaklara ve değerlendirmelere ulaşamamıştır.

2.244. “Rasulullah’ın İşaret Parmağı, Orta Parmağından Uzundu.”

Kâvukcî, rivâyetin, Kemal ed-Demîrî ve Kurtubî’yi takip edenler arasında meşhur olsa da bunun bir hata olduğuna hükmetmiştir onun ayak parmakları İbn Hacer’in rivâyetinde yer aldığı gibi olduğunu söylemiştir.⁸⁴⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*; *Keşfü’l-hafâ*, *el-Masnû*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *el-Ğammêz*, *el-Fetêvê’l hadîsiyye*, *Esne’l-meâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*,

⁸³³ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 1/444.

⁸³⁴ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 386.

⁸³⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 95.

⁸³⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 95.

⁸³⁷ el-Hût, *Esne’l-meâlib*, 1997, 157.

⁸³⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 95.

⁸³⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 95.

⁸⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 95.

en-Nuhbetu'l Behce olarak bildirmiş ancak rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁸⁴¹

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* ve *Esne'l-meṭâlibtir*. Bu, insanlar arasında çok meşhur olmuş İbn Harun, Abdullah bin Muksam'dan, Muksam'ın kızı Sare'den ve Meymune'den rivâyeti sebebiyle bu hata yayılmıştır: “Meymune, Hz.Peygamber'in parmaklarını bu şekilde gördü, parmakları birbirinden ayırmadan ortasının işaret parmağından uzun olmasına kadar onlarda olanları birleştirdi... Rivâyet uzun bir şekilde zikredildikten sonra, bu bir hatadır, zikredilen parmaklar ayak parmaklarıydı denilmiştir.⁸⁴²

Zikredilen diğer kaynaklarda da rivâyette hata yapıldığı, kastedilen parmakların ayak parmağı olduğu bildirilmiştir.

2.245. “Altı Özellik Unutkanlığa Sebep olur: Fare İdrarı, Ateşe Bit Atmak, Durgun Suyu İdrar Yapmak, Sakız Çiğnemek, Ekşi Elma Yemek.

Kâvucî İbn Kayyımî'l Cevziyye'nin bâtil olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.⁸⁴³

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Kâmil*, *el-Menârü'l-münîf*, *Keşfü'l-ḥafâ* olarak bildirmekte ve herhangi bir değerlendirmede bulunmamaktadır.⁸⁴⁴

İbn Adî onu *Kamil*'de Abdullah b. Abdullah el-Hâkim el-Bâbilî'den rivâyet etmiştir. Bu râvî sahih senedle Rasulullah'dan merfû' rivâyette bulunan bir kimsedir.⁸⁴⁵

2.246. “Sır, Hür Olanlardadır.”

Kâvucî rivâyet hakkında hiçbir değerlendirme zikretmemiştir.⁸⁴⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş ve rivâyetin sened ve metniyle ilgili bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁸⁴⁷

el-Makâşidü'l-ḥasene'de:”Sahih bir sözdür, manası hakkında Ahmed b.Abdurrahman b. Ahmed *el-Vakşî'nin bir nazmı bulunmaktadır.*” değerlendirmesi bulunmaktadır.⁸⁴⁸ *Esne'l-meṭâlib fi eḥâdiş muhtelifeti'l-merâtib*'de rivâyetin hadis olmadığı ancak şu söze benzediği söylenmiştir: “Hürlerin göğüsleri sırların kabirleridir.”⁸⁴⁹

⁸⁴¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 95.

⁸⁴² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 382.

⁸⁴³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96.

⁸⁴⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96.

⁸⁴⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/447.

⁸⁴⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96.

⁸⁴⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96.

⁸⁴⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 387.

⁸⁴⁹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 163.

2.247. “Hürlerin Kalpleri Sır Kabirleridir”

Kāvukcî Ebrâr’dan bazılarının sözü olduğunu, seçkin hadislerden olmadığını söylemiştir.⁸⁵⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* ve *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiş ve rivâyetin sened ve metniyle ilgili bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁸⁵¹

Rivâyetin, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib fi eḥâdîs muḥtelifeti'l-merâtib*'de yer aldığı tespit edilmiştir. *Keşfü'l-ḥafâ*'da yer alan değerlendirme: “*Bu, Ebu Nuaym'ın, Zünnun-i Mısri'den naklettiği bir sözdür.*” şeklindedir.⁸⁵² *Esne'l-meṭâlib fi eḥâdîs muḥtelifeti'l-merâtib*'de de “*Sırlar, hürlerdedir*” rivâyeti zikredilmiş ve tıpkı zikredilen rivâyet gibi hadis olmadığı hükmü verilmiştir.⁸⁵³

2.248. “Cennette Bir Nur Parladı ve Denildi Ki: “Bu Nedir?” Kişi, Eşine Güldüğünde Ön Dişinin Parlamasıdır.”

Kāvukcî, *Mîzânü'l-i'tidâl*'de bu rivâyete bâtil hükmünün verildiğini bildirmiştir.⁸⁵⁴

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Mizan* ve *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa* olarak bildirmiş ve herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.⁸⁵⁵

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynak ise *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'adır*. Eserde rivâyetin uydurma olduğu hükmü bildirildikten sonra, onu, Ebû Nuaym'ın *Hilye*'de ve *Sıfatu'l Cenne*'de naklettiği ve İbn Adî ve Deylemî'nin de, rivâyeti Celbes el-Kellâbî'den zikrettiği söylenmiştir. İbn Adî rivâyetin münker olduğuna hükmetmiştir. Elbânî değerlendirmesinin sonunda Zehebî'nin bu hadîse bâtil hükmünü verdiğini de eklemiştir. İbn Adî devâmında hadîsin râvîsi hakkında: “*Çokça münker hadis rivayet ederdi.*” ifâdesini de eklemiştir, İbnu'l Cevzî'nin de aynı râvîyi hadis uydurmakla itham ettiğini söylemiştir.⁸⁵⁶

2.249. “Mutlu Kişi, Kendinden Başka Birine Nasihat Edendir.”

Kāvukcî İbnu'l Cevzî'nin rivâyet sahîh değil dediğini bildirmiştir.⁸⁵⁷

Rivâyeti, Kudâî “*Müsnedu's Şihâb*” da, İbn Ebî Âsım “*es-sunne*” de şu lafızla nakletmişlerdir: “*Saîd başkalarına öğüt veren; şakî ise anne karnında isyancı olandır.*”⁸⁵⁸

⁸⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96.

⁸⁵¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96.

⁸⁵² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/23.

⁸⁵³ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 163.

⁸⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96.

⁸⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96.

⁸⁵⁶ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 8/174.

⁸⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96-97.

⁸⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 96-97.

.El-Elbânî rivâyeti şu şekilde değerlendirmektedir:”o, merfû’luğu açısından, zayıftır, Ebu İshak Ömer b. Abdullah es-Sibâî haricindekiler sikadır o da akıl zayıflığı çektiğinden an’ane ile rivâyette bulunmuş, müdelles bir râvîdir. Ali b. Mesûd’tan mevkûf rivâyetleri ise unutkanlığından önceki rivâyetleridir ve korunmuştur. Ondan, İmam Müslim *Sahih*’in Kader kitabında rivâyette bulunmuştur. Bu hadîsin sahîh bir şâhidi vardır, onu Taberânî “*es-Sağîr*”de rivâyet etmiştir. Hadisin lafzı; “*Said, anne karnında da said olandır, şakî anne karnında da şakidir.*”şeklindedir. İbn Hacer, Sehâvî ve Irâkî onun sahîh olduğuna hükmetmişlerdir. *ed-Dürerü’l-müntesire fi’l-ehâdîsi’l-müştehire*’de rivâyetin senedinin sahîh olduğu bildirilmektedir. Aynı şekilde “*Sahihu’l Câmi*” de rivâyet edilmiştir. Ve Lâlekâî de “*es-Sunne*” de rivâyet etmiş; Ebu’l Ferec İbnu’l Cevzî: “*Benzerlerini Rasulullah’dan rivâyet ettik ancak bunu Rasulullah’a dayandıramayız.*”” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁸⁵⁹

Râmhurmuzî *Uyûnu’l Emsâl*’de onu şu senedle rivâyet etmiştir: Hişam b. Kâsım-Zubeyr b. Bekkâr- Abdullah b. Nâfî-Abdullah b. Mus’ab- Halid b. Zeyd (babası ve dedesinden)- Zeyd b. Hâlid- Hz. Peygamber’den naklettiğine göre: “*Saîd, kendisinden başkasına nasihat edendir.*”⁸⁶⁰

Müslim, rivâyeti; Ömer b. Hâris- Ebu’z Zubeyr el-Mekkî- Âmir b. Vâsile rivayet zinciriyle: “*Şakî de annesinin karnundayken şakidir*” ifadesini de ekleyerek nakletmiştir.” İbnu’l Cevzî rivâyetin merfû’ bir yönünün olmadığını söylemiştir.⁸⁶¹

Sağâni rivâyete uydurma hükmünü vermiştir, Irâkî ve İbn Hacer onun kesinlikle sahîh olduğuna hükmetmişlerdir.⁸⁶² *Esne’l-meţâlib fi’l-ehâdîsi muhtelifeti’l-merâtib*’de de rivâyetin Müslim’den nakledildiği bildirilmiştir.⁸⁶³

2.250. “Yolculuk, İnsanın Ahlakını Gösterir.”

Kâvukcî bu sözün Hz. Ömer’e ait olduğunu söylemiştir.⁸⁶⁴

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü’l-ḥasene*, *Muhtasaru’l-Makâsîd*; *Kitâbü’t-Temyîz*; *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *el-Masnû’*, *el-Ğammêz*, *Esne’l-meţâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetu’l-Behce* olarak zikredilmektedir.⁸⁶⁵

İlgili rivâyet *el-Makâşidü’l-ḥasene* ve *Keşfü’l-ḥafâ*’da tespit edilmiştir. Denûrî’nin “*Hâmisu’l Mecâlise*”sinde Es’amî’nin Abdullah b. Umarî tariki yer almaktadır: “*Bir adam Ömer bin Hattab’a şöyle dedi: Falanca doğru adamdır, O da ona: "Onunla yolculuk ettin mi?" dedi, "Hayır" dedi, "Seninle onun arasında bir akrabalık var mıydı?" O: Hayır dedi. O: Ona bir konuda güvendi mi? "Hayır" dedi. "Ondan habersiz olan sensin. Onu mescidde başını*

⁸⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 96-97.

⁸⁶⁰ Zerkeşî, *et-Tezkire fi’l-ehâdîsi’l-müştehire*, 1986, 104.

⁸⁶¹ Irâkî, *el-Muğnî’an ḥamli’l-esfâr fi’l-esfâr fi’l-tahrîci mâ fi’l-İhyâ’i mine’l-aḥbâr*, 2005, 6/2478.

⁸⁶² Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 256.

⁸⁶³ el-Hût, *Esne’l-meţâlib*, 1997, 163.

⁸⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 97.

⁸⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 97.

kaldırıp indirirken gördüğünü görüyorum. " Ve ona karşı çıkmaz: Eğer mescide alışmış bir adam görürsen, onun imanına şahit ol."⁸⁶⁶

Aclûnî İbnu'l-Ğaras, İbnu'd-Dibâğ'a şöyle dedi: "Bu, sahîh bir sözdür, hadîs değildir."⁸⁶⁷

2.251. "Abdallar, Cennetin Orta Tabakasındadırlar."

Kâvukcî, Zürkânî'nin: "Kuran ve sünnette manasına genel olarak delalet eden hiçbir şahidi yoktur." değerlendirmesini bildirmiştir.⁸⁶⁸

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd; Kitâbü't-Temyîz; Keşfü'l-Hafâ; el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-meâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l-Behce, Tezkiratü'l-Mevduât* olarak zikretmiştir.⁸⁶⁹ Ancak herhangi bir kaynakta ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.252. "Kunutta Peygamber'e Selam Etmek."

Kâvukcî Sehâvî'ye ait olan: "Bu hadisi bilmiyorum, şayet böyle bir rivâyet varsa o, fakihlerin görüşlerindedir." değerlendirmesini aktarmıştır.⁸⁷⁰

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, Esne'l-meâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.⁸⁷¹ Ancak rivâyetin herhangi bir kaynakta yer aldığı tespit edilememiştir.

2.253. "Selamet, Yalnızlıktadır."

Kâvukcî onun doğru bir söz olduğuna ancak sağlam bir kaynakta dayanağının bulunmadığına hükmetmiştir.⁸⁷²

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd; Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ; el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, Esne'l-meâlib, en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.⁸⁷³

Aliyyu'l-Kârî rivâyetin bir hadîs olmadığına hükmetmiştir. Sehâvî ve Deylemî ise bu rivâyetin sahîh olduğunu bildirmiş ve Ebû Mûsâ'dan merfû' şeklinde mana ile rivâyet etmişlerdir: "Kişinin fitne zamanında selamette kalması için evde oturması gerekir."

Hatîb, rivâyeti Saîd b. Museyyeb'den şu lafızla nakletmiştir: "Uzlet, alışkanlıktır." Hattâbî, *Efrâd*'da: "Yalnızlık kısım kısımdır, insanlarla kaynaşan ve onların eziyetlerine sabreden müminin durumu, zıddından daha hayırlıdır." şeklinde rivâyette bulunmuştur.⁸⁷⁴ *Esne'l-meâlib*'de salihlerin sözlerinden olduğu söylenmiştir.⁸⁷⁵

⁸⁶⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 389.

⁸⁶⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/518.

⁸⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 97.

⁸⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 97.

⁸⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 98.

⁸⁷¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 98.

⁸⁷² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 97.

⁸⁷³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 97.

⁸⁷⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/455.

⁸⁷⁵ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 164.

2.254. Yahudi ve Hıristiyan’la Selamlaşın, Ümmetimin Yahudileriyle Selamlaşmayın. Denildi ki: “Onlar kimdir? Dedi ki: “Namazı Terk Edenler.”

Kâvukcî, Suyûtî’nin: “İem ekıf aleyh”, “Ben böyle bir ifade bulamadım.” değerlendirmesini aktarmıştır.⁸⁷⁶

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *Keşfü’l-hafâ* ve *el-Esrârü’l-merfû’a* olarak nakletmiştir.⁸⁷⁷ Ancak ne zikredilen eserlerde ne de bunlardan başka bir kaynaktan rivâyet tespit edilememiştir.

2.255. Cibril’den ve İsrâfil’den (a.s.) eli omuzlarımdayken kalemin şöyle dediğini işittim: “Levh’den işittiğime göre şöyle diyordu:”Allah-u Teâlâ’nın arşın üzerinde bir şeye şöyle dediğini işittim:” kun demiştir ve kef ile nun harfi bir araya gelmeden, olacak şey meydana gelmiştir”.

Kâvukcî bu rivâyetin manasının doğruluğu hakkında hiçbir şüphe olmadığını ifade etmiştir. Ancak Sehavî, metnin ve senedinin geçersiz olduğunu söylemiştir.⁸⁷⁸

Zemerlî, Deylemî’nin tüm detaylarıyla "حدثني فلان" "*haddeseni fulan*" lafzını kullanarak rivâyet ettiğini aktarmıştır. Onun senedinde Ahmed b. Mûsâ el-Cürânî yer aldığını ve hadîs uyduran biri olduğunu söylemiştir.

Zehebî, *Kitabu’l Arş*’da Ahmed b. Hasan b. Muhammed el-Mekkî tarîkiyle onu rivâyet etmiş ve sonra: “*Bu hadis batıldır ve Ahmed b. Hasan da yalancıdır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.

Keşfü’l-hafâ, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Menâhili’l-Muselsele* ve *el-Masnû*’da yer aldığı zikredilse de herhangi bir kaynaktan ilgili hadîse rastlanmamıştır.⁸⁷⁹

2.256. Doğum Yapmak Doğurmayan Hüsnadan (çift cinsiyet) Hayırlıdır, Muhakkak Ben Cennet Kapısı Dümdüz Olana – yani şişene-Kadar Anneler ile Çoğalacağım, Denilir ki: “Cennete gir” der ki” Ya Rabbi, Anne-Babam da” Ona Denilir ki “Anne ve Baban da Cennete Girsin.”

Kâvukcî, Zehebî’nin *Mizân*’da bu rivâyeti naklettiğini söylemiştir. Zehebî’nin ifadelerine göre İbn Hıbbân rivâyeti sahîh görmemiştir.⁸⁸⁰

Zemerlî, Taberânî ve Deylemî’nin, Muâviye b. Hayde’den naklettiğini söylemiştir. Heysemî senedde yer alan Ali b. Rebî’nin zayıf bir râvi olduğunu ifade etmiştir.

Hâfız el- İrâkî rivâyetin sahîh olmadığına hükmetmiştir. Zehebî onu, *Mizân*’da nakletmiş ve İbn Hıbbân’ın rivâyeti münker gördüğünü bildirmiştir. Zikredilen rivâyeti münker görenlerin çoğalması durumunda bâtil olacağı bildirilmektedir. Rivâyetin kaynakları; *El-Câmî*, *el-Esrârü’l-merfû’a*,

⁸⁷⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 98.

⁸⁷⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 98.

⁸⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 98.

⁸⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 98.

⁸⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 98.

Ma'rifetu't Tezkira, el-Mecrûhîn, el-Mizan; el-Lisan, Keşfü'l-ḥafâ, Mecma'u'z-zevâ'id, Tahzîru'l-müslimîn olarak zikredilmiştir.⁸⁸¹

2.257. “Misvak, Fesâhatı Arttırır.”

Kâvukcî'nin ifadelerine göre Sağânî, rivâyetin uydurma olduğunun açık olduğuna hükmetmiş, İbnü'l-Cevzî de bilinen bir senedinin olmadığını söylemiştir.⁸⁸²

Zemerlî'nin aktardığına göre Ukaylî “*Duağâ*”da, Deylemî “*Firdevs*”de, İbn Adî “*el-Kâmil*” de, el-Kudâî “*Müsnedi'ş-Şihâb*”da, el-Hatîb, “*el-Câmî*”de bu rivâyeti nakletmişlerdir. Bunun hâricinde rivâyetin, *Feyzü'l-kadîr, Keşfü'l-ḥafâ, el-Mizân, el-Mevduât-ı Sağânî, el-İlelu'l-Mutenâhiye, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a, Zaifu'l Câmî*'de yer aldığı bildirilmektedir.⁸⁸³

Rivâyetin *Bedru'l-Munîr, Keşfü'l-ḥafâ', Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a*'da yer aldığı tespit edilmiştir. Onu Ukaylî *Tarih*'inde, Ebû Ya'lâ *el-Mu'cem*'inde, Hatîb *Telḥîşü'l-ḥabîr*'inde Mu'lâ b. Meymûn'dan rivâyet etmişlerdir.⁸⁸⁴ Sağânî rivâyetin uydurma olduğunun âşikâr olduğunu, İbnü'l-Cevzî, herhangi bir dayanağının olmadığını bunula birlikte *Câmiu's-Sağîr*'de rivâyet edildiğini nakletmiştir. Munâvî: “*Senedinde zayıf râvi vardır ve münker hadistir.*” değerlendirmesini zikretmiştir.⁸⁸⁵ Onu, Ahmed b. Hanbel, Ebû Bekîr'den ve Âişe'den rivâyet etmiştir. Şâfiî, İbn Hibbân ve Hâkim'in de Hz. Âişe'den rivâyetleri vardır. Taberânî ise onu, İbn Abbâs'dan nakletmiştir.⁸⁸⁶

2.258. “En Zayıfınızın Yoluna Uyun.”

Kâvukcî, Sehavî'den nakille *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyetin bu lafızlarla herhangi bir tarikine rastlanmadığını bildirmektedir.⁸⁸⁷

Zemerlî rivâyetin kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Maşnû' fî ma'rifeti'l-ḥadîsi'l-mevzû, el-Esrârü'l-merfû'a, Nevêfihu'l-Itra, Ğammêz, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn ve en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmektedir.⁸⁸⁸

Bizim zikredilen kaynaklarda rivâyeti tespit ettiklerimiz ise, *el-Makâşidü'l-ḥasene, Keşfü'l-ḥafâ'* ve *Esne'l-meṭâlib* şeklindedir. Şâfiî ve Tirmizî'ye göre rivâyet hasendir. İbn Mâce, Osman b. Ebî Asî'nin rivâyetini nakletmiş, İbn Huzeyme ve Hâkim de onun sahîh olduğunu söylemiştir.⁸⁸⁹ Aliyyü'l-Kârî, “*insanların en zayıfı*” tâbirinden kastedilenin anne olduğunu söylemiştir.⁸⁹⁰ Abdurrahmân el-Hût da *Esne'l-meṭâlib*'de böyle bir rivâyetin kaynaklarda yer almadığını söylemiştir.⁸⁹¹

⁸⁸¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 98.

⁸⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 99.

⁸⁸³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 99.

⁸⁸⁴ İbnü'l-Mulakkin, *el-Bedrü'l-münîr*, ts., 2/24.

⁸⁸⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/457.

⁸⁸⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 1/523.

⁸⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 99.

⁸⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 99.

⁸⁸⁹ Sehavî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 396.

⁸⁹⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/464.

⁸⁹¹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 162.

2.259. “İnsanların Siyaseti, Hayvanların Siyasetinden Şiddetlidir.”

Kâvukcî, İmam Nevevî'nin *Tehzîbu'l-Esmâ ve'l-Luğât*'da onun İmam Şâfiî'nin hikmetli sözlerinden olduğunu söylemiştir. Bunu da Ali el-Kârî nakletmiştir.⁸⁹²

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *Keşfü'l-hafâ', el-Esrârü'l-merfû'a, Mevduât-u Sağânî; Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikredilmektedir. Menûfî bu rivâyetin bir hata olduğunu söylemiştir.⁸⁹³

Rivâyet *Keşfü'l-hafâ'da* “Nevevî'nin “*Tehzîbu'l-Esmâ ve'l-Luğât*”ında söylediği gibi bu bir hadîs değil, Şâfiî'nin hikmetli sözlerindedir.” şeklinde değerlendirilmiştir.⁸⁹⁴

2.260. “Benim Adıma Yalan Söyleyecekler.”

İbnu'l-Mulakkîn *Tahrîcu'l-Beydâvî*'de: “Böyle bir hadîse hiç rastlamadım.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁸⁹⁵

Zemerlî, rivâyetin devamını: “*Ahir zamanda yalancılar ve şarlatanlar artacaktır.*” şeklinde zikretmiştir. *Keşfü'l-hafâ* ve *el-Esrârü'l-merfû'a*'da; "سيكذب" lafzıyla nakledilmiştir ve hadîste “*Ahir zamanda olacak*” ibaresi yer alır. Onu İmam Müslim “*Kitâbu'l İmare*” de rivâyet etmiştir. Câbir b. Semurre'den buna benzer bir rivâyet de şu şekilde nakledilir: “*Kıyametin zamanı yalancıların iki dudağı arasındadır.*”. İbn Mâce “*Kitabu'l-Fiten*”de Ahmed b. Hanbel de *Müsned*'inde onu rivâyet etmiştir.⁸⁹⁶ Zikredilen kaynaklarda ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.261. “Yağların Efendisi Menekşedir; Menekşenin Diğer Yağlara Olan Üstünlüğü Benim Diğer İnsanlara Olan Üstünlüğüm Gibidir.”

Kâvukcî, İbn Kayyîmi'l-Cevzîyye'nin rivâyet hakkında bâtil ve uydurma yorumunu yaptığını nakletmiştir.⁸⁹⁷

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *El-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzihü's-şerî'a, Tarihu Bağdâd, el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'îf, Zaîfu'l Câmî* olarak zikretmektedir. *Câmiu's-Sağîr*'de, Şîrâzî'nin Enes'ten rivâyetine yer verilmiştir ki o burada nakledilene benzer bir tarîktir. *Feyzü'l-kadîr*'de Münavî: “*Bu hadîsin pek çok tariki olmasına rağmen hepsi illetlidir. Bu rivâyet de onlardandır. Bununla birlikte, Muhammed b. Sâbit'in güvenilir bir râvi olduğuna dair bilgi yoktur.*” değerlendirmesini yapmıştır. Zehebî, *Tenkihü't-Tahkîk*'inde: “*Bu iki hadîs bâtil ve uydurmadır. Birinci hadîs yukarıda geçen menekşe rivâyeti, ikincisi ise “İslam dini diğer dinlerin efendisidir.” manasındaki hadîstir; Zaîfu'l Câmî*’de uydurma olduğuna hükmedilmiştir.⁸⁹⁸ İlgili rivâyetin zikredilen kaynaklarda ya da bunların haricinde bir kaynaktan tespiti yapılamamıştır.

⁸⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 99.

⁸⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 99.

⁸⁹⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/465.

⁸⁹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 99.

⁸⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 99.

⁸⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 100.

⁸⁹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 100.

2.262. “Bilal’in sîni Allah Katında Sîndir.”

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Maķāşidü'l-ĥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *el-Ġammêz ale'l-Lemmâz*; *en-Nevêfihi'l-Itra*, *Esne'l-meĥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmektedir.⁸⁹⁹

Biz ise *el-Maķāşidü'l-ĥasene*, *Tahrîcu's-Saġîr* ve *Tahrîcu'l-Kebîr*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *Esne'l-meĥâlib*'de rivâyeti tespit edebildik. İbn-i Kesîr sahîh olmadığına hükmetmiştir. Ancak, Muvaffak b. Kudâme “*Muġnî*”de rivâyetten şöyle bahsetmiştir: “*Bilal'in sin'i şin'e çevirerek söylediği ilk söylediğini güvenilir kılmaktadır, kendisinin hayatından bahsedilen pek çok eserde, onun güzel yumuşak bir sese ve belâgata sahip olduğundan bahsedilir.*”⁹⁰⁰ Mizzî de rivâyetin herhangi sağlam bir dayanağı bulunmadığını bildirmiştir.⁹⁰¹

Şin Harfî

2.263. “Yalan Yere Yemin Eden Vergi Memuru, Alacak Tahsil Edenlerle Birlikte Cehennemdedir.”

Kâvukcî'nin ifadelerine göre İbnü'l-Cevzî, İbn Hıbbân'ın: “*Bu haber uydurmadır.*” hükmünü nakletmiştir.⁹⁰²

Zemerlî'nin naklettiğine göre Deylemî, onu “*Firdevs*” te Muġîre'den, Ebû Naîm, Hilye'de ve el-Hâkim de kendi eserinde İbn Ömer'den rivâyette bulunmuşlardır. Rivâyetin zikredilen diğer kaynakları *Keşfü'l-ĥafâ*, *Feyzü'l-ĥadîr*, *el-İlelu'l-Mutenâhiye*, *en-Nevêfihu'l-Itra*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Zaîfu'l-Câmî* şeklindedir. *Zaîfu'l-Câmî*' de rivâyetin uydurma olduğu zikredilmiştir.⁹⁰³

Keşfü'l-ĥafâ'da Deylemî'nin onu, Muġîre'den rivâyet ettiği söylenmiştir.⁹⁰⁴ Ebû Nuaym ve İbn Hâkim de Ömer'den şu lafızla rivâyet etmişlerdir: “*Yalancı şahide gelince, Allah ona ateşi nasip etmedikçe onun ayakları kıpırdamaz.*”⁹⁰⁵ Deylemî onu, Hüseyin b. İshak el-İclî'den o Cafer b. Muhammed er-Rakkî'den-o- Muhammed b. Huzeyfe el Esedî'den -ki o, sikadır- rivâyet etmiştir. İbn Hıbbân rivâyete zayıf demiştir.⁹⁰⁶

2.264. “Kadınlarla İstişare Edin ve Dediklerinin Tersini Yapın.”

Kâvukcî, Suyûtî'den nakille, bilinen sağlam bir senedi olmayan, zahirî ölçülere göre mevzû' sayılan bir hadîs olduğunu söylemiştir.⁹⁰⁷

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Maķāşidü'l-ĥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *ed-*

⁸⁹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 100.

⁹⁰⁰ Sehâvî, *el-Maķāşidü'l-ĥasene*, 1985, 397.

⁹⁰¹ el-Hût, *Esne'l-meĥâlib*, 1997, 162.

⁹⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 101.

⁹⁰³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 101.

⁹⁰⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/14.

⁹⁰⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 2/16.

⁹⁰⁶ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eseruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 8/218.

⁹⁰⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 101.

Dürerü'l-müntesire, el-Ğammêz, en-Nevêfihu'l-Itra, Tezkiratu'l-Mevduât, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-meâtlib, Tahzîru'l-müslimîn, Tenzîhü's-şerî'a ve en-Nuhbetu'l Behce olarak zikredilse de⁹⁰⁸ herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.265. “Kadına İtaat Pişmanlıktır.”

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *El-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzîhü's-şerî'a, ed-Dürerü'l-müntesire, el-Esrârü'l-merfû'a, Müsnedu Şihab, Müstedrek, Kitâbü't-Temyîz, el-Makâşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Feyzü'l-kadîr* olarak zikretmiştir. Münâvî ona zayıf demiştir.⁹⁰⁹

Suyûtî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: ”*Bu hadîs sahîh değildir. Bunun ilk sebebi rivâyet senedinde yer alan Anbese'nin rivâyetinin hiçbir suretle kabul edilemeyecek durumda bir râvî olmasıdır. O, İbn Hibbân'ın da söylediği gibi, rivâyetinin câiz olmadığı pek çok hadîs nakletmiştir.*”⁹¹⁰

2.266. “Erkek, Kadına İtaat Ettiğinde Helak Olur.”

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *Tenzîhü's-şerî'a, ed-Dürerü'l-müntesire, el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-ḥafâ, el-Makâşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsıd* olarak zikretmiştir. Hâkim en-Neysâbûrî ve Ahmed b. Hanbel de bu hadîsi nakletmiştir.⁹¹¹

Adı geçen eserler haricinde rivâyet, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-meâtlib, el-Müdvâvî ve Silsiletü'l-eḥâdîsü'z-za'ife ve'l-mevzû'a* da tespit edilmiştir.

Sehâvî, İbnu'l-Cevzî'in Âişe'nin bu rivâyetini *Mevzuât*'ına dâhil etmesini doğru bulmadığını söylemiştir. Taberânî ve Hâkim Ebûbekir'den merfû' şu rivâyeti eserlerine dâhil etmiş ve sahîh olduğunu onaylamışlardır: “*Kadınlara itaat edince, erkekler helak olur.*”

El-Askarî, *Emsâl*'inde, bu hadîsi Ömer'den ve Muâviye'den nakletmiştir: “*Kadınlara muhalefet edin, çünkü onların karışıklığında bir hayır vardır.*”. Muâviye'nin rivâyetine gelince o: “*Kadınlara düşman olun, çünkü onlar zayıftır, onlara itaat ederseniz, sizi helak ederler.*” şeklinde nakledilmiştir.⁹¹²

el-Makâşidü'l-ḥasene'de rivâyetin merfû' olmadığına hükmedilmiş, el-Askarî'nin, Ömer'den rivâyetine yer verilmiştir: “*Kadınlardan farklı olun, çünkü onların ihtilafında bir hayır vardır.*”

İbn Lâl, onu Enes'den maktû' bir senedle Deylemî'de yer alan şekliyle nakletmiştir: “*Sizden biriniz istişâre edinceye kadar hiçbir şey yapmasın, eğer kendisine öğüt verecek kimse bulamazsa bir kadına danışsın, sonra onunla anlaşmazlığa düşsün, çünkü ona muhalefet etmekte sevap vardır.*”

⁹⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 101.

⁹⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 101.

⁹¹⁰ Celâleddîn Süyûtî, *el-Câmi'u'l-kebîr* (Kahire: Ezherü's Şerîf, 2005), 12/29.

⁹¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 102.

⁹¹² Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 134.

Kudâî, onu Âişe'den merfû' olarak zayıf bir senedle; İbn Adî ise Zeyd b. Sâbit'den merfû' olarak rivâyet etmiştir.⁹¹³ Rivâyetin nakil zincirindeki, İsbâ b. İbrâhîm el-Hâşimî, çok zayıf bir râvîdir.⁹¹⁴ Ahmed b. Hanbel ve Hâkim bu hadîsi eserlerine almışlardır. İsbâ b. İbrâhîm el-Hâşimî için, İbn Adî: "Önemli bir râvî değildir." demiştir.⁹¹⁵ Rivâyet *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a*'da da aynı şekilde değerlendirilmektedir.⁹¹⁶

2.267. "Bir Şeyin Benzeri, Ona Çekilir."

2.268. "Her Kuş, Kendi Yolunda Gider."

2.269. "Her Cins Kendi Cinsine Meyleler Başka Bir Cinsle Arkadaşlık Azaptır."

Zemerlî'nin naklettiğine göre 267-268-269 nolu hadîslerin zikredilen kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *en-Nevêfihu'l Itra*, *Esne'l-meâlîb*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* şeklindedir.⁹¹⁷ Ancak zikredilen kaynaklarda ve herhangi başka bir kaynakta rivâyet tespit edilememiştir.

2.270. "Allah'ın Cinsi Cinse Sevk Eden Melekleri Vardır."

Zemerlî'nin naklettiğine göre bu rivâyet, *Keşfü'l-Hafâ* ve *Tahzîru'l-müslimîn* eserlerinde geçiyorsa da⁹¹⁸ bu eserde yahut bunun dışında bir başka kaynakta ilgili rivâyete rastlanmamıştır.

2.271. "En Şerlileriniz Bekârlarımızdır".

Kâvukcî'nin naklettiğine göre İbnu'l-Cevzî, bu hadîsi *Mevzuât*'ında zikretmiştir. Kâvukcî'ye göre tıpkı Süyûtî gibi o da rivâyeti nakletmekle hata etmiştir.⁹¹⁹

Zemerlî'nin nakillerine göre İmam Ahmed *Müsned*'de Ebû Zer'den, Taberânî *el-Kebir*'de, Atiyye b. Bişr'den, İbn Adî *el-Kâmil*'de Ebû Hureyre'den, Ebû Ya'lâ Câbir'den nakletmiştir. Abdurrezzak es-San'ânî (ö. 211/826-27) de *el-Muşannef fi'l-hadîs*'inde bu hadîse yer vermiştir. Rivâyetin kaynaklarını eserde *El-Mecrûhîn*, *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-İlelu'l Mutenâhiye*, *el-Mizan*, *el-Lisan*, *Mecma'u'z-zevâ'id*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Kitâbü't-Temyîz*, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tezkiratu'l-Mevzuât*, *el-Ğammêz*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Feyzü'l-kadîr*, *Keşfü'l-Hafâ*, *Ma'rifetu't-Tezkira*, *en-Nevêfihu'l-Itra*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikredilmiştir. El-Elbânî rivâyetin zayıf olduğuna hükmetmiştir.⁹²⁰

Taberânî, rivâyeti *el-Mu'cemü'l-evsaf*'ta, Ebû Ya'lâ Mevsilî'nin yetkisine dayanarak nakletmiştir.⁹²¹ Ebu Ya'lâ ve Taberânî, bu rivâyeti Ebû

⁹¹³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/3.

⁹¹⁴ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 130.

⁹¹⁵ el-Hût, *Esne'l-meâlîb*, 1997, 312.

⁹¹⁶ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eserühe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 1/625.

⁹¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 102.

⁹¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 102.

⁹¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 102.

⁹²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 102.

⁹²¹ Zeylâî, *el-İsbâ'af bi-ehâdîsi'l-Keşşâf*, ts., 2/440.

Hureyre'den nakletmişlerdir: "Bana bir gün kalsa (ömrümün son günü olsa da), Allah'a bir eşle kavuşacağım."

Sehâvî: "Onun senesinde, Hâlid b. İsmail el-Mahzûmî bulunur ki o, rivâyeti terk edilen bir râvidir. Atiyye b. Bişr el-Maznî'den de isnâdı Peygamber'e kadar uzanan hadis vardır: "Evlenmek bizim sünnetimizdir, en şerhleriniz bekârlarınızdır; ölümlerinizin en şerhisi de bekâr olanlardır." değerlendirmesine yer vermiştir.⁹²² ed-Dürerü'l-müntesire'de de rivâyet için aynı değerlendirmeye yer verilmiştir.⁹²³

Hadîsin senesinde yer alan Hâlid b. İsmâil'in hadîs uydurduğu söylenmiştir. İbn Hacer *Metâlibu'l Âliye*'de rivâyete münker demiştir. Rivâyet, *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da, Ebû Ya'lâ, Akkâf b. Vedâa el-Hilâlî'den ve Ebû Zer'den de nakledilmiştir. Deylemî, onu İbn Abbâs'dan nakletmiştir.⁹²⁴ Senesinde Hâlid b. Mes'ûd el-Mahzûnî bulunur ki o da rivâyeti terk edilen bir kimsedir.⁹²⁵ Bu rivâyeti Abdurrezzâk es-San'ânî de *el-Muşannef fi'l-hadîş*'ine, Ahmed b. Hanbel ve İbnu'l-Cevzî'den nakletmişlerdir.⁹²⁶ Hâlid b. İsmâil, Hüseyin b. Hasan'dan rivâyetinde tek kalmıştır.⁹²⁷ Yûsuf b. Sefer ise rivâyetin tüm tarîklerinde yer alır ve onların tamamı uydurmadır. İbn Maîn, Cûzekânî ve Buhârî, Yûsuf b. Sefer'in yalancı bir kimse olduğunu söylemişlerdir. İbnu'l-Cevzî, rivâyeti *Mevzuât*'ında nakletmiştir.⁹²⁸ *Esne'l-me'tâlib*'de rivâyetin münker olduğu Hâlid'in de yalancılıkla itham edildiği zikredilmektedir.⁹²⁹

2.272. "Sizin En Şerhleriniz Bekârlarınızdır, Evlinin Kıldığı İki Rek'at Namaz Bekârın Kıldığı Yetmiş Rek'attan Hayırlıdır."

Kâvukcî'nin nakline göre rivâyeti tahrîc eden İbn Adî ve İbnu'l-Cevzî onun uydurma olduğuna hükmetmişlerdir. Suyûtî de *Muhtasaru'l-Mevzuât*'ta bu hükmü onaylamıştır. Rivâyetin kaynakları eserde *Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Feyzü'l-kadîr*, *Za'îfü'l-Câmi'i's-şagîr* olarak zikredilmiştir.⁹³⁰

Zemerlî, *Za'îfü'l-Câmi'i's-şagîr*'de rivâyete zayıf denildiğini bildirmiştir.⁹³¹ Rivâyetin senesinde, Mes'ûd b. Ömer yer alır ve onun için Zehebî onu tanımadığını, rivâyetlerinin de bâtil olduğunu söylemiştir. İbn Hacer rivâyetin münker olduğuna hükmetmiş ve mânen rivâyette bulunmuştur. İbn Adî ise onun Yusuf b. Sefer'in uydurmalarından olduğunu söylemiştir.⁹³²

2.273. "Ahir Zamanda Malın En Şerhisi Ticaretle Uğraşanlarındır."

Kâvukcî'nin ifadelerine göre İbnu'l-Cevzî *Mevzuât*'ında zikretmiş, Suyûtî de onun görüşünü onaylamıştır.⁹³³

⁹²² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 403.

⁹²³ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 135.

⁹²⁴ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 120.

⁹²⁵ el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 165.

⁹²⁶ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 6/16.

⁹²⁷ Ebû İshâk el-Hümeynî el-Esrî Muhammed Şerif, *Tenzîhü'l-Hâcid* (Mahce, ts.), 1/541.

⁹²⁸ Câsım el-Fuheyd Düserî, *Ravdü'l-Bisâm* (Lübnan: Dârü'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1987), 2/366.

⁹²⁹ Ebül-Fadl Hasan Muhammed b. Haydar Vâilî, *Nüzhetül-Elbâb* (Suudi Arabistan: Dârü İbni'l-Cevzî, ts.), 3/1741.

⁹³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 103.

⁹³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 103.

⁹³² Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 120.

⁹³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 103.

Zemerlî'nin naklettine göre İbn Adî *el-Kâmil*'de rivâyet etmiştir. Rivâyetin kaynakları *Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *Feyzü'l-kadîr*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Zaifu'l Câmi'* olarak zikredilmiştir.⁹³⁴

Biz ise ilgili rivâyetin *Esne'l-meâtlib* ve *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife*'de yer alan tariklerini tespit ettik. *Esne'l-meâtlib*'de benzer rivâyetler de zikredildikten sonra hiçbirinin sahîh olmadığı söylenmiştir.⁹³⁵ Ebu'l-Hasan el-Halebî, *Fevêidu'l-Muntekât*'da ve Ebû Naîm *Hilye*'de, Ebû Ferve Yezîd b. Sinân b. Yezîd er-Rehâvî'den rivâyet etmişlerdir.⁹³⁶ Ebû Nuaym bu rivâyeti Yezîd b. Sinân b. Ömer'den merfû' şekilde nakletmiştir. Sahîh olmadığını senedindeki Yezîd'in ise metrûk bir râvî olduğunu söylemiştir.⁹³⁷

2.274. “En Şerlileriniz Çocuklarınızın Öğretmenleridir Onlardan Çok Azı Yetime Şefkatli Çoğu ise Miskine Öfkelidir.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.⁹³⁸

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *el-Kâmil*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmektedir.⁹³⁹

el-Le'âli'l-maşnû'a'da uydurma denmiştir. Buhârî ve Tirmizî'nin Ali'den merfû' rivâyetleri onun uydurma olduğunu kanıtlar niteliktedir: “Sizin en hayırlınız, Kur'ânı öğrenen ve öğreteninizdir.”⁹⁴⁰

2.275. “Hayat Şerleridir Ölüm Değil.”

Kâvukcî hadîs olmadığını söylemiştir.⁹⁴¹

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Ğammêz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *en-Nevefihu'l-Itra*, *Esne'l-meâtlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.⁹⁴²

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise *el-Makâşidü'l-hasene*, *Keşfü'l-hafâ* ve *Esne'l-meâtlib* şeklindedir. Sehâvî onun hadîs değil, bazı kadîm âlimlerin sözlerinden olduğunu bildirmiş ve kastedilen hayatın müjdesi, dünyevî olaylardan olup bitenler para, beden, aile ve benzeri şeyler olduğuna açıklık getirmiştir.⁹⁴³

⁹³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 103.

⁹³⁵ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 345.

⁹³⁶ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümmü*, 1992, 2/165.

⁹³⁷ Celâleddîn Süyûtî, *el-Le'âli'l-Masnûa fi'l-ehâdîsi'l-Mevzûa* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.), 2/118.

⁹³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 103.

⁹³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 103.

⁹⁴⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/7.

⁹⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 103.

⁹⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşü'*, 1994, 103.

⁹⁴³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-hasene*, 1985, 404.

Aclûnî, “ölümün şerri” ifâdesinin kaldırılması durumunda rivâyetin anlamının doğru olacağını söylemiştir.⁹⁴⁴ İbn Hacer de rivâyetin hadîs olmadığını söylemiştir.⁹⁴⁵

2.276. “Mü’minin Şerefi Gece Kıldığı Namazındadır Zenginliği ise, İnsanların Elllerinde Olandan (Sahip Olduklarından) Münezze Olmasıdır.”

Kâvukcî’nin ifadelerine göre İbnu’l-Cevzî buna uydurma demiştir.⁹⁴⁶

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Mevzûât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Müstedrek*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *Müsned-u Şihab*, *Câmiu’s-Sağîr*, *Nevêfihu’l-Itra*, *Sahihu’l-Câmi*, *Sağânî*, *er-Red Ale’s-Sağânî li’l-İmâm el-İrâkî* olarak zikretmektedir.⁹⁴⁷

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynakları şu şekilde sıralamak mümkündür: *Tahrîcu’s-Sağîr* ve *Tahrîcu’l-Kebîr*, *Tahrîcu Ehâdîsi’l-İhyâ*, *el-Müdvî*, *Silsiletu Ehâdîsi’s-Sahîha* ve *Şeyun Me Fakkahahe* ve *Fevêidihê* ve *er-Ravdu’l-Bisâm bi Tertîbi* ve *Tahrîci Fevêidi Temmêm*.

Ebû Hureyre hadîsi olarak bildirilen bu rivâyetin değerlendirmesi şu şekilde yer almaktadır: “Onu, Ukaylî, Hatîb ve İbn Asâkir zayıf bir senedle aynı lafızla nakletmişlerdir, İbnu’l-Cevzî de onu *Mevzûât*’ta rivâyet etmiş ve hata etmiştir. İbn Abbâs’ın hadisine gelince onu Muhammed b. Nasr el-Mervezî, Hüseyim b. Cuveybir’in Dahhâk’tan mevkûf rivâyeti olarak nakletmiş Kudâî de *Müsnedu-ş-Şihâb*’ında bu rivâyete yer vermiştir.⁹⁴⁸

Rivayeti Ebûbekir eş-Şâfi “*el-Ğaylâniyyât*”ında hocası İbrâhîm b. Abdurrahmân’dan nakletmiştir. Suyûtî de *el-Le’âli’l-maşnû’a*’da bu rivâyeti zikretmiştir. İbn Asâkir “*Tarihu Dimeşk*” eserinde, Abdulvehhâb el-Kellâbî’nin İbrâhîm’den rivâyetine yer vermiştir. İbn Asâkir “*Tercüme*” sinde rivâyetin cerh ya da ta’dîle uğramadığından aynı zamanda da İbrâhîm b. Abdurrahmân’dan başka bir râviden de nakledilmediğinden söz etmiştir ki o da mechûl bir kimsedir. İbrâhîm’in rivâyetlerin Dâvud b. Osman es-Suğrî’ninkiler takip eder ki o da Evzaî ve diğerlerinden bâtil rivâyetler nakletmesiyle tanınmıştır.⁹⁴⁹

2.277. “Allah’ın Yarattıklarına Şefkat Göstermek Allah’ın (c.c.) Emrini Yüceltmektir.”

Kâvukcî’nin naklettiğine göre Ali el-Kârî’nin de dediği gibi bazı şeyhlerin sözlerindedir.⁹⁵⁰

Zemerlî’nin araştırmalarına göre rivâyetin kaynakları eserde *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasaru’l-Makâsid*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-Hafâ*, *el-Ğammêz*, *el-Masnû’*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *en-Nevêfihu’l-Itra*, *Esne’l-meâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetu’l-Behce* olarak zikredilmektedir.⁹⁵¹

⁹⁴⁴ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 2/8.

⁹⁴⁵ el-Hût, *Esne’l-meâlib*, 1997, 165.

⁹⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 103.

⁹⁴⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 103.

⁹⁴⁸ Irâkî, *el-Muğnî’an hamli’l-esfâr fi’l-esfâr fi tahrîci mâ fi’l-İhyâ’i mine’l-ahbâr*, 2005, 4/1908.

⁹⁴⁹ Dûserî, *Ravdü’l-Bisâm*, 1987, 2/5.

⁹⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 104.

⁹⁵¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 104.

Bizim tespit ettiğimiz kaynaklar ise *el-Makāşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ* ve *Esne'l-meṭâlib'tir*.

Pek çok hadîse göre manasının sahih olduğu ama özelde bu lafızla ilgili bir rivâyetin bulunmadığı söylenmiştir.⁹⁵² Aliyyu'l-Kârî, rivâyetin bazı şeyhlere ait olduğunu söylemiştir ve konunun iki şey etrafında döndüğünü bildirmiştir: Allah'ın emrini yüceltmek ve Allah'ın yarattıklarına merhamet etmek.⁹⁵³ Abdurrahmân el-Hût da *Esne'l-meṭâlib*'de rivâyetin meşhûr olmadığını söylemiştir.⁹⁵⁴

2.278. “Yüze Teşekkür Etmek Yermektir.”

Kâvucî hadîs olmadığına hükmetmiştir.⁹⁵⁵

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *en-Nevêfihu'l-Itra*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikredilmektedir.⁹⁵⁶

Teşekkür edilen kimse bu konuda haksızsa, söylenen şeyle övünürse, beğenilirse, ahlaksızlığı övülüyorsa bu takdirde kişi övülmez.⁹⁵⁷

Kitâbü't-Temyîz'de hadîs olmadığı, *el-Makāşidü'l-ḥasene*'de de böyle sözlerin bulunduğu ancak hiçbirinin doğru olmadığı bildirilmiştir. Buna benzer hadîsler de bulunmaktadır: “...yazık sana arkadaşının boynunu kestir.” ve “Bir günahkâr övülürse onun için taht sallanır.” gibi. Necm bu rivâyetler için: “*Hadîs değildir ama kayıtsız şartsız kabul edilir.*” demiştir. Bir diğer hadis-i şerîf de “*Bir mü'minin yüzüne övülürse, kalbindeki imanı artar.*” şeklindedir. O rivâyeti, Taberânî ve Hâkim, Üsâme b. Zeyd'den nakletmişlerdir. Halk arasında meşhûr olan rivâyet ise: “*Kişiyi yüzüne karşı övmek, hakarettir.*” şeklindedir ve bir diğer meşhûr rivâyet ise: “*Kişinin yüzüne teşekkür etmek, ona hakaret etmektir.*” şeklinde naklolunmuştur.⁹⁵⁸ *Esne'l-meṭâlib*'de rivâyetin hadîs olmadığına hükmedilmiştir.⁹⁵⁹

2.279. “Kişinin Kendisine Şahitliği, İki Kişinin Şahitliği Gibidir.”

Kâvucî hadîs olmadığını söylemiştir.⁹⁶⁰

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.⁹⁶¹

⁹⁵² Sehâvî, *el-Makāşidü'l-ḥasene*, 1985, 407.

⁹⁵³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/11.

⁹⁵⁴ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 169.

⁹⁵⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 104.

⁹⁵⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 104.

⁹⁵⁷ Sehâvî, *el-Makāşidü'l-ḥasene*, 1985, 407.

⁹⁵⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/12.

⁹⁵⁹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 169.

⁹⁶⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 104.

⁹⁶¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 104.

Bu bir hadîs değildir ancak hakîkati ifâde etmektedir.⁹⁶² *Esne'l-meţâlib*'de “*Belki hadîs değildir ama hakikatin tasdikidir.*” değerlendirmesi zikredilmiştir.⁹⁶³

2.280. “Müslümanların, Birbirlerine Şahitlikleri Caizdir. Ancak Âlimlerin Şahitlikleri Caiz Değildir Çünkü Birbirlerine Haset Ederler.”

Kâvukcî hadîs olmadığını, isnadın birçok yönden fâsit olduğunu söylemiştir. *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da ve diğerlerinde böyle değerlendirilmiştir.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *Câmû's Sağîr, et-Târih, el-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Keşfü'l-hafâ, el-Masnû', Tenzihü's-şerî'a, Zaifu'l Câmî* olarak zikretmektedir. *Zaifu'l Câmî* 'de uydurma olduğuna hükmedilmiştir.⁹⁶⁴

Hâkim de aynı şekilde bu sözün Hz. Peygamber'e ait olmadığına ve senedinin pek çok yönden fâsid olduğuna hükmetmiştir. İbnu'l-Cevzî de *Mevzuât*'da: “*Senedinde, Ebû Hârûn el-Abdî gibi, tanınmayan ve zayıf olan pek çok râvi vardır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁹⁶⁵ El-Kârî, rivâyette yer alan söz konusu âlimlerin ahiret yolunu terk eden dünya âlimleri olduğunu söylemiştir. Bu hadîs Cübeyr b. Mat'am'ın rivâyetidir. Munâvî, Hâkim'in bu hadîs hakkında sessiz kaldığını söylemiştir.⁹⁶⁶

2.281. “Şöhret Kısa Elbisededir.”

Kâvukcî bunun bir hadîs olmadığını söylemiştir.⁹⁶⁷

Zemerlî ise rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-hafâ, el-Masnû', Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikretmiştir. *Kitâbü't-Temyîz*'de Müslim rivâyetin hadîs olduğuna hükmetmiştir.⁹⁶⁸

Sehâvî onun sahîh bir söz olduğunu söylemiştir.⁹⁶⁹ El-Kârî, *Mevzuât*'ta bunun sahîh bir hadîs olmadığına, sünnete nispet edilmeksizin elbise kısaltmanın şöhret sebepleri arasında olduğuna hükmetmiştir. Şa'rânî *Bedrû'l-Munîr*' de bu sözün Eyyub es-Sahtiyânî'ye ait olduğunu söylemiştir, onun rivâyeti ise şu şekildedir: “*Bugün şöhret, insanların elbiselerinin kıvrımlarıdır.*”⁹⁷⁰

2.282. “İnsanların Şeytanları, Cinlerin Şeytanlarına Galip Gelir.”

Mâlik b. Dînâr'ın sözlerinden olduğu Kâvukcî tarafından ifade edilmiştir.⁹⁷¹

⁹⁶² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 409.

⁹⁶³ el-Hût, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 166.

⁹⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 104.

⁹⁶⁵ İbnü'l-Mulakkîn, *el-Bedrû'l-münîr*, ts., 9/630.

⁹⁶⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/15.

⁹⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 104.

⁹⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 104.

⁹⁶⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 409.

⁹⁷⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/10.

⁹⁷¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 105.

Rivâyetin kaynakları Zemerlî tarafından *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikredilmiştir.⁹⁷²

Mâlik b. Dînâr'ın sözlerindedir ve belki de Yüce Allah'ın şu sözünden alıntı yapılarak nakledilmiştir: “...Böylece biz her peygambere insan şeytanlarını ve cinleri bir düşman kıldık...”. Rivâyetin sahîh olması ihtimâli insanların şeytanlarını tanıtmaları ve cinlerin iblislerinden sığınarak onun fısıltılarından uzaklaştırılması sebebiyle mümkündür çünkü arkadaşlığın tesirinin bir gücü vardır.⁹⁷³

2.283. “Saçın Ağarması ve Özur.”

Kâvukcî hadîsin yapısının doğru olmadığını söylemekle yetinmiştir.⁹⁷⁴

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak belirtmiştir. Aclûnî onun hadîs değil, saçını beyazlatanları azarlamak için söylenen bir söz olduğunu, söylemiştir.⁹⁷⁵

2.284. “Zamanın Âlimi Ümmetin Peygamberi Gibidir.”

Kâvukcî'nin ifadelerine göre “*Topluluk içindeki en yaşlısı ümmetin peygamberi gibidir.*” şeklinde de rivâyet edilir. İbn Teymiyye ve İbn Hacer, onun uydurma olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁹⁷⁶

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını eserde *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-masnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Mecrûhîn*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *Ehâdisu'l-Kussâs*, *el-Mizan*, *el-Muğnî*, *el-İhyâ*, *Feyzü'l-kadîr*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Esne'l-me'tâlib*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak belirtmiştir.⁹⁷⁷ Ancak zikredilen kaynaklarda veya başka bir eserde ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.285. “Zamanın Âlimi Ümmetin Peygamberi Gibidir.”

Kâvukcî, *Câmiu's Sağîr*'de “*Ailenin en yaşlısı, ümmetin peygamberi gibidir*” rivâyetinin nakledildiğini ifade etmiştir.⁹⁷⁸

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Feyzü'l-kadîr*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Mizan*, *en-Neveîfhu'l-Itra*, *Zaîfu'l-Câmi* olarak zikretmektedir. *Zaifu'l-Camî*'de rivâyetin uydurma olduğuna hükmedilmiştir.⁹⁷⁹

Deylemî'nin onu *Firdevs*'de rivâyet ettiği söylenmiş ancak rivâyet, zikredilen kaynaklarda ya da herhangi başka bir kaynaktan tespit edilememiştir.

2.286. “Zamanın Âlimi Kavmin Peygamberi Gibidir.”

⁹⁷² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 105.

⁹⁷³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/17.

⁹⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 105.

⁹⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 105.

⁹⁷⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 105.

⁹⁷⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 105.

⁹⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 105.

⁹⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 105.

Kâvukcî'nin naklettiğine göre Münâvî, İbn Hıbbân'ın rivâyete uydurma, diğer âlimler ise bâtil hükmünü vermiştir.⁹⁸⁰

Rivâyetin kaynakları Zemerlî'nin eserde ifade ettiğine göre *Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, el-Esrârü'l-merfû'a, Tezkiratu'l-Mevzûât, Mecrûhîn, Mîzânü'l-i'tidâl, Feyzü'l-ğadîr, Tahzîru'l-müslimîn, Zaifu'l-Câmi* şeklindedir. *Zaifu'l-Câmi*'de uydurma denmiştir.⁹⁸¹

İlgili rivâyetin *Keşfü'l-hafâ, Tahrîcu Ehâdisi İhyâ, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* ve *Silsiletü'l-ehâdisi'z-za'ife*'de yer aldığı tespit edilmiştir. Âlimler bu rivâyeti zayıf da olsa şu rivayetle güçlendirirler: “Âlimler, peygamberlerin varisleridir.” ve onu Allah-u Teâlâ'nın şu ayetiyle desteklerler: “Eğer biliyorsanız, bilenlere sorun.”⁹⁸² *el-Makâşidü'l-ğasene*'de, bütün bunlardan daha doğru olarak rivâyet şöyle nakledilmiştir: “Hiçbir genç, bir ihtiyara yaşından dolayı hürmet etmez ki, Allah onun yaşında ona hürmet edecek birini tayin etmesin.”⁹⁸³

el-Makâşidü'l-ğasene'de bu hadîsin rivâyetlerinin tümü arasında en sahîhi: “Bir ihtiyara yaşından dolayı hürmet eden bir gence Allah, o yaşında kendisine hürmet eden birini nasip eder.” olarak bildirilmektedir.⁹⁸⁴

Şirâzî de *Elkâb*'da aynı lafızla nakletmiş: “Bu rivâyet râvileri açısından uydurmadır ama manası doğrudur ve Allah'ın ayeti tarafından desteklenir.” değerlendirmesine yer vermiştir.⁹⁸⁵ İbn Hıbbân onu “*ez-Zuafâ ve'l Mecrûhîn*” de, İbn Ömer'den merfû' olarak rivâyet etmiş ve: “*Senedinde Abdullah b. Ömer b. Ğânim bulunur ki o rivâyeti Mâlik'den nakletmiştir o da hiçbir rivâyeti bulunmayan bir kimsedir.*” değerlendirmesini eklemiştir. Suyûtî, *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da: “O, Ebû Dâvud'dan rivâyet edilmiştir. Zehebî “*Kâşif*” de: “*Düzgün bir hadîstir ve o Afrikalı bir kadı tarafından söylenmiştir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur. Deylemî, *Firdevs*'de bu rivâyete yer vermiştir. İbn Neccâr da *Tarih*'inde Ebû Râfi'nin rivâyeti olarak hadisi aktarmıştır. Irâkî İhyâ tahrîci'nde onun senedinin zayıf olduğunu söylemiştir.⁹⁸⁶ Mâlik'in hiç rivâyet etmediği bu rivâyet kendisine atfedilmiştir. Bu açıdan O'nun bu konudaki hadislerini rivâyet etmek, itibâr olması hâricinde câiz değildir. Suyûtî *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da İbn Ğanem'in rivâyetinin tıpkı *Kâşif*'deki Ebû Râfi'den rivâyeti gibi dosdoğru olduğunu bildirmiştir. İbn Ğanem'e gelince, onun faziletli ve güvenilir bir adam olduğu “*Tehzîb*” den anlaşılmaktadır.⁹⁸⁷

Sad Harfi

2.287. “İhtiyaç Sahibi A'madır.”

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde, *el-Makâşidü'l-ğasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-*

⁹⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 106.

⁹⁸¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 106.

⁹⁸² Nahl, 43; Diyanet Vakfı Kuran Meali.

⁹⁸³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/17.

⁹⁸⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 2/19.

⁹⁸⁵ Irâkî, *el-Muğnî an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-ahbâr*, 2005, 1/230.

⁹⁸⁶ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 488.

⁹⁸⁷ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'z-za'ife ve'l-merşû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümmü*, 1992, 8/240.

Masnû, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.⁹⁸⁸

Tespit edilen kaynaklar ise *el-Makâşidü'l-ĥasene*, *Keşfü'l-ĥafâ* ve *Esne'l-meţâlib'tir*. Yukarıda nakledilen şekliyle merfû' bir rivâyetin bulunmadığı ancak Abdullah b. İshâk en-Nablusî'nin bir nazmında bu ifâdeye rastlandığı zikredilmiştir.⁹⁸⁹ Bu konudaki meşhur bir diğer rivâyet: “İhtiyaç sahibi görebilse bile, kör olduğu bilinir.” şeklinde nakledilmektedir.⁹⁹⁰ *Esne'l-meţâlib* 'de rivâyetin hadîs olmadığı söylenmiştir.⁹⁹¹

2.288. “Garip Âmâdır.”

Kâvukcî bu rivâyetin lafzı açısından sahih olmadığını söylemiştir.⁹⁹²

Zemerlî, *el-Esrârü'l-merfû'a* da: “Yabancı, kör gibidir.” lafzıyla aktarıldığını ve onun *Keşfü'l-ĥafâ* da yer aldığı söylemiştir.⁹⁹³ Ancak ilgili rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.289. “Bir Şeyin Sahibi O Şeyi Taşımakta Hak Sahibidir. Ancak Güç Yetiremiyorsa Müslüman Kardeşi Ona Yardım Eder.”

Kâvukcî, İbnu'l-Cevzî'nin bu rivâyeti *Mevzuât* 'ında naklettiğini ancak Ali el-Kârî ve İbnu'd-Dubey'a'nın da söylediği gibi onu nakletmekle hata ettiğini söylemiştir.⁹⁹⁴

Rivâyetin kaynakları Zemerlî tarafından *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü'ş-şerî'a*, *Mecma'u'z-zevâ'id*, *el-Makâşidü'l-ĥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *Feyzü'l-ĥadîr*, *el-Ğammêz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Zaifu'l-Câmi'* olarak zikredilmiştir. *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife* 'de onun uydurma olduğuna hükmedilmiştir.⁹⁹⁵ Rivâyetin herhangi bir kaynakta yer alan bir tarîki tespit edilememiştir.

2.290. “Sabır Cennet Hazinelerinden Bir Hazinedir.”

Kâvukcî rivâyetin bir benzerinin, İhyâ'da yer aldığını ve Irâkî'nin o eserin tahrîcinde bu hadîs hakkında: “*Senedini bulamadığım garip bir hadistir.*” değerlendirmesinde bulunduğunu söylemiştir.⁹⁹⁶

Rivâyetin kaynakları Zemerlî tarafından; *Masnû*, *İhya*, *el-Esrârü'l-merfû'a* ve *Keşfü'l-ĥafâ* olarak zikredilmiştir.⁹⁹⁷

Keşfü'l-ĥafâ da da aynı değerlendirme yapılmıştır.⁹⁹⁸ Irâkî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “*Belki de Saîd bin Mansûr ve Al-Hatib'in, Ali'den rivâyet ettikleri hadîs buna şâhittir, o hadîs: “Cennet hazinelerinden dördü: sadakayı gizlemek, musîbeti gizlemek, sılayı gözetmek ve*

⁹⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 106.

⁹⁸⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ĥasene*, 1985, 415.

⁹⁹⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/18.

⁹⁹¹ el-Hût, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 170.

⁹⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 106.

⁹⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 106.

⁹⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 106.

⁹⁹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 106.

⁹⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 106.

⁹⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 106.

⁹⁹⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 2/23.

kuvvet ve kudretin ancak Allah'tan olduğunu söylemektir. Çünkü musîbeti gizlemek sabrın bir parçasıdır ve cennet hazinelerinden ziyâde hayr hazinelerinden olması mümkündür.” manasındadır. Bu ise Hasan-ı Basrî'nin şu sözlerinden rivâyet edilmiştir: “Sabır, iyilik hazinelerinden biridir ki o, Allah'ın cömert olan kulundan başkasına vermediği bir nimettir.”. Irâkî hadisi naklettikten sonra rivâyet hakkında İbnü's-Sübki'nin bu rivâyet için “Herhangi bir senedi yoktur.” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.⁹⁹⁹

2.291. “Hz. Peygamber’in Ayak İzinin Bulunduğu Ta; Allah’ın (c.c.) Arşına En Yakın Olan Yerdir.”

Bunun bir iftiracının yalanı olduğu Kâvucî tarafından belirtilmiştir. İbn Kayyımî'l-Cevziyye: “Çölle ilgili tim rivâyetler -ayak (kadem) da onda geçer-palavracıların işlerindedir. Beytu'l-Makdis'in fazileti ve diğer faziletlerle ilgili rivâyetlerin çoğu yalancıların uydurduklarıdır. Onların en çok yücelttiği şey mekân olarak Yahudilerin kiblesi, zaman olarak ise cumartesi günüdür. Bu sebepten Allah-u Teâla, bu ümmetin yönünü de Beytü'l Haram'a döndürmüştür.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁰⁰⁰

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Menârü'l-münîf*, *Feyzü'l-kadîr*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁰⁰¹ Rivâyet herhangi bir kaynaktan tespit edilememiştir.

2.292. “Hadis Yazarkenki Kalemlerin Hışrtısı Allah Katında, Abadân ve Aşkelon Bekçilerinin Tekbirinden Daha Üstündür. Kim Kırk Hadis Yazarsa Ona Savaş Şehid Olanların Sevabı Verilir.”

Kâvucî, Ali el-Kârî'nin ve Zehebî'nin bâtil olduğuna dair hükümlerini nakletmiştir.¹⁰⁰²

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını eserde *El-Masnû'*, *el-Mizan*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretse de bu eserlerin herhangi birisinde yahut bunların dışında başka bir eserde ilgili rivâyet tespit edilememiştir.¹⁰⁰³

2.293. “Rasûlullah Doğru Söyledi.”

Kâvucî'nin değerlendirmesine göre bu söz, toplumun genelinin müezzinin sabah ezanında “*essalâtu hayrun mine'n-nevm*” ibâresinden sonra söylediği sözdür.¹⁰⁰⁴

Ancak, Kur'an ve sünnette manasına delâlet eden hiçbir dayanağı yoktur. O, Peygamber'in Ebû Mahzûre'ye söylemesini emrettiği bir ibâredir, bu nedenle söylenmesi müstehaptır. Ancak lafzın doğrusu: “*Sen haklısın ve doğru söyledin.*” şeklinde olmalıdır.¹⁰⁰⁵

Sehâvî rivâyet hakkında: “*Bu, müezzinin sabahleyin (Namaz uykudan hayırlıdır) demesinden sonra halktan birçoğunun söylediği bir sözdür.*”

⁹⁹⁹ Irâkî, *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrici mâ fi'l-lhyâ'i mine'l-ahbâr*, 2005, 5/2132.

¹⁰⁰⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 107.

¹⁰⁰¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 107.

¹⁰⁰² Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 107.

¹⁰⁰³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 107.

¹⁰⁰⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 107.

¹⁰⁰⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-hasene*, 1985, 418.

değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁰⁰⁶ *Abdurrahmân el-Hût* bu ifâdenin halk arasında yaygın olduğunu ancak sünnette yerinin bulunmadığını bildirmiştir.¹⁰⁰⁷ Rivâyetin lafzı, Hz. Peygamber'den nakledilen her biri farklı pek çok hadîste yer almaktadır.

2.294. “Sen Doğru Söyledin İyi Bir İş Yaptın ve Hakkı Konuştun.”

Kâvukcî'nin belirttiğine göre Şafilere bu ifadeyi müstehap görmüşlerdir. Bu haberi nakleden İbnu'r-Raf'a kimin söylediğinin bilinmediğini iddia etmiştir. Ali el-Kârî, onu Demîrî'den rivâyet etmiştir.¹⁰⁰⁸

293 ve 294 numaralı rivâyetin kaynaklarını Zemerlî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *Esne'l-meĥâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmektedir.¹⁰⁰⁹ Ancak zikredilen kaynaklar yâhut bunların dışında herhangi bir kaynakta ilgili rivâyet tespit edilmemiştir.

2.295. “Yüzükle Kılınan Bir Namaz Yüzüksüz Kılınan Yetmiş Namaza Eşittir.”

Kâvukcî, Askalânî'nin görüşüne katılarak uydurma olduğunu ifade etmiştir.¹⁰¹⁰

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *Masnû* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmiştir.¹⁰¹¹

Sehâvî: “Rivâyet uydurmadır ve *Deylemî'nin Firdevs'inde İbn Ömer'den merfû'* olarak şu lafızla nakledilmiştir: “Sarıkla kılınan bir vakit namaz; yirmi beş namaza eşittir, cemaatle Cuma namazı yetmiş cumaya eşittir.” *Ve Enes'den merfû'* bir rivâyet daha bulunmaktadır: “Sarıkla kılınan namazın sevabı on bin kat fazladır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁰¹²

el-Fevâ'idü'l-mecmû'a'da, *el-Makâşidü'l-Hasene*'de rivâyete uydurma hükmü verildiği zikredilmiştir.¹⁰¹³ İbn Hacer de aynı şekilde rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁰¹⁴

2.296. “Sarıkle Kılınan Bir Rek'at Yirmi Beş Rekâta, Bir Cuma Yetmiş Cumaya Eşittir.”

Kâvukcî'nin ifadelerine göre, *Deylemî'nin* eserinde de buna benzer şekilde İbn Ömer'den merfû' olarak: “Sarıkle kılınan bir rek'at yirmi beş rekâta; bir Cuma yetmiş cumaya eşittir.” rivâyeti yer alır.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *Tenzîhü's-Şerî'a*, *el-*

¹⁰⁰⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-ĥafâ*, ts., 2/21.

¹⁰⁰⁷ el-Hût, *Esne'l-meĥâlib*, 1997, 170.

¹⁰⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 107.

¹⁰⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 107.

¹⁰¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 107.

¹⁰¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 107.

¹⁰¹² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 423.

¹⁰¹³ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 193.

¹⁰¹⁴ el-Hût, *Esne'l-meĥâlib*, 1997, 171.

Masnû', *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Ğammêz*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Feyzü'l-kağâr*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Esne'l-meğâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir. *Tahzîru'l-müslimîn*'de rivâyete şu lafız eklenmiştir: “*Yirmi beş rekâta eşittir.*”. Süyûtî bu rivâyeti zikretmiş ve onun uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁰¹⁵ Rivâyet ne zikredilenler eserlerde ne de başka bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.297. Sarıkla Namaz Kılmakta On Bin Sevap Vardır.”

Kâvukcî, Enes'in merfû' olarak rivâyet ettiği hadîslerden olduğunu, Sehâvî'nin bu rivâyetlerin tümüne bâtil yorumunu yaptığını söylemiştir. Yalnızca Süyûtî'nin *Camîu's Sağîr*'indeki, İbn Ömer rivâyetinin sahîh olduğunu belirtmiştir.¹⁰¹⁶

Zemerlî'nin yaptığı nakle göre Deylemî onu, *Firdevs*'de rivâyet etmiştir. Rivâyetin kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-hasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ğafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Zeylu'l Mevzuât*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikredilse de¹⁰¹⁷ ilgili rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.298. “Salâtu'l Usbû', Cuma Gecesi İhlas Suresini Onar Defa Okuyarak On Kez Kılınan Namaza Eşittir.”

Kâvukcî bâtil olduğunu bilinen güvenilir bir kaynakta yer almadığını söylemiştir.¹⁰¹⁸

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *El-Masnû'*, *Keşfü'l-ğafâ*, *el-Menârü'l-münîf*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *el-İhyâ*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *İhya*, *el-Êsêri'l-Merfûa*, *Tenzihü's-şerî'a* olarak zikretmektedir.¹⁰¹⁹

Aclûnî onun bâtil olduğuna hükmetmiştir.¹⁰²⁰ *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da bu konuyla ilgili hiçbir rivâyetin sahîh olmadığı hükmü verilmiştir.¹⁰²¹

2.299. “Zilzal Suresi ile Kılınan İki Rek'at Namaz On Rekâta Eşittir.”

Bir diğer rivâyette “*Elli rekâta eşit olduğu*” Kâvukcî tarafından bildirilmektedir. Bu tür rivâyetlerin tümünün münker ve bâtil olduğuna hükmedilmiştir.¹⁰²²

Zemerlî bu rivâyetin kaynaklarını eserde *İhyâ* ve *Êsêru'l-Merfû'a* olarak zikredimdir.¹⁰²³ Zikredilen kaynaklarda rivâyet tespit edilememiştir.

¹⁰¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 108.

¹⁰¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 108.

¹⁰¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 108.

¹⁰¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 108.

¹⁰¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 108.

¹⁰²⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/410.

¹⁰²¹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 46.

¹⁰²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

¹⁰²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

2.300. “İhlasla Kılınan Dört Rek’at Cuma, Elli Rek’ata Eşittir. “

Kâvukcî bu ve benzeri tüm rivâyetlerin bâtil ve münker olduğunu söylemiştir.¹⁰²⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *İhyâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* ve *Êserü'l Merfûa* olarak zikretmiş ve hakkında herhangi bir değerlendirme zikretmemiştir.¹⁰²⁵

Yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'daki târîki tespit edilen bu rivâyetin orada yer alan değerlendirmesi: "Herhangi sağlam bir dayanağı bulunmamaktadır. Aynı şekilde aşûre ve Reğâib namazları rivâyetleri de ittifakla uydurmazdır. Receb'in yirmi yedinci gecesi ve Şaban'ın on beşinci gecesi her rek'atında on ihlasla yüz rek'at namazla ilgili rivâyetler de aynı şekilde uydurmazdır.". şeklindedir. Aclûnî, bu rivâyetin, *Kûtu'l Kulûb*, *İhyâ* ve *Sâ'lebî'nin Tefsiri*'nde yer almasına aldırılmaması gerektiğine dikkat çekmiş, onun her durumda uydurma olduğu üzerinde durmuştur.¹⁰²⁶

2.301. “Aşure Namazı İçin de Aynısı Söylenmiştir.”

Kâvukcî rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁰²⁷

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Êserü'l Merfûa* olarak bildirilmiştir, ancak biz ilgili rivâyetle ilgili herhangi bir değerlendirme tespit edemedik.¹⁰²⁸

2.302. “Regaib Namazı”

Kâvukcî bu konudaki rivâyetlerin ittifakla uydurma olduğunu bildirmiştir.¹⁰²⁹

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *Tebyînu'l Aceb li İbn Hacer*, *el-Êserü'l Merfûa*, *el-İhya* olarak tespit ettiğini bildirmiştir.¹⁰³⁰ Rivâyetin değerlendirmesi ise 300 numaralı rivâyetteki ile aynı şekildedir.

2.303. “Recep'te Kalan Gecelerin Namazı ve Recep'in Yirmi Yedinci Gecesinde Kılınan Namazın Hükümü (böyledir).”

Kâvukcî bu konudaki rivâyetlerin ittifakla uydurma olduğunu bildirmiştir.¹⁰³¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Êserü'l Merfûa* olarak tespit ettiğini, “Recep geceleri” ifâdesinin *Tenzîhü's-şerî'a*'da yer aldığını bildirmektedir.¹⁰³²

¹⁰²⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

¹⁰²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

¹⁰²⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/410.

¹⁰²⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

¹⁰²⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

¹⁰²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

¹⁰³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

¹⁰³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

¹⁰³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 109.

Ancak zikredilen kaynaklarda yahut başka birinde rivâyet tespit edilememiştir.

2.304. “Şaban Ayında, Gecenin Yarısında, Her Rek’atında On İhlas Okunarak Yüz Rek’at Namaz Kılmak.

Kûtu’l Kulûb, *İhyâ-ı Ulûmid Dîn* ve Sa’lebî’nin tefsirinde sahih olup olmadığına dikkat edilmeksizin rivâyet edilmiştir. *Şerhu’l Evrâd*’da da bu rivâyet nakledilmiş. Ali el-Kârî de eserinde ondan söz etmiştir.¹⁰³³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *el-Menârü’l-münîf*, *el-İhya*, *el-Êseru’l Merfûa* olarak bildirmiştir.¹⁰³⁴

Âlimler bu zikredilen bu namazın tertemiz olarak gelen şerîatta hiçbir dayanağı olmadığını ve İslâm tarihinde bu vâkânın sahâbe döneminden sonra ortaya çıktığını söylemişlerdir.¹⁰³⁵

2.305. “Âlimin Arkasında Namaz Kılmak, Dört Bin Dört Yüz Kırk Namaza Eşittir.”

Kâvukcî rivâyetin bâtil olduğuna hükmetmiştir.¹⁰³⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maķāşidü’l-ḥasene*, *Muhtasaru’l-Maķāsid*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *el-Masnû’*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetu’l Behce* olarak zikredilmiştir.¹⁰³⁷

Rivâyeti tespit ettiğimiz *Sehâvî*’nin, *el-Maķāşidü’l-ḥasene*’sinde, rivâyetin bâtil olduğuna hükmetmiştir. *Deylemî*’nin, *Berâ*’dan *merfû*’ olarak zikrettiği rivâyet ise şu şekildedir: “*Namazın kabul edilmesi, dindâr bir adamın arkasında kılınmasıyla*dir.”¹⁰³⁸ *Necm*, “*Fevâidu’t Temmâm*”da ve *Merginânî* de “*Hidâye*” de: “*Salih bir adama hediye vermek makbuldür; salih bir adamla oturmak ibadetten bir parçadır; onunla müzâkere etmek sadakadır.*”. şeklinde benzer rivâyetlerin yer aldığını bildirmektedir. *Aclûnî* rivâyet hakkında şu şekilde bir değerlendirmede bulunmuştur: “*Aliyyu’l Kârî rivâyetin geçersiz olduğuna hükmetmiş, Sehâvî, bu rivâyete rastlamadığını ancak anlamının doğru olduğunu bildirmiştir. Deylemî de onu, Câbir’den şu şekilde nakletmiştir: ‘Hayırlıları öne geçir ki amelleriniz temizlensin.’. Hâkim ve Taberânî rivâyeti zayıf bir senedle Mürsid el-Ĝanevî’den merfû’ olarak şu lafızla nekletmiştir: ‘Duanızın kabul olması hoşunuza gidiyorsa, en hayırlı olanınız size önderlik etsin. (imamlık yapsın).’.*”¹⁰³⁹

¹⁰³³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 109.

¹⁰³⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 109.

¹⁰³⁵ Abdülazîz b. Abdillâh b. Abdirrahmân Âli Bâz, *Mecmû’u fetâvâ ve maķâlâtin mütenevvi’a* (Suudi Arabistan: Riâşeti İdâreti’l Buhûs ve’İlftê, ts.), 1/191.

¹⁰³⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 110.

¹⁰³⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 110.

¹⁰³⁸ *Sehâvî*, *el-Maķāşidü’l-ḥasene*, 1985, 426.

¹⁰³⁹ *Aclûnî*, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 2/29.

2.306. “Kim Takva Ehli Bir Kimsenin Arkasında Namaz Kılırsa, O, Sanki Rasulullah’ın Arkasında Namaz Kılmış Gibidir.”

Burhâneddin el- Merginânî’nin *el-Hidaye*’sinde yer almaktadır. O, eserin tahrîcinde bu rivâyetin pek çok kimse tarafından bilinmediğini söylemiştir. Sehavî de, böyle bir rivâyete rastlamadığını söylemiştir.¹⁰⁴⁰

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-Hafâ*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *el-Masnû’*, *Naşbü’r-râye*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikredilmiştir. *el-Makâşidü’l-Hasene*’de rivâyetin şu şekilde geçtiğini bildirmiştir: “*En hayırlılarınızı öne geçirip namazlarınızı arındırınız.*”¹⁰⁴¹

Rivâyetin Mürted el-Ğanevî’den nakledilen zayıf bir tarîki vardır. Deylemî, Câbir’den merfû’ şeklinde onu rivâyet etmiştir.¹⁰⁴²

2.307. “Kibirlinin Namazı, Başının Üstüne Çıkmaz.”

Rivâyetin kaynakları eserde *Masnû’*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *Keşfü’l-Hafâ*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikredilmekteyse de;¹⁰⁴³ Aliyyu’l Kârî rivâyetin herhangi bir kaynakta yer almadığını söylemiştir.¹⁰⁴⁴

2.308. “Sabah Namazı Dilsizdir.”

Onda kıraât yoktur, manasına gelir. Dârekutnî ve Nevevî rivâyetin bâtlı olduğunu sağlam bir kaynakta yer almadığını ve merfû’ bir tarîkinin de bulunmadığını söylemişlerdir ki bu da bazı fakihlerin görüşüdür.¹⁰⁴⁵

Zemerlî, rivâyetin kaynakları eserde, *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasaru’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-Hafâ*, *ed-Dürerü’l-müntezire*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *el-Masnû’*, *el-Ğammêz*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetu’l Behce* olarak zikredilmiştir. Rivâyetin devamının da: “*Gece namazını kulağınla duyarsın (kıraatini)*” şeklinde aktarıldığı söylenmiştir.¹⁰⁴⁶

Rivâyet hakkında bizim tespit ettiklerimize gelince:

Zeylaî, garîp bir rivâyet olduğuna hükmetmiş, Abdurrezzak es-San’ânî de *el-Muşannef fi’l-hadîs*’inde onu Mücâhid’den rivâyet etmiştir. Ebû Ubeyde’nin hadîs hakkında şu değerlendirmesi bulunmaktadır: “*Bize, Ma’mer, Abdulkerim el-Cezerî’den rivayet etti:”Ebu Ubeyde’yi şöyle söylerken işittim: “Sabah namazı dilsizdir.” Abdurrezzak ile Mücahid’in sözünden ve Ebu Ubeyde bin Abdullah bin Mesud’un sözlerinden her ikisine de dayanarak böyle bir rivâyeti bulamadığımı ancak Sahîhayn’da buna delil olduğunu söylemiştir.*”

el-Esrârü’l-merfû’a’da konuyla ilgili, Buhârî’de yer alan öğle ve ikinci kıraatini sessiz okumakla ilgili Katâde’nin bir hadîsi bulunduğu zikredilmektedir.

¹⁰⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 110.

¹⁰⁴¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 110.

¹⁰⁴² Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 2/29.

¹⁰⁴³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 110.

¹⁰⁴⁴ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 2/28.

¹⁰⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 110.

¹⁰⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 110.

Müslim'de de Ebu Saîd'in şu anlama gelen hadîsi yer almaktadır: "Onun sözü ve yüksek sesle iletilmesi nedeniyle Cuma günü ve iki bayramda yüksek sesle okuyun" bulunmaktadır. Ebu Katâde'nin hadîsi de *Sahihayn*'da geçmektedir ki o: "Bazen ayeti bize işittirirdi.". şeklinde rivâyet edilmiştir. Nesaî ise "Ondan öğle vakti Lokman Suresi ve Zariyat Suresi ayetlerini işittirdik.". rivayetini zikretmiştir.¹⁰⁴⁷ Nevevî onun bâtil olduğuna hükmetmiştir. Dârekutnî, rivâyetin Peygamber'e değil ancak belki fukahâyaya ait bir söz olduğunu bildirmiştir. Rûyânî bu rivâyeti *El-Bahr*'da nakletmiş ve onun hakkında şöyle demiştir: "Bununla kastedilen namazın çoğudur ve bu nedenle cuma ve bayramlarda yüksek sesle okunur ve o Hasan-ı Basrî'nin sözlerindedir.". Bu, Ebu Ubeyd'in Abdullah b. Mes'ûd'dan Kur'ânın fazîleti ile ilgili aktardığı rivâyetlerdendir. Aynı şekilde Abdurrezzâk, Mücahid'in ve Yahya bin Ebi Kesir'in yetkisiyle İbn Ebî Şeybe'nin *Musanef*indeki sözünü nakletmiştir: *Ey Allah'ın Resulü, burada gündüzleri yüksek sesle okuyan insanlar var denildiğinde o da şöyle karşılık verdi: "Onları deveyle atın.".* Bu rivâyet mürseldir¹⁰⁴⁸ ve İbn-i Şâhîn tarafından Ebu Hureyre tarîkiyle nakledilmiştir ve Ebû Katâde, Habbâb ve Ebû Saîd'in, öğle namazında ve öğleden sonraki namazlarda gizli okumaya işâret eden merfû' bir rivâyet senedi bulunmaktadır.¹⁰⁴⁹

Silsiletü'l-eĥâdîsi 'z-za'ife ve'l-mevzû'a'da rivâyetin münker olduğu ve kendisine aykırı iki rivâyetin bulunduğu zikredilmiştir. Birincisi Enes'in bizzat rivâyetidir ki o şu şekilde nakledilmiştir: "Peygamber yalnız kavmine ya da başka bir kavme dua ettiğinde Kunut okurdu.". Bu rivâyetin senedinin sahîh olduğu bildirilmektedir.¹⁰⁵⁰

2.309. "Namaz, Dinin Direğidir."

Tenķīhu't-Taĥķīk'te, Nevevî'nin rivâyetin münker ve bâtil olduğuna hükmettiği bildirilmiştir.¹⁰⁵¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makāşidü'l-ĥasene, Muhtasaru'l-Makāşid, Keşfü'l-ĥafâ, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, el-Kâfi's Şâf Li İbn Hacer, Feyzü'l-ķadîr şerĥu'l-Câmi'i's-şagîr, el-Firdevsu'l Aĥbâr, ed-Dürerü'l-müntezire fi'l-eĥâdîsi'l-müştehire, el-Ġammêz* olarak zikretmiş; *Zaifü'l Câmî*'de zayıf olduğuna hükmedildiğini bildirmiştir.¹⁰⁵²

Rivâyet hakkında ulaştığımız kaynak ve değerlendirmeler şu şekildedir: *Baĥrû'l-mezĥeb fi fîrû'ı mezĥebi'l-İmâm eş-Şâfi'î.*'de namazı kasten terk edenin küfre düşeceği, onu öldürmenin de zînâ edenin öldürülmesi gibi doğru olduğu, tıpkı diğer Müslümanlar gibi yıkanıp kefenlenip, Müslüman mezarlığına defnedilebileceği, kendisinin mirasçı ve bağış bırakabileceğinin umulduğu bilgisine yer verilmiş bununla birlikte imânı olup da namaz

¹⁰⁴⁷ Ebû'l-Fazl Şihâbüddin Ahmed b. Alî b. Muhammed Askalânî, *ed-Dirâye* (Beirut: Dârü'l-Marife, ts.), 1/160.

¹⁰⁴⁸ Tabiün neslinden birinin doğrudan Hz. Peygamber'den naklettiği hadîs. Tafsilât için bkz. Abdullah Aydınlı, *Hadis Istılahları Sözlüğü* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2019), 228.

¹⁰⁴⁹ Sehâvî, *el-Makāşidü'l-ĥasene*, 1985, 426.

¹⁰⁵⁰ Elbânî, *Silsiletü'l-eĥâdîsi 'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 3/387.

¹⁰⁵¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 110.

¹⁰⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 110.

hâricinde bir ibâdeti terk etmesi sebebiyle öldürülen bir kimsenin bulunmadığı da bildirilmektedir.¹⁰⁵³

Feyzü'l-kağîr şerhu'l-Câmi'i's-şagîr'de onun hakkında şu değerlendirme yapılmaktadır: “Onu, Beyhakî, İkrime'nin Ömer b. Hattab'dan rivayeti olarak nakletmiş ve sonra İkrime'nin onu Ömer'den değil ancak İbn Ömer'den rivâyet edebileceğini söylemiştir.

Hâfız el-İrâkî, *el-Keşşâf*'a yazdığı açıklamalarda rivâyet için: “Onda zayıflık ve inkıta' vardır.”. değerlendirmesinde bulunmuştur. Hâkim de, İkrime'nin bu hadîsi, Ömer'den değil İbn Ömer'den rivâyet ettiğini; İbnu's Salâh ise bu rivâyetin sahih olmadığını söylemişlerdir.

Sehâvî, Beyhakî'nin *Şu'abü'l-îmân*'da bu rivâyeti İkrime'nin Ömer'den zayıf senedli merfû' hadîsi olarak naklettiğini bildirmiştir. Beyhakî, Hâkim'in: “İkrime, Ömer'den nakletmemiştir, O, İbn Ömer'i görmüştür” şeklindeki değerlendirmesini zikremiştir.

İbnu's Salah, el-Vasît'de de yer alan bu rivâyetin üzerinde durmamış ve “*Müşkilü'l Vasît*” te de onun hakkında “*Muhakkak o, bilinmeyen bir rivâyettir.*”. değerlendirmesinde bulunmuştur.

Nevevî *et-Tenkîh*'te onun münker ve bâtil olduğuna hükmetmiştir ki o, Taberânî'ye göre de öyledir. Deylemî'nin, *Müsnedü'l Firdevs*'de Ali'den merfû' rivâyeti: “*Namaz, dinin direğidir; cihad amellerin en yücesidir; zekâtu da bu şekilde ayırdı.*”. şeklindedir. Teymî, onu *et-Terğîb*'de şu lafızla rivâyet etmiştir: “*Namaz, islâmın direğidir.*”. Kudâî'nin de, İsa b. Meysere- Ebu'z Zinâd- Enes b. Mâlik'ten merfû' senedli bir rivâyeti vardır: “*Namaz, mü'minin nurudur.*”. Hamza ez-Ziyad'ın Ebû Süfyân'dan, onun, Ebu Nadra'dan, onun, Ebû Saîd'den merfû' rivâyeti ise şu şekildedir: “*İman, namazla bilinir.*”

Fevvâz Ahmed rivâyetin Zemahşerî'nin *Keşşâf*'ının Bakara suresi bölümünde yer aldığını bildirdikten sonra bu hadîsin senedini, Tirmizi'nin tahririndeki Taybî'ye dayandırmıştır.

Bu rivâyeti Buhârî'nin hocalarından Ebû Nuaym, Hubeyb b. Suleym'den, o da, Bilal b. Yahya'dan nakletmiştir: “Hz. Peygamber'in yanına bir adam geldi ve namazdan sordu. O da “*Namaz, dinin direğidir.*”. dedi. Devâmında Ebû Nuaym, hadîsin mürsel, râvilerinin de sika olduğunu bildirmiştir.¹⁰⁵⁴

Dad Harfi

2.310. “İlim, Kadınların Uylukları Arasında Kaybolmuştur.”

Bir başka rivâyette; uyluklardan kastedilenin kadınlar olduğu söylenmiştir. Rivâyetin bir hadîs olmadığı söylenmiştir.¹⁰⁵⁵

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*; *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meğâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l* olarak zikretmiştir.¹⁰⁵⁶

¹⁰⁵³ er-Rûyânî, *Bahrü'l Mezheb* (Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2009), 2/512.

¹⁰⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 110.

¹⁰⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 112.

¹⁰⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 112.

Rivâyet yalnızca *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de tespit edilmiştir. Anlamı Bîşr-i Hafî'nin şu sözü gibidir: “İlimde, bin kadının bin budundan muvaffak olunamaz.”. “Kadınların başarılı olanları çocuk sahibi olanlarıdır.”. şeklinde benzer rivâyetler de yer almaktadır.¹⁰⁵⁷ Aliyyu'l Kârî de onun Bîşr-i Hafî'nin sözü olduğunu bildirmiştir.¹⁰⁵⁸

2.311. “Mala Zarar Veren Onu Öder.”

Kâvukcî onun hakkında: “Yapısı bozuk, manası ise sahîh bir rivâyettir.”. değerlendirmesini yapmıştır.¹⁰⁵⁹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak tespit ettiğini bildirmiştir. Ahmed b. Hanbel'in *Sünen*'inde hadîsin, doğru lafzı rivâyet edilmiştir ki o: “*mala zarar veren öder.*”. manasına gelmektedir.”. değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁰⁶⁰

Bizim rivâyet hakkında ulaşabildiğimiz değerlendirmeler ise şu şekildedir:

el-Makâşidü'l-ḥasene'de İbn Hıbbân'ın rivâyetin sahîh olduğuna hükmettiği bildirilmektedir.¹⁰⁶¹ Aliyyu'l Kârî rivâyet metninin yapısının düzgün olmadığını, Ahmed ve Ebu Umâme'nin rivâyetlerinin de şu manaya geldiğini bildirmektedir: “*Zarar veren karşılar.*”. İbn Hıbbân da bu rivâyetin sahîh olduğuna hükmetmiştir.”¹⁰⁶² Ali el-Kârî rivâyetin lafızlarının hatalı olduğunu Ahmed b. Hanbel ve Ebû Dâvud'un bu manaya gelen merfû' rivâyetlerinin bulunduğunu bildirmiştir. İbn Hıbbân rivâyeti âyet-i kerîme ile doğrulamıştır: “*Kralın su kabını arıyoruz; onu getirene bir deve yükü (bahşiş) var dediler. (İçlerinden biri:) Ben buna kefilim, dedi.*”.(Yusuf,72)¹⁰⁶³

2.312. “Zarûret; Yasak Olanı Mubah Kılar.”

Hadis değildir, manası doğrudur ancak fukahânın sözlerindedir.¹⁰⁶⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş onun sened ve metni hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁰⁶⁵

Rivâyeti tespit ettiğimiz *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyet hakkındaki değerlendirme şu şekildedir: “O, doğru sözdür, bir benzeri ise şu şekildedir: “*Eğer dünya taze kan olsaydı, mümin güçlenmek için onunla yetinirdi.*”. Fakîhler, zarûret durumunda normal şartlarda haram sayılan yiyecek ve

¹⁰⁵⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 431.

¹⁰⁵⁸ Ebû'l-Hasen Nûrüdîn Alî b. Sultân Muhammed el-Kârî, *el-Masnû' fi ma 'rifeti'l-ḥadîsi'l-mevzû'* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, ts.), 120.

¹⁰⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 112.

¹⁰⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 112.

¹⁰⁶¹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 431.

¹⁰⁶² Aclûnî, *Keşfü'l-Ḥafâ*, ts., 2/34.

¹⁰⁶³ Ebû'l-Hasen Nûrüdîn Alî b. Sultân Muhammed el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a* (Beyrut: Dârü'l-Emâne Müessesetü'r-Risâle, ts.), 238.

¹⁰⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 112.

¹⁰⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 112.

içeceklerden ölmeyecek kadar yiyip içmenin mübâh olduğuna hükmetmişlerdir.¹⁰⁶⁶ Rivâyet hakkında zikredilen diğer kaynaklarda da aynı şekilde değerlendirme yapılmaktadır.

2.313. “Misafirperverlik; Toprak Altına Değil; Toprak Üstündekileredir.”

Kâvukcî rivâyetin bir dayanağının bulunmadığını bildirmiştir.¹⁰⁶⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, el-Kudâî'nin *Müsned*'i, ed-Deylemî'nin *Firdevs*'i olarak zikretmiş, *Mîzânu'l İ'tidâl*'de Zehebî'nin uydurma dediğini bildirmiştir. Rivâyetin diğer kaynakları ise, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi 'i ş-şagîr*, *Zaifu'l Câmi* olarak zikredilmiş ve *Zaifu'l Câmi*'de rivâyete uydurma denilmiştir. Rivâyet kaynakları arasında *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa* da zikredilmektedir.¹⁰⁶⁸

Ancak zikredilen hiçbir kaynakta rivâyet tespit edilememiştir.

2.314. “İki Zayıf, Bir Güçlüyü Yener.”

Hadis değildir.¹⁰⁶⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meâtlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁰⁷⁰

Rivâyete dâir tespit edilen değerlendirmeler şu şekildedir: *el-Makâşidü'l-Hasene*'de: “o, şu hadisin manasındadır: “Muhakak şeytan iki kişiden uzak tek başına gezene daha yakındır. Kurt, yoldan çıkmış koyunu kapar, topluluk rahmet, ayrılık azaptır. İnsanlar bunu bilselerdi gece tek başlarına yolculuk yapmazlardı. Çünkü gece yolculuğunda süvâri de biniciler de şeytandır.”. değerlendirmesi bulunmaktadır.¹⁰⁷¹

Keşfü'l-hafâ'da bu rivâyetin bir hadîs olmadığı ama manâsının hadîslerde, şeytanın ikiden daha uzak, bire daha yakın olduğu, ancak kurdun başboş koyundan alıp götürdüğü, grubun rahmet, ayrılığın da azap olduğu gibi hadîslerin yer aldığı bildirilmektedir.¹⁰⁷² Abdurrahmân el-Hût rivâyetin bir hadîs olmadığına hükmetmiştir.¹⁰⁷³

Ta Harfi

2.315. “Yıkanmanız (temizlenmeniz), Güzel Olsun.”

Kâvukcî onun Hz. Peygamber'in Ömer ve Osman'a verdiği bir öğüt olduğunu ve bu sözün herhangi bir kaynakta yer almadığını söylemiştir.

¹⁰⁶⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 431.

¹⁰⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 112.

¹⁰⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 112.

¹⁰⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 113.

¹⁰⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 113.

¹⁰⁷¹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 432.

¹⁰⁷² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/36.

¹⁰⁷³ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 176.

Hamamın, Arap toplumunda Hz. Peygamber'in vefâtından sonrasına kadar bilinmediğini de zikretmiştir.¹⁰⁷⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁰⁷⁵

Rivâyeti tespit ettiğimiz *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de bu rivâyeti nakledenin Ebubekir ve Ömer olduğu söylenmiş; Deylemî'nin onu, İbn Ömer'den senedsiz bir şekilde merfû' olarak rivâyetine yer verilmiştir: "Ebu Said el-Mutvalî dedi ki: Banyodan çıkarken o kişiye: "banyon güzel olsun" denilir." ancak bunun herhangi sağlam bir aslı bulunmamaktadır. Bununla birlikte Ali'nin banyodan çıkan bir adama şöyle söylediği rivâyet edilmiştir: "Temizlendin; necis değilsin." Nevevî *Ezkâr*'da bu minvalden hiçbir rivâyetin sahîh olmadığını söylemiştir.¹⁰⁷⁶ *Keşfü'l-ḥafâ*'da rivâyet hakkında aynı değerlendirmeye yer verilmiştir.¹⁰⁷⁷ *Esne'l-meṭâlib fi eḥâdiş muhtelifeti'l-merâtib*'de de aynı değerlendirme bulunmaktadır.¹⁰⁷⁸

2.316. "Rızık Arayanın Yardımcısı Vardır."

İbn Dubey'a'nın da bildirdiği üzere hadîs değil, atasözüdür.¹⁰⁷⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Ğammêz*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikredilmektedir. Orada rivâyet şu lafızla geçer: "Belli bir ölçünün ötesinde rızık arayanın yardımcısı vardır.". Belki o, doğru olandır.¹⁰⁸⁰

Rivâyetin herhangi bir kaynakta yer alan aslı tespit edilememiştir.

2.317. "Yol Dönse Bile, Ebubekir Dönmez."

Kâvukcî hadîs olmadığını söylemiştir.¹⁰⁸¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib* olarak bildirmiş *Tahzîru'l-müslimîn* 'de "yollar" ifâdesinin bulunduğunu söylemiştir.¹⁰⁸²

Abdurrahman el-Hût da onun hadîs olmadığını hükmetmiştir.¹⁰⁸³

Bu iki âlimin görüşleri doğrultusunda söz konusu rivâyetin hadîs olmadığını söyleyebiliriz.

¹⁰⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 114.

¹⁰⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 114.

¹⁰⁷⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 433.

¹⁰⁷⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-ḥafâ*, 2000, 2/41.

¹⁰⁷⁸ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 177.

¹⁰⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 114.

¹⁰⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 114.

¹⁰⁸¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 114.

¹⁰⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 114.

¹⁰⁸³ Ebû Abdillâh (Ebû Abdirrahmân) Muhammed b. Dervîş b. Muhammed el-Hût, *Esne'l-meṭâlib* (Beyrut: Dârü'l-kutubi'l-ilmîyye, 1997), 180.

2.318. “Cimrinin Yemeği Hastalık; Cömertin Yemeği Devâdır.”

Kâvukcî “Cömertlik şifadır.” şeklinde de rivâyet edildiğini Mâlik’in, rivâyetinde tek başına kaldığı bu hadîsi, Dârekutnî’nin eserinde naklettiğini zikretmiştir. Zehebî’nin ona yalan dediğini İbn Adî’nin ise, Mâlik’in bâtil rivâyetlerinden biri olduğunu söylediğini nakletmiştir.¹⁰⁸⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasaru’l-Makâsıd, Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-ĥafâ, el-Mizan, el-Esrârü’l-merfû’a, ed-Dürerü’l-müntezire, Kitâbü’t-Temyîz* olarak zikretmiştir. İbn Adî’nin onu, İbn Ömer’den merfû’ olarak rivâyet ettiğini ve “Muhakkak ki o Mâlik’in, içinde meçhul, zayıf ve güvenilir olmayan râvîlerinin bulunduğu rivâyetidir.” değerlendirmesini yaptığını bildirmiştir. Zemerlî, İbn Hacer’in rivâyete münker dediğini, Zehebî’nin de bu ifâdenin Hz. Peygamber adına uydurulmuş bir yalan olduğunu söylediğini nakletmiştir. *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a, Esne’l-meĥâlib, Tahzîru’l-müslimîn* de rivâyetin yer aldığı diğer kaynaklar arasında zikredilmiştir.¹⁰⁸⁵

Onun ne zikredilen kaynaklarda ne de bir başka kaynaktan tespit edilen bir tarîki yoktur.

2.319. “Boşanmak; Fâsıklık Yeminidir.”

Kâvukcî bu rivâyetin Mâlikî kitaplarının çoğunda yer aldığını, Sehavî’nin de onun hakkında: “Merfû’ bir tarîkini bilmiyorum.” değerlendirmesinde bulunduğunu söylemiştir.¹⁰⁸⁶

Zemerlî, rivâyeti tespit kaynakları eserde, *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasaru’l-Makâsıd, Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-ĥafâ, el-Masnû’, el-Esrârü’l-merfû’a, Esne’l-meĥâlib, Tahzîru’l-müslimîn, en-Nuĥbetu’l Behce* olarak bildirmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁰⁸⁷

Araştırmalarımız sonucu Aliyyu’l Kârî’nin, Sehavî’nin bu hadîsi merfû’ olarak ve cezm siygasıyla nakledilmiş bir tarikiyle karşılaşmadığı halde eserine dâhil ettiği bilgisine ulaştık. İbn Asâkir de onu, farklı bir senedle rivâyet etmiştir.¹⁰⁸⁸ Abdurrâhmân el-Hût, rivâyetin bir hadis olmadığını, bazı Mâlikîler’in kitaplarında o rivâyete yer verdiklerini bildirmiştir.¹⁰⁸⁹

“Za Harfi”

2.320. “Mü’minin Sirtı Korunur.”

Sehavî, bu rivâyeti bilmediğini ancak, sütne olması bakımından yeterli olduğu manasına geldiğini söylemiştir.¹⁰⁹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit kaynakları, *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasaru’l-Makâsıd, Kitâbü’t-Temyîz, el-Esrârü’l-merfû’a, el-Ğammêz, Keşfü’l-ĥafâ, el-*

¹⁰⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 115.

¹⁰⁸⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 115.

¹⁰⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 115.

¹⁰⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 115.

¹⁰⁸⁸ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 2/40.

¹⁰⁸⁹ el-Hût, *Esne’l-meĥâlib*, 1997, 180.

¹⁰⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 116.

Masnû', *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiş ve herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁰⁹¹

Araştırmalarımız sonucu Aclûnî'nin bu rivâyet hakkında: "Onu bilmiyorum ama anlamı doğrudur, çünkü sahîh bir rivâyete göre ölen kadına namaz kılmak için bir sütire yeterlidir ve İbn Ömer de bunu yapmıştır. Ona yakın bir hadîs de: "İmâmın sütresi arkasındakilerin sütresidir.". anlamındaki rivâyettir. Ukbe bin Mâlik'ten rivâyet edildiğine göre, -bu iki rivâyet de ona nispet edilir-, cezalardan biri dışında kişinin sırtına vurulmamasıdır ve bu, onun "Günah Allah'ın koruyucusudur.". sözüne benzer.". şeklinde bir değerlendirmesini tespit etmiş bulunmaktayız. Hasan el-Askarî, Âişe'den ve Ebû Nuaym da Deylemî'nin Ukbe b. Mâlik tarihiyle her ikisi de merfû' olarak bu rivâyeti nakletmişlerdir. Rivâyetin anlamı, belli sınırlar dışında sırta vurulmaması gerektiridir.¹⁰⁹²

2.321. Müminin Sırtı Ateştir; Ancak Allah'ın Koyduğu Sınırlar Başkadır."

Kâvucî Hasan el- Askarî'nin, bu hadîsi Âişe'den merfû' olarak rivâyet ettiğini bildirmiştir.¹⁰⁹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Firdevsü'l Ahbâr* ve *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i ş-şagîr* olarak bildirmiş ve sened ve metinle ilgili değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁰⁹⁴

Sehâvî'nin rivâyetin şu anlama geldiğini söylediği tespit edilmiştir: "Had cezalarından biri de ancak kişinin sırtına vurmaktır."¹⁰⁹⁵

Taberânî, *Câmi'*nde onu Usâme b. Mâlik'den ve Fadl b. Muhtar'dan rivâyet etmiştir ve o ikisi de zayıf rivâyetlerdir.¹⁰⁹⁶ Deylemî de o rivâyetin Taberânî'deki Ahmed İbn Rüşdeyn'in tarikini eserine dâhil etmiştir. Bu tarikin rivâyet zincirinin de çok zayıf olduğu söylenmiştir. Ebu Hatim, Usâme b. Mâlik'in rivâyetlerinin mekrûh olduğunu ve onun rivâyetlerine yalan karıştırdığını söylemiştir.¹⁰⁹⁷ Rivâyetin açıklamalarında, mü'minin sırtına, ancak işlediği bir günahın cezasını vermek suretiyle vurmanın mübah olduğu bilgisine ulaşılmıştır.¹⁰⁹⁸

Rivâyetle ilgili yaptığımız araştırmalarda âlimlerin rivâyetten anlaşılması gerekenin had cezasını açıklamak olduğunu tespit ettiğimizi söyleyebiliriz.

Ayn Harfi

2.322. "Utanmak, Cehennemden Hayırlıdır".

Kâvucî bu rivâyetin Hasan'ın Muâviye'ye itaat ettiğinde söylediği söz olduğunu bildirmiştir.¹⁰⁹⁹

¹⁰⁹¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 116.

¹⁰⁹² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 449.

¹⁰⁹³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 116.

¹⁰⁹⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 116.

¹⁰⁹⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 449.

¹⁰⁹⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/52.

¹⁰⁹⁷ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 8/305.

¹⁰⁹⁸ Ebû Amr Yâsir b. Muhammed Fethî Âli İ'd, *Fadlû'r-Rahimil'-Vedûd* (Suudi Arabistan: Dâru İbni'l-Cevzî, ts.), 188.

¹⁰⁹⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 117.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-Hasene, en-Nuhbetü'l Behce, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Gammêz, Esne'l-meâtlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş ve *Tahzîru'l-müslimîn*'de: “*Utanana ateş yoktur.*” şeklinde nakledildiğini bildirmiştir.¹¹⁰⁰

Araştırmalar neticesinde rivâyet hakkında ulaştığımız bilgileri şu şekilde zikretmemiz mümkün gözükmemektedir:

Hasan, Muâviye'ye teslim olduğu zaman ashâb ona ikisi arasında kalan müslümanların ölebileceğinden korkarak demişti ki: “ey Müminlerin namusu, napıyorsun?” Ve bir rivâyet de: “*Ona denildi ki, ey müminleri küçük düşüren, o da şöyle dedi: “Ben onları küçük düşürmedim, ancak onları kralın peşine düşürerek öldürmekten kaçındım, utanmak ise cehennemden hayırlıdır.*” şeklinde zikredilir.¹¹⁰¹

Aliyyu'l Kâri halktan bazılarının “*Cehennem ayıp değildir*” sözünün kâfirlere ait olduğunu söylemiştir. Taberânî, bunu İbn Abbâs'tan ve kardeşi Fadl'dan rivâyet etmiştir. Bu rivâyeti de şu ayet desteklemektedir: “*Ve ahiret azabı daha şiddetli ve süreklidir.*” (Taha 127) Ama bu âyet, rivâyette bahsedilen manayı taşımaz.¹¹⁰²

Taberânî'de, Fudayl b. İyâz'dan:” Dünyanın açığa çıkması, ahiretin açığa çıkmasından daha kolaydır” anlamında bir rivâyet yer almaktadır. Onun anlamı, “dünya ateşi ve onun azâbı, içindeki rezâleti çekmekten daha kolaydır” şeklinde açıklanmıştır.¹¹⁰³ *Esne'l-meâtlib fi ehadîş muhtelifeti'l-merâtib*'de rivâyet aynı şekilde değerlendirilmiştir.¹¹⁰⁴

2.323. “Çıplaklık, Yasaklanmıştır.”

Kâvucî Râfî'nin bu rivâyeti eserinde zikrettiğini İbn Hacer'in ise böyle bir lafızla karşılaşmadığını söylediğini nakletmiştir.¹¹⁰⁵

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: İbn Hacer el-Askalânî'nin *Telhîsu'l Hubeyr*'inde ve Esrârü'l Merfûa'da yer alan bir rivâyettir. Rivâyetin doğrusunun şu lafızla nakledildiği bildirilmiştir: “*Soyunmak çıplaklıktır, din kesindir; önder acımasızdır.*”. Ebu Dâvud da *Kitâbu'l Buyû*' da onu rivâyet etmiştir. Tirmizi'nin “Çıplaklık kabul edilmiştir” manâsında Semurre'den, Safvan b. Umeyye'den ve Enes'ten rivâyetleri bulunur. Tirmizi, Ebu Umâme ve Hasan'ın bu konudaki rivâyetlerinin garîp olduğunu söylemiştir. Ebû Umâme'nin Hz. Peygamber'den naklettiği şekilde de çeşitli rivâyetler bulunmaktadır. İbn Mâce “Sadaka kitabı”nın dokuzuncu bâbında “*Çıplaklık yasaklanmıştır din de kesindir.*”. lafızıyla bu rivâyeti nakletmiştir. Ahmed b. Hanbel, Kudâî eserlerinde ve Abdurrezzâk b. Hemmâm da “Musannef” inde bu rivâyete yer vermişlerdir. Elbânî *Sahîhu-l Câmi*'de rivâyetin sahhîh olduğuna hükmetmiştir. *Keşfü'l Hafâ*'da “*Her konuyu ehline*

¹¹⁰⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 117.

¹¹⁰¹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 451.

¹¹⁰² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 2/60.

¹¹⁰³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 2/394.

¹¹⁰⁴ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 190.

¹¹⁰⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 117.

bırakınız.” lafzıyla rivâyete edilmiştir. el-Ğammêz, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa*'da da rivâyet eserde geçtiği gibi yer almaktadır.¹¹⁰⁶

Rivâyet hakkında elde ettiğimiz bilgileri şu şekilde zikretmemiz mümkündür: Aclûnî, Tirmizî'nin bu rivâyetin hasen olduğunu ve Hz. Peygamber'in vedâ hutbesinde söylediği bir söz olduğunu bildirmiştir.¹¹⁰⁷ Ahmed b. Hanbel ve Nesaî hariç diğer Sünen yazarları, rivâyetin senedinde İsmail b. Ayyâş'ın yer aldığını onun bu rivâyeti Şurahbil b. Müslim'den ve Ebû Umâme'den rivâyet ettiğini söylemiştir. İbn Hazm İsmail b. Ayyâş'ı zayıf görmüştür. Rivâyet Tirmizi ve İbn Mâce'de yer almaktadır. Rivâyetin Nesaî'de bu rivâyetten başka iki tariki daha bulunur: ilk tarik Ebû Âmir el-Vassâbî'den diğer tarik ise Hâtim b. Harîs'dendir. İkisi de Ebû Umâme'den nakletmişlerdir. İbn Hıbbân Hâtim tarikinden gelen rivâyetin sahîh olduğunu söylemiştir. O, Osman ed-Dârimî'nin de sika olduğuna hükmetmiştir.¹¹⁰⁸

2.324. “Düşmanlık, Akrabalıkta; Hased Komşulukta; Fayda Kardeşliktedir.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin “*Böyle bir hadise rastlamadım.*” değerlendirmesini zikretmiştir.¹¹⁰⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ĥafâ, ed-Dürerü'l-müntesîre, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû', el-Ğammêz ale'l Lemmâz* ve *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak bildirmiş ve herhangi bir değerlendirme zikretmemiştir.¹¹¹⁰

Araştırmalarımız neticesinde Sehâvî'nin, rivâyeti Bişr b. Hâris'den şu lafızla naklettiği ve uydurma olduğunu söylediği tespit edilmiştir: “*Akrabalıkta düşmanlık, komşuda haset, kardeşte menfaat vardır.*”¹¹¹¹ *ed-Dürerü'l-müntesîre*'de de aynı şekilde rivâyetin uydurma olduğuna hükmedilmiştir.¹¹¹²

2.325. “Akıllı Düşman, Câhil Dosttan İyidir.”

Kâvukcî bu rivâyeti Vekî'nin, Süfyan'dan naklettiğini söylemiştir.¹¹¹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde *Keşfü'l-ĥafâ, ed-Dürerü'l-müntesîre fi'l-ehâdîsi'l-müştehire* olarak zikredilmiş ve ek olarak ahmağın dost olmayacağını söylemiştir.¹¹¹⁴

Tespitimize göre, Vekî, “*Ğurer*” de bu rivâyeti Süfyan'dan nakletmiştir. Süfyan da, Ebû Hâzim'in rivâyeti: “*Sâlih düşman, bana fâsik bir dosttan daha sevimidir*” şeklinde naklettiğini bildirmektedir.¹¹¹⁵¹¹¹⁶ Zikredilen kaynak ve değerlendirmeler haricinde rivâyet hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

¹¹⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 117.

¹¹⁰⁷ Ebü'l-Fidâ İsmâil b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ* (Kahire: Mektebetü'l-Asriyye, 2000), 52.

¹¹⁰⁸ Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed Askalânî, *Telhîşü'l-ĥabîr* (Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.), 1873.

¹¹⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

¹¹¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

¹¹¹¹ Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merzıyye*, ts., 1/381.

¹¹¹² Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesîre*, ts., 151.

¹¹¹³ el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*, 244.

¹¹¹⁴ el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*, 244.

¹¹¹⁵ el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*, 244.

¹¹¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

2.326. “Akıllının Düşmanlığı, Akılsızın Dostluğundan iyidir.”

Kâvukcî hadis olmadığına hükmetmiştir.¹¹¹⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*; *el-Masnû'*, *el-Ġammêz*, *Esne'l-meḥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmektedir.¹¹¹⁸

el-Maķāşidü'l-ḥasene'de rivâyetin sahîh olduğuna hükmedilmiş, orada bu rivâyeti destekleyecek Ömer b. Hattâb'ın rivâyetine yer verilmiştir.¹¹¹⁹ *Kitâbü't-Temyîz*'de rivâyetin hadîs olmadığı, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*'de manâsının doğru olduğu ancak hadîs değil Ömer b. Hattâb'ın sözlerinden olduğuna hükmedilmiştir.¹¹²⁰ *Esne'l-meḥâlib fi eḥâdiş muhtelifeti'l-merâtib*'de de aynı şekilde hadîs olmadığı belirtilmiştir.¹¹²¹

2.327. “İnsanın Düşmanlığı, İşini Yapanadır.”

Kâvukcî rivâyetin hadis olmadığını söylemiştir.¹¹²²

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiştir. *en-Nuhbetu'l Behce* 'de rivâyet:”kişinin düşmanı...” olarak yer almaktadır.¹¹²³

Rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.328. “Özrü, Kabahatinden Büyük.”

Kâvukcî hadis olmadığına hükmetmiştir.¹¹²⁴

Zemerlî, *Kitâbü't-Temyîz*'de Müslim onun halk arasında dolaşan meşhûr bir rivâyet olduğunu, Hz. Peygamber'e ulaşan bir senedinin bulunmadığını söylemiştir. Rivâyetin yer aldığı diğer kaynaklar da *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'* olarak zikredilmiştir.¹¹²⁵

el-Maķāşidü'l-ḥasene ve *Keşfü'l-ḥafâ*'da tespit ettiğimiz değerlendirmeler ise şu şekildedir:”O, meşhûr atasözlerinden biridir ve onu, Ömer bin Abdülaziz, İbn Ebi'd-Dünya'dan:”İki hasletten en faziletlisi yalan söyledikten sonra özür dilemektir.” şeklinde nakletmiştir.¹¹²⁶ Al-Kâri, bunun bir hadis olmadığını ve meşhûr olanın “özrünün günahından daha kötü olduğu” şeklinde nakledilen rivâyet olduğunu söylemiştir. *Sehâvî* de aynı şekilde onun bir atasözü olduğunu bildirmiştir.¹¹²⁷

¹¹¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

¹¹¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

¹¹¹⁹ Sehâvî, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, 1985, 453.

¹¹²⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/56.

¹¹²¹ el-Hût, *Esne'l-meḥâlib*, 1997, 182.

¹¹²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

¹¹²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

¹¹²⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

¹¹²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

¹¹²⁶ Sehâvî, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, 1985, 455.

¹¹²⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/58.

2.329. “Arap, Acemin efendisidir.”

Kâvukcî rivâyetin güvenilir herhangi bir kaynakta yer almadığını söylemiş, onun hakkında Ali el-Kârî'nin: “*Manası sahihtir.*” değerlendirmesini zikretmiştir.¹¹²⁸

Zemerlî'nin değerlendirmesi de şu şekildedir: *Kitâbü't-Temyîz'de bu rivâyetin bir hadîs değil halk arasında yaygın bir ifade olduğu söylenmiştir.* Rivâyetin kaynakları eserde *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa* olarak zikredilmiştir.¹¹²⁹

Rivâyet hakkında bizim tespitlerimiz şu şekildedir: Ali el-Kârî manasının sahîh olduğunu ancak Hz. Peygamber'e dayanan bir aslının olmadığını söylemiştir.¹¹³⁰¹¹³¹ Rivâyetin Araplar'ın Hz. Peygamber'e söylettirdiği bir söz olduğu da bildirilmiştir.¹¹³²

2.330. “Bana, Ümmetimin Amelleri Arz Olundu; Onların İçinde Makbul Olanı da Merdûd Olanı da Buldum. Kabul Olunamı Bana Salat Etmektir.”

Onu, Ebû Derdâ ve Ebû Süleyman ed-Dârimî mana ile rivayet etmişlerdir. (*Hısnu'l Husayn*'daki gibi) Kâvukcî, rivâyetin senedinin de kimin oluşturduğundan emin olunmadığını bildirmiştir.¹¹³³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiş ve onun hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹¹³⁴

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *Tahrîcu's Sağîr* ve *Tahrîcu'l Kebîr*, *ed-Dürerü'l-müntesire* ve *Keşfü'l-hafâdır*.

Tahrîcu's Sağîr'de onun bir senedinin bulunmadığı söylenmiştir.¹¹³⁵ Suyûti de aynı şekilde rivâyetin bir sened zincirine ulaşamadığını bildirmiş, Ali el-Kârî de, “*Fakat manası, Ebu Derda' ve Ebu Süleyman ed-Darani'nin otoritesinin önüne geçti*” değerlendirmesini zikretmiştir.¹¹³⁶ Rivâyetin tespit edildiği kaynakların tümünde onun herhangi bir senedinin bulunmadığı söylenmiştir.

2.331. “İzzet, Paylaştırılmıştır; Onu Arayan Üzülür.”

Kâvukcî onun Enes'ten merfû' olarak nakledildiğini, Zürkânî'nin de onun sağlam bir senedinin bulunmadığını söylediğini nakletmiştir.¹¹³⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *Muhtasaru'l-Makâsıd* olarak zikretmiş, *Tahzîru'l-müslimîn*'de: “*İzzet arayan*

¹¹²⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 2/67.

¹¹²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 118.

¹¹³⁰ el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*, 245.

¹¹³¹ el-Kârî, *el-Masnû' fi mâ rifeti'l-hadîsi'l-mevzû'*, 123.

¹¹³² Ali Abdalbâsî Mezîd, *Minhâcü'l-Muhaddisîn fi'l Karni'l Evvel el-Hicrî veHattâ Asrune'l Hâzır* (Hey'etu'l Mısıryyeti'l Âmmeti li'l Küttâb, 1431), 253.

¹¹³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 119.

¹¹³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 119.

¹¹³⁵ Suyûti, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 149.

¹¹³⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/58.

¹¹³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 119.

üzülür.” şeklinde nakledildiğini bildirmiştir. *Muhtasaru'l-Makâsüd*'da Zürkânî'nin ona bâtil dediği bildirilmiştir.¹¹³⁸

Rivâyet, zikredilen kaynaklarda ya da herhangi başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.332. “Aşkelon, İki Gelinden Birisidir.”

İbnu'l Cevzî *Mevzuât*'ında onu nakletmiş ve: “*Aşkelon'u öven ve yeren tüm hadisler uydurma ve yalandır.*” değerlendirmesini yapmıştır.¹¹³⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Müsned*, *el-Kavlu'l Müsedded*, *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmektedir. Onun rivâyet hakkında uzun bir değerlendirmesi bulunmaktadır:

İbn Hacer *Kavlul Müsedded*'de rivâyet hakkında: “*Enes'in Aşkelon'un üstünlüğü hakkındaki hadîsi, amellerin fazîleti ve Allah yolunda nöbet tutmaya teşvik ile ilgili bir rivâyettir. Onda şerîatın ve aklın helal kıldığı hiçbir şey yoktur. Onun hakkındaki hüküm, -Ebu Ukkâl'in kendisinin oluşturarak rivâyet ettiği şey olduğu için- bâtil olduğudur. İmam Ahmed b. Hanbel ahkâm hadîsleri hâricinde fazîletlerle ilgili hadîsleri hoş görür. Bu rivâyetin İbn Ömer'den nakledilen bir şâhidi de bulunmaktadır ve senedi de Ebû Ukkâl'inkinden daha iyidir.*”

İbnu'l Cevzî de bu hadîsi rivâyet etmiştir. Onun senedinde Beşîr b. Meymûn yoktur ki o, zayıf bir râvîdir. Hadîsin diğer şâhidi Abdullah b. Bahîne'den rivâyet edilen hadîstir. Onu, Ebû Ya'lâ, Muhammed b. Bekkâr'dan, o, Attâf b. Hâlid'den, o da kardeşi Misver'den, o da Ali b. Abdullah b. Behîne'den, Ali de Hz. Peygamber'den şu şekilde nakletti: “*Şu kabir ehlinin zevçlerine sorun. Ben de ona sordum ve dedim ki: “Aşkelon halkının mezarlığı”*”

Rivâyetin, *ed-Dolâbî'nin el-Kunâ'da* naklettiği başka bir şâhidi de vardır: Abbas b. Velid *el-Hallâl*, Âdem b. İyas'tan, o, Ebû Abdullah Huzeyl b. Misar *el-Ensârî'den*, o, Ebû Sinan Sâ'd b. Sinan'dan, o, Saîd b. Cubeyr'den, o, İbn Abbas'tan, o da Rasulullah'tan naklettiğine göre: “*Aşkelon mezarlığına yetmiş bin şehit gönderilecek ve her biri Rabîa ve Mudâr kabîleleri için şefaât edecek.*”

Ebû Bişr rivâyetin ileri derecede münker olduğunu ve mürsel şâhidlerinin de yer aldığını zikretmiştir. Saîd b. Mansûr'un “*Sünen*”indeki rivâyet şu şekildedir: “*İsmâil b. Ayyâş, Atâ el-Horasânî'den, o da (belağânî lafzı ile) Hz. Peygamber'den: “Allah, kabir ehline merhamet etsin (üç kez söylemiş). Kabir ehlinin kim olduğu sorulduğunda Aşkelon kabirleri olduğu söylenmiş.”. Saîd b. Mansûr'a rivâyetten sorulduğunda buradaki kabirlerden kastedilenin Aşkelon'daki kabirler olduğunu söylemiştir. Atâ el-Horasânî'nin de, ölene kadar yılın kırk günü onları râbita ettiği söylenmiştir.*”

Tenzihü's-şerî'a'da, Zehebî'nin *Mizan'da* Misver b. Hâlid'in Ali b. Abdullah b. Buheyne'den rivâyetine işaret etmiş ve onun sahih olmadığını

¹¹³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 119.

¹¹³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 119.

söylemiştir. Hâfız İbn Hacer, Misver'in, İbn Hıbbân'ın *es-Sikât*'ındaki râvilerden olduğunu bildirmektedir.

Süyûtî, Aşkelon'da nöbet tutmanın fazîleti hakkında bir diğer şâhidin İbn Abbas'a ait merfû' şu rivâyet olduğunu bildirmiştir: “*Size cihad farz kılındı; en üstün cihat da sınırdadır. En üstün nöbet yeri de Aşkelondur.*” Taberânî onu eserine aldı.

İbn Arrâk, bu rivâyeti Heysemî'nin *el-Mecme*'inde naklettiğini ve râvilerinin sika olduğunu söylediğini bildirmiştir.

Enes b. Mâlik'in konuyla ilgili rivâyeti: “*Kim, Aşkelon'da uyuyarak nöbet tutsa, Allah onun yerine namazlarını meleklere kaldırtır. Ve onu cennette namaz kılanlarla birlikte haşreder.*”. şeklindedir. Bu rivâyete, İbn Neccâr *Tarih*'inde yer vermiştir.

İbn Abbâs'ın konuyla ilgili şu manada bir rivâyeti bulunur: “*Şam sizindir; muhakkak ki Allah Şam ve onun halkına kefildir; Aşkelon ise Şam'dan daha önemlidir. Muhakkak ki o, ümmetime aittir ve ona döner ve orada yaşayanlar hayır ve afiyettir.*” Taberânî eserinde bu rivâyete yer vermiştir. Ebû Ümâme'nin hadisi ise: “*Kim Aşkelon'da bir gün ve bir gece nöbet tutarsa altmış sene sonra da ölse, kâfir memleketinde bile olsa şehit olarak ölür.*” İbn-i Asâkîr de bu rivâyeti eserinde nakletmiştir.¹¹⁴⁰

Rivâyetin devamında “*Allah onunla yetmiş bin kişiyi hesap görmeden cennete koyar.*”. ifâdesinin de yer aldığı tespit edilmiştir.¹¹⁴¹ İbnü'l Cevzî bu rivâyetin Hz. Peygamber'den gelen sahih bir ifâde olmadığına hükmetmiştir. İbn Ömer'in hadisine gelince onun ilk tariki Bısr b. Meymûn'dandır. Yahyâ b. Maîn insanların bu hadisin alınmayacağı konusunda icmâ' ettiklerini söylemiştir. Ahmed b. Hanbel bu rivâyetin hiçbir şey ifâde etmediğini, Sa'dî de râvisinin güvenilir olmadığını bildirmişlerdir. Hamza b. Hamza'dan nakledilen ikinci tarife gelince Ahmed b. Hanbel'in onun hakkında rivâyeti terk edilen bir kimse olduğunu bildirdiği, Nesaî ve Dârekutnî'nin de rivâyeti terk edilmiş bir kimse olduğunu söyledikleri, İbn Adî'nin onun hadis uyduran kimse olduğunu kendisinden rivâyetin helal olmadığını bildirdiğini nakletmiştir.¹¹⁴²

Aktarılan değerlendirmelerden anlaşıldığı üzere ilgili rivâyete râvileri sebebiyle uydurma hükmünün verildiğini söyleyebilmemiz mümkün gözükmemektedir.

2.333. “Masumiyet; Bulamamandır.”

Kâvucî rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹¹⁴³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Mağâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz; Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l-Merfû'a,*

¹¹⁴⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-Merşû'*, 1994, 119.

¹¹⁴¹ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî, *el-Müsned* (Müessesetü'r-Risâle, 2001), 65.

¹¹⁴² Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî Ebû'l-Ferec, *el-Mevzû'ât* (Medine: Muhammed Abdulmuhsin, 1431), 2/54.

¹¹⁴³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-Merşû'*, 1994, 121.

Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce olarak bildirmiş rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹¹⁴⁴

Bunların hâricinde bizim rivâyeti tespit ettiğimiz eser ise, *ed-Dürerü'l-müntesîre fî'l-ehâdîsi'l-müştehiredir*.

Onun benzeri: “Gerçekten kullarımdan öylesi vardır ki, ancak yoksulluk ıslah olur ve onu zengin edersem, bu onu şımartır.” şeklinde nakledilmiştir.¹¹⁴⁵ Abdullah bin Ahmed, *Zevaid-i Züh'd*'de Avn bin Abdullah'tan rivâyet etmiştir: “Dünyadan bir şey isteyip de bulamamak günahtır.”¹¹⁴⁶ Mutasavvıfların ve İmam Şafi'nin meşhûr sözlerinden olduğu söylenmiştir.¹¹⁴⁷ *Esne'l-meṭâlib fî ehâdîs muhtelifeti'l-merâtib*'de rivâyetin bir hadis olmadığına hükmedilmiştir.¹¹⁴⁸

2.334. “Yoksulluk, Günahkârların Prangasıdır.”

Kâvukcî bu lafızla bir naklinin bulunmadığını söylemiştir.¹¹⁴⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiş rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹¹⁵⁰

Rivâyeti tespit ettiğimiz *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*'de rivâyetin şu manaya geldiği zikredilmektedir: “Kullarımdan öyleleri vardır ki, ancak fakirlikle ıslah olurlar, eğer onları zenginleştirirsem, bu onları mahveder.”¹¹⁵¹ *Keşfü'l-ḥafâ*'da da rivâyet hakkında aynı değerlendirme yapılmıştır.¹¹⁵² Abdurrahman el-Hût ise onun bir hadis olmadığına hükmetmiştir.¹¹⁵³

2.335. “Unutarak Kıymetinizi Yüceltin.”

Kâvukcî onun hadis olmadığına hükmetmiştir.¹¹⁵⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene, Muhtasarü'l-Maḳâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû', Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.¹¹⁵⁵

Araştırmalarımız neticesinde Sehâvî'nin bu rivâyete rastlamadığını söylediğini, Tenzîl'de rivâyetin: “Öğrendiğinde canını sıkacak şeyleri sorma!” şeklinde aktarıldığını tespit ettik.¹¹⁵⁶ Abdurrahman el-Hût onun hadîs olmadığına hükmetmiştir.¹¹⁵⁷

¹¹⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 121.

¹¹⁴⁵ Sehâvî, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, 1985, 456.

¹¹⁴⁶ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesîre*, ts., 87.

¹¹⁴⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 1/256.

¹¹⁴⁸ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 191.

¹¹⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 121.

¹¹⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 121.

¹¹⁵¹ Sehâvî, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, 1985, 456.

¹¹⁵² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/60.

¹¹⁵³ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 198.

¹¹⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 121.

¹¹⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 121.

¹¹⁵⁶ Sehâvî, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, 1985, 457.

¹¹⁵⁷ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 183.

2.336. “Onların Beyinleri, Avret Yerlerindedir.”

Kâvukcî Sehâvî'nin: Bilinen sağlam bir kaynakta yer almadığını söylediğini bildirmiştir.¹¹⁵⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Mağâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Ğamméz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹¹⁵⁹

Bizim rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmeyi şu şekilde aktarmamız mümkün gözükmektedir: Kurtubî, Ali'den buna benzer şu manaya gelen bir rivâyeti nakletmiştir: “*Ey insanlar, kadınlara hiçbir konuda itaat etmeyin ve onlara zor bir iş de yapturmayın, çünkü yapmak istediklerini gerçekleştirirlerse, itaatsizlik ederler. Yalnız kaldıklarında dinden ayrılabilirler. Onların hevâlarından da sakının. Onlarda, Yahûdilerin üç özelliği vardır: Zulmettikleri halde mazlum görünürler, yalancı olduğu halde yemin ederler, doğruyu bildikleri halde onu inkâr ederler.*” Bu konuda nakledilen merfû' bir diğer rivâyet de şu şekildedir: “Benden sonra erkeklere, kadınlardan daha zararlı bir fitne bırakmadım ve içinizde, meylettikleri hâlde, bir erkeğin gönlünü çalmayan bir kadın görmedim.”¹¹⁶⁰ *Keşfü'l-Hafâ*'da da rivâyetin aynı şekilde değerlendirildiği tespit edilmiştir. *Esne'l-meâlib fî eĥâdiş muĥtelifeti'l-merâtib*'de ise herhangi sağlam bir dayanağının bulunmadığı bildirilmiştir.¹¹⁶¹

2.337. “İznin Alâmeti, Kolaylıktır.”

Kâvukcî “*İcâzetin alâmeti; işlerin kolaylığındadır.*” şeklinde de nakledildiğini, Ali el-Kârî'nin de onun sarîh sünnete dayanan bir aslının olmadığını söylediğini bildirmiştir.¹¹⁶²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mağâşidü'l-Hasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiştir. *Kitâbü't-Temyîz*'de onun hadis olmadığına hükmedilmiştir.¹¹⁶³

Rivâyet hakkında elde ettiğimiz bilgileri şu şekilde sıralamamız mümkündür: Necm onun hikmetli sözlerden olabileceğini Hz. Peygamber'e dayanan merfû' bir karşılığının bulunmadığını bildirmiştir.¹¹⁶⁴ *Kitâbü't-Temyîz*'de, Sehâvî'nin ondan bahsetmediği ve bir hadis olmadığı söylenmiştir. Onu, Âişe'den rivâyet eden Ebu Ya'lâ'nın şu manada bir hadîsi bulunmaktadır: “*Her şeyi Allah'tan iste, enginliği bile, çünkü Allah kolaylaştırmasa, kimse kolaylaştırmaz.*”¹¹⁶⁵ Abdurrahman el-Hût onun bir hadîs değil, âlimlere âit bir söz olduğunu bildirmiştir.¹¹⁶⁶

¹¹⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 121.

¹¹⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 121.

¹¹⁶⁰ Sehâvî, *el-Mağâşidü'l-Hasene*, 1985, 457.

¹¹⁶¹ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 183.

¹¹⁶² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 121.

¹¹⁶³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 121.

¹¹⁶⁴ Sehâvî, *el-Mağâşidü'l-Hasene*, 1985, 458.

¹¹⁶⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/63.

¹¹⁶⁶ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 190.

2.338. “Ümmetimin Âlimleri; İsrailoğulları’nın Peygamberleri Gibidir.”

Kâvukcî, Tirmizî, Demîrî, Zerkeşî ve İbn Hacer’in bu rivâyetin bilinen sağlam bir kaynaktan yer almadığını söylediğini, *Muhtasaru’l-Makâsîd*’da Zürkânî’nin bu hadisi rivâyet ettiği bildirmiştir.¹¹⁶⁷

Zemerlî, Ali el-Kârî’nin “Âlimler, peygamberlerin vârisidir.” hadisinin, Ebu’d Derdâ’dan rivâyet edildiğini bildirdiğini nakletmiştir. Rivâyetin kaynaklarını ise, *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasaru’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-Hafâ*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *et-Tezkire*, *el-Ğammêz*, *ed-Dureru’l Muntessira*, *el-Masnû’*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *el-Fetêve’l Hadîsiyye*, *Esne’l-meţâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetu’l Behce* olarak zikretmiştir. Fevâz Ahmed Zemerlî bu sözün İmam Sehâvî’ye ait olduğunu söylemiştir. “Âlimler, peygamberlerin vârisleridir.” hadîsine gelince de onu Ebû Dâvud’un rivâyet etmiştir. Rivâyet, Tirmizî, İbn Mâce ve Dârimî de de yer almaktadır.¹¹⁶⁸

Rivâyeti tespit ettiğimiz *et-Tezkire fi’l-ehâdîsi’l-müştehire*’de rivâyetin bir kaynağının bulunmadığı söylenmiştir.¹¹⁶⁹ Kemâl ed-Demîrî onun herhangi bir kaynaktan tespit edilemediğini ve mu’teber bir hadîs kitabında yer almadığını bildirmiştir. Bunula birlikte Hz.Peygamber’in şu sözü sâbit bir şekilde sahihtir: “Âlimler, peygamberlerin vârisidir.”¹¹⁷⁰

2.339. “İlim İkidir: Din İlimleri, Beden İlimleri.”

Kâvukcî: “Tıpkı *Hulâsa*’daki gibi uydurmadır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹¹⁷¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Hulâsa*, *el-Masnû’*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *Keşfü’l-Hafâ*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *el-İlelu’l Mutenâhiye* olarak zikretmektedir.¹¹⁷²

Tespitlerimize göre *Hulâsa*’da onun için uydurma denmiştir. Aynı zamanda Zeyl’de Hasan’ın Huzeyfe’den müselsel şu rivâyetinin yer aldığı bildirilir: “*Rasûlullah’a bâtının ne olduğunu sordum. O da bana: “Bunu Cibrîl’e sordum o da: bu benimle sevdiğim, dostlarım ve seçkinlerim arasında bir sırdır, ben onu onların kalplerine bırakırım, onu ne yakîn bir melek ne de bir peygamber görmez.”* İbn Hacer onun uydurma olduğunu söylemiş ve Hasan’ın Huzeyfe ile hiç görüşmediğini bildirmiştir. Suyuti, bu rivâyetin İmam Şâfî’ye âit bir söz olduğunu söylemiştir.¹¹⁷³ *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*’da, Sağânî’nin rivâyete uydurma hükmünü verdiği nakledilmektedir.¹¹⁷⁴

¹¹⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 121.

¹¹⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 121.

¹¹⁶⁹ Zerkeşî, *et-Tezkire fi’l-ehâdîsi’l-müştehire*, 1986, 166.

¹¹⁷⁰ Sehâvî, *el-Ecvibetü’l-merzıyye*, ts., 1/248.

¹¹⁷¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 122.

¹¹⁷² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 122.

¹¹⁷³ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 2/68.

¹¹⁷⁴ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 284.

2.340. “Her Hayrın Engelleyeni Vardır.”

Kâvukcî onun hadîs olmadığını söylemiştir. ¹¹⁷⁵

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*; *el-Ğammêz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meâtlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmektedir. ¹¹⁷⁶

Araştırmalarımıza göre bu rivâyetin, şeytân, onun oyunları ve hileleri açısından söylenmiş olduğu ihtimâli değerlendirildiğinde sahih bir söz olduğu söylenebilir. Ahmed b. Hanbel, Nesaî ve İbn Hibbân'ın sahih hükmünü vererek, Sebra bin El-Fakîh'den rivâyet ettiği bu hadîsin metnini şu şekilde nakletmiştir: “Allah'ın Resulü'nü işittim, Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun, de ki: “Şeytan kendi yollarında Âdemoğlu'nun üzerine oturdu, İslam yolu da onun üzerine oturdu.” ¹¹⁷⁷

Kitâbü't-Temyîz'de rivâyetin hadîs olmadığı ama manâsının sahih olduğu söylenmiştir. *Bedrü'l Münîr*'de, Şa'ranî'nin şu değerlendirmesine yer verilmiştir: “Ve bu, şeytanın, “Onları senin doğru yoluna koyacağım” sözüyle desteklenmektedir. ¹¹⁷⁸ *Keşfü'l-Hafâ*'da rivâyetin hadîs olmadığına hükmedilmiştir. ¹¹⁷⁹

2.341. “Size, Soğanı Tavsiye Ediyorum, Muhakkak ki O, Konuşmayı Güzelleştirir ve Çocuğu İyileştirir.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin onun ancak bir yalan olduğuna hükmettiğini bildirmiştir. ¹¹⁸⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmektedir. Rivâyet ne zikredilen kaynaklardan herhangi birinde ne de bunları dışında bir kaynaktan tespit edilmiştir. ¹¹⁸¹

2.342. “Sizler, Yaşlılarımızın Dinine Uyun.”

Kâvukcî onun uydurma olduğuna hükmetmiştir. ¹¹⁸²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *ed-Dureru'l Muntessira*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Ğammêz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Ma'rifetu't Tezkira*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meâtlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Mecrûhîn*, *Mîzânü'l-i'tidâl* olarak bildirmektedir. ¹¹⁸³

Araştırmalarımızdan elde ettiğimiz bilgilere göre Sehâvî rivâyetin herhangi bir aslı/dayanağı olmadığını söylemiş, Deylemî de Abdurrahmân b. Beylemânî'nin İbn Ömer'den merfû' şu rivâyetini nakletmiştir: “Eğer, âhir

¹¹⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 122.

¹¹⁷⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 122.

¹¹⁷⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 463.

¹¹⁷⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/68.

¹¹⁷⁹ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 186.

¹¹⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 122.

¹¹⁸¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 122.

¹¹⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 122.

¹¹⁸³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 122.

zamanda hevâlar çoğalır, o zaman çöl ehlinin ve kadınların dinine uymalısınız.”. Deylemî, Beylemânî'nin de ileri derecede zayıf bir râvî olduğunu söylemiştir. İbn Hibbân da, Beylemânî'nin, babasından nüsha olarak tamamı mevzû' olan iki yüz kadar hadîs rivâyet ettiğini ve onları delil olarak zikretmenin câiz olmadığına hükmetmiştir.¹¹⁸⁴ Dureru'l Muntessira'da da aynı şekilde rivâyetin senedinin ileri derecede zayıf olduğu söylenmiştir.¹¹⁸⁵ Sağânî de bu rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹¹⁸⁶ İbn Tâhir el-Makdisî de bu rivâyetin herhangi bir kaynaktaki aslına rastlamadığını söylemiştir.¹¹⁸⁷ Abdurrahman el-Hût da aynı değerlendirmede bulunmuştur.¹¹⁸⁸

2.343. “Size, Mercimeği Tavsiye Ediyorum, Çünkü o, Kalbi Yumuşatan, Merhameti Arttıran Bir Nimettir; Onda Yetmiş Peygamber Kutsanmıştır. -Bir Başka Lafızla- Sonuncusu İsâ'dır.”

Kâvukcî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “Mercimeğin en üstün şey ilan edilmesi Yahûdilerin şehvetidir. Görünüşe göre bu hadîs, bildircin, helva ve buna benzer yiyeceklerin övülmesi hakkında uydurulmuştur. İbnü'l Mübârek'e bu rivâyet sorulduğunda şaşırıp “bunu benden mi rivâyet ediyorlar?” demiştir. Mercimek hakkında en çok bilinen şey onun Yahudilerin şehveti olduğudur. Onu, bir peygamber kutsamış o da hastalıklara şifa olmuştur. Onu peygamberler kutsamış olmasalardı ne olacaktı? Şüphe yok ki Allah onu en aşağı olarak vasıflandırmış, onu helva ve bildircin etine tercih edeni kınamıştır. Mercimeği de soğan ve sarımsağa yakın kılmıştır. İsrâiloğulları peygamberlere iftira etmişler ve mercimeği yüceltmişlerdir. Bu sebepten de şu hastalıklara yakalanmışlardır: yüzleri kararmış, solukları kesilmiş, şiddetli rüzgârlara maruz kalmışlar, nefesleri daralmış, kanın bozulmasından kaynaklanan onlara mahsus hastalıklar yakalanmışlardır. Bu hadîs bildircin, helva ve benzer şeylerle ilgili uydurulan rivâyetlere benzemektedir.”¹¹⁸⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münif*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmektedir. *Keşfü'l-hafâ*'da rivâyet hakkında Necm'in yaptığı değerlendirme yer almaktır: “Mercimek hadîslerinden hiçbir sahîh rivâyet bulunmamaktadır.” *Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimî*'de merhameti yerine gözyaşını artırır lafızıyla nakledildiği ve bunun doğru olabileceği bildirilmiştir.¹¹⁹⁰

Aclûnî'nin rivâyet hakkındaki, “bu hadîsi nakleden râvînin hiçbir rivâyetinin sahîh değildir.” değerlendirmesini tespit ettik.¹¹⁹¹ Rivayeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* ve *Esne'l-me'tâlib*tir. *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da bununla ilgili bir başka rivâyet şu

¹¹⁸⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 464.

¹¹⁸⁵ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntessire*, ts., 150.

¹¹⁸⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/71.

¹¹⁸⁷ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 505.

¹¹⁸⁸ el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 188.

¹¹⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 123.

¹¹⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 123.

¹¹⁹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 123.

şekildedir: "Mercimek yetmiş peygamber tarafından kutsal kılındı.". Orada bu rivâyetin uydurma olduğuna hükmedilmiştir.¹¹⁹² Abdurrahmân el-Hût rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹¹⁹³

2.344. "Siyah Gözlü Sevimli Yüzlü Kişilere Yönelin, Muhakkak ki Allah Sevimli Olana Azap Etmekten Hayâ Eder."

Kâvucî bu rivâyetin fâsıklar tarafından uydurulduğunu bildirmiş ve uyduran kişiye lanet etmiştir.¹¹⁹⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmiştir.¹¹⁹⁵

Rivâyet ne zikredilen kaynaklarda ne de bunların hâricinde bir eserde tespit edilememiştir.

2.345. "Salih Erkeklerin İşi, Dikiş Dikmek; Salih Kadınların İşi İse Eğirmektir."

Kâvucî İbnu'l Cevzî'nin onun uydurma olduğuna hükmettiğini bir diğer muhaddisin de rivâyeti terk edilen bir hadis olduğunu söylediğini bildirmiştir.¹¹⁹⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Mizânü'l-i'tidâl*, *el-Lîsan*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Târihu Bağdâd* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiştir. Bu rivâyeti Ebû Eşyah ve İbn Lâl nakletmişlerdir.¹¹⁹⁷

2.346: "Üzüm İkişer, Hurma da Birer Birer Yani; Üzümler İkişer İkişer, Hurma Teker Teker Yenilir."

Kâvucî rivâyetin bilinen sağlam bir kaynakta aslı olmadığını Arap olmayanların arasında yaygın olduğunu bildirmiştir.¹¹⁹⁸

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Mağâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce fi'l* olarak zikretmektedir.¹¹⁹⁹

Abdurrahman el-Hût'un bu rivâyet hakkında İranlılar'ın sözlerinden olduğunu ifâde ettiği tespit edilmiştir.¹²⁰⁰

2.347. "Salihlerden Bahsedildiğinde Rahmet İner"

Kâvucî onun, Irâkî'nin *Muğni*'de bildirdiği gibi merfû' bir aslı olmadığını söylemiştir.¹²⁰¹

¹¹⁹² Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 161.

¹¹⁹³ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 188.

¹¹⁹⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 123.

¹¹⁹⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 123.

¹¹⁹⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 124.

¹¹⁹⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 124.

¹¹⁹⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 124.

¹¹⁹⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 124.

¹²⁰⁰ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 192.

¹²⁰¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 124.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Makâsîd, Muhtasaru'l Makâsîd, Masnû', Temyîz, Ğammêz, Tahzîru'l Müslimîn, Nuhbetü'l Behce Esrârü'l Merfûa, Keşf, İhyâ, Fevêid, Esne'l Metâlib* olarak bildirmiş burada “Salihler anıldığında rahmet iner.” şeklinde nakledildiğini zikretmiştir.¹²⁰²

Rivâyet hakkında şu bilgiye ulaştık: Ebu Amr bin Necid, Ebu Ca'fer bin Hamdân'a hadîsleri hangi niyetle yazdığını sordu. “Salihler anıldığı zaman rahmetin indiğini görmüyor musun, Allah'ın Resulü sâlihlerin başıdır.” şeklinde cevap verdi.¹²⁰³ Zemahşerî Risale'de bu rivâyeti nakletmiş, sahîh kaynaklarda yer aldığını ifâde etmiştir.¹²⁰⁴ Irâkî, bunun hadîs değil, Süfyân b. Uyeyne'ye ait bir söz olduğunu söylemiştir. Ebû Nuaym da Irâkî'yle aynı görüşü savunmuştur.

2.348. “Uzunluğu Üç Bin Üç Yüz Otuz Üç Arşındır ve Nuh (a.s) Boğulmaktan Korktuğu Zaman: “Beni Kucağında Taşı Dediğinde Tufan Onun Bilek Kemiğine Bile Ulaşmamış, Denize Dalmış ve Deniz Suyu Ancak Beline Ulaşmıştır. Denizden Balınayı Almış Onu Güneşte Kızartmıştır. Bir Kayayı Söküp Musa'nın (a.s.) Askerlerinin Üzerine Geçirmek İstemiş, Bunun Üzerine Allah, Kayayı Onun Boynuna Geçirmiştir.

Kâvuvcî, İbn Kayyımî'î Cevziyye'nin, bu hadisin uydurulmasına değil, tefsir ve hadîs âlimlerinin eserlerinde bu rivâyeti nakletmelerine şaşırıldığını söylediğini nakletmiştir ve rivâyetin bâtil olduğunu destekleyen sahîh hadîslerin bulunduğunu bildirmiştir.¹²⁰⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde *el-Menârü'l-münîf, el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-hafâ, Tahzîru'l-müslimîn, Kitâbu'l İsti'zên Müslim, Kitâbu'l Cenne, Müsned* olarak zikredilmiştir. *Tahzîru'l-müslimîn*'in matbusunda boğazına ulaştı şeklindeki ifadenin hatalı olduğunu söylemiştir.¹²⁰⁶

Rivâyetin yalnızca “*Keşfü'l-hafâ*” daki tarîki tespit edilmiştir. Orada bildirildiğine göre bu rivâyet mevzû' hadîsler arasındadır. Mevzû' hadîsler arasında, bazı sapkınların veya cahil mutasavvıfların, surelerin faziletleri hakkında uydurdukları hadîsler vardır. Bu rivâyet de Vâhidi, Sa'lebî, Zemahşerî ve Beydâvî'nin tefsirlerinde yer alır. Suyûti *Tedrîb*'de, tüm sureler hakkında Ubeyy ibn Ka'b'dan rivâyetlerin bulunduğunu söylemiştir.¹²⁰⁷

Ğayn Harfi

2.349. “Garipler, Peygamberlerin Vârisleridir, Allah'ın Gönderdiği Hiçbir Peygamber Yoktur ki Kavminin Garibi Olmasın.”

Kâvuvcî Enes'den merfû' olarak rivâyet edildiğini, *Muhtasaru'l-Makâsîd*'da bâtil olduğuna hükmedildiğini belirtmiştir.¹²⁰⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Firdevs, el-Makâşidü'l-ħasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-*

¹²⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 124.

¹²⁰³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ħasene*, 1985, 467.

¹²⁰⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/70.

¹²⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 124.

¹²⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 124.

¹²⁰⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 2/510.

¹²⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 126.

Ğammêz, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmektedir. Sehavî'ye ait yahut ona atfedilmiş bir söz olduğunu söylemiştir.¹²⁰⁹

Rivâyet hakkında Sehâvî'nin eserinden tespit ettiğimiz değerlendirme şu şekildedir: “*Enes'ten rivâyet edilen Sam'an bin Al-Mehdî nüshasında şöyle anlatılır: “Gariplere cömert davranın, çünkü kıyamet günü şefaati vardır ki siz de onların şefaatiyle kurtulursunuz.” El-Deylemî, bunu Ebû Saîd'den nakletmiştir. İbn Abbas'ın da benzer bir rivâyeti bulunmaktadır. İbn Abbas onu: “Kim bir garibe hürmet ederse, ona cennet farzdır.” ifâdesiyle nakletmiştir.*¹²¹⁰

*Esne'l-meâlib'de:“Garipler, peygamberlerin varisleridir” şeklinde geçtiği ve bâtil olduğu söylenmiştir. “Gariplere cömert davran, çünkü onların şefaati vardır.” şeklinde rivâyet edilmiştir.*¹²¹¹

2.350. “Şarkı Söylemek ve Alay Etmek Kalpte Nifak Bitirir Tıpkı, Suyun Otu Bitirdiği Gibi.”

Onu, Deylemî Enes'den merfû olarak rivâyet etmiştir, *Muhtasaru'l-Makâsıd*'da geçtiği ve Nevevî'nin söylediği gibi o sahîh değildir.¹²¹²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Ğammêz*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Fetêve'n Nevevî*, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *Mişkâtü'l Mesâbih*, *Zaifu'l Câmî* olarak bildirmiştir. Deylemî, onu *Firdevs'de* rivayet etmiştir, bu da Sehavî'nin rivâyetiyle aynıdır. Câbir'den merfû olarak: “*Şarkı söylemek, suyun tarlada bitirdiği (yetiştirdiği) gibi kalpte nifak yeşertir*” şeklinde bir rivayet bulunmaktadır. Beyhakî onu, *Şu'abü'l-îmân'da*, İbn Ebi'd Dünya “*Zemmu'l Mulahî*” de rivayet etmiştir ve onun senedi zayıftır. İbn Mesûd'un merfû rivayeti de: “*Şarkı söylemek, tıpkı suyun bitki yetiştirdiği gibi kaptaki nifak yeşertir*” şeklindedir. Onun senedi tıpkı *Zaifu'l Câmî'deki* gibi zayıftır.¹²¹³

Tespitlerimize göre rivâyeti Deylemî eserinde nakletmiş, Nevevî sahîh olmadığını söylemiştir.¹²¹⁴ Bu değerlendirme *Munâvî'de* de geçmektedir.¹²¹⁵

2.351. “Şarkı Söylemek, Zinanın Büyüsüdür.”

Nevevî, *Sahîh-i Müslim'e* yazdığı şerhte onun Ali el-Kârî'nin bir sözü ve diğer tarîkler arasında en meşhur rivâyet olduğunu söylemiştir.¹²¹⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *Mecmeu'l emsâl* olarak zikretmiş; *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-*

¹²⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 126.

¹²¹⁰ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 473.

¹²¹¹ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 194.

¹²¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 126.

¹²¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 126.

¹²¹⁴ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 254.

¹²¹⁵ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 194.

¹²¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 127.

ehâdîsi'l-Mevdûa'da “zinanın büyüüdür” lafzından kastın, muhakkak ki şarkı zinâyâ davet eder ve ona rağbeti arttırır” şeklinde olduğunu bildirmiştir.¹²¹⁷

Rivâyetin yalnızca *Keşfü'l-hafâ'da* yer alan târîki tespit edilmiştir. Orada Aliyyu'l Kârî'nin rivâyet hakkındaki “o, *Fudayl b. İyad'ın sözüdür.*” değerlendirmesine rastlanmıştır.¹²¹⁸

Fe Harfi

2.352. “Cesur, Dünyalık Elde Eder.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin rivâyeti bilmediğini söylediğini nakletmiştir.¹²¹⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-Hasene, Kitâbü't-Temyîz, Muhtasaru'l-Makâsîd, el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-hafâ, el-Ğammêz, Esne'l-meâtlib, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.¹²²⁰

Rivâyetin *el-Makâşidü'l-Hasene* ve *Keşfü'l-hafâ'daki* târîklerine ulaşılmıştır. Sehâvî bu şekilde bir rivâyetle karşılaşmadığını ancak buna yakın: “*Cesur tüccar rızıklandırılmıştır.*”. manâsında bir rivâyetin bulunduğunu söylemiştir. Deylemî de bu hadisi, Hüseyin b. Ali'den merfû' olarak senedsiz bir şekilde rivâyet etmiştir.¹²²¹

2.353. “İyimserlik, Mantığa Vekildir.”

Kâvukcî rivâyetin bu lafızlarla nakledilmediğini söylemiş ve Ebû Dâvud'un *Sünen*'inde buna benzer şu rivâyetin yer aldığını söylemiştir: “*Bilinmeyen şeyleri, senden öğrendik.*”.¹²²²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, Esne'l-meâtlib, Mizan* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiştir. Rivâyet, *Mizânü'l-i tidâl*'de, *el-Le'âli'l-maşnû'a'da* ve *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa'da*: “*Belâ, dilin vekilidir*” olarak nakledilmiştir.¹²²³

Rivâyetin *el-Makâşidü'l-Hasene'de*: “*geleceği senin ağzından öğrenirdik*” manasında nakledildiği tespit edilmiştir.¹²²⁴ Orada Sehâvî bu rivâyetin bazı mutasavvıfların şu sözüne benzediğini bildirmiş ve sıhhati hakkında bir değerlendirme zikretmemiştir: “*Yaratılışın dilleri hakikatin bayrakları veya kalemleridir.*”¹²²⁵ Aclûnî'nin *Keşfü'l-hafâ'sından* rivâyet hakkında şu değerlendirmesi tespit edilmiştir: “*Taberani, bu hadisi, Eş'as bin Ebî Şa'ta'dan rivayet etti. Onu çok anma, çünkü bir işe gökte hükümlü olduğu zaman, onun yeryüzünde gerçekleşmesi daha hızlıdır.*”¹²²⁶ Aclûnî bu rivâyetin

¹²¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 127.

¹²¹⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 2/82.

¹²¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 128.

¹²²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 128.

¹²²¹ Sehâvî; *Makâsîdu'l Hasene*;477.

¹²²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 128.

¹²²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 128.

¹²²⁴ Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdîrrahmân b. Muhammed Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene* (Beyrut: Dârü'l-Küttâbi'l-Arabî, 1985), 479.

¹²²⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 609.

¹²²⁶ Ebü'l-Fidâ İsmâil b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ* (Kahire: Mektebetü'l-Kudsî, ts.), 180.

hadis olmadığına hükmetmiştir.¹²²⁷ Abdurrahmân el-Hût da bu rivâyetin bir benzerini: “*Dil, belânın vekîlidir.*” şeklinde nakletmiştir.¹²²⁸

2.354. “Allah; İsmail’e Bir Koç Feda Etti.”

Kâvukcî bunun doğru bir söz olduğuna delil olarak:” *Biz, (oğlunun canına) bedel olarak ona iri bir kurbanlık verdik.*”. meâlindeki âyet-i kerîme zikretmiştir. (*Saffât* 107) İsmâil ve İshâk’ın kurbân edilmelerine gelince, onun sabit ve sahîh bir kaynağının bulunmadığını söylemiştir. Suyûtî ve diğerlerinin ise bu hususta herhangi bir yorum yapmadığını belirtmiştir.¹²²⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasarü’l-Makâsîd, Kitâbü’t-Temyîz, el-Esrârü’l-merfû’a, Keşfü’l-hafâ, en-Nuhbetü’l, Esne’l-meâtlib, Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmiştir. O, Aclûnî’nin, Necm’in bu rivâyetten, âyet-i kerîmeye değinmeden bahsettiğini söylediğini, “*feda etti*” ifâdesinin meçhul siygasıyla nakledildiği rivâyet için de hadis değil sahîh bir söz olduğunu söylediğini zikretmiştir. *Tahzîru’l-müslimîn’de* de kurbanın, İsmail (a.s.) için olduğu hususunda muhakkiklerin ittifakı olduğu bilgisinin yer aldığını söylemiştir.¹²³⁰

Araştırmalar neticesinde *Tahzîru’l-müslimîn’den* başka herhangi bir kaynakta rivâyete ve değerlendirmesine rastlanmamıştır.

2.355. “Güç Yetirilemeyecek Olandan Kaçınmak; Peygamberlerin Sünnetidir.”

Kâvukcî lafzının bir dayanağı olmadığını, manası itibariyle bâtil olduğunu söylemiştir.¹²³¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü’l-merfû’a, Keşfü’l-hafâ* ve *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmektedir.¹²³²

Al-Kari bu rivâyetin bir aslı olmadığını, manasının da bâtil olduğunu, Hz. Peygamber’in bir şeyden kaçtığını söyleyen kimsenin de küfre düşeceğini, hicretin de bir kaçış olduğunu ancak onun Allah-u Tealâ’nın emriyle olduğunu söylemiştir.¹²³³

2.356. “Menekşe Yağının Diğer Yağlara Üstünlüğü; Ehli Beytimin Diğer Yaratılanlara Üstünlüğü Gibidir.”

Kâvukcî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹²³⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât, el-Le’âli’l-maşnû’a, Tenzîhü’ş-şerî’a, el-Menârü’l-münîf, Câmiu’s Sağîr, el-Mecrûhîn, el-Mizan*

¹²²⁷ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 85.

¹²²⁸ el-Hût, *Esne’l-meâtlib*, 1997, 197.

¹²²⁹ Aralarındaki zıtlık için bir çözüm bulunamayan hadislerin hiçbirleriyle, bir çözüm bulununcaya kadar amel edilmemesi. Tafsilât için bkz. <https://isamveri.org>.

¹²³⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 128.

¹²³¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 129.

¹²³² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 129.

¹²³³ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 85.

¹²³⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 129.

Ma'rifetu't Tezkira, el-Esrârü'l-merfû'a, Lisânu'l Mizan, el-Mevzuât olarak zikretmiştir.¹²³⁵

Esne'l-meâlib'de rivâyetin başka bir lafızla da nakledildiği ancak her ikisinin de uydurma olduğu bilgisi tespit edilmiştir.¹²³⁶

Zikredilen diğer kaynaklarda ilgili rivâyete ulaşamamıştır.

2.357. “Menekşe Yağının Diğer Yağlara Üstünlüğü; İslam'ın Diğer Dinlere Üstünlüğü Gibidir.”

Kâvukcî, İbnu'l Kayyım'ın *Tenfihu't Tahkik*'te bu rivâyetin bâtil ve uydurma olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.¹²³⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Firdevs, Mevzûât, el-Le'âli'l-maşnû'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretmiştir. Ve eserde daha önce “*Yağların efendisi menekşedir.*” rivâyetinin zikredildiğini bildirmiştir.¹²³⁸

Konuyla ilgili benzer rivâyetler bulunsa da zikredilen şekliyle bu rivâyet ve onun hakkında bir değerlendirme herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.358. “Recep Ayının Diğer Aylara Üstünlüğü, Kur'an'ın Diğer Kelamlara Üstünlüğü Gibidir; Şaban Ayının Üstünlüğü, Benim Diğer Peygamberlere Üstünlüğüm Gibidir; Ramazan Ayının Üstünlüğü Allah'ın Kullarına Üstünlüğü Gibidir.”

Kâvukcî ona İbn Hacer'in uydurma dediğini bildirmiştir.¹²³⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Mağâşidü'l-ḥasene, Muhtasarü'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-ḥafâ, el-Ğammêz, el-Mevzuât, Tenzihü's-şerî'a, el-Masnû', Tebyînu'l Aceb, en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmektedir. O, Deylemî'nin, onu *Firdevs*'te naklettiğini söylemiştir.¹²⁴⁰

Rivâyet zikredilen kaynaklarda ya da bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.359. “Pırasanın Diğer Bakliyata Üstünlüğü; Ekmeğin Diğer Hububata Üstünlüğü Gibidir.”

Kâvukcî bu rivâyetin Mısırlı mürtedlerin uydurmalarına benzediğini belirtmiştir.¹²⁴¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if, Mevdûât, el-Le'âli'l-maşnû'a* ve *Tenzihü's-şerî'a* olarak bildirmektedir.¹²⁴²

Ancak rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

¹²³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 129.

¹²³⁶ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 195.

¹²³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 129.

¹²³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 129.

¹²³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 129.

¹²⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 129.

¹²⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 129.

¹²⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 129.

2.360. Nergisin Üstünlüğü; Aynı Şekilde Mercanköşk, Süt, Gül ve Benzeri Şeylerdeki Üstünlüklerle İlgili Rivayetler

Kâvukcî, İbn Kayyım el-Cevzî'nin bu tür rivâyetlerin hepsinin iftira olduğunu söylediğini bildirmiştir.¹²⁴³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a* ve *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'îf* olarak zikretmiştir.¹²⁴⁴

Ancak zikredilenlerde de yahut bunların dışında başka bir eserde rivâyet tespit edilememiştir.

2.361. “Fakirlik Benim Övüncümdür ve Onunla İftihar Ederim.”

Kâvukcî bu rivâyetin İbn Teymiyye'ye göre Hz. Peygamber adına uydurulan bir yalan olduğunu bildirmiştir.¹²⁴⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Eḥâdîsü'l-kuşşâş*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak bildirmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹²⁴⁶

Ancak rivâyet zikredilen eserlerde veya bunun dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.362. “Susana Rabbi Yeter.”

Kâvukcî, rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹²⁴⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş ve herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹²⁴⁸

el-Makâşidü'l-ḥasene'de rivâyetin benzerinin şu şekilde nakledildiğini tespit ettik: “Allah susanın dostudur.” Bunun manasının doğru olduğu söylenmiştir.¹²⁴⁹ Aliyyu'l Kârî bu rivâyetin manasını karşılayan “*Kim susarsa kurtulur; kim Allah'a tevekkül ederse Allah ona yeter.*”. manasında bir hadisin bulunduğunu bildirmiştir. Sonra da Aliyyu'l Kârî, birinci terkinin zâhirî anlamının küfür olduğuna hükmetse de bu ifâde rivâyetin bazı tarîklerinde mevcut olduğundan onun anlamını küfre yormaya gerek olmadığını söylemiştir.¹²⁵⁰ *Abdurrahmân el-Hût'un* da rivâyetin bir hadis olmadığına hükmettiği bilgisi tespit ettiğimiz bilgiler arasındadır.¹²⁵¹

¹²⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁴⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁴⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁴⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 480.

¹²⁵⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 88.

¹²⁵¹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 196.

2.363. “Allah, Susanın Dostudur.”

Kâvukcî İbnu'd Dubey'a'nın bu sözün hadis olmadığına hükmettiğini bildirmiştir.¹²⁵²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû', Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹²⁵³

Ancak zikredilen kaynaklarda ya da herhangi başka birinde ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.364. “Ahir Zamanda Rum Soğuşu Şam'a İntikâl Eder; Şam'ın Soğuşu da Rum'a.”

Kâvukcî İbn Hacer'in, rivâyetin güvenilir bir hadis kitabında yer olmadığını söylediğini nakletmiştir.¹²⁵⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû, el-Ğammêz, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.¹²⁵⁵

Rivâyet zikredilen kaynaklarda ve bunların dışında başka bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.365. “Ümmetimde, İsmi Nu'man Olan Biri Var, Onun Künyesi Ebû Hanîfe ve O Ümmetimin Lambasıdır. Ve Bunu Üç Kere Tekrarladı.”

Kâvukcî, İbnu'l Cevzî'nin *Mevzuât*'ında bu hadisi rivâyet ettiğini ve uydurma olmadığını söylediğini buna karşılık Hatîb el-Bağdâdî'nin onun uydurma olduğunu apaçık olduğunu söylediğini aktarmıştır.¹²⁵⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât, el-Le'âli'l-masnû'a, Tenzîhü's-şerî'a* olarak zikretmiş ancak onun hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹²⁵⁷

Ancak rivâyet zikredilen kaynakların hiçbirinde tespit edilememiştir.

Kaf Harfi

2.366. Cibril'e Denildi Ki: “Güneş Battı Mı?” O: “Hayır, Evet” Dedi. Denildi ki: “Nasıl, Evet, Hayır?” Dedi ki: “Hayır Dediğim Andan, Evet Dediğim Zamana Kadar, Güneş Beş Yüz Yıl Yol Kat Etti.”

Kâvukcî Ali el-Kârî'nin rivâyetin asılsız olduğunu söylediğini bildirmiştir.¹²⁵⁸

¹²⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 130.

¹²⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 131.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiştir.¹²⁵⁹

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ise, *el-Muğnî*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meţâlib*, *Silsiletu Ehâdîs's Sahîha*, *Fadlu'r Rahîmi'l Vedûd* şeklindedir.

el-Muğnî'de rivâyetin sağlam bir dayanağının olmadığı,¹²⁶⁰ *Keşfü'l Hafâ'da* da bu rivâyetin sünnette bir karşılığının bulunmadığı söylenmiştir.¹²⁶¹ Şevkânî de kaynaklarda böyle bir rivâyetin bulunmadığını zikretmiştir.¹²⁶² *Esne'l-meţâlib fi ehâdîs muhtelifeti'l-merâtib'de* de Hz. Peygamber'in sünnetiyle çeliştiğine hükmedilmiştir.¹²⁶³

2.367. “Allah-u Tealâ Dedi Ki: “Yâ İsrâfil! İzzetim, Celâlim, Varlığım ve Keremim Hakkı İçin, Kim Bismillehirrahmenirrahim'i Fatıha İle Birleştirerek Tek Seferde Okursa, Benim Onu Affettiğime Şahit Olunur; Onun İyiliklerini Kabul Eder, Kötülüklerini De Affederim, Dilini Ateşte Yakmam; Ondan Kabir, Cehennem ve Kıyamet Azabını, Büyük Endişeyi Kaldırırım Ve O Benimle Peygamberler ve Evliyaların Hepsinden Önce Görüşür.”

Kâvukcî rivâyet hakkında: “Allah'a yemin olsun ki bu rivâyet bize müsel sel bir şekilde ulaşmıştı. Onun senedi: Enes-Ali- Ebubekir-Muhammed (a.s.)-Cibril (a.s.)-Mikail (a.s.)-İsrâfil (a.s.). Sehâvî bu silsileyi ve rivâyet metnini kabul etmemiştir. Onun bu sözünü ve açıklamasının kabul etmeyerek bu rivâyeti uyduranlara lanet etsin. Ancak muhakkik İbrahim el-Kevrânî buna karşılık olarak Muhyiddîn el-Arâbî'nin Futuhâtu'l Mekkiyye'de ve Mişkâtu'l Envâr'da bu rivâyeti naklettiğini bu sebeple hadisin nakil yönünden olmasa da keşf olarak sahîh olacağına hükmetmiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹²⁶⁴ Değerlendirmeden anlaşılacağı üzere Kâvukcî rivâyeti son derece keskin ve katı bir şekilde ve şiddetle eleştirmiştir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynağı *Menâhilu'l Müsel sele* olarak bildirmiştir. Orada bununla ilgili uzun bir açıklamanın olduğunu matbusundan bakılması gerektiğini söylemiş ve devamında oradan tespit ettiklerini şu şekilde özetlemiştir: “Bu hadis şayet sahîh değilse tariki sebebiyledir. Keşf'de yer alan tarik şayet sahîhse âlimimiz Kâvukcî'nin söyledikleri hayrete düşürücüdür. O da biliyor ki bu rivâyetin pek çok senedi bulunmaktadır. Kâvukcî şayet bu rivâyeti kabul ediyorsa muhaddisleri, hadis kurallarını ve dini nasıl heder eder? Rivâyetin sahîh ya da zayıf olduğunu belirlemek için hadis âlimleri yerine niçin hiçbir manası olmayan şu söze dayanır: o keşf sonucu elde edilen bir rivâyettir. Sarih ve temiz sünnetin nakli ne zamandır muhaddislerden keşif ehlinin eline geçmiştir?¹²⁶⁵

¹²⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 131.

¹²⁶⁰ İrâkî, *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi'tahrîci mâ fi'l-İhyâ'î mine'l-ahbâr*, 2005, 1823.

¹²⁶¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 98.

¹²⁶² Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* (Lübnan: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.), 451.

¹²⁶³ el-Hût, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 199.

¹²⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 131.

¹²⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 131.

Bu rivâyette görüldüğü gibi Zemerlî, Kâvukcî'yi rivâyetlerin sıhhatini belirlemek hususunda keşf ehline tabi olması sebebiyle ağır bir şekilde eleştirmektedir.

2.368. “Miskinlere Avuç Avuç Hurma Vermek İri Gözlü Cennet Hurilerinin Mehridir.”

Kâvukcî, İbnul'l Cevzî'nin ona uydurma dediğini bildirmiş ve rivâyetin *Câmiu's Sağîr*'de yer aldığını söylemiştir.¹²⁶⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i's-şagîr*, olarak zikredilmiştir. Münâvî, Dârekutnî'nin *Efrâd*'ında yer alan Ebû Umâme rivâyetini nakletmiştir. İbnul'l Cevzî rivâyetin uydurma olduğunu senesinde yer alan Talhâ'nın da zayıf bir râvi olduğunu zikretmiştir. Talha, Vadîn'den rivâyette bulunmuştur ki o da cerh edilmiş bir ravidir. Bu değerlendirmeyi *Muhtasaru'l Mevzuât* müellifi onaylamıştır. Bu hadîsi, İbn Adî Ebû Hureyre'den merfû' olarak şu lafızla nakletmiştir: “*Cennet hurilerinin mehirleri avuç avuç hurma ve ekmek parçalarıdır.*”. İbnul'l Cevzî ona uydurma demiş, senedindeki Ömer b. Subh'un da hadis uyduran bir kimse olduğunu söylemiştir. El-Elbânî *Zaifu'l Câmi*'de onun uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹²⁶⁷

Makdisî, bu rivâyetin Vadîn b. Atâ'nın Kâsım'dan nakli olduğunu söylemiştir. Talha b. Zeyd ondan rivâyetinde tek kalmıştır.¹²⁶⁸ Hurma olarak verilen Allah-u Tealâ'nın kabul ettiği az bir sadaka cennet hurilerinin mehridir manasına geldiği söylene de İbnul'l Cevzî bu rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹²⁶⁹

2.369. “Kul” ile Başlayan Sûrelerin Okunması, Fakirlikten Emin Kılar.”

Kâvukcî Sehavî'nin rivâyetin güvenilir bir kaynakta yer almadığını söylediğini bildirmiştir. Rivâyette geçen “قلاقل” ifâdesinin de “*Kul*” lafzının bulunduğu tüm surelerin aynı kategoriye girdiğini ifâde ettiğini zikretmiştir.¹²⁷⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meâlîb*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmektedir. *Tahzîr*'de rivâyet şu lafızla yer alır: “*Kul*” ile başlayan surelerin okunması fakirlikten korur.”. Sehavî böyle bir rivâyeti bilmediğini söylemiştir.¹²⁷¹

Rivâyetin herhangi bir kaynaktaki aslı tespit edilememiştir.

¹²⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 132.

¹²⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 132.

¹²⁶⁸ Muhammed b. Tâhir b. Alî el-Makdisî İbnü'l-Kayserânî, *Etrâfü'l-garâ'ib ve'l-efrâd* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1998), 14.

¹²⁶⁹ Zeynüddîn Muhammed Abdürraûf b. Tâcil'arîfin b. Nûriddîn Alî el-Münâvî, *et-Teyşîr bi-şerhi'l-Câmi'i's-şagîr* (Riyad: Mektebetü'l İmam Şâfi, 1988), 2/192.

¹²⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 133.

¹²⁷¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 133.

2.370. “Kuran, Allah’ın Kelâmıdır ve Yarattılmamıştır, Kim Bundan Başka Bir Şey Söylerse Küfre Düşer.”

Kâvukcî onun doğru anlama gelen bir söz olduğunu ancak tüm tariflerinin uydurma olduğunu söylemiştir.¹²⁷²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Mevzuât (Sağânî), Keşfü'l-ĥafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, Mizan, Masnû, Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzihü's-şerî'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Ğammêz, Dureru'l Muntessira, Esmâ ve's Sifât, Tezkira, Esne'l-me'tâlib ve Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmektedir.¹²⁷³

Rivâyeti tespit ettiğimiz Sehâvî *Ecvibetu'l Merzıyye*'sinde bu hadisin İbn Mes'ûd'dan rivâyet edildiğine dair bir ize rastladığını bildirerek: “O şöyle demiştir: Bir adama bir âyet okur ve sonra: Bu, üzerine güneşin doğduğu yeryüzündeki her şeyden daha hayırlıdır derdi ta ki bunu Kur'an'ın tamamında söyleyene kadar. Yine ondan gelen bir rivâyet de, eğer âyeti bilseydi şöyle derdi: Onu alın, çünkü o, dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır.” anlamındaki hadisi zikretmiştir. Bu rivayetler, Ebû Abdullah b. El-Zâris ve Taberânî'nin eserlerinde yer almaktadır. Taberânî, *Mu'cemü'l-kebir*'inde: “Bu rivâyet Ebû Ubeyd'den şu lafızla nakledilmiştir: “O, kuran okuyordu, bir ayete geldiğinde adama şöyle söyledi: ”onu ezberle, çünkü Allah-u Teâla yeryüzündeki her şeyden daha hayırlıdır.”. Benzer bir rivâyet de Ebû Ubeyd'in Ferve b. Nevfel El-Eşcaî'den onun da Habbab b. Eret'ten şu hadîsidir: “Ve bil ki, O'na (c.c.) O'nun sözlerinden daha sevgili bir şeyle yaklaşmaz.”¹²⁷⁴

Abdurrezak'ın, Ma'mer- Zuhrî- Enes'den merfû tarikiyle şu rivâyeti bulunmaktadır: “Kur'an yaratılmamıştır Allah'ın kelamıdır, her kim yaratılmıştır derse onu öldürün o kâfirdir.”. Rivâyetin iki vechi vardır ve her ikisi de bâtıldır. Bu hadîs, Muaz- İbn Mesud- Câbir'den merfû' olarak da rivâyet edilmiştir ancak hiçbirisi sahih değildir. Rivâyetin tüm senedleri muzlimdir yani hiçbir delil değeri taşımaz ve onun herhangi bir şâhidi de yoktur.¹²⁷⁵

Abdurrahman el-Hût, onun bâtil bir rivâyet olduğunu söylemiştir.¹²⁷⁶

Rivâyet hakkında âlimlerin genel görüşünün senedinin zayıf olduğu yönünde olduğunu ifade edebiliriz.

2.371. “Tırnakların Kesilmesi.”

Kâvukcî, Hz. Peygamber zamanında bunun nasıl yapıldığı ile ilgili kesin bir bilginin olmadığını Sehâvî'nin de onun kesme sırasıyla ilgili rivâyetin Hz. Ali'ye ait bir söz olduğunu söylediğini bildirmiştir.¹²⁷⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ĥafâ, el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, el-Ğammêz, Esne'l-me'tâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce*

¹²⁷² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 133.

¹²⁷³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 133.

¹²⁷⁴ Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed Sehâvî, *el-Ecvibetu'l-merzıyye*, ts., 860.

¹²⁷⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 486.

¹²⁷⁶ el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 205.

¹²⁷⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 133.

olarak zikretmiş ve onun hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹²⁷⁸

Rivâyeti tespit ettiğimiz *Tuhfetü'l-eşrâf bi-ma'rifeti'l-etrâf* da onun senedi şu şekilde bildirilmektedir: Mekkî b. İbrahim-Hanzala- Nâfi'-Ashab-Mekkî- İbn Ömer- Ahmed b. Ebî Racê- İshak b. Süleyman- Hâris b. Miskîn- İbn Vehb.¹²⁷⁹

Gazali *İhya'sında* "Hz. Peygamber, sağ tesbih ile başlar, sonra orta, sonra yüzük parmağı, sonra küçük parmak, sonra sol küçük parmak başparmağına, sonra sağ başparmak ile tamamlardı." rivâyetini zikretmiştir. Ebu Zekeriyya en-Nevevî, bu hadisin bir senedinin bulunmadığını söylemiştir.¹²⁸⁰ Tırnak kesmenin nasıl yapıldığı ve bunun belli günlerde olduğu ile ilgili Peygamber'den Ali'ye nakledilen hiçbir rivayete rastlanmamıştır. Rivâyetlerin geçersiz olduğuna hükmetmişlerdir. Hz. Ali'ye nispet edilen tarikleri de batıldır.¹²⁸¹¹²⁸² İbnu's Subkî ilgili rivâyetin senedini bulamadığını bildirmiştir.¹²⁸³

Bezu'l İhsân bitakrîbi Sünen-i Nesâi'de rivâyetin senedinin sağlam olduğu bildirildikten sonra râvileri de, Hanzala b. Ebu Süfyan b. Abdurrahman b. Safvan el-Cumehî el-Mekkî olarak zikredilmiştir. Bu hadis büyük bir topluluk tarafından nakledilmemiştir dolayısıyla mütevâtir değildir. Ebû Zür'a Ebû Dâvud ve Ahmed b. Hanbel onların sika olduğunu söylemiştir. İbn Maîn de aynı şekilde râvilerin sika olduklarına, rivâyetlerinin de delil olarak kullanılabileceğine hükmetmiştir.¹²⁸⁴

2.372. "Aydın Düşmesi Kıssası ve Rasulullah'ın Cebine Girip Yenlerinden Çıkması."

Kâvucî: "Zerkeşî'nin söylediği gibi rivâyet güvenilir bir kaynaktan yer almamaktadır." değerlendirmesinde bulunmuştur.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Keşfü'l-ḥafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Bidâye ve'n Nihâye, el-Fetêvê, el-Masnû', Esne'l-meâlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. *Tahzîru'l-müslimîn* 'de geçen lafzı ise şu şekilde nakletmiştir: "Aydın nüzulü, yarıldığı zaman Hz. Peygamber'in göğsüne girmesidir."¹²⁸⁵

İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda ya da bir başka eserde tespit edilememiştir.

¹²⁷⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 133.

¹²⁷⁹ Ebü'l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdurrahmân b. Yûsuf Mizzî, *Tuhfetü'l-eşrâf* (Mektebü'l-İslâmî, 1983), 92.

¹²⁸⁰ Şehâvî, *el-Ecvibetü'l-merzîyye*, ts., 93.

¹²⁸¹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 197.

¹²⁸² Şehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 489.

¹²⁸³ Irâkî, *el-Muğnî 'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'î mine'l-ahbâr*, 2005, 308.

¹²⁸⁴ Ebû İshâk el-Hümeynî el-Esrî Muhammed Şerif, *Bezu'l-İhsân bi takrîbi süneni Nesâi* (Mektebetü't-Terbiyeti'l-İslâmiyye li ihyâ'it-turâsi'l-İslâmî, ts.).

¹²⁸⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 133.

2.373. “Abdullah b. Selâm Kıssası.”

Burada kastedilen Abdullah b. Selâm'ın Hz. Peygamber'i sınamak için sorduğu sorulardır. Ali el-Kârî o rivâyet hakkında: “Bu, göz önüne alınmayan rivayetlerdendir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹²⁸⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹²⁸⁷

Rivâyetin devamı eserde bildirilmediğinden kastedilen hadisin ne olduğu tespit edilmemiştir.

2.374. “Hz. Eyyûb'ün Kıssası Vücudundan Kurt ve Benzeri Şeylerin Yayılmasıdır.”

Kâvukcî rivâyetin bir dayanağının olmadığını hatta insanların kendisiyle kandırıldığı bir küfür olduğunu, peygamberlerin toplumdan uzaklaştırılması mümkün olsaydı, o hastalığın ancak çiçek hastalığı olabileceğini ifade etmiştir.¹²⁸⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Esne'l-meṭâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹²⁸⁹

Ancak ne zikredilenlerde ne de bir başka kaynakta rivâyet tespit edilememiştir.

2.375. “Hz. Osman Hilafetinin İlk Cuma Gününde Verdiği Hutbe ile Alakalı Kıssa. Minbere Çıkıp Ürpererek Allah'a Hamd Etti Şöyle Dedi: “Muhakkak ki Ebû Bekir ve Ömer Bu Makamda Konuşmaya Alıştırlar. Sizin Çalışan Bir İmama Güzel Konuşan Bir İmamdan Daha Çok İhtiyacınız Var. Size İyi Hatipler Gelecek. Allah'dan Affımı ve Affınızı Dilerim.”. Sonra İnip Onlara Namaz Kıldırıldı.”

Kâvukcî, İbnu'l Hemmâm'ın bu rivâyetin hadis kitaplarında yer almadığına, belki fıkıh kitaplarında yer alabileceğine dair görüşünü aktarmıştır.¹²⁹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Masnû'*, *Fethu'l Kadîr*, *Behcetü'l Mehâsin*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretse de¹²⁹¹ bu kaynakların herhangi birisinde ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.376. “Kalp, Rabb'in Evidir.”

Kâvukcî, İbn Teymiyye'nin ona uydurma hükmünü verdiğini bildirmiştir.¹²⁹²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-*

¹²⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 133.

¹²⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 133.

¹²⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 134.

¹²⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 134.

¹²⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 134.

¹²⁹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 134.

¹²⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 134.

Masnû', *Ehâdîsü'l-kuşşâş*, *Tenzîhü'ş-şerî'a*, *Zeylu'l Mevzuât*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir. İbn Teymiyye'nin, *Ehâdisi'l Kussâs'* daki: “*Bu, Peygamber'in sözlerinden değildir.*” şeklindeki değerlendirmesini de aktarmıştır.¹²⁹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakların tamamındaki değerlendirmelere yer vermemiştir.¹²⁹⁴ Rivâyet onun bildirdiği kaynakların hâricindeki eserlerde de tespit edilmiştir.

Bu kaynaklardan bizim tespit ettiğimiz bilgiler bulunmaktadır: İbn Teymiyye onun, Peygamber'in sözlerinden olmadığını bildirmiştir.¹²⁹⁵ *Sehâvî rivâyetin merfû'* bir aslının olmadığını söylemiştir.¹²⁹⁶ *Dureru'l Muntessira*'da da rivâyetin herhangi bir aslının olmadığı zikredilmiştir.¹²⁹⁷ Es-Zerkaşi, Es-Sehâvî ve Es-Suyuti de aynı değerlendirmeyi yapmışlar, Necm de rivâyet hakkında: “İbn Mâce'nin Ebû Anbes'e'den rivâyeti: “Yeryüzünün ve Rabbinin kapları, O'nun sâlih kullarının kalbleridir ve O'na (c.c.) en sevgili olan, en yumuşak ve en narin olandır” şeklindedir değerlendirmesinde bulunmuştur.

Bu rivâyetin, sûfler arasında yaygın şu manâda bir şâhidi bulunmaktadır: “*Ne göğüm ne de yerim bana yeter, ancak mümin kululumun kalbi bana yeter.*”¹²⁹⁸ Abdurrahman el-Hût onun hakkında “*Onun bir aslı yoktur, hadîs değil bilakis sûflerin sözlerindedir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹²⁹⁹

2.377. “Mü'minin Kalbi Tatlıdır ve Tatlılığı Sever.”

Kâvukcî, İbnu'l Cevzî'nin *el-Mevzuât*'ında ondan bahsetmesinin hata olduğunu söylemiştir.¹³⁰⁰

Zemerlî, rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *ed-Dürerü'l-müntesîre*, *el-Mevzuât*, *Mîzânü'l-i tidâl*, *Tenzîhü'ş-şerî'a*, *Feyzü'l-kadîr*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *Zaîfu'l Câmî*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. *Zaîfu'l Câmî*'de zayıf olduğuna hükmedildiği bilgisine de yer vermiştir.¹³⁰¹

Sehâvî, Beyhakî'nin bu rivâyeti *Şu'abü'l-îmân*'ında, İbnu'l Cevzî'nin de *Mevzuât*'ında Ebû Musâ'dan, Deylemî'nin de aynı şekilde Ali'den merfû olarak naklettiğini bildirmiş: “*Mümin tatlıdır, tatlıyı sever ve kim nefesine onu haram ederse, Allah'a ve Resûlü'ne isyan etmiş olur. Allah'ın nimetini ve temiz olan şeyleri kendinize haram etmeyin, yiyeğin, içtin, sarhoş olun, bunu yapmazsanız, Aziz ve Yüce Allah'ın zayıf olan azabı sizi bağlar.*” ve bu rivâyetin ileri derece zayıf olduğuna hükmetmiştir. Bununla birlikte Hz. Peygamber'in tatlıları ve balı sevdiğinin de kesin olduğunu ifade etmiştir. Aynı şekilde Enes'in hadisinde de şöyle buyurulduğu rivâyet edilmektedir: “*Kim*

¹²⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 134.

¹²⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 134.

¹²⁹⁵ İbn Teymiyye ed-Dimeşkî; *Ehâdisu'l Kussâs*:55.

¹²⁹⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 492.

¹²⁹⁷ Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesîre* (İmâdetü Şu'ûnî'l-Mektebât, ts.), 157.

¹²⁹⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 99.

¹²⁹⁹ el-Hût, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 206.

¹³⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 134.

¹³⁰¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 134.

mü'min kardeşine kendisinden övgü ummadan tatlı bir lokma yedirirse, Allah, Kıyamet gününün sıkıntısını ondan uzaklaştıracaktır.” Bu rivâyet İbn Mace, Taberânî ve diğerleri tarafından nakledilmiştir ve zayıftır.¹³⁰²

Beyhaki de bu hadisi nakletmiş, onun metninin doğru olmadığını ve isnadının bilinmediğini söylemiştir. İbnü'l-Cevzî de, *El-Mevzûat*'ta bu rivâyeti zikretmiştir.¹³⁰³ *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za'ife ve'l-mevzû'a*'da onun hakkında uydurma hükmü verilmiş; Hatîb onu *Tarih*'inde Muhammed b. Abbâs b. Suheyl El-Bezzâr tarihiyle Ebû Hişam er-Rufâf- Ebû Esâme- Berîd-Ebû Burde- Ebû Musa'dan merfû olarak rivâyet etmiştir. Ve ardından Bezzâr'ın sika olmadığını, İbn Suheyl hâricinde tüm râvilerin sika olduğunu söylemiş rivâyete zayıf demiştir.

Suyûtî *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da Beyhakî'nin şu değerlendirmesini: *”Bu hadîsin metni reddedilmiştir ve isnadı da bilinmemektedir.”* bildirdikten sonra onun bir başka târikin bulunduğunu söylemiştir.¹³⁰⁴

2.378. “Az Başarı, İmin Çoğundan Hayırlıdır.”

Kâvukcî *İhyâ*'da bu rivâyetin nakledildiğini ancak herhangi bir kaynakta tespit edemediğini bildirmiştir.¹³⁰⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-İhyâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Feyzü'l-kadîr*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i's-şagîr*'de de şu lafızla aktarıldığını ifade etmiştir: *“Az başarı, çok akıldan hayırlıdır.”* Benzer bir târikinin *Zâifu'l-Câmi'*de yer aldığını ve orada rivâyete zayıf hükmünün verildiğini bildirmiştir.¹³⁰⁶

Deylemî onu Ebû Derdâ hadisi olarak nakletmiştir ve ilim yerine akıl ifadesini kullanmıştır ve oğlu da bunu *Müsned*'ine almamıştır.¹³⁰⁷ Aliyyü'l-Kârî rivâyetin İbn Asakir tarafından Ebû'd-Derdâ'dan rivâyet edildiğini ve Taberani'nin de onu, İbn Amr'dan naklettiğini söylemiştir. Söz konusu rivâyet *“Biraz fıkıh, çok ibâdetten iyidir.”* şeklindedir.¹³⁰⁸

Kef Harfi

2.379. “Sanki Sen Dünyada Hiç Olmadın ve Ahiretten de Hiç Gitmedin.”

Kâvukcî, Suyûtî'nin rivâyetin merfû' bir târikinde rastlamadığını söylediğini aktarmıştır.¹³⁰⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *ed-Dürerü'l-müntezire*,

¹³⁰² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 491.

¹³⁰³ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 202.

¹³⁰⁴ Nâsiruddîn Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme* (Riyad: Dâru'l-Me'ârif, 1992), 60.

¹³⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 135.

¹³⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 135.

¹³⁰⁷ Irâkî, *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fi't-tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-ahbâr*, 2005, 41.

¹³⁰⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 99.

¹³⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 136.

el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû', Zeylu'l Mevzuât, Esne'l-meţâlib, Feyzü'l-kağîr, en-Nuhbetu'l Behce olarak zikretmiştir.¹³¹⁰

Zikredilen kaynaklarda ya da bunların haricinde bir başka kaynakta rivâyeti tespit edemedik.

2.380. “Sanki Bedir ve Huneyn Ehli Gibisin”.

Kâvukcî, bu sözün helalleri kolaylaştırma konusunda söylendiği ve hadis olmadığını bildirmiştir.¹³¹¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-hasene, Muhtasaru'l-Makâşid; Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ıfâ, el-Esrârü'l-merfû'a, Esne'l-meţâlib, Feyzü'l-kağîr, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmektedir.¹³¹²

Rivâyet zikredilen kaynaklarda ya da bir başka eserde tespit edilememiştir.

2.381. el-Kelbî'nin Tefsir Kitabı.

Kâvukcî, İmam Ahmed'e onun hakkında sorulduğunda: “Başından sonuna kadar yalandır.” cevabını verdiğini, kendisine “Ondan faydalanmak câiz midir?” diye sorulduğunda ise “Hayır.” dediğini bildirmiştir.¹³¹³

2.382. “Mukâtil'in Tefsir Kitabı.”

Zemerlî 381 ve 382 numaralı rivayetlerin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-hasene, el-Masnû, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ıfâ, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Mizânu'l İtidâl, Esne'l-meţâlib, Feyzü'l-kağîr* olarak zikretmiştir. *ed-Dürerü'l-müntezire fi'l-eĥâđşi'l-müştehire*'de bu rivâyetin *Accâb fi Beyni'l Esbâb*'ta İbn Hacer tarafından nakledildiği zikredilse de¹³¹⁴ araştırmalarımız sonucunda ilgili kitapta böyle bir rivâyet tespit edemedik.

2.383. Muhammed b. İshâk'ın Kitâbu'l Meġâzî kitabı.”

O'nun bu kitabı için Kâvukcî: “Sabit değildir (merfû' tarîki yoktur), muhakkak o, ehl-i kitaptan rivayet alırdı ve İmam Şâfiî dedi ki: “Vâkidî'nin kitabı, yalandır ve gazalarla ilgili en doğru kitap Musa b. Ukbe'ye aittir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹³¹⁵

Fevvâz Ahmed Zemerlî, rivâyetin *Masnû*'da yer aldığını söylemiştir. Oradaki değerlendirmeyi de şu şekilde aktarmıştır: Şu'be onun, hadis ilminde mü'minlerin emiri konumunda olduğunu söylemiştir.

“İbnu Maîn onun sika olduğunu ve delile ihtiyacının olmadığına hükmetmiştir. Ahmed b. Hanbel “hasenu'l hadis” olduğunu ifade etmiştir ki bu terim çok yanlışlığa düşen sika raviler için kullanılır. Ulaşılan en doğru bilgi onun 151 senesinde vefat ettiğiidir. Sika olduğu delilleriyle kanıtlanmıştır, onun hakkında geniş açıklamalar vardır ki, İmam İbn Seyyidin Nas “Uyunu'l Eser” isimli kitabının

¹³¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 136.

¹³¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 136.

¹³¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 136.

¹³¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 136.

¹³¹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 136.

¹³¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 137.

mukaddimesinde, İmam Abdulhay el-Kenevi "İmamu'l Kalam fi Kiraati Halfi İmam" da onun sika olduğunu doğrulamıştır."¹³¹⁶

Konuyla ilgili herhangi bir rivâyet tespit edilememiştir.

2.384. "Bir Dişi Cin Peygamber'e Gelirdi ve Geç Kalırdı. Hz. Peygamber: "Seni Yavaşlatan Nedir? Diye Sordu. Dedi ki: "Hindistan'da Biri Öldü, Ona Taziyeye Gittim ve Yolda İblis'i Kayanın Üzerinde Namaz Kılarken Gördüm ve Dedim ki: "Âdem'i Yanıltmana Neden Olan Nedir? Dedi ki: "Sen Bunu Bırak." Dedim ki: "Sen, Sen Namaz Mı Kılıyorsun?" Dedi ki: "Ey Boş İnsan, Umarım Rabbim, Yeminini Yerine Getirir İse Beni Bağışlar." Allah Rasülü'nü o Günkü gi-Gibi Gülerken Görmedim."

Kâvukcî, İbn Adî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini zikretmiştir: "Bize, Abdulmu'min b. Ahmed ona Menkar b. Hakem, ona İbn Lehîa, ona, babası, babasına Ebû Zubeyr, ona da Câbir bu şekilde rivayet etmiştir. Allah en iyi bilendir ki, bu rivayet İbn Lehîa'nın kitabına sokuşturulmuştur. Ki o, hadîs hakkında daha bilgilidir; İbn Kayyımî'l Cevziyye eserinde bu rivâyete yer vermiş ve onun bâtil olduğunu ifâde etmiştir." ¹³¹⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzîhü's-şerî'a, el-Menârü'l-münîf, el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmiştir. Ve *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da Ebû Zubeyr yerine İbnü'z Zubeyr isminin geçtiğini onun hata olduğunu söylemiştir.¹³¹⁸

Rivâyetin zikredilen kaynaklardaki herhangi bir tarikine rastlanmamıştır.

2.385. "Rasulullah Cenneti Arzuladığında Ebû Bekir'in Sakalını Öperdi-ya da Saçını Şeklinde Zikredilir."

Kâvukcî uydurma demiştir. ¹³¹⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Menârü'l-münîf* ve *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmiştir.¹³²⁰

Ancak ilgili rivâyet ne zikredilenlerde ne de bir başka eserde tespit edilememiştir.

2.386. "Namaza Durduğunda Dışarıdan Gören Biri O'nu Hareketsiz Bir Cisim Zannederdi."

Kâvukcî bu rivâyete uydurma demiştir. ¹³²¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Tenzîhü's-şerî'a, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretmiştir.¹³²²

Ancak zikredilen kaynaklarda veya bunu dışında başka bir eserde rivâyete ulaşamamıştır.

¹³¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 137.

¹³¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 137.

¹³¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 137.

¹³¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 138.

¹³²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 138.

¹³²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 138.

¹³²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 138.

2.387. “Yanına Biri Oturduğunda Namazını Kısaltırdı ve Ona Yönelerek Şöyle Derdi: “Bir İhtiyacın Mı Var?” Sonra Onun İhtiyacını Giderdikten Sonra n-Namaza Dönerdi.”

Kâvukcî, Kadı İyâz'ın bu rivâyeti Şifâ adlı eserinde nakletmiş olsa bile, herhangi bir kaynakta yer almadığını bildirmiştir.

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretse de¹³²³, zikredilen kaynaklarda ve bunların dışında başka bir kaynakta bu rivâyet tespit edilememiştir.

2.388. “Müşriklerle Onların İzlediklerini İzliyordu. İki Meleği İşitti. Birincisi Arkadaşına Diyordu ki: “Onun Arkasına Git ve Orada Dur”, Diğeri Dedi ki: “O, Putları Almaya Söz Verdiği Halde Ben Nasıl Arkasında Durup Ona Şahit Olayım? Ondan Sonra Onları İzlemeyi Bıraktı.”

Ahmed b. Hanbel onun ileri derecede münker olduğuna hükmetmiş; onun haricindeki imamlar da münker olduğunu söylemişlerdir. Hz. Peygamber'in bu söze muhâlif olduğu bilinen bir hadisi de bulunmaktadır: “*Putlardan nefret ederim.*”. O, onların gösterilerini izlememiştir. Evet, amcası onu bazı bayramlara götürmüştür o ise korkarak geri dönmüştür.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Delâilu'n Nubuvve*, *ez-Zuafâ*, *Târîh*, *Mizânü'l İ'tidâl*, *Târîhu'l İslâm-es-Siyretü'n Nebeviyye* olarak zikretmiştir.¹³²⁴

Ancak tarafımızca yapılan araştırma neticesinde onun herhangi bir kaynaktaki aslına ulaşamamıştır.

2.389. “Kişiye, Düşmanının Allah'a İsyan Ettiğini Görmesi, (ona) Göz Aydınlığı Olarak Yeterlidir.”

Kâvukcî, Süyûtî'nin onun hadis değil, Ca'fer-i Ahmar'ın sözlerinden olduğunu söylediğini bildirmiştir.¹³²⁵

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Firdevs* ve *el-Câmiu's Sağîr* olarak zikretmiş *el-Câmiu's Sağîr*'deki rivâyeti Deylemî'ye atfetmiştir. *Feyzü'l-ḳadîr*'de Münâvî'nin o (Cafer b. Ahmer) ve oğlu hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmadığını ve rivâyetin senedini zikretmediğini bildirmiştir. O, rivâyetin kaynakları arasında, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Feyzü'l-ḳadîr*'i de zikretmiş, el-Elbânî'nin *Zaifu'l Câmî*'de onun zayıf olduğuna hükmettiğini bildirmiştir. Eserin matbûsunda “*düşmanına rivâyet etmesi*” şeklinde bir ifadenin yer aldığını ve onun hata olduğunu da söylemiştir. Râvi, Ca'fer el-Ahmar'ın ise Ziyâd el-Kûfî'nin oğlu olduğunu bildirmiştir.¹³²⁶

Araştırmalar neticesinde rivâyetin herhangi bir târîki tespit edilememiştir.

¹³²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 138.

¹³²⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 138.

¹³²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

¹³²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

2.390. “Cömert Fâsık da Olsa Allah’ın Sevgilisidir. Cimri Râhib de Olsa (Sadece Dinle İlgilense) Allah’ın düşmanıdır.”

Kâvukcî, bilinen sağlam bir kaynaktan rivâyetin aslına rastlanmadığını ifade etmiştir.¹³²⁷

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meṭâlib*, *Feyzü'l-ḳadîr*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.¹³²⁸

Ancak rivâyet herhangi bir kaynaktan tespit edilememiştir.

2.391. “Kötülükten Sakının ki, Sizden Kötülüğü Uzaklaştırın.”

Kâvukcî herhangi sağlam bir kaynaktan bu rivâyeti tespit edemediğini bildirmektedir.

Zemerlî onun kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Ğammêz*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Hilye*, *Târihu Bağdâd*, *Esne'l-meṭâlib*, *Feyzü'l-ḳadîr*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir. Suyutî'nin *Feyzü'l-ḳadîr*'de onu şu lafızla naklettiğini de aktarmıştır: “İnsanlardan ters düşmen sana yeter, muhakkak ki böyle yapman senin kendin için verdiğin bir sadakadır.” El-Elbânî'nin de rivâyetin sahih olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.¹³²⁹

Araştırmalarımız neticesinde Abdurrahmân el-Hût'un onun hadis olmadığına hükmettiğini tespit etmiş bulunmaktayız.¹³³⁰

2.392. “Söz, Konuşanın Vasfıdır.”

Kâvukcî onun hadis olmadığına ancak manasının doğru olduğuna hükmetmiştir.¹³³¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Feyzü'l-ḳadîr*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.¹³³²

Sehâvî'nin rivâyet hakkında şöyle bir değerlendirmesi bulunmaktadır: “Net bir hüküm olduğunu söylemek mümkün değildir, çünkü insan başkalarına, onları incitecek veya utandıracak şekilde hitap edebilir ve bu onun elinde değildir. Ancak, çirkini yermek, iyiyi övmek ve benzeri şeylerin bu bâbtan olması muhtemeldir. Bu rivâyet şu söze benzemektedir:”Her kap, içindekileri taşırır.”¹³³³

¹³²⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

¹³²⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

¹³²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

¹³³⁰ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 216.

¹³³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

¹³³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

¹³³³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 510.

Keşfü'l-hafâ'da da aynı değerlendirme zikredilmiştir.¹³³⁴ Abdurrahman el-Hût da onun bir hadis değil, *Bedru'l Munîr*'de Hz.Ali'den aktarılan bir söz olduğuna hükmetmiştir.¹³³⁵

2.393. “Her Kap İçindeki Gösterir.”

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Ğammêz*, *el-Keşfu'l İlâhi*, *en-Nevêfihu'l Itra*, *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i ş-şagîr* olarak zikretmektedir.¹³³⁶

Ancak ilgili rivâyet zikredilen kaynaklarda ya da bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.394. “Her Amelde Kabul Olan ve Olmayan Şeyler Vardır. Ancak Bana Salât Etmek Hariç. Muhakkak ki o Reddedilmeden Kabul Edilir.”

Kâvukcî, İbn Hacer'in, bu rivâyetin sağlam bir senede sahip olmadığına hükmettiğini söylemiştir.¹³³⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Ğammêz* olarak zikretmiştir. *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de İbn Hacer'in rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesinin yer aldığını bildirmiştir: “*Muhakkak o, çok zayıftır.*”¹³³⁸

Bizim rivâyeti tespit ettiğimiz kaynakları şu şekilde sıralamamız mümkündür *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* ve *Esne'l-meṭâlib*. *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de, Hz. Peygamber'e salât ve selam getirmenin makbûl olduğu bildirilmektedir.¹³³⁹ İbn Hacer rivâyetin ileri derecede zayıf olduğuna hükmetmiştir.¹³⁴⁰ *Esne'l-meṭâlib fî eḥâdîs muḥtelîfeti'l-merâtib'de* de İbn Hacer'in yukarıdaki değerlendirmesine yer verilmiştir.¹³⁴¹

2.395. “Tüm Bid'atlar Sapkınlıktır, İbâdetlerdeki Hâriç.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî'nin rivâyetin senesinde yalancı olduğu bilinen ve yalancılıkla ithâm edilen râvilerin bulunduğu yönündeki değerlendirmesini nakletmiştir.¹³⁴²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Tenzihü'ş-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-hafâ* olarak zikretmiştir. Kastedilen yalancıya gelince, onun, el-Heysen b. Adî, yalancı olmakla İtham edilen râvînin ise Ebu Bekir en-Nakkâş olduğunu tayin etmiştir.¹³⁴³

Aliyyu'l Kârî rivâyetin sened zincirinde yalancılıkla itham edilen bir râvînin bulunduğunu bildirmektedir. Aclûnî de onun hakkında: “*Hafiz İbn*

¹³³⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 134.

¹³³⁵ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 224.

¹³³⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

¹³³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

¹³³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 139.

¹³³⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 513.

¹³⁴⁰ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 328.

¹³⁴¹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 220.

¹³⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 140.

¹³⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 140.

Hacer Firdevs Tahrîci'nde o rivâyeti zikretmiştir, ancak senedine yer vermemiştir." değerlendirmesinde bulunmuştur.¹³⁴⁴

2.396. "Her İkinci İçin Bir Üçüncü Gerekir."

Kâvukcî rivâyetin meşhur olmadığını söylemiştir.¹³⁴⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Ğammêz ale'l Lemmâz*, *en-Nevêfihu'l Itra*, *Feyzü'l-ḳadîr*, *Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiştir.¹³⁴⁶

*Masnû'*da rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirme şu şekildedir: "O, Bilinen sağlam bir kaynakta yer almamaktadır".¹³⁴⁷ İmam Müslim bu rivâyetin bir hadîs olmadığına hükmetmiştir.¹³⁴⁸

2.397. "Bağdat, Basra, Kufe, Merv, Kazvîn, Aşkelon, İskenderiyye, Nusaybin ve Antakya'yı Öven ve Yeren Tüm Hadisler."

Kâvukcî her birisinin yalan ve iftira olduğunu söylemiştir.¹³⁴⁹

Zemerlî rivâyetin *el-Menârü'l-münîf*'de yer aldığını ve bu eserde "Bağdat'ın övülmesi ve kötülenmesi" bâbında zikredildiğini söylemiştir.¹³⁵⁰

2.398. "Abbâsoğullarına Cehennem Haram Kılınması ile İlgili Tüm Hadisler."

Tıpkı diğerleri gibi uydurmadır.

¹³⁴⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 120.

¹³⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 140.

¹³⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 140.

¹³⁴⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 140.

¹³⁴⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 142.

¹³⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 141.

¹³⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 141.

2.399. “Hilafetin Abbâsoğullarına Verilmesi ile İlgili Tüm Hadisler.”

2.400. “Horasanlı Hâricîler’in, Abbâs’ın Oğlu Abdullah b. Ali ile Birlikte Övülmesi ile İlgili Tüm Hadisler.”

2.401. “Muâviye’yi Kötüleyen Tüm Hadisler.”

2.402. “Amr b. Âs’ı Kötüleyen Hadislerin Hepsini.”

2.403. “Ümeyye Oğullarının Kötülenmesi.”

2.404. “Mansûr ve Seffâh’ın Övülmesi.”

2.405. “Tıpkı Yezîd, Velîd ve Mervân b. Hakem’in Kötülenmesi.”

2.406. “Ebû Mûsa’nın Kötülenmesi.”

2.407. “Medine Tıpkı Cehennem Şehirlerinden Biri Gibidir.”

2.408. “Yalancılara Ebû Hanîfe ve İmam Şâfiî’nin İsimlerinin Açık Bir Surette Verilmesiyle Uydurdukları Her Şey.”

2.409. “Ehli Sünnet Olan Bazı Cahillerin Muâviye’nin Fazileti Gibi Konularda Uydurdukları Şeyler.”

2.410. “Râfizîlerin, Ehl-i Beytin ve Hz. Ali’nin Üstünlüğü Hakkında Uydurdukları Üç Yüz Bin Civarındaki Hadis.”

Kâvukcî, İbn Kayyîmi’l-Cevziyye’nin, bu rivâyetlerin tümünün Hz. Peygamber adına uydurulmuş birer yalan olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.¹³⁵¹

398-410 arası hadislerin kaynakları eserde *El-Mevzuât*, *el-Le’âli’l-mašnû’a*, *el-Menârü’l-münîf*, *Feyzü’l-ğadîr* olarak bildirilmektedir. Mansûr es-Seffâh’ın övülmesi ile ilgili bir rivâyetin de bulunduğu ve onun hata olduğunun *el-Menârü’l-münîf*’den tespit edildiği zikredilmiştir.¹³⁵²

2.411. “Muhakkak ki İman Azalmaz ve Eksilmez.”

Kâvukcî bu konudaki tüm hadislerin yalan olduğuna hükmetmiş, onu hadis uyduran bir başka grubun uydurduğunu söylemiştir.¹³⁵³

Rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.412. “İman Artar ve Eksilir.”

Kâvukcî, İbn Kayyîmi’l Cevziyye’nin rivâyetin doğru bir manaya geldiğini ancak bu lafzın bir yalan olduğunu söylediğini nakletmiştir.¹³⁵⁴

Zemerlî 411 ve 412 numaralı rivâyetlerin kaynaklarını *Mevzuât*, *el-Le’âli’l-mašnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a* ve *el-Menârü’l-münîf* olarak zikretmiş ve rivâyetin konusuyla yahut metin ve senediyle ilgili hiçbir değerlendirmede bulunmamıştır.¹³⁵⁵

¹³⁵¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 141.

¹³⁵² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 141.

¹³⁵³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 142.

¹³⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 142.

¹³⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 142.

Ancak rivâyetin ne zikredilen eserlerde ne de bir başkasında yer alan herhangi bir târîki tespit edemedik.

2.413. “Her Yasaklanan Tatlıdır.”

Kâvukcî hadis olmadığına hükmetmiştir.¹³⁵⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû', Esne'l-meâtlib, Feyzü'l-ğadîr* olarak zikretmiştir.¹³⁵⁷

Ulaştığımız kaynaklarda yer alan bilgilere göre onun manası, Âdemoğlunun nehyedildiği şeye düşkünlük göstermesi şeklinde zikredilmiştir. Bu rivâyet, Gazalî'nin *İhya'sında*: “Eğer insanlar develeri salmaktan alıkonulmuş olsaydı, onu salıverirlerdi” şeklinde zikredilmektedir. Eserin tahrîcinde ise: “Onun hakkında Hasan'ın mürsel rivâyetinden başka bir şey bulamadım ki Hasan zayıf bir râvidir ve rivayeti İbn Şâhin'den nakletmiştir” değerlendirmesine yer verilmektedir.¹³⁵⁸

Aliyyu'l-Kârî rivâyetin hadîs olmadığını, ancak manâsının sahîh olduğunu şu âyet-i kerimeye dayandırmıştır: “...ve şu ağaca yaklaşmayın...”¹³⁵⁹. Gazzâlî'nin *İhyâ'sında*: “İnsanların saçlarına üflemek yasaklansaydı...” şeklindeki rivâyet buna benzerdir ki onun da herhangi bir kaynakta tespiti yapılmadığı zikredilmiştir.¹³⁶⁰ Abdurrahmân el-Hût rivâyetin hadis olmadığına hükmetmiştir.¹³⁶¹

Zikredilen değerlendirmeler neticesinde bu rivâyetin âlimler tarafından hadis kategorisinde ele alınmadığını söyleyebilmemiz mümkün gözükmemektedir.

2.414. “Nasıl Davranırsan Öyle Karşılık Görürsün.”

Kâvukcî rivâyetin senesinde uydurma rivâyette bulunduğu itham edilen bir râvînin bulunduğunu söylemiştir.¹³⁶²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, ed-Dürerü'l-müntesire, Kenzu'l-Ummâl, el-Esmâ ve's Sıfât, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, İktizâu'l-İlm, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Ğammêz* ve *Esne'l-meâtlib* olarak zikretmiş, *Feyzü'l-ğadîr'de* yer alan Münâvî'nin şu değerlendirmesini aktarmıştır:

“İbn Adî onun râvîsi Muhammed b. Abdulmelik el-Ensârî'nin zayıf olduğunu söylemiştir. Zerkeşî onun, Beyhakî tarafından “el-Esmâ ve's Sıfât” ta ve “ez-Zühd” de Ebû Kulâbe'den Mürsel olarak şu lafızla rivâyet edildiğini bildirmiştir: “Günah unutulmaz, iyilik eskimez, din ölmez ve kişi kınandıkça kınanır ve onunla takva sahibi olunur.” İbn Hacer bu rivâyetin, Abdurrezzâk'ın naklettiği mürsel bir şâhidinin olduğunu bildirmiştir. O (İbn Hacer) Ebû Kulâbe'nin naklettiği hadisi şerife de şöyle demiştir:” Râvileri sikadır ve Ahmed,

¹³⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 142.

¹³⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 142.

¹³⁵⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 518.

¹³⁵⁹ Bakara suresi, 35. Ayet, bkz. Kuran.diyanet.gov.tr.

¹³⁶⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 125.

¹³⁶¹ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 220.

¹³⁶² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 142.

bunu *Züh'd*'de Ebû Kulâbe'nin Ebu'd-Derdâ'dan rivâyeti olarak zikretti. *El-Elbânî de Zaîfu'l-Câmî'de onun için zayıf demiştir.*¹³⁶³

Araştırmalarımız sırasında rivâyetin *Musannef*'de de yer aldığını ve onun hadis olarak zikredilmese de, Beyhakî'de merfû' bir rivâyet olarak aktarıldığını tespit ettik. Aynı zamanda bu hadis, Abdurrezâk'ın *Züh'd*'ünde Ma'mer b. Eyyûb - Ebû Kulâbe- Hz. Peygamber senediyle zikredilmiş: "*Günah unutulmaz, iyilik eskimez, din ölmez. Dilediğiniz gibi olun, dini de öğrendiğiniz gibi öğretin.*" ardından da onun mürsel olduğuna hükmedilmiştir. İbn Adî rivâyete *Kâmil*'inde yer vermiş ve onu Buhârî'ye dayandırmıştır. O da hadîsin râvilerinden Muhammed b. Abdulmelik'in *münkeru'l-hadis* olduğuna hükmetmiştir. Nesaî de bu rivâyete eserinde yer vermiş ve İbn Adî ile aynı fikirde olduğunu zikretmiştir. Muhammed b. Abdulmelik için o da: "*İleri derecede zayıftır, hiçbir hadîsi için sika râvilerden herhangi bir mutâbîsi bulunmamaktadır.*" değerlendirmesinde bulunmuştur. İmam Ahmed, bu rivâyeti *Züh'd*'ünde Ebu'd-Derdâ'dan mevkûf olarak şu senedle rivâyet etmiştir: Abdurrezâk- Ma'mer- Eyyub-Ebû Kulâbe- Ebu'd Derdâ.¹³⁶⁴

et-Tezkire'de de rivâyet hakkında aynı değerlendirmeye yer verilmiştir.¹³⁶⁵ *el-Makâşidü'l-Hasene*'de rivâyet hakkında yer alan değerlendirme ise: "*O uydurmadır, Sa'd b. Mûsa ise hadîs uydurmakla itham edilmiştir.*" şeklindedir. Ebû Nuaym el-İsfahânî de bu rivâyetin Tevrat'ta yer aldığını söylemiştir.¹³⁶⁶ *Tahrîcu's-Sağîr ve Tahrîcu'l-Kebîr*'de onu İmam Ahmed, İbn Adî ve Beyhakî'nin rivâyet ettiği zikredilmektedir.¹³⁶⁷

2.415. "Ben Peygamber İken, Âdem Su ve Çamur Arasındaydı."

Kâvuçî Sehavî'nin, böyle bir lafza rastlamadığı yönündeki değerlendirmesini aktardıktan sonra buna ek olarak rivâyetin devamını şu şekilde bildirmiştir: "*Hz.Âdem (bile) yok iken ben peygamberdim (o) ne su ne de çamurdu.*" Onun rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: "Ancak Tirmizî'de: "*Ne zaman peygamber oldun?*" denildiğinde (Hz. Peygamber) "*Âdem ruh ve cesed arasındayken.*" demiştir.¹³⁶⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Dureru'l-Muntesira*, *Keşfü'l-hafâ el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Ehâdisu'l-Kussâs*, *Müstedrek*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-me'tâlib*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *Es-Sahîha* olarak zikretmiştir. Onun rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir:

"*Hadisin: "Ne zaman peygamber oldun?..." ile başladığını Tirmizî'nin el-Menâkıb'daki rivâyetinden tespit etmemiz mümkündür. O, rivâyet hakkında "Bu hadîs hasen sahihtir ve Ebû Hureyre'nin (r.a.) gariplerindedir. Bu tarîkten başka bir tarîkini de bilmiyoruz. Rivâyet, Ahmed b. Hanbel'de, İbn Ebî Âsım'ın "es-*

¹³⁶³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 143.

¹³⁶⁴ Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Muhammed Zeylaî, *el-İs'âf bi-ehâdîsi'l-Keşşâf* (Riyad: Dâru İbn Hüzeyme, ts.).

¹³⁶⁵ Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdır b. Abdillâh et-Türkî el-Mısırî el-Minhâcî Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1986), 120.

¹³⁶⁶ Sehavî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 519.

¹³⁶⁷ İbnü'l Mibrad Hanbelî; *Tahrîcu's Sağîr ve Tahrîcu'l Kebîr*;3/133.

¹³⁶⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 143.

*Sunne”sinde, Ebû Naîm’in “Hilye”sinde yer almaktadır ve bu eserde (Hilye) senedinin sahih olduğu bildirilmiştir.”*¹³⁶⁹

Rivâyet, zikredilenler de dâhil olmak üzere herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir. Zemerlî’nin rivâyete ilgili aktardığı değerlendirmelerin Kâvukcî’ninkinden pek de farklı olmadığını görmekteyiz.

2.416. “Ben Bilinmeyen Gizli Bir Hazineydim, Tanınmak İstedim Ben de insanları Yarattım. Onlara Kendimi Tanıttım, Onlar da Beni Tanıdı.”

Kâvukcî, İbn Teymiyye’nin “Allah’ın salat ve selamı onun üzerine olsun, o, Peygamber’in sözlerinden değildir ve sağlam veya zayıf herhangi bir nakil zinciri olduğu bilinmemektedir.” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir. Zerkeşî ve İbn Hacer’in de bu değerlendirmeyi onayladıklarını ancak onun manasının sahih olduğuna ve sûfiler arasında yaygın bir rivâyet olduğuna hükmettiklerini zikretmiştir.¹³⁷⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasarü’l-Makâsîd, Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-ĥafâ, el-Masnû’, el-Esrârü’l-merfû’a, Tenzihü’ş-Şerî’a, et-Tezkire, Tedrîbu’r Râvî, el-Ġammêz, ed-Dürerü’l-müntezire, Eĥâdîşü’l-kuşşâs, Esne’l-meĥâlib, Tahzîru’l-müslimîn, en-Nuhbetü’l-Behce* olarak zikretmiş ancak rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹³⁷¹

Zikredilen kaynaklarda ya da bunlar dışında başka bir eserde rivâyet tespit edilememiştir.

2.417. “Baş Değil Kuyruk Olun. Çünkü Başta Olan Helak Olur Geride Olan Selâmete Kavuşur.”

Kâvukcî bu ifâdenin bir hadis olmadığına hükmetmiştir.¹³⁷²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasarü’l-Makâsîd, Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-ĥafâ, el-Masnû’, el-Esrârü’l-merfû’a, Esne’l-meĥâlib, Tahzîru’l-müslimîn, en-Nuhbetü’l-Behce* olarak zikretmiştir.¹³⁷³

Rivâyeti, zikredilen kaynaklarda veyahut herhangi başka bir eserde tespit edemedik.

2.418. “Orta Ol Kıydan Yürü.”

Kâvukcî rivâyet hakkında hiçbir değerlendirmede bulunmamıştır.¹³⁷⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü’l-merfû’a, Keşfü’l-ĥafâ* olarak zikretmiştir.¹³⁷⁵

Keşfü’l Ĥafâ’dan tespit ettiğimiz bilgilere göre, Necm, bunun El-Deynûri tarafından İbrâhîm bin Edhem’den rivâyet edildiğini ve bunun bir hadis

¹³⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 143.

¹³⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 143.

¹³⁷¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 143.

¹³⁷² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 143.

¹³⁷³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 143.

¹³⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 143.

¹³⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 143.

olmadığını ve sahabeden bazılarının tavsiyelerinden olduğunu söylemiştir.¹³⁷⁶ *Câmiu's-Sağîr*'de de rivâyet şu şekilde nakledilmiştir: "Mü'min, insanların arasına karışır ve onların eziyetlerine sabreder. İnsanların arasına karışan mü'min karışmayan mü'minden daha üstündür." Buhârî bu hadisi *Edebü'l-Müfred*'de ve Ahmed b. Hanbel de kendi eserinde nakletmişlerdir. Tirmizî ve İbn Hacer rivâyeti İbn Ömer'den nakletmişlerdir.¹³⁷⁷

2.419. "Buhur (tütsü) Benim ve Meleklerin Hoşlandığı Şeydir Muhakkak ki Ondan Şeytanlar Nefret Eder."

Kâvukcî İbnu'd-Dubey'a'nın rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini zikretmiştir: "Deylemî onu ikilemde kalarak eserine eklemiştir ancak o sahîh değildir."

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tenzihü's-Şerî'a*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meâlib*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş ancak onun senedi, metni ve sıhhati hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.¹³⁷⁸

İsmâîl b. Ayyâş'dan mu'dal¹³⁷⁹ olarak nakledilen rivâyette bu rivâyetten farklı olarak hadisin devamının "Şeytan ondan nefret eder, Allah'ın rızası da ondadır." ifâdesi tespit edilmiştir. Orada rivâyetin sahîh olmadığına hükmedilmiştir. İmâm Şâfiî'nin hafızanın güçlenmesi için onu sık sık kullandığı söylenmiştir.¹³⁸⁰

2.420. "Sakınarak (Korunarak), Kadınların En Hayırlılarından Olunuz."

Kâvukcî onun hadis olmadığını ancak manâsının doğru olduğunu söylemiştir.¹³⁸¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ĥafâ* ve *en-Nuhbetu'l* olarak zikretmiş, *Keşfü'l-ĥafâ*'da ilgili rivâyete ek olarak şu hadisin yer aldığını bildirmiştir: "Kendinizi sakınarak onların (kadınların) hayırlılarından olun" ve bir benzer hadis de şu şekilde aktarılmıştır: "Onların (kadınların) akılları, avret yerlerindedir."¹³⁸²

Zemerlî'nin bildirdiği kaynakların hiçbirinde ilgili rivâyete rastlanmamıştır.

¹³⁷⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 135.

¹³⁷⁷ Ebü'l-Hasen Nürüddîn Alf b. Sultân Muhammed el-Kârî, *Mirkâtü'l-mefâtîh* (Beirut: Dâru'l-Fiker, 2002), 8/3181.

¹³⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 144.

¹³⁷⁹ Mehmet Efendioğlu, "Mu'dal", *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ts.) (Erişim 21 Kasım 2023).

¹³⁸⁰ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 523.

¹³⁸¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 144.

¹³⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 144.

2.421. “İri Gözlü Hurilerin Mehirleri Mescidleri Süpürmektir.”

Kâvukcî onu, İbnu'l-Cevzî'nin Enes'ten rivâyet ettiğini, Suyûtî'nin de *Câmi*'inde yer verdiğini söylemiştir. Münâvî'nin de rivâyetin uydurma olduğuna hükmettiğini zikretmiştir.¹³⁸³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *Feyzü'l-kadîr*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Zaîfu'l-Câmî*, *En-Nevêfihu'l-Itra*, *el-Keşfu'l-İlâhî* olarak zikretmiştir. *Zaîfu'l-Câmî*'de rivâyete zayıf hükmünün verildiğini bildirmiştir.¹³⁸⁴

Rivâyeti tespit ettiğimiz *el-Müdâvî li-ileli'l-Münâvî*'de yer alan rivâyet hakkındaki değerlendirme şu şekildedir: ”O, çok zayıf bir rivâyettir. İbnu'l-Cevzî onu *Mevzuât*'ında zikretmiştir. Rivâyetin, senedinin bilinmemesi sebebiyle zâhiren bir zayıflık bulunmaktadır.”¹³⁸⁵

Kitâbu'l-Ba's'da Ebû Karsâfe'nin rivâyeti yer almaktadır. O bu rivâyetin bir şâhidinin de bulunduğunu söylemiştir. İbnu Arrâk bu rivâyete uydurma demiş, senedinin ise müzlim olduğunu söylemiştir. Münâvî'nin de bildirdiği gibi zayıf hadis uydurma hadise bir fayda sağlamaz.¹³⁸⁶

Lam Harfi

2.422. “Ölmek Üzere Doğun ve Yıkılmak Üzere Bina Edin.”

Kâvukcî, Ahmed b. Hanbel'in bu rivâyeti çarşıda olup bitenler hakkında söylediğini ve bâtil olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.¹³⁸⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *ed-Dureru'l Muntasira*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Keşfu'l İlâhî*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş ancak metin ve senediyle ilgili bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹³⁸⁸

Araştırmalarımız neticesinde rivâyet hakkında ulaştığımız bilgileri şu şekilde aktarmamız mümkün gözükmektedir: Beyhakî, bu hadîsi Muammal bin İsmâil- Hammad bin Seleme- İshâk bin Abdullah bin Ebi Talha- Abdurrahmân bin Ebû Umre- Ebu Hureyre senediyle rivâyet etmiştir. Bu rivâyet, *Sünen-i Kübra*'da Ahmed ve Nesai'nin rivâyetleriyle birlikte zikredilmiştir ve onun herhangi bir şâhidi yoktur ve İbn Hibbân da rivâyetin sahih olduğuna hükmetmiştir.¹³⁸⁹ Ahmed ve Nesai'nin rivâyetleri “*Kebîr*”de herhangi şâhidi olmaksızın rivâyet edilmiş ve İbn Hibbân da bu rivâyetleri doğrulamıştır.

Al-Kâri, İmam Ahmed'in pazarlarda olup bitenlerle ilgili rivâyetlerin bulunduğunu ve hiçbir temeli olmadığını söylemiştir. El-Beyhakî de bunu Zübeyr'in azatlı kölesi Ebû Hâkim'in yetkisiyle rivâyet etmiştir. Senedinde iki zayıf râvi bulunur ki Ebû Hâkîm o ikisinin de tanınmayan râviler olduğunu

¹³⁸³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 144.

¹³⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 144.

¹³⁸⁵ Ahmed b. Muhammed Hüseyinî, *el-Müdâvî li İleli'l-Câmî's-Sağîr ve Şerheyi'l-Münâvî* (Kahire: Dârü'l-Kutubî, 1996), 90.

¹³⁸⁶ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 172.

¹³⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 145.

¹³⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 145.

¹³⁸⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 528.

haber vermiştir. Ebû Nuaym, bu rivâyeti Ebû Zer'den mevkûf ve munkatı' bir şekilde nakletmiştir. Sa'lebî, tefsirinde Ka'b el-Ahbâr'dan çok zayıf bir senedle rivâyeti zikretmiştir.¹³⁹⁰

2.423. “Cennet Ehlinin Dili, Arapça ve Fasih Olan Farsçadır.”

Kâvukcî “Durriyye” kelimesindeki “dal” harfinin harekesinin ötre, “ra” harfinin ise şeddeli olarak Farsça diline tıpkı “lu'luu” kelimesi gibi sıfat olduğunu söylemiştir. Onun doğru harekesinin “dal” harfinin fethalı, “ra” harfinin kesralı olduğunu bildirmiştir. Fasih Farsça'nın ise Sultanların huzurunda kullanıldığını ve bu hadisin Küleynî tarafından rivâyet edildiğini söylemiştir.¹³⁹¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Tenzîhü'ş-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmiş ve onun hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹³⁹²

Rivâyet zikredilen kaynaklarda ya da bunlar dışında başka bir eserde tespit edilememiştir. Rivâyetin sıhhati hakkında herhangi bir bilgi tespit edilememiştir.

2.424. “Allah İçinde Kolaylık Olan Bir İş İrâd Ettiğinde Meleklerle Fasîh Bir Farsça ile Vahyeder.”

Kâvukcî, Deylemî'de de: “Allah, bir şeyi istediğinde onda kolaylık vardır ve meleklerle kolay anlaşılan bir Farsça ile hitap eder.” rivâyetinin yer aldığını ve bir önceki rivâyet gibi bunun da uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹³⁹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü'ş-şerî'a* olarak zikredilmiştir.¹³⁹⁴

Rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka birisinde tespit edilememiştir.

2.425. “Tutku Yılanı Ciğerimi Soktu/ Ona ne Bir Doktor ne Bir Kurtarıcı Vardır/ Âşık Olduğum Sevgili Hariç/ O, benim hem Zehrim hem Panzehrmdir.”

Kâvukcî, Deylemî ve Sühreverdi'nin bu rivâyeti Enes'den tahrîc etmişlerdir. Bu iki beyit Hz. Peygamber'in huzurunda okundu. Hırka-ı şerif omuzlarından düşene kadar ashabıyla birlikte bekledi. Beyitler okunduktan sonra Hz. Peygamber: “Dinlerken titremeyen faziletli bir kimse değildir.” demiş ve hırkayı huzurda bulunanlar için dört yüz parçaya ayırmıştır. Kâvukcî bu konudaki rivâyetleri hadis âlimlerinin ittifakla mevzû' kabul ettiğini söylemiş ve Zehebî'nin: “Zannederim, onu uyduran Ammâr b. İshaktır.” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.¹³⁹⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *Ehâdisu'l Kussâs*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tenzîhü'ş-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak

¹³⁹⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 140.

¹³⁹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 145.

¹³⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 145.

¹³⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 145.

¹³⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 145.

¹³⁹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 146.

zikretmiştir. *el-Fetêve'l-Hadisiyye*'de onun hakkında şu değerlendirmenin yer aldığını bildirmiştir: “*Tamamı bu şekilde aktarılmaz, o ehli hadisin ittifakıyla yalandır.*”. *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* de rivâyetin yer aldığı kaynaklar arasında zikredilmiştir.¹³⁹⁶

Zehebî'nin rivâyet hakkındaki tespit ettiğimiz bir diğer değerlendirmesi de: “*O, Saîd b. Âmir ed-Dab'î'den rivâyet edilmiştir ki o bu hurâfeyi uyduran kişidir. Onun hâricindeki râvîler ise sikadır.*”¹³⁹⁷ Şeklindedir.

Bir diğer değerlendirme de bu şiiri Hz. Peygamber'in huzurunda okuduğu ve bunun üzerine Hz. Peygamber'in hırkasını ona hediye ettiği, ashâb-ı suffenin de onu parçalayarak bölüştükleri ve elbiselerine yamadıkları şeklindedir. Bu rivâyetin hadis âlimlerinin ittifakıyla yalan olduğu söylenmiştir. Bu konuda rivâyet edilenlerin uydurma olduğu söylenmiştir.¹³⁹⁸ *Tezkire*'de de İbn Teymiyye'nin rivâyetin uydurma olduğunu söylediği nakledilmektedir.¹³⁹⁹

2.426. “Güvercinlerle Oynamak Fakirliğe Sebep Olur.”

Kâvukcî onun bir hadis değil, İbrâhîm en-Nehâî'nin şu sözünün anlamı olabileceğini söylemiştir: “*Kim uçan bir güvercinle oynarsa, fakirlik sıkıntısını tatmadan ölmez.*”.¹⁴⁰⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiş ancak rivâyetin metin ve senedi hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.¹⁴⁰¹

Rivâyetin nakline ulaştığımız *el-Makâşidü'l-Hasene*'de Beyhakî'nin Muğîre'den şu rivâyetinin çok yaygın olduğu söylenmiştir: “*Uçan güvercinlerle oynayan, yoksulluk acısını tatmadıkça ölmez.*”. Orada Hammâd bin Seleme'nin Muhammed bin Amr -Ebû Seleme- Ebû Hureyre senediyle rivâyet ettiği hadis-i şerifte şöyle buyurduğu tespit edilmiştir: “*Allah'ın Resulü, salat ve selam onun üzerine olsun, bir güvercini takip eden bir adam gördü ve dedi ki: Bir iblis dişi bir iblisi takip eder.*”. Sehâvî rivâyetin, Buhârî'nin *el-Edebu'l-Mufred*'inde, Ebû Dâvud'un *Sünen*'inde ve el-Beyhaki'de yer aldığını söylemiştir.¹⁴⁰² Ancak biz bu kaynaklarda rivâyeti tespit edemedik.

Esne'l-me'tâlib'de rivâyet hakkındaki değerlendirme ise şu şekildedir: “*Bu, Nehâî'nin sözlerindedir. Söz konusu hadîs-i şerîf ise şu şekildedir: Hz.*

¹³⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 146.

¹³⁹⁷ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dimaşkî, *Mizânü'l-i'tidâl fî nakdî'r-ricâl* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1963), 3/164.

¹³⁹⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 530.

¹³⁹⁹ Cemâlüddîn Muhammed Tâhir b. Alî Fettehî, *Tezkiretü'l-mevzû'ât* (idâretü't-tibâ'atî'l-münîriyye, ts.), 197.

¹⁴⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 146.

¹⁴⁰¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 146.

¹⁴⁰² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 530.

*Peygamber, güvercini takip eden bir adam gördü ve şöyle dedi: "Şeytan, dışı bir şeytanın peşine düşer."*¹⁴⁰³

2.427. "Nesezsiz Olarak Aramıza Girene Sebezsiz Olarak Bizden Ayrılanada Allah Lanet Etsin."

Kāvukcî bu lafzın uydurma olduğunu ancak onun şahidlerinin şu örnekte olduğu gibi sahih olduğunu söylemiştir: "*Kim babasının kim olduğu bilindiği halde, başka birinin babası olduğunu iddia ederse, cennet ona haram olur.*"¹⁴⁰⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû', Keşfü'l-hafâ, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, en-Nuhbetu'l-Behce, Esne'l-meâtlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. "*Kim başka birinin babası olduğunu iddaa ederse.*" hadîsini, Buhârî'nin *Kitâbu'l Meğâzî*'de rivâyet ettiğini bildirmiştir. Müslim'in de, *Kitâbu'l-Îmân*'da bu hadisi "*Kişinin imanının durumu babasına olan ilgisinden anlaşılır.*" şeklinde naklettiğini aktarmıştır. Zemerlî, Ebû Dâvud ve İbn Mâce'nin de *Sünen*'lerinde bu rivâyeti naklettiklerini, Dârimî'nin *Kitâbü's-Sünne*'de bu rivâyete yer verdiğini söylemiştir. Ahmed b. Hanbel'in de rivâyeti nakledenler arasında zikredildiği onun tarafından bildirilmektedir.¹⁴⁰⁵

Rivâyetin zikredilen kaynaklarda yâhut bir başka eserdeki târîki tespit edilememiştir.

2.428. "Allah, Şarkı Söylene de Onu Dinleyene de Lanet Etsin."

Nevevî onun sahîh olmadığına hükmetmiş, Süyûtî ise onun hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmaksızın yalnızca eserine almıştır.¹⁴⁰⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-hafâ, Fetêve'n-Nevevî, el-Keşfü'l-İlehî, Tezkiratu'l-Mevzuât, el-Ğammêz, en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁴⁰⁷

Tespitlerimize göre *el-Makâşidü'l-Hasene*'de Nevevî'nin rivâyet hakkında "*Sahîh değildir*" şeklindeki değerlendirmesi yer almaktadır.¹⁴⁰⁸ *Keşfü'l-hafâ*'da Nevevî'nin rivâyet hakkındaki bu görüşüne Sehâvî, Zerkeşî ve Suyûtî'nin de katıldığı bildirilmiştir.¹⁴⁰⁹ *Esne'l-meâtlib*'de de rivâyet hakkında Nevevî'nin görüşü bildirilmiştir.¹⁴¹⁰

2.429. "Şaka Olarak da Olsa Yalan Söyleyene Allah Lanet Etsin."

Sehavî bu rivâyetin merfû' bir tarikine rastlamadığını söylemiştir.¹⁴¹¹

¹⁴⁰³ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 241.

¹⁴⁰⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 147.

¹⁴⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 147.

¹⁴⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 147.

¹⁴⁰⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 147.

¹⁴⁰⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 147.

¹⁴⁰⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 143.

¹⁴¹⁰ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 228.

¹⁴¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 147.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁴¹²

Rivâyet zikredilen kaynaklarda ya da bunların dışında bir eserde tespit edilememiştir.

2.430. “Her Afet İçin Bir Yardım Vardır.”

Kâvukcî, bilinen sağlam bir kaynakta yer almadığını söylemiştir.¹⁴¹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁴¹⁴

Rivâyeti tespit ettiğimiz *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyet hakkında: “*Manası sahihtir, sabır musibetin ölçüsü derecesinde verilir ve ciğerlerde görüldüğü kadar yardım edilir.*” değerlendirmesinin yer aldığını tespit ettik.¹⁴¹⁵ “*Asl*” da rivâyet hakkında: “*Hadis değildir ama manası sahihtir.*” değerlendirmesi yapılmıştır. İbnü'l-Ğars, *Mişkât*'dan o da İbn Abbâs'dan rivâyetin manasını taşıyan şu rivâyeti nakletmiştir: “Her hastalık için var edilen bir şifa vardır.”. Necm de bu rivâyetin hadis olmadığına hükmetmiştir.¹⁴¹⁶ *Esne'l-meṭâlib*'de de aynı şekilde onun hadis olmadığı söylenmiştir.¹⁴¹⁷

2.431. “Her Odanın Ücreti Vardır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁴¹⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.¹⁴¹⁹

Rivâyetin *Kitâbü't-Temyîz*'deki: “*Hadis değildir, mana olarak doğrudur.*” şeklinde bir değerlendirmesi tespit edilmiştir. *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de de rivâyete şunların eklendiği bilgisine ulaşılmıştır: “*Ücreti, mehri ve kıymeti kendi cinsindedir. Ve onun değeri bundan anlaşılmaktadır.*”. Aliyyü'l-Kârî'nin de: “*Sanki taştan da olsa her evin kiralananmasını istiyormuş gibi*” şeklinde bir değerlendirmesi tespit edilmiştir.¹⁴²⁰ Abdurrahmân el-Hût da rivâyetin hadis olmadığına hükmetmiştir.¹⁴²¹

2.432. “Her Zamanın Bir Devleti ve Ricâli Vardır.”

Kâvukcî, Ebu't-Tufeyl'in bu manaya gelen şu sözünü nakletmiştir: “*Her yer için bir maktul vardır ve her vakit için bir hal ve erler vardır.*”. Yüce Allah şöyle buyurdu: “*Ve, o günleri insanlar arasında dolaştırıyoruz.*” (el-Âlî İmrân

¹⁴¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 147.

¹⁴¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 147.

¹⁴¹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 147.

¹⁴¹⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 535.

¹⁴¹⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 145.

¹⁴¹⁷ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 228.

¹⁴¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴²⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 145.

¹⁴²¹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 228.

3/140) “Bu rivâyete gelince, o hadis değildir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁴²²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *Esne'l-meâlîb*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁴²³

Ancak zikredilen kaynaklarda ya da başka birinde ilgili rivâyete ulaşılammıştır.

2.433. “Her Düşenin Bir Kaldıranı Vardır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında bir değerlendirme zikretmemiştir.¹⁴²⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meâlîb*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁴²⁵

Bu, selefın sözlerındendir ve o şu ayet-i kerimeye işaret eder: “İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın.” (el-Kâf 50/18) Ama dillerde dolaşan sözler bu manaya gelmez. Çoğu zaman, sakat yaşlı kadına dokunmanın abdesti bozması, onu görmenin yasaklanması ve benzeri sebeplerle mazur görülür.¹⁴²⁶

el-Makâşidü'l-Hasene'de bunun seleflerin sözlerinden olduğunu ve bununla Yüce Allah'ın sözüne işaret ettiğini söyledi... (Güçlü bir gözetleyicisi olduğundan başka söz söylemez)... Rivâyetin dillerde yaygın olması bu ayetin manasına geldiği sonucunu vermez.

Keşfu'l-Hafâ'da tespit ettiğimiz bilgi şu şekildedir: “Rasulullah, sakat da olsa ihtiyar kadına dokunmakla abdestin bozulacağını, onu görmenin haram olduğunu ve benzeri şeyleri sık sık izah ederdi. Âyetin kendisine atıfta bulunmasından maksat şuydu ki, padişah yaptığının hesabını sorarken sanki kulun yaptığını, fahişe konumunda olanın, ne yaptığını beyan ediyor gibiydi.”¹⁴²⁷

Esne'l-meâlîb'de de rivâyetin hadis olmadığına hükmedildiği tespit edilmiştir.¹⁴²⁸

2.434. “Her Şeyin Bir Afeti Vardır, İlimin Afetleri vardır.”

Kâvukcî onun âlimlerin sözlerinden olduğunu söylemiştir.¹⁴²⁹

Zemerlî rivâyet tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l-merfû'a* ve *Keşfü'l-Hafâ* olarak zikretmiştir.¹⁴³⁰

¹⁴²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴²⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴²⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 536.

¹⁴²⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 146.

¹⁴²⁸ el-Hût, *Esne'l-meâlîb*, 1997, 228.

¹⁴²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

Ancak zikredilen rivâyet herhangi bir kaynaktan tespit edilememiştir.

2.435. “Her Çalışanın Bir Nasibi Vardır.”

Kâvukcî onun âlimlerin sözlerinden olduğunu söylemiştir.¹⁴³¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Muhtasarı'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*; *el-Masnû*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meĥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁴³²

Sehâvî Necm'in: “*Bu bir hadis değildir.*” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır.¹⁴³³ Aliyyü'l-Kâri onun bazılarının sözü olduğunu söylemiştir.¹⁴³⁴ *Esne'l-meĥâlib*'de rivâyet hakkında “*Âlimlerin sözlerindedir*” değerlendirmesine ulaşılmıştır.¹⁴³⁵

2.436. “Çalışan Bulur.”

Kâvukcî rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ĥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meĥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁴³⁶

Ancak ilgili rivâyet herhangi bir kaynaktan tespit edilememiştir.

2.437. “Rasulullah (s.a.v.), Medine’de Bir Mescid Yapmak İstedığında Cebrail O’na (s.a.v.) Geldi Ve Şöyle Dedi: “Şüphesiz, Onun Uzunluğu Gökte Yedi Arşındır Ve Ne Süslü Ne De İşlemelidir.”

Kâvukcî Zeyl’de Celâleddin es-Süyûtî’nin böyle bir rivâyetin bulunmadığını ifade ettiğini bildirmiştir.¹⁴³⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Esraru'l-Merfua*, *el-Masnû*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tezkiratu'l-Mevzuat*; *Keşfü'l-ĥafâ* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁴³⁸

Keşfü'l-ĥafâ'da böyle bir rivâyet bulunmadığı söylenmiştir.¹⁴³⁹ Bir başka kaynaktan ise Şevkânî’nin rivâyeti naklettiği ve onun hakkında Fîruzabâdî’nin “*Böyle bir rivâyet bulunmamaktadır.*” şeklindeki değerlendirmesini tespit etmiş bulunmaktayız.¹⁴⁴⁰

2.438. “Allah-u Teâla Aklı Yarattığı Zaman.”

Kâvukcî’nin rivâyetle ilgili değerlendirmesi şu şekildedir: “*Bu söz, hemze harfi bölümünde bildirildiği üzere uydurmadır. Suyûtî, onu açıkça inkâr edenlerin Zerkeşi ve İbn Teymiyye olduğunu söylemiştir. Onun salih sahîh bir aslını buldum, Abdullah b. Ahmed de Zeveidu'l-Müsned de, Hasan’dan merfû'a bir şekilde onu rivâyet etmiş ve eklemiştir: Bu, mürseldir, senedi iyidir ve o*

¹⁴³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴³³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ĥasene*, 1985, 641.

¹⁴³⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-ĥafâ*, ts., 146.

¹⁴³⁵ el-Hût, *Esne'l-meĥâlib*, 1997, 229.

¹⁴³⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 148.

¹⁴³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 149.

¹⁴³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 149.

¹⁴³⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-ĥafâ*, ts., 410.

¹⁴⁴⁰ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 25.

Taberânî'nin Mu'cemü'l-kebîr'inde ve Mu'cemü'l-evaş'ında, Ebû Umâme'nin Ebû Hureyre'den iki zayıf senedle naklettiği bir hadistir. Ancak İbn Kayyımî'l-Cevziyye, Ukaylî'den tüm rivâyetleri nakletmiş ve: "Akıl hadisi sahih değildir." demiştir. Ben de dedim ki: "Bu ihtilaf varken hadise uydurma demek uygun olmaz." 1441

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Ehadisu'l-Kussas, et-Tezkire, ed-Dürerü'l-müntesire* olarak zikretmiştir. Suyûtî'nin konuyla ilgili *Dürer*'de yer alan ilk sözü ise: "*Zerkeşi bu hususta, İbn Teymiyye'yi takip etti ve onun ilk kaynağını buldum.*" şeklindedir.¹⁴⁴²

Bu rivâyetle ilgili ulaştığımız verileri rivâyetin tekrar geçtiği hemze harfi bölümünde zikretmiştik.

2.439. Hz. Peygamber Ali ve Fatıma'yı Evlendirdiğinde, Allah, Cennet Ehlinin Buna Şahitlik Etmesi İçin Tuba Ağacını İncilerle Süsledi ve Tüm Tabakalardakilere Bunu İzlemesini Emretti."

Kâvukcî bu rivâyetin bir yalan olduğuna hükmetmiştir.¹⁴⁴³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Kussas ve'l el-Müzekkiriyn, İbnu'l-Cevzi, Tenzîhü'ş-şerî'a, Tahziru'l-Havâs* olarak zikretmiştir.¹⁴⁴⁴

Ancak rivâyeti zikredilen kaynakların herhangi birinde tespit edemedik.

2.440. Hz. Peygamber'i Yıkadığım Zaman Su Göz Bebeklerine Ulaştı O Sudan İçtim Ve Evvelkilerle Ahirdekilerin İlmine Vâris Oldum.

Ali b. Ebî Tâlib'in rivâyetidir. Nevevî onun sahih olmadığı hükmünü vermiştir.¹⁴⁴⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Zeylu'l-Mevzuât, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, et-Tezkire, el-Masnû', el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁴⁴⁶

Ancak rivâyet zikredilen kaynakların herhangi birinde yahut bunların dışında bir kaynaktan tespit edilememiştir.

2.441. "Hz. Ali, Hz. Peygamber Yıkanırken Göbeğinde Toplanan Suyu İçmiştir ve İçmesi de Uzun Sürmemiştir."

Kâvukcî Şîler'in bahsettiği bir benzer rivâyetin şu şekilde yer aldığını bildirmiştir: "*Muhakkak o -yani- Ali, Efendimiz'i guslederken yüzünde toplanan suyu içmiştir ve içmesi de uzun sürmemiştir.*". Bu suyun içilmesiyle ilgili aktarılan kıssa için Ali el-Kârî şu değerlendirmede bulunmuştur: "*Bu söz aslı itibariyle de diğer tarîkleri yönüyle de bâtıldır.*"¹⁴⁴⁷

¹⁴⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 149.

¹⁴⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 149.

¹⁴⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 149.

¹⁴⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 149.

¹⁴⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 150.

¹⁴⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 150.

¹⁴⁴⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 150.

Zemerlî rivâyetin tek kaynağı olarak *el-Esrârü'l-merfû'a*'yı zikretmiştir.¹⁴⁴⁸

Ancak rivâyet zikredilen kaynaklarda ya da bunun dışında başka bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.442. “Kâbe'nin Taş Taş Yıkılması Müslümanın Katledilmesinden Kolaydır.”

Kâvukcî rivâyetinin bu lafızlarla olmadığını söylemiştir.¹⁴⁴⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Makasid*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meâtlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiş ancak rivâyetin sıhhati hususunda bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁴⁵⁰

Rivâyeti tespit ettiğimiz *el-Makâşidü'l-Hasene*'de: “Böyle bir lafza rastlamadım ama Taberânî'nin Sağir'inde bu manaya gelen Enes'den rivayet bulunmaktadır ki o da şu şekildedir: “kim, haksız yere bir Müslümana eziyet ederse, sanki o Kabeyi yıkmış gibidir. Bunun benzeri rivâyetler birçok sahabiden nakledilmiştir: “Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun, Kâbe'ye baktı ve şöyle dedi: Allah seni şereflendirdi, şereflendirdi, seni yüceltti ve mümin sende daha kutsaldır.” değerlendirmesi bulunmaktadır.¹⁴⁵¹

Taberânî, *el-Mu'cemü's-Şağîr*'inde Enes'den merfû' olarak bir benzerini rivâyet etmiştir: “Kim bir Müslümana haksız yere eziyet ederse Allah'ın evini yıkmış gibi olur.”¹⁴⁵²

2.443. “Kim Bir Müslümana Haksız Yere Eziyet Ederse O, Sanki Beytullahı Yıkılmış Gibidir.”

Kâvukcî bu rivâyetin bir öncekine benzer olduğunu söylemiştir.¹⁴⁵³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Zaifu'l-Câmî*, *En-Nevêfihu'l-Itra* ve *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Mu'cemu'l-Evsat*, *Câmiu's-Sağîr* olarak zikretmiş ve Taberânî'nin rivâyetinin zayıf olduğuna hükmetmiştir. Sehâvî'nin de “*el-Makâşidü'l-Hasene*” nda bu rivâyeti Taberânî'ye atfettiğini bildirmiştir.¹⁴⁵⁴

Rivâyetin farklı lafızlarla nakli tespit edilmiştir, bunlar: “Allah katında, bir Müslümanın öldürülmesi, dünyanın yok olmasından daha kötüdür.”. İbn Mâce'de: “Allah katında, dünyanın yok olması bir Müslümanın haksız yere öldürülmesinden daha iyidir.” şeklindedir. Tirmizî bu hadisi rivâyet etmiş ve: “O, merfû' ve mevkûf olarak rivâyet edilmiştir ve Münzirî de bu rivâyeti Müslim'e atfetmiştir.” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.¹⁴⁵⁵

¹⁴⁴⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 150.

¹⁴⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 150.

¹⁴⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 150.

¹⁴⁵¹ Sehâvî; *Makâsıdu'l-Hasene*; 541.

¹⁴⁵² Aclûnî; *Keşfu'l-Hafâ*; thk. Kudsi,2/151.

¹⁴⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 150.

¹⁴⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 150.

¹⁴⁵⁵ Abdurrahman el-Hût; *Esne'l-Metâlib fi Ehâdîsi Muhtelifi'l-Merâtib*;231.

2.444. “Şayet Size Ömer’in Faziletlerinden Bahsetseydim, Nuh (a.s.)’un Kavmiyle Yaşadığı Kadar Yaşamam Gerekirdi. Muhakkak ki Ömer, Ebubekir’in (r.a.) İyiliklerinden Biridir.”

Kâvukcî onun uydurma olduğunu söylemiştir. ¹⁴⁵⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Mevzuât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Menârü’l-münîf* olarak zikretmiştir. ¹⁴⁵⁷

Rivâyet zikredilen kaynaklarda ya da bir başka eserde tespit edilememiştir.

2.445. “Kim Bir Taşla da Olsa İyilik Yaparsa Allah Onunla Ona Fayda Verir.”

İbn Teymiyye’nin de söylediği gibi uydurmadır. İbnu’l-Cevzî de rivayetin Ubbâd b. Selâm’ın sözlerinden olduğunu söylemiştir. ¹⁴⁵⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mağâşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Masnû’*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Menârü’l-münîf*, *İğâsetü’l Lehfen*, *Esne’l-meṭâlib*, *en-Nuhbetü’l Behce* olarak zikretmiş ve *Tahzîru’l-müslimîn*’de “*lev ahsene*” lafzıyla geçtiğini bildirmiştir. ¹⁴⁵⁹

İbn Hacer’in, bu rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmesi şu şekildedir: “*Herhangi sağlam bir temeli bulunmamaktadır.*” ¹⁴⁶⁰

2.446. “Sizden Biriniz Yüz Altmışdan Sonra Bir Köpek Beslerse, Bu Onun Erkek Evlat Yetiştirmesinden Daha Hayırlıdır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında, İbn Kayyımı’l-Cevzî’nin: “*Bu bir yalandır*” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır. ¹⁴⁶¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Menârü’l-münîf*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *El-Mîzân* olarak zikretmiş ve *Mîzânü’l-i’tidâl*’de “*yalandır*” hükmü verildiğini bildirmiştir. ¹⁴⁶²

Ancak rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut herhangi başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.447. “Eğer Yay Gibi Oluncaya Kadar Namaz Kılıp; İp Gibi Oluncaya Kadar Oruç Tutsaydınız Kaldı Ki İkisini Yapmak Size Birini Yapmaktan Daha Sevimlidir, İstikâmete Ulaşamazdınız.”

Kâvukcî senesinde Muhammed b. Fâris el-Belhî’nin yer aldığını, onun hakkında da Zehebî’nin: “*Tanınmayan biridir, zühdle ilgili bâtil müselsel bir rivayeti vardır, o da bu hadistir.*” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır. ¹⁴⁶³

¹⁴⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 150.

¹⁴⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 150.

¹⁴⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 150.

¹⁴⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 150.

¹⁴⁶⁰ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 236.

¹⁴⁶¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 151.

¹⁴⁶² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 151.

¹⁴⁶³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 151.

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: *"Mizânü'l-i'tidâl fî nakdi'r-ricâl, Tenzihü's-şerî'a*, el-Menêhilü'l Muselsile'de denilmiştir ki: "Zehebî, el-Belhî'nin tanınmayan biri olduğunu ve kendisinden zühde ilgili batıl müselsel bir haber geldiğini söylemiştir. Sehavî, rivâyet ettiği hadisin Belhî'den olduğunu söylemiştir.

Deriz ki: rivâyeti bu senediyle İbn Mende takip etmiştir, böylece bu haberi bize ulaştırın es-Seyyid Emin el Medinidir, o, Abdulğna'dan, o, Muhammed Âbid'den, o, Muhammed Sâdik es-Senêdî'den, o, Muhammed Hayâ'dan, o, el-Acîmî'den, o, el-Kaşşâşî'den, o, eş-Şenâvî'den, o, Ramlî'den, o, Zekeriyâ'dan, o, Hâfiz Takiyuuddin b. Fahd ve Haremeyn kadısı Siraceddin Abdullatif el-Hanbelî'den o ikisi de en-Nur Ali b. Ahmed b. Selâme es- Sulemî el-Mekkî'den o, el-Bedr Hasan b. Ali b. İsmail el-Umrî'den, o,Ebu Abbas Ahmed b. İsmail b. Ömer el-Ğaznevî ve Abdulvehhab b. Muhammed es-Sekenderî'den o ikisi de Ahmed b. Abdulaziz el-Haytafi el-Kafâfi el-Hâfiz'dan, o, el-Muzaffer Mansur b. Suleym el Hemedânî'den, o, Ebu'l Hasan Ali b. Abdullah el-Makber el-Hanbelî'den, o, Nâsırı's Sunne Ebu'l Fadl Muhammed b. Nâsır el-Hanbeli el-Hâfiz'dan o, Ebu'l Kâsım Abdurrahman'dan ve kardeşi Ebu Ömer Abdulvehhâb b. El-Hâfiz Ebû Abdullah b. Mende'den rivâyetle: Bize Muhammed b. Fâris el-Behlî, ona Hâtemü'l Esam, ona, Şakîk b. İbrahim, İbrahim b. Ethem'den, o, Mâlik b. Dinar'dan, o, Ebu Müslim el Halvânî, o da Ömer (r.a.) dan bu rivâyeti nakletmiştir. Suyûtî, Cem'ul Cevâmî'de onu zikretti ve -bahsettiğimiz gibi Ebu Abdullah b. Mendeh'in senedini aktardıktan sonra – dedi ki: İbn Asâkir kendi sened zinciriyle bu hadisi rivayet etmiş ve zincirde Mâlik b. Dînar'ın Ebî Müslim'den bu rivâyeti duymadığını bildirmiştir.

Zehebî'nin sözlerini, el-Belhî'nin ondan, onun da el-Bestâmî ve İbn Mendeh'den rivayetleri takip etti ve iki tanınmış adaletli ravinin rivayeti; ittifakla gözün cehaletini artırıyor. (yani yalnızca metne bakılarak yapılan değerlendirmeyi devre dışı bırakıyor). Zehebî muhakkak onu şeyhinden işitmiştir. Aynı şekilde muhakkak ki Belhî'nin üstünde Ebû Hâtîm ve altında Bistâmî vardır ve o ikisi sika ve güvenilirdir hadisleri de batıl veya zayıf olmaz. Bilakis o, İbn Hibban'a göre sahihtir ya da hasendir, ancak bu hükme ulaşabileceğimiz o belgeler de meçhuldür. Onun mezhebinin hocası İbn Huzeymedir; İbn Hacer bu kuralının aslını İbn Hibban'ın "Lisanu'l Mizan"ına yazdığı mukaddimesinde açıklamış ve onu onaylamıştır. O, kendisinde cerh ve iğneleme olanları açıklamamıştır tıpkı el-Belhî gibi, Suyûtî'nin bundaki amacı seneddeki inkitayı zikretmektir. Oradaki iğneleme ravinin tanınmayışı ile ilgilidir. Bu hadis için şâhid bulunursa o, hasen liğayrihi olur, şayet bulunmazsa batıl olduğuna hükmedilir, aynı şekilde hadisin manası batıl olduğuna hükmetmeyi engellemektedir. Allah-u Teâlâ, Peygamber'ine (s.a.v.) dedi ki: "Emrolduğun gibi dosdoğru ol!" (Hud suresi 112. Ayet) Muhakkak bununla emredilen şey Allah-u Teâlâ'nın şu sözüdür: "Tüm varlığınla ona yönel!" (Müzzemmil 8). Yani, nefsinden ve onun masivasından soyun, şayet ona yönelmezsen, onun emrettiği gibi istikamette olamazsın. Beyhakî *Şu'abü'l-îmân*'ın yetmiş birinci numarada (senedi hasen olan Mürsel bir rivayettir): "Dünya sevgisi tüm hataların başıdır" rivayeti nakletmiştir. Öyleyse akli ve kalbi dünyaya meyleden biri nasıl istikamete ulaşır". İbn Mace ve Tirmizi'nin rivayet ettiği Ebu Zer'in hadisinde ise: "Dünyada zâhidlik helali haram kılmak ya da mal edinmekten sakınmak değil; bilakis zahitlik kendi elinde olanın, Allah'ın elinde olandan daha yakın olmasıdır. Çok namaz kılan ve çok oruç tutanlardan olsa bile; zikredilen maksat had ve edepte kemale ermiş olmaktır. Ebu Zer onu, İbn Tayyib el-Kûrânî'den rivayet etmiştir ki o, güzel bir sözdür.¹⁴⁶⁴

Rivâyeti herhangi bir kaynakta tespit edemedik.

¹⁴⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 152.

2.448. “Livata Yapanlar Denizin Suyuyla Bile Yıkansa, Kıyamet Gününde Cünüp Olarak Gelirler.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin bu manaya delalet eden her şeyin bâtil olduğunu söylediğini bildirmiştir.¹⁴⁶⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Mizânü'l-i'tidâl*, *el-Mevzuât*; *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. Zehebî'nin *Mizânü'l-i'tidâl*'de bu rivâyete uydurma hükmünü verdiğini aktarmıştır.¹⁴⁶⁶

Rivâyetin yer aldığı herhangi bir kaynak tespit edemedik.

2.449. “Allah, Hadımlarda Hayır Olduğunu Bilseydi, Onların Sülbünden Cenâb-ı Hakk'ı Birleyecek Zürriyyetler Çıkarırdı, Fakat Onlarda Hayır Olmadığını Bildiği İçin Onları Hadım Etmiştir.”

Kâvukcî rivâyet hakkında: “Uydurmadır, bunu İbn Kayyımî'l-Cevziyye söylemiştir. Ali el-Kârî de onu tasdik ederek, onları öven ve yeren her türlü rivâyetin geçersiz bir iftira olduğuna hükmetmiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁴⁶⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *el-Ğammêz* olarak zikretmiştir.¹⁴⁶⁸

Sehâvî, Deylemî'nin bu rivâyeti senedsiz bir şekilde İbn Abbâs'dan merfû' olarak naklettiğini ve onun sahih olmadığını bildirmiştir. O, hadımlarla ilgili tüm övgü ve yergi içeren rivâyetlere bâtil demiştir.¹⁴⁶⁹ *Keşfü'l-ḥafâ*'da da rivâyet hakkında aynı değerlendirme yapılmıştır.¹⁴⁷⁰ *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da da aynı değerlendirme yer almaktadır.¹⁴⁷¹

2.450. “Dünya Halis -Yani yumuşak- Kan Olsaydı; Azık Olarak Mü'mine Helal Olurdu.”

Bir başka ifade de: “Mü'minin nasibi helaldir.” şeklindedir. Zerkeşî onun hakkında: “*Bunun sağlam bir temeli (dayanağı) yoktur.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁴⁷²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Ehâdisu'l Kussâs*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *et-Tezkire*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*,

¹⁴⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 152.

¹⁴⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 152.

¹⁴⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 153.

¹⁴⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 153.

¹⁴⁶⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 549.

¹⁴⁷⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 158.

¹⁴⁷¹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 509.

¹⁴⁷² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 153.

el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû', el-Ğammêz, Esne'l-meţâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l-Behce olarak zikretmiştir.¹⁴⁷³

Araştırmalarımız neticesinde bu sözün, Hz. Peygamber'e ait olduğu ve senedinin bilinmediği söylenebilir.¹⁴⁷⁴ Ancak anlamı doğrudur, çünkü Allah, müminin itaatsizlik olmaksızın yapmaya zorlandığı şeyi yasaklamamıştır.¹⁴⁷⁵

Tahrîcu's-Sağîr ve *Tahrîcu'l-Kebîr*'de: "Onun hakkında: "Aslı yoktur" denmiştir." şeklinde değerlendirme yapılmıştır.¹⁴⁷⁶ *Dureru'l-Müntesire*'de de rivâyet hakkında aynı değerlendirme bulunmaktadır.¹⁴⁷⁷ Zerkeşî rivâyetin herhangi bir aslının bulunmadığını söylemiştir. Necm de: "O, *Fudayl b. İyâz*'ın sözüdür." demiştir bu yüzden mü'min kişi zaruret olmadıkça yemez. Necmeddî'n el-Kübrâ'nın şu sözü de ona yakındır: "Erkek, haram lokmaları önler."¹⁴⁷⁸ İbn Teymiyye rivâyet uydurmaz demiş, İbn Tâhir de: "O, İbn Teymiyye'nin söylediği gibidir." değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁴⁷⁹ Aburrahman el-Hût: "Senedi bilinmemektedir "abî" ise yumuşak manasına gelir." demiştir.¹⁴⁸⁰

2.451. "Pirinç Erkek Olsaydı, Yumuşak Huylu Olurdu."

İbn Kayyimi'l-Cevzî dedi ki: "O (pirinç), soğuk tuzdandır." ve İbn Hacer dedi ki: "O dillerde dolansa da uydurmazdır.". Bazı rivâyetlerde aç olanın doyana kadar yediği şeydir denmiştir. Bazı hadis hafızları: "Pirinçle ilgili tüm rivayetler uydurmazdır." demiştir.¹⁴⁸¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-hafâ, Fetêve'n Nevevî, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Tezkiratu'l-Mevduât, el-Keşfu'l-İlâhî, en-Nevêfihu'l-Itra, el-Ğammêz, en-Nuhbet, Mevduât, Sağâni* olarak zikretmektedir.¹⁴⁸²

Rivâyet zikredilen kaynakların herhangi birinde tespit edilememiştir.

2.452. "Sen Olmasaydın, Sen Olmasaydın Âlemleri Yaratmazdım."

Kâvuvcî bu lafzın hiçbir şey ifade etmediğini söylemiştir. (uydurmadır manasına gelir).¹⁴⁸³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü'l-hafâ, el-Masnû', el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretmiştir.¹⁴⁸⁴

¹⁴⁷³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 153.

¹⁴⁷⁴ Ebü'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecdiddîn Abdisselâm İbn Teymiyye, *Ehâdisü'l-kuşşâs* (Beyrut: Mektebü'l-İslâmî, 1988), 94.

¹⁴⁷⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 550.

¹⁴⁷⁶ İbnu'l Mibred Hanbelî; *Tahrîcu's Sağîr ve Tahrîcu'l Kebîr*;3/139.

¹⁴⁷⁷ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 169.

¹⁴⁷⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 159.

¹⁴⁷⁹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 146.

¹⁴⁸⁰ el-Hût, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 236.

¹⁴⁸¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 153.

¹⁴⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 153.

¹⁴⁸³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁴⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

Biz ise rivâyetin yalnızca *Keşfü'l-hafâ*'da yer aldığını tespit ettik. Burada rivâyet hakkında: "Sağânî ona uydurmadır dedi, ben de derim ki hadis olmasa da manası sahihtir." değerlendirmesi yapılmıştır.¹⁴⁸⁵

2.453. "Sen Olmasaydın Cenneti Yaratmazdım, Sen Olmasaydın Cehennemi Yaratmazdım."

Rivâyet edilmiştir ki: "*Sen olmasaydın cenneti yaratmazdım, sen olmasaydın cehennemi yaratmazdım.*"¹⁴⁸⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Kitabu'l-Firdevs*, *el-Esraru'l-Merfua* olarak zikretmiş ancak herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁴⁸⁷

Rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.454. "Sen Olmasaydın Dünyayı Yaratmazdım"

Kâvukcî İbn Asâkir'de: "*Sen olmasaydın dünyayı yaratmazdım.*" şeklinde rivâyet edildiğini bildirmiştir.¹⁴⁸⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuat*, *el-Leali*, *el-Esraru'l-Merfua* olarak zikretmiştir.¹⁴⁸⁹

Rivâyeti tespit ettiğimiz *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za'ife*'de bunun İbn Asâkir'in rivâyeti olduğu söylenmiştir.¹⁴⁹⁰

2.455. "Şayet Ölçülseydi Mü'minin Korkusu ve Ümidi Eşit Olurdu."

Kâvukcî rivâyetin merfû' bir aslına rastlamadığını söylemiştir.¹⁴⁹¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *et-Temyiz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Maşnû'*, *el-Esraru'l-Merfua*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahziru'l-Müslimin*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁴⁹²

Rivâyete zikredilen kaynaklarda ve bunun dışında herhangi bir kaynakta rastlamadık.

2.456. "İnsanlar Çemen Otunun İçinde Ne Olduğunu Bilselerdi Ağırlığınca Altın Verip Yine Onu Ahrlardı."

Kâvukcî Suyutî'nin ona uydurma dediğini bildirmiştir.¹⁴⁹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyiz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esraru'l-Merfua*, *Mizânü'l-i'tidâl*, *Lisânu'l-Mizan*, *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *el-*

¹⁴⁸⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 164.

¹⁴⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁴⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁴⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁴⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁴⁹⁰ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi 'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 451.

¹⁴⁹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁴⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁴⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

Fevâ'idü'l-mecmû'a, *el-Menârü'l-münîf*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Ğammêz*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir¹⁴⁹⁴

Tespitlerimize göre, İbn Adî onu, *Kâmil*'de Cahder-Bakiyye b. Velîd-Sevr b. Yezid- Hâlid b. Ma'den- Muaz b. Cebel'den merfû' bir senedle rivâyet etmiştir ve devamında: “*Bakiyye'nin, Cahder'den başka birisinden rivâyetini bilmiyorum ki Cahder de Ahmed b. Abdurrahmandır ve o, zayıf bir râvidir ayrıca hadis çaldığı söylenmiştir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁴⁹⁵

Taberânî *Kebîr*'inde Süleyman b. Seleme el-Habêirî- Utbe b. Es-Seken el-Fezzârî-Sevr b. Yezid- Hâlid b. Ma'den- Muaz b. Cebel'den merfû' bir senedle rivâyet etmiştir. Habêirî ise çok yalan söyleyen birisidir. İbn Adî'nin *Kâmil*'inde Cahder lakaplı hadis çalan Ahmed b. Abdurrahman bulunur. Rivâyet şu şekilde zikredilmiştir: “*İbnu'l-Hür bana baktı elimde çemen vardı ve şöyle dedi: “onu, balla içmelisin”.*” Beyhakî bu rivâyeti Şâfi'nin Menâkıb'ında zikretmiştir.¹⁴⁹⁶

Tahrîcu's-Sağîr'de rivâyetin uydurma olduğu söylenmiştir.¹⁴⁹⁷ İbn Adî, Muaz b. Cebel'in rivâyetine zayıftır demiştir ama bilakis o rivâyet uydurmaz.¹⁴⁹⁸ Rivâyeti İbnu'l-Cevzî *Mevzuât*'ında, Suyûtî *el-Le'âli'l-maşnû'a*'sında aktarmıştır. *Dureru'l-Muntəsira*'da Zerkeşi'nin rivâyet hakkındaki zayıftır hükmüne ulaşılmıştır. Beyhakî de *Menâkıbu's-Şafî*'de rivâyeti *Durer*'den Süfyan b. Uyeyne'nin rivâyeti olarak nakletmiş ve onun hakkında İbnu'l-Ebhar'ın bir görüşü bulunduğunu söylemiştir: “Rivâyetin zayıflığı var, o “Sende ballı çemen var.” şeklinde rivâyet edilmiştir.” şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur.¹⁴⁹⁹ *Esne'l-meâlib*'de de bu rivâyetin: “*Uydurmaz, onun senedinde yer alan Cennêizî ise çok yalan söyler.*” şeklinde değerlendirildiği tespit edilmiştir.¹⁵⁰⁰

2.457. “Kıyamet Günü Sancağı Hz. Ali Taşıyacak.”

Menûfî, Herevî'nin ona hasen dediğini ama öyle olmadığını söylemiştir. Bilakis muhakkik hafızlar onun münker bir uydurma olduğuna hükmetmişlerdir. Kâvukcî rivâyetin zayıflık alameti taşıyan pek çok varyantı nakledilse de uydurma olmadığını söylemiştir.¹⁵⁰¹

Zemerlî *Keşfü'l-hafâ*'da rivâyetin şu lafızla zikredildiğini bildirmiştir: “*Sancağımı, kıyamet günü Ali taşır.*” Rivâyetin yer aldığı diğer kaynakları ise, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *El-mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a* olarak zikretmiştir.¹⁵⁰²

Aclûnî'nin, *Keşfü'l-hafâ*'da Aliyyu'l-Kârî'nin şu sözünü naklettiğini tespit ettik: “*İbnu'l-Cevzî onu, Mevzuât'ında zikretmiştir.*”¹⁵⁰³ *Esne'l-*

¹⁴⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁴⁹⁵ Zerkeşi; *et-Tezkira fi Ehâdisi Müştehira*;153.

¹⁴⁹⁶ Sehâvî; *Makâsıdu'l Hasene*;556.

¹⁴⁹⁷ İbnu'l Mibred Hanbelî; *Tahrîcu's Sağîr ve Tahrîcu'l Kebîr*; 3/140.

¹⁴⁹⁸ Suyûtî; *ed-Dureru'l Muntəsira fi'l Ehâdisi'l Müştehira*;170.

¹⁴⁹⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 166.

¹⁵⁰⁰ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 237.

¹⁵⁰¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁵⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 154.

¹⁵⁰³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 140.

meţâlib'de de rivâyet için: "İbnu'l-Cevzî onu zikretmiştir, o uydurmadır." değerlendirmesine yer verilmiştir.¹⁵⁰⁴

2.458. "Mü'mine Rabbi'yle Kavuşmaktan Başka Rahat Yoktur."

Kâvukcî hadis değil Vehb b. Menebe'nin sözü olduğunu söylemiştir.¹⁵⁰⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁵⁰⁶

Tarafımızca tespit edilen kaynaklar *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Keşfü'l-Hafâ* ve *Esne'l-meţâlib* şeklindedir. Bu kaynaklardaki değerlendirmeleri şu şekilde aktarmamız mümkündür:

Sehâvî, Muhammed b. Nasr'ın bu konuda, Vehb b. Munebbih'den merfû' şu sözü naklettiğini bildirmiştir: "Dinlenen kişi, bağışlanandır."¹⁵⁰⁷

Meşhur rivâyet şu şekildedir: "Mümin için, Rabbine kavuşmadan rahat yoktur". Necm, İbn Mesud'un otoritesine dayanarak: "Mü'min için Allah'a kavuşmadan rahat yoktur ve hiç kimse de Cenâb-ı Hakk'a kavuşmadan rahat edemez" şeklinde rivâyet etmiştir. O, şu söze de benzer: "Ölen ve ölü dinlenen değildir... Bilakis ölü, dirilerin ölüsüdür." Deylemî, onu İbn Abbâs'dan rivâyet etmiştir. Diğerleri de ona benzer şekilde rivâyeti nakletmişlerdir.¹⁵⁰⁸ Rivâyet, Vehb b. Münebbih'in sözlerindedir, İbnu'n-Nasr da onu zikretmiştir.¹⁵⁰⁹

2.459. "Rabbimle Geçirdiğim, Mukarreb Meleklerin ve Gönderilmiş Peygamberlerin Bile Bana Yanaşmadığı Bir Vakit Vardır."

Kâvukcî'nin değerlendirmesi şu şekildedir: "Onu sûfiler çok zikrederler ama ben böyle bir tembih görmedim, manası sahihtir, bunda kavuşmadaki istiğrak haline bir îma vardır; onunla tabir edilen şey mahv ve yok olmaktır, Allah en iyi bilendir."¹⁵¹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir. Bu sözün, sûfilerin Selef-i sâlihînden bazılarının garip bir terimi olduğunu ve onun, Ali el-Kârî tarafından *el-Esrârü'l-merfû'a*'da nakledildiğini söylemiştir.¹⁵¹¹

Rivâyet, Zemerlî'nin zikrettiği kaynakların herhangi birisinde tespit edilememiştir. İncelemelere neticesinde yalnızca incelemekte olduğumuz bu eserdeki tarikine ulaşılmıştır orada da yer alan değerlendirmeyi de yukarıda zikrettik.

¹⁵⁰⁴ el-Hût, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 241.

¹⁵⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 155.

¹⁵⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 155.

¹⁵⁰⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 564.

¹⁵⁰⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 172.

¹⁵⁰⁹ el-Hût, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 238.

¹⁵¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 155.

¹⁵¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 155.

Mim Harfi

2.460. “Bu Duvarın Arkasında Ne Olduğunu Bilmiyorum.”

Kâvukcî İbn Hacer’in şu değerlendirmesini zikretmiştir: “*Bir aslı yoktur.*”¹⁵¹²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Masnû'*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁵¹³

Rivâyet hakkında Sehâvî'nin şu değerlendirmesini tespit ettik: “*Aslı yoktur ancak, Râfî'nin Telhîsu't Tahrîc'inde Peygamberimiz'in özellikleri bölümünde arkasından da önünden de gördüğü zikredilmiştir ve o Sahîhayn'da yer alır. Bu konudaki diğer rivâyetler de Enes'den gelmiştir. Enes ve diğerlerinin hadislerinden ve bu rivâyetlerde yer alan hadisler, namaz hali ile sınırlandırılmış ve böylece duvarın ötesini bilmem, sözüyle birleştirilmiştir.*”¹⁵¹⁴ Aclûnî'nin de İbn Hacer'in rivâyetin herhangi bir dayanağı bulunmadığına dair bir değerlendirmesine ulaşmış bulunmaktayız.¹⁵¹⁵

2.461. “Çoluk-Çocuk Sahibi Olan Kişi, Asla Felâha Eremez.”

Kâvukcî, İbn Adî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesini şu şekilde aktarmıştır: “*O, Hz. Peygamber'den nakledilen münker bir rivâyettir, muhakkak o İbn-i Uyeyne'nin sözüdür.*”¹⁵¹⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Kâmil*, *ed-Dürerü'l Müntesira*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁵¹⁷

Zerkesî, İbn Adî'nin rivâyet hakkındaki: “*O, İbn Uyeyne'nin sözüdür ve münker bir rivâyettir.*” değerlendirmesini nakletmiştir.¹⁵¹⁸ Deylemî'de Ebû Hureyre'den merfû' bir rivâyet yer almaktadır. İbn Adî ondan, Ahmed b. Seleme el-Kûfî'nin hayatı bölümünde bahsetmiştir. Ve şunu söylemiştir: Ahmed b. Hafs es-Sa'dî, Ebû Uyeyne'den o, babasından, babası da Hz. Aîşe'den merfû' olarak nakletmiş ve şöyle söylemiştir: “*O, Hz. Peygamber'den münker olarak rivayet edilmiştir. Muhakkak o, İbn Uyeyne'nin sözüdür. O bu sözüyle Hz. Peygamber'i doğrulamıştır.*”¹⁵¹⁹ *Keşfü'l-Hafâ*'da rivâyetin, İbn Uyeyne'nin Hişam'dan naklettiği bir söz olduğuna dair bir değerlendirmeye ulaştık.¹⁵²⁰ El-Elbânî ise rivâyetin bâtil olduğuna hükmetmiş,

¹⁵¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 156.

¹⁵¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 156.

¹⁵¹⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 571.

¹⁵¹⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 178.

¹⁵¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 156.

¹⁵¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 156.

¹⁵¹⁸ Zerkesî, *et-Tezkire fi'l-eĥâdîsi'l-müştehire*, 1986, 124.

¹⁵¹⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 572.

¹⁵²⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 179.

Ahmed b. Seleme'nin de sika râvilerden bâtil rivayette bulunup hadis çaldığını söylemiştir.¹⁵²¹

2.462. “Allah, Cahil Bir Veli (Dost) Edinmemiştir; Şayet Edinirse De Onu Âlim Kılmıştır.”

Râvîsi sabit olmadığından sahih değildir. Sehavî onun hakkında şöyle söylemiştir: “*Merfû' bir tarîkine rastlamadım.*”¹⁵²²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Maķāsid*, *Kitābü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Keşfu'l-Îlêhî*, *el-Ġammêz*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁵²³

Rivâyeti zikredilen herhangi bir kaynakta ya da bunun dışında başka bir eserde tespit edemedik.

2.463. “Sizden Biri Yüksek Sesle Kuran Okuyarak Namaz Kılanı Rahatsız Etmisin.”

Kâvukcî, İbn Hacer'in: “*Mechûl bir rivâyettir.*” değerlendirmesini aktarmıştır.¹⁵²⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Maķāsid*, *Kitābü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *el-Ġammêz*, *el-Keşfu'l-Îlêhî*, *en-Nevêfihu'l-Itra*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁵²⁵

Rivâyeti tespit ettiğimiz kaynaklar ve rivâyet hakkındaki değerlendirmeler şu şekildedir: *el-Maķāşidü'l-ḥasene*'de: “*Bu rivâyeti bilmiyorum, fakat Hz.Peygamber şöyle buyurmuştur: “Birbirinize yüksek sesle Kuran okumayın.”* ifadesi yer almaktadır. *Bu, Beyyâzî'nin Ebû Dâvud ve Muvatta'da yer alan sahih rivâyetidir. Bir başka yerde de rivâyet hakkında: “Lafzı değil manası doğrudur.”* değerlendirmesi zikredilmiştir. *Beyyâzî, Ebû Ubeyd'den Fadâilu'l-Kur'an* bölümünde rivâyeti nakletmiştir.¹⁵²⁶ Aclûnî, İbn Hacer'in böyle bir rivâyet bilmediğine dair sözünü nakletmiştir.¹⁵²⁷ *Esne'l-meṭâlib*'de, Hz.Peygamber'in bu manaya gelen bir rivâyetinden söz edilmektedir: “*Kuran'ı birbirinize yüksek sesle okumayın.*”. Bu, Muvattâ ve Ebû Dâvud'da yer alır ve sahihtir.¹⁵²⁸

2.464. “Allah, Bir Kulu Hakir Gördüğü Zaman O Kulu İlim ve Edepten Alkoyar.”

Kâvukcî, *Mîzânü'l-i'tidâl*'de ona bâtil hükmünün verildiğini bildirmiştir.¹⁵²⁹

¹⁵²¹ Elbânî, *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eserühe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 563.

¹⁵²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 156.

¹⁵²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 156.

¹⁵²⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 157.

¹⁵²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 157.

¹⁵²⁶ Sehavî, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, 1985, 572.

¹⁵²⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 179.

¹⁵²⁸ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 245.

¹⁵²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 157.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Feyzü'l-ḳadîr*, *Mizânu'l-İ'tidâl*, *Zaîfu'l-Câmî*, *Müsned-i Şihâb* olarak zikretmiştir. *Zaîfu'l-Câmî*'de rivâyete zayıf hükmü verildiğini bildirmiştir. Eserin matbusunda rivâyetin: “*Kulun kulu hakir görmesi.*” şeklinde geçtiğini söylemiş ve bunun da kaynaklardan tespitinin yapıldığını bildirmiştir.¹⁵³⁰

Rivâyeti herhangi bir kaynakta tespit edemedik.

2.465. “İnsanlara, Amelden Başka Mantık Verilmedi (mantıktan men edildiler).”

Kâvukcî, bunun hükmünün İrâkî'nin *Muğnî*'de: “*Bunun kaynağını bilmiyorum.*” bildirdiği gibi olduğunu söylemiştir.¹⁵³¹

Ebû Tâlib el-Mekkî *Kâtu'l-Kulûb*'de Hakem b. Uyeyne'nin, Abdurrahmân b. Ebî Leylâ'dan, onun da Kûfeli bir âlimden, Kûfeli âlimin de babasından- onun Amr'dan Amr'ın Muâz'dan, Muâz'dan da oğlu Îsâ'nın ve torunu Abdullah ve Sâbit'den, Sâbit'in de Ebû Leylâ ile karşılaşmadan rivâyet ettiğini bildirilmiş ve bu hadis mürseldir hükmünü vermiştir. İbnu's-Subkî de: “Rivâyetin bir senedini bulamadım.” demiştir.¹⁵³² Rivâyetin kaynakları eserde *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Masnû'*, *İhyâ ve Keşfü'l-ḥafâ* olarak zikredilmiş ve rivâyette parantez içinde yer alan ifadenin eserin matbusunda olmadığını bildirmiştir.¹⁵³³ *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a*'da da rivâyetin herhangi bir aslı yoktur hükmüne yer verilmiştir.¹⁵³⁴

2.466. “Çarşamba Günü Başlayan Bir İş Tamamlanır.”

Kâvukcî, Sehavî'nin onun sağlam bir kaynakta aslına rastlamadığına dair değerlendirmesini zikretmiş, ancak bazı imamların bu hadise inanıp işlerine bugünde başladıklarını söylemiştir.¹⁵³⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁵³⁶

Zikredilen kaynaklarda ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.467. “Dosta Kavuşturan Yol, Ne Uzaktır.”

Kâvukcî, Zinnûn-i Mısrî'nin sözlerinden olduğunu söylemiştir.¹⁵³⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Esne'l-meṭâlib* olarak

¹⁵³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 157.

¹⁵³¹ İrâkî; *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ*;52.

¹⁵³² İrâkî, İbnu's Subkî, Zebidî; *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ Ulûmi'd Dîn*; 1/147.

¹⁵³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 157.

¹⁵³⁴ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 598.

¹⁵³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 158.

¹⁵³⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 158.

¹⁵³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 158.

zikretmiştir. *el-Masnû*'da: “*dosta ulaştırır*” şeklinde yer aldığını söylemiştir.¹⁵³⁸

Araştırmalardan elde ettiğimiz verilere göre, *Keşfü'l-hafâ*'da rivâyet için “hadis değildir” hükmüne yer verilmiştir. Ebû Nuaym *Hilye*'de rivâyete yer vermiştir.¹⁵³⁹ Abdurrahmân el-Hût rivâyetin Zunnûn-i Mısrî'ye ait bir söz olduğunu zikretmiştir.¹⁵⁴⁰

2.468. “Mısır, Sevgiliden Ne Uzaktır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁵⁴¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.¹⁵⁴²

“*Sevgiliden uzaklaşan ne kadar çok daralır.*” şeklinde de zikredildiği söylenmiştir. Onun bu manası Zinnûn-i Mısrî'ye aittir. Lafzı ise: “*ما بعد طريق أدي*” “*إلى صديق*” şeklindedir.¹⁵⁴³ Sehâvî, burada dar olanın birbirini seven iki kişinin görüşmesi olduğunu zikretmiştir. Necm ise bu rivâyeti, sonuna “*ya da âşık*” ibaresini ekleyerek aktarmıştır. Bu rivâyet hadis değildir.¹⁵⁴⁴

2.469. “Ondan Başkasına Hiçbir Zaman Ağlamadım.”

Manasıyla birlikte İbn Abbâs'ın sözüdür.¹⁵⁴⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁵⁴⁶

Rivâyet hakkında tespit ettiğimiz Sehâvî'ye ait değerlendirme şu şekildedir: *O, İbn Abbâs'ın sözlerindedir. Biz onu, İbn Cumay'ın Mucem inden Serî b. İsmail'in Şa'bi'den hadisi olarak naklettik. Dedi ki: Ben İbn Abbâs'ın yanındaydım ve bir adam geldi ve şöyle dedi: Ey Ebû Abbâs, Âişe'nin hayatına iftira atmasına ve Lebid'in söylediklerini tekrarlamasına şaşmıyor musun? Göğsünde oturanlar gitmiş, ben uyuz gibi geride kalıyorum, tatlılar, peştamallar yiyorum ve konuşmacıları isyan etmese de kınanıyor. İbn Abbâs dedi ki: Âişe onun hayatına lanet ettiyse, o zaman Ayşe onun hayatına lanet etti ve Ad'ın hazinesinde olabildiğince uzun bir ok buldu. Mızraklarımız yazılı ve şiriden bahsediliyor ve İbn Abbâs dedi ki: Biz uzun bir süre ağlamadık ama onun için ağladık ve şöyle dedi: Muhabbetinde inkâr eden kutsal yerden bir sığınak ve Ebû Al'a Ayetlerden -Atahiya: “Ya Rabbi, çok zaman ağlamadık ama zamanla ağladık.” dedi.*¹⁵⁴⁷

Rivâyet, *Keşfü'l-hafâ*'da da aynı şekilde değerlendirilmiş ve İbn Abbâs'a ait bir söz olduğu zikredilmiştir.¹⁵⁴⁸

¹⁵³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 158.

¹⁵³⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 183.

¹⁵⁴⁰ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 245.

¹⁵⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 158.

¹⁵⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 158.

¹⁵⁴³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 576.

¹⁵⁴⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 183.

¹⁵⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994.

¹⁵⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994.

¹⁵⁴⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 575.

¹⁵⁴⁸ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 245.

2.470. “Kâtil, Maktulde Hiçbir Günah Bırakmaz.”

Hadis uydurmadır. Manasına gelince tıpkı İbn Hibbân'ın İbn Ömer'den merfû' rivâyetindeki lafız gibi: “*Muhakkak ki kılıç, günahları siler.*” sahihtir.¹⁵⁴⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, Durerü'l-Müntesira, el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, el-Gammêz, Esne'l-meâtlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetü'l-Behce, Müsned, Taberânî, İbn Hibbân, Tayâlisî, İbnu'l-Mubârek, el-Beyhakî* olarak zikredilmiştir. Beyhaki'nin senedin hasen olabileceğini söylediğini nakletmiştir.¹⁵⁵⁰

İbn Kesîr *Tarih*'inde: “*Onun bir kaynağını bilmiyorum, manası doğrudur. Demek istediğim, İbn Hibbân'ın İbn Ömer'in yetkisi üzerine bir isnad ile ortaya koyduğu şekilde olan rivâyetin manasının doğru olduğudur.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁵⁵¹ *Dürerü'l-Müntesire*'de de İbn Kesîr'in rivâyet hakkındaki “*Herhangi bir aslı yoktur.*” değerlendirmesi aktarılmaktadır.¹⁵⁵² *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da Hâfız İbn Hacer'den: “*Bu hadisin aslı ya da zayıf bir senedi dahi bilinmemektedir ve manası sahihtir.*” değerlendirmesine, İbn Kesîr'in de *Tarih*'deki: “*Bu lafızlarla herhangi bir aslı bilinmemektedir.*” şeklindeki yorumuna, İbn Hibbân'ın Ömer'den tahrîc ettiği şu rivâyette geçtiği gibi manası sahihtir: “*Kılıç, günahları siler.*” değerlendirmesine ulaşılmıştır.¹⁵⁵³ Abdurrahmân el-Hût da aynı şekilde İbn Kesîr'in rivâyet hakkındaki değerlendirmesini bildirmiştir.¹⁵⁵⁴

2.471. “Kimseyi İki Kez Yüceltme!”

Kâvukcî hadis olmadığını ancak merfû' bir rivâyetindeki manasının şu olduğunu bildirmiştir: “*Bir mü'min aynı delikten iki defa sokulmaz.*”¹⁵⁵⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-Hafâ, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikretmiştir. Bir başka hadis: “*Mümin aynı taşla iki kez taşlanmaz.*” şeklindedir. Onu, Buhârî *Kitabu'l-Edeb*'de rivâyet etmiştir. Müslim, İbn Mâce ve ed-Dârimî ve Ahmed b. Hanbel de eserlerinde bu rivâyeti zikretmişlerdir.

Bu rivâyetin seleften birilerinin sözü olmadığını tespit ettik. Deynûrî *Mecâlise*'sinin 11 ve 15. bablarında bu rivâyeti nakletmiştir. Şâfî de hadisi aynı manada rivâyet etmiştir.¹⁵⁵⁶ Aliyyu'l-Kârî de rivâyetin selefin sözlerinden olduğunu söylemiştir.¹⁵⁵⁷

¹⁵⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 159.

¹⁵⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 159.

¹⁵⁵¹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 577.

¹⁵⁵² Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 174.

¹⁵⁵³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 184.

¹⁵⁵⁴ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 246.

¹⁵⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 159.

¹⁵⁵⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 578.

¹⁵⁵⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 184.

2.472. “Hased Edilmeyen Kimse Yoktur.”

Kâvukcî, Sehavî'nin: “*Böyle bir rivâyete rastlamadım.*” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁵⁵⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Maḳâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *el-Ġammêz*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikretmiş onun sened ve metni hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁵⁵⁹

Sehâvî bu lafzın herhangi bir kaynaktaki aslını tespit edemediğini söylemiştir. Ebû Mûsa el-Medînî “Nuzhetü'l-Huffâz” da bu manaya gelen şu senedle bir rivayetin bulunduğu bildirmiştir: Halef b. Musa el-Ammî – Babası – Katâde – Enes – Hz. Peygamber: “*Bütün Âdemoğulları kıskançtır ve bazıları kıskanmakta daha üstündür ve kıskançlık diliyle konuşmadığı veya elleriyle çalışmadığı sürece zarar vermez.*” bu rivâyetin senedi zayıftır. Bişr b. Hâris'den de şu nakledilmiştir: “*Akrabalıkta düşmanlık, komşuda haset ve kardeşlikte menfaat vardır.*”¹⁵⁶⁰ Rivâyet *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*'de de aynı değerlendirilmiştir.¹⁵⁶¹ *Esne'l-meṭâlib*'deki değerlendirme şu şekildedir: “*Sehâvî şöyle dedi: Bulamadım ve başka bir versiyonda: "Bütün Âdemoğulları kıskançtır." ve sened zinciri zayıftır.*”¹⁵⁶²

2.473. “Kısa Boylu Hikmetten Uzun Boylu Ahmaklıktan Hâlî Olmaz.”

Kâvukcî, Sehavî'nin, böyle bir rivâyete rastlamadığını ifade ettiği değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁵⁶³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Maḳâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikretmiş ve rivâyete hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁵⁶⁴

Rivâyeti tespit ettiğimiz *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*'de şu değerlendirme yer alır: “*Onu bulamadım. Evet, İbn Lâl'de, Âişe'nin yetkisi üzerine ona nispet edilen bir isnad ile: "Bütün hayırlar dörtte yapılır." rivâyetine yer vermiştir. Şahitlik eder ki: O, işlerin en hayırlısı'nın ortasındadır ve -Allah'ın salât ve selamı onun üzerine olsun- tasvirinde kareden uzundur.*”¹⁵⁶⁵

¹⁵⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 159.

¹⁵⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 159.

¹⁵⁶⁰ Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merżıyye*, ts., 381.

¹⁵⁶¹ Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merżıyye*, ts., 754.

¹⁵⁶² el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 247.

¹⁵⁶³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 159.

¹⁵⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 159.

¹⁵⁶⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 220.

2.474. “Hiç Kimse Kimseyi Makamından Üstün Tutmaz Ki; Onun Gözünde Makamından Fazlasıyla Küçülmesin.”

Kâvukcî hadis olmadığını ama Şâfi'den şu şekilde rivâyet edildiğini söylemiştir: “*Ben kimseyi gereğinden fazla övmedim. Onu onurlandırdığım kadar, onunla kendimi aşağılıyorum.*”¹⁵⁶⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, el-Masnû, el-Esrârü'lmerfû'a, Keşfü'l-ḥafâ, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁵⁶⁷

Ancak rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.475. “İsrâ Gecesi Yürütüldüğümde, Allah'ın Arşının Altında Olan Allah'ın Horozunu Hala Özlüyorum. Horoz Beyaz, Tüyleri Zeberced Gibi Yeşil, İbiği Kırmızı Yakuttan Başının Üstü Cevherden Gözleri İki Kırmızı Yakuttan İdi. Ayakları Yerin En Altındaydı, Gagası Altından Olup Işık Saçıyordu. İlk Üçte Birde Kanatlarını Yayıyor Ondan Ses Çıkararak Şöyle Diyordu: “Mülke ve Hükümdarlığa Sahip Olan Eksikliklerden Münezzehdir. Gece Bunu Üç Defa Söylüyordu. Bu Horoz Ses Çıkardığında Diğer Horozlar Da Ses Çıkarır. Dışarı Çıkıp Onun Bağırması Sebebiyle Bağırır.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin onun münker olduğunu söylediğini bildirmiştir. İbn Kayyımî'l Cevzî'nin de: “Beyaz kuş dostumdur ve dostumun dostudur.” şeklindeki rivâyetini aktardıktan sonra: “*Bilcümle, şu hadis hariç horozla ilgili tüm hadisler yalandır: “Horozun bağırıldığını işittiğinizde Allah'tan (nimeti) arttırmasını isteyiniz.”* demiştir.¹⁵⁶⁸

Zemerlî 206 numaralı rivâyette geçen “beyaz horoz”la ilgili rivâyete yönlendirmiştir. Konuyla ilgili diğer hadisin: “horozun bağırıldığını işittiğinizde...” şeklinde başladığını söylemiştir. Onu Buhârî'nin *Kitâbu Bed'ul-Halk*'te rivâyet ettiğini bildirmiş, rivâyeti tespit ettiği kaynakları ise, Ebû Dâvud *Kitâbu'l-Edeb*, Tirmizî, *Kitâbu'd-Deavât* ve Ahmed b. Hanbel olarak zikretmiştir.¹⁵⁶⁹

Rivâyet zikredilen herhangi bir kaynakta yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.476. “Allah'a, Kalpleri Onarmaktan Daha Büyük Bir Şeyle İbadet Edilmez.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesine yer vermiştir: “*Onun merfû' bir şeklini bilmiyorum.*”¹⁵⁷⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Masnû, el-Esrârü'lmerfû'a, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir. Matbusunda: “*Allah katında en yüce*” şeklinde geçtiğini ve

¹⁵⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 159.

¹⁵⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 159.

¹⁵⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 160.

¹⁵⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 160.

¹⁵⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 160.

basılmış kaynakların içinde en iyi durumdaki rivâyetin bu olduğunu söylemiştir.¹⁵⁷¹

Rivâyetin herhangi bir kaynaktan tespiti yapılamamıştır.

2.477. “Oğlunu Dost Edinende Adalet Yoktur.”

Kâvukcî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁵⁷²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Masnû*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *el-Esrârü'l-merfû'a*. *Keşfü'l-hafâ* olarak zikretmiş, *Esne'l-meâlib*'de farklı bir ifadeyle rivâyet edildiğini söylemiştir (oğlunu tayin eden azledilmez).¹⁵⁷³

el-Makâşidü'l-Hasene'de yer alan: “*Bunun için bir dayanağım yok ve ona bazı cevaplar yazdım.*” değerlendirmesi tarafımızca tespit edilmiştir.¹⁵⁷⁴

2.478. “Azîz Olan Hiçbir Şey Yoktur ki Zayıflamasın.”

Kâvukcî onun şu sahîh hadisin manasına geldiğini bildirmiştir “*Allah'tan başka hiçbir şey o kadar yüksekliğe erişemez, yükselmek ancak, Allah'ın istediği kadardır.*”¹⁵⁷⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *Buhârî*, “*Cihâd Kitabı*” *Ebû Dâvud* “*Kitâbu'l-Edeb*. *Nesâî* “*Kitâbu'l-Hayl*” olarak zikretmiştir. Benzer bir rivâyetin de “*Allah bir şeyi alçaltmadan onu dünyadan kaldırmaz.*” şeklinde olduğunu bildirmiştir.¹⁵⁷⁶

Rivâyet zikredilen kaynakların herhangi birinde yahut bunlar dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.479. “Sizin En Üstünüz Ebûbekir'dir. Onun Üstünlüğü Namaz ve Orucuyla Değil, Ancak Kalbindeki Vakarıyladır.”

Kâvukcî başka bir rivâyette “*sadrındaki*” ifadesinin yer aldığını söylemiştir. Yani sükûnet Allah'ı zikretmedeki istikrarı: -sûfî kitaplarda meşhurdur özellikle “*İhyâ*” da-. İbn-i Ğânim el-Makdisî bu rumuzu (sembol) uygun görmüştür. İrâkî'nin de rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini zikretmiştir: “*Onun merfû' bir şekilde rivâyetine rastlamadım ve İbn Kayyim da onun uydurma olduğuna işaret etmiştir.*”¹⁵⁷⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Masnû*, *el-Menârü'l-münîf*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-*

¹⁵⁷¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 160.

¹⁵⁷² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 161.

¹⁵⁷³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 161.

¹⁵⁷⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 582.

¹⁵⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 161.

¹⁵⁷⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 161.

¹⁵⁷⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 161.

Nuhbetu'l-Behce, et-Tenkit ve'l-ifade olarak zikretmiş ve onun hakkında herhangi bir değerlendirme zikretmemiştir.¹⁵⁷⁸

Gazzâlî bu rivâyeti zikretmiş, Irâkî de bunun merfû' bir tarîkini bulamadığını bildirmiştir. O, bu rivâyetin Tirmizî'nin "Nevêdiru'l-Usûl"ünde, Bekir b. Abdullah el-Muzeni'ye ait bir söz olduğunu söylemiştir.¹⁵⁷⁹ *Keşfü'l-hafâ*'da da rivâyet hakkında aynı değerlendirme bildirilmektedir.¹⁵⁸⁰ Rivâyetin yer aldığı *Tahrîcu's-sağir ve'l-Kebîr, Esne'l-meâlîb* ve *Tabyîdu's-Sahîfe* adlı eserlerde de onun hakkında aynı değerlendirme bildirilmektedir.

2.480. "Her Seferinde Testi Sağlam Kalmaz."

Kâvukcî onun hadis olmadığına hükmetmiştir.¹⁵⁸¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, el-Esrârü'l-merfû'a, Keşfü'l-hafâ* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁵⁸²

el-Makâşidü'l-Hasene'de rivâyet hakkında herhangi bir tespit bulunmamıştır.¹⁵⁸³ *Keşfü'l-hafâ*'da Aliyyu'l-Kârî'nin rivâyetin hadis olmadığını bildirdiği bir değerlendirmesi zikredilmiştir.¹⁵⁸⁴ *Esne'l-meâlîb*'de de rivâyetin hadis olmadığı bildirilmektedir.¹⁵⁸⁵

2.481. "Hiçbir Ev Yoktur Ki Melek Günde Beş Kez Onun Kapısında Durmasın; Kimi Yemeği Bozulmuş ve Eceli Gelmiş Halde Bulursa Üzerine Ölüm Hüznü Atar, Onu Keder Kaplar ve Sekarât Hali Sarar."

Kâvukcî: "Rivâyet uydurma olup Erbaûn'u Vid'âniye'nin son hadisidir. İlk hadisi de "Sanki ölüm bizden başkasına yazıldı." şeklindedir. Tümü iftiradır, her ne kadar kelimeler güzel olup öğüt içerse de İbn-i Vid'ân tarafından uydurulmuştur. Bunları Zeyd b. Rifâa'nın uydurduğu İbn Vid'ân'ın da ondan aldığı söylenmiştir. Bu kişinin hadis konusunda Allah'ın yarattığı en cahil kişi olduğu ve hadis uydurmada en cüretkâr kimse olduğu söylenmiştir. Bazı tenkidçiler böyle zikretmişlerdir." değerlendirmesini yapmıştır.¹⁵⁸⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Masnû, Zeylu'l-Mevzuât, et-Tezkire, Kurtubî, el-Erbeûn ve'd Deâniyye, el-Mevduât, Sağânî* olarak zikretmiştir.¹⁵⁸⁷

Sehâvî el-Ehâdisi'l-Vid'âniyye'nin hükmü hakkında bir başlık açmıştır. Ebû Haccâc el-Mizzî'ye bu rivâyet sorulduğunda, o bunun senedlerinin sahih olmadığını söylemiştir. Bununla beraber, İbn Vid'ân'ın Zeyd b. Rifâa'dan

¹⁵⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 161.

¹⁵⁷⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 584.

¹⁵⁸⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 190.

¹⁵⁸¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 162.

¹⁵⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 162.

¹⁵⁸³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 756.

¹⁵⁸⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 192.

¹⁵⁸⁵ el-Hût, *Esne'l-meâlîb*, 1997, 250.

¹⁵⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 162.

¹⁵⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 162.

çalduğını bildirmiştir. Onun da hadis konusunda cahil olduğunu ve de mevzû' hadisler rivâyet ettiğini söylemiştir.¹⁵⁸⁸

Suyûtî, el-Ehâdisu'l-Vid'âniyye'de hiçbir sahih ve merfû' rivâyetin bulunmadığını söylemiştir.¹⁵⁸⁹

(482 numaralı hadis eserde bulunmamaktadır)

2.483. “Hiçbir Topluluk Yoktur Ki; İçlerinde Allah'ın Dostu Olmasın. Oradakiler Onu Bilmez O (veli) de Kendisini Bilmez.”

Kâvucî rivâyetin bilinen sağlam bir kaynakta aslına rastlamadığını, Ali el-Kârî'nin de onun hakkında: “O, bâtul bir sözdür.” değerlendirmesinde bulunduğunu zikretmiştir.¹⁵⁹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmiş ve *el-Esrârü'l-merfû'a'da* rivâyetin şu şekilde tamamlandığını söylemiştir: ”Muhakkak ki topluluktakiler fâcir olurlar ve küfür veya ahlaksızlık üzere olurlar; tıpkı bazılarının aktardıkları gibi; şayet senedi sahih ise, te'vil bâbında geniş bir açıklamaları vardır.”¹⁵⁹¹

Bu değerlendirmeyi *Keşfü'l-hafâ*'da da tespit etmiş bulunmaktayız.¹⁵⁹²

2.484. “Hiçbir Nar Yoktur Ki Cennet Narı ile Döllenmesin.”

Kâvucî: “İbn Kayyımı'l-Cevziyye'nin dediği gibi uydurmadır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁵⁹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ħasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Kitâbü't-Temyiz*, *et-Tenķit* ve *l-İfâde*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Mizânü'l-i tidâl*, *el-Menârü'l-münîf*, *Tenzihü'ş-şerî'a* olarak zikretmiştir. Rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“İbn Adî ve İbn Cevzî'nin rivâyet ettikleri hadisin iki farklı varyant olduğunu söylemiştir. Birincisinde Muhammed b. Velîd b. Ebân, ikincisinde İbnu'l Cevzî'nin dediği gibi Abdusselâm b. Ubeyd ve es-Suyûtî vardır; onu, Hâfız İbn Hacer “Lisan” da, İbn Hibban da Muhammed b. Velîd'i “Sikât” ta zikretmiş ve şöyle demiştir: Belki bir hata yaptı ve ona gariptir dedi” (değerlendirme burada bitti) İbn Hibban'ın rivâyet ettiği bu hadise Taberânî'nin İbn Abbas'tan mevkuf olarak naklettiği bir şâhid bulunmaktadır. İbnu'l Arrâk Tenzihü'ş-şerî'a'da dedi ki: “Heysemî dedi ki: “Râvileri sağlam adamlardır, Allah en iyi bilendir. Beyhakî şu'abü'l-İmân'da onu rivâyet etmiştir. Sehâvî *el-Makâşidü'l-ħasene*'de: “senedi zayıftır” demiştir. Aynı şekilde *Kitâbü't-Temyiz*'de de ilgili rivâyet yer almaktadır.”¹⁵⁹⁴

Diğer kaynakları da *El-Kâmil*, *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Mecma'u'z-zevâ'id* olarak zikretmektedir.¹⁵⁹⁵

¹⁵⁸⁸ Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merziyye*, ts., 1/117.

¹⁵⁸⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 2/407.

¹⁵⁹⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 163.

¹⁵⁹¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 163.

¹⁵⁹² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 194.

¹⁵⁹³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 163.

¹⁵⁹⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 163.

¹⁵⁹⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 163.

Rivayetin yer aldığı herhangi bir kaynağa ulaşamamıştır.

2.485. “Bana Salavat Getiren Kimse Yoktur Ki O Salavat Ağzından Hızlıca Çıkmasın. Karada, Doğuda, Batıda Hiçbir Yer Yoktur Ki Oraya Uğramasın ve Şöyle Demesin: Ben Filanca Oğlu Filancanın Salavatıyım, O Kişi Allah’ın Yarattıklarının En Hayırlısına Salavat Getirmiştir. Ona (Salavat Getiren Kişiye) Salavat Getirmeyen Hiç Kimse Kalmaz. Allah Bu Salavattan Yetmiş Bin Kanadı Olan Bir Kuş Yaratır. Her Bir Kanadında Yetmiş Bin Tüy Vardır. Her Bir Tüyün Yetmiş Bin Yüzü Vardır. Her Bir Yüzün De Yetmiş Bin Ağzı Vardır. Ve Her Bir Ağzın Da Yetmiş Bin Dili Vardır. Ve Her Bir Dil Allah’ı Yetmiş Bin Lügat ile Tesbih Eder. Tüm Bunların Sevabı O Kişiye Yazılır.”

Kâvukcî, El-Cezûlî ve diğerlerinin bu rivâyetten bahsettiğini, Delâil’i şerh eden el-Fâsî’nin de: “*O rivâyeti bulamadım bununla birlikte el-İrâkî onun uydurma olduğuna işaret etmiştir.*” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁵⁹⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Keşfu’l-İlêhî, Delâilu’l-Hayrât, es-Salât ve’l Beşer* olarak zikretmiştir.¹⁵⁹⁷

Bu rivâyetin “*Delâilu’l Hayrât*” ta geçtiği ve İbn Kayyîmi’l-Cevziyye’nin *Menâru’l-Munîf*’de onun zayıf olduğuna cümlesindeki düşüklüğü ile bâriz bir şekilde hükmedilebileceği söylenmiştir.¹⁵⁹⁸

2.486. “Hiçbir Gece Yoktur Ki Bir Münâdî (şöyle) Seslenmesin: “Ey Kabir Ehli! Kimi Gıpta Ediyorsunuz? Derler ki: Mescid Ehli...”

Kâvukcî onun hakkında Ali el-Kârî’den şu değerlendirmeyi aktarmıştır: “*Hadisin bilinen bir kaynağı yok ya da hatalı, gerçekliği bulunmayan bir rivayettir.*”¹⁵⁹⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü’l merfû’a, el-Masnû’, Keşfü’l-hafâ, Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmiş ve onun hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶⁰⁰

El-Muğni’de rivâyetin bir aslının tespit edilemediği bildirilmiştir.¹⁶⁰¹ *Keşfü’l-hafâ*’da da Aliyyu’l-Kârî’nin: “*Rivâyet bulunamamıştır.*” değerlendirmesine yer verilmektedir.¹⁶⁰² *Tezkire*’de de böyle bir rivâyetin bulunamadığı aktarılmıştır.¹⁶⁰³

2.487. “Ezanı Çoğaldığı Halde Soğuğu Azalmayan Hiçbir Şehir Yoktur.”

Suyûtî, *el-Le’âli’l-masnû’a*’da rivâyet hakkında uydurma olduğu hükmünü vermiştir.¹⁶⁰⁴

¹⁵⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 163.

¹⁵⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 163.

¹⁵⁹⁸ Ebü’n-Necîb Abdullâh Sirâcüddîn b. Muhammed Necîb Sirâciddîn el-Hüseyînî el-Halebî, *eş-Şalâtü ‘ale’n-nebiy (s.a.s.): Ahkâmühâ, fezâ’ilühâ, fevâ’idühâ* (Medine: Câmîatu’l İslâmiyye bi’l Medine-i Münevvere, 1974), 59.

¹⁵⁹⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 164.

¹⁶⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 164.

¹⁶⁰¹ İrâkî, *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ-ı Ulûmi’d Dîn*:673.

¹⁶⁰² Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 191.

¹⁶⁰³ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 25.

¹⁶⁰⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 164.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *Tenzihü'ş-şerî'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş, buradaki lafızlardan bazılarının: “Ezan bir beldede çoğalır ona icabet eden azalır.” şeklinde yer aldığını bildirmiştir.¹⁶⁰⁵

Şevkânî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini tespit ettik: *Ezdî bu rivâyeti Ali'den merfû' olarak nakletmiş ve uydurma olduğunu söylemiştir. Amr b. Cemî'nin de itham edilmiş bir râvî olduğunu söylemiştir.*¹⁶⁰⁶

2.488. “Hiçbir Müslüman Yoktur ki Eşi Kendisinden Hamile Kalırsa Çocuğuna Muhammed İsmi Verme Niyetiyle Ona Yaklaşsın da Allah Ona Erkek Çocuk Vermesin.”

Kâvukî'nin değerlendirmesi şu şekildedir: “Uydurmadır, İbn Kayyımî'l-Cevziyye dedi ki: “Bu cüzden gelen tüm rivâyetler yalandır. Dedim ki (Kâvukî): “Ama onu araştırdım ve bu şekilde bir rivayet buldum, Allah en iyi bilendir.”¹⁶⁰⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü'ş-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Menârü'l-münîf* olarak zikretmiş ve şu değerlendirmede bulunmuştur: “Araştırmaya göre hadisin zayıf veya sahih olduğu ile ilgili bir sonuç vuku bulunamadı. Nasıl tek başına hadise reddedilmiş yazılabilir.”¹⁶⁰⁸

Rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edemedik

2.489. “Mü'minlerden Biri “Sallallahu alâ Muhammed” Derse Allah, Onun Kalbini Parlatır ve Nurlandırır.”

Hızır'dan merfû' olarak rivâyet edilmiştir. Zehebî uydurma olduğunu söylemiş, İbn Hacer de onun bu görüşünü onaylamıştır.¹⁶⁰⁹

Rivâyetin kaynakları eserde *Es-Salât ve'l-Beşer* ve *el-Kavlü'l-Bedî'* olarak zikredilmiştir.¹⁶¹⁰

Rivâyetin herhangi bir eserde yer alan tarikine ulaşamadık.

2.490. “(Peygamberlerin) Hepsî Kırk Yaşından Sonra Peygamber Olmuştur.”

Kâvukî, İbnu'l-Cevzî'nin ona uydurma dediğini bildirmiştir.¹⁶¹¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Masnû'*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-*

¹⁶⁰⁵ Kavukî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 164.

¹⁶⁰⁶ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 18.

¹⁶⁰⁷ Kavukî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 164.

¹⁶⁰⁸ Kavukî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 164.

¹⁶⁰⁹ Kavukî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 164.

¹⁶¹⁰ Kavukî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 164.

¹⁶¹¹ Kavukî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 164.

müslimîn, en-Nuhbetu'l-Behce olarak zikretmiş ve parantez içindeki ifadenin eserde yer almadığını en iyi kaynaklardan tespit edildiğini söylemiştir.¹⁶¹²

İbnu'l-Cevzî rivâyetin uydurma olduğunu söylemiştir. Hz. İsa bir peygamber olduğu ve otuz üç yaşında göğe yükseltildiği için, peygamberler için kırk şartı hiçbir şey değildir demiştir.¹⁶¹³ Aliyyu'l-Kâri de rivâyeti ayetlere arz etmiştir (Ve ona küçük bir çocukken hüküm verdik). Cenab-ı Hak Yûsuf hakkında buyurdu ki: (Ve ona, onların bu işlerini kendilerine haber vereceğini vahyettik) ve eğer ispat edilirse, rivâyetin doğru anlaşılması muhtemeldir.¹⁶¹⁴

2.491. “Ateşin Kuru Bir Şeyi Yakması Gıybetin Mü'minin Hasenâtını Yakmasından Daha Hızlı Değildir.”

Kâvukcî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “*Bu rivâyet İhyâ'daki gibidir, Irâkî onun hakkında dedi ki: “Bir aslını, sağlam bir kaynağını bulamadım.”*”¹⁶¹⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü'l-hafâ, el-Masnû', el-Esrârü'l merfû'a, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶¹⁶

Irâkî rivâyetin aslını bulamadığını söylemiştir.¹⁶¹⁷ Sehâvi bunu “*Yani merfu bir aslının bulamamıştır.*” şeklinde açıklamaktadır: Hasan-ı Basrî'den rivâyet edildiğine göre: “*Gıybetten sakının, nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, onun sevapları yok etmedeki hızı ateşin odunu yok etmesinden daha hızlıdır.*” İbn Ebi'd-Dünyâ da rivâyeti nakletmiştir. İbnu's-Subkî de: “*Onun bir senedi yoktur.*” demiştir.¹⁶¹⁸

2.492. “Hindibâ Bitkisinin Yapraklarından Üzerinde Cennetten Bir Damla Olmayanı Yoktur.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁶¹⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzûat, el-Le'âli'l-masnû'a, Tenzihü's-şerî'a, el-Menârü'l-münîf, el-Esrârü'l-merfû'a* olarak zikretmiş ve onun hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶²⁰

Rivâyetin herhangi bir kaynaktaki târîki tarafımızca tespit edilememiştir.

2.493. “Ben Arzıma ve Göğüme Sığmadım da Mü'min Kulunun Kalbine Sığdım.”

Benzer şekilde “*İhyâ*”da geçer ve onun manası, kulun kalbindeki imanı genişletip sevgisini vermesi, fakat bu söz hulûl manasında kullanılırsa

¹⁶¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 164.

¹⁶¹³ Sehâvî, *el-Mağâşidü'l-ḥasene*, 1985, 597.

¹⁶¹⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 194.

¹⁶¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 165.

¹⁶¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 165.

¹⁶¹⁷ Irâkî, *el-Muğnî 'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ' i mine'l-ahbâr*, 2005, 1041.

¹⁶¹⁸ Irâkî, *el-Muğnî 'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ' i mine'l-ahbâr*, 2005, 1757.

¹⁶¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 165.

¹⁶²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 165.

küfürdür. Irâkî, rivâyetin asıl kaynağını görmediğini, Zerkeşî ateistlerin uydurduğunu söylemiştir.¹⁶²¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, Tezkiratu'l-Mevduât, Tenzihü's-şerî'a, el-Fetêve'l-Hadîsiyye, el-Gammêz, ed-Dürerü'l-müntesire, el-Esrârü'l merfû'a, Ehâdisu'l Kussâs, el-İhyâ, el-Masnû, Esne'l-meâtlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶²²

Irâkî: "Rivâyetin aslını görmedim. Ebû Utbe'nin el-Taberani'deki hadisi de şöyledir: "Rabbinin kapları, salih kullarının kalpleridir ve O'na en sevgili olanlar, en yumuşak ve en hassas olanlardır." şeklinde değerlendirmiştir.¹⁶²³

Ahmed b. Hanbel Zühd'de Vehb b. Münebbih'den buna yakın bir şey nakletmiştir: "Bize İbrâhîm b. Hâlid, Amr b. Ubeyd'den o da Vehb b. Münebbih'den işittiğini haber verdi: Cenab-ı Allah, Hezekiel Arş'a bakana kadar ona gökleri açtı Ya da dediği gibi - o zaman Hezekiel şöyle dedi: Sen yücesin, ya Rab! Gökler ve yer beni taşıyamadı, beni barındırmaktan yoruldu ve müminin yumuşak kalbi içimi doldurdu."¹⁶²⁴

Rivâyetin sağlam bir aslı bulunmamaktadır. Muhakkak ki o, İbn Teymiyye'nin *Mecmûâu'l-Fetêvê*'de açıkladığı gibi İsrâiliyyât'tandır:

"Bu, İsrâilî rivâyetler arasında zikredilir, Peygamber Efendimiz'e dayanan bir senedi yoktur. Manası da şudur: "Onun kalbi, iman, benim marifetim ve muhabbetimle dolar ve kim "Allahu Teâla müminlerin kalbinde çözümler derse, o, Hıristiyanlar'dan beter küfre düşer."¹⁶²⁵ Yeryüzünde Allah'ın kapları vardır ve Rabbinin kapları, salih kullarının kalpleridir ve O'na en sevgili olan, en yumuşak ve en narın olandır." El-Taberânî ve diğerleri, onu iyi bir ravi zinciriyle eserine dâhil etmişlerdir.¹⁶²⁶

2.494. " Müslüman Olarak Ölü Ve Gerisini Umursamayın."

Kâvucî: "Hadisin manası sahih olsa da, metni net olarak tespit edilememiştir. ".....Ancak Müslümanlar olarak can verin." (el-Âl-i İmrân 3/102)" değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁶²⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Esrârü'l merfû'a, el-Gammêz, el-Masnû, Esne'l-meâtlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l* Behce olarak zikretmiş rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶²⁸

Sehâvî, bu lafızlarla bir rivâyet bilmediğini söylemiştir. Bununla birlikte, şirk koşmadan vefat eden kimselerin cennete gireceği ile ilgili rivâyetlerin çok olduğunu bildirmiştir. Bu rivâyeti, İbn Mes'ûd'un yetkisiyle iki şeyhe, ondan da Osman'ın yetkisiyle Müslim'e dayandırmışlardır: "...Ve o, Allah'tan başka

¹⁶²¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 165.

¹⁶²² Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 165.

¹⁶²³ Irâkî, *el-Muğnî'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr*, 2005, 890.

¹⁶²⁴ Hüseyinî, *el-Müdüvî li İleli'l-Câmii's-Sağîr ve Şerheyi'l-Münâvî*, 503.

¹⁶²⁵ Nâsirüddîn Elbânî, *İrvâ'ü'l-galîl* (Mektebü'l-İslâmî, ts.), 176.

¹⁶²⁶ Elbânî, *İrvâ'ü'l-galîl*, 177.

¹⁶²⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 165.

¹⁶²⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 165.

ilah olmadığına şahitlik eder."¹⁶²⁹ Aliyyu'l-Kârî rivâyetin manasının sahih olduğunu şu ayete dayanarak söylemiştir: "...Siz, ancak Müslüman kimseler olarak can verin."¹⁶³⁰

2.495. "Samanyolu, Gökyüzünün Kapısıdır."

Kāvukcî bu rivâyetin *en-Nihâye*'de hiç kimseye atfedilmeksizin zikredildiğini ve hakkında bir uyarı bulunmadığını söylemiştir.¹⁶³¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l-merfû'a* ve *el-Menârü'l-münîf* olarak bildirmiş ve *el-Menârü'l-münîf*'de şu lafızla yer aldığını söylemiştir: "Samanyolu gökyüzündedir."¹⁶³²

Zikredilen rivâyeti herhangi bir eserde tespit edemedik.

2.496. "Muhabbet Kişiyi Helak Eden Bir Şeydir."

Kāvukcî bu rivâyetin manasının "*Senin bir şeyi sevmen kör ve sağır eder.*" olduğunu söylemiştir.¹⁶³³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mağâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiş ve *Keşfü'l-Hafâ*'daki şu değerlendirmeyi aktarmıştır: "Mukibbe-mimin ötreli kefin esreli ve vurgulayarak – yani insan döker kırar ve bu helakına sebep olur." En-Necm: "mekebbe" için "ayıpların örtülmesi"dir ve hadis değildir." dedi. Mukibbe de mim fethalı kef ise açıktır.¹⁶³⁴

Rivâyete ulaştığımız *el-Mağâşidü'l-Hasene*'de onun manasının: "Bir şeyi sevmek kör ve sağır eder." olduğunu tespit ettik.¹⁶³⁵ *Keşfü'l-Hafâ*'da ise rivâyetin hadis olmadığına dair bir değerlendirme zikredilmiştir.¹⁶³⁶

2.497. "Senin Bir Şeyi Sevmen Kör ve Sağır Eder."

Kāvukcî rivâyet hakkında bir değerlendirme zikretmemiştir.¹⁶³⁷

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: *Onu, Ebû Dâvud "Kitabu'l edeb"te rivâyet etti, Ahmed de Müsned'inde, rivâyetin diğer kaynakları ise: el-Mağâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Mevduât, "Sağâni", ed-Dürerü'l-münteşire, Tezkîratu'l-Mevzuât, el-Gammêz, el-Kudât, Müsned şeklindedir. el-Buhârî "et-Târih" demiştir ki: "Senedi zayıftır. Allah en iyi bilendir."*¹⁶³⁸

Rivâyet, zikredilen kaynaklarda ya da başka birinde tespit edilememiştir.

¹⁶²⁹ Sehâvî, *el-Mağâşidü'l-Hasene*, 1985, 591.

¹⁶³⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, thr. Hendevî;2/232.

¹⁶³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 166.

¹⁶³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 166.

¹⁶³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 166.

¹⁶³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 166.

¹⁶³⁵ Sehâvî, *el-Mağâşidü'l-Hasene*, 1985, 594.

¹⁶³⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 199.

¹⁶³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 166.

¹⁶³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 166.

2.498. “Çocuklarda Baba Sevgisi Süreklidir.”

Kāvukcî böyle bir rivâyete rastlamadığını söylemiştir.¹⁶³⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiş, *Tahzîru'l-müslimîn*'de şu lafızla: “*Babaya duyulan sevgi peygamberle bağlantılıdır.*” rivâyet edildiğini bildirmiştir.¹⁶⁴⁰

Zikredilen rivâyete herhangi bir kaynaktan rastlanmamıştır.

2.499. “Hased Edilen Rızıklandırılır.”

Kavukcî, Halîlî'nin: “Hadis değildir.” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁶⁴¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. *Kitâbü't-Temyîz*'de yer alan değerlendirme: “*O, bir hadis değildir.*” şeklindedir.¹⁶⁴²

el-Le'âli'l-maşnû'a'da bu rivâyeti tespit ettik orada İbnu'l Feres'in rivâyet hakkında: “Bilinmeyen bir rivâyettir.” şeklindeki değerlendirmesi bildirilmiştir. Necm'in de rivâyet hakkındaki: “Hadis değildir” değerlendirmesi aktarılmaktadır.¹⁶⁴³ Müslim *Kitâbü't-Temyîz*'de: “Şeyhimiz bunun üzerine herhangi bir değerlendirmede bulunmadı.” şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur. Ben de derim ki (Aclûnî): “O, bir hadis değildir.” İbnu'l Ğaras onun bilinmeyen bir rivâyet olduğunu Necm de hadis olmadığını söylemiştir.¹⁶⁴⁴ *Esne'l-meṭâlib*'de ise rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme bulunmamaktadır.¹⁶⁴⁵

2.500. “Âlimin Mürekkebi Şehitlerin Kanından Üstündür.”

Hatîb uydurma olduğunu söylemiş, Zerkeşî eserinde ondan bahsetmiştir.¹⁶⁴⁶

Zemerli rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Târihu Bağdâd*, *ed-Dürerü'l-münteshire*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce*, *el-Ğammêz* olarak zikretmiştir. *Kitâbü't-Temyîz*'deki değerlendirmeyi de şu şekilde bildirmiştir: “*O, İbn Abdilber'den, Ebû Derdâ'nın merfû'* rivâyeti olarak şu lafızla nakledildi: “*Kıyamet günü âlimlerin mürekkebi şehitlerin kanıyla ölçülür.*” *el-Câmî* ve Hatîb *Tarih*'inde, Nâfi'nin İbn Ömer'den merfû' şu rivâyeti yer almaktadır: “*Âlimin mürekkebi, şehidin kanıyla ölçülür ve*

¹⁶³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 166.

¹⁶⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 166.

¹⁶⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 167.

¹⁶⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 167.

¹⁶⁴³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 595.

¹⁶⁴⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 200.

¹⁶⁴⁵ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 299.

¹⁶⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 167.

şehitlere tercih edilir.” Ve o rivâyetin senedindeki Muhammed b. Ca’fer hadis uydurmakla itham edilmiştir.¹⁶⁴⁷

Rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmeleri şu şekilde aktarmamız mümkündür:

Hâfız Ebû Yakup İshak b. İbrahim el-Bağdâdî, büyüklerin küçüklerden rivayeti bölümünde bu hadisi nakletmiştir.¹⁶⁴⁸ Hatîb “Tarih” inde Muhammed b. Cafer’den Râfi’nin İbn Ömer’den merfu senediyle nakletmiştir: “Âlimlerin mürekkebi, şehitlerin kanıyla ölçülür ve âlimlerinki şehitlerinkine tercih edilir. Sonra da Hatîb, Muhammed b. Cafer’in sika olmadığını, sika râvîlerden uydurma rivâyette bulunduğunu söylemiştir. Deylemî, Abdulaziz b. Ebî Dâvud- Nâfi- İbn Ömer senediyle şu rivâyeti aktarmıştır: ”Âlimin mürekkebi, şehidin kanıyla ölçülür ve âlimin mürekkebi şehidin kanından ağır gelir.”¹⁶⁴⁹ Tahrîcu İhyâ’da: “onu, İbn Abdilber, Ebu Derdâ’dan zayıf bir senedle rivâyet etmiştir” denmiştir.¹⁶⁵⁰

Bu sözün Hasan-ı Basrî’ye ait olduğu da zikredilmiştir. Ve şu merfû’ lafızla rivâyet edilmiştir: “Âlimin mürekkebi, şehidin kanıyla ölçülür ve âlimin mürekkebi şehidin kanından ağır gelir.” Hatîb buna uydurmadır demiştir.¹⁶⁵¹ El-Irakî dedi ki: Ben dedim ve Şirazi, onu Enes’in tarîkenden ilave ederek (yani âlimlerin mürekkebi, şehitlerin kanından daha muhtemeldir) rivâyet etmiştir. Zehebi (öl. 748/1348), İmran bin Hüseyin’den rivâyet edilen ilmin faziletine ve el-Nu’man bin Beşir’den rivâyet edilenleri İbnü’l-Cevzî’den almıştır. Deylemî, İbn Ömer’in rivâyetine dayanarak hadîsi nakletmiş İbnü’l Cevzî de onun uydurma olduğunu bildirmiştir. Harun bin Antar da onun râvîlerindedir. İbn Hibban, ondan rivâyette bulunmanın caiz olmadığını söylemiştir. O, Menâkir’de rivâyet edilir ve Yakup el-Kummî de zayıf bir râvîdir. *Mizânü’l-i tidâl fi nakdi’r-ricâl*’de yer alan metin uydurmadır. Bu hadis, âlimin şehid üzerindeki üstünlüğüne atıfta bulunmaktadır.¹⁶⁵² *Zeyl*’de rivâyet hakkında uydurma hükmü verilmiştir.¹⁶⁵³ Ve Allah’ın onları bahse konu hayatla şereflelendirmesinde bir sakınca yoktur, çünkü peygamberlik dışında her türlü menfaat kulların hakkı içinde caizdir, fakat bunun tasdiki özel bir metin gerektirir.¹⁶⁵⁴

2.501. “Kişi Dostunun Dini Üzeredir. Öyleyse Kimi Dost Edindiğine Baksın.”

Onu, İbnü’l Cevzî “Mevduât” ta rivayet etmiştir ve hata etmiştir çünkü onu Ebû Dâvud ve Tirmizi rivayet etmiş ve hasen olduğuna hükmetmişlerdir.¹⁶⁵⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasarü’l-Makâsıd, Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-hafâ, Tezkiratu’l Mevduât, ed-Dürerü’l-müntesire* olarak zikretmiştir. Ebû Dâvud’un Kitâbu’l Edeb’de

¹⁶⁴⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 167.

¹⁶⁴⁸ Zerkeşî; *et-Tezkira fi Ehâdîsi Müştehira*;168.

¹⁶⁴⁹ Zerkeşî; a.g.e.;169.

¹⁶⁵⁰ Irâkî; Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ ulumi’d Dîn;13.

¹⁶⁵¹ Suyûtî; *Ed-Durerü’l Muntesira fi Ehâdîsi Müştehira*;176.

¹⁶⁵² Irâkî, *el-Muğnî ‘an hamli’l-esfâr fi’l-esfâr fi tahrîci mâ fi’l-İhyâ’i mine’l-ahbâr*, 2005, 27.

¹⁶⁵³ Şevkânî, *Fevêidu’l Mecmûa*,287.

¹⁶⁵⁴ el-Hût, *Esne’l-meâtlib*, 1997, 355.

¹⁶⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 167.

rivâyet ettiği hadise gelince onun: “Kime oturması emredilirse” şeklinde başladığını bildirmiştir. Rivâyetin diğer kaynaklarını, Tirmizi “*kitâbu’z Zühd*”; Ahmed, Ebû Nuaym “*Hilye*”, Hâkim “*Müstedrek*” ve “*Sahiha*” olarak zikretmiş ve o hasen liğayrihi hükmünü vermiştir.¹⁶⁵⁶

Rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.502. “Hastalık Bir Anda İyilik Azar Azar İner.”

Kâvukcî onun hakkında Hatîb’in şu değerlendirmesini zikretmiştir: “*Hiçbir vecihten Nebî’ (s.a.v) ye ait bir söz değildir ya da hiçbir sahabeden rivayet edilmemiştir; muhakkak ki o Urve b. Zübeyr’in sözlerindedir.*”¹⁶⁵⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳāşidü’l-ḥasene*, *Muhtasaru’l-Maḳāsid*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Le’âli’l-mašnû’a*, *ed-Dürerü’l-müntesire*, *el-Mevzuât*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Târihu Bağdâd*, *Firdevs*, *en-Nuhbetu’l Behce* olarak zikretse de zikrettiği kaynaklarda rivâyeti tespit edemedik.

Ancak *Mizânü’l-i’tidâl*’de bâtıl olduğuna hükmedildiğini tespit ettik.¹⁶⁵⁸

2.503. “Hastanın İnlemesi Tesbih, Bağırması Tekbir, Nefesi Sadaka, Uykusu İbadet, Bir Yanından Diğer Yanına Dönmesi ise Allah Yolunda Cihattır.”

Kâvukcî, İbn Hacer’in “hadis uydurmadır” şeklindeki hükmünü zikretmiştir.¹⁶⁵⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳāşidü’l-ḥasene*, *Muhtasaru’l-Maḳāsid*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Masnû*, *Lisânu’l Mizan*, *el-Ğammêz*, *Târih-u Bağdâd*, *en-Nuhbetu’l Behce* olarak zikretmiş ve onun hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶⁶⁰

Rivâyete herhangi bir kaynakta ulaşamadık.

2.504. “Boynu Meshetmek Şiddetli Susuzluktan Emin Olmaktır.”

Kâvukcî, Nevêvî’nin: “*Uydurmadır yani, bu hadisin Musa b. Talha’dan merfu bir rivâyeti vardır; Firdevs’te de İbn Ömer’den zayıf senedli rivâyet vardır; bunun için de boynu meshetmeyi müstehap görmüşlerdir. Allah en iyi bilendir.*” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁶⁶¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Telhîşü’l-ḥabîr*, *İhya*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Ğammêz ale’l Lemmâz*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *Esne’l-meṭâlib* olarak zikretmiştir. Ve onun hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “*Hadis uydurmadır, onun hakkında hiçbir delil yoktur, şayet zayıf olsaydı, o zaman nasıl uydurma olabilirdi; bu hadis hakkındaki ortak karar olan icma; hadisin zayıf rivâyetinin sabit (sağlam) bir rivâyet olmadığıdır; yani ya müstehap ya da sahihtir.*”¹⁶⁶²

¹⁶⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 167.

¹⁶⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 167.

¹⁶⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 167.

¹⁶⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 168.

¹⁶⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 168.

¹⁶⁶¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 168.

¹⁶⁶² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 168.

Rivâyetle ilgili İbnu'l Mulkin'in şu değerlendirmesini tespit ettik: "Gerçekten bu hadis çok gariptir, araştırdıktan sonra ravisinin kim olduğunu bulamadım. Musannif, Gazali'ye tabi olarak "Vasît" inde bu rivayeti zikretmiştir. Gazali de görüşlerinde Kadı Hüseyin'i takip etmiştir. Boynu mesh etmek sünnette zikredilmemiştir, dedikten sonra bunu böyle zikretmiştir. Aynı şekilde ashabımızdan Furaani de şöyle dedi: Onu zikretmedi.

Ve İki Mescid-i Haram İmamı, şeyhinin yetkisiyle, onun bunun sünnet veya görgü olduğunu iki taraflı rivayet ettiğini ve Peygamber -Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun- şöyle buyurduğunu naklederdi: "Boyun mesh etmek şer değildir." Fakat şöyle derdi: Tereddüt sebebi bu olsa bile hadis imamları onun isnadını kabul etmediler.

İmam dedi ki: Bu tereddütün olduğunu (görmüyorum) Sahabe, buna işaret eden hadisin zayıflığına rağmen bir hükümde tereddüt etmediler. - yani böyle olması gerekiyor. El-Kaadi Ebu't-Tayyib dedi ki: Bu konuda sabit bir sünnet yoktur. Şeyh Takiyüddin İbnü's-Salah, "Kalamat ala al-Vasiet" adlı eserinde şöyle demiştir: Bu hadis, Allah Resulü -Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun- yetkisiyle hadis ehli tarafından bilinmemektedir o, Selef'e ait sözlerdendir. Nevevî "Şerhu'l Muhezzeb" de: "bu hadis uydurmadır Rasulullah'ın değildir" demiştir. Gazali'nin "Vasît" deki sözü şu şekildedir: "bu hadis uydurmadır (batıl) ve seleften bazılarına aittir. Rasulullah'dan boynun meshedilemesiyle ilgili sahih hiçbir rivayet yoktur ve o sünnet değil bidattır." Onu İmam Şâfi de cumhur ulemâ da eserlerinde zikretmemişlerdir.¹⁶⁶³

Deylemî ilgili rivâyeti *Firdevs*'de Ömer'in hadîsi olarak zikretmiştir ve ona zayıf demiştir. Bu hadîsi Ebu Muhammed el-Cüveyni eserine dâhil etmiş ve onun hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: "*Hadis imamları onun isnadını kabul etmediler, bu yüzden bu hadisin amel sünnet mi yoksa görgü kuralları mı olduğu konusunda tereddütler vardır. Ve imam, olan biteni şöyle beyan etti: Sahabe, ona işaret eden hadis zayıflamış olsa bile, bir hüküm hakkında tereddüt etmediler. El-Kadı Ebu't-Tayyib dedi ki: Bu konuda sabit bir sünnet yoktur ve El-Kadı Hüseyin dedi ki: Bu konuda bir sünnet yoktur ve El- Gazali, el-Vasit'te bundan bahsetmiş ve İbnü's-Salah onu takip etmiş ve şöyle demiştir: Bu hadisin, Peygamber'den bir nakli bilinmemektedir - Allah ondan razı olsun-. Ve o, seleften bazılarının sözlerindedir. Nevevî de bu sözün Rasulullah'a ait olmadığını ve uydurma olduğunu söylemiştir.*"¹⁶⁶⁴

2.505. "Müezzin "Şehadet Ederim ki Muhammed, Allah'ın Rasulü'dür" Deyince İki İşaret Parmağını Öptükten Sonra Parmak Uçlarının İç Kısmıyla Gözleri Mesh Etmek."

Sehavî, bu konuda zikredilen rivâyetlerin merfû'luğunun kesinlikle sahih olmadığını söylemiştir.¹⁶⁶⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l merfû'a, el-Masnû', el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-me'tâlib, en-Nuhbetü'l Behce* olarak bildirilse de herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.¹⁶⁶⁶

¹⁶⁶³ İbnu'l Mulkin; *el-Bedru'l Munîr fî Tahrîci'l Ehâdis ve'l Êsêri'l Vâkıati fi 'ş Şerhi'l Kebîr*;2/221.

¹⁶⁶⁴ Askalânî, *Telhîşü'l-habîr*, ts., 162.

¹⁶⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 168.

¹⁶⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 168.

2.506. “Yeme ve İçmede Sıralamayı Takip Etmek.”

Kâvukcî, el-Hâlidî'nin seneddeki ravilerinin yalancı olduğunu söylediğini bildirmiştir.¹⁶⁶⁷

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: *El-Menêhilu'l Müselsele 98-99* söylediği üzere: *Sehavî dedi ki: onu Ebû Mesûd, el-Hâfız Süleyman b. İbrahim el-İsbahânî'den, o, Ebû Sa'd Mâlinî'den benzer şekilde olanını rivayet etti ve akabinde dedi ki: bu Seyf b. Muhammed'in kitabındaki gibidir, İbn-i Muhammed'in senedi sahihtir ve dediği gibi iki kişi meçhuldür; o ikisi haricinde seneddeki kişiler için Hâlidî kendilerinin güvenilir ve yalancı olduklarını açıklamışlardır. Allah en iyi bilendir. Dedim ki: Daha önce de geçtiği gibi; Hâlidî'nin, onun yalan söylediğini ve hata ettiğini açıkladığı yazılmıştır. Hâlidî de; Mansûr b. Abdullah el-Hâlidîdir. Ebû Ali ise, -o senedde yer alan biridir- İdrîs, onu yalanladı ve dedi ki: çok yalan söyler, kendisine güvenilirmez. İlgili rivâyet Lisânu'l Mizan; el-Muğnî Fi'd Duafâ'da da yer almaktadır.¹⁶⁶⁸*

Zikredilen kaynaklarda ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.507. “Ayrılığın Beslenmesi.”

Kâvukcî rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: *“İçinde karışıklık olduğu için bazı kimseler bunun uydurma olduğunu ileri sürdüler ve onu zayıf olarak değerlendirdiler.”¹⁶⁶⁹*

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği tek kaynağı *el-Menehilu'l Muselsele* olarak bildirmiştir. Ebû Abbas Ahmed el-Makrî'nin *Nefhu't Tayyib*'deki şu değerlendirmesini zikretmiştir: *“muhaddislere göre bu seneddeki rivayet meşhur bir sözdür bazı sûfilere aittir. (değerlendirme burada bitti)”* Yani; Ali ve Hasan'ın görüşmüş olmaları cihetinden şeklinde değerlendirme bulunmaktadır.¹⁶⁷⁰

Zemerlî'nin bildirdiği kaynakta ilgili rivâyeti tespit edemedik. Söz konusu rivâyetin yalnızca incelediğimiz eserde bulunduğunu söyleyebiliriz.

2.508. “Musîbetler Rızkın Anahtarıdır.”

Kâvukcî İbnu'd Dubey'adan: *“Bu lafızda merfû' bir mana kastedilmemiştir.”* değerlendirmesine yer vermiştir.¹⁶⁷¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maķāşidü'l-ḥasene, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Masnû', el-Esrârü'l merfû'a, Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiş ve onun hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶⁷²

Rivâyeti tespit ettiğimiz Esne'l-meṭâlib'de: “Bu lafzın merfû' bir tarîki görülmemiştir.” değerlendirmesine rastladık.¹⁶⁷³

¹⁶⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 168.

¹⁶⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 168.

¹⁶⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 169.

¹⁶⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 169.

¹⁶⁷¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 169.

¹⁶⁷² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 169.

¹⁶⁷³ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 303.

2.509. “Ebû Cehil’le Güreşmesi ile İlgili Rivâyet.”

Halebî’nin “eş-Şifâ” ya yazdığı hâşiyede de bildirdiği üzere rivâyetin herhangi bir aslı bulunmamaktadır.¹⁶⁷⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü’l-hafâ*, *el-Masnû’*, *Târihu’l İslâm* (*el-Mağâzî*), *el-Esrârü’l-merfû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁶⁷⁵

Rivâyeti zikredilen kaynaklarda bulamadık ancak onun hakkında bir başka kaynakta yer alan şu değerlendirmeye rastladık: “*Bunun hiçbir dayanağı yok ve ravisi Rakana, karısı Süheyme’yi boşayan kişidir ve ben onu bu iki hadis dışında tanımıyorum.*”¹⁶⁷⁶

2.510. “Mısır, Allah’ın Yeryüzündeki Hazinesidir. Mısır’ı Almak İsteyen Düşmanların Hepsini Allah Helak Etti.”

Kâvukcî Zerkeşî’nin: “*Bilinen sağlam bir kaynakta aslına rastlanmamaktadır.*” ve Sehavî’nin: “*Mana ile rivâyet edilen hadislerde doğru olan bir şey yoktur.*” şeklindeki değerlendirmelerini bildirmiştir.¹⁶⁷⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *ed-Dürerü’l-müntesire*, *Keşfü’l-hafâ*, *Ehâdîsü’l-kuşşâş*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Masnû’*, *el-Ğammêz ale’l Lemmâz*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetu’l Behce*, *Esne’l-meâlib* olarak zikretmiştir.¹⁶⁷⁸

Ehâdîsü’l-kuşşâş’da ve *Makâsîdu’l Hasene*’den tespit ettiğimiz verileri şu şekilde zikretmemiz mümkündür: “*Bu eski bir deyiş ama onun senedini bilmiyorum*” şeklinde bir değerlendirme bulunmaktadır.¹⁶⁷⁹ Onu Mısır’da bu tabirle görüyorum ama Ebu Muhammed el-Hasan bin Zülak ile Mısır’ın faziletlerinde manası ve lafzı ile bir hadisi var: Mısır bütün yeryüzünün hazinesidir Kim onu çok isterse Allah onu cezalandırır. Makrizî “Hutat” ında bu rivayeti ilahi kitaplara bağlamıştır. Aynı şekilde Ka’bu’l-Ahbar’dan rivayet edildiğine göre, Mısır fitnesiz bir memleketdir.

Ve İbn Yunus ve Ebu Musa el-Eş’ari’nin otoritesiyle diğerleri: Mısır halkı zayıf askerlerdir ve onlara Allah’tan başkası yardım edemez, rızıkıyla onlara yeter şeklinde rivayette bulunmuştur. Ben de bunu Muaz bin Cebel’e anlattım, o da bana Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den ve Amr ibn el-As’tan rivâyetle Ömer bana Resulullah’ı işittiğini bildirdi. Allah’ın salat ve selamı ona olsun, de ki: Eğer benden sonra Allah size Mısır’ı açarsa, orada ağır bir ordu alın, çünkü o ordu yeryüzünün en iyisidir. Tanrının? Dedi ki: Kıyamet gününe kadar esaret altında olduklarından ve Amr bin El-Hamk’ın yetkisine göre, ona şöyle nispet edilir: Bir fitne çıkar ki, içinde insanlar daha emin olur veya onda insanların en hayırlısı, Batı ordusu dedi ki: Mısır size bunun için geldi.

Ebû Basra el-Ghafari’den rivâyet edildiğine göre o şöyle dedi: “Mısır bütün yeryüzünün hazinesidir ve onun hükümdarlığı bütün yeryüzünün hâkimiyetidir. Yusuf’un ne dediğini görmüyor musun: “Beni yeryüzünün hazinelerinin üzerine koy.” Şeyhimiz, İbn Lahia’nın bir hadis-i şerifinden, Mansur İbn Ammar’ın nüshasına isnat etmiştir: Kim kazancı severse, Mısır’da kalsın,

¹⁶⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 169.

¹⁶⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 169.

¹⁶⁷⁶ Ebû Hafs Sirâcüddîn Ömer b. Alî b. Ahmed İbnü’l-Mulakkin, *el-Bedrü’l-münîr* (Dârü’l-Hicreti li’n-Neşri ve’t-Tevzî’, ts.), 428.

¹⁶⁷⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 169.

¹⁶⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 169.

¹⁶⁷⁹ İbn Teymiyye, *Ehâdîsü’l-kuşşâş*, 1988, 87.

hadis-i şerif. Sahih-i Müslim'de Ebû Zerr'den, Peygamber'e kadar izlenen bir isnad ile: "Sen, içinde kırat anılan bir beldeyi fethedeceksin, onun için halkına karşı lütufta bulun, çünkü onların ahdi ve merhameti vardır." Bunun üzerine ravisi Harmala dedi ki: Kirat demek, Mısır Kıptileri'nin ziyafetlerini isimlendirdiği anlamına gelir ve onlar için her toplantı kirattır. Mısır'a girerseniz, Kıptilere iyi davranın, çünkü onların ahdi ve akrabalığı vardır ve Amr İbnü'l-As'ın yetkisi üzerine sadece Bahir İbn Dhakhir el-Ma'afiri aracılığıyla İbn Yunus için, Ömer bana Resulullah'ı duyduğunu söyledi. Allah'ım, Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun, söyle Benden sonra Allah Mısır'ı size açacaktır, onun için Kıptilere karşı lütufta bulunun, çünkü onların sizinle ahdi ve ahdi vardır ve İbn Uyeyne'den şöyle demiştir: Bazıları Hacer veya İsmail'in Kıpti olduğunu söylerler, bazıları da Peygamber'in oğlu İbrahim'in annesi Mariya'nın Kıpti olduğunu ve Ez-Zuhri'nin yetkisine göre şöyle dedi: Hacer'in gözündeki akrabalık ve İbrahim'in gözündeki zimmet ve zimmetle Ömer'in günlerinde İslam'a girdikleri antlaşmayı kastetmiş olabilir, çünkü Mısır barış tarafından fethedildi ve bunda hadis, peygamberliğinin, Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun, Mısır'ın fethi ve halkına antlaşma vermesinin alametlerinden biridir.¹⁶⁸⁰

2.511. "Mazmaza (Ağza Su Vermek) ve İstinşâk'ın (Burna Su Vermek) Üçer Kere Yapılması Cünübe Farz Olan Şeylerin Üçte İkisidir."

Ali el-Kârî: "Bize göre manası sahih olsa da yapısı itibariyle uydurmadır." değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁶⁸¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Masnû'*; *Keşfü'l-ḥafâ Ma'rifetu't Tezkira*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *Lisânu'l Mîzân*, *Firdevs* olarak zikretmiş, İbn Hıbbân'ın, *el-Mecrûhîn*'de bu rivâyeti naklettiğini söylemiştir.¹⁶⁸²

İbn Adî bu hadisi Ebu Hureyre'den merfû' olarak rivâyet etmiştir. İbn Hıbban ve Dârekutnî de: "onu, *Beraka b. Muhammed el-Halebî uydurmuştur*" dedi.¹⁶⁸³ Kâvuvcî'nin değerlendirmesi *Keşfü'l-ḥafâ*'da da yer almaktadır.¹⁶⁸⁴

2.512. "İsyan Etmek, Nimeti Yok Eder."

Kâvuvcî, Sehâvî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini aktarmıştır: "Onun hakkında merfû' bir rivâyete rastlamadım, ancak o seleften çoğunun söylediği bir sözdür ve o sözü Allah-u Teâlâ'nın şu sözüne dayandırılır: ".....Derken ahalişi Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük etti, Allah da onlara yapıp ettikleri yüzünden genel bir açlık ve korku felâketini tattırdı....." (*Nahl* 112)¹⁶⁸⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş ve hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶⁸⁶

Tabakâtu'l İsbahân'da merfû' olarak nakledilen rivâyet şu şekildedir: "Yalan rızkı azaltır." Benzer şekliyle bu rivâyet *Müsnedü'l Firdevs*'in

¹⁶⁸⁰ İbn Teymiyye, *Eḥâdisü'l-kuşşâs*, 1988, 87; Sehâvî, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, 1985, 609.

¹⁶⁸¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

¹⁶⁸² Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

¹⁶⁸³ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 8.

¹⁶⁸⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 213.

¹⁶⁸⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

¹⁶⁸⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

başlarında da yer almaktadır: “Anne babaya iyilik etmek ömrü uzatır.” O eserde Enes’den merfû’ bir diğer rivâyette şu şekilde aktarılmıştır: “Anne babasına dua etmeyi kesen kimsenin dünyadaki rızık kesilir.” Onun bir benzeri Vuheyb b. Verd’e sorulduğunda verdiği cevaptaki şekildedir: “Allah’a isyan edene rızık verilir mi? Hayır isyanından ötürü ona rızık verilmez.” Bu meşhur bir rivâyettir ancak ben ona hiçbir yerde rastlamadım ancak manası doğrudur, isyan nimeti yok eder.¹⁶⁸⁷ Bu sözün Abdullah b. Mübârek’den de rivâyet edildiğine dair bir değerlendirme tespit edilmiştir.¹⁶⁸⁸

2.513. “Mide Hastalığın Yurdu Diyet ise Devânın Başdır.”

Kâvukcî Zerkeşî’nin: “Rivâyetin aslı, sağlam bir kaynağı yoktur. Şüphesiz ki o Hâris b. Kelde gibi bazı doktorların sözlerindedir.” değerlendirilmesini zikretmiştir.¹⁶⁸⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *ed-Dürerü'l-müntehire*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Ğammêz*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meḥâlib*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiş ve onun hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁶⁹⁰

Taberânî *Evsat*'da Ebû Hureyre'den: “Mide vücudun havzasıdır ve damarlar ona götürür. Mide sağlıklıysa damarlar sağlıklı çıkar, mide bozuksa damarlar hastalıkla çıkar.” şeklinde rivâyette bulunmuştur.¹⁶⁹¹

Sehâvî'nin rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmesi şu şekildedir: “Rasulullah'a ref' edilmesi doğru değildir. O söz, doktorlardan Hâris b. Kelde'ye aittir. İbn Ebî'd Dünyâ'nın “Samt”ın da Vehb b. Münebbih'den şu rivâyeti bulunur:” Doktorlar tıbbın başının diyet olduğu konusunda, bilgiler de bilgeliğin başının susmak olduğu konusunda hemfikirlerdi.

Aişe'nin hadisi ile de: “Kabızlık şifadır, mide de hastalıktır ve alışık olduğumuz hale dönülür” bu rivâyet desteklenmiştir.

Ve Gazali, *El-İhya'da merfû'* olarak rivâyetten bahsetmiştir: “Mide hastalığın kaynağıdır ve beslenme, ilacın kaynağıdır ve her vücudu alıştırdığı duruma döndürür.”

Taberânî de “*Evsat*” ında Yahya b. Abdullah el-Bablatî'nin İbrahim b.Cureyc er-Rehâvî'den, onun, Zeyd b. Ebî Eniyse'den, onun Zührî'den onun Ebu Selem'den onun da Ebu Hureyre'den merfû şu rivâyet yer alır:” Mide vücudun havzasıdır ve damarlar ona yol açar, yani mide sağlıklıysa damarlar sağlıklıdır, mide bozuksa damarlar hastadır.” Taberânî devamında: “Onu Zeyd bin Ebî Enise'den başkası Ez-Zührî'den rivâyet etmemiştir, bununla ilgili tek kişi Rahavi'dir ve Darakutnî bunu Al-İlel'de bu yüzden zikretmiştir. Dedi ki: Zuhri hakkında ihtilaf etti ve Ebu Kurre Rahavi ondan rivâyet etti, bu yüzden Aişe'nin yetkisine dayanarak dedi ki: İkisi de doğru değildir ve dedi ki: Bu, Peygamber - sallallahu aleyhi ve sellem-'in sözlerinden bilinmez, bilakis Abdülmelik bin Said bin Encer'in sözlerindedir.” demiştir.¹⁶⁹²

¹⁶⁸⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 202.

¹⁶⁸⁸ Aydemir El-Müsta'sami Muhammed, *Ed-Dürrü'l-Ferid ve Beytü'l-Kasid* (Beyrut, 2015), 2/395.

¹⁶⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

¹⁶⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

¹⁶⁹¹ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, 1986, 145.

¹⁶⁹² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 611.

Tahrîcu's-Sağîr ve Tahrîcu'l-Kebîr'de: "Denildi ki: "Onun herhangi sağlam bir dayanağı yoktur ve o doktorların sözlerindedir." şeklindeki değerlendirme tespit edilmiştir.¹⁶⁹³

Dürerü'l Müntesire'de de: "Onun herhangi sağlam bir dayanağı yoktur ve o doktorların sözlerindedir" değerlendirmesine yer verilmiş bu konuyla ilgili Hallâl'ın Hz. Âişe'den merfû' olarak naklettiği şu rivâyet aktarılmıştır: "Diyet ilaçtır, mide devanın evidir, her beden alıştığı rutine döner."¹⁶⁹⁴ *Esne'l-meţâlib*'de ise: "Bazıları merfû' olarak nakletse de buna herhangi bir dayanak bulunmamaktadır." değerlendirmesi zikredilmiştir.¹⁶⁹⁵

2.514. "Marifet Sermayem, Akıl, Dinimin Aslı, Aşk Dayanağım ve İştihak (istek) Bineğimdir."

Bu hadisin bâtil olduğundan Kadî İyâz *Şifâ*'da bahsetmiştir. Ed-Delcî de bu rivâyete imamların uydurma dediğini söylemiştir.¹⁶⁹⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynağı, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretmiştir.¹⁶⁹⁷

Ancak araştırma sonucunda rivâyetin yer aldığı herhangi bir kaynak tespit edemedik.

2.515. "Çocukların Öğretmeni, Şayet Onların Aralarında Adil Davranmazsa, Kıyamet Günü Zâlimlerden Yazılır."

Kâvukcî rivâyet hakkında Ali el-Kârî'nin: "*Merfû' bir rivâyet değildir, tâbiînin büyüklerinden Mekhûl'ün sözlerindedir.*" şeklindeki değerlendirmesini bildirmiştir.¹⁶⁹⁸

Bu değerlendirme *Keşfü'l Hafâ*'da da yer almaktadır.¹⁶⁹⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Mevzuât*, *el-Masnû'*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁷⁰⁰

2.516. "Gıybet Eden ile Dinleyen Günahta Ortaktırlar."

Cümle yapısının kaynağı bilinmemektedir ve manası bakımından sahih şâhidleri (rivayet) vardır.¹⁷⁰¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Esne'l-meţâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁷⁰²

¹⁶⁹³ İbnu'l Mibred Hanbelî; *Tahrîcu's Sağîr ve Tahrîcu'l Kebîr*;3/157.

¹⁶⁹⁴ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 178.

¹⁶⁹⁵ el-Hût, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 190.

¹⁶⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

¹⁶⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

¹⁶⁹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

¹⁶⁹⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 215.

¹⁷⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 170.

¹⁷⁰¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 171.

¹⁷⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 171.

Irâkî onun garip hadis olduğuna, Taberânî'de İbn Ömer'den senedi zayıf bir rivâyetin yer aldığını bildirmiştir: “Allah’ın Rasulü gıybeti ve onu dinlemeyi yasakladı.”¹⁷⁰³ Gazalî “İhyâ” da bu rivayeti nakletmiş Irâkî ise onu eserine almamış Taberânî’den İbn Ömer hadisi olarak rivâyet etmiştir: “Gıybeti ve gıybet dinlemeyi yasakladı.”¹⁷⁰⁴ Taberânî, aynı şekilde şu rivâyeti de nakletmiştir: “Müslüman kardeşini gıybet ettiren ve gücü yettiği halde ona yardım etmeyen kim olursa, Allah onu dünyada ve ahirette rezil eder.”¹⁷⁰⁵ Rivayet İhyâ’da yer alsa da Irâkî ona eserinde yer vermemiştir.¹⁷⁰⁶

2.517. “Mekke’de Kalmak Saadet, Ayrılmak ise Sefalettir.”

Merfû’ bir aslı bulunmamaktadır.¹⁷⁰⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği tek kaynak olarak *Esne’l-meţâlib*’i zikretmiştir.¹⁷⁰⁸

Rivâyete ulaştığımız *Tahrîcu’s Sağîr ve Tahbîru’l Kebîr*’de onun Hasan-ı Basrî’nin *Risale*’sinde yer aldığı söylenmiştir.¹⁷⁰⁹

2.518. “Fiyatı Arttırıp da Satın Almayana Lanet Olsun.”

Kâvucî rivâyet hakkında: *Sehavî’nin*: “Onu bilmiyorum”, *Ali el-Kârî’nin*: “Ama bir şeyi satarken fiyatını arttırmanın yasaklandığı kesindir ve o: sarımsağın fiyatının arttırılması üzerine onu almak istememiştir.” şeklindeki değerlendirmesini nakletmiştir.¹⁷¹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ĥafâ*, *el-Masnû’*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Esne’l-meţâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetü’l Behce* olarak zikretmiştir.¹⁷¹¹

Sehavî’nin rivâyet hakkındaki: “Onun merfû’ bir tarikini bilmiyorum, evet bir malın fiyatını onu almadan hemen önce arttırmak ve özendirme için başkasını övmenin haram olduğu kesindir.” değerlendirmesine ulaştık.¹⁷¹²

Keşfü’l-ĥafâ’da da aynı değerlendirme zikredilmektedir.¹⁷¹³ Abdurrahman el-Hût’un ise “*Hadis değildir*” şeklindeki değerlendirmesi bulunmuştur.¹⁷¹⁴

¹⁷⁰³ Irâkî, *el-Muğnî ‘an ĥamli’l-esfâr fi’l-esfâr fi tahrîci mâ fi’l-İhyâ’i mine’l-aĥbâr*, 2005, 278.

¹⁷⁰⁴ *Sehavî*, *el-Makâşidü’l-Hasene*, 1985, 612.

¹⁷⁰⁵ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 253.

¹⁷⁰⁶ Abdurrahman el-Hût; *Esne’l Metâlib fi Ehâdisi Muhtelifi’l Merâtib*;303.

¹⁷⁰⁷ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 171.

¹⁷⁰⁸ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 171.

¹⁷⁰⁹ İbnu’l Mibred Hanbelî; *Tahrîcu’s Sağîr ve Tahbîru’l Kebîr*;3/179.

¹⁷¹⁰ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 171.

¹⁷¹¹ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 171.

¹⁷¹² *Sehavî*, *el-Makâşidü’l-Hasene*, 1985, 613.

¹⁷¹³ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 215.

¹⁷¹⁴ Abdurrahman el-Hût; *Esne’l Metâlib fi Ehâdisi Muhtelifi’l Merâtib*;256.

2.519. “Allah’ın, Kendisine Güzel Bir Yüz, Güzel Bir İsim Verdiği ve Çirkin Olmayan Bir Halde Kıldığı Kimse, O’nun Yarattıkları İçerisinde Seçkin Bir Konumdadır.”

Kâvukcî İbnu’l Kayyım’ın rivâyete uydurma hükmünü verdiğini bildirmiştir.¹⁷¹⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Menârü’l-münîf*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *el-Mevzuât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *Tezkiratu’l-Mevzuât*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmiş eserin baskısında çirkin kelimesi yerine şa’n kelimesinin kullanıldığını bildirmiştir.¹⁷¹⁶

Şevkânî rivâyetin senedinde metrûk bir râvînin yer aldığını söylemiştir.¹⁷¹⁷ Dârekutnî bu hadisi İbn Abbâs’dan merfû’ şeklinde rivâyet etmiştir. Senedinde, Süleym b. Müslim el-Mekkî bulunur ki, o rivâyeti terk edilen bir kimsedir. Darekutnî: rivâyet; Halk b.Hâlid el-Basrî’ye dayandırılrsa da öyle değildir demiştir. El-Taberani de bunu ortaya koydu ve Cabir’den bir şahidi var ki bu, Ebû Naim’e şu sözlerle nispet edilir: “*Kim kendisini rezil etmeyecek şekilde güzel bir imaja sahipse alçakgönüllüdür.*” Onun senedinde Süfyan b. Sad el-Eslemî yer alır ve o rivâyeti terk edilen bir kimsedir.¹⁷¹⁸ Abdurrahman el-Hût rivâyet için “uydurulmuş bir iftiradır” demiştir.¹⁷¹⁹

2.520. “Kim Kırk Sene Yaşar Da Hayrı Şerrine Gâlip Gelmezse Ateş Hazırlansın.”

Hatîb: “*Kendisinde açıkça görünen uydurma alâmeti vardır.*” demiştir. Ali el-Kârî de: “*Bir alamet olması gerekiyorsa bu senedinde apaçıktır, manasında bir batıllık yoksa da cümle yapısından bâtil olduğu apaçıktır.*” şeklinde bu rivâyeti değerlendirmiştir.¹⁷²⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Makâşidü’l-hasene*, *Muhtasaru’l-Makâsıd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Esrârü’l-merfû’a* olarak zikretmiştir.¹⁷²¹

Ezdî bunu, Bârih b. Ahmed el-Herevî’nin hayatı bölümünde Barih b. Abdullah b. Mâlik el-Herevi’nin Süfyan’dan onun Cubeyr’den onun Dahhak’dan onun da İbn Abbas’dan merfû’ rivâyeti olarak nakletmiştir ve Hatîb de eserinde bu rivâyete işaret etmiştir.¹⁷²² Aliyyu’l Kârî ve Hatîb de onun uyduma olduğunun alametinin açık olduğunu söylemiştir. El-Kari’nin değerlendirmesi: “*Alamet, isnadında olsa bile, o zaman Müslümandır, yoksa mânâsında yapısının geçersizliğine delâlet eden hiçbir şey yoktur. Ve bazı genel ifadelerde, ölüm onun için daha hayırlıdır ve ak saça aldırış etmeyen, kusurlardan utanan ve gaybda Allah’tan korkmayan, dolayısıyla Allah’ın ona*

¹⁷¹⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 171.

¹⁷¹⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 171.

¹⁷¹⁷ Şevkânî; *Fevâidü’l-Mecmûa*;221.

¹⁷¹⁸ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 473.

¹⁷¹⁹ el-Hût, *Esne’l-meâtlib*, 1997, 256.

¹⁷²⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 171.

¹⁷²¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 171.

¹⁷²² Sehâvî, *el-Makâşidü’l-hasene*, 1985, 617.

ihtiyacı olmayan kişi vb. konuları içeren hadislerle desteklenmektedir. Cabir'in otoritesine isnadsız olarak Deylemi tarafından zikredilmiştir.” şeklindedir.¹⁷²³

Esne'l-meâlib'de tespit ettiğimiz değerlendirme ise:”Onu, *Ezdî rivâyet etmiştir*” şeklindedir.¹⁷²⁴

2.521. “Kim Sevgilisini ya da Kerimesini Seviyorsa İkindiden Sonra Yazmasın.”

Merfû' olarak bir dayanağı yoktur ve muhakkak ki o, doktorların sözüdür, manası da terzi ve zanaat ehlidir.¹⁷²⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmektedir.¹⁷²⁶

Sehâvî Ahmed b. Hanbel'in bu sözü hadis yazan kimselere ikindiden sonra karanlık olması sebebiyle yazdıklarının doğru olup olmayacağını bilemeyeceklerinden yazmamalarını tavsiye etmek maksadıyla söylediğini bildirmiştir.¹⁷²⁷

2.522. “Seni Bir Şey İçin Seven, (O Şey) Bittiğinde Senden Vazgeçer.”

Kâvukcî rivâyetin hadis olmadığını söylemiştir.¹⁷²⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş, “Melleke” ifadesinin de “bıkma, usanma, nefret etme” manasına geldiğini bildirmiştir.¹⁷²⁹

Rivâyeti zikredilen kaynakların herhangi birinde veyahut başka bir kaynakta tespit edemedik.

2.523. “Kim Bir Yemeği Kırk Gün Saklarsa, Allah-u Teâlâ'dan Uzak Olur.”

İbnu'l Cevzî onu *Mevzuât*'ta zikretmiştir.¹⁷³⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Kavlu'l Müsedded*, *Mîzân*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *et-Tenkît* ve *l-ifâde* olarak zikretmiştir. Onun rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “Ahmed'in (Hanbel) *Müsned*'inde rivâyet ettiği hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ da *Mecmâ'* daki gibi rivâyet etmişlerdir. Hâkim de, *Müstedrek*'te onu rivâyet etmiştir. Onun senedi zayıftır, onda Esba' b. Zeyd el-Cuhenî vardır ve o rivâyet alırken yumuşak

¹⁷²³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 219.

¹⁷²⁴ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 257.

¹⁷²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 172.

¹⁷²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 172.

¹⁷²⁷ el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*, 325.

¹⁷²⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 172.

¹⁷²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 172.

¹⁷³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 172.

kuralları olan bir kimsedir. Rivâyetin senedinde Ebû Bişr vardır ki, İbn Maîn'in de dediği gibi onun rivâyet ettiği hiçbir hadis alınmaz.¹⁷³¹

Rivâyet sahih değildir, çünkü Esbağ b. Zeyd ve Kesi b. Murre İbn Ömer'den rivâyet eden iki meçhul ravidir. Kather bin Mürre onu nakleden râvîlerden biridir ve İbn Sa'd ve diğer imamlar onu güvenilir kabul etmişler ve dört Sünen kitabının yazarı da bu rivâyeti eserlerine almışlardır.¹⁷³² Zehebî onun senedinde Ömer b. Husayn'ın bulunduğunu ve metruk olduğunu bildirmiştir. Esbağ b. Zeyd el-Cuhenî'nin de rivâyetinin terk edilmesi gerekecek kadar zayıf olduğunu söylemiştir.¹⁷³³

2.524. “Kim, Dışkı ve İdrar Akıntısından Bir Lokma Alır, Sonra Onu Yıkar ve Sonra Yerse Bağışlanır.”

Onu, İbn Kayyim *el-Mevzuât*'ta nakletmiştir.¹⁷³⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiştir.¹⁷³⁵

Zikredilen rivâyet yalnızca *Esne'l-meâlib*'de tespit edilmiştir. Burada da onun hakkında uydurma olduğu hükmü bildirilmektedir.¹⁷³⁶

2.525. “Zimmîye Eziyet Eden Bana Eziyet Etmiş Gibi Olur.”

İbn-i Kayyim'in söylediği üzere uydurmadır.¹⁷³⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Ğammêz*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Keşfü'l-hafâ* olarak zikredilmiş, *Târîhu Bağdâd*'da şu lafızla yer aldığını bildirmiştir: “Ben, onun hasmıyım”.¹⁷³⁸

Rivayeti tespit ettiğimiz *Ğâyetü'l-merâm*'da onun devamı “Bana eziyet eden Allah'a eziyet etmiştir” şeklinde yer almaktadır. Taberânî'nin *Evsat*'ında yer alan bu sözün ne Taberânî ne de başka birinin söylediğini doğrular bir dayanak yoktur. Hadisin kaynağı şudur: “Kim bir Müslümana eziyet ederse”,

Enes bin Malik'ten rivâyet olunmuştur ki:

“Hz. Peygamber hutbe okurken, bir adam insanların üzerine basarak gelip Peygamber (sav)'in yanına oturdu ve Rasûlullah namazını bitirince şöyle buyurdu:

Ey falanca seni toplanmaktan ne alıyordu, dedi. Ey Allah'ın Resulü, kendimi seni gördüğüm yere koymaya muvaffak oldum. Enes'ten hadisi Kâsım el-İclî el-Basrî'den başka kimse rivâyet etmemiştir ve onu Musa bin Halef'ten başkası rivayet etmemiştir, o doğru sözlüdür ve Musa b. Halef de vesveseli bir kimsedir.”.

¹⁷³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 172.

¹⁷³² İbnü'l-Mulakkin, *el-Bedrü'l-münîr*, ts., 507.

¹⁷³³ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân Zehebî, *Tenkîhu't-Tahkîk* (Riyad: Dârül-Vatan, 2000), 504.

¹⁷³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 172.

¹⁷³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 172.

¹⁷³⁶ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 258.

¹⁷³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

¹⁷³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

O, terk edilmeyi hak eden bir rivâyettir, Zehebî onu Zuafâ'sında zikretmiştir.¹⁷³⁹

2.526. “Kim Bir Âlimi Haksız Yere Zelil Ederse, Kıyamet Gününde Allah, İnsanların Önünde Onu Zelil Eder.”

Semân b. El-Mehdî'nin yalan nüshalarından bir rivâyettir.¹⁷⁴⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü'l-hafâ*, *Lisânu'l Mîzan*, *el-Masnû'*, *Zeylu'l Mevduât*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmektedir. Zehebî: “Muğnî'de: “*Sem'an b. Mehdî-Enes'ten rivâyet etmiştir, o tanınmayan biridir onun bu rivâyeti diğer rivâyetlerin arasına sıkıştırılmıştır, Allah, onu uydurana çirkin kılsın.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁷⁴¹

Aclûnî *Zeyl*'de: “*Sem'an b. Mehdî'nin nüshasındaki gibi yalandır*” şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur.¹⁷⁴²

2.527. “Kötülük Yapan Terk Edilir.”

Kâvukcî hadis olmadığına hükmetmiştir.¹⁷⁴³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiştir.¹⁷⁴⁴

Amellerin kişiyi yapı ettiği kötülüklerin karşılığını görmekten koruyacağı manasına geldiği de söylenmiştir.¹⁷⁴⁵ Âmirî rivâyetin hadis olmadığını söylemiştir.¹⁷⁴⁶ Muhammed Emir de bu rivâyetin nakledilmediğini bildirmiştir.¹⁷⁴⁷

2.528. “Kimin Ellerinde Bir Kişi Müslüman Olursa, Cennet Ona Vacip Olur.”

Kâvukcî Sağânî'nin rivâyete uydurma dediğini bildirmiştir.¹⁷⁴⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Müsned-ü Şihâb*, *Mu'cemü'l-kebîr*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *El-Multekâ fî Tahrîci Ehâdisu'l Muntekâ* olarak zikredilmiştir. Hatîb'in *Târih*'inde rivâyetin ağır derecede zayıf olduğuna hükmedilmiştir.¹⁷⁴⁹

Keşfü'l-hafâ'da, Sağânî'nin rivâyete uydurma hükmünü verdiği bildirilmiştir.¹⁷⁵⁰

Şevkânî'nin rivâyet hakkındaki tespit edilen değerlendirmesi şu şekildedir: “*Taberânî onu, Ukbe b. Âmir el-Cuheni'den merfû' olarak rivâyet etmiştir. İbn Maîn de rivâyeti cerh etmemiştir. Muhammed b. Muaviye en-*

¹⁷³⁹ Nâsiruddîn Elbânî, *Gâyetü'l-merâm* (Beirut: Mektebü'l-İslâmî, ts.).

¹⁷⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

¹⁷⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

¹⁷⁴² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 220.

¹⁷⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

¹⁷⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

¹⁷⁴⁵ Şehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 621.

¹⁷⁴⁶ Ahmed b. Abdülkerîm 'Âmirî, *el-Ceddü'l-Hasîs* (Riyad: Dâru'r-Râye, ts.), 216.

¹⁷⁴⁷ Muhammed el-Emîr el-Kebîr el-Mâlikî, *en-Nuhbetü'l-Behce* (Beirut: Mektebü'l-İslâmî, 1988), 115.

¹⁷⁴⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

¹⁷⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

¹⁷⁵⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 226.

*Neysâbûrî de rivâyet etmiştir ancak onun için de rivâyeti kabul edilmeyen kişidir denmiştir. Ahmed b. Hanbel de Muâviye için: "Sika değildir, hadisleri uydurmaz" demiştir. Hatîb de: "Bu hadisin aslı bulunmamaktadır, ancak Said b. Kesir b. Ufayr'ın -ki o, Sahihayn ravilerindedir-rivâyet ettiği bir mütâbîsi bulunur demiştir. Kudâî de "Müsned-u Şihab" da bu hadisi zikretmiştir.*¹⁷⁵¹

2.529. "Kim, Seni Zehirlerse Kurusun."

Kâvukcî bir başka bir rivâyette: "Başka hale dönsün" lafzıyla yer aldığı ve bâtil olduğunu söylemiştir.¹⁷⁵²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.¹⁷⁵³

Sehâvî'nin *el-Makâşidü'l-Hasene*'sinde tespit ettiğimiz değerlendirmesi: "Hocamız (Münâvî) onun batıl olduğunu söyledi. Ben de derim ki (Sehâvî): "Şafi'nin "Menâkıb"ında Beyhâkî'nin Yunus b. Abdu'la'lâ'dan şu değerlendirmesi bulunur: " Üç kez iflas ettim ve beni hurma ile balık yerken gördüm ve ben o ikisinden başka bir şey bulamıyorum." şeklindedir.¹⁷⁵⁴

Hafız İbn Hacer de bu rivâyete bâtil demiştir.¹⁷⁵⁵ Abdurrahman el-Hût da, rivâyetin şu manaya geldiğini "Balık yiyen hurma yesin." ve hadis değil tabielerin sözü olduğunu söylemiştir.¹⁷⁵⁶

2.530. "Kimin İki Günü Birbirine Eşit Olursa Hüsrana Uğramıştır. Kimin Günü Dünden Beter Olursa o Lânetlenmiştir."

Kâvukcî: "Onlardan bazıları da uykuda olduklarını bilmezler." değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁷⁵⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *ed-Dürerü'l-müntehire*, *el-Ğammêz* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.¹⁷⁵⁸

Zerkeşî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini tespit ettik: "Deylemî onun senedini Muhammed b. Sûka'nın Hars'dan onun Ali'den rivâyeti olarak zikretmiştir ki o sened zayıftır."¹⁷⁵⁹

el-Makâşidü'l-Hasene'de rivâyetin devamının şu şekilde nakledildiğini tespit ettik: "Artmakta olmayan eksilir, kim de eksilirse ölüm onun için daha hayırlıdır ve kim cenneti özlerse onu bulmakta acele eder." Orada Deylemî'de Muhammed b. Sûka'nın Hâris'den onun Hz. Ali'den merfû' senedi zayıf bir rivâyet bulunduğu dair değerlendirme yer alır.¹⁷⁶⁰

¹⁷⁵¹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 455.

¹⁷⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

¹⁷⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 173.

¹⁷⁵⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 622.

¹⁷⁵⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 226.

¹⁷⁵⁶ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 260.

¹⁷⁵⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 174.

¹⁷⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 174.

¹⁷⁵⁹ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, 1986, 138.

¹⁷⁶⁰ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 631.

Dürerü'l-müntezire'de de hadisin bâtil olduğu zikredilmiş Deylemî'de bulunan Hz. Ali rivâyetinin zayıf olduğuna hükmedilmiştir.¹⁷⁶¹

Irâkî bu rivâyeti, Abdulaziz b. Ebi Revad'ın rüyasında gördüğünü ve Hz. Peygamber'in kendisine rivâyetin sonunda yer alan şu ifadeyi söylediğini zikretmiştir: "Dünü, gününe eşit olan lanetlenmiştir." Deylemî, onu Muhammed bin Suka'nın el-Hâris'in yetkisiyle, o, Ali'nin yetkisiyle, Peygamber'e kadar izlenebilir ve isnadı zayıf olan hadisinden rivâyet etmiştir."

Şehâvi *el-Makâşidü'l-ḥasene*'de rivâyeti şu şekilde zikretmiştir: "Kimin iki günü birbirine eşit olursa zulme uğrar, kimin iki gününün en kötüsüne sahipse lanetlenir, artmayan eksilir, ölüm onun için daha hayırlıdır ve kim cenneti özlerse hayırlarda acele eder." Ali'nin hadisini Beyhaki, Tammam, İbn Asakir ve İbnü'n-Neccar eklemeler yaparak rivâyet etmiştir.

İbnü's-Sübki dedi ki: (6/376) "Bu, Abdülaziz İbn Ebi Ravad'ın otoritesine göre uyku ile ilgili bir rüyadır, Hz. Peygamber uykudan gördü, bu yüzden sordu Beyhaki'nin "Zühd"de böyle rivâyet ettiğini söyledi.¹⁷⁶²

2.531. "Kim Bir Mümini Misafir Ederse Âdem'i Ağrlamış Olur, Kim İki Mü'mini Misafir Ederse Sanki Âdem ve Havvâ'yı Ağrlamış Gibi Olur. Kim Üç Kişiyi Misafir Ederse Sanki Cibril, Mikâil ve İsrâfil'i Ağrlamış Gibi Olur. Kim Dört Kişiyi Misafir Ederse Sanki Tevrat, İncil ve Zebur'u Okumuş Gibidir. Her Kim Beş Kişiyi Misafir Ederse Sanki Beş Vakit Namazı Yaratılışın İlk Gününden Kıyamete Kadar Cemaatle Kılmış Gibidir. Kim Altı Kişiyi Misafir Ederse Sanki o İsmailoğullarından Altmış Kişiyi Azat Etmiş Gibidir. Her Kim Yedi Kişiyi Misafir Ederse Ona Cehennem Kapıları Kapatılır. Kim Sekiz Kişiyi Misafir Ederse Ona Cennet Kapıları Açılır. Kim Dokuz Kişiyi Misafir Ederse Allah Ona, Yaratılışın Başından Kıyamete Kadar, Kendisine İsyân Edenlerin Sayısı Kadar Sevap Yazar. Her Kim On Kişi Misafir Ederse Allah Ona Kıyamet Gününe Kadar, Namaz Kılmış, Oruç Tutmuş, Hac Etmiş ve Yeryüzünü İmar Etmiş Sevabı Yazar."

Abdullah b. Meymûn el-Kaddâh, onu rivâyet etmiş ve rivâyetinde tek başına kalmıştır, ondan başka biri rivâyeti açıklamıştır ki o da yalan söylemek ve hadis uydurmakla itham edilmiştir; bu abartılar yergiyi gerektirir, özellikle meleklerle ziyafet verme ile ilgili olan ki onlar yemezler ve içmezler.¹⁷⁶³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Et-Takrîb*, *el-Kâşif*, *Tehzîbu't Tehzîb*, *el-Mecrûhîn*, *el-Kâmil* olarak zikretmiş bu rivâyeti herhangi bir kaynakta tespit edemediğini Abdullah b. Meymun el-Kaddâh'ın da rivâyeti terk edilmiş münkerü'l hadis bir kimse olduğunu bildirmiştir.¹⁷⁶⁴

Zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde ilgili rivayet tespit edilememiştir.

¹⁷⁶¹ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntezire*, ts., 180.

¹⁷⁶² Irâkî, *el-Muğnî 'an ḥamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'î mine'l-aḥbâr*, 2005, 2362.

¹⁷⁶³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 174.

¹⁷⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 174.

2.532. “Kim Bir Lokmayla da Olsa Namazı Terk Edene Yardım Ederse Sanki O, Tüm Peygamberleri Öldürmüştür Gibidir.”

Kāvukcî: “*el-Le`âli`l-maşnû`a`da olduğu gibi uydurmadır.*” değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁷⁶⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü`l-hafâ, el-Masnû`, Tenzihü`ş-şerî`a, el-Fevâ`idü`l-mecmû`a, el-Esrârü`l merfû`a, Tahzîru`l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁷⁶⁶

*Keşfü`l-hafâ`da rivâyet hakkındaki şu değerlendirme tespit edilmiştir: “el-Le`âli`l-maşnû`a`da uydurmadır denmiştir uyduran kişi de Retnu`l Hindîdir ki o çok yalan söyleyen bir kimsedir.”*¹⁷⁶⁷

*el-Fevâ`idü`l-mecmû`a`da ise rivâyetin devamı şu şekilde aktarılmıştır: فَكَأَنَّمَا أَعَانَ عَلَى قَتْلِ الْأَنْبِيَاءِ كُلِّهِمْ*¹⁷⁶⁸

2.533. “Kim Helal Bir Şekilde Cünüplükten Abdest Alırsa, Cenâb-ı Hak Ona Bembeyaz İncilerden Bir Köşk Verir ve Ona Her Damlasıyla Bin Şehit Sevabı Yazar.”

Kāvukcî bâtil olduğuna hükmetmiş ve Ali el-Kârî`nin: “*Onu, Dînâr uydurdu*” değerlendirmesinde bulunmuştur bu değerlendirme *Keşfü`l-hafâ`da da tespit edilmiştir.*^{1769 1770}

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât, el-Le`âli`l-maşnû`a, el-Masnû, el-Esrârü`l merfû`a, Lisânu`l Mîzân, el-Fevâ`idü`l-mecmû`a, Tenzihü`ş-şerî`a, Tahzîru`l-müslimîn* olarak zikretmiş, *Mîzânü`l-i`tidâl`de* şu hadisin eklendiğini bildirmiştir: “*bir erkek ailesine hediye alıp gelirse...*”¹⁷⁷¹

İbnu`l Cevzî bu rivâyeti Enes`den merfû` olarak rivâyet etmiş ve: “*Onu, Dînar uydurdu*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁷⁷²

2.534. “Kim Cuma Günü Sevabını Allah`dan Bekleyerek Güsle Niyet Ederse Allah Saçının Her Bir Teli İçin Kıyamet Günü Ona Bir Nur Yazar. Her Bir Damla İçin Cennette Yakuttan, Zebercedden ve İnciden Olan Bir Derece Yükseltir. Her Derece Arasında Beş Yüz Yıl Mesafe Vardır.”

Uydurmadır. İbn-i Kayyımî`l Cevzîyye`nin söylediği gibi: “*o, yalancı ve pis Amr b. Subh`un işlerindedir.*”¹⁷⁷³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Menârü`l-münîf, el-Mevzuât, el-Le`âli`l-maşnû`a, Tenzihü`ş-şerî`a, el-Esrârü`l merfû`a, Mîzânü`l İ`tidâl, el-Mecrûhîn, et-Takrîb, el-Keşfu`l Hasîs, el-Muğnî, el-Kâşif* olarak zikretmiştir. Ve rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “*Derim ki: basılı kaynakta geçen: o Sabîh`in yaptığı bir iştir*” ifadesidir... Bu *el-Menârü`l-münîf`den tespit edilmiştir. Amr b.*

¹⁷⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 174.

¹⁷⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 174.

¹⁷⁶⁷ Aclûnî, *Keşfü`l-Hafâ*, 2000, 229.

¹⁷⁶⁸ Şevkânî, *el-Fevâ`idü`l-mecmû`a*, ts., 27.

¹⁷⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 175.

¹⁷⁷⁰ Aclûnî, *Keşfü`l-Hafâ*, 2000, 229.

¹⁷⁷¹ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 175.

¹⁷⁷² Şevkânî, *el-Fevâ`idü`l-mecmû`a*, ts., 9.

¹⁷⁷³ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 175.

*Subh ise tanınmayan kimselerdendir sika değildir, kendisine güvenilmez de. İbn Hıbbân onun hakkında: “o, hadis uyduranlardandı” demiştir.*¹⁷⁷⁴

Rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.535. “Kim Tek Başına Namaz Kılırsa Bizden Değildir.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁷⁷⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Masnû’*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁷⁷⁶

Aliyyu’l-Kârî onu *el-Le’âli’l-maşnû’a*’dan nakletmiş ve uydurma olduğunu söylemiştir. Ve aynı şekilde Câbir’in müezzinin sevabı ile ilgili rivâyetinin de batıl ve uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁷⁷⁷ Cûzekânî de rivâyeti, İbn Abbas’dan merfû’ olarak rivâyet etmiştir ve o uydurma olduğunua hükmetmiştir. “*Râvileri meçhul ve cerhe tabi tutulan kimselerdir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁷⁷⁸

2.536. “Müezzinin Sevabının Uzunluğu ile Olduğu Hakkında Câbir’in Hadîsi.”

Ali el-Kârî aynı şekilde bu rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁷⁷⁹ Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzuât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Esrârü’l merfû’a* olarak zikretmiştir.¹⁷⁸⁰

Aclûnî’nin, Câbir’in bu rivâyetine uydurma hükmünü verdiğini tespit ettik.¹⁷⁸¹

2.537. “Kim Bir Garibe Tek Başınayken Yardım Ederse Cennet Ona Vacip Olur.”

Deylemî’nin senedsiz bir şekilde İbn Abbas’dan merfû’ rivâyetidir. Zürkânî de: “*Bilinen sağlam bir kaynakta aslına ulaşılammıştır*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁷⁸²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsıd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a* olarak zikretmiş ve Deylemî’nin de bu rivâyeti *Firdevs*’inde naklettiğini bildirmiştir.¹⁷⁸³

Sehâvî’nin tespit ettiğimiz değerlendirmesi: “*Bunların hiçbiri sahih değildir ve Ahmed’in, İbn Lahîa’nın Abdullah İbn Amr’dan hadisinden bir nakil zincirine sahip olduğu ve kendisine kadar izlenen merfû’ bir nakil zinciri*”

¹⁷⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 175.

¹⁷⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 175.

¹⁷⁷⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 175.

¹⁷⁷⁷ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 267.

¹⁷⁷⁸ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 18.

¹⁷⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 175.

¹⁷⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 175.

¹⁷⁸¹ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 267.

¹⁷⁸² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 176.

¹⁷⁸³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 176.

olan bir rivâyet vardır: "İnsanlar gariptirler onlardan çok azı salihdir." şeklindedir.¹⁷⁸⁴

Deylemî bu rivâyeti senedsiz bir şekilde İbn Abbas'dan merfû' olarak nakletmiştir.¹⁷⁸⁵ ¹⁷⁸⁶İbnu'l Ğaras'ın "Yabancılarâ hürmet edin çünkü onların iyi bir halleri vardır" şeklinde bir ifadesi bulunur ki o, zayıftır.¹⁷⁸⁷ Dillerde dolanan meşhur ifadesi ise "Garibe yalnızlığında ikramda bulunan kimse, sanki yetmiş nebiye ikramda bulunmuş gibidir" şeklindedir.¹⁷⁸⁸

2.538. "Kim Kardeşinin İkrâm Yemeğini Yerse Ona Zarar Vermez Mutluluk Verir."

Hadis değildir, bilakis Ebû Süleyman ed-Dârîni'nin sözlerindedir.¹⁷⁸⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Esne'l-meĥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiştir.¹⁷⁹⁰

el-Makâşidü'l-Hasene'de bu sözün, Süleyman ed-Dârâni'ye ait olduğu zikredilmektedir. İbn Asâkir'in de rivâyeti *Tercüme*'de Ahmed b. Sabbâğ'ın hayatı bölümünde zikrettiği söylenmiştir.¹⁷⁹¹ *Keşfü'l-ĥafâ*'da rivâyetin bir diğer lafzı da şu şekilde aktarılmaktadır: "من أكل من زاد أخيه ليسر له لم يضره" "Rahatı için kardeşinin yemeğinden yiyen, ona zarar vermemiştir."¹⁷⁹² Abdurrahman el-Hût da rivâyetin Süleyman ed-Dârâni'ye ait bir söz olduğunu söylemiştir.¹⁷⁹³

2.539. "Kim Fasulyeyi Kabuğuyla Yerse Allah Onunla Onu Misli Olan Hastalığı Giderir."

Kâvukcî: "Onu İbn Kayyim *Mevzuât*'ında aktardı, Zehebî *Mîzânü'l-i'tidâl*'de bu rivâyeti nakletti ve *Sehavî* de onun bâtil olduğunu söyledi." değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁷⁹⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü'ş-şerî'a*, *el-Mecrûhîn*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *et-Tenķît* ve *l-ifâde*, *Zeylu'l Le'âli*, *Tezkiratu'l Mevzuât*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Menârü'l-müminîf*, *Esne'l-meĥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiş ve *el-Mîzân*'daki: "İbn Adî dedi ki: bu bâtildir" değerlendirmesini nakletmiştir.¹⁷⁹⁵

Abdussamed bin Mutayr rivâyet hakkında: "İbn Hibban'ın "Duafâ" sı arasındadır ve *el-Deylemi*, her ikisi de Abdussamed'in İbn Vehb'in

¹⁷⁸⁴ Sehâvî; *Makâsîdu'l Hasene*, 473.

¹⁷⁸⁵ Sehâvî; a.g.e.;626.

¹⁷⁸⁶ Abdurrahman el-Hût; *Esne'l Meĥâlib fî Ehâdîsi Muhtelifi'l Merâtib*;262.

¹⁷⁸⁷ Aclûnî; *Keşfu'l Ĥafâ*, thk Kudsi;1/173.

¹⁷⁸⁸ Aclûnî; *Keşfu'l Ĥafâ*; thk. Kudsi;2/229.

¹⁷⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 176.

¹⁷⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 176.

¹⁷⁹¹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 626.

¹⁷⁹² Aclûnî, *Keşfü'l-Ĥafâ*, ts., 229.

¹⁷⁹³ el-Hût, *Esne'l-meĥâlib*, 1997, 262.

¹⁷⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 176.

¹⁷⁹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 176.

yetkisi üzerine *el-Leys*'in yetkisi üzerine naklettiği hadislerindedir demiştir. *Yezid İbn Ebî Habib, Hubeyr'den, Urve Ayşe'den ve Zehebi onu Kancûdiyat'tan Al-Mizan'a dâhil etti ki o, batıldır. Ve biz de onu Beyhaki'nin Menakıbu's-Şafi'i'de Rebi' ibn Süleyman'dan rivâyet ettiğine göre naklettik. O, şöyle demiştir: "Fasulye beyinde çoğalır, beyin de akılda artar."* değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁷⁹⁶

Şevkânî'nin rivâyet değerlendirmesi şu şekildedir: "*Taberâni onu Âişe'den merfû' olarak rivâyet etmiştir ve o senedi açısından sahih değildir, zincirde yer alan Abdussamed İbn Mutayr rivâyeti terk edilen bir kimsedir.*"¹⁷⁹⁷ İbn Adî: "*bu hadis batıldır onun Abdullah b. Ömer el-Horasânî'nin Züheyr'den rivâyeti dışında bir tariki yoktur*" demiştir.¹⁷⁹⁸

2.540. "Affedilen Kimse ile Yemek Yiyen Kişi de Affolunur."

Kâvukcî, İbn Hacer'in: "*Yalan uydurmadır.*" değerlendirmesini aktarmıştır.¹⁷⁹⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Ehâdisü'l-kuşşâş, el-Menârü'l-münîf, ed-Dürerü'l-müntesire, Tenzihü's-şerî'a, Esne'l-meâtlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetü'l-Behce, el-Ğammêz* olarak zikretmiş ve onun hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁸⁰⁰

İbn Teymiyye'nin tespit ettiğimiz değerlendirmesi şu şekildedir: "*Bunun ilim ehline göre herhangi bir senedi yoktur. Müslümanların kitaplarında da böyle bir rivâyet bulunmamaktadır. Onu sadece Sinan'dan rivâyet ederler. Manası hiç de sahih değildir. Müslüman, kâfir ve münafık da birlikte yemek yiyebilirler.*"¹⁸⁰¹

Münâvî: "*o, yalan bir uydurmadır*" bir başka seferinde de: "*onun sahih, hasen veya zayıf bir aslı yoktur*" şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Aynı şekilde ondan başkaları da: "*Hadis ehline göre onun bir senedi yoktur ve o Hişam'dan rivâyet edilmiştir ve anlamı da hiçbir şekilde doğru değildir, muhakkak Müslümanlar, kâfiler ve münafıklarla yemek yemişlerdir. O rivâyeti Sağani, Abdulaziz ed-Deyrabnî'den Durerü'l-Multekata'da aktarmış ve: "hadis âlimlerince bu rivâyetin herhangi bir sağlam dayanağı yoktur" şeklinde değerlendirmiştir. Ancak salihlerden bazılarının rivâyetine göre, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'i rüyasında görmüş ve şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Resulü dedin, o da onu zikretti ve: Evet, kim affediciye bakarsa bağışlanır, bununla birlikte kişi yemeği nimet ve bereket niteliyle yerse bağışlanır manası doğrudur."* Değerlendirmesini yapmışlardır.¹⁸⁰²

İbnu'l Mibred Hanbelî: "*Onun için herhangi bir aslı yoktur denilmiştir*" değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁸⁰³ İbn Hacer: "*Yalandır, uydurmadır*

¹⁷⁹⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 626.

¹⁷⁹⁷ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 163.

¹⁷⁹⁸ Ebû İshâk el-Hümeynî el-Esrî Muhammed Şerif, *Tenbihü'l-Hâcid* (Mahce, ts.), 543.

¹⁷⁹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸⁰¹ İbn Teymiyye, *Ehâdisü'l-kuşşâş*, 1988, 73.

¹⁸⁰² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 628.

¹⁸⁰³ Hanbelî; *et-Tahrîcu's Sağîr ve't Tahrîcu'l Kebîr*;3/160.

herhangi bir dayanağı bulunmamaktadır ve bu rivâyet hakkında söylenen diğer şeyler de doğrudur” demiştir.¹⁸⁰⁴

"Affedilen kimseyle yemek yiyen, mağfiret olunur." rivâyetine gelince bu hadisin aslı yoktur, bazı salih kimselerden rivâyet edilmiştir ki, Hz. Peygamber'i rüyasında görmüş ve şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Resulü, sen: "Birlikte yiyen kişidir" dedin. Affedilen affedilir mi? "Hayır, ama şimdi söylüyorum". ve Tahrîm suresi 10. Ayetin bu rivâyete delil olduğunu zikretmiştir.¹⁸⁰⁵

2.541. "Kim Aşure Gününde Gözlerine İsmitle Sürme Çekerse Gözleri Asla İltihaplanmaz."

Kâvukcî rivâyet hakkında Sehavî'nin "Uydurmadır"; İbni Kayyımî'1 Cevzî'nin: "Bu konuyla ilgili sahih bir rivâyet gelmemiştir"; Hâkim'in de: "Aşure günü sürme sürmek Hüseyin'i (r.a.) şehit edenlerin ortaya çıkardığı bir bid'attir." şeklindeki değerlendirmelerini nakletmiş, Suyûtî'nin onu, Câmiu's Sağîr'de zikrettiğini ondan uydurma olarak bahsedilmemesi ve üzerine araştırma yapılması gerektiğini bildirdiğini söylemiştir.¹⁸⁰⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ĥafâ, el-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzihü's-şerî'a, el-Esrârü'l merfû'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Feyzü'l-kadîr, el-Ğammêz, Zaifu'l Câmi* olarak zikretmiştir. Ardından rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Zaifu'l Câmi'de ona uydurma hükmünün verildiğini söylemiştir. Suyûtî'nin verdiği sözü tutmadığını biliyordum, bu yüzden "Câmiu's Sağîr" de bu uydurmaları rivâyet etti."¹⁸⁰⁷

İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir kaynaktan tespit edilememiştir.

2.542. "Kim Bid'at Sahibini Azarlarsa, Allah Onun Kalbini İman ve Güvenle Doldurur."

Kâvukcî onun uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁸⁰⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzihü's-şerî'a, Keşfü'l-ĥafâ, el-Esrârü'l merfû'a, el-Hulâsa, el-Masnû'* olarak zikretmiş rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme zikretmemiştir.¹⁸⁰⁹

İlgili rivâyeti ne zikredilen kaynaklarda ne de bir başka eserde tespit edemedik.

¹⁸⁰⁴ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 262.

¹⁸⁰⁵ Ebû Abdurrahmân Mahmûd Muhammed Mellâh, *El-ehâdisü'l-z'âife ve'l-mevzû'a'l-letî hakeme 'aleyhâ el-hâfiz ibn kesîr* (Medine: Mektebü'l-'ulûm ve'l-hukûm, ts.), 399.

¹⁸⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸⁰⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

2.543. “Kimin Bir Özrü Varsa Ona Sadaka Verilmesi Farzdır.”

Kâvukcî rivâyetin bilinen sağlam bir kaynakta yer almadığını bildirmiştir.¹⁸¹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mağâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Ğammêz*, *Esne'l-meâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁸¹¹

Sehâvî, rivâyetin herhangi bir dayanağının bulunmadığını söylemiştir.¹⁸¹² Ve Aclûnî de bu hükme diğerlerinin de tâbî olduğunu bildirmiştir.¹⁸¹³ Abdurrahman el-Hût da: “*Rivâyetin herhangi bir aslı/dayanağı bulunmamaktadır*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁸¹⁴

2.544. “Kim Bana Safer’in Gideceğini Müjdelerse Ben de Ona Cenneti Müjdelirim.”

Bilinen sağlam bir kaynakta aslı yer almamaktadır. Ve bir benzeri: “*Kim bana, Nisan ayının girdiğini müjdelerse, ben ona cenneti garanti ederim.*” anlamındaki rivâyettir.¹⁸¹⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları Sağânî'nin *Mevzuât*'ı, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Keşfü'l-Hafâ* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁸¹⁶

Aliyyu'l Kârî, Sağânî'nin *Mevzuât*'ındaki hükme tabi olarak: “*Herhangi bir aslı/dayanağı yoktur*” demiştir.¹⁸¹⁷ Irâkî'nin de tıpkı Sağânî' gibi rivâyete uydurma hükmünü verdiği nakledilmiştir.¹⁸¹⁸

2.545. “Kim Bana Nisan Ayının Girdiğini Müjdelerse Ben Ona Cenneti Garanti Ederim.”

Kâvukcî onun İbn Kayyim'in söylediği gibi uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁸¹⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiştir.¹⁸²⁰

Rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edemedik.

¹⁸¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸¹² Sehâvî, *el-Mağâşidü'l-Hasene*, 1985, 634.

¹⁸¹³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 236.

¹⁸¹⁴ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 264.

¹⁸¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸¹⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 236.

¹⁸¹⁸ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 438.

¹⁸¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

¹⁸²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 177.

2.546. “Kim Bir Kadınla, Malı ve Güzelliği İçin Evlenirse, Allah o Kadının Malını ve Güzelliğini o Erkeğe Haram Kılar.”

Kâvukcî, Zerkeşî'nin: “*Bu rivâyet bilinmemektedir.*” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır.¹⁸²¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, ed-Dürerü'l-müntezire, el-Esrârü'l-merfû'a, Tezkiratu'l-Mevzuât, Keşfü'l-ḥafâ, el-Masnû', Eḥâdîşü'l-kuşşâş, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l-Behce* olarak, bir benzer rivâyetin kaynaklarını ise, *el-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzîhü's-şerî'a, el-Mecrûhîn, Lisânu'l-Mizân, Mizânu'l-İtidâl, Hilyetu'l-Evliyâ* olarak zikretmiş ve rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁸²²

İbn Teymiyye'nin rivâyet hakkındaki tespit ettiğimiz değerlendirmesi: “*Sahih'de yer alan rivâyet: “Bir kadınla, malı, güzelliği, soyu ve dini için evlenilir, öyleyse dini güzel olanı tercih edin”* şeklindedir.”¹⁸²³

Sehâvî, böyle bir ifadeye rastlamadığını söylemiştir. Ancak, Ebû Nuaym'in *Hilye*'sinde, Abdusselam b. Abdulkuddüs'ün İbrahim'den onun da Enes'den merfû şu rivâyetin bulunduğunu söylemiştir: “*Kim bir kadınla güzelliği için evlenirse Allah onun ancak zilletini artırır Kim onunla parası için evlenirse Allah ancak fakirliğini artırır Kim de onunla güzelliği için evlenirse Allah ancak cimriliğini artırır; her kim onunla sadece bakışlarını düşürmek, iffetini korumak veya akrabalık bağlarını korumak için evlenirse, ancak Allah onu onunla kutsar ve onu da onunla kutsar. Bilakis Sahîhayn'ın Müsnâ bölümünde şu rivâyet zikredilmektedir: “Bir kadınla, parası, güzelliği, soyu ve dini için evlenilir; öyleyse siz dini iyi olanı seçiniz”*”¹⁸²⁴

İbnu'l Mibred Hanbelî'nin rivâyet hakkında: “*Muhakkak ki o, bilinmeyen bir rivâyettir*” şeklinde değerlendirmesi de tespit edilmiştir.¹⁸²⁵

2.547. “Kim Elbisesinden Başka Bir Şey Giyer de Öldürülürse, Onun Kanı Heder Olur.”

Kâvukcî onun hakkında “*Güvenilir bir aslı yoktur ve bu hususta Hz. Peygamber'den rivâyet edilen cin kıssalarının hiçbirinin herhangi bir dayanağı yoktur.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁸²⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, el-Ğammêz, Esne'l-meṭâlib, en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.¹⁸²⁷

Rivâyetin güvenilir bir aslı bulunmamaktadır ve onun hakkında aralıklı hikâyeler bulunur. Bazı cinler bu rivâyeti Ali'den merfû' olarak rivâyet etmişlerdir. Bazıları da senedsiz bir şekilde doğrudan Hz. Peygamber'den

¹⁸²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

¹⁸²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

¹⁸²³ İbn Teymiyye, *Eḥâdîşü'l-kuşşâş*, 1988, 89.

¹⁸²⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 637.

¹⁸²⁵ İbnu'l Mibred Hanbelî; *Tahrîcu's-Sagîr ve't-Tahbîru'l-Kebîr*, 3/160.

¹⁸²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

¹⁸²⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

nakletmişlerdir. Ve bu rivâyetlerin arasında sabit (sahih) olanı bulunmamaktadır.¹⁸²⁸ *Keşfü'l-hafâ* ve *Esne'l-meâlib*'de de aynı değerlendirmeye zikredilmiştir.¹⁸²⁹

2.548. “Kim Fıkıhtan Bir Mesel Öğrenirse Onun İçin Şöyle Şöyle (Sevap Vardır).”

Kâvukcî *Mücâzefât*' ta uydurma olduğuna hükmedildiğini söylemiştir.¹⁸³⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *El-Mevzuât (Sağâni)*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiştir.¹⁸³¹

Zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında başka bir eserde ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

2.549. “Kim Mescidde Dünya Kelâmı Konuşursa Allah Onun Kırk Senelik İbadetini Yok Eder.”

Kâvukcî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁸³²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzuât (Sağâni)*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiştir.¹⁸³³

Ancak zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında bir eserde rivâyeti tespit edemedik.

2.550. “Kim Bir Zengine, Zenginliği Sebebiyle Tevâzu Gösterirse Dininin Üçte İki Gider.”

Kâvukcî, İbnu'l Cevzî'nin onu *Mevzuât*'da rivâyet ettiğini ve İbn-i Mes'ûd'a dayandığını ve bu konuda hata ettiğini söylemiştir.¹⁸³⁴

Zemerlî benzer rivâyetlerin yer aldığı kaynakları şu şekilde bildirilmiştir: *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-masnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Ma'rifetu't Tezkira*, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tezkiratu'l Mevzuât* ve bir benzeri olan hadisin de *el-Makâşidü'l-hasene*, *Muhtasaru'l-Makâşid*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Esne'l-meâlib*'de yer aldığını bildirmiştir.¹⁸³⁵

Rivâyet hakkında ulaştığımız değerlendirmeleri şu şekilde bildirmemiz mümkün gözükmemektedir:

Beyhakî *Şu'abü'l-îmân*'ında Hasan b. Bişr'in hadisi olarak nakletmiştir ki o da rivâyeti A'meş- İbrahim-İbn Mesud senediyle nakletmektedir: “Her kim zengine boyun eğer ve kendini şerefli makama koyarsa dininin üçte biri gider.”¹⁸³⁶ Beyhakî'nin *Şu'abü'l-îmân*'ında yer alan diğer rivâyet şu şekildedir: “Dünyaya üzülen Rabbine gazab etmiş olur Kim de musibetinden

¹⁸²⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-hasene*, 1985, 638.

¹⁸²⁹ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 266.

¹⁸³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

¹⁸³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

¹⁸³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

¹⁸³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

¹⁸³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

¹⁸³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 178.

¹⁸³⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-hasene*, 1985, 639.

şikâyet ederse Rabbinden şikâyet etmiş olur Kim bana girerse zengindir O zenginliğe teslim oldu ve dininin üçte biri gitti. ”

Deylemî’de de Ebû Zer’den bir rivâyet bulunur:”*Parası için zengine boyun eğen fakire Allah lanet etsin, onlardan kim bunu yaparsa dininin üçte ikisi gitmiş olur.*” Bu rivâyeti İbnu’l Cevzî *Mevzuât*’ında zikretmiştir. Bazıları da bu rivâyetin isabetli olmadığını söylemişlerdir.¹⁸³⁷ Beyhakî ilgili rivâyeti *Şu’abü’l-îmân*’ında İbn Mes’ûd ve Enes’den şu lafızla nakletmiştir: “*Dünyaya üzülen Rabbine gazab etmiş olur ve başına gelen musibetten şikâyet eden ancak Rabbinden şikâyet etmiş olur Kim zengin olarak girer de sen ona teslim olursan dininin üçte ikisi gider.*” Bu iki rivâyetin de senedi zayıftır. Sonra da Vehb b. Münebbih senediyle rivâyet etmiştir ve bunu Tevrat’tan okuduğunu söylemiştir. Deylemî de eserinde Ebû Zer’in hadisine yer vermiştir: “*Parası için zengine boyun eğen fakire Allah lanet etsin. Onlardan kim bunu yaparsa, borcunun üçte ikisi gitmiş olur.*” İbnu’l Cevzî bu rivâyeti *Mevzuât*’ında rivâyet etmiştir ancak bu rivâyetinde isabetli olamamıştır.¹⁸³⁸

Beyhaki, İbn Mes’ûd’dan, “*Zengin bir adama teslim olan ve ona olan hürmetinden ötürü onun için alçakgönüllü olan ve önüne geleceklere uman kişinin imanının üçte ikisi gider*” sözleriyle onu rivâyet etmiştir. Yine Beyhakî, İbn Mes’ûd’a nispet edilen bir isnadla rivâyet etmiştir ki: “*Dünyaya üzülen -kısmen de olsa üzülen- Rabbi’ne gazaplanmış olur; kim bir zenginin yanına girer ve onu küçük düşürürse dininin üçte ikisi gitmiş olur. Ve her kim de Kuran okuduğu halde cehenneme girerse o da Allah’ın ayetlerini alaya almıştır demektir.*” Taberânî’nin *Sağîr*’inde Enes’den rivâyetle şöyle buyurulmuştur: “*Kim, dünyaya üzülsün, Rabbi’ne darılmış olur; kim, başına gelen bir musibetten şikâyetçi olursa Allah’a karşı şikâyetçi olmuş olur. Kime Kuran verilmişse o, ateşten çıkarılacaktır.*” Bir başka rivâyette üstünlük elde etmek için dünyaya üzülenin amellerinin boşa çıkarılacağı da zikredilmektedir.

el-Makâşidü’l-ḥasene’de bu iki rivâyette ileri derecede zayıf iki râvînin bulunduğu hatta bu iki kişinin *Mevzuât*’da İbnu’l Cevzî tarafından zikredildiği bildirilmektedir. Ancak Celâleddin es-Suyûtî *Ta’kîbât*’ta bu rivâyetin sahih olmadığını, ancak onu Beyhakî’nin İbn Mes’ûd ve Enes’den şu lafızla rivâyet ettiğini bildirmiştir: “*من دخل على غني فتضع له ذهب ثلثا دينه*” “*Kim bir zenginin yanına girer ve kendisini aşağı durumda gösterirse dininin üçte ikisi ondan gider.*” Beyhakî’nin bu iki rivâyetinin senedi de zayıftır. Necm, Sehâvî’nin de söylediği gibi iki rivâyetin de ileri derecede zayıf olmadığını ve İbnu’l Cevzî’nin *Mevzuât*’ında onu zikrettiğini aynı şekilde Vâhî’den Deylemî’nin, Ebû Naîmin’de Ebu Hureyre’den merfû’ olarak rivâyeti zikrettiğini söylemiştir: “*Kim bu dünyanın sahibine dua ederse, borcunun yarısını yerine koyar.*” Bu, fakirin zenginin kendisine zarar vermesinden ya da zengine borcu olmasından dolayı korkmasından kaynaklı bir idare ediş değildir.”¹⁸³⁹

Abdurrahman el-Hût’un da rivâyet hakkındaki: “*İbn Mesud’un mevkuf rivayetlerindedir*” değerlendirmesi tespit edilmiştir.¹⁸⁴⁰

¹⁸³⁷ İbnu’l Mibred Hanbelî; *Tahrîcu’s Sağîr ve’t Tahbîru’l Kebîr*;3/166.

¹⁸³⁸ Süyûtî, *ed-Dürerü’l-müntezire*, ts., 189.

¹⁸³⁹ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 241.

¹⁸⁴⁰ el-Hût, *Esne’l-meṭâlib*, 1997, 267.

2.551. “Kim Bir Âlimin Meclisinde Oturursa, Peygamber Meclisinde Oturmuş Gibidir.”

Kâvukcî Sehâvî'nin rivâyetin merfû' bir tarîkini bilmediğini ifade ettiği değerlendirmesini nakletmiştir.¹⁸⁴¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meâtâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.¹⁸⁴²

Aliyyu'l Kârî rivâyetin manasının sahih olduğunu çünkü âlimlerin peygamber vârisi olduğunu bu konuda şu ayet-i kerimenin bulunduğunu zikretmiştir: *فاسألوا أهل الذكر إن كنتم لا تعلمون* “Eğer bilmiyorsanız ilim sahiplerine sorun” (Enbiyâ,7) “Kavminin içindeki şeyh, ümmetin peygamberi gibidir” şeklinde de rivâyet edilmiştir. Aclûnî'nin: “Bu rivâyet üzerine ilerleme, çünkü o uydurmadır” uyarısında bulunduğu tespit edilmiştir.¹⁸⁴³

Sehâvî rivâyet hakkında: “onun, merfû' bir rivâyetini bilmiyorum. Ama imamımız İmam Şâfi'den gelen bir rivâyet şu şekildedir: Ashabu'l Hadis'den birini gördüğünde sanki Rasulullah'ı görmüş gibi olursun.” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.^{1844 1845}

2.552. “Çalışan Karşılığını Alır.”

Kâvukcî bu rivâyetin hadis olmadığına hükmetmiştir.¹⁸⁴⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Esne'l-meâtâlib* olarak zikretmiştir. *Keşfü'l-Hafâ*'dan Ali el-Kârî'nin şu değerlendirmesini nakletmiştir: “Bilinen sağlam bir kaynakta yer almamaktadır, bununla birlikte o seleften bazılarının sözüdür.”¹⁸⁴⁷

Aclûnî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “Müellif rivâyet hakkında hiçbir değerlendirme yapmamıştır. Ancak o, *Kitâbü't-Temyîz*'de de belirtildiği üzere hadis değildir. Aksine sâir atasözlerinden biridir. Aliyyu'l Kârî onun herhangi bir aslının/ dayanağı bulunmadığını ve onun selefe ait bir söz olduğunu söylemiştir. Buna benzer bir diğer hadis de: “Giren, girer” şeklindedir. Necm demiştir ki: “Belki o, şu şekilde de rivâyet edilmiştir: “Arayan ve bulan o şeyi isteyendir.” Bu söz ise şu manadadır: “Her çalışanın nasibi vardır” ancak bu hadis değildir.”¹⁸⁴⁸

İbnu'l Ğaras bazı ariflerin sözlerinin bu rivâyeti desteklediğini söylemiştir: “Kefîl, gerekeni elde etme hususunda samimidir.”¹⁸⁴⁹ Onun “Her gayret edenin bir nasibi vardır” sözüyle aynı manaya geldiği de söylenmiştir.¹⁸⁵⁰

¹⁸⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

¹⁸⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

¹⁸⁴³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 243.

¹⁸⁴⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 641.

¹⁸⁴⁵ el-Hût, *Esne'l-meâtâlib*, 1997, 267.

¹⁸⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

¹⁸⁴⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

¹⁸⁴⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 641.

¹⁸⁴⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 146.

¹⁸⁵⁰ el-Hût, *Esne'l-meâtâlib*, 1997, 229.

2.553. “Çalışan Bulur.”

Kâvukcî bu rivâyetin hükmünün öncesindeki ile aynı olduğunu söylemiştir.¹⁸⁵¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l merfû'a* ve *Keşfü'l-ħafâ* olarak zikretmektedir.¹⁸⁵²

Ancak zikredilen kaynaklarda yahut başka bir eserde rivâyet tespit edilememiştir.

2.554. “Kişi Bilmediğinin Düşmanıdır.”

Kâvukcî bu rivâyetin hükmünün öncesindeki ile aynı olduğunu söylemiştir.¹⁸⁵³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ħasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ħafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, en-Nuhbe, *Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiştir.¹⁸⁵⁴

Şâfi'nin *Menâkıb*'ında Rabî' tarîkinden şu rivâyet bulunur: “İlim cahillere göre cehalettir, tıpkı ilim ehline cehaletin cahillik olması gibi.”¹⁸⁵⁵

Müslim, *Kitâbü't-Temyîz*'de, rivâyetin hadis olmadığını bildirmiştir. Beyhakî *Menâkıbu's Şâfi*'de: “Cehalet ehli için ilim, cehalet olduğu gibi, âlimler için de cehalet cahilliktir; fakihin durumu ise zahidlerin durumunun yanında ahmağın durumu gibidir.” rivâyetini nakletmiştir.¹⁸⁵⁶ Abdurrahman el-Hût da *Esne'l-meṭâlib*'de rivâyet hakkında: “Hadis değildir” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁸⁵⁷

2.555. “Kim Fitne Çıkararak Mal Biriktirirse -bir diğer rivâyette- Taşkınlık Yaparsa Allah Onu Tehlikeler İçinde Bırakır.”

Kâvukcî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: “Ali el-Kârî, *Subkî'nin*: “Bilinen sağlam bir kaynaktan yer almamaktadır.” şeklindeki değerlendirmesini bildirmiştir. Ama Câmîu's Sağîr'de Hıms Kadısı Ebu Seleme'den rivâyet edilen hadis vardır, Suyûtî'nin onunla bir sohbeti yoktur, o mürseldir ve zayıftır, senesinde metrâk râvî bulunur.”¹⁸⁵⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ħasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Ġammêz*, *Feyzü'l-ħadîr*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Keşfü'l-ħafâ*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. Ve *Tahzîru'l-müslimîn*'de şu lafızla yer aldığını bildirmiştir: “Kime bir mal isabet ederse...” manası; birine helal olmadan uğrayan tüm malları helak etmek suretiyle Allah ondan o malı alır.”¹⁸⁵⁹

¹⁸⁵¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

¹⁸⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

¹⁸⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

¹⁸⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

¹⁸⁵⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ħasene*, 1985, 642.

¹⁸⁵⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-ħafâ*, 2000, 244.

¹⁸⁵⁷ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 268.

¹⁸⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

¹⁸⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 179.

Rivâyet, zikredilen kaynaklarda yahut başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.556. Kim Bir Hadis Rivâyet Eder ve Yanındaki de Hapşırırsa Onun Söylediği Doğrudur.”

Kâvukcî, Nevevî'nin: “onun, sahih bir kaynağı vardır” şeklindeki değerlendirmesini ve diğerler âlimlerin de “senedi güneş gibi de olsa rivâyetin geçersizdir (bâtil)” şeklindeki değerlendirmelerini zikretmiş. “Belki de bu rivâyetin aslı Taberânî'deki Enes (r.a.)'e ait şu hadistir: “En doğru söz, rivâyet edildiği esnada hapşırılan sözdür.”” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁸⁶⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Mecma'u'z-zevâ'id*, *el-Ğammêz*, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *Mizânü'l-i'tidâl*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiştir.¹⁸⁶¹

Nevevî'nin rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmesi şu şekildedir: “Onun Ebû Ya'lâ el-Mevsîlî'nin, Bakıyye- Muaviye b. Yahyâ- Ebu'z Zinad- A'rec- Ebû Hureyre şeklindeki rivâyet zinciriyle nakledilen senedi hasendir, senedindeki râvileri Bakıyye b. Velid -onun hakkında çeşitli ihtilaflar bulunmaktadır- haricinde mesbût ve sikadır. Hadis hâfizları ve imamların çoğu onun Şamlılar'dan rivâyet ettiği hadisleri delil olarak kabul ederler ve o da bu hadisi Muâviye b. Yahya eş-Şâmî'den rivâyet etmiştir.”¹⁸⁶²

Rivâyeti, yukarıda zikredilen sened zinciriyle Ebu Ya'lâ da nakletmiştir aynı şekilde Taberânî ve Dârekutnî de *Efrâd*'da onu şu lafızla rivâyet etmişlerdir: “من حدث بحديث فعتس عنده فهو حق”. Beyhakî, rivâyetin münker olduğuna hükmetmiştir. Ebu Zinad'ın rivâyeti hakkında ise diğer âlimler: “Muhakkak ki o, senedi güneş gibi aydınlık da olsa batıldır bununla birlikte Nevevî “Fetêvê” de: “onun gerçek bir kökeni vardır” değerlendirmesinde bulunmuşlardır. Rivâyetin, Taberânî'de Hadr b. Muhammed Şucâ'dan şu senedle rivâyet ettiği bir şâhidi vardır: Ğudayf b. Sâlim-Ammâre b. Zâzen-Sâbit- Enes'den merfû olarak: “En doğru hadis rivâyet edilirken yanında hapşırılan hadistir.” Taberânî onun hakkında: “Sâbit'ten, bu rivâyeti sadece Ammâre rivâyet etmiştir. Hadr da rivâyeti nakletmede tek başına kalmıştır. Ma'rifetu's Sahâbe'de ve Deylemî'nin Müsned'inde rivâyet Rasulullah'dan merfû şekilde nakledilmiştir: “Namaz kılarken hapşırarak, kişinin mutlu olmasındandır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁸⁶³

Şevkânî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “Nevevî rivâyetin hasen olduğuna hükmetmiştir. Bazıları da bâtil olduğunu bildirmişlerdir. Taberânî'deki rivâyet Enes'in hadisidir: “En doğru hadis söylenirken yanında hapşırılan hadistir.” İbn Şâhin bu rivâyeti Ebu Hureyre'den merfû olarak nakletmiş ve şu değerlendirmeyi zikretmiştir: “O,

¹⁸⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 180.

¹⁸⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 180.

¹⁸⁶² Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, 1986, 210.

¹⁸⁶³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 643.

bâtıldır, Muâviye b. Yahyâ hadisin rivâyetinde tek başına kalmıştır ve onun rivâyet ettiği hadis hiçbir şekilde alınmaz.”¹⁸⁶⁴

Abdurrahman el-Hût’un değerlendirmesini şu şekilde aktarmamız mümkün gözükmemektedir: ”Ebû Ya’lâ bu hadisi rivâyeti etmiş, Beyhakî ise onun münker olduğunu söylemiştir. Onun dışındakiler de batıl olduğunu söylemişlerdir. Nevevî ise: onun orijinal bir kökeni vardır demiştir.”¹⁸⁶⁵

2.557. : “En Doğru Söz Rivâyet Edildiği Esnada Hapşırılan Sözdür.”

Kâvukcî İbn Kayyım’ın bu rivâyetle ilgili 31. hadiste geçen değerlendirmesine işaret etmiştir.¹⁸⁶⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Mecma’u’z-zevâ’id*, *ed-Dürerü’l-müntezire*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a* olarak zikretmiş ve hadisin ağır derecede zayıf olduğuna hükmetmiştir.¹⁸⁶⁷

Rivâyetin, Taberânî’nin Enes’den nakli olduğu söylenmiştir. Rivâyet *Evsat*’da da nakledilmiş aynı şekilde onu, Ebu Ya’lâ, Hakîm ve Tirmizî de Enes’den rivâyet etmişlerdir.¹⁸⁶⁸

el-Müdüvî’de yer alan değerlendirme: “Rivâyetin hasen olduğu hususunda bir işaret bulunur ama *Nuketü’l Bediyât*’da onun hakkında râvîlerinde zayıflık olduğu söylenmiştir. Heysemî, Taberânî’nin rivâyeti şeyhi Ca’fer b. Muhammed b. Mâcid’den rivâyet ettiğini söylese de Ezherî onu tanımadığını söylemiştir. Ebû Zür’a ve bir grup Ammare b. Zâzen’in güvenilir olduğunu söylemiştir ancak bir topluluk da onun zayıf bir râvî olduğunu bildirmiştir. Geriye kalan râvîler ise sikkadır. Nevevî’nin *Fetêvê*’sinde ise bu rivâyetin bir aslı bulunmaktadır. Müfessirlerin bu hadisi Ebû Ya’la ve Hâkim et-Tirmizî’ye nispet etmeleri yanlıştır, çünkü onlar onu Enes hadisinden değil, Ebû Hureyre’nin hadisinden ve üslûbuyla çıkarmışlardır. Hakîm ve Tirmizî de rivâyetin zikredilen aslını nakletmişlerdir. Pek çok âlim gibi hâfiz İmam Suyûtî de *el-Le’âli’l-maşnû’a*’sında bu rivâyeti nakletmiştir.”¹⁸⁶⁹

El-Elbânî de bu rivâyeti Taberânî’nin *Evsat*’da Enes’den merfû’ olarak naklettiğini, Sâbit’in de Ammare’den başka hiç kimseden rivâyette bulunmadığını söylemiştir. Ahmed b. Hanbel de, Sâbit’in Enes’den münker rivâyetler naklettiğini söylemiştir.¹⁸⁷⁰

2.558. “Kim Kardeşi İçin Bir Çukur Kazarsa o Çukura Kendisi Düşer.”

Kâvukcî hadis olmadığını ancak anlamının doğru olduğunu söylemiştir. “..Halbuki fena düzen, ancak sahibinin başına geçer.” (Fâtır 43)¹⁸⁷¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Masnû’*, *en-Nuhbetü’l*

¹⁸⁶⁴ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 224.

¹⁸⁶⁵ el-Hût, *Esne’l-meâlîb*, 1997, 268.

¹⁸⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 180.

¹⁸⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 180.

¹⁸⁶⁸ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 131.

¹⁸⁶⁹ Hüseyinî, *el-Müdüvî li İleli’l-Câmîi’s-Sağîr ve Şerheyi’l-Münâvî*, 580.

¹⁸⁷⁰ Elbânî, *Silsiletü’l-eĥâdîsi’z-za’ife ve’l-mevzû’a ve eserühe’s-seyyi’ü fi’l-ümme*, 1992, 264.

¹⁸⁷¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 180.

Behce ,el-Esrârü'l merfû'a, Tahzîru'l-müslimîn, Esne'l-meţâlib olarak zikretmiştir.¹⁸⁷²

Zikredilen rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.559. “Kim Doğru Yemin Ederse Allah’ı Tesbih Eden Kişi Gibidir.”

Kâvukcî İbnu'd Dubey'a'nın: “*Merfû' bir tarîkini bilmiyorum.*” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁸⁷³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene, Kitâbü't-Temyîz, el-Esrârü'l merfû'a, Keşfü'l-ḥafâ, el-Masnû', Esne'l-meţâlib* olarak zikretmiştir.¹⁸⁷⁴

Zikredilen kaynaklarda yahut başka bir eserde rivâyet tespit edilememiştir.

2.560. “Her Kim Duhâ Namazına Devam Eder Hastalık Hârici Onu Bırakmazsa Ben ve o Cennette Nurdan Bir Teknenin Üzerinde Nurdan Bir Denizde İlerleriz tâ ki Âlemlerin Rabbinin Ziyaret Edene Kadar.”

Uydurmadır, İbn-i Kayyımî'l Cevziyye'nin onun hakkındaki değerlendirmesi: “*onu, Zekeriye b. Duveyd el-Kindî rivayet etmiştir ki o yalancıların en şerlilerindendir. O, Hamîd et-Tavîl'den o da Enes'ten (r.a.) merfû olarak nakletti.*” şeklinde nakledilmiştir.¹⁸⁷⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Menârü'l-münîf, el-Mevduât, el-Mecrûhîn, Mîzânü'l-i'tidâl, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzîhü's-şerî'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, el-Esrârü'l merfû'a, el-Keşfu'l Hasîs, Ma'rifetu't Tezkira, Esne'l-meţâlib* olarak zikretmiş, senedde yer alan Zekeriyya b. Duveyd'in de çok yalan söyleyen biri olduğunun *Mecrûhîn*'de zikredildiğini; *el-Mîzân* ve *el-Keşfu'l Hasîs*'de ve eserin matbusunda Duveyl olarak zikredildiğini ve onun hata olduğunu bu değerlendirmesini de en iyi kaynaklardan tespit ettiğini belirtmiştir.¹⁸⁷⁶

Abdurrahman el-Hût rivâyetin bâtil olduğuna hükmetmiş ve onun râvîsi Zekeriya b. Züveyl el-Kindî'nin de çok yalan söyleyen biri olduğunu bildirmiştir.¹⁸⁷⁷

Merfû' olarak Enes b. Mâlik'den rivâyet edilen bu hadis sadece bir illetinden dolayı cerh edilmiştir. İbnu'l Cevzî'nin *İlelu'l Mutenâhiye*'sinde ve *Mevzuât*'ında bu rivâyet bulunmaktadır. *Mevzuât*'da: “*Bu hadis uydurmadır, Humeyd, Enes'den rivâyetinde tek başına kalmıştır. Zekeriya b. Duveyd ise yalancı bir kimsedir ve hadis uydurur.*” şeklinde değerlendirme bulunmaktadır.¹⁸⁷⁸

¹⁸⁷² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 180.

¹⁸⁷³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 180.

¹⁸⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 180.

¹⁸⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 181.

¹⁸⁷⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 181.

¹⁸⁷⁷ el-Hût, *Esne'l-meţâlib*, 1997, 269.

¹⁸⁷⁸ Fethî Âli İ'd, *Faflu'r-Rahîmil'-Vedûd*, ts., 323.

2.561. “Her Kim Bu İsimlerle Dua Ederse, Ey Allah’ım Sen Asla Ölmeyecek Olan Haysın (diri), Asla Yenilmeyen Galipsin, Şüphesiz Her Şeyi Görensın, Şeksiz İşitensin, Asla Yalan Söylemeyen Sâdıksın, Samedsin Yiyip İçmezsin, Bilinmeyen Her Şeyi Bilen Âlimsin Dedikten Sonra: “Beni Hakk ile Gönderen Allah’a Yemin Olsun ki o Demir Levhalar Üzerine bu Dualar Edilse Onlar Eriyip Gider. Akan Suyu Okusa Durulur. Her Kim Yatarken bu Duayı Okursa Onun Okuduğu Her Harf İçin Yedi Yüz Bin Melek Onun İçin Tesbih ve İstiğfâr Eder.”

Kâvukcî’nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: “Uydurmadır. İbn Kayyûmî’l Cevzî dedi ki: “Onu İbn Mende ve diğer bazı kişiler çok yalan söyleyen Ahmed b. Abdullah el-Cuveybârî’den rivâyet etmişlerdir. O da Şakîk’ten, o, İbrahim b. Edhem’den o, Yezîd’den, o, Uveys el-Karânî’den, o, da Ömer ve Ali’den (r.a.) merfû’ olarak nakletmiştir. Onu diğer bir yalancı Süleyman b. İsâ takip etmiş, o da Sevrî’nin İbn Edhem’den rivâyetini nakletmiştir. Bu ve benzerleri Peygamber Efendimiz hakkında en ufak bir bilgiye sahip olmayanlar tarafından söylenmiştir ve o muhakkak uydurmadır, muhtelaktır (uydurma manasına gelir) ve Hz. Peygamber’e atılan iftiradır.” şeklindedir.¹⁸⁷⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzuât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Esrârü’l merfû’a* olarak zikretmiştir. O’nun rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “Eserin matbûsunda: “şüphesiz görendir ve şeksiz işitendir “t-ş-k-“ değil “y-ş-k-“ harfleriyle geçer – el Cevrubârî ve bu en üstün kaynaklardan doğrulanmıştır.¹⁸⁸⁰

Hadisin Abbas b. Dahhak el-Belhî’nin -ki o çok yalan söyler- Amr b. Dahhâk’dan rivâyeti olduğu ve onun meçhul bir kimse olduğu söylenmiştir.¹⁸⁸¹

2.562. ”Bazı Yalancıların Cevşen Cüzünün Üstünlükleri Hakkında Ortaya Attıkları.”

Kâvukcî 562, 563 ve 564 numaralı rivâyetler hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁸⁸²

Biz de rivâyetleri herhangi bir kaynakta tespit edemedik.

2.563. “Ukkâşe’nin Duası.”

Rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.564. “Çamaşır Yıkayan Kadının Ücreti.”

Rivâyet herhangi bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.565. “Her Kim Zâlîme Daha Uzun Yaşamayı İçin Dua Ederse, Ancak Allah’a İsyân Etmek İstemmiştir.”

Kâvukcî: “Onu, *Gazâlî İhyâ’da*, *Zemahşerî de tefsirinde* nakletmiştir ve onun merfû’luğu kesin değildir, İbnü’l Cevzî de rivâyet hakkında: “Bu manada rivayet edilenlerin hepsi uydurmadır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁸⁸³

¹⁸⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 181.

¹⁸⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 181.

¹⁸⁸¹ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 411.

¹⁸⁸² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 181.

¹⁸⁸³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 182.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-İhyâ*, *en-Nuhbetü'l Behce*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tefsîru'l Kâşif*, *el-Hilye* olarak zikretmiştir.¹⁸⁸⁴

Sehâvî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “Zemahşeri bu rivâyeti Hûd suresi bölümünde zikretmiştir. Gazali, İhyâ'da iki konu başlığında bu rivâyeti zikretmiştir, ancak biz onu merfû' bir rivâyet olarak görmüyoruz. O, Beyhakî'nin Şu'abü'l-îmân'ında ve İbn Ebi'd Dünyâ'nın “Samt”ında Hasan-ı Basrî'nin sözü olarak yer almaktadır. Gazali “ihya”daki üçüncü mevzuu bu rivâyete atfetmiştir. Ebu Nuaym de bu sözü Sevrî'ye ait bir ifade olarak nakletmiştir. Rivâyetin merfû' hali İbn Ebi'd Dünyâ'nın “Samt”ında, İbn Adî'nin “Kâmil”inde, Ebu Ya'lâ'da ve Beyhakî'nin Şu'abü'l-îmân'ında Enes'den nakledilmektedir.¹⁸⁸⁵

Keşfü'l-Hafâ'da da rivâyet hakkında aynı değerlendirmenin yer aldığını tespit ettik.¹⁸⁸⁶

2.566. “Her Kim Rükûdayken Ellerini Kaldırırsa Onun Namazı Olmaz.”

Kâvukcî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “Bâtıldır, İbn Kayyûmî'l Cevziyye: Onu, Muhammed b. Ukkâşe el-Kirmânî uydurmuştur. Enes (r.a.)'den aktarıldığına göre, o dedi ki: “Rukû ve diğer yerlerde ellerin kaldırılmasının yasaklanması ile ilgili hadislerden sahih olanı yoktur hepsi bâtıldır.”¹⁸⁸⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât*, *el-Mecrûhîn*, *el-Le'âlî'l-masnû'a*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-Hafâ*, *Risaletun Latife*, *Mizânu'l İ'tidâl*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Tezkiratu'l-Mevzuât*, *Ma'rifetu't Tezkira*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Lisânu'l Mîzan*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *ed-Dürerü'l-müntehire*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Masnû*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l Behce*, *el-Gamméz* olarak zikretmiştir.¹⁸⁸⁸

Bedrü'l Munîr'den rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirme şu şekildedir:

“Ehâdîsü'l-kuşşâs'da denildi ki:” bu yalandır, uydurmadır ve hadis âlimlerinden hiç kimse onu rivâyet etmemiştir.”

Hâkim “el-Medhal” de onu rivâyet etmiştir. Râfî de rivâyeti Enes'den nakletmiştir: “Rasûlullah (s.a.v.) üç yerde elini kaldırırdı: Yağmur dilemek, yardım dilemek ve Arefe gecesi.” İbnü'l-Cevzi, “Tahkih”inde el-Ma'mun bin Ahmed es-Selami'nin el-Müseyyib bin Vadh'ın yetkisine, İbnü'l-Mübarek'in yetkisine, Yunus'un yetkisine dayanan hadisi zikretmiştir. Rivâyet Zühri, Saîd ve Ebû Hureyre'den nakledilmiştir. “Tekbir alırken ellerini kaldıranın namazı yoktur.” rivâyetini ilk olarak Cûzekânî “Mevzuât”ında rivâyet etmiştir.¹⁸⁸⁹

İbn Hibbân *el-Mecruhîn*'de ve el-Cûzekânî *el-Abatîl*'de onlardan rivâyeti aktarmış ve o iki rivâyetten birisi hakkında: “Bu hadis bâtıldır, herhangi

¹⁸⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 182.

¹⁸⁸⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 646.

¹⁸⁸⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 248.

¹⁸⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 182.

¹⁸⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 182.

¹⁸⁸⁹ İbnü'l-Mulakkin, *el-Bedrü'l-münîr*, ts., 482.

sağlam bir dayanağı bulunmamaktadır.” değerlendirmesinde bulunmuştur. Bir başka yerde denmiştir ki: “Bu hadis batıl ve uydurmadır. Bu rivâyeti İbn Asâkîr *Târihu Dimesşk*’de, İbnu’l-Cevzî *Tahkîk*’de ve *Mevzuât*’ta, Ebu Abdullah Hâkim *el-Medhal ile Ma’rifeti İklil*’de rivâyeti yorumlamış ve uydurma olduğuna hükmetmiştir. Zehebî *Telhîsu’l Mevzuât*’da şu değerlendirmede bulunmuştur: “*Me’mun b. Ahmed bu rivayeti sika raviler üzerinden uydurmuştur ve Muhammed b. Ukkâşe el-Kirmânî de bu hadisi rivayet etmiş bu ikisi hakkında Ebu Ömer Yâsir: “o ikisi hadisi Müseyyeb b. Râfî’nin İbnu’l Mübârek’ten rivâyeti olarak nakletmişlerdir. O ikisinin de hadis uyduran yalancı birer pislik olduğuna hükmedilmiştir.”* Rivâyet *Lisan*’da, *Ahkâmu’l-Kebîr*’de, *el-Menârü’l-münîf*’de, *Bedru’l-Munîr*’de, *Dirâye*’de ve *Telhîşü’l-ḥabîr*’de yer almaktadır. Zikredilen kaynakların tümünün müellifleri onu uydurma olarak derecelendirmiştir.¹⁸⁹⁰

2.567. “Kim Bir Yılda Beni ve Babam İbrahim’i Ziyaret Ederse Cennete Girer.”

Uydurmadır, Nevevî’nin “*Mühezzeb*” şerhi’nde ve İbn Teymiyye’ninde eserinde söylediği gibi bilinen sağlam bir kaynaktan rivâyetin aslına rastlanmamıştır.¹⁸⁹¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *ed-Dürerü’l-müntezire*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Masnû*, *Esne’l-meṭâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetü’l Behce*, *el-Ğammêz* olarak zikretmiştir. *Eḥâdîşü’l-kuşşâş*’da: “*Bu yalandır, uydurmadır ve hadis âlimlerinden hiç kimse onu rivâyet etmemiştir.*” değerlendirmesine yer verildiğini aktarmıştır.¹⁸⁹²

İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında bir başka eserde tespit edilememiştir.

2.568. “Kim Âlimleri Ziyaret Ederse, o, Sanki Beni Ziyaret Etmiş Gibidir, Kim Âlimlerle Tokalaşırsa Benimle Tokalaşmış Gibidir, Kim Âlimlerle Oturursa Benimle Oturmuş Gibidir ve Kim Dünyada Benimle Oturursa Kıyamet Günü Yanıma Oturtulur.”

Celâleddin es-Süyûtî’nin *Zeylü’l Mevzuât*’ında bildirdiği üzere onun senesinde çok yalan söyleyen biri vardır.¹⁸⁹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *Zeylü’l Mevzuât*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Keşfü’l-ḥafâ* olarak zikretmiştir.¹⁸⁹⁴

Bizim tespit ettiğimiz kaynaklar, *Keşfü’l-ḥafâ* ve *Silsiletü’l-ehâdîşi’z-za’ife ve’l-mevzû’a* şeklindedir. *Keşfü’l-ḥafâ*’da, rivâyetin senesinde yer alan Hafs’ın çok yalan söyleyen bir kimse olduğu bildirilmektedir.¹⁸⁹⁵ *Silsiletü’l-ehâdîşi’z-za’ife’de* ise, Ebu Nuaym’in ilgili rivâyeti *Ahbâru İsbahân*’da Ya’reb ibn Hayrân’dan şu senedle naklettiği söylenmiştir: Muhammed b. Fadl b.

¹⁸⁹⁰ Fethî Âli İ’ d, *Fadlû’r-Rahîmil’-Vedûd*, ts., 130.

¹⁸⁹¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 182.

¹⁸⁹² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 182.

¹⁸⁹³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 183.

¹⁸⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 183.

¹⁸⁹⁵ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 251.

Abbas el-Belhî (Semerkandlı)- Ebu Muhammed Hamd b. Nuh- Hafs b. Ömer el Adenî- Hakem- İkrime- İbn Abbas ve İbn Abbâs da Hz. Peygamber'den yukarıda zikredilen şekliyle rivâyeti aktarmıştır. El-Elbânî rivâyetin senedinin zayıf olduğunu Hafs b. Ömer el-Adenî'ye gelince, Zehebî'nin ondan rivâyette bulunduğunu ve Nesai'nin onun hakkındaki şu görüşünü bildirmiştir: “*Sika değildir.*”¹⁸⁹⁶

2.569. “Her Kim Mü’min Kardeşini Sevindirirse Muhakkak Allah da Onu Sevindirir- Bir Başka Lafızda- Kim Bir Mü’mini Gizlerse Muhakkak Allah Onu Sevindirir- ve Her Kim Bir Mü’mini Yüceltirse Allah da Onu Yüceltir, Her Kim Bir Mü’mine İkramda Bulunursa Muhakkak ki Allah da Ona İkramda Bulunur.”

Kâvucî bir başka rivâyetin: “*Kim bir mü’mini gizlerse beni gizlemiştir; her kim de beni gizlerse Allah’ı gizlemiş olur.*” şeklinde olduğunu ve (rivayetlerin) hepsinin Hz. Peygamber’e atılmış yalan olduğunu söylemiştir.¹⁸⁹⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *ez-Zuafâ, el-Mecrûhîn, Tenzîhü’s-şerî’a, Keşfü’l-ḥafâ, el-Esrârü’l merfû’a, el-İhyâ, el-Mîzân, el-Lisân, Ma’rifetu’t Tezkira, el-Masnû’* olarak zikretmiştir.¹⁸⁹⁸

Aclûnî’nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: “*Ayrıca “İhyâ” da yer alır. İrâkî’nin onun hakkındaki değerlendirmesi: “Onu, İbn Hibban ve Ukaylî Zuafâ’da Ebubekir Sıddık’ın hadisi olarak rivâyet etmişlerdir: “Kim bir mü’mini gizlerse Allah da onu gizler ve kim, bir mü’mini yüceltirse Allah da onu yüceltir ve kim bir mü’mine cömert davranırsa Allah ancak, aralarındaki yalana itibar eder.” İbn Hibban şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Cafer b. Ebân’ın şuna eğilim gösterdiğini duydum: “İbn Efec’in bize haber verdiğine göre, Leys Nâfi’den o da İbn Ömer’den rivâyet ettiğine göre: “Kim bir mü’mini gizlerse beni memnun etmiştir ve kim beni memnun ederse Cenâb-ı Hakk’ı hoşnut etmiştir.” Derim ki (Aclûnî): Ey Şeyh, Allah’tan korkun ve Allah’ın Resulü’ne yalan söyletmeyin, Allah’ın salat ve selamı onun üzerine olsun, Sen benden doğru değilsin, senedimden dolayı beni kısıkanıyorsun. Bunun üzerine Mekke’de bunun üzerine konuşmayacağına yemin edinceye kadar ondan korktum.”* şeklindedir.¹⁸⁹⁹

2.570. “Kim Namaza Çağırın Birini İştirse Desin ki: Hoş Geldin Adaleti Söyleyen Namaza Hoş geldin, Hoş geldin. Allah, Onun İçin Binlerce Sevap Yazar, Binlerce Günahı Silinir Binlerce Derece Yükseltilir.”

Kâvucî Ali el-Kârî’nin rivâyet hakkında: “*Bilinen sağlam bir dayanağı yoktur.*” değerlendirmesini yaptığını zikretmiştir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü’l-ḥafâ, el-Masnû’, el-Esrârü’l merfû’a, Lisânu’l Mîzân, Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmektedir. Zemerlî eserin matbûsunda “*biner derece yükseltilir*” ibaresinin bulunduğunu söylemiştir.¹⁹⁰⁰

¹⁸⁹⁶ Elbânî, *Silsiletü’l-eḥâdîsi’z-za’ife ve’l-mevzû’a ve eserühe’s-seyyi’ü fi’l-ümme*, 1992, 344.

¹⁸⁹⁷ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 183.

¹⁸⁹⁸ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 183.

¹⁸⁹⁹ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 301.

¹⁹⁰⁰ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 183.

Aclûnî rivâyetin, *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da da bildirildiği üzere uydurma olduğunu söylemiştir.¹⁹⁰¹ *Tezkire*'de rivâyet için uydurma olduğu hükmü verilmiştir. Bu hükmün de *Zeyl*'de Suyûtî tarafından verildiği bildirilmiştir. İbn Tâhir el-Fetenî de *el Haber fî Lisâni'l Mizan*' da rivâyeti Suyûtî'den nakletmiş ve orada İbn Hacer'in rivâyete batıl hükmü verdiğini haber vermiştir.¹⁹⁰²

2.571. “Kim, İhtiyaçtan Dolayı Şikâyet Ederse, Ona Yardım Etmek Vacip Olur.”

Kâvucî rivâyetin seleften bazılarının sözlerinden olduğuna hükmetmiştir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maķāşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Masnû', el-Esrârü'l merfû'a, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. *Tahzîru'l-müslimîn*'de “muâvene” lafzı yerine “musâade” lafzının yer aldığını söylemiştir, *en-Nuhbetu'l Behce*'de ise من شكى şeklinde rivâyet edildiğini bildirmiştir (İncelediğimiz metinde شكا şeklinde yazılmıştır.)¹⁹⁰³

Sehâvî rivâyetin seleften bazılarının sözü olduğunu ve *İhyâ*'da da manasına delalet eden şahitlerinin yer aldığını bildirmiştir.¹⁹⁰⁴ *Keşfü'l-ḥafâ*'da da aynı değerlendirmeye ulaştık.¹⁹⁰⁵

2.572. “Kim Mekke Sıcığına Bir Saat Sabrederse, Cehennem Ondan İki Yüz Yıllık -Bir Başka Rivayette- Yetmiş Güz Mesafesi Kadar Uzaklaştırılır.”

Ukaylî bâtil olduğunu, sahîh ve sağlam bir kaynakta yer almadığını söylemiştir.¹⁹⁰⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maķāşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Esrârü'l merfû'a, el-Ġammêz, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş, Ukaylî'nin bu rivâyeti Zuafâ'da naklettiğini bildirmiştir.¹⁹⁰⁷

Rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında bir başka eserde tespit edemedik.

2.573. “Her Kim Haram Aylardan Perşembe, Cuma ve Cumartesi Olmak Üzere Üç Gün Oruç Tutarsa Allah Ona Dokuz Yüz Sene -Başka Bir Rivayette Altmış Sene- İbadet Etmiş Sevabı Yazar.”

Sehâvî, hadisın tariklerinin çoğundan bahsetmiş ve sonra: “*Bilcümle o, metin ve rivâyet zinciri olarak bâtildir*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹⁰⁸

Zemerlî ilgili rivâyeti herhangi bir kaynakta tespit edemediğini bildirmiştir.¹⁹⁰⁹

¹⁹⁰¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 254.

¹⁹⁰² Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 20.

¹⁹⁰³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 183.

¹⁹⁰⁴ Sehâvî, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, 1985, 652.

¹⁹⁰⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 256.

¹⁹⁰⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 184.

¹⁹⁰⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 184.

¹⁹⁰⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 184.

¹⁹⁰⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 184.

İrâkî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “Bu rivâyeti Ezdî Zuaîfâ'sında Enes'in hadisi olarak nakletmiştir. Aynı zamanda bu rivâyeti İbn Şâhin Terğîb'de, İbn Asâkîr Tarih'de nakletmiştir ve onun senedi zayıftır. Lafzı da şu şekildedir:”Her kim haram ayların tamamında Perşembe, Cuma ve cumartesi olmak üzere oruç tutarsa ona yedi yüz yıllık ibadet sevabı yazılır.” Bu rivâyeti Taberânî Evsat'da Yakup'un Musa el-Medini'den şu tarihiyle nakletmiştir: Yakup- Musa el-Medini- Müslime- Enes. Rivâyetin lafzı da şu şekildedir: "كتب له عبادة سنتين". Onun râvîlerinden Yakup meçhul, Müslime ise zayıf kimselerdir.¹⁹¹⁰

Hâfiz el-Heysemî bu rivâyet hakkında: “Müslime ki onun tam adı İbn Râşid el Hammânîdir onun hakkında Ebû Hâtim “zaptı zayıftır” demiştir. Ezdî de: “Necîh, “Duafâ” da: “kendisinin rivâyeti delil olarak kullanılamaz” değerlendirmesini yaptıktan sonra bu rivâyetten bahsetmiş ve bu değerlendirmeye delil olarak getirmiştir. Onun babası Ebu Raşid b. Nuceyh Ebu Muhammed el-Hammânî -ki İbn Mâce rivyeti ondan nakletmiştir-. Ebû Hâtim de “onun hadisi delil olarak kullanılabilir kadar sahihtir ve İbn Hibban da “Sikât” da ondan bahsetmiştir” değerlendirmesini yapmıştır. Belki de İbn Hibban yanılmıştır. İbnu'l Cevzî: “Muhakkak o, meçhul bir râvîdir söyledikleri gibi Hammad b. Yezid, İbnu'l Mübârek, Ebû Naim el-Fadl b. Dukeyn ve diğerlerinden rivâyeti bulunmamaktadır. Bu sözlerin tamamı Hâfiz Heysemî'nin “Allah'ın ayı Muharrem ve Haram Aylarda Oruç” babında yer almaktadır. Ezherî devamında “rivâyeti şerh edenin hadis hakkındaki değerlendirmelerini tam olarak nereye bağladığını da bilmiyorum” şeklinde bir yorum da yapmıştır.¹⁹¹¹ Taberânî bu rivâyete “Evsat” ında, Temmâm “Fevêid” de, Temmâm'dan da İbn Asâkîr ve Ebû Ömer b. Mende “Ehâdis”inde, Ebû Muhammed Hallâl “Fadlu Receb” de; Hatîb “Mevdah” ta, Ebû Ganîmi'l Deccâcî “İbn Şâh Hadisi” bölümünde; İbnu'l Cevzî “Müselselât” ında (53 numaralı hadis); Abdulğani Makdisî “Fevêid” de yer vermişler ve tümünün rivâyetleri Yakup b. Musa el-Medenî-Müslime b. Râşid-Râşid- Ebû Muhammed ve Enes'den merfû' bir sened zinciriyle nakledilmiştir. Taberânî ve diğerlerinde dokuz yüz yıl yerine iki sene ibaresi bulunmaktadır. Elbânî, bunun zayıf bir sened olduğunu, Müslime b. Râşid'in muzdaribu'l hadis olduğunu bildirmiştir. Ezdî de onun hakkında “Kendisi delil olarak kullanılamaz.” demiştir. Elbânî devamında: “Râşid'in babası Ebû Muhammed -ki o hadisi Enes'den rivâyet etmiştir- ki onun rivâyeti yalnızca i'tibâr için kullanılır” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹¹²

2.574. “Kim Fıtr Bayramı'nın Sabahında Oruç Tutarsa, Sanki Bir Ömür Oruç Tutmuş Gibidir.”

Kâvukcî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁹¹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Menârü'l-münîf*, *el-Mîzân*, *el-Mecrûhîn*, *el-Mîzân*, *Ma'rifetu't Tezkira*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁹¹⁴

Ancak zikredilen kaynaklarda ilgili rivâyet tespit edilememiştir.

¹⁹¹⁰ İrâkî; Subkî; Zebidî; *Tahrîcu Ehâdisi İhya-ı Ulûmiddin*;2/615.

¹⁹¹¹ Hüseyinî, *el-Müdüvî li İleli'l-Câmii's-Sağîr ve Şerheyi'l-Münâvî*, 341.

¹⁹¹² Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 123.

¹⁹¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 184.

¹⁹¹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 184.

2.575. “Kim Muharrem Ayının İlk On Gününde Oruç Tutarsa, Allah, Onun İçin Dört Kapılı Mil Mil Zümrütten Bir Kubbe İnşa Eder.”

Kâvukcî, rivâyetin herhangi bir kaynağının bulunmadığını ve hadisin uydurma olduğunun alametinin çok açık olduğunu söylemiştir.¹⁹¹⁵

Araştırma sonucu herhangi bir eserde ilgili rivâyete ulaşamadık.

2.576. “Kim Şekk Gününde Oruç Tutarsa Ebû Kâsım’a İsyân Etmiş Olur.”

Kâvukcî bu hadisin biri diğerine tercih edilemeyecek şekilde aykırı tariklerinin olduğunu bazıların da “*Bunun bir aslı yoktur*” şeklinde değerlendirmede bulunarak saptırıklarını ve onlardan birinin Zeylaî olduğunu söylemiş, diğerlerinin de: *Onun bir kaynağı vardır Buhâri onu “an’ane” lafızlarıyla zikretmiş ve onu beşe bağlamıştır, İbn Huzeyme ve İbn Hıbbân ona sahih demiştir ama İbn Hacer dedi ki: “Onun apaçık merfû’ bir rivâyetini bulamadım.*” şeklinde değerlendirmede bulduklarını aktarmıştır.¹⁹¹⁶

Şeyh Kâsım’ın da “*Tahrîc-i Ehâdisu’l İhtiyâr*” da: “*Onu Ebû Hanîfe, Saîd el-Hudrî’den şu şekilde rivâyet ettiğini bildirmiştir: “Muhakkak ki Nebî (s.a.v.) Ramazan olup olmadığından şüphe edilen günde oruç tutmayı yasakladı.” Hârisî ona “Müsned” inde yer vermiştir. İbn Hacer: “ona bu lafızla rastlamadım. Allâme Nuh Efendi, Zeylaî ve diğerlerinin şu değerlendirmesini nakletmiştir: “Rivâyetin bu lafızla bilinen sağlam bir kaynaktan aslı yoktur Allah en iyi bilendir.”*”¹⁹¹⁷

Zemerlî’nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi şu şekildedir: “*Buhâri, onu seneden birkaç kişi atlayarak “oruç kitabı” nda rivâyet etmiştir Rasulullah’ın oradaki sözü: “Hilali gördüğünüzde oruca başlayınız” şeklindedir.*”

Ebû Dâvûd’da “şek gününde oruç tutmanın mekruhluğu” bölümünde bu hadis zikredilmiştir.

Tirmizî “oruç kitabı”, Nesâî “oruç kitabı”, İbn Mâce “oruç kitabı” “şek gününde oruç tutulması ile ilgili aktarılan rivâyetlerin arasında yer almaktadır.

Dârimî’de de ilgili rivâyete yer verilmiştir. Dârekutnî es-Sünen’inde, İbn Hıbbân, Hâkim, Beyhakî ve diğerlerinin eserlerinde de yer almaktadır. Dârekutnî tahrirciden sonra: “Bu isnadı hasen sahih olan bir rivâyettir, râvilerinin hepsi sikadır” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Hadiste gizli bir illet vardır, Tirmizî “İlel” de bazı râvilerin hakkında dedi ki: “senede bulunan Ebû İshâk vaslederek rivâyette bulunduğunu itiraf etmiştir.

Dedim ki (Fevvâz Ahmed): o rivâyetin hasen bir mütâbîsi vardır. Abdurrezzâk es-San’ânî de el-Muşannef fi’l-ĥadîsi’nde şöyle dedi: o, Sevrî’den>Mansur’dan> Rebî’ b. Harraş’tan> bir adamdan>Ammâre’den ve benzeri kişilerden nakledilmiştir. Onun, (rivâyetin) Hatîb’in “Târih” inde bir başka şahidi bulunmaktadır.

*Özetle, hadis hasendir, hatta sahihtir. Ta’liku’t Ta’lik’teki ve Telhîsü’l-ĥabîr’deki gibi; onun hakkındaki bu hükmü de oradan ayırtırdım. Onun tahrîci ve genişletilmiş benim tahrîcimle (Fevvâz Ahmed) birlikte; Sünen-i İbn Mâce’nin tahrîcine baktığımda bunun genişletilmemiş olduğunu görüyorum.”*¹⁹¹⁸

¹⁹¹⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 184.

¹⁹¹⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 184.

¹⁹¹⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 184.

¹⁹¹⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 184.

Rivâyet gariptir, bu Ammar'ın sözünden anlaşılmaktadır. Sünen-i Erbaa yazarları bu rivayeti kitaplarında Ebu Hâlid el-Ahmar- Amr b. Kays el-Mulâî-Ebu İshak-Sıla b. Züfer şeklindeki sened zinciriyle nakletmişlerdir: “Şek gününde Ammar'ın yanındaydık, bir koyun getirildi. Sonra insanlardan bir kısmı uzaklaştı ve Ammar şöyle dedi: “*Her kim, şekk gününde oruç tutarsa Ebû Kâsım'a (Rasulullah) isyan etmiş olur.*” Tirmizi bu rivâyete hasen-sahih hükmünü vermiştir. Onu, İbn Hıbban *Sahih*'inde, Hâkim *Müstedrek*'de rivayet ettikten sonra:”Şeyhaynın (Buhâri ve Müslim) şartlarına göre sahihtir. Onu eserlerinden çıkarmamışlardır. Dârekutnî onu, *es-Sünen*'inde rivâyet etmiş ve: “*Sahîh hadistir, râvîlerinin tamamı sikadır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur. İbn Abdilber de “*Bu hadis hiçbir ihtilaf olmaksızın senedinde kesiklik bulunmayan bir hadistir.*” demiştir. Buhârî, rivâyeti eserinde pek çok râvîsi eksik halde zikretmiştir.¹⁹¹⁹

Hadis sahihtir, onu Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesai, İbn Mace, Dârekutni, Beyhakî *Sünen*'lerinde; Ebû Hâtim b. Hıbbân *Sahih*'inde, Hâkim *Müstedrek*'inde rivâyet etmişlerdir.¹⁹²⁰

2.577. “Kim, Aşure Günü Oruçlu Olursa Allah-u Teâlâ Ona Altmış Sene İbadet Etmış Sevabı Yazar.”

İbn Kayyımî'l Cevziyye dedi ki: “*Bâtıldır, onu Habîb b. İbn Habîb>İbrahim es-Sâîğ> Meymûn b. Mihrân> İbn Abbâs senediyle rivâyet etmiştir. Habîb ise hadis uydururdu.*”¹⁹²¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Mizân*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Mecrûhîn*, *Ma'rifetu't Tezkira*, *Lisânu'l Mizân*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁹²²

Ancak rivâyeti tespit ettiğimiz tek kaynak *Esne'l-meâlîb'tir*.

Abdurrahman el-Hût burada rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “*Bâtıldır; bu, Habîb b. Ebî Habîb'in rivâyetidir ve Heysemî de onun için: “Günlük hayatta yalan söyleyen ve bunu için rivâyeti terk edilmiştir” şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur.*”¹⁹²³

2.578. “Kim, Recep Ayında Bir Gün Oruç Tutarsa ve Birinci Rekâtında Yüz Defa Ayete'l Kursî, İkinci Rekâtında Yüz Defa İhlas Suresini Okumak Suretiyle İki Rekât Namaz Kılırsa Cennetteki Makâmını Görmeden Ölmez.”

Kâvukcî onun uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁹²⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a* ve *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiş, “*Rivâyet el-Esrârü'l merfû'a'da yazarın değerlendirmesiyle birlikte, zikredilen diğer kaynaklarda ise şu lafızla zikredilmektedir: “Kim Recep ayında oruç tutup,*

¹⁹¹⁹ Ebû Muhammed Cemâlüddin Abdullâh b. Yûsuf b. Muhammed Zeylâi, *Naşbü'r-râye* (Lübnan: Müessesetü'r-Rayyân, 1997), 442.

¹⁹²⁰ İbnü'l-Mulakkîn, *el-Bedrü'l-münîr*, ts., 691.

¹⁹²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 185.

¹⁹²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 186.

¹⁹²³ el-Hût, *Esne'l-meâlîb*, 1997, 273.

¹⁹²⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 186.

her rekâtta yüz defa Ayete'l Kursî; ikinci rekâtta da yüz defa İhlas okursa cennetteki makamını görmeden ya da o kendisine gösterilmeden vefat etmez.” değerlendirmesini yapmıştır.¹⁹²⁵

Zikredilen kaynaklarda yahut herhangi başka bir eserde ilgili rivâyeti tespit edemedik.

2.579. “Kim, Recep’in İlk Gecesi Akşam Namazından Sonra Yirmi Rekât Namaz Kılırsa Hesapsız Sırttan Geçmesi İçin Ona İzin Verilir.”

Kâvukcî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁹²⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzîhü'ş-şerî'a* ve *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiştir.¹⁹²⁷

Rivâyeti yalnızca *Esne'l-me'tâlib'de* tespit ettik, burada hakkında bâtil hükmü verilmiştir.¹⁹²⁸

2.580. “Takvalı Bir Kimsenin Ardında Namaz Kılan Kimse, Sanki Nebî'nin Arkasında Namaz Kılmış Gibidir.”

Kâvukcî bir aslı, sağlam bir dayanağı yoktur değerlendirmesini yapmıştır.¹⁹²⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, Masnû, Naşbü'r-râye, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, el-Esrârü'l merfû'a* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş *el-Makâşidü'l-Hasene'de* şu rivâyetin de eklendiğini söylemiştir: “*En hayırlılarınızı öne geçirerek namazınızı temizleyin.*”¹⁹³⁰

Burhâneddin el Merginânî hadise yaptığı tahrîcte bilinmeyen bir rivâyet olduğuna hükmetmiştir. Sehâvî ise “*O ifadeye rastlamadım*” değerlendirmesiyle hadisin uydurma olduğuna işaret etmiş bununla birlikte “*Manası doğrudur*” şeklinde bir ibare de kullanmıştır. Deylemî'nin Câbir'den merfû' rivâyeti ise şu şekildedir: “*Önceliklerini belirle ve amellerini arındır*”. Hâkim ve Taberânî'de zayıf bir senedle Mirsed el-Ğanevî'den ondan da merfû' olarak şu lafızla rivâyet edilmiştir: “*Duanızın kabul olması hoşunuza gidiyorsa, en hayırlı olanınız size yol gösterecektir.*” Bu, Aliyyu'l Kârî'nin rivâyet hakkında *Muhtasar'da* yer alan değerlendirmesidir.¹⁹³¹

Sehâvî: “*İlgili rivâyete bu lafızla rastlamadım ancak manası sahihtir. Deylemî de onu Câbir'den merfû' olarak şu lafızla rivâyet etmiştir: قدموا خياركم*”¹⁹³² *تترك أعمالكم* değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁹³²

¹⁹²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 186.

¹⁹²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 186.

¹⁹²⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 186.

¹⁹²⁸ el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 273.

¹⁹²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 186.

¹⁹³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 186.

¹⁹³¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 299.

¹⁹³² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 32.

2.581. “Her Kim, Şu Şu Rekât Duhâ Namazı Kılırsa Ona Yetmiş Peygamberin Sevabı Verilir.”

Kâvukcî uydurma olduğunu söylemiştir.¹⁹³³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Esrârü'l merfû'a* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁹³⁴

Rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edemedik.

2.582. “Kim Bana Salât Eder, Aileme Etmezse Bana Cefâ Etmiş Olur.”

Kâvukcî böyle bir rivâyetin bulunmadığını söylemiştir.¹⁹³⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l merfû'a* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş ve *Tahzîru'l-müslimîn*'de “bana” yerine “Ali'ye” olarak nakledildiğini söylemiştir.¹⁹³⁶

Rivâyet, zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında başka bir kaynakta tespit edilememiştir.

2.583. “Kim, Hakkım İçin Beni Yüceltmek Üzere Salât Ederse Allah Bu Sözden Bir Kanadı Doğuda Diğer Kanadı Batıda Olan Bir Melek Yaratır ve Onun Ayakları Yerin Yedi Kat Altındadır ve Boynu Arşın Altında Eğilmiş Olarak Durur ve Ona Allah (c.c) Der Ki: Kuluma, Tıpkı Onun Nebî'ye Salât Getirdiği Gibi Salât Getir, O Da Hemen Salât Eder Tâ Ki Kıyamete Kadar.”

Kâvukcî böyle bir rivâyetin bulunmadığını söylemiş ve Irâkî'nin: “Allah'ın bir meleği iyi amellerden dolayı yarattığı söylenemez, onu amelî için yüceltmesi de geçersizdir. Batıl uydurmadır, sağlam bir kaynakta yer almamaktadır, Allah en iyi bilendir.” değerlendirmesinden bahsetmiştir.¹⁹³⁷

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: *Sehâvî Kavlu'l Bedî'de rivâyeti zikretmiş ve eklemiştir: “Onu ve diğerlerini, İbn Şâhîn “Terğîb”te rivâyet etti; Deylemî Firdevs' de rivâyet etti ve İbn Bişkevâl'de onu rivâyet etti ve o münker hadistir hükmünü verdi. Tenzihü's-şerî'a'da, İbn Şâhîn'in onu Enes'in hadislerine atfettiği bildirilmiş senesinde Alâ b. El-Hakem el-Basrî vardır değerlendirmesi yapılmıştır.*¹⁹³⁸

Rivâyetin *Nuzhetu'l Elbâb*'da tespit ettiğimiz değerlendirmesi şu şekildedir: “Said b. Ebi Arûbe- Said b. Beşir- ve her ikisi de Katâde ve Enes'den nakletmiştir. İbn Şahin de bu bağlamda hadisi rivayet etmiştir. Ebu Hâtim, Said b. Beşir'in rivayetini münker olarak değerlendirmiş ve üslup yönünden Katâde'den ayrı olduğunu zikretmiştir. Daha önce zikredildiği gibi Said b. Ebî Arûbe'nin rivayeti ve İbn Beşir'in rivayeti diğerinden daha iyi durumdadır ancak İbn Ebî Arûbe'nin senedi bu tarikiyle sahih değildir.”¹⁹³⁹

¹⁹³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 186.

¹⁹³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 186.

¹⁹³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 187.

¹⁹³⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 187.

¹⁹³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 187.

¹⁹³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 187.

¹⁹³⁹ Ebül-Fadl Hasan Muhammed b. Haydar Vâilî, *Nuzhetül-Elbâb* (Suudi Arabistan: Dârü İbni'l-Cevzî, ts.), 978.

2.584. “Kim, Şaban Ayında Gecenin Yarısında Her Rekâtta Üç Defa İhlas Okuyarak On Üç Rekât Namaz Kılırsa Her Biri Onun Cehennemden Kurtulması İçin Şefaât Eder.”

Kâvukcî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzîhü's-şerî'a* ve *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiştir.¹⁹⁴⁰

Ancak zikredilen kaynaklarda da bunların dışında başka bir kaynakta da ilgili rivâyete rastlanmamıştır.

2.585. “Kim Şaban Ayında Gecenin Yarısında Yüz Rekât – her rekâtta ihlas okuyarak- Namaz Kılırsa Allah, Onun o Gece İstediklerini Verir ve Onun Hacetini Giderir ve Benzeri Şekilde Ona Yetmiş Bin Huri ve Yetmiş Bin Gilman Verir... En Sonunda Dedi ki: Onların Her Biriyle Babasına Yetmiş Bin Kez Şefaât Eder.”

Kâvukcî İbn Kayyımî'l Cevziyye'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesini zikretmiştir: “Bu namazın dört yüz rekât olduğu da söylenmiş ve bu rivâyet Kûdus'ten yayılmıştır. Onunla ilgili uydurulan hadislerden bazıları: “Kim Şaban ayında gecenin yarısında 1000 defa ihlas okursa -hadis uzundur- Allah ona kendisini müjdeleyen 1000 melek gönderir.” şeklindedir.¹⁹⁴¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *El-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzîhü's-şerî'a, el-Esrârü'l merfû'a, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak bildirmiştir.¹⁹⁴²

Zeylaî'nin rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmesi şu şekildedir: “Bu şekliyle İmam Ebu'l Fadl Muhammed b. Nâsıru's Selâmî “Şaban'ın Fazileti” kitabında Ali b. Âsım- Ömer b. Mikdâm- Ca'fer b. Muhammed- Muhammed- Rasulullah senediyle zikredilmektedir. Onun nakledilen senedi Sehl b. Mansur'un- Hasan b. Ulvân'dan- onun İbn Muhammed'den- onun babasından- babasının Ali b. Ebî Tâlib'den şeklindedir ve merfû' değildir. Rivâyeti Hâfız Ebû Muhammed Abdulaziz b. El-Ahdar “Şabanın Fazileti” kitabında nakletmiştir ve “Bu, benim ve ondan önceki Muhammed b. İshak es-Sunnî hadisinin bir parçasıdır” değerlendirmesinde bulunmuştur. Hüseyin b. Abdullah el-Kattân, Musa b. Mervân'dan o Yahyâ b. Hakem'den o, Amr b. Sâbit'den o, Ca'fer el-Medâinî'den o, Yahyâ el-Kattât'dan rivâyetinde Rasulullah'ın ashabından otuz kadar kişi onu caydırdı demiş ve bu rivâyeti zikretmiştir.¹⁹⁴³

2.586. “Kim Şaban Ayında Gecenin Yarısında Bin Defa İhlas Okursa -hadis uzundur- Allah Ona Kendisini Müjdeleyen Bin Melek Gönderir.”

Kâvukcî, ilimle meşgul olan ve sünneti bilen bir kişinin bu gibi rivâyetlere kanmasının ve onları nakletmesinin hayret verici olduğunu söylemiştir.¹⁹⁴⁴

¹⁹⁴⁰ Kâvukcî; a.g.e.; 187; bkz. 584 numaralı dipnot.

¹⁹⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 188.

¹⁹⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 188.

¹⁹⁴³ Zeylaî, *el-İs'âf bi-ehâdîsi'l-Keşşâf*, ts.

¹⁹⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 188.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiş ve “Zikredilen söz Ali *el-Kârî'nin el-Esrârü'l-merfû'a'daki sözüdür ve onda “onunla namaz kılsa” ifadesi vardır ve “onu taşır “ifadesinin bedelidir.”* değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹⁴⁵

Rivayetin zikredilen kaynaklarda da bunlar dışında başka bir eserde de herhangi bir tarihi tespit edilememiştir.

2.587. “Kim Pazar Akşamı Tek Bir Selam Vererek ve Her Rekâtında Fatıha ve Âmene'r-rasûlü'yü Sonuna Kadar Okuyarak Dört Rekât Namaz Kılsa Ona Bin Hac Bin Umre Bin Şehit Sevabı Yazılır Her Rekâtı Bin Rekât Olur Onunla Cehennem Arasına Bin Çukur Kazılır.”

Kâvuçî: “Uydurmadır, Allah onu uydurana çirkin kılsın, o kimse Allah'a ve Rasulü'ne karşı ne cür'etli bir kimsedir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹⁴⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *İhyâ-u Ulûmi'd Din*, *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Êsêru'l Merfûa*, *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiş ve onun hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁹⁴⁷

Aclûnî'nin rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmesi: “Allah, Rasulullah adına onu uydurana, çirkin kılsın. Bu konuda benzer rivâyetlerin bulunduğu ve bunların tamamının yalan ve uydurma olduğu bildirilmiştir.”¹⁹⁴⁸ şeklindedir.

Rivâyetin devamının *el-Muğnî*'de şu şekilde aktarıldığını tespit ettik, bu değerlendirme aynı zamanda *Keşfü'l Hafâ*'da da yer almaktadır: “Her rekâta bir defa Amenerrasulü'yü sonuna kadar okursa o kişiye kadın ve erkek her bir hristiyan için bin hac, bin umre, bir rekâtı bin rekâta eşit tutar; kişiyle cehennem arasında bin hendek yaratır ve onun için sekiz cennetin kapısını açar ve o hangisinden isterse oradan girer ve kıyamet gününde onun ihtiyaçlarını giderir.” Bu rivâyeti İbnu'l Cevzî de nakletmiş ve akabinde de uydurma olduğunu, senesinde cahil toplulukların bulunduğunu da bildirmiştir. Suyûtî onun Cûzekânî'den gelen tarihini *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da delil olarak göstermiştir. Bu hadisin mevzû' olduğu hükmü sahih değildir. Onun hakkında söylenenlerin en önemlisi zayıf olduğudur. Ebu Sahr Humeyd b. Ziyâd da kendisinden Buhari, Nesai haricinde büyük bir topluluğun rivayette bulunduğu bir kimsedir. Onun tam ismi; Humeyd b. Ziyad b. Ebi'l Mahârik el-Medenîdir. Hâfiz İrâkî'nin rivayet hakkında şu sözü bulunmaktadır: “senedi zayıftır, İbnu'l Cevzî'nin dediği gibi uydurmadır, uydurma ve zayıf arasında da fark vardır.”¹⁹⁴⁹¹⁹⁵⁰ Cûzekânî'nin rivayeti ise, Ebû Hureyre'den merfu şekildedir ve o uydurmadır.¹⁹⁵¹

¹⁹⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 188.

¹⁹⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 188.

¹⁹⁴⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 188.

¹⁹⁴⁸ Aclûnî; *Keşfü'l Hafâ*, thr. *Hendêvî*;2/508.

¹⁹⁴⁹ İrâkî, *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi't-tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-ahbâr*, 2005, 1/482.

¹⁹⁵⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 508.

¹⁹⁵¹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 45.

Esne'l-meṭâlib'de de Aliyyu'l Kârî'nin rivâyete bâtil hükmünü verdiği bildirilmiştir.¹⁹⁵²

2.588. “Kim Pazar Akşamı Bir Fatiha ve On İhlas Okuyarak Dört Rekât Namaz Kılırsa, Allah Ona Kıyamet Günü Kuran'ı On Kez Okuyan ve Onunla Amel Edenin Sevabından Verir. Onu Kabrinden Yüzü Dolunay Gibi Parlar Halde Çıkarır. Her Bir Rekâtı İçin Ona İnciden Bin Şehir, Her Bir Şehirde Zebercedden Bin Saray Her Sarayda da Yakuttan Bin Dâr, Her Bir Evde Miskten Bin Beyt Daha, Her Bir Evde de Bin Yatak Verir.”

Kâvukcî: “*Bu yalancı bin üzerinden gitmeye devam etmiştir. Allah'ın laneti yalancıların üzerine binlerce kez olsun.*” demiştir.¹⁹⁵³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü'ş-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a* *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Êsêru'l Merfûa* olarak zikretmiştir. Zikredilen eserlerde on değil on beş kez ifadesinin geçtiğini bildirmiştir.¹⁹⁵⁴

Aclûnî *Keşfü'l-hafâ*'da rivâyeti zikrettikten sonra: “*Yalancı, yalanını söylemeye devam etti, Allah ona bin kere lanet etsin bu ve benzeri rivâyetlerin Allah Rasulü adına uydurulmuş birer pislik olduğu bilinmelidir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹⁵⁵

Bu rivâyet muzlimdir yani isnadı konusunda yeterli bilgi bilinmez. Yahya ve Seleme b. Verdân bu rivâyet hakkında: “*O, herhangi bir şey değildir.*” şeklinde; Ahmed b. Hanbel de: “*O, kendisinden hadis almanın helal olmadığı biridir*” değerlendirmelerinde bulunmuşlardır. İbn Hıbbân da rivâyetin dedlil niteliği taşımadığını ve Ebu Hâtim er-Râzî ve Ahmed b. Muhammed b. Ömer'in de hadis uyduran yalancılar olduğunu söylemiştir.¹⁹⁵⁶ Şevkânî de rivâyet hakkında: “*O, uydurmadır, senedindeki râvîler de meçhuldür*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹⁵⁷ Abdurrahman el-Hût da rivâyeti zikrettikten sonra: “*Tıpkı Aliyyu'l Kârî'nin söylediği gibi bâtildir*” değerlendirmesini yapmıştır.¹⁹⁵⁸

2.589. “Kim Pazartesi Günü Her Rekâtta Bir Fatiha ve On İhlas Okuyarak Altı Rekât Namaz Kılırsa ve Allah'a On Defa İstiğfar Ederse Allah Ona Kıyamet Günü Bin Sıddık Bin Âbid ve Bin Zâhidin Sevabını Verir.”

Allah onu uyduranı çirkin kılsın, İbn Kayyımî'l Cevziyye'nin onun hakkındaki değerlendirmesi: “*O, pis Cüveybârî'nin işlerindedir*” şeklinde aktarılmıştır.¹⁹⁵⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü'ş-şerî'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a* olarak

¹⁹⁵² el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 275.

¹⁹⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 189.

¹⁹⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 189.

¹⁹⁵⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 508.

¹⁹⁵⁶ Irâkî, Subkî, Zebîdî; *Tahrîcu Ehâdisi İhyâ-u Ulûmiddin*, 1/493.

¹⁹⁵⁷ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 44.

¹⁹⁵⁸ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 274.

¹⁹⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 189.

zikretmiştir. Eserin matbûsunda rivâyeti uydurannın el-Cûreybârî olduğu zikredilmiştir.¹⁹⁶⁰

Rivâyet zikredilen kaynakların herhangi birinde yahut bir başka eserde tespit edilememiştir.

2.590. “Kim Pazartesi Gecesi Bir Fâtiha, Bir Âyete’l Kursî, Bir İhlas, Bir Felak, Bir Nas Okuyarak Dört Rekât Namaz Kılırsa Her Bir Rekâtta Günahları Affolunur. Allah Ona Cennette Her Bir Duvarında Yedi Ev Bulunan Beyaz İnciden Bir Saray Verir Her Bir Evin Uzunluğu Üç Bin Zir’adır ve Genişliği de böyledir.”

Kâvukcî yalan söylemesiyle meşhur bu râvînin yalan söylemeye devam ettiğini belirtmiştir. Onun yapılan amele karşı büyük mükâfatları vadeden rivâyetlerinin olduğunu söylemiştir. Kâvukcî rivâyetle ilgili İbn Kayyımî’l Cevziyye’nin: “O, Hüseyin b. İbrahim’in işlerindedir ki o: Deccâl ve yalancıdır, Pazar günü ve haftanın diğer gün ve gecelerinde kılınacak namazlarla ilgili uydurduğu pek çok hadis örneği vardır. Bu, geniş bir konudur biz ondan çok küçük bir bölümünü zikrettik ki bu ve benzeri hadislerin çok büyük riskler ve hepsinin Hz. Peygamber adına uydurma olduğu bilinsin.” şeklindeki uyarısını da aktarmıştır.¹⁹⁶¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Mevzuât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Ësêru’l Merfûa* olarak zikretmiştir.¹⁹⁶²

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında bir başka eserde tespit edemedik.

2.591. “Kim Bu Beyti Bir Hafta Tavaf Eder ve Makâm-ı İbrahim’in Arkasında İki Rekât Namaz Kılar, Zemzem Suyundan İçerse ne Kadar Günahı Olursa Olsun Affedilir.”

El-Menûfî: “Bâtıldır bilinen sağlam bir kaynakta yer almamaktadır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹⁶³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsıd*, *el-Mecrûhîn*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Kâmil*, *el-Ğammêz*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *el-Masnû’*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *Ma’rifetu’t Tezkira*, *en-Nevefihu’l Itra*, *el-Keşfu’l İlâhî*, *en-Nuhbetu’l Behce*, *Esne’l-meḥâlib* olarak zikretmiştir.¹⁹⁶⁴

Zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir kaynakta rivâyetin herhangi bir tarikini tespit edemedik.

¹⁹⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 189.

¹⁹⁶¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 189.

¹⁹⁶² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 189.

¹⁹⁶³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 190.

¹⁹⁶⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 190.

2.592. “Her Kim Çok Şiddetli Sıcak Bir Günde Kâbe’yi Yedi Defa Tavaf Eder ve Her Tavafta Başının Öne Eğer, Adımlarını Küçültür, Daha Az Döner, Bakışını İndirir ve Allah’ı Anmak Dışında Az Konuşur ve Kimseye Zarar Vermeden Her Tavafta Hacer-i Esved’i Selamlarsa, Allah Ona İndirip Kaldırdığı Her Adımı İçin Yetmiş Bin Sevap Yazar. Ondan Yetmiş Bin Günahı Siler. Onu Yetmiş Bin Derece Yükseltir. Yetmiş Köleyi Her Birine On Bin Dirhemle Azat Etmiş Sevabı Verir. Ailesinden ve Diğer İnsanlardan Yetmiş Kişiye Şefaathakı Verir. Şayet Bunda Acele Edip Dünyada Hemen Karşılığını İsterse Karşılığını Hemen Alır. Eğer İsterse Ahirete Erteler.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî’nin rivâyet hakkındaki: “*Onu, Cundî Târîhu’l Mekke’de İbn Abbâs’in merfû’ rivâyeti olarak nakletmiştir. Hasan-ı Basrî’nin Risale’sinde, İbn Hâc’in Menâsik’inde ve diğer benzer kaynaklarda bu rivâyet yer almaktadır ancak onda mevzû’ alâmetleri vardır bunun için Sehavî onun bâtil olduğuna hükmetmiştir.*” değerlendirmesini bildirmiştir.¹⁹⁶⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Masnû’*, *el-Esrârü’l merfû’a* ve *Keşfü’l-hafâ* olarak zikretmiştir.¹⁹⁶⁶

Cundî bu hadisi *Tarihu Mekke’* de Saîd b. Cubeyr’in İbn Abbâs’dan merfû’ rivâyeti nakletmiştir. Hasan-ı Basrî’nin *Risale’sinde* ve İbnü’l Hac’in *Menâsik’* inde benzer rivâyet bulunmaktadır ve o bâtildir.¹⁹⁶⁷

2.593. “Cahilce Kulluk Eden Kimse İslah Etmekten Çok Fesat Çıkarır.”

Kâvukcî, manasının doğru olduğunu ancak lafzı itibariyle sarîh merfû’ bir rivâyet olmadığına hükmetmiştir.¹⁹⁶⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *en-Nevêfihu’l İtra*, *en-Nuhbetu’l Behce*, *Esne’l-meâtlib*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmiştir.¹⁹⁶⁹

Bu rivâyetin sahabilerden Dırar b. El-Ezver’in (öl.13/634) sözü olduğu tespit edilmiştir.¹⁹⁷⁰

2.594. “Her Kim Nefsini Bilirse (Tanırsa) Rabbini Bilmiş Olur (Tanımış Olur).”

Kâvukcî, İbn Teymiyye’nin rivâyete uydurma hükmünü verdiğini bildirmiştir.¹⁹⁷¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *el-Masnû’*, *Keşfü’l-hafâ*, *Tenzihü’s-Şerî’a*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Fetêve’n Nevevî* ve *el-Hâvî li’l Fetêve*, *ed-Dürerü’l-müntezire*, *Zeylu’l Mevzuât*, *Tedrîbu’r Râvî*, *el-Keşfu’l İlêhî*, *en-*

¹⁹⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 190.

¹⁹⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 190.

¹⁹⁶⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü’l-Hasene*, 1985, 656.

¹⁹⁶⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 191.

¹⁹⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 191.

¹⁹⁷⁰ el-Hût, *Esne’l-meâtlib*, 1997, 276.

¹⁹⁷¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 191.

Nevêfihu'l Itra, en-Nuhbetu'l Behce, Mevzuât-ı Sağâni, el-Ğammêz ale'l Lemmâz, Esne'l-meâtlib, Tahzîru'l-müslimîn olarak zikretmiştir.¹⁹⁷²

Nevevî rivâyetin mevzû' olduğuna hükmetmiştir. İmam Ebû Muzaffer b. Sem'ânî: "Bu rivâyet tahsîn ve takbih üzerine söylenmiş aklî bir kelimedir; Hz. Peygamber'den merfû' şekilde gelen bir tarîki yoktur. Ve o, Yahyâ b. Muâz er-Râzî'den anlatılan bir şeydir."¹⁹⁷³

Rivâyetin te'vilinde şöyle denmiştir: "*Kendini zahir ile bilen ezelde Rabbi'ni bilir, kendini yoklukta bilen de bâkide Rabbi'ni bilir.*"¹⁹⁷⁴

İbn Teymiyye de rivâyete uydurma hükmünü vermiştir. Ashabu'l Hadis'den bazıları bu rivâyetin Şeyh Muhyiddin'in sözü olduğunu, hadisin rivâyet yoluyla sahih değilse de kendilerine göre vahiy yoluyla sahih olduğu hükmünü vermişlerdir. Suyûtî'de, hadis-i şerifteki "*Kendini bilen Rabbi'ni bilir*" sözüne çok benzeyen bir rivâyet bulunmaktadır. Necm demiştir ki: "Edebu'd Dîn ve Dünyâ" da Mâverdi'nin Âişe'den şu rivayeti yer almaktadır: "Rasulullah'a, insanların ârifi kimdir diye sorulduğunda "Rabbini ve nefsinin bilendir" demiştir."¹⁹⁷⁵

2.595. "Kim Kendi Nefsini Tanırsa Rahat Eder."

Kâvucî: "*Merfû bir karşılığı yoktur, Süfyan b. Uyeyne'nin sözlerinden nakledilenlerdendir.*" değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁹⁷⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mağâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l merfû'a, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir. *Esne'l-meâtlib*'de "O, ona yeter" lafzının yer aldığını da bildirmiştir.¹⁹⁷⁷

Bu hadis İbn Ebi'd Dünyâ'nın *Kitâbü's-Şamt*'ta Süfyan b. Uyeyne'den rivâyetidir. İbn Ebi'd Dünyâ rivâyet hakkında "*Kendini bilen birini övmekten zarar gelmez.*" değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹⁷⁸ "إستراح" kelimesinin şu manaya geldiği bildirilmektedir: "yaratılışı öven ve küçük gören."¹⁹⁷⁹ Abdurrahman el-Hût onun, tıpkı: "من عرف نفسه اكتفى" rivâyeti gibi uydurma olduğuna hükmetmiştir.¹⁹⁸⁰

2.596. "Kim Birine Âşık Olur, Sonra Ondan Saklarsa Şehit Olarak Ölüyor."

Suveyd el-Enbârî tarîki rivâyet edilmiştir. Onun sened zinciri ve sonunda yer alan lafzı: Ali b. Mishar'dan-o-Ebû Yahyâ el-Kattêt'ten- o- Mucâhid'den- o- İbn Abbas'dan- o da merfû olarak (Rasulullah'tan) şu lafızla "*O, şehittir*" şeklindedir.¹⁹⁸¹

¹⁹⁷² Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 191.

¹⁹⁷³ Zerkeşi, *et-Tezkire fi'l-eğâdîsi'l-müştehire*, 1986, 129.

¹⁹⁷⁴ Sehâvî, *el-Mağâşidü'l-Hasene*, 1985, 657.

¹⁹⁷⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 262.

¹⁹⁷⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 191.

¹⁹⁷⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 191.

¹⁹⁷⁸ Sehâvî, *el-Mağâşidü'l-Hasene*, 1985, 657.

¹⁹⁷⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 262.

¹⁹⁸⁰ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 277.

¹⁹⁸¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 191.

O, Yahya b. Maîn ve diğerlerinin inkâr ettiği şeydir tâ ki el-Hâkim, İbn Maîn'in kendisine bu hadisi zikretmeyeceğini söylediğini rivâyet edene kadar: “Bir atım ve mızrağım olsaydı İsveç'i işgal ederdim.” Ebû Dâvud dedi ki: “Yahyâ'nın İsveç'in kanununun helal olduğunu söylediğini işittim” Sehavî, yalnızca Suveyd b. Bekkâr'dan değil Zubeyr b. Bekkâr'dan da rivâyet etmiş ve demiştir ki: “Abdumelik b. Abdulaziz b. El-Mâcîşûn-Abdulaziz b. Ebî Hâzim'den- o-İbn Ebî Nuceyh'den-o- Mucâhid'den merfû' olarak sahih bir senedle rivâyet etmiştir.”

Suyûtî: Hâkim, onu *Târîhu Nîsâbûr*'dan bulmuştur; Hatîb de aynı şekilde eserinde Hz. Âişe'nin sözlerinden birine yer vermiş: “Kim âşık olur ve kavuşmadan vefat ederse şehit olarak vefat eder.”

Zemerlî rivâyetleri tespit ettiği kaynakları, *el-Mecrûhîn, Târîhu Nîsâbûr, el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, el-Menârü'l-münîf, Zâdü'l-me'âd, el-Cevâbü'l-kâfi limen se'ele 'ani'd-devâ'i's-şâfi, Keşfü'l-hafâ, Tenzihü's-şerî'a, ed Düreru'l Müntesira, Ma'rifetu't Tezkira, el-Ğammêz, el-Mîzân, Lisânu'l Mizân, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-meâtlib* olarak zikretmiş ve: “Senedi zayıftır, metni bâtıldır; metnindeki bâtullığı İbn Kayyîmi'l Cevziyye Zâdü'l-me'âd'da açıklamıştır. El yazmasındaki imza Abdulaziz b. Ebî Hâtîm'in İbn Cudey' den naklettiğine dairdir. Burada geçersiz sayılan bir şey Neysâbûrî tarafından bağışlanmış, yani kabul edilmiş doğrulanmıştır bu da en iyi kaynaklarda parantez içerisinde yer alan şeydir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹⁸²

Hatîb bu hadisi, Muhammed b. Dâvud el-İsbahânî'nin İbn Abbâs'dan merfû' rivâyeti olarak nakletmiştir ve onun bir şahidi de vardır. Ca'fer es-Serrâc (öl. 500/1106) bu rivâyeti Süveyd'den şu şekilde nakletmiştir: “Kim, âşık olarak, zafer kazanarak ve affederek vefat ederse şehit olarak ölür.” Yahya b. Maîn ve diğerleri bu rivâyetin münker olduğunu söylemişlerdir.¹⁹⁸³ İbn Maîn senedde yer alan Suveyd b. Sa'd ve diğerlerini yalanlamış ve şöyle demiştir: “Bir atım ve mızrağım olsaydı, Said'e saldırırdım.” İbnü'l Cevzî de şöyle demiştir: “Bu hadis Suveyd b. Sa'd'ın etrafında döndüğü için sahih değildir.”¹⁹⁸⁴

2.597. “Kim Tek Başınayken Allah'a İsyân Ederse Allah Onu Hüsrana Uğratar.”

Kâvukcî, yani meşakkat içindeyken Allah'a isyan ederse manasına geldiğini söylemiş, Ali el-Kârî'nin de : “Bildiğim kadarıyla bu rivâyetin hiçbir dayanağı yok” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır.¹⁹⁸⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü'l-Hasene, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Masnû', el-Esrârü'l merfû'a, Esne'l-meâtlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş ve onun hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁹⁸⁶

¹⁹⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 192.

¹⁹⁸³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 263.

¹⁹⁸⁴ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 277.

¹⁹⁸⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 192.

¹⁹⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 192.

Abdurrahman el-Hût: “*el-Aşl’da da belirtildiği gibi merfû’ bir dayanağı bulunmamaktadır.*” değerlendirmesini yapmıştır.¹⁹⁸⁷

2.598. “Kim Kardeşine Allah’ın Kitabından Bir Ayet Öğretirse, Onu Kendine Köle Eder (Onun Sahibi Olur).”

İbn Teymiyye ve diğerlerinin söylediği gibi uydurmadır.¹⁹⁸⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Ehâdîsü’l-kuşşâş*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *en-Nuhbetu’l Behce*, *el-Ğamméz*, *Muhtasaru’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz* olarak zikretmiştir. *Zeylu’l Mevzuât*’da şu lafızla: “*köle edinmiştir*” zikredilmiştir. *el-Makâşidü’l-Hasene*’de “*Kim bir kula Allah’ın kitabından bir ayet öğretirse o kişi onun kölesidir.*” lafızıyla yer aldığını bildirmiştir.¹⁹⁸⁹

İbn Teymiyye onun uydurma olduğuna hükmetmiştir ve de *Zeyl*’de kabul edilen manasına o da tabi olmuştur.¹⁹⁹⁰

2.599. “Kim Farzların Kaç Tane Olduğunu Bilmez ve Onları Geciktirirse, Şaban’ın İlk Cuma Günü Dört Rekât Namaz Kılsın. Şayet Buna Güç Yetiremezse Ramazan’ın İlk Cuma Günü Kılsın.”

Kâvukcî: “*Uzun bir hadistir. Uydurma olduğu hususunda icmâ’ vardır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁹⁹¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Maşnû’*, *Keşfü’l-hafâ’*, *Esne’l-meâlib* olarak zikretmiştir.¹⁹⁹²

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edemedik.

2.600. “Sarhoş Olduğu Halde Kendisine Ölüm Gelen Kişi, Kabre Sarhoş Olarak Girer. Sarhoş Olarak Haşredilir. Onun Ateşe Gitmesi Emredilir. Dağlara ve Nehirlere Götürülür ve Ona Sarhoş Denilir.”

Kâvukcî: “*Bu lafızlarla nakledilmesi durumunda uydurmadır.*” değerlendirmesini zikretmiştir.¹⁹⁹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *el-Menârü’l-münîf*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Esrârü’l merfû’a* olarak zikretmiştir.¹⁹⁹⁴

İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

¹⁹⁸⁷ el-Hût, *Esne’l-meâlib*, 1997, 277.

¹⁹⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 192.

¹⁹⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 192.

¹⁹⁹⁰ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, ts., 265.

¹⁹⁹¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 193.

¹⁹⁹² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 193.

¹⁹⁹³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 193.

¹⁹⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 193.

2.601. “Kim Beni, Ali ve Ailesinden Ayırırsa Şöyle Şöyle Olsun...”

Kâvukcî: “Uydurmadır, Ali el-Kârî onun Şiiler’in iftiralarından olduğunu söylemiştir.” şeklinde rivâyeti değerlendirmiştir.¹⁹⁹⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü'l merfû'a* ve *Keşfü'l-hafâ* olarak zikretmiştir.¹⁹⁹⁶

İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.602. “Her Kim “Subhanallahi ve Bihamdihi” Derse Allah Onun İçin Cennette Kökü Altından Bin Hurma Ağacı Diker.”

İbn Kayyımî’l Cevziyye: Onu, Ca’fer b. Cısr b. Fırkad rivayet etmiştir ki o; Ebû Süleyman el-Kussâs el-Basrîdir, onun hadisleri münkerdir ve onun babası¹⁹⁹⁷ لا شيء hiçbir şey değildir, ondan hadis yazılmaz.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Kâmil*, *el-Menârü'l-münîf*, *Mîzânü'l-i’tidâl* olarak zikretmiş, eserin baskısında râvîsinin Cafer b. Hasan el Kussâs olarak geçtiğini bildirmiştir. En doğrusunun en iyi kaynaklara müracaat etmek olduğunu ifade etmiştir.¹⁹⁹⁸

Rivâyet, zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında bir başka eserde tespit edilememiştir.

2.603. “Kim Dinde Kendi Görüşüne Göre Bir Şey Söylerse Onu Öldürün.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî’nin: “Bu rivâyet tıpkı *el-Vecîz*’deki gibi *İshâk el-Maltî*’nin uydurduklarındandır.” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır.¹⁹⁹⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli'l-maşnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû’*, *Keşfü'l-hafâ*, *Mîzânü'l-i’tidâl* olarak zikretmiş ve şu değerlendirmeyi yapmıştır: “*İshâk el Maltî*’ye gelince, o, İbn Nuceyhtir, hadis uyduran köpek yavrularının yalancılarındandır. Matbûda: “dünyada söyleyen” şeklinde geçer. Tespit edilen en sağlam kaynaklardan doğrulamak gerektiği bildirilmiştir.²⁰⁰⁰

İshak el-Maltî’nin zayıf bir râvî olduğu söylenmiştir.²⁰⁰¹ Abdurrahman el-Hût’un da rivâyet hakkında aynı değerlendirmeyi yaptığını söyleyebiliriz.²⁰⁰²

Câsim b. Süleyman el-Füheyd ed-Devserî’nin (öl.?) rivâyet hakkında tespit edilen değerlendirmesi şu şekildedir: “Bu hadis uydurmadır, İbn Adî onu *Kâmil*’de, *Hatîb Tarih*’de rivâyet etmişlerdir. Bir tarîki de İbnü’l Cevzî’nin *el-Mevzû’ât*’ındaki *Suveyd*’in rivâyetidir. *Suveyd* ise, bazı kimselerin kendisinden hadis almayı terk ettikleri bir râvîdir. Ve o, İbn Ebi Ricâl’den rivâyette

¹⁹⁹⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 193.

¹⁹⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 193.

¹⁹⁹⁷ Cerhin İrâkî’ye göre üçüncü, Sehâvî’ye göre dördüncü mertebesinde bulunan bir râvî hakkında kullanılan bir sığa. Böyle bir râvînin rivâyet ettiği hadis hiçbir surette alınmaz. Tafsilat için bkz. Aydınlı, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 173.

¹⁹⁹⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 193.

¹⁹⁹⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 193.

²⁰⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 193.

²⁰⁰¹ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 270.

²⁰⁰² el-Hût, *Esne’l-me’tâlib*, 1997, 279.

bulunarak hata etmiştir. Doğrusu, İshak b. Necîh el-Maltî yalanların kaynağıdır”²⁰⁰³.

2.604. “Her Kim “Lâ İlâhe İllallah” Derse, Allah-u Teâlâ Her Bir Kelimeden Bir Kuş Yaradır ve Her Birinin Yetmiş Dili Vardır. Her Dilin Bin Dili Vardır ve Onun İçin Allah’a İstiğfarda Bulunur.”

Kâvukcî'nin rivâyet hakkında uzun bir değerlendirmesi bulunmaktadır: “Uydurmadır. Ahmed b. Hanbel ve Yahya b. Maîn'in Rusafa meşicinde namaz kıldıkları ve önlerinde bir masalcının durup şöyle dediği söylenir: “Ahmed b. Hanbel ve Yahya b. Maîn Abdurrezzak-Muammer'den- o- Katâde'den-o da Enes'ten şöyle dediğin bize anlattı: “Allah'ın Rasulü (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Kim, Allah'tan başka ilah yoktur derse, Allah ona her kelimesinde altından bir gaga ve mercan tüyleriyle bir kuş yaradır.” Ardından ağzına yirmi kadar kağıt aldı, o sırada Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Maîn'e, Yahya b. Maîn de Ahmed b. Hanbel'e bakmaya başladı ve biri diğerine: “Bunu sen mi böyle söyledin?” dedi. Diğer: “Vallahî ben bu zamana kadar böyle bir şey işitmedim.” dedi.

Kussâs anlattıklarını bitirince parçaları aldı, sonra diğerlerine bakarak yerine oturdu Yahyâ'da gelmesi için ona işaret etti o da kuruntu içinde yanına geldi ve (Yahya) ona dedi ki: “Sana bunu kim rivâyet etti? Dedi ki: “Ahmed b. Hanbel ve Yahya b. Maîn”. Ve hemen arkasından “Ben Yahya, bu Ahmed; Rasulullah'tan (s.a.v.) bu hadisin bir parçasını bile duymadık, şayet böyle bir rivâyet varsa bu, bizim üzerimize uydurulmuş bir iftiradır. Dedi ki: “Sen Yahya b. Maîn misin?” Dedi ki: “Evet”. Dedi ki: “Yahya'nın bir ahmak olduğunu duydum ama onu tahkik etmeye zaman yetmedi.” Yahya: “Benim ahmak olduğumu nereden biliyorsun?” dedi ki: “Sanki bu dünyada siz ikinizden başka Ahmed ve Yahya yok”. Ben, Yahya b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel'den on yedi hadis yazdım dedi. Bunun üzerine Ahmed b. Hanbel ayağa kalktı yüzünü dönerek şöyle dedi: “Ona izin ver, kalksın.” O da, Ahmed ve Yahya ile alay eder gibi kalktı.²⁰⁰⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Mecrûhîn*, *Lisânü'l-Mîzân*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tahzîrü'l-havâş*, *el-Kuşşâş* ve *l-müzekkirûn* olarak zikretmiştir.²⁰⁰⁵

Ancak zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde rivâyeti tespit edemedik.

2.605. “Her Kim Kardeşine Abdest Alması İçin İbriği Tutarsa Sanki Ona At Sunmuş Gibi Olur.”

Kâvukcî: “Zeylü'l-Le'âli'l-maşnû'a'daki gibi bu da uydurma bir rivâyettir değerlendirmesinde bulunmuştur.”²⁰⁰⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Ehâdîsü'l-kuşşâş*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Zeylü'l-Le'âli'l-maşnû'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *Tahzîrü'l-müslimîn*, *Esne'l-me'âlîb* olarak zikretmiştir.²⁰⁰⁷

²⁰⁰³ Câsım el-Fuheyd Dûserî, *Ravdü'l-Bisâm* (Lübnan: Dârü'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1987), 177.

²⁰⁰⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 194.

²⁰⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 194.

²⁰⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 195.

²⁰⁰⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 195.

İbn Teymiyye rivâyetin uydurma olduğunu söylemiştir. Suyûtî'nin de Kâvukcî ile aynı görüşte olduğunu söyleyebiliriz.²⁰⁰⁸ Abdurrahman el-Hût da uydurma bir rivâyet olduğuna hükmetmiştir.²⁰⁰⁹

2.606. “Kim Hocasına Dua Etmeden Bakara Suresini Okursa Zulmetmiş Olur.”

Kâvukcî Sehavî'nin: “*Bilinen sağlam bir aslı/dayanağı yoktur.*” şeklindeki değerlendirmesini bildirmiştir.²⁰¹⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ĥafâ, el-Maşnû', el-Esrârü'l merfû'a, Esne'l-meâlib, en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiştir. O, *Tahzîru'l-müslimîn'de*: “*Her kim Bakara ve Âli İmran okursa...*” lafzıyla rivâyet edildiğini söylemiştir.²⁰¹¹

Rivâyeti, zikredilen kaynaklarda yahut başka bir eserde tespit edemedik.

2.607. “Kim Şu Sureyi Okursa Şu Sevabı Alır.”

Kâvukcî rivâyet hakkında: “Tıpkı Sa'lebî'nin tefsirinde aktarmış ve Vâhidî her surenin başında Zemahşerî de surelerin sonunda zikretmiştir. Beydâvî ve müftü Ebû Suûd da onlar gibi bu rivâyeti nakletmişlerdir. Bunların tümü hadis âlimlerinin uyardığı gibi uydurmadır, onlar müfessirlerden bunları rivâyet edenleri kınanmışlardır, Hatîb de bu hususta uyarıda bulunmuştur. Beydâvî'nin Zemahşerî'ye, o ikisinin de İbn Âdil'e, onun da Hz. Peygamber'e dayandırarak rivâyet ettiği hadis ise: “*Her kim Âli İmran suresini okursa her ayet için ona cehennem köprüsünden eman verilir.*” şeklinde nakledilmiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁰¹²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü'l merfû'a*, İbn Teymiyye'nin Tefsir Mukaddimesi, *ed-Düreru'l-Müntekât mine'l-Kelimâti'l-Mulgât, Tedrîbü'r-râvî, el-Maşnû', Keşfü'l-ĥafâ, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretmiştir.²⁰¹³

İlgili rivâyeti, zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edemedik.

2.608. “Her Kim Âli İmrân Sûresini Okursa Her Ayet İçin Ona Cehennem Köprüsünden Eman (Kurtuluş) Verilir.”

Kâvukcî'nin değerlendirmesi: “*O, Ubey b. Kâb'ın surelerin fazileti ile ilgili uydurmalarındandır. Bu yüzden bu yüzden rivâyete karşı insanlar uyarılmalı ve ondan sakındırılmalıdır.*” şeklindedir.²⁰¹⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü'l merfû'a*, İbn Teymiyye'nin Tefsir Mukaddimesi, *ed-Düreru'l Multekata, Tedrîbü'r Râvî, el-Maşnû', Keşfü'l-ĥafâ, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretmiştir.²⁰¹⁵

²⁰⁰⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 270.

²⁰⁰⁹ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 280.

²⁰¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 195.

²⁰¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 195.

²⁰¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 195.

²⁰¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 195.

²⁰¹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 196.

²⁰¹⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 195.

Zemahşerî, bu rivâyeti İbnu'l Cevzî'nin *el-Mevzû'ât*'ında İmam Ebubekir b. Ebi Dâvud es-Sicistânî (öl. 316/929)- Muhammed b. Âsım- Şebâbe b. Sevâr- Mahled b. Abdulvahid- Ali b. Zeyd b. Cüd'an- Atâ b. Ebi Meymûne- Zer b. Hubeyş- Ubey b. Ka'b- Hz. Peygamber senediyle naklettiğini söylemiştir. İbn Merdeveyh de *Tefsîr*'inde Süleyman b. Ahmed et-Taberânî- Bişr b. Musa- Muhammed b. İmrân b. Ebi Leylâ- babası- Mahled b. Abdulvâhid- Haccac b. Abdullah- Ebu Halil- Ali b. Zeyd- Atâ b. Ebî Meymûne- Zer' b. Hubeyş- Ka'b- Hz. Peygamber senediyle nakletmiştir. Vâhidî (öl. 468/1076) de bu rivâyeti tefsirinde Ebû Umâme'den merfû' olarak rivâyet etmiştir.²⁰¹⁶

el-Fethu's-semâvî'de de rivâyet, İbnu'l Cevzî'nin *el-Mevzû'ât*'ından İbn Ka'b'ın hadisi olarak nakledildiğini tespit ettik.²⁰¹⁷

2.609. “Meryem Sûresini Okuyana On Hasenât Verilir. Bunun Adedi Zekeriya'yı Tasdik Edenler Kadardır. Zekeriya ve Yahyâ'yı Yalanlayanlar Kadar ve Meryem, İsâ, İbrahim, Musâ, Hârun, İshâk, Yâkub, İsmâil ve İdrîs'i ve Allah'ın Oğlu Olduğunu Söyleyenler Kadar ve Allah'ın Oğlu Olmadığını Söyleyenler Kadar Sevap Kazanır.”

Kâvukcî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: “Konuyu uzatmak korkusuyla bu ifâdeyi eklemekten korktum, onu uyduran da uydurmuş olduğunu itiraf etmiş ve demiştir ki: “İnsanların Kuran'dan başka bir şeyle meşgul olmamasına niyet ederek bunu söyledim ve bu Hz. Peygamber adına yalan söylemek değildir, bilakis bunu onun için yaptım. Ve zavallı adam, söylemediği şeyi ona söylediği, sonra kendisine yalan söylendiği ve ona yalan söyleyeni bırakın yaşadığı, dürüst ve seçilmiş kişinin hadisine göre ateşi hak ettiğini bilmiyordu.” şeklindedir.²⁰¹⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü'l merfû'a*, İbn Teymiyye'nin *Tefsir Mukaddimesi*, *ed-Dureru'l Multekata*, *Tedrîbu'r Râvî*, *el-Maşnû'*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretmiştir.²⁰¹⁹

Rivâyet hakkında Zeylaî'ye ait tespit edebildiğimiz değerlendirme: “Bu rivâyeti Sa'lebî, Selâm b. Selîm el-Medâini'nin hadisi olarak şu senedle nakletmiştir: Hârun b. Kesir- Zeyd b. Eslem-babası- Ebû Umâme- Ubey' b. Kâ'b- Rasulullah. İbn Merdeveyh tefsirinde rivâyeti iki senediyle birlikte Sa'lebî'den rivâyet etmiştir. Vâhidî de “*Vasît*” inde senedinde Yunus'un yer aldığı rivâyeti zikretmiştir.” şeklindedir.²⁰²⁰

2.610. “Fecr Sûresini, İnşirâh ve Fil Sûresiyle Birlikte Okuyan Kimse Yanıp Kül Olmaz.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin rivâyetin sağlam bir senedinin olmadığını bildirdiği değerlendirmesini zikretmiştir.²⁰²¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak

²⁰¹⁶ Zeylaî, *el-İs'âf bi-ehâdîsi'l-Keşşâf*, ts., 267.

²⁰¹⁷ Zeynüddîn Muhammed Abdür-raûf b. Tâcil'ârifin b. Nüriddîn Ali Münâvî, *el-Fethu's-semâvî* (Riyad: Dârü'l-âsime, ts.), 452.

²⁰¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 196.

²⁰¹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 196.

²⁰²⁰ Zeylaî, *el-İs'âf bi-ehâdîsi'l-Keşşâf*, ts., 342.

²⁰²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 196.

zikretmiş ancak rivâyetin sened ve metniyle ilgili bir değerlendirme yapmamıştır.²⁰²²

Keşfü'l-hafâ'da Aclûnî'nin "Rivâyetin herhangi sağlam bir dayanağı bulunmamaktadır. Sünnetinde ya da farzında okuması eşittir, çünkü onları okumayı terk etmenin hükmü diğer insanlara anlatılsa sünnete muhalefet edilmiş olur." şeklindeki değerlendirmesi tespit edilmiştir.²⁰²³

Nâsırüddin el-Elbânî de rivâyetin herhangi bir aslı/ dayanağının bulunmadığını ifade etmiş, sünnette ya da farzda kıraati terk etmenin eşit derecede günah olduğuna hükmetmiştir.²⁰²⁴

2.611. "Abdestin Ardından Kadir Sûresi Okumak."

Kâvuvcî Kadir suresini okumayı fukahâdan Ebû'l Leys es-Semerkindî gibi âlimlerin zikrettiğini bildirmiştir.²⁰²⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Ğammêz* ve *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş, eserin matbusunda sünneti kaçırarak şeklinde geçtiğinin ve bu ifadenin de basılı kaynaklardan tespit edilerek doğrulandığını Semerkandî'nin de, aşırı zayıf ve uydurma hadislerden pek çoğunu kitabına eklediğini bildirmiştir.²⁰²⁶

Sehâvî'nin *el-Makâşidü'l-Hasene*'de rivâyetin herhangi bir aslı/ dayanağı bulunmadığına ve Hanefiler'den İmam Ebû Leys'in başkalarından etkilendiği anlaşılan durumlardan bahsederek sünneti gözardı ettiğine hükmettiği bir değerlendirme tespit edilmiştir.²⁰²⁷

2.612. "Kim Bize Bilerek Kastederse Onun Hakkı Bize Geçer."

Kâvuvcî, Sehâvî'nin: "Böyle bir rivâyete rastlamadım" değerlendirmesini zikretmiştir.²⁰²⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *el-Keşfu'l İlâhî*, *Esne'l-meâtlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *el-Ğammêz ale'l Lemmâz*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiştir.²⁰²⁹

Sehâvî *el-Makâşidü'l-Hasene*'de, böyle bir lafza rastlamadığını ama bu manaya gelen bir hadisin bulunduğunu söylemiştir: "Soru soranın kısırla bile gelse hakkı vardır." Aliyyu'l Kârî rivâyetin manasını "Cömert bir kavme uğrarsanız siz de ona ikramda bulunun." olarak açıklamıştır. Hiç şüphe yok ki, her mümin Allah'a karşı cömerttir, Yüce Allah'ın şu sözünden de anlaşıldığı gibi: "Allah katında en şerefli olanınız, takvası en yüksek olanınızdır." (Hucurat 13)²⁰³⁰

²⁰²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 196.

²⁰²³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 270.

²⁰²⁴ Elbânî, *Silsiletü'l-eĥâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 166.

²⁰²⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 197.

²⁰²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 197.

²⁰²⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 664.

²⁰²⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 197.

²⁰²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 197.

²⁰³⁰ Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merziyye*, ts., 655.

2.613. “Kim Tırnaklarını Sıra ile Kesmezse Gözlerinde Ağrı Görmez.”

Kâvukcî, Sehâvî'nin rivâyet hakkındaki şu görüşünü aktarmıştır: “Onu bir yerde bulamadım.”²⁰³¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *el-Menârü'l-münîf*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikretmiştir.²⁰³²

Sehâvî, başta İbn Kudâme'nin *el-Muḡnî*'sinde olmak üzere ümmetin diğer imamları bu rivâyeti hiçbir yerde bulamadığını ancak Hâfız eş-Şeref el-Dimyâtî bazı hocalarından bu konuda etkilendiğini ve İmam Ahmed'in de bunun müstehap olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.²⁰³³

2.614. “Kim Ramazan Ayının Son Cuma Günü Farz Namazlardan Birini Kılarsa, Ömrü Boyunca Yetmiş Yaşına Kadar Kılmadığı Namazlar İçin Kefaret Olur.”

Kâvukcî rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Ümmetin icmâ'sıyla bâtıldır. Ali el-Kârî: “Nihâye” yazarının nakline itibâr edilmez, Hidâye'nin şârihlerinin sözlerine de itibar edilmez çünkü onlar muhaddis değildir. Çünkü hiçbir hadisi muhaddislere isnâd etmemişlerdir.”²⁰³⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'* *Keşfü'l-ḥafâ*, *Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiştir.²⁰³⁵

Aliyyu'l Kârî: “Kesinlikle batıldır çünkü o, icmaya aykırıdır. Herhangi bir ibadet yıllarca terk edilen, kazaya bırakılan bir ibadetin yerine geçmez.”²⁰³⁶ değerlendirmesinde bulunmuştur.

2.615. “Her Kim Allah'tan Ümidini Keserse, Allah da Kıyamet Günü Ondan Yardımını Keser ve Onu Cennete Sokmaz.”

Kâvukcî: “Bu söz, Ahmed b. Hanbel'e nispet edilmiştir, o da bu rivâyeti Ebu Hureyre'den merfû' olarak nakletmiştir. Sehâvî ise “Ahmed tarafından uydurulmuştur” değerlendirmesinde bulunmuştur.” değerlendirmesini zikretmiştir.²⁰³⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Ğammêz*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiştir.²⁰³⁸

Ulaştığımız kaynaklarda yer alan bilgilere göre, Ahmed b. Hanbel bu hadisi Ebu Zinad- A'rec- Ebu Hureyre'den merfû' bir rivâyet zinciriyle nakletmiştir. Ve bu hadis Ahmed b. Hanbel'e göre uydurulmuş bir sözdür.²⁰³⁹

²⁰³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 197.

²⁰³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 197.

²⁰³³ Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, 1985, 664.

²⁰³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 197.

²⁰³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 197.

²⁰³⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 272.

²⁰³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 198.

²⁰³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 198.

²⁰³⁹ Sehâvî, *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, 1985, 665.

Rivâyet, Demîrî'ye nispet edilmiş ve Ahmed b. Hanbel'e atfedilmiştir. Ahmed'e atfedilen rivâyetler konusunda çeşitli ihtilaflar bulunmaktadır.²⁰⁴⁰

2.616. “Kim Duha Namazını Ara Sıra Terk Ederse Kör Olur.”

Kâvukcî, Zeynüddin el-İrâkî'nin: “Muhakkak o, halkın arasında yaygındır, hakikatte onların dediklerinin aslı yoktur. Bununla birlikte, bu rivâyet şeytanın onların arasında onları hayırdan mahrum bırakmak için yaydığı bir şeydir.” değerlendirmesini bildirmiştir.²⁰⁴¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maşnû'*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak bildirmiştir. *Esne'l-meṭâlib*'de şu lafızla yer aldığını haber vermiştir: “Duha namazını bırakan kimseye bir musibet uğrar.” yer alır.²⁰⁴²

Rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut başak bir eserde tespit edilememiştir.

2.617. “Kim Allah Lafzındaki “He” Harfini Görmeden “Bismillehirrahmenirrahîm” Yazarsa Allah Ona, Ancak Biner Biner Sevap Yazar ve Ondan Biner Biner Günah Siler ve Onu Biner Derece Yükseltir.”

Kâvukcî'nin değerlendirmesi: “Uydurmadır. İbn Kayyim *el-Cevzîyye onun hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Onu, Abbas b. Ed-Dahhâk el-Belhî rivayet etmiştir ki o, en şerli yalancılardandır; o da Abdullah b. Amr b. Er-Rammêh'den rivayet etmiştir ki o da, meçhul tanınmayan biridir; o da Ebû Muâviye'den o da A'meş'den, o Ebû Sâlih'den, o, Ebû Hureyre'den merfû olarak nakletmiştir.” şeklindedir.*

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: İbn Hibbân, onu *el-Mecrûhîn*'de rivâyet etmiştir, rivâyetin diğer kaynakları ise *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-ş-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Mizân*, *el-Menârü'l-münîf*, *Lisânu'l Mizân*, *Mârifetu't Tezkîradır.. Eserin matbusundaki ifâde: “lem yekum” (ıkame etmedi) şeklindedir el-Esrârü'l merfû'a'da “yeummu” (yaygındır) diğer kaynaklarda da “yuavviru” (tek gözlü) olarak geçer: bu şekilde yer alan kaynak ise *el-Menârü'l-münîf*'dir. Matbu eserlerde “Amr b. Dahhâk” ismi yer alır ve bu hatadır.” şeklindedir.²⁰⁴³*

Şevkânî, *Bidâyetü'l-mübtedî*'de rivâyetin uydurma olduğu Abbas b. Dahhâk el-Belhî'nin de -yani senedde deccâl olduğu bildirilen kişinin- bir sahtekâr olduğunun bildirildiğini haber vermiştir.²⁰⁴⁴

2.618. “Sırrımı Saklayan İşlerinin Hâkimidir.”

Kâvukcî hadis olmadığına hükmetmiştir.²⁰⁴⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-*

²⁰⁴⁰ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 282.

²⁰⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 198.

²⁰⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 198.

²⁰⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 198.

²⁰⁴⁴ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 277.

²⁰⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 198.

Maşnû’, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Esne’l-meâtlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetu’l Behce* olarak zikretmiştir.²⁰⁴⁶

Sehâvî, rivâyetin merfû’ bir tarîkinin bulunmadığını ancak, Şâfi’nin *Menâkıbü’l-İmâm eş-Şâfi’i’inde* ve Beyhakî’de Muhammed b. Abdullah b. Abdülhakem’den şu rivâyetin yer aldığını bildirmiştir: “Şâfi’yi şunu söylerken işittim: “kim sırrını gizlerse hayır, onun elindedir”, Şâfi bunu rivâyet ettikten sonra: “Bu, bize Amr b. As’dan şu şekilde nakledildi: “Ben kimseye bir sır ifşa etmedim ama o ifşa etti ve ben onu suçladım çünkü ben ondan daha dar kalpliydim. Onda: ihtiyaçlarınızı gizli olarak gidermek için yardım isteyin ifadesi bulunmaktadır.”²⁰⁴⁷

Şevkânî’nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: “Merfû’ bir tarîki bulunmamaktadır ve o ancak Şâfi’ye ait bir sözdür.” şeklindedir.²⁰⁴⁸ Abdurrahman el-Hût’un da rivâyetin uydurma olduğuna hükmettiğini tespit ettik.²⁰⁴⁹

2.619. “Gece Namazını Çoğaltanın Gündüzleri Yüzü Güzelleşir.”

Kâvukcî, Sehâvî’nin: “Hiçbir kasıt olmaksızın uydurulmuştur, bu sözün Şerîk’in sözlerinden olduğuna ittifak etmişlerdir, onun hadislerin içerisine eklemeler yaptığına dair sözü tespit edilmiştir.” şeklindeki değerlendirmesini nakletmiştir.²⁰⁵⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Maşnû*’, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *el-Mevzuât*, *el-Mîzân*, İmam İrâkî’nin *en-Nüket’i*, *Tedribü’r Râvî*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *Ma’rifetu’t Tezkire*; *el-Ğammêz ale’l Lemmâz*, *et-Tenkîit* ve *l-ifâde*, *en-Nuhbetu’l Behce*, *eđ-Du’afâ’ü’l-kebîr*, *el-Kâmil*, *Târîhu Bağdâd*, *Kitâbü’l-Mecrûhîn* olarak zikretmiş, rivâyetle ilgili hükme İbn Mace’nin *Sünen’i* için yazılan tahricta yer verildiğini bildirmiştir.²⁰⁵¹

İlgili rivâyeti, zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında bir başka eserde tespit edemedik

2.620. “Kim Bir Ölüyü Kefenlerse Kefenine Değen Her Kıl İçin On Sevap Vardır.”

Kâvukcî, İbn Kayyîmi’l Cevziyye’nin: “Ebû Alâ’nın Nâfi’den, onun İbn Ömer’den merfû’ olan rivâyeti de uydurmadır ve Ebû Alâ’nın da, Nâfi’den naklettikleri onun hadisi olmamasına rağmen ondan rivâyet edilmiştir yani uydurmadır ve o delil değeri taşımamaktadır.” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır.²⁰⁵²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Kitâbü’l-Mecrûhîn*, *Lisânu’l Mîzân*, *Keşfü’l-hafâ*, *Mîzânü’l-i’tidâl*, *Ma’rifetu tezkire*, *el-Esrârü’l merfû’a*,

²⁰⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 198.

²⁰⁴⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü’l-Hasene*, 1985, 665.

²⁰⁴⁸ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 260.

²⁰⁴⁹ el-Hût, *Esne’l-meâtlib*, 1997, 283.

²⁰⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 199.

²⁰⁵¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 199.

²⁰⁵² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 199.

Esne'l-meṭâlib, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. *Tahzîru'l-müslimîn* 'deki lafzın da: “Her bir kılı için sevap vardır” şeklinde olduğunu eserinin matbûsunda ise bu rivâyetin: “Onun hadisi hiçbir şey ifade etmez” şeklinde değerlendirildiğini ve bunun *el-Menârü'l-münîf*'den teyit edildiğini bildirmiştir.²⁰⁵³

Abdurrahman el-Hût'un: “*Câbir b. Abdullah'dan nakledilen uydurma bir rivâyettir*” şeklindeki değerlendirmesini tespit ettik.²⁰⁵⁴

2.621. “Kim Sarı Ayakkabı Giyerse Endişesi Azalır.”

İbn Abbas'dan merfû' olarak şu lafızla rivâyet edilmiştir: “O, onu giydiği müddetçe mesûddur.” İbn Ebî Hâtim'in babasından aktardığına göre o yalan bir uydurmadır.²⁰⁵⁵

Zemerlî onu, Ukaylî'nin *ed-Du'afâ*'da rivâyet ettiğini, yer aldığı diğer kaynakların ise şunlar olduğunu zikretmiştir: *İlelü'l-hadîş*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Mîzân*, *en-Nuhbetü'l Behce*, *Esne'l-meṭâlib* ve *Tahzîru'l-müslimîn*'de “sarı bir ayakkabı” lafzıyla nakledildiğini bildirmiştir.²⁰⁵⁶

Rivâyet hakkında tespit ettiğimiz Zeylâi'ye ait değerlendirme şu şekildedir: “Ali'den (r.a.) rivâyet edilmiştir ki: “Kim sarı ayakkabı giyerse, endişesi azalır.” Rivâyetin Ali'den nakledilmiş olması gariptir, ben onun sadece İbn Abbâs'dan naklini buldum onu da Taberânî *Mu'cemü'l-kebir*'inde şu senedle rivâyet etmiştir: “Musa b. Hârûn- Sehl b. Sâlih- Azrâ- İbn Cureyc- Atâ- İbn Abbas: “Sarı sandalet giyen kişi, giydiği sürece mutludur.”

Ukaylî de bu rivâyeti *ed-Du'afâ*'ü'l-kebir'de, Hasan b. Ali el-Munîrî- Fadl b. Er-Rebî- İbn Cureyc senediyle ziyadesiyle birlikte nakletmiştir: “Sonra, görenleri memnun eden parlak sarı bir renk oldu.” Hasan-ı Basrî, bu rivâyetin bilinmediğini söylemiş ve Fadl b. Rebî'nin hayatı bölümünde onu nakletmiş ve şöyle demiştir: “Rivâyetin, kendisini sahih kılacak izlenilebilir senede sahip bir mütabisi yoktur.” İbn Ebî Hâtim'in *ilel*'indeki değerlendirmesi şu şekildedir: “Babama, Sehl b. Osman el-Askerî'nin İbnü'l Azrâ'dan rivâyet ettiği hadisi sorduğumda “bu hadis yalan ve uydurmadır” dedi. Bu rivâyeti Hatîb el-Bağdâdî *Câmi*'inde Sehl b. Osman'dan sened ve metniyle birlikte nakletmiştir.²⁰⁵⁷

Rivâyeti, Ukaylî, Taberânî ve Hatîb İbn Abbâs'dan mevkûf olarak nakletmişlerdir. Ancak buradaki rivâyetlerde şu ifade yer alır: “Onu giydiği sürece mutludur.” Endişesi azalır ifadesi yerine “endişelenir” de.²⁰⁵⁸ Zemahşerî bu rivâyeti Ali'ye atfetmiştir.²⁰⁵⁹ İbn Hacer de “*Mevkûftur, rivâyeti tespit edemedim.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁰⁶⁰

²⁰⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 199.

²⁰⁵⁴ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 285.

²⁰⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 199.

²⁰⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 200.

²⁰⁵⁷ Zeylâi, *el-İs'âf bi-ehâdîsi'l-Keşşâf*, ts., 65.

²⁰⁵⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 668.

²⁰⁵⁹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 285.

²⁰⁶⁰ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 151.

2.622. “Satranç Oynayan Lanetlenmiştir.”

Kâvukcî, Nevevî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini aktarmıştır: “*Bu, sahîh değil daha ziyade bir yalandır, uydurmadır ve bu konuyla ilgili sahîh hiçbir rivâyet tespit edilememiştir. İbn Kayyım el Cevziyye: “Satranç oynamanın helal ve haramlığı ile ilgili hadisler vardır, Câmiu’s Sağîr’de yer alan Habbe b. Müslim’in mürsel rivâyeti şu şekildedir: “Satranç oynayanlar lanetlenmiştir; onları seyredenler de domuz eti yiyen kimse gibidir.”*”²⁰⁶¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l merfû'a, el-Maşnû', ed-Dürerü'l-müntezire, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, el-Ğammêz ale'l Lemmâz, Esne'l-meğâlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²⁰⁶²

Nevevî rivâyetin sahîh olmadığını söylemiştir, gerçekten de, bu bâbtan merfû' sağlam bir hadis bulunmamaktadır.²⁰⁶³ Aliyyu'l Kârî: “*Satranç oynayan ve onu izleyen, domuz eti yiyen gibidir.*” rivâyetini nakletmiştir. O rivâyet Suyûtî'nin *Câmiu’s Sağîr*'inde mürsel şekilde nakledilmiştir. Bu şekilde nakledilmesinin amacı rivâyetin senedindeki zayıflığının satrancın yerildiği rivâyetlerle kuvvetlendirilmesidir.²⁰⁶⁴ *Esne'l-meğâlib*'de Nevevî'nin bu rivâyete yalan dediği bildirilmiştir.²⁰⁶⁵

2.623. “Satranç Oynayanlar Lanetlenmiştir. Onları Seyredenler de Domuz Eti Yiyen Kimse Gibidir.”

Kâvukcî: “*Mürsel de cumhur ulemaya göre delildir, bu işin amacı da Ali el-Kârî'nin dediği gibidir: “Muhakkak onun senedi zayıftır ve satranç oynamanın günahıyla ilgili rivâyetlerle güçlendirilmiştir. Allah en iyi bilendir.”*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁰⁶⁶

Zemerlî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: “*Feyzü'l-kadîr’de Münâvî:”Suyûtî, onu Ebû Musa ve İbn Hazm’ın Habbe b. Müslim’den mürsel rivâyetlerine atfetmiştir. Zehebî onun münker bir haber olduğuna hükmetmiştir. Ben de (Fevvâz Ahmed) dedim ki: senediyle beraberdir münkerdir ve ondaki Habbe b. Müslim meçhuldür. Dedim ki: Suyûtî, Câmiu’s Sağîr’de mevzu hadisleri esere koymama sözünü yerine getirememiş ve bazı uydurmaları çoktan nakletti. Aynı şekilde hadis âlimlerinin çoğuna göre nakledilen mürsel hadis bir delil değildir. Bununla ilgili hükmü “Esbâbu Reddî'l Hadis” isimli risalemde açıkladım. Deylemî, onu ve ona benzer Enes’den merfû' bir hadisi Firdevs’de bizim tahkikimizle birlikte rivâyet etmiştir. Onun senedinde Musâ et-Tavîl yer alır ki onun için İbn Hibban ve diğerleri: “uydurmalar rivâyet ederdi” değerlendirmesinde bulunmuştur. *el-Mecrûhîn, el-Mîzân, Tenzihü's-şerî'a*'da yer alan rivâyetler de tıpkı bunun gibi uydurmadır. Zayıflığının şiddeti nedeniyle mürsel rivâyetin şâhidi de onu sahîh kılmamıştır. O halde satranç oynamanın haram olduğu hadisi sahîh değildir. Allah en iyi bilendir.”* şeklindedir.²⁰⁶⁷

²⁰⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 200.

²⁰⁶² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 200.

²⁰⁶³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 669.

²⁰⁶⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 276.

²⁰⁶⁵ el-Hût, *Esne'l-meğâlib*, 1997, 286.

²⁰⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 200.

²⁰⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 200.

Rivâyetin herhangi bir kaynaktaki aslına ulaşamadık.

2.624. “Kim, Kardeşine Bir Lokma Şeker Verirse Allah Onu Bulduğu Acı Durumdan Kurtarır.”

Onu İbn Kayyım *el-Mevzuât'ta* nakletmiştir.²⁰⁶⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Târîh*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiştir.²⁰⁶⁹

Rivâyetin yalnızca incelediğimiz bu eserdeki nakli ve değerlendirmesi tespit edilmiştir. Zemerlî'nin zikrettiği eserlerde bu rivâyete ulaşamadık.

2.625. “Öğleden Önceki Dört (Rekâta) Devam Etmeyen Kimse Şefaate Nâil Olamaz.”

İbn Hacer'e bu rivâyet sorulduğunda: “Gerçek o ki, bir aslı/sağlam bir dayanağı yoktur.” cevabını vermiştir.²⁰⁷⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maşnû'*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tenzihü's-şerî'a* olarak zikretmiştir.²⁰⁷¹

Aclûnî'nin tespit ettiğimiz değerlendirmesi: “Suyûfî rivâyeti, *el-Mevzuât*'ın sonunda Hâfız İbn Hacer'den nakletmiştir. O, İbn Hacer'e rivâyet hakkında sorduğunda onun “Sağlam bir dayanağı yoktur.” cevabını verdiğini bildirmiştir.²⁰⁷² Bu değerlendirme de Kâvucî'nin naklettiği değerlendirmedir.

2.626. “Allah'dan Korkmayandan Korkulur.”

Kâvucî: “Sağlam bir dayanağı yoktur, manası doğrudur.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁰⁷³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Ğamméz*, *el-Maşnû'*, *el-Keşfü'l İlâhî*, *en-Nevêfihu'l Itra*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.²⁰⁷⁴

İlgili rivâyetin yalnızca Kâvucî'nin eserindeki rivâyet ve değerlendirmesini tespit edebildik.

2.627. “Kurt Olmayı Kurtlar Yer.”

Kâvucî rivâyet hakkında *Muhtasaru'l-Makâsıd*'da yer alan değerlendirmeyi bildirmiştir: “Onu, *Taberânî*, *Enes*'den merfû' olarak rivâyet etmiştir ve o hadis değildir.”²⁰⁷⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Mecma'u'z-zevâ'id*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-*

²⁰⁶⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁶⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁷⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁷¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁷² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 277.

²⁰⁷³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁷⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁷⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn olarak zikretmiştir.²⁰⁷⁶

İrâkî, *Mecma'u'z-zevâ'id*'de Taberânî'nin *Evsat*'ındaki Enes'den merfû' rivâyete atıfta bulunmuş ve “*Onda tanımadığım kimseler var. Ziyâd el-Fihri de güvenilirliği hakkında ihtilaf edilen birisidir.*” değerlendirmesini yapmıştır.²⁰⁷⁷

Taberânî'nin *el-Mu'cemü'l-evsaf*'daki rivâyeti, Ahmed b. Ali el-Ebâr'ın Enes'den merfû' şekilde naklettiği şu hadistir: “*İnsanların kurt olduğu zamanlar da gelir o zaman da kurt olmayan kurt olanı yer.*”²⁰⁷⁸

Taberânî'nin bu rivâyeti *el-Bedrü'l-münîr*'de, Enes'in sözü olarak naklettiğini bildiren bir değerlendirme de tespit edilmiştir.²⁰⁷⁹

2.628. “İyilikle İslah Olmayan Şerle İslah Olunur.”

Kâvucî onun hadis olmadığına hükmetmiştir.²⁰⁸⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Esrârü'l merfû'a, el-Maşnû', el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.²⁰⁸¹

Sehâvî rivâyetin, seleften bazılarına ait bir söz olduğunu, bunun manasında, daha önce Salih bin Cinnah'dan nakledilen şu rivâyetin yer aldığını zikretmiştir: “*Kim fasıklık ederse, o adama nasihat edersen, o da kabul etmezse, onu aldatarak Allah'a yaklaştır.*”²⁰⁸² Aclûnî rivâyetin hadis olmadığına hükmetmiştir.²⁰⁸³ Şevkânî, Sehâvî'nin: “*O, seleften bazılarının sözlerindedir*” değerlendirmesini aktarmıştır.²⁰⁸⁴ İfrîkî bu hadisi rivâyette tek başına kalmıştır ve o zayıf bir hadistir. Bu kaynaktan daha eski kaynaklarda ise rivâyete hasen hükmü verilmiştir.²⁰⁸⁵

2.629. “Malı Olmayan Kimse Yahûdî ve Hıristiyanları Lanetleyerek Tasaddukta Bulunsun.”

Kâvucî: “*Uydurmadır, çünkü lanet İbn Kayyim'in zikrettiği üzere sadakanın yerini tutmaz.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁰⁸⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzihü'ş-şerî'a, Târîhu Bağdâd, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, el-Esrârü'l merfû'a, el-Menârü'l-münîf, el-Maşnû', Keşfü'l-ḥafâ, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş, *Mizânü'l-i tidâl*'de Zehebî'nin: “*Bu yalandır.*” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır.²⁰⁸⁷

²⁰⁷⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁷⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁷⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 670.

²⁰⁷⁹ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 288.

²⁰⁸⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁸¹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 201.

²⁰⁸² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 670.

²⁰⁸³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 278.

²⁰⁸⁴ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 137.

²⁰⁸⁵ Vâilî, *Nüzheti'l-Elbâb*, 1768.

²⁰⁸⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

²⁰⁸⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edemedik.

2.630. “Kimin İlmî Kendisine Fayda Vermezse, Cahilliği Ona Zarar Verir.”

Kâvucî rivâyet hakkında Ali el-Kârî'nin: “*Onu bilmiyorum.*” değerlendirmesini zikretmiştir.²⁰⁸⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü'l merfû'a* ve *Keşfü'l-hafâ* olarak zikretmiş rivâyet hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.²⁰⁸⁹

Aclûnî, Aliyyu'l Kârî'nin bu rivâyeti bilmediğini zikrettiği değerlendirmesini nakletmiştir.²⁰⁹⁰ Şeybânî'ye ait değerlendirme ise “*Onu bilmiyorum, hadis olmasa da manası doğrudur, cehalet zararlıdır.*” şeklinde nakledilmiştir.²⁰⁹¹ Bu rivâyeti Ebû Nuaym *Hilyetü'l-evliyâ*'sında Mekhûl'den hasen bir senedle şu lafızla nakletmiştir: “*Kuran, sana neyi yasaklıyorsa öğren, yasaklamadığı şeyleri okumana gerek yoktur.*”²⁰⁹²

2.631. “Cahil, Kendisine Nasihat Edene Düşmanlık Yapar.”

Kâvucî: “*Müsnedliği açısından hiçbir değeri olmayan bir nakildir seleften bazıları tarafından rivâyet edilmiştir.*” değerlendirmesini zikretmiştir.²⁰⁹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Maşnû'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meâtlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir, onun *el-Maşnû'*'den aktardığı değerlendirme Kâvucî'nin değerlendirmesiyle aynıdır.²⁰⁹⁴

el-Makâşidü'l-Hasene'den tespit ettiğimiz değerlendirme şu şekildedir: “*Onu kısaltmadım ancak el-Hatib, “Cami”sinde el-Halil İbn Ahmed'in yetkisine dayanarak Ebu Ubeyde Muammer ibn el-Muthanna'ya şöyle dediğini aktardı: “İlminden istifade edecek yanlış birine cevap verme ki senden faydalansın.*”²⁰⁹⁵

Aliyyu'l Kârî'nin tespit ettiğimiz değerlendirmesi: “*Bu, seleften bazılarının sözleridir ve bunlar için herhangi bir sened bulunmamaktadır.*” şeklindedir. Sehâvî'nin *el-Makâşidü'l-Hasene*'de bu rivâyeti “*Ben onu özetlemiyorum fakat Hatib'in Câmi'sinde Halil b. Ahmed'in Ebu Ubeyde'den bir nakli vardır: “Sizi sevene yanlışlıkla öğretmeyin, o, sizden istifade etsin; düşman da sizden çekinsin.*” şeklinde değerlendirdiğini tespit ettik.²⁰⁹⁶

Şevkânî de bu sözün merfû' bir karşılığı olmadığını, binaenaleyh seleften bazısına ait bir söz olduğunu bildirmiştir.²⁰⁹⁷

²⁰⁸⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

²⁰⁸⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

²⁰⁹⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 278.

²⁰⁹¹ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 288.

²⁰⁹² Muhammed Amr Abdullatîf, *Tebyüzü's-Sahîfe* (Kahire: Mektebü'l-İslâmîyye li ihyâi turâsi'l-İslâmî, ts.), 30.

²⁰⁹³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

²⁰⁹⁴ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

²⁰⁹⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 673.

²⁰⁹⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 282.

²⁰⁹⁷ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 290.

2.632. “Kimin Erkek Çocuğu Olur ve Onun Kulağına Teberruken Muhammed İsmi Okursa O ve Çocuğu Cennettir.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.²⁰⁹⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a* olarak zikretmiştir.²⁰⁹⁹

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut başka bir eserde tespit edemedik.

2.633. “Kim Konuşmasını Yumuşatırsa, Onu Sevmek Vacip Olur.”

Kâvukcî: “*Hatîb'in dediğine göre, Ali'nin (r.a.) sözüdür.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²¹⁰⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *Esne'l-meâtîlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.²¹⁰¹

Sehâvî, Hatîb'in bu rivâyeti *el-Mü'telif ve'l-muhtelif* de Hz.Ali'nin sözü olarak naklettiğini zikretmiştir.²¹⁰² Aclûnî de *Keşfü'l-hafâ* da aynı değerlendirmeyi yapmıştır.²¹⁰³ *Esne'l Metâlib*’de: “*Hatîb el-Bağdâdî onun Hz. Ali'ye ait bir söz olduğunu söylemiştir.*” şeklinde bir değerlendirmenin yer aldığını tespit ettik.²¹⁰⁴

2.634. “Kim Güzel Bir Kadınla Evlenmek İsterse Onun Mehrini Versin.”

Kâvukcî onun hadis olmadığına hükmetmiştir.²¹⁰⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *Esne'l-meâtîlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş ve *en-Nuhbetu'l Behce* 'nin matbûsunda “*yu'tî*” nin son harfinin “*ye*” olduğunu bildirmiştir.²¹⁰⁶

el-Makâşidü'l-Hasene’de rivâyetin sahih olduğu ve şu ayetin buna işaret ettiği bildirilmiştir: “*Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça «iyi»ye eremezsiniz...*”²¹⁰⁷

Necm ve Abdurrahman el-Hût bu rivâyetin atasözü olduğunu söylemişlerdir.²¹⁰⁸

²⁰⁹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

²⁰⁹⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

²¹⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

²¹⁰¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 202.

²¹⁰² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 675.

²¹⁰³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 285.

²¹⁰⁴ el-Hût, *Esne'l-meâtîlib*, 1997, 292.

²¹⁰⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹⁰⁷ Âli İmrân,92, Diyanet Vakfı Meali; bkz. kuranmeali.com.

²¹⁰⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 285.

2.635. “Kim Abdest Alırken Besmele Çekerse Onun İki Meleği Abdest Boyunca Ona Sevap Yazar.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî'nin: “*Senedinde hadis uydurmasıyla bilinen İbn Ulvên yer alır.*” şeklindeki değerlendirmesini bildirmiştir.²¹⁰⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Maşnû'*, *Mizânü'l-i'tidâl* olarak zikretmiş, *Mizânü'l-i'tidâl*'de Hüseyin b. Ulvên için: “*Çok yalan söyleyen*” değerlendirmesinin bulunduğunu aktarmıştır. Rivâyetin yer aldığı en iyi kaynakta: “*من سمى*” ifadesinin kullanıldığını da bildirmiştir.²¹¹⁰

İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında bir eserde tespit edilememiştir.

2.636. “Haccın Tamamlanması Develerin Kurban Edilmesiyledir.”

Kâvukcî rivâyetin bir hadis olmadığına hükmetmiştir.²¹¹¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²¹¹²

Bu rivâyet A'meş'e ait bir sözdür²¹¹³ ve Hanbelîler'den bir kimse, A'meş'e muhalif: “*Haccın tamamlanması onun sevabının hâsıl olması demek değildir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²¹¹⁴ Aliyyu'l Kârî şunu aktarmıştır:

“*Ebubekir Siddîk Veda Haccı sırasında Peygamber'in (s.a.v.) huzurunda devesine vurdu ve Hz. Peygamber onu kınamadı. Bu da rivâyetten kastedilenin haccı tamamlamak olduğunu göstermektedir.*”²¹¹⁵

2.637. “Uyumlu Olmak Arkadaşlığın Güzelliğindedir.”

Kâvukcî Arap atasözlerinden olduğunu söylemiştir.²¹¹⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. *el-Maşnû'*'da da: “*Hadis değildir.*” değerlendirmesinin yer aldığını bildirmektedir.²¹¹⁷

Abdurrahman el-Hût da rivâyet hakkında Kâvukcî ile aynı değerlendirmeyi yapmıştır.²¹¹⁸ Sehâvî rivâyeti açıklamış ancak, anlamı hakkında konuşmamıştır. Aliyyu'l Kârî onun, hadis olmadığını söylemiştir. Aclûnî de dillerde dolanan yaygın ifadenin “*Aynı şartları bulunduranlar başarılı olurlar*” olduğunu ve bunun hadis olmadığını bildirmiştir.²¹¹⁹

²¹⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹¹³ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 293.

²¹¹⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 676.

²¹¹⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 286.

²¹¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹¹⁸ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 293.

²¹¹⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 247.

2.638. “Kıyamet Alametlerinden Biri de İmâmet’ten Uzaklaşmaktır.”

Kâvukcî rivâyetin hadis olmadığına hükmetmiştir.²¹²⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *el-Maşnû'*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Esne'l-meṭâlib* olarak bildirmiş, *Tahzîru'l-müslimîn*’de şu lafızla yer aldığı: “Kıyamet alametlerinden biri de faizin imametinin önüne geçmesidir.” aktarmıştır. *el-Maşnû'*’yu tahkik eden Abdulfettah Ebû Ğudde’nin eserin satır aralarına yazdığı notlarındaki şu değerlendirmeyi nakletmiştir: “Onun anlamı, bir adamın insanlara namaz kıldırmak için öne geçirildiğinde cemaatten yüz çevirmesi ve aynı şekilde de cemaatin ondan yüz çevirmesidir.” Matbu eserde de hata edilere: “esenliğin alametlerindedir.” şeklinde zikredildiğini haber vermiştir.²¹²¹

Rivâyet, zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.639. “Âlimin İmtihanı Konuşmanın Kendisine Sükûtta Daha Sevimli Görünmesidir.”

Kâvukcî: “Hadisin uzun hali *İhyâ*’da zikredilmiştir. *Irâkî* dedi ki: “Onu, *İbnu'l Cevzî el-Mevzû'ât*’ında, *Ebû Nuaym* da kendi eserinde rivâyet etmiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²¹²²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maşnû'*, *el-İhyâ*, *el-Mevzû'ât*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şeri'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²¹²³

Gazalî bu rivayeti *İhyâ*’sında nakletmiştir. *Irâkî* de rivâyet hakkında Kâvukcî’yle aynı değerlendirmeyi yapmıştır.²¹²⁴ Rivâyet aynı ifadeyle *el-Muhtaşar*’da da nakledilmiştir.²¹²⁵

2.640. “Ancak, Kıyamet Günü Araf’ta Durmakla Affolunan Günahlar Vardır.”

Kâvukcî, *Irâkî*’nin, rivâyete bir dayanak bulamadığını ifade ettiği değerlendirmesini nakletmiştir.²¹²⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *İhyâ*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²¹²⁷

İlgili rivâyet, zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında bir eserde tespit edilememiştir.

²¹²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 203.

²¹²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 204.

²¹²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 204.

²¹²⁴ Abdurrahman el-Hût; *Esne'l Metâlib fî Ehâdîsi Muhtelifi'l Merâtib*;294.

²¹²⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 267.

²¹²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 204.

²¹²⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 204.

2.641. “Ölmeden Evvel Ölüünüz.”

Kāvukcî, İbn Hacer’in rivâyetin sabit olmadığını ifade ettiği değerlendirmesini aktarmıştır.²¹²⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maḳāşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Maşnû’*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Esne’l-meṭâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²¹²⁹

Sehâvî rivâyet için hocası İbn Hacer’in “*Muhakkak onun senedi sağlam değildir.*” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır.²¹³⁰

Aliyyu’l Kârî’ye ait tespit ettiğimiz değerlendirme şu şekilde: “*Rivâyetin sūfîlere ait bir sözdür manası ise, şehvetleri terk etmeyi seçerek gerçek ölümden önce bunun seçilmesi gerektiğidir.*”²¹³¹ İbn Hacer de rivâyetin mevzû’ olduğuna hükmetmiştir.²¹³²

2.642. “Ölüm Her Müslüman İçin Kefarettir.”

Kāvukcî: “*Onu, İbnu’l Cevzî el-Mevzû’ât ‘ında rivâyet etti ve hata etti.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²¹³³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Hilyetü’l-evliyâ’*, *Târîhu Bağdâd*, *Firdevsi’l-aḥbâr*, *Müsnedü’ş-Şihâb*, *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *ed-Dürerü’l-müntesire*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Lisânu’l Mîzân*, *el-Maḳāşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsîd*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Feyzü’l-kadîr*, *Tezkiratu’l Mevzû’ât’*, *Esne’l-meṭâlib* olarak zikretmiştir. Nasuriddin el-Elbânî’nin de onun uydurma olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.²¹³⁴

Hadisi, Ebû Nuaym *Hilyetü’l-evliyâ’*’da, Beyhakî *Şu’abü’l-îmân*’da, Hatîb *Târîhu Bağdâd*’da Enes’den nakletmiştir. İbnu’l Arabî (öl. 543/1148) *Sirâcü’l-mürîdîn*’de rivâyetin hasen sahih olduğuna hükmetmiş, İbnu’l Cevzî de rivâyetin tüm tarîklerini bir cüzde toplamıştır.²¹³⁵ Sehâvî *el-Maḳāşidü’l-ḥasene*’de, İbnu’l Arabî’nin rivâyete sahih hükmünü verdiğini bildirmiştir. Irâkî de rivâyetin tarîklerinin çok olması sebebiyle derecesinin hasen rütbesine ulaştığını söylemiştir. Saḡânî de İbnu’l Cevzî gibi rivâyeti eserine almış ve onun uydurma olduğunu bildirmiştir. İbnu’l Hacer: “*Bu usullerle rivâyete uydurma hükmü verilmez ve eğer bu rivâyet sahihse ölümün vakti de belirlidir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²¹³⁶ Rivâyet hakkında verilmiş üç farklı hüküm bulunmaktadır: “Ona, İbnu’l Cevzî uydurma, İbn Arabî sahih ve Irâkî ile İbn Hacer de hasen demiştir.”²¹³⁷

Rivâyetin Enes’den iki tarîkinin bulunduğu zikredilmiştir. Birincisinin senedi Ebubekir Muhammed b. Ahmed el-Mufîd- Ahmed b. Abdurrahman es-

²¹²⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 204.

²¹²⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 204.

²¹³⁰ Sehâvî, *el-Maḳāşidü’l-ḥasene*, 1985, 682.

²¹³¹ Aclûmî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 291.

²¹³² el-Hût, *Esne’l-meṭâlib*, 1997, 295.

²¹³³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 204.

²¹³⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 204.

²¹³⁵ Irâkî, *el-Muḡnî ‘an ḥamli’l-esfâr fi’l-esfâr fi tahrîci mâ fi’l-İhyâ’i mine’l-aḥbâr*, 2005, 1827.

²¹³⁶ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 268.

²¹³⁷ el-Hût, *Esne’l-meṭâlib*, 1997, 304.

Sakatî- Yezid b. Hârun- Âsım b. Ahvel'den merfû'. Bu senediyle Ebu'l Muzaffer Cevherî, Ebu Nuaym, Şevkânî, Hatf b. ve Deylemi de rivâyet etmiştir. Rivâyetin yukarıda bildirilen senedi ise meçhuldür.²¹³⁸

2.643. “Mü'min Konuştuğu Zaman Doğru Söyleyen, Hakkında Konuşulduğu Zaman Tasdik Edilen Kimsedir.”

Kâvukcî: “Bu lafızlarla bir rivâyet bilinmemektedir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²¹³⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Maşnû', el-Esrârü'l merfû'a, el-Ğamméz, en-Nuhbetu'l Behce, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²¹⁴⁰

İlgili rivâyet, zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında bir başka kaynakta tespit edilememiştir.

2.644. “Mü'min Çabuk Öfkelenir Çabuk Sakinleşir.”

İhyâ'da, Irâkî'nin: “*Bunun gibi bir şeye rastlamadım*” değerlendirmesi yer almaktadır.²¹⁴¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l merfû'a, Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiştir.²¹⁴²

Bu rivâyet şu şekilde de nakledilmiştir: “*Hiddet, ümmetimin tercih ettiği bir şeydir.*” Uzun bir hadis-i şerif de şu şekildedir: “*Mü'min çabuk öfkelenir, çabuk tepki verir bu mü'minin özündedir; münafık ise durumu tam tersi olmaktadır.*”²¹⁴³

2.645. “Mü'min Zahmeti Az Olandır.”

Kâvukcî, Saġânî'nin rivâyete uydurma hükmünü verdiğini bildirmiştir.²¹⁴⁴

Zemerlî'nin değerlendirmesi: “*Kudâi, onu Müsnedü's Şihâb'da Deylemî de Firdevs'de rivâyet etmiştir. Rivâyetin diğer kaynakları ise Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzîhü's-şerî'a, Keşfü'l-Hafâ, Târîhu Bağdâd, el-Hilye, el-Esrârü'l merfû'a, Feyzü'l-kadîr, ed-Dürerü'l Multekata şeklindedir.. Nasuriddin el-elbânî Zaifu'l Câmî'de (hadis için) zayıf hükmünü bildirmiştir.*”²¹⁴⁵ Şeklindedir.

Saġânî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.²¹⁴⁶ Hüseyinî'nin rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmesi: “*Kebîr*” deki değerlendirme: “*Kudâi rivâyete ekleme yapmış “çok yardım” ifadesini eklemiştir. Bu ifade de Ebu Hureyre'nin rivâyetiyle kabul edilmiştir.*”

²¹³⁸ Elbânî, *Silsiletü'l-eḥâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eserühe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 212.

²¹³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 205.

²¹⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 205.

²¹⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 205.

²¹⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 205.

²¹⁴³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 293.

²¹⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 205.

²¹⁴⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 205.

²¹⁴⁶ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 501.

Ezherî, Kudâî'de zikredilen eklemenin bu rivâyette bulunmadığını yalnızca Ali'den mevkûf bir ifadesine rastladığını belirtmiştir. Bu rivayet de kesintisiz bir senede sahiptir: “*Mümin yardımda iyidir ve kanaatlidir.*” Münâvî, İbnu'l Cevzî'nin *Mevzuât*'da bu rivâyetten bahsettiğini ve bunu Muhammed b. Sehl b. Attar'a dayandırdığını ve musannifin Beyhakî'de yer alan başka tarikini esas aldığını zikretmiştir. Kudâî'de de, Muhammed b. Sehl'inkinden başka bir tarik bulunmamaktadır.”²¹⁴⁷

Rivâyetin Hatîb el-Bağdâdî'ye ait sened zinciri şu şekildedir: Muhammed b. Sehl b. Hasan el-Attâr- Mudâr b. Nuzeyl el-Kelbî- babası- Firyâbî Muhammed Yusuf- İbrahim b. Edhem- Muhammed b. Aclân- Zuhrf- Seleme- Ebu Hureyre'den merfû. Bu bilgi, Muhammed b. Sehl'in biyografisinde yer alır, orada Dârekutnî'nin onun hakkındaki “*O, hadis uydururdu*” değerlendirmesi de yer almaktadır. Muhammed b. Sehl hakkındaki bir diğer değerlendirme de onun rivâyeti terk edilen bir kimse olduğu şeklindedir. Muhammed b. Hasan b. Muhammed el-Hallâl de aynı şekilde Muhammed b. Sehl'in hadis uydurduğunu bildirmiştir.²¹⁴⁸

2.646. “Mü'min Hile Yapamaz, Cömerttir. Ancak Kâfir Sahtekâr ve Cimridir.”

Kâvukcî, Sağânî'nin: “*Mesâbîhi's-sünne*'deki hadislerden uydurma olanıdır, Ali el-Kârî, bu rivâyeti naklederek hata etmiştir.” şeklindeki değerlendirmesini zikretmiştir.²¹⁴⁹

Zemerlî'nin değerlendirmelerini şu şekilde aktarmamız mümkün gözükmemektedir: “Ebû Dâvûd onu rivâyet etmiştir. Tirmizi, Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Beyhakî, El-Kudâî *Müsnedü's Şihâb*'da, Ebû Nuaym *Hilyetü'l-evliyâ'da*, Hatîb *Târîhu Bağdâd*'da, el-Hâkim *el-Müstedrek*'de, İbn Hibbân *Kitâbü'l-Mecrûhîn*'de -şu değerlendirme ile birlikte: “*Haccac b. Ferâfisa'dan -ki o, doğru sözlü, âbid ve ihtimam gösteren biridir-*, tıpkı “*et-Takrîb*” de -bir adamın Ebû Seleme'den rivâyeti gibi nakletmişlerdir. Bir rivâyette onun râvîsini Yahya b. Ebî Kesîr olarak isimlendirilmiştir. Onu, Haccâc Bîşr b. Râfî takip etmiştir ki o da *Takrîb* te bildirildiği gibi zayıftır, ama bu iki nakil zincirinin toplamı ile hadis hasen liğayrihi derecesine yükselir. Rivâyetin yer aldığı diğer kaynaklar ise *Feyzû'l-kâdir*, *Ma'rîfetu't Tezkira*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Makâşidü'l-hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Esne'l-meftâlib*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Maşnû*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l Behce* şeklinde bildirilmiştir. Bu eserde şu şekilde bir açıklama yapılmıştır: “*Mü'min kaba cömerttir; münâfik ise ahlaksız cimridir onu eş-Şeyh Ebû Ğudde Masnû'ya yazdığı notlarda ifade etmiştir.*”²¹⁵⁰

Kazvî'nin rivâyete uydurma hükmünü verdiği tespit ettik.²¹⁵¹

2.647. “Mü'min Tatlıdır Kâfir İse Acıdır.”

Kâvukcî uydurma olduğuna hükmetmiştir.²¹⁵²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû*, *el-Menârü'l-münîf*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-*

²¹⁴⁷ Hüseyinî, *el-Müdüvî li İleli'l-Câmii's-Sağîr ve Şerheyyi'l-Münâvî*, 437.

²¹⁴⁸ Elbânî, *Silsiletü'l-eĥâdîşi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eserühe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 203.

²¹⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 205.

²¹⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 205.

²¹⁵¹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 502.

²¹⁵² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 206.

Nuhbetu'l olarak zikretmiştir. Ve rivâyeti şu şekilde açıklamıştır: “Yani “*Muhakkak mümin tatlılardan tatlılığı sever, kâfir de şarabı sever, bunu eş-Şeyh Ebû Ğudde Masnû'ya yazdığı notlarda ifade etmiştir.*”²¹⁵³

Sehâvî, hocası İbn Hacer el-Askalânî'nin rivâyet hakkındaki şu değerlendirmesini aktarmıştır: “*Muhakkak ki o, bâtıldır; herhangi sağlam bir dayanağı bulunmamaktadır.*”²¹⁵⁴

2.648. “Mü'min Kindar Değildir.”

Kâvukcî, Irâkî'nin *el-Muğnî*'de: “*O rivâyetin herhangi bir aslına rastlamadım.*” değerlendirmesinde bulunduğunu bildirmiştir.²¹⁵⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Esrârü'l merfû'a, el-Maşnû', el-İhya, Esne'l-me'tâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.²¹⁵⁶

el-Muğnî'de rivâyetin uydurma olduğuna hükmedilmiştir.²¹⁵⁷ Sehâvî de *İhyâ*'da bildirilen bu hükmü eserinde aktarmıştır.²¹⁵⁸

Aclûnî'nin, Necm'den şu değerlendirmeyi aktardığı tespit edilmiştir: “Onun manası, İbn Adî ve Beyhakî'nin Muaz'dan şu rivâyetlerine dayanır: “İlim öğrenmek dışında yaltaklanmak veya hased etmek mü'minin karakterine uygun değildir. Gazalî, Taberânî, Deylemî ve İbn Asâkir bunun nedenlerini açıklamışlardır.”²¹⁵⁹

2.649. “Mü'min Bela ve Müsibetlere Düçar Olur. Ancak Kâfir Böyle Değildir. Başına Sıkıntı Gelmez.”

Kâvukcî hadis olmadığına hükmetmiştir.²¹⁶⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-hafâ, el-Esrârü'l merfû'a, el-Maşnû', Esne'l-me'tâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir. Rivâyetin manasını da şu şekilde açıklamıştır: “*Mü'min, günahlarına keffaret olarak belalarla karşılaşır, kâfir ise belalardan korunur ve etrafı nimetlerle çevrilidir ki; geriye kalanlar kendi üzerinde kalsın, dünya müminin zindanı kâfirin cennetidir: onu Müslim, Ahmed ve Tirmizi, İbn Mace rivâyet etmiştir. Bunu “Masnû” nun muhakkiki “el-Mevduâtü'l Kübrâ” dan naklen, notlarında ifade etmiştir.*”²¹⁶¹

Sehâvî rivâyetin manasının sahih olduğuna hükmetmiştir.²¹⁶² *El-Makâşidü'l-Hasene* ve *Kitâbü't-Temyîz*'de rivâyetin hadis olmadığı ancak

²¹⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 206.

²¹⁵⁴ Sehâvî; *Makâsîdü'l Hasene*;685.

²¹⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 206.

²¹⁵⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 206.

²¹⁵⁷ Irâkî, *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ' i mine'l-ahbâr*, 2005, 57.

²¹⁵⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 685.

²¹⁵⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 353.

²¹⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 206.

²¹⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 206.

²¹⁶² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 687.

manasının sahih olduğu hükmü bildirilmiştir.²¹⁶³ Abdurrahman el-Hût da rivâyetin bir hadis olmadığını söylemiştir.²¹⁶⁴

2.650. “Mü’min Nesebiyle Güvendedir.”

Saîd b. Cubeyr’e ait diğeri bir söz de: “Mü’min aldanır” şeklinde 651 numarada zikredilen rivâyettir.²¹⁶⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiğı kaynakları *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasaru’l-Makâsıd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-Hafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Maşnû’*, *Esne’l-meâlib*, *en-Nuhbetu’l Behce* olarak zikretmiştir.²¹⁶⁶

Sehâvî’nin rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmesi:
“Rivâyetin râvisi hakkında bazı sorular cevapsız bırakılmıştır. Ve bu rivâyet Mâlik’e ait bir sözdür. Lafzı da şu şekildedir: “الناس مؤتمنون على أنسابهم.”²¹⁶⁷ şeklindedir.

Bu değerlendirmeye *Keşfü’l-Hafâ*’da da yer verildiğini tespit ettik.²¹⁶⁸

2.651. “Mü’mine Tuzak Kurulur.”

Zemerlî rivâyeti tespit ettiğı kaynakları, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Maşnû’*, *Keşfü’l-Hafâ* olarak zikretmiştir. O, Said b. Cubeyr’in sözlerindedir.²¹⁶⁹

Biz de Zemerlî’nin bildirdiğı gibi rivâyetin, Said b. Cubeyr’e ait bir söz olduğunu tespit ettik.²¹⁷⁰

2.652. “Mü’min Gıpta Eder, Münafık Haset Eder.”

Kâvukcî: “Allah en iyi bilendir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²¹⁷¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiğı kaynakları, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Maşnû’*, *Keşfü’l-Hafâ* olarak zikretmiş ve rivâyetin Fudayl b. İyad’a ait bir söz olduğunu bildirmiştir.²¹⁷²

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında bir başka eserde tespit edemedik.

Nun Harfi

2.653. “İnsanlar Yaşadığı Döneme Babalarından Daha Çok Benzerler.”

Merfû bir rivayet değildir.

Rivâyetin kaynakları eserde *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasaru’l-Makâsıd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *el-Masnû’*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Keşfü’l-Hafâ*, *ed-Dürerü’l-müntehire fi’l-eĥâdîsi’l-müştehire*, *Uyûnu’l Aĥbâr*, *İbn Kuteybe*, *Esne’l-meâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikredilmiştir.²¹⁷³

²¹⁶³ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 294.

²¹⁶⁴ el-Hût, *Esne’l-meâlib*, 1997, 297.

²¹⁶⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 206.

²¹⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 206.

²¹⁶⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü’l-Hasene*, 1985, 687.

²¹⁶⁸ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 378.

²¹⁶⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 207.

²¹⁷⁰ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 295.

²¹⁷¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 207.

²¹⁷² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 207.

²¹⁷³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 208.

Bu rivâyet, Hafız Sarîfînî'nin dediği gibi Hz. Ömer'in sözlerindedir. Muhammed b. Eyyüb, Yahya b. Hişam el-Gassani'ye bu hadis için gittiğini söylemiştir. Aliyyu'l Kârî rivâyetin Hz. Ali'nin sözü olduğunu ve bu görüşün daha kuvvetli olduğunu söylemiştir.²¹⁷⁴

2.654. “İnsanlar Krallarının ya da Meliklerinin Dini Üzeredirler.”

Sehavî: “Hadis olarak böyle bir şey bilmiyorum, o kendisinden önce gelen rivayetlere yakındır. Rivayetin kaynakları eserde, el-Mağâşidü'l-Hasene; *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-Hafâ*; el-Masnû', *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa*, *Esne'l-meâlib fi ehâdis muhtelifeti'l-merâtib*, *en-Nuhbetu'l Behce fi'l Ehâdisi'l Mezkûbe Alê Hayri'l Beriyye* olarak zikredilmiştir.²¹⁷⁵

El-Mağâşidü'l-Hasene'de hadis olarak bilmiyorum denilmiştir. Fudayl'dan rivayet edildiğine göre: “kabul olunacak bir duam olsaydı, devlet başkanı buna daha layık olurdu. Çünkü devlet başkanının iyi olması toplumun da iyi olması, devlet başkanının fesadı da toplumun fesadı olur.” Taberânî'nin “Kebir” ve “Evsat” eserlerinde Ebu Umâme'den merfu olarak rivayet edilen de bunu desteklemektedir: “İmamlara sövmeyin, onların iyi olması için dua edin. Onların iyi olması sizin iyi olmanızdır.”

Beyhakî, Ka'b b. Ahbar'dan rivayetle: “Her zaman için bir melik vardır, Allah halkın kalbine göre gönderir. Eğer onların iyiliğini isterse, iyi birini gönderir. Ancak onların helak olmasını isterse zenginlerden gönderir.” Kâsım b. Muheymera: “Sizin zamanınız sultana göredir. Sultanınız salih olursa zamanınız da salih olur. Sultanınız fâsid olursa zamanınız da fasid olur.” Necm'in söylediğine göre rivayetin en doğru anlamı, insanların sultanının hevasına yönelmesidir. Eğer sultan ilimle uğraşırsa, insanlar da ilimle uğraşır. Sultan, edebiyatla ya da sağlıkla uğraşırsa insanlar da onunla uğraşır. Sonra Ömer b. Abdulaziz'in: “Sultan, rayiç olan mal kendisine nakledilen Pazar gibidir” bu sözünün benzer manada olduğunu söylemiştir. Sehavî'nin naklettiğine göre Hz. Ömer'e, Kisrâ'nın tacı ve bilezikleri getirildiğinde kendi elinde bulunanlarla bunları değiştirdi. Bunları getiren kişinin emin olacağını söyledi. Bir adam: “ey müminlerin emiri sen Allah'ın emirisin, senin Allah için yaptıklarını (bunların karşılığını) sana getiriyorlar. Eğer sen ihanet edersen onlar da ihanet ederler.”²¹⁷⁶

2.655. “İnsan İnsanıdır.”

Rivayetin kaynakları eserde el-Masnû', *Keşfü'l-Hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meâlib fi ehâdis muhtelifeti'l-merâtib*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa* olarak zikredilmiştir. *Kitâbü't-Temyîz*'de Müslim b. Haccac dedi ki: “Hadis değildir, ama bu manaya gelen sahih bir hadis vardır: “Ümmetim, birbirini destekleyen binalar gibidir.”²¹⁷⁷

Temyiz'de rivayetin hadis olmadığı, ancak “Ümmetin bina gibidir, bir kısmı diğerini destekler” sahih hadisiyle aynı manada olduğu söylenmiştir.

²¹⁷⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 311.

²¹⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 208.

²¹⁷⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 311.

²¹⁷⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 208.

Necm dedi ki: “İnsan insana, herkes Allah’a dayanır”. Yine “Kişi kardeşiyle çoktur” sözü de bu anlamdadır. Ancak bu hadis değildir.²¹⁷⁸

2.656. “İnsanlar Uykudadır Öldüklerinde Uyanırlar.”

Merfû bir rivayet değildir.

Rivayetin kaynakları eserde; el-Makâşidü'l-ḥasene; *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Masnû'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *ed-Dürerü'l-müntezire fi'l-eḥâdîsi'l-müştehire*, *El-Ğammêz*, *Esne'l-meṭâlib fi eḥâdîs muhtelifeti'l-merâtib*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-eḥâdîsi'l-Mevdûa*, *en-Nuhbetu'l Behce fi'l Ehâdîsi'l Mezkûbe Alê Hayri'l Beriyye* olarak zikredilmiştir.²¹⁷⁹

Rivâyetin, Hz. Ali'ye ait bir söz olduğu söylenmiştir. Şa'rânî ise *Tabakât*'ında rivâyeti Sehl b. Tüsterî'ye nispet etmiştir.²¹⁸⁰ Irâkî bu hadisin merfû' tarîkini bulamadığını, rivâyetin ise Hz. Ali'ye nispet edildiğini söylemiştir. İbnu's Subkî de bu rivâyetin senedini bulamadığını söylemiştir.²¹⁸¹

2.657. “Biti Atmak Unutkanlık Doğurur.”

Nakil zincirinde el-Hakem el-Eylî vardır, o, hadis uydurmak ve yalan söylemekle itham edilmiştir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-masnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Ğammêz*, *el-Mîzân*, *Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiştir. Onu İbn Adî *Kâmil*' de şu lafızla rivâyet etmiştir: “Altı şey unutmaktadır: fare akarı, canlı iken biti yakalamak...”.²¹⁸²

Merfu' olarak rivâyet edilmiş, şiddetli zayıflık içeren bir hadistir. İbn Adıyy bu hadisi rivayet etmiştir. Senedinde yalan söylemekle itham edilmiş olan Hakem b. Abdullah bulunmaktadır. Bu rivayetin lafzı şöyledir: “Altı şey unutkanlığa sebep olur: Fare artığı, canlı olan biti atmak, akan suya bevletmek, iki katar (birbirine bağlı develerin) arasında yürümek, sakız çiğnemek, ekşi elma yemek.”. Cahız da bu hadise itimat etmiş ve ekşi yemenin, fare artığı içmenin ve bit atmanın unutkanlık yaptığını söylemiştir. Bunların hiçbirinin merfu' rivayetlerde geçmediği ifade edilmiştir.

İbn Şibah ez-Zühri elmanın ve fare artığının unutkanlık yaptığını söylemiştir. Ancak bal yediği ve balın temizleyici olduğunu söylediği ifade edilmiştir. Yine ondan diğer bir rivayete göre hıfza yöneldiğinden beri elma yememiştir.

Hanefilerden Kadıhan'ın ifade ettiğine göre canlı olan bitin atılmasında bir sakınca yoktur. Ancak daha uygun olan onun öldürülmesidir. Şafii fukahasına göre de eğer bu durum mescit dışında bir yerde oluyorsa evlâ olan öldürülmesidir.

²¹⁷⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 312.

²¹⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 208.

²¹⁸⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 312.

²¹⁸¹ Irâkî, Subkî, Zebîdî; *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ Ulumiddin*,5/2094.

²¹⁸² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 209.

Ahmed b. Hanbel sahih bir isnatla, Ebu Hureyre'den şu rivâyeti aktarmıştır: “Sizden biriniz mescit içindeyken elbisesinde bit bulursa, mescitten çıkana kadar elbisesinde kalsın.”

İbn Mesud, mescitte bir kişinin elbisesinde bit gördüğü, bunu alıp taşların altına gömdüğü rivâyet edilmiştir. Mücâhid'den de benzeri nakledilmiş, İbn Müseyyeb'in de balgam gömer gibi gömdüğü aktarılmıştır. Bu konu hakkında Bezzâr ve Taberânî'nin de hadis rivâyeti vardır. Bu rivâyet Ebû Hureyre'den olup şu şekildedir: “Sizden biri mescitte bit bulursa onu gömsün.”

Muaz b. Cebel mescitte bit bulunca öldüren kimselerdendi. Sehâvî mescide atılmasının yasaklanmasıyla alakalı olarak bu yasağın, gömülmeksizin yalnızca yere atılmakla alakalı olduğunu söylemiştir.²¹⁸³

2.658. “Peygamberlerin Hadisleri Vefatlarından Sonra Bin Yıl Toprak Altında Kalmaz.”

O bâtıldır, bilinen sağlam bir aslı yoktur.

Rivayetin kaynakları eserde; el-Makâşidü'l-ḥasene; *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrâru'l merfû'a*, el-Masnû', *Esne'l-meṭâlib fî eḥâdiṣ muhtelifeti'l-merâtib*, *en-Nuhbetu'l Behce fî'l Ehâdisi'l Mezkûbe Alê Hayri'l Beriyye* olarak zikredilmiştir.²¹⁸⁴

Rivayetin bir aslı/dayanağı bulunmamaktadır. Bâtıl olduğunu söyleyenlerden birisi de el-İz ed-Dîrîndir. Bu rivayetin ehl-i kitaptan Abdullah b. Selâm ve Ka'b el-Ahbar gibi bilginlerden nakledildiği söylenmiştir. Makasîd'da bu konu hakkında rivayet edilenlerin hepsinin kıyamet gününün tahdidi için olduğu söylenmiştir. Bu rivayetlerin tıpkı “Ümmetimin iyi olursa bir günü, kötü olursa yarım günü vardır” gibi aslı olmayan rivayetler olduğu ya da isnadının sabit olmadığı ifade edilmiştir. Bunun örneği de Deylemi'nin, Enes'ten merfu olarak rivayet ettiği: “Dünya, ahiret günlerinden yedi gündür” rivayetidir. Bu aslında Kur'an da geçen bir ayettir.

Sad b. Ebi Vakkas'ın merfu olarak rivayet ettiği: “Allah'ın ümmetimi günün yarısına kadar ertelememesini umuyorum. Bunun üzerine Sa'd'a günün yarısının ne kadar olduğu soruldu. Beş yüz sene olduğunu söyledi” rivayet bulunmaktadır. Bu hadisi Ebu Davud eserinde zikretmiş, Hâkim ve diğerleri onun sahih olduğunu söylemiştir.²¹⁸⁵

Aclûnî *Keşfü'l-ḥafâ*'da, Suyûtî'nin bu müddetin binden fazla olduğunu, ancak bin beş yüzü geçmeyeceğini aktarmıştır. Kastallânî ise, Buhari şerhinde buna itiraz etmiştir.²¹⁸⁶

2.659. “Unutmak İnsanın Tabiatında Vardır.”

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrâru'l merfû'a*, *el-Masnû'* *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.²¹⁸⁷

²¹⁸³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 313.

²¹⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 209.

²¹⁸⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 694.

²¹⁸⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 315.

²¹⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 209.

Sehâvî rivâyeti bu lafızla bilmediğini söylemiştir.²¹⁸⁸ Taberânî *el-Kebir*'inde, İbn Abbâs'tan merfû' rivâyetle: “*Günahı olmayan hiçbir müslüman yoktur. Mümine fitne üstüne fitne isabet eder. Mümin unutturulmuş hatırlatılırsa hatırlar*”. Yine benzer anlama gelen bir rivâyet daha aktarmıştır. Ebu Nuaym da buna eserinde yer vermiştir.

Tirmizi'nin, İbn Abbâs'tan rivâyetine göre Hz. Ömer'e insanın hatırlamasının ve unutmasının nedenini sordu. Hz. Ömer şöyle cevap verdi: “İnsanın kalbinde tıpkı ayın önündeki ince bulutlar gibi bulutlar vardır. Bunlar kalbi kapladığında Âdemoğlu daha önceden hatırladığı şeyi unutturur. Bu bulutlar dağıldığında unuttuğunu hatırlar.”

İbn Ebi Şeybe, İbn Abbâs'tan şu rivâyeti aktarmıştır: “*Sol elinizle yiyip içmeyin. İnsanoğlu sol el ile yerse unutkanlık olur. Bu sebepten nişyan meydana gelir.*”²¹⁸⁹

2.660. “Allah’ın Kula Yardımı, Kulun Kendisine Yardımından Daha Hayırlıdır.”

Rivâyetin kaynakları eserde *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyiz*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meâlîb*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikredilmiştir.²¹⁹⁰

Temyiz'de hadis olmadığı söylenmiş, ancak bu manaya gelen Vüheyb b. el-Verd'in sözü olduğu bildirilmiştir. Bu söz şöyledir: “Ey Âdemoğlu sana zulmedildiğinde sabret ve yardımından razı ol. Çünkü benim sana yardımım, senin kendi nefsinde yardımından daha hayırlı değildir”. Abdullah b. Ahmed de bunu Zevaidü'z-zühd kitabında zikretmiştir.²¹⁹¹

2.661. “Ali’ye Bakmak İbadettir.”

Mîzân'da dedi ki: “bâtıldır” *Telhîşü'l-habîr*'de: “uydurmadır” denilmiştir.

Rivâyetin kaynakları, *Firdevs*, *el-Mevzuât*, *el-Le'âli'l-masnû'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Muğni Duafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meâlîb*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikredilmiş *el-Mîzân*'da şu lafızla yer aldığı bildirilmiştir: “*Ali'nin yüzüne bakmak ibadettir.*”²¹⁹²

İbnu'l Cevzî *Mîzân* ve *el-Mevzuât* kitaplarında rivâyeti zikretmiş ve bâtil olduğuna hükmetmiştir.²¹⁹³

2.662. “Güzel Yüze Bakmak İbadettir.”

İbn Kayyim bu rivâyete İbn Teymiyye'nin bâtil dediğini söylemiştir. Rivâyetin kaynakları *el-Menârü'l-münîf*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikredilmiştir.²¹⁹⁴

²¹⁸⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 695.

²¹⁸⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 316.

²¹⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 209.

²¹⁹¹ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 198.

²¹⁹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 210.

²¹⁹³ el-Hût, *Esne'l-meâlîb*, 1997, 311.

²¹⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 210.

İbn Kayyım el-Cevzi hocası İbn Teymiyye'den nakille bu rivâyetin bâtil ve uydurma olduğunu söylemiştir. Bunun sahih bir isnâdının olmadığını aktarmıştır. Bu rivâyetin mevzû' olduğunu, güzel kadına bakmanın gözün kuvvetini artıracığına dair rivâyetin de böyle olduğunu belirtmiştir.²¹⁹⁵

2.663. “Allah Katında Âlimin Yüzüne Bakmak Altmış Yıl Oruç Tutarak ve Namaz Kılarak İbadet Etmekten Daha Sevimidir.”

Sehavî: “Sem’ânın ve diğer bazı kişilerin nüshasındaki rivâyet Enes'den merfû' şeklindedir, mana ile rivâyet edilmiştir ve sahih değildir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l merfû'a, Esne'l-meâlîb, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.²¹⁹⁶

Abdurrahman el-Hût rivayet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Bu rivâyetin sahih değildir. Aynı şekilde babanın yüzüne bakılmasıyla ilgili olan rivayet de benzer şekilde sahih değildir. Her ne kadar şer'i olarak hoş karşılanan işler olsalar da bunlar hakkında gelen rivayetlerin sahih olmadığı ifade edilmiştir.”²¹⁹⁷

2.664. “Hz. Peygamber Muâviye ve Amr b. As'a Bakarak Dedi ki: “O İkisini Fitneye düşürecekler ve ateşe girmelerine göz yumacaklar (izin verecekler)”

İbn Kayyım'ın dediği gibmi yalan uydurmadır.

Rivâyetin kaynakları eserde; El-Mevduât, *el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzihü's-şerî'a, el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if, Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, el-Mîzân* olarak zikredilmiştir.²¹⁹⁸

Hz. Peygamber bir defasında bir müzik sesi duydu. Bunun ne olduğunun öğrenilmesini istedi. Ebu Berze üst kata çıktığında Muaviye ve Amr b. As'ın teganni yaptıklarını gördü ve durumu Hz. Peygamber'e haber verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber'in bu hadisi söylediği rivâyet edilmiştir. Ebu Ya'lâ, Ebu Berze'den merfû' olarak bunu rivâyet etmiştir. İbn Cevzi, râvilerden biri olan Yezid b. Ebu Ziyad sebebiyle bu rivâyetin sahih olmadığını söylemiştir. İbn Hacer Askalani, Yezid b. Ebu Ziyad'ın hıfzı sebebiyle zayıf görülmesine karşın, ondan rivâyet edilen tüm hadislerin mevzû' olmasının gerekmediğini söylemiştir. Suyuti de İbn Cevzi'nin görüşünü kabul etmemiştir.

Taberânî, İbn Abbâs'tan rivâyetle el-Kebîr eserinde üzerinde araştırma yaptığımız bu rivâyete benzer bir rivâyet zikretmiştir.²¹⁹⁹

2.665. “Suheyb ne Güzel Kuldur, Allah'dan Korkmasa Bile Ona İsyân Etmez.”

Fıkıhçılar, nahivciler ve meânî âlimleri arasında yaygın olan bir sözdür ve onlardan bazıları rivâyeti Ömer'den (r.a.) nakletmiş, bazıları da hadis kitaplarında aslı olmadığı halde merfû' olarak rivâyet etmiştir; o (rivâyet)

²¹⁹⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 317.

²¹⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 210.

²¹⁹⁷ el-Hût, *Esne'l-meâlîb*, 1997, 306.

²¹⁹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 210.

²¹⁹⁹ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 407.

Subkî, Irâkî, Zerkeşî ve diğerlerinin zikrettiği üzere merfû veya mevkuf değildir.

Rivayetin kaynakları eserde *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Kitâbü't-Temyîz*, *ed-Dürerü'l-müntesire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, *Tedrîbu'r Râvî*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Masnû*, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meâtlib fi ehâdîs muhtelifeti'l-merâtib*, *el-Ğammêz*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa*, *en-Nuhbetu'l Behce fi'l Ehâdîsi'l Mezkûbe Alê Hayri'l Beriyye* olarak zikredilmiştir.²²⁰⁰

Bu hadis usûlcüler ve Arap dili âlimlerince meşhurdur. Hz. Ömer'in sözlerinden olduğu söylendiği gibi Hz. Peygamber'den merfû olarak rivayet edildiği de olmuştur. El-Hilye kitabında Ebu Nuaym, Abdullah b. Erkam tarikiyle şöyle aktarmıştır: “*Vefatı sırasında İbn Abbâs ve Misver b. Mahrame ile beraber Hz. Ömer'in yanına uğradım. Hz. Ömer, Hz. Peygamber'den şöyle işittiğini söyledi: 'Sâlim'in, Allah'a karşı sevgisi fazladır. Allah'ı sevmeseydi ona isyan ederdi'*”. Bunun senedinin zayıf olduğu söylenmiştir. Yine Hz. Ömer'den: “*Sâlim Mevlâ Ebu Huzeyfe'yi halife bıraksaydım ve Allah bana neden böyle yaptığını sorsaydı, senin nebinin şöyle dediğini işittim derdim: 'Şüphesiz o Allah'ı hakiki anlamda içten seviyor'*.”²²⁰¹

2.666. “Kabir ne Güzel Eritir!”

Münâvî: “bilinen sağlam bir dayanağı yoktur” dedi.

Rivayetin kaynakları eserde *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Kitâbü't-Temyîz*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Keşfü'l-hafâ*; *el-Masnû*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meâtlib*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa*, *en-Nuhbetu'l Behce fi'l* olarak zikredilmiştir.²²⁰²

Tahrîcu's Sağîr ve Tahbîru'l Kebîr'de böyle bir rivâyetin bulunmadığı söylenmiştir.²²⁰³ Deylemî'nin *Firdevs*'inde rivâyet İbn-i Abbâs'dan nakledilmiştir: “*Kabir, câriye için ne güzel bir nimettir*”. Bu rivâyetin râvîsinin meçhul olduğu bildirilmiştir.²²⁰⁴ Aliyyu'l Kârî, *Durer*'deki değerlendirmeyi takip ederek Zerkeşî'nin böyle bir rivâyet bulunmadığına dâir değerlendirmesini nakletmiştir.²²⁰⁵ Âlimlerden bazıları böyle bir rivâyetin bulunmadığını söylese de o rivâyet *Firdevs*'de senedsiz şekilde rivâyet edilmiştir.²²⁰⁶ Abdurrahman el-Hût da rivâyetin bir hadis olmadığına hükmetmiştir.²²⁰⁷

²²⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 210.

²²⁰¹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 701.

²²⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 211.

²²⁰³ İbnu'l Mibred Hanbelî; *Tahrîcu's Sağîr ve Tahbîru'l Kebîr*;3/184.

²²⁰⁴ Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire*, ts., 196.

²²⁰⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 322.

²²⁰⁶ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 266.

²²⁰⁷ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 307.

2.667. “Âlimin Mürekkebinin Bir Damlası Yüz Şehidin Elbisesindeki Terden Daha Sevimidir.”

Zeyl'deki gibi uydurmadır.

Rivâyetin kaynakları eserde *Zeylu'l Mevduât*, *Suyûtî*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikredilmiştir, baskıda عرف، عرق olarak yazılmıştır.²²⁰⁸

Suyûtî Zeylu'l Mevzuât'da rivâyetin uydurma olduğu hükmünü bildirmiştir.

2.668. “Âlimin Uykusu İbadettir.”

Ali el-Kârî: “bu şekliyle merfû bir aslı yoktur ama Ebû Nuaym'ın “Hilye” de Selman'dan bir rivâyeti vardır. Rivâyetin kaynakları eserde *el-Esrârü'l merfû'a*, olarak *Tahzîru'l-müslimîn* zikredilmiştir. Aclûnî *Keşfü'l-hafâ* de: “*Beyhakî onu zayıf bir senedle rivayet etti.*” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.²²⁰⁹

Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ'da rivâyetin devamı şu şekilde zikredilmiştir: "و نفسه تسبیح"²²¹⁰

Beyhakî bu rivayeti zayıf bir senedle Abdullah b. Ebî Evfâ'dan rivayet etmiştir. Ebu Naîm ise “Hilye”de Selmân'dan şu şekilde nakletmiştir: “İlimle meşgul olduğun halde uyuyakalmak, cehaletle namaz kılmaktan hayırlıdır. Çünkü âlim, cahilden farklı olarak taatte takva sahibi olmaya niyet eder.”²²¹¹ İbnu's Subkî rivayete ait herhangi bir sened bulamadığını bildirmiştir.²²¹²

2.669. “İlim Öğrendiği Halde Uyuyakalmak, Cehaletle Namaz Kılmaktan Hayırlıdır.”

Rivâyetin kaynağı eserde *Hilye* olarak zikredilmiş buradaki değerlendirme aktarılmıştır:

“Ebu Naîm “Hilye” de bu hadisi rivâyet etti ve ardından şu değerlendirmeyi ekledi: “A`meş, Ebu'l Buhterî'den, Ebu'l Buhterî de aynı şekilde Selman'dan rivayet etmişlerdir.”²²¹³ Beyhaki rivayeti zayıf bir senedle Abdullah b. Ebî Evfâ'dan rivayet etmiştir.²²¹⁴ İbnu's Subkî de rivâyetin herhangi bir senedini bulamadığını söylemiştir.²²¹⁵ Câhil bir şârih, rivâyetin senedinde Dahîm'in bulunduğunu ve çok yalan söylediğini bildirmiştir. Kebîr'de, senedinde Ebu'l Buhterî'nin yer aldığı ve onun hakkında Zehebî'nin “Duafâ” da: “Dahîm onun yalancı olduğunu söylemiştir” değerlendirmesi bulunduğu aktarılmıştır. Rivayette yaşlı adamdan bahsediliyor ki, hadislerde Dahîm'in kendisine yalan söylediği bir adam var, sonra genç Dahîm'in kendisini yalancı yapıyor ve onu hikâyenin ravisi yapıyor. Oysaki Dahîm, büyük hadis hâfizlarından biridir.²²¹⁶

²²⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 211.

²²⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 211.

²²¹⁰ Irâkî; *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ*; 408.

²²¹¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 325.

²²¹² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 325.

²²¹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 211.

²²¹⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 352.

²²¹⁵ Irâkî; Subkî; Zebidî; *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ*; 2/869.

²²¹⁶ Hüseyinî, *el-Müdüvî li İleli'l-Câmii's-Sağîr ve Şerheyyi'l-Münâvî*, 478.

2.670. “Eliyle Evlenen Lanetlenmiştir.”

Ruhâvî'nin *el-Menârü'l-münîf'e* yazdığı haşiyesinde açıkladığı üzere sağlam bir dayanağı yoktur.²²¹⁷ Rivayetın kaynakları eserde; El-Masnû'; *Keşfü'l-hafâ, el-Esrârü'l merfû'a, Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa* olarak zikredilmiştir.²²¹⁸ Ebû Şeyh İbn Hayyân'ın el-Meclisu Min Hadisihi'de ve İbn Bişran'ın “el-Emâlî” de çeşitli tarikleriyle rivayet ettiği hadisin bir parçasıdır. Abdurrahman b. Ziyad el-İfrîkî, Abdurrahman el-Hablî'den o da Abdullah b. Ömer'den şu rivayeti merfu olarak nakletmiştir: “Allah'ın lanetlediği ve kıyamet gününde kendisini göremeyecek olan yedi kişiye: “cehennem ehliyle birlikte ateşe girin” denilir. Bu yedi sınıf şu şekildedir: hayvanla evlenen, el ile evlenen, kadın kadına ilişkiye giren, komşusunun karısıyla zina yapan, kendisine lanet edinceye kadar komşusuna eziyet eden ve bunun için bir kadınla evlenen. Ancak bunlardan tövbe ederse başka...” El-Elbânî rivayetın senedinin zayıf olduğunu söyledikten sonra Abdurrahman b. Ziyad el-İfrîkî'nin zayıflığından bahsetmiştir. Bu hadis, Enes (r.a.)'den de aynı şekilde rivayet edilmiştir ama o da aynı şekilde zayıftır. İbn Kesîr, bu rivayete “Mu'minûn” suresinin tefsirinde yer vermiş ve orada hadis hakkında şu değerlendirmeyi aktarmıştır: ”bu hadis gariptir ve senedi cehalet sebebiyle bilinmemektedir.²²¹⁹

2.671. “Hz. Peygamber Çarşıda Yemeyi Yasakladı.”

Uydurmadır, manası bâtıldır; Ukaylî dedi ki: “bu konu hakkında sağlam bir rivayet yoktur.”

Rivayetın kaynakları eserde *el-Esrârü'l merfû'a, el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'îf*, el-Mevduât, *el-Le'âli'l-maşnû'a, Tenzihü's-şerî'a, Mecma'u'z-zevâ'id, Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmî'i's-şagîr* olarak zikredilmiştir.²²²⁰ İlgili rivayet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.672. “Etin Bıçakla Doğranmasını Yasakladı.”

İbn Kayyim dedi ki: “muhakkak o Arap olmayanların uydurmasıdır.

Rivâyetın kaynakları *el-Esrârü'l merfû'a, el-Menârü'l-münîf, Firdevs, el-Mevzuât, el-Le'âli'l-maşnû'a, Ma'rifetu't Tezkira, el-Mecrûhîn, Tenzihü's-şerî'a, en-Nuketu'l Bediât*, Ebû Davud'un “yiyecekler kitabı” nda hadisi rivâyet etmiş sonra kuvvetli bir hadis olmadığını bildirmiştir. El-Elbânî de *Zaîfu'l Câmî'*de zayıf olduğuna hükmedildiğini bildirmiştir.²²²¹ İlgili rivayet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.673. “Mükebbber İsimlerin Taşgîr Edilmesini Yasakladı. Hamdun, Ulvan ve Yamuş İsimlerinin Konulmasını Yasakladı.”

Bunların tümü bâtıldır ve hiçbir sağlam aslı yoktur.

²²¹⁷ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 325.

²²¹⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 211.

²²¹⁹ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*, 1992, 424.

²²²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 212.

²²²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 212.

Rivayetin kaynakları eserde; Firdevs, Deylemî, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Mevduât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Masnû*; *el-Mîzân*; *Esne'l-meâtîlib fî ehâdîs muhtelifeti'l-merâtib*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa*, olarak zikredilmiştir. *Mevduât*'da “teğmûs”; *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da “neğmûs”; *Mîzân*'da “Na'mûş” şeklinde geçmektedir.²²²² İlgili rivayet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.674. “Nilüfer Yapraklarını Kesmeyi Yasakladı.”

Ukaylî: “Nilüfer yapraklarının kesilmesinin yasaklanmasıyla ilgili hiçbir rivayet sahih değildir; Ahmed b. Hanbel de: “o konuda sahih hadis yoktur” değerlendirmesini yapmışlardır. Eserde, rivayetin zikredilen tek kaynağı *el-Esrârü'l merfû'a* 'dır.²²²³

Ravdu'l Bisâm'da hadisin Hz. Aişe'nin Rasulullah'dan nakli tespit edilmiştir; orada rivayetin devamı şu şekildedir: “Kim bir nilüfer ağacını keserse, Allah ona azabı, bol bol yağdırır.”²²²⁴ Rivayetin sened zincirinde yer alan Muhammed b. Hadr hakkında şu şekilde değerlendirmeler bulunmaktadır: İbn Ebî Hâtim “Cerh” de bu ravi hakkında herhangi bir bilgi vermemiştir. Bu durum da râvinin meçhul olduğuna delalet etmektedir. İbn Hıbbân da ondan “Sikât” ında bahsetmiş ve onun için rivayetleri sahih ve hasendir demiştir. Elbâni “Sahiha” sında Muhammed b. Hadr'ın sika olduğu hususunda kesin bir hüküm vermiş ve kendisi için korkulmadan müsamaha gösterileceğini (rivayetini kabul etme hususunda) bildirmiştir. İmam Kuşeyrî onun hakkında “Tarihu Rakka” da: “onun hakkında zikredilen herhangi bir cerh yahut ta'dil bulunmamaktadır” ifadesini kullanmıştır.²²²⁵

He Harfi

2.675. “Hediye Hazır Bulunanlar İçindir.”

Rivayetin kaynakları eserde, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdîsi'l-Mevdûa* olarak zikredilmiştir.²²²⁶

Sehâvî rivayetin manasını şu şekilde açıklamıştır: “kim birine hediye ederse kendisine de bu sunulur.”²²²⁷ Aynı rivayetin devamında “hediye ortaklaşadır” ibaresi yer alan bir tarikten de söz edilmiş ardından her iki tarikin de herhangi sağlam bir dayanağının bulunmadığı ancak ikisinin de şu hadisin manasını taşıdığı zikredilmiştir: kendisine hediye verilen kimseye de hediye verilir.”²²²⁸

2.676. “Hediye Müsterektir.”

Her ikisinin de bir aslı/ sağlam bir dayanağı yoktur. Ama zayıf bir senedle rivayeti bulunmaktadır: Rivayetin kaynakları eserde; *Keşfü'l-hafâ* ve

²²²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 212.

²²²³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 212.

²²²⁴ Düserî, *Ravdü'l-Bisâm*, 460.

²²²⁵ Düserî, *Ravdü'l-Bisâm*, 193.

²²²⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 213.

²²²⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 710.

²²²⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 402.

Tahzîru'l-müslimîn mine'l-ehâdisi'l-Mevdûa olarak zikredilmiştir. *Keşfü'l-ḥafâ*'daki lafız "الهدية مشتركة" şeklindedir.²²²⁹

İlgili rivayet, zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.677. “Kim Ona Bir Hediye Getirse Onu Arkadaşlarıyla Oturup Paylaşırdı.”

Bu rivayeti, İbnu'l Cevzî “el-Mevduât” da zikretti.

Rivayetin kaynakları eserde; *Mevduât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *ed-Dürerü'l-müntesire fi'l-ehâdisi'l-müştehire*, *Esne'l-meṭâlib fi ehâdis muhtelifeti'l-merâtib* olarak zikredilmiştir.²²³⁰

Taberânî, Hasan b. Ali'nin hadisi olarak rivayet etmiştir ve Buhari de onu temyiz siygasıyla İbn Abbas'la ilişkilendirmiştir. Ukaylî de rivayeti Hz. Âişe'den nakletmiş ve bu rivayeti İbnu'l Cevzî *Mevduât*'ında aktarmış ve bu hususta hata etmiştir. *el-Le'âli'l-maşnû'a*'da yer alan tabir: “kendisine hediye verilen kişinin yanında oturanlar da bu hediyeden istifade ederler” şeklindedir. Bu, zayıf bir hadistir, Taberânî onu, “Kebir” inde Hasan b. Ali'den rivayet etmiştir. Buhârî “Sahih” inde hediye verilen kişinin yanında oturanlar ondan faydalanır babında bu hadisi rivayet etmiştir. Bu rivayetin İbn Abbas ve arkadaşlarından aktarıldığı ve sahih olmadığı söylenmiştir.²²³¹

2.678. “Ümmetimi Helak Edenler Günahkâr ve Cahil Âlimlerdir.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî'nin: “*Muhtasar'da bunun gibi bir rivâyet bulunmamaktadır.*” değerlendirmesini zikretmiştir.²²³²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Maşnû'*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²²³³

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında başka bir eserde tespit edemedik.

2.679. “Hêmme İbnu'l-Heym b. Lâkîs b. İblîs.”

Kâvukcî: “*Uzun bir hadistir, İbnu Kayyımı'l Cevziyye'nin söylediği gibi bâtil ve uydurmadır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²²³⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Mîzânü'l-i'tidâl*, *Lisânü'l-Mîzân*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²²³⁵

Bu konuda Fahr b.el-Buhârî'nin hadisleri bulunur.²²³⁶ Bu rivâyetin tamamını Ukaylî, İbn Ömer'den merfû' olarak nakletmiştir ve o uydurmadır. Sened zincirinde İshak b. Bişr el-Kâhilî bulunur ki o da hadis uyduran, rivâyeti

²²²⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 213.

²²³⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 213.

²²³¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 231.

²²³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 213.

²²³³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 213.

²²³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 213.

²²³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 213.

²²³⁶ İbnu'l Mibred Hanbelî; *Tahrîcu's Sağîr ve't Tahbîru'l Kebîr*;3/195.

hiçbir suretle kabul edilmeyen bir kimsedir. Ukaylî bu hadisin sağlam bir aslının bulunmadığını söylemiş, Zehebî ise *Mizânü'l-i'tidâl*'de onun bâtil olduğuna hükmetmiştir.²²³⁷

2.680. “Hârut, Mârut ve Zühre Yıldızı ile İlgili Hikâyeler.”

Kâvukcî rivâyet hakkında: “Burada âlimlerin sözleri karıştı ve bazıları: “Bu uydurmadır ve Yahudilerden rivâyet edilmiştir” dediler, Beydâvî ve diğerleri bu değerlendirmeyi tercih ettiler, sanki onlar Yüce Allah'ın sözünü benimsemişler: “...onlar lütuf ve ihsana mazhar olmuş kullardır.” (Enbiya 26). “...Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredileni yerine getiren melekler vardır.” (Tahrîm 6). Aralarında İbn Hacer'in de bulunduğu bazı kimseler dedi ki: “Onun tarîkleri arasında sıhhati yönüyle ilmin istifade ettiği rivâyetler de vardır.” Göz zevkine göre etiketleyerek “Celâleyn Hâşiye” me bu rivâyeti yaydım. Allah en iyi bilendir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²²³⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Makâşidü'l-hasene*, *Muhtasaru'l-Makâsid*, *Kitâbü't-Temyîz*, *ed-Dureru'l Mensûr*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Ğammêz Ale'l Lemmâz*, *el-Kavlu'l Musedded* olarak zikretmiştir. İmam Ahmed'in *Müsned*'inde *Esne'l-me'tâlib*'de ve *el-Kavlu'l Musedded*' de yer alan değerlendirme şu şekildedir: “Tek ciltte topladığım birçok râvî zinciri var. İçeriğinde geçen zincirlerin çokluğu ve çoğunun çıkışlarının sağlamlığından dolayı bu rivâyetin hakikatinden neredeyse emin olmak zorunda. Allah, en iyi bilendir.”²²³⁹

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edemedik.

Vav Harfi

2.681. “Beyaz Gül, Benim Terimden Yaratıldı. Kırmızı Gül Cibril'in Terinden, Sarı Gül ise Burak'ın Terinden Yaratıldı.”

Kâvukcî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *el-Ğammêz*, *el-Mevzû'ât-ı Sağânî*, *Firdevsi'l-aḥbâr*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *et-Tenkît* ve *l-ifâde* olarak zikretmiştir.²²⁴⁰

Rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmeleri şu şekilde zikretmemiz mümkün gözükmektedir: Deylemî bu rivâyeti Mekkî b. Bundâr ez-Zincânî'den, o, Hasan b. Ali b. Abdulvahid el-Kureşî'den, o, Hişam b. İmêd'den, o, Zührî'den o da Enes b. Mâlik'den merfû' olarak nakletmiş ve Ebu Mes'ûd, Hâkim'e Ebu Abdullah'dan o da Mekkî b. Bundâr'dan rivâyet etmiştir. Bundâr el Mekkî de bu hadisin rivâyetinde tek başına kalmıştır. Bu hadisi Ebu'l Hüseyin b. Fâris el-Luğavî, Mekkî b. Bundâr'dan rivâyet etmiştir ki Dârekutnî onu hadis uydurma ile itham etmiştir. Rivâyetin bir başka tarîki de

²²³⁷ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 498.

²²³⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 214.

²²³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 214.

²²⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 215.

Kâdı Ebu'l Ferc en-Nehrevânî'nin *Kitâbu'l Celîsî's Sâlih*'inde şu sened zinciriyle aktarılmıştır: Muhammed b. Anbese b. Hammâd- Ebu Ca'fer b. Süleyman- Mâlik b. Dinar- Enes b. Mâlik- Rasulullah.²²⁴¹ Şevkânî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir.²²⁴²

2.682. “İsrâ Gecesi Terim Yere Döküldü ve Ondan Güller Çıktı. Kim Benim Kokumu Koklamak İsterse Gül Koklasın.”

Kâvukcî: “*Ali el-Kârî'nin dediği gibi uydurmadır.*” değerlendirmesini aktarmıştır.²²⁴³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *et-Tenķît* ve *'l-ifâde* olarak zikretmiştir.²²⁴⁴

Şevkânî rivâyet hakkında: “*İbn Adî bu rivâyeti Hz. Ali'den merfû' olarak nakletmiştir ve o uydurmadır. Rivâyetin tüm tarîklerindeki lafızları da uydurmadır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²²⁴⁵

2.683. “Vâsîm, Sırrım ve Ailem İçinde Halifem ve Benden Sonra En Hayırlı Halifem Ali b. Ebî Tâlip'dir.”

Kâvukcî: “*Dürerü'l Mültekada'ki gibi uydurmadır.*” değerlendirmesini zikretmiştir.²²⁴⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Keşfü'l-ħafâ*, *el-Maşnû'*, *Mîzânü'l-i'tidâl* *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiş, *el-Maşnû'* da şu lafızla nakledildiğini bildirmiştir: “*vasiyyetim*”.²²⁴⁷

İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında bir başka eserde tespit edilememiştir.

2.684. “Abdest Üzerine Abdest Almak Nur Üstüne Nurdur.”

Kâvukcî rivâyet hakkında: “*İhyâ'da bu rivâyetten bahsedilmiştir, Irâkî de Munzirî gibi: “Böyle bir ifadeye rastlamadım” değerlendirmesinde bulunmuştur ancak İbn Hacer'in: “O, zayıf hadistir ve onu Zürreyn Müsned'inde rivâyet etmiştir.” şeklinde bir değerlendirmesi bulunur.*” değerlendirmesini zikretmiştir.²²⁴⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâsîdü'l-ħasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *el-İhyâ*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *ed-Dürerü'l-müntezire*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Keşfü'l-ħafâ*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiş, onun baskısında “أفرافي” ifadesinin yer aldığını zikretmiştir. *Kitâbü't-Temyîz'de* de Müslim b. Haccac'ın: *İbn Hacer'e*

²²⁴¹ Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, 1986, 197.

²²⁴² Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 196.

²²⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 215.

²²⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 215.

²²⁴⁵ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 196.

²²⁴⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 215.

²²⁴⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 215.

²²⁴⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 216.

gelince o dedi ki: “muhakkak o zayıf hadistir onu Zerrîn “müsned” inde rivayet etmiştir.” değerlendirmesinin yer aldığını bildirmiştir.²²⁴⁹

İrâkî ilgili rivâyeti herhangi bir kaynaktan tespit edemediğini zikretmiştir.²²⁵⁰ Hâfız İbn Hacer, Buhârî şerhinde bu rivâyeti bazı Hanefiler’den delil olarak nakletmiş ve ardından onun zayıf bir hadis olduğuna hükmetmiştir.²²⁵¹ Gazâlî de bu rivâyeti *İhyâ*’da nakletmiş ve hadisi tahrîcinde böyle bir rivâyete rastlamadığını, rivâyetin bu şekliyle Munzirî’de yer aldığını İbn Hacer’in de rivâyet hakkında: “Muhakkak ki o zayıf bir hadistir değerlendirmesinin bulunduğunu, rivâyeti Ruzeyn’in “Müsned”inde naklettiği bilgisini aktarmıştır.” Sehâvî, hadisin manasını şöyle bildirmiştir: “Kim temiz olduğu halde tekrar abdest alırsa, Allah ona on katı sevap yazar.”²²⁵²

Bedru’l Munîr’de İbn Hacer’in şu değerlendirmesi aktarılmaktadır: “Rivâyet Ruzeyn’in *Müsned*’inde yer alır. Munzirî ise bu rivâyeti görmemiştir.”²²⁵³

2.685. “Çocuk Babasının Sırrıdır.”

Kâvukcî: “*Sehavî de Zerkeşî gibi: “sağlam bir aslı/ dayanağı yoktur” dedi.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²²⁵⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Muhtasaru’l-Makâsîd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *el-Mevzû’ât-u Sağanî*, *Keşfü’l-Hafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *ed-Dürerü’l-müntehire*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Esne’l-meâtîlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetu’l Behce* olarak zikretmiştir.²²⁵⁵

Zerkeşî rivâyetin aslı olmayan bir hadis olduğunu ve halk tarafından çokça övüldüğünü söylemiştir.²²⁵⁶ İbnü’l Mibred Hanbelî de aynı şekilde rivâyetin bir aslının olmadığını bildirmiştir.²²⁵⁷ Rivâyet hakkında ulaştığımız genel değerlendirme de bu şekildedir.

2.686. “Zina Çocuğu Cennete Giremez.”

Kâvukcî: “Mecûdiddîn eş-Şirâzî’nin *Sifri’s-sa’ade*: “bâtıldır” dediği nakledilmiştir.” değerlendirmesini zikretmiştir.²²⁵⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Makâşidü’l-Hasene*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-Hafâ*, *el-Maşnû’*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Mîzânü’l-i’tidâl*, *el-İlel*, *et-Tenkit* ve *l-ifâde*, *el-Ğamméz*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *Muhtasaru’l-Makâsîd*

²²⁴⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 216.

²²⁵⁰ İrâkî; Subkî; Zebidî; *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ*;159.

²²⁵¹ Nâcî, Ebi İshak İbrahim b. Muhammed b. Mahmude d-Dimeşkî, thk. Dr. İbrahim b. Hammâd er-Rîs ve Doktor Muhammed Abdullah b. Ali el-Kannâs; “*Acâletu’l İmlâ el Muteysira Mine’t Tenzîb İle Mâ Vakaa li’l Hâfız Munzirî Mine’l Vehm ve Ğayrihi fi Kitêbihi “et-Terğîb ve’t Terhib”* Mektebetu’l Meârif li’n Neşr ve’t Tevzî; Riyad, ilk baskı H. 1420;1/330.

²²⁵² Sehâvî, *el-Makâşidü’l-Hasene*, 1985, 704.

²²⁵³ el-Hût, *Esne’l-meâtîlib*, 1997, 314.

²²⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 216.

²²⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 216.

²²⁵⁶ Zerkeşî, *et-Tezkire fi’l-eğâdîsi’l-müştehire*, 1986, 211.

²²⁵⁷ İbnü’l Mibred Hanbelî; *et-Tahrîcu’s Sağîr ve’t Tahbîru’l Kebîr*;3/196.

²²⁵⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 216.

olarak zikretmiştir. İbnu'l Medîni'de rivâyetin şu lafızla yer aldığını söylemiştir: "لا يدخل الجنة ولد زنا" yer almaktadır.²²⁵⁹

Rivayetin *Keşfü'l-ḥafâ*'dan tespit ettiğimiz değerlendirmesi şu şekildedir: "Zikredilen rivâyet dillerde yaygın olarak dolanmaktadır ve onun sağlam bir dayanağı bulunmamaktadır. *Fîruzâbâdî Sifri's Sa'âde de rivâyetin batıl olduğuna hükmetmiştir.*"²²⁶⁰

2.687. "Ben Adil Melik Zamanında Doğdum."

Kâvukcî: "Yani Anû Şirvân. Zerkeşî: "bu düzmece bir yalandır." demiştir." değerlendirmesinde bulunmuştur.²²⁶¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Maḳâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Maḳâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Maşnû'*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meḥâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *el-Ğammêz*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiştir.²²⁶²

Rivâyeti tespit ettiğimiz kaynakta yer alan değerlendirmeye göre bu rivâyetin bâtil bir yalan olduğuna hükmedilmiştir.²²⁶³ Şevkânî *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'da rivâyetin herhangi sağlam bir dayanağının bulunmadığını bildirmiştir.²²⁶⁴ Kast edilen meliğin Kısra olduğu söylenmiştir ancak rivâyetin herhangi bir dayanağı bulunmamaktadır.²²⁶⁵

2.688. "Ailesine Miras Bırakıp da Rabbinin Huzuruna Şer ile Gidene Yazıklar Olsun."

Kâvukcî, Zehebî'nin: "O- anlamı doğru olsa bile- uydurmadır." değerlendirmesini bildirmiştir.²²⁶⁶

Zemerlî rivâyetin *Keşfü'l-ḥafâ*, *Firdevsü'l-aḥbâr*, *Müsnedü's-Şihâb*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *Feyzü'l-ḳadîr*, *Za'îfü'l-Câmi'i's-şagîr* yer aldığını bildirmiş, *Za'îfü'l-Câmi'*'de rivâyete uydurma hükmünün verildiğini aktarmıştır.²²⁶⁷

Deylemî bu hadisi İbn Ömer'den nakletmiştir.²²⁶⁸ Bu hadîsin -şayet manası doğruysa- uydurma olduğuna hükmedilmiştir.²²⁶⁹

2.689. "Yemin Eden Tacire, Yarım veya Yarından Sonra Diyen Kuyumcuya Yazıklar Olsun."

Kâvukcî, Irâkî'nin bu rivâyeti herhangi bir sağlam kaynakta tespit edemediğini bildirmiştir.²²⁷⁰

²²⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 216.

²²⁶⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 339.

²²⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 216.

²²⁶² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 216.

²²⁶³ İbnu'l Mibred Hanbelî; *et-Tahrîcu's Sağîr ve't Tahbîru'l Kebîr*; 3/196.

²²⁶⁴ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 327.

²²⁶⁵ el-Hût, *Esne'l-meḥâlib*, 1997, 313.

²²⁶⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 217.

²²⁶⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 217.

²²⁶⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 346.

²²⁶⁹ ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî, *Mîzânü'l-i'tidâl fî naḳdi'r-ricâl*, 3/3/385.

²²⁷⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 217.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü'l-hafâ*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *Firdevsi'l-aḥbâr*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²²⁷¹

Deylemî'nin bu rivâyeti *Firdevsi'l-aḥbâr*'da Enes'in hadîsi olarak senedsiz bir şekilde rivâyet ettiğine dair bir değerlendirme tespit ettik.²²⁷² *el-Esrârü'l merfû'a*'da da rivâyet hakkında aynı değerlendirmeye yer verildiğini tespit ettik.²²⁷³

Lam Elif Harfi

2.690.“Senin Nimetinden Başka Nimet Yoktur. Ey Allah’ım Sen Her Şeyi İştensin ve Bilensin. Onu Biz İndirdik ve O da Hak ile İndi.”

Kâvukcî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: *İbn Dubey'a Muhtasarü'l-Makâsîd* da dedi ki: bu sözler pek çok ülkede susuzluktan, boğulmaktan, hırsızlıktan, yanmaktan ve benzeri afetlerden koruması ile biliniyor. Ve bu sözler kendisinden (İbn Dubey'a) son cumasındaki hutbesinden yazılmıştır. Ve o, aslı olmayan bid'attir. İbn Hacer, minberde dururken hatta hutbe sırasında onu yazan birini görünce onu hoş karşılamazdı.” şeklindedir.²²⁷⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiştir. Bu sözün *İbn Dubey'a*'ya ait olduğunu bildirmiş ve bu rivâyeti *Sehâvî'nin el-Makâşidü'l-ḥasene*'sine atfetmiştir.²²⁷⁵

*Sehâvî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: “Bu dua, Yemen, Mekke, Mısır ve Fas'da çok yaygındır. Ve o, boğulmaktan, hırsızlıktan, yanmaktan ve haşerelerden korur ve Ramazan'ın son Cuma günü okunur. Halk ve hatib Cuma namazından sonra, bazıları da ikindi namazından sonra hep birlikte bunu okurlar ve bu sağlam bir dayanağı bulunmayan bir bid'attir. Ya da birden fazla ileri gelen kimsenin sözlerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş zayıf bir rivâyettir.”*²²⁷⁶ şeklindedir.

Emin İsmail bu rivâyetin Zebîd'in öğrencilerinin onun son Cuma hutbesinde yazdığı bir dua olduğunu bu duaya Yemen ve çevresinde çok önem verildiğini söylemiştir. *Sehâvî* bu ülkelere ek olarak Mısır, Kahire, Fas ve Mekke'de de bu duaya önem verildiğini söylemiş bununla birlikte onun sağlam bir kaynaktan bir dayanağının bulunmadığını *Şemâhî'nin* sözünün aksine zayıf bir rivâyet dahi olmadığına hükmetmiştir.²²⁷⁷

²²⁷¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 217.

²²⁷² Irâkî; *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ Ulumid-din*;519.

²²⁷³ el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*, 379.

²²⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 218.

²²⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 218.

²²⁷⁶ *Sehâvî, el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 715.

²²⁷⁷ Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdîrahmân b. Muhammed es-Sehâvî, *el-Cevâhir ve'd-dürer fî tercemeti Şeyhi'l-İslâm İbn Hacer* (Beirut: Dâru'l-İbnu'l-Hazm, 1999), 2/2/608.

2.691. “Eşegin İdrarında ve Eti Yenen Diğer Hayvanların İdrarında Beis Yoktur.”

Kâvukcî: ”*el-Le`âli`l-maşnû`a`da* söz edildiği üzere uydurmadır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²²⁷⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû`ât*, *el-Maşnû`*, *Tenzîhü`ş-şerî`a*, *el-Fevâ`idü`l-mecmû`a*, *el-Esrârü`l merfû`a*, *Tahzîru`l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²²⁷⁹

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında başka bir eserde tespit edemedik.

2.692. “Alırken Tadılmasında Bir Sakınca Yoktur.”

Kâvukcî onu hadis olmadığına hükmetmiştir.²²⁸⁰

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü`l-ḥasene*, *Muhtasaru`l-Makâsîd*, *Kitâbü`t-Temyîz*, *Keşfü`l-ḥafâ*, *el-Esrârü`l merfû`a*, *Esne`l-meṭâlib*, *Tahzîru`l-müslimîn*, *en-Nuhbetu`l Behce* olarak zikretmiştir.²²⁸¹

Aclûnî'nin tespit ettiğimiz değerlendirmesi: “*Rivâyetin manası sahihtir ama bir hadis değildir, Aliyyu`l Kârî de herhangi bir sağlam dayanağının bulunmadığına hükmetmiştir.*” şeklindedir.²²⁸²

Süyûtî'ye rivâyet hakkında sorulduğunda: “*Rasûlullah`ın hadisleri arasında böyle bir rivâyetin yer aldığını bilmiyorum. Ancak bu fiil münker değildir ve rivâyet o fiilin meşrû` olması için yeterlidir. Bu fiilin bir adet olduğunu söyleyebiliriz.*” bu değerlendirmede bulunmuştur.²²⁸³

2.693. “İçine İdrar Yaptığınız Kapta Abdest Almayın, Çünkü Müminin Abdesti Amelleriyle Tartılır.”

Kâvukcî: “*Yahya b. Anbese uydurmuştur. Yahya b. Maîn de onun zayıf olduğu hususundaki görüşünü bildirmiştir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²²⁸⁴

Zemerlî'nin değerlendirmesi şu şekildedir: “*Deylemî, onu Firdevsü`l-aḥbâr`da rivâyet etmiştir. el-Esrârü`l merfû`a, Keşfü`l-ḥafâ, el-Masnû` da rivâyetin yer aldığı kaynaklar arasındadır. Onun Mizânu`l İ`tidâl`de şu lafızla yer aldığı tespit edilmiştir: “Sizden biriniz istincâ ettiği yerde abdest almasın.” Bir diğer hadis de: “Hiçbiriniz su birikintisinin üzerine idrarınızı yapmayınız.” şeklindedir. Tenzîhü`ş-şerî`a, el-Fevâ`idü`l-mecmû`a, Tahzîru`l-müslimîn`de ise şu lafızla: “Bıçağın üzerinde abdest almayınız.” rivâyet edilmiştir.*”²²⁸⁵

Rivâyeti, zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında bir başka eserde tespit edemedik.

²²⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 218.

²²⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 218.

²²⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 218.

²²⁸¹ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 218.

²²⁸² Aclûnî, *Keşfü`l-Hafâ*, 2000, 349.

²²⁸³ Ebü`l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî, *Zeylü`l-Le`âli`l-maşnû`a ve et-Ta`akkubât `ale`l-mevzû`ât* (Riyad: Mektebetü`l-Me`ârif, 2010), 2/799.

²²⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 219.

²²⁸⁵ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`*, 1994, 219.

2.694. “Horoza Sövmeyin Muhakkak ki O Arkadaşımdır. Âdemoğlu Onun Sesini Bilseydi Onun Tüyünü ve Etini Altınla Satın Alırdı.”

Kâvukcî: “Bu lafızlarla uydurmadır. Bununla birlikte şu şekilde de rivâyeti bulunur: “Horoza sövmeyin çünkü o namaz için uyandırır.” İbn Kayyımî’l Cevzî horozla ilgili tüm rivâyetleri hiçbir şey ifâde etmediği gerekçesiyle inkâr etmiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²²⁸⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Mevzû’ât*, *el-Le’âli’l-maşnû’a*, *Tenzihü’s-şerî’a*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Ma’rifetü’t-tezkira*, *el-Menârü’l-münîf*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *Firdevsi’l-ahbâr* ve *el-Müsned* olarak zikretmiştir. Ve rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“İbn Kayyımî’l Cevziyye’nin şu rivâyeti istisna tuttuğunu söyleyebilirim: “Horozun ötüşünü duyduğunuzda Allah’ın lütfundan isteyiniz çünkü o, bir meleğ gördüğü için öter.” Bu rivâyeti, Buhârî, Müslim ve diğer âlimler de nakletmiştir. (bu değerlendirme *el-Menârü’l-münîf*’de yer alır). Şu rivâyet de aynı şekilde bu durumdan müstesnadır: “Horoza sövmeyin çünkü o, namaza uyandırır.” Onu, Ebû Dâvud “*Kitâbu’l Edeb*” de, Ahmed b. Hanbel *Müsned*’de, Deylemî *Firdevsi’l-ahbâr*’da nakletmişlerdir. Rivâyetin senedi sahîh, râvî sika ve faziletli kimselerdir.”²²⁸⁷

Rivâyet hakkında ulaştığımız tek değerlendirme Zemerlî’nin zikrettiği gibi *el-Menârü’l-münîf*’de yer alan ifadelerdir.²²⁸⁸

2.695. “Namazda Beni Öne Geçirmeyiniz.”

Kâvukcî: “İçinde ezgi olan namaz rivâyeti ile birlikte ikisinin de sağlam bir dayanağı bulunmamaktadır.” değerlendirmesini zikretmiştir.²²⁸⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mağâşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsıd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Maşnû’*, *Esne’l-meṭâlib*, *en-Nuhbetü’l Behce* olarak zikretmiştir.²²⁹⁰

Sehâvî ilgili rivâyetin herhangi sağlam bir aslının bulunmadığına hükmetmiştir.²²⁹¹ Rivâyet hakkında tek bir eser haricinde diğer kaynaklarda herhangi bir aslının bulunmadığı, yalnızca *Tebyîzü’s-şahîfe*’de bu rivâyetin Buhârî’de yer aldığı bildirilmiştir.²²⁹²

Sahîh-i Müslim şerhinde rivâyetteki yanlışlığın lafızdan kaynaklandığı açıklanmıştır.²²⁹³ Rivâyetin, hadis hâfızlarının ittifakıyla uydurma olduğuna hükmedildiği de bildirilmiştir.²²⁹⁴ Muhammed Emir rivâyetin herhangi bir aslının bulunmadığını bildirmiştir.²²⁹⁵

²²⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 219.

²²⁸⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 219.

²²⁸⁸ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb ez-Zürâî ed-Dımaşkî el-Hanbelî, *el-Menârü’l-münîf fi’s-şahîh ve’z-za’if* (Beyrut: Dâru’l-İbnu’l Hazm, 2019), 1/1/44.

²²⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 219.

²²⁹⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 219.

²²⁹¹ Sehâvî, *el-Mağâşidü’l-ḥasene*, 1985, 720.

²²⁹² Abdullatif; *Tebyîdu’s Sahîfe bi Usûli’l Ehâdisi’d Daife*:2/73.

²²⁹³ Âli Mendûh el-Mansûrî el-Mısırî ez-Züheyrî, *Şerh-u Sahîh-i Müslim*, ts., 25/25/102.

²²⁹⁴ Ebû’l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ahmed b. Selâme el-Kalyûbî, *Hâşiyetü’l-Kalyûbî’alâ Şerhi’l-Maḥallî’ale’l-Minhâc* (Beyrut: Dâru’l-Fiker, ts.), 1/1/190.

²²⁹⁵ Muhammed el-Emîr el-Kebîr el-Mâlikî, *en-Nuhbetü’l-Behce*, 132.

2.696. “Mescidde Beni Yüceltmeyiniz.”

Kâvukcî onun herhangi bir aslı/ dayanağının olmadığını bildirmiştir.²²⁹⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²²⁹⁷

Bu rivâyetin bulunduğu sağlam bir kaynak bilinmemektedir.²²⁹⁸ *Keşfü'l-ḥafâ*'da Aliyyu'l Kârî de, incelemekte olduğumuz eserin yazarı Kâvukcî de aynı değerlendirmeyi yapmışlardır.²²⁹⁹

2.697. “Yücelik Bakımından Beni ve Ali Ailesini Ayırmayınız.”

Kâvukcî hadis imamlarının rivâyete bâtil dediklerini bildirmiştir.²³⁰⁰

Bu rivâyetin bir benzeri daha önce geçmiştir: “*Kim, beni ve ailemi yücelik bakımından ayırırsa o, şöyle şöyledir.*”²³⁰¹

İlgili rivâyeti herhangi bir eserde tespit edemedik.

2.698. “Ahir Zaman Fitnesinden Nefret Etmeyiniz. Çünkü O Münafıkları Yok Eder. Yani Helak Eder.”

Kâvukcî bu rivâyetin münafıkları haklı çıkaracağını söylemiştir.²³⁰² Yani münâfıkları helak edecek fitneden. Bu rivâyeti İbn Hacer Buhârî'nin eserine yazdığı şerhde reddetmiştir. Ve İbn Vehb'e:

“*Falanca kişi, Hz.Peygamber'in yetkisiyle senin adına diyor ki: “Fitneden nefret etme, çünkü onda, münafıkların elde ettiği bir şey vardır.” İbn Vehb: “Eğer yalan söylüyorsa, Allah onu kör etsin.” denildiğini ve o kişinin de kör olduğunu bildirmiştir.*”²³⁰³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Ğammêz ale'l Lemmâz*, *en-Nuhbetü'l Behce*, *Eḥâdişü'l-kuşşâs*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiştir. *Tahzîru'l-müslimîn*'deki rivâyeti nakletmiştir: “*Fitneden nefret etmeyin, çünkü onda münafıkların hasadı vardır.*”. Zemerlî eserin matbûsunda “*Münafıklar aklanır*” ifadesinin yer aldığını bunu da en üstün kaynaklardan teyit ettiğini bildirmiştir.²³⁰⁴

Bu rivâyet, münafıkların helak olacağını ifade eder. Ebu's Şeyh ve onun adına da Deylemî, İbrahim b. Kuteybe tarîkiyle şu rivâyet zinciriyle hadisi nakletmiştir: İbrahim b. Kuteybe- Kays- Abbâs ibn Zureyh- Şurayh b. Hânî ve Ali'den merfû'. Rivâyeti, aynı şekilde Ebu Nuaym senesinde zayıf ve meçhûl râvîler de bulunmasına rağmen nakletmiştir. Buhârî'nin şerhinde bu rivâyette dinde fitneden sığıldığına dair deliller olduğu bildirilmiştir. İbn Hacer el-Askalânî de *Fethü'l-bârî*'de İbn Vehb'den bu rivâyeti nakletmiş kendisine bu

²²⁹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

²²⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

²²⁹⁸ el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*.

²²⁹⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 360.

²³⁰⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

²³⁰¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

²³⁰² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

²³⁰³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

²³⁰⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

rivâyet hakkında sorulduğunda “O, batıldır” demiş bunula birlikte o rivâyeti kabul etmiştir.²³⁰⁵

Zerkeşî'nin de belirttiği gibi Deylemî, bu rivâyeti aynı zaman da Ali'den de merfû' olarak rivâyet etmiştir. Suyûtî de, İbn Hacer'in Buhârî'ye yazdığı şerhinde bu rivâyeti yalanladığını ve İbn Vehb'in rivâyetine dayanılarak kendisine bu hadis hakkında sorulduğunda onun bâtıl olduğunu söylediğini bildirmiştir. Sehâvî de: “*Bunu aynı şekilde Ebu Nuaym da rivâyet etmiştir ve onun senedinin zayıf olduğunu bildirmiştir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³⁰⁶

İbn Battâl ve İbn Hacer rivâyetin bâtıl ve merdûd olduğuna hükmetmişlerdir ki böyle bir durumdaki hadis hiçbir suretle kabul edilemez.²³⁰⁷ Abdurrahman el-Hût rivâyetin uydurmalar arasında sayıldığını bunun sebebinin de onu rivâyet eden Vehb'in görmeyen bir kimseden nakilde bulunması olduğunu bildirmiştir.²³⁰⁸

2.699. “Hastaymış Gibi Davranmayın Hasta Olursunuz. Kabirlerinizi (Defnedilmiş Kişinin) Kazmayın. Öldüğünüzde Cehennemlik Olmayın.”

Kâvukcî, İbnü'd Dubey'a'nın rivâyet hakkında: “herhangi bir aslı yoktur.” değerlendirmesinde bulunduğunu zikretmiştir.²³⁰⁹

Fevvâz Ahmed Zemerlî, Deylemî'nin bu rivâyeti kendisini tahkikiyle rivâyet ettiğini bildirmiştir. Rivâyeti tespit ettiği kaynakları ise *İlelü'l-ḥadîṣ*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Ğammêz*, *Kenzü'l-ḥakâ'ik*, *Mizânü'l-i tidâl*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *en-Nuhbetu'l Behce*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiştir.²³¹⁰

İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında bir başka eserde tespit edilememiştir.

2.700. “Yılan, Yılandan Başka Bir Şey Doğurmaz.”

Kâvukcî: “*Arap atasözlerindedir, tıpkı şu sözleri gibi: “Köpek yavrusu, köpek yavrusundan başka bir şey doğurmaz.”*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³¹¹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetu'l Behce* olarak zikretmiştir.²³¹²

Sehâvî bu rivâyetin bazılarının sözlerinden olduğunu ve şu âyet-i kerîmeye işaret ettiğini “*Çünkü sen onları bırakırsan, kullarını saptırırlar; sadece ahlâksız ve kâfir kimseler yetiştirirler.*” (Nuh,27) söylemiş ve rivâyet

²³⁰⁵ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 722.

²³⁰⁶ el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*, 381.

²³⁰⁷ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 509.

²³⁰⁸ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 320.

²³⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

²³¹⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

²³¹¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

²³¹² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 220.

hakkında şu değerlendirmenin bildirildiğini aktarmıştır: “*Bunun üzerine şöyle denildi: "Kişinin aslı iyi ise dalları da iyidir. Ve oğul, babasının sırrıdır."*”²³¹³

Aliyyu'l Kârî'nin rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmesi: “*Bu bir hadis değildir, Arap atasözlerinden birisidir. Necm de, bu rivâyeti Sehâvî'nin şu lafızla naklettiğini bildirmiştir: "canlı olan hariç".*”²³¹⁴

2.701. “Yemek Yiyene Selam Verilmez.”

Kâvukcî: “*Manası doğrudur ama bu lafızla zikredilen bir hadis yoktur.*”²³¹⁵ değerlendirmesinde bulunmuştur.²³¹⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l-Merfû'a, Esne'l-me'tâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikretmiştir.²³¹⁷

el-Ceddü'l-Hasîs'de rivâyetin hadis olmadığına hükmedilmiştir.²³¹⁸ Lokma, dualarda kısıtlandığı için yiyen kişinin ağzındayken ona selam verilmez. Nevevi *el-Minhâc fî Şerhi Şahîhi Müslim*'de bu yasaktan bahsetmesine rağmen Cüveynî bu rivâyeti nakletmiştir. Öyleyse lokma, yemek yiyen kişinin ağzında değilse ona selam vermekte bir beis yoktur. Ve o kişinin de bu selama karşılık vermesi vaciptir.²³¹⁹ Bununla birlikte rivâyetin kaynağı sağlam olmasa da manasının doğru olduğuna hükmedilmiştir.²³²⁰

2.702. “Mescide Komşu Olan Ancak Mescidde Namaz Kılabilir.”

Kâvukcî, İbn Hacer'in: “*Halk arasında meşhur olsa da sağlam bir senedi yoktur.*” değerlendirmesini aktarmıştır.²³²¹

Zemerlî'nin değerlendirmesi ve rivâyeti tespit ettiği kaynakları şu şekildedir: “*Dârekutnî bu rivâyeti eserine almış, Hâkim el-Müstedrek, Beyhakî Sünen'e, Deylemî Firdevs'ine, İbn Hibbân Kitâbü'l-Mecrûhîn'e almış -ve zayıf olduğuna hükmetmiştir-, Silsiletü'l-e'hâdîsi'z-za'ife, Feyzü'l-kâdir, el-Ğammêz, ed-Dürerü'l-müntesire, Sağanî-el-Mevzû'ât, ed-Dürerü'l-Mültekata, el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasarü'l-Makâsîd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-İlelü'l-mütenâhiye, el-Fevâ'idü'l-mecmû'a, Mîzânü'l-i'tidâl, et-Tenkit ve'l-ifâde, Ma'rîfetü't-tezkira* da rivâyeti tespit ettiği kaynaklar olarak zikredilmiştir.”²³²²

Rivâyet hakkında tespit ettiğimiz değerlendirmeleri şu şekilde aktarmamız mümkün gözükmektedir:

²³¹³ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 723.

²³¹⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 360.

²³¹⁵ el-Kârî, *el-Esrârü'l-Merfû'a*, 383.

²³¹⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 221.

²³¹⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 221.

²³¹⁸ Âmirî, *el-Ceddü'l-Hasîs*, 258.

²³¹⁹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 446.

²³²⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 221.

²³²¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 221.

²³²² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 221.

“Abdurrezzak es-San’ânî’nin *el-Muşannef fi’l-hadîs*’inde Sevrî’den naklettiği hadis şu şekilde aktarılmıştır: “Ali’ye denildi ki: “mescidin komşusu kimdir? O da: “nidayı işiten kişidir” cevabını verdi.”²³²³ Bu rivâyet, İbn Mahled’e ait bir sözdür. Ve Ebu Hâmid onun için demiştir ki: “Ezanı duyup da bir sebep olmadıkça namaza gelmeyen namazı olmaz (kabul olmaz)”²³²⁴

Bu rivâyet, Ebû Musa’nın babasından işitip aktardığı bir hadistir.²³²⁵ Dârekutnî bu hadisi rivâyet etmiş ve onun hakkında denilmiştir ki: Hz. Peygamber’den korunarak gelen bir rivâyet değildir ve Abdülhak râvîlerinin tamamının sika olduğu bir senedle onu rivâyet etmiştir.²³²⁶ Rivâyeti, Deylemî Ebu Hureyre’den, Dârekutnî de Câbir’den nakletmiştir ve her iki taraf de merfû’dur. İbn Hibbân da *Duafâ*’sında Âişe’den rivâyet etmiştir onun da senedleri zayıftır. Rivâyetin sabit bir senedi yoktur. Şayet bu insanlar arasında meşhur bir rivâyet ise bu durumda İbn Hazm onun için: “Bu hadis zayıftır ancak Ali’nin sözü sahihtir” demiştir. Şâfi’de Ebu Hayyân et-Teymî’nin babasından onun da Hz. Ali’den rivâyeti bulunmaktadır. İbn Ebi Şeybe de rivâyeti mevkûf olarak nakletmiştir.²³²⁷

Fettenî’nin rivâyet hakkında ulaştığımız değerlendirmesi şu şekildedir: “Sağânî rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir. *el-Makâşidü’l-Hasene*’de yer alan senedler zayıftır ve hiçbirisi muttasıl sened değildir. *el-Le’âlî’l-maşnû’a* ve *Vecîz*’de ilgili rivâyet Âişe’nin hadisi olarak zikredilmektedir. İbn Hibbân bu tarikte Amr b. Râşid’in yer aldığını ve ondan da hiç bahsedilmediğini beyan etmiştir. İclî onun sika olduğunu bazılarının ona leyyin²³²⁸ değerlendirmesinde bulduklarını ve hadisin Câbir Ebu Hureyre ve Ali’den nakillerinin de bulunduğunu bildirmiştir.²³²⁹

2.703. “Namaz Kazası Olanın (Tertib Sahibi Kişinin) Namazı Yoktur.”

Kâvucî: “Bu rivâyetin menşei bilinmemekle birlikte âlimlerimizin kaza ve edânın düzenlenmesinin gerekliliğine dair hadisleri vardır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³³⁰

Zemerlî: “*el-Menârü’l-münîf*’de rivâyet hakkında İbrahim el Harbî’nin şu sözüne yer verilmiştir: “Bu hadisten Ahmed b. Hanbel’e sordum dedi ki: “Onu bilmiyorum” değerlendirmesi yer almaktadır. Harbî: “Bunu Hz. Peygamber’den işitmedim” demiştir. Rivâyetin kaynakları ise, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *et-Tenkît* ve *’l-îfâde* şeklindedir” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³³¹

İbrahim el-Harbî, Ahmed b. Hanbel’e bu hadisten sorduğunu ve onun da rivâyeti bilmediğini söylediğini aktarmıştır. İbrahim de bu rivâyetin

²³²³ Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi’ es-San’ânî Abdürrezzâk, *el-Muşannef* (Merkezü’l-buhûs ve tahiyetü’l-m’alûmat dârü’l-te’sîl, 2013), 198.

²³²⁴ Ebû’l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed Dârekutnî, *es-Sünen* (Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 2004), 292.

²³²⁵ Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim Nîsâbü’rî, *el-Müstedrek ‘ale’s-Şâhihayn* (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1990), 373.

²³²⁶ Zerkeşî, *et-Tezkire fi’l-eḥādîsi’l-müştehire*, 1986, 60.

²³²⁷ Sehâvî, *el-Makâşidü’l-Hasene*, 1985, 726.

²³²⁸ Rivâyet etmiş olduğu hadisler az olan, bununla beraber bu hadisler arasında, rivâyetlerin terk edilmesine sebep olacak kadar zaifler de bulunan râvî. Tafsilât için bkz. Aydınlı, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 177.

²³²⁹ Fettenî, *Tezkiretü’l-mevzû’ât*, 36.

²³³⁰ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 221.

²³³¹ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 221.

Rasulullah'dan naklini işitmediğini söylemiştir.²³³² *el-İlelü'l-mütenâhiye*'de de aynı değerlendirme tespit edilmiştir.²³³³

2.704. “Kabul Edene Bir Ayıplama Yoktur.”

Kâvukcî, İbn Hacer'in rivâyet hakkındaki: “Herhangi bir kaynağı bulunmamaktadır.” değerlendirmesini nakletmiştir.²³³⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Maşnû'*, *Esne'l-meâtlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiş, *Kitâbü't-Temyîz*'de İbn Hacer'den: “Sağlam bir dayanağı yoktur ve manası bile sahih değildir.” değerlendirmesinin yer aldığını söylemiştir.²³³⁵

İbn Hacer, rivâyetin aslının olmadığını manasının doğru olmasının rivâyetin sahih olduğu anlamına gelmediğini bildirmiştir.²³³⁶ *en-Nuhbetü'l Behce*'de rivâyetin sağlam bir dayanağı bulunmadığına hükmedilmiştir.²³³⁷ Abdurrahman el-Hût da İbn Hacer'in rivâyetin hadis olmadığına hükmettiğini bildirmiştir.²³³⁸

2.705. “Ali Gibi Genç, Zülfikar Gibi Kılıç Yoktur.”

Kâvukcî: “Bâtıldır, herhangi bir kaynağı /aslî bulunmamaktadır.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³³⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Ğammêz*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-meâtlib*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiş, *Tahzîru'l-müslimîn*'de şu lafızla yer aldığını bildirmiştir: “Zülfikar gibi kılıç, Ali gibi genç yoktur.”²³⁴⁰

Rivâyet, *Sünen-i Ebi Dâvud* ve *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*'da tespit edilmiştir, *Sünen*'de rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme zikredilmemektedir.²³⁴¹

2.706. “Din Kaygısından Başka Endişe, Göz Ağrısından Başka Ağrı Yoktur.”

Kâvukcî: “Zerkeşî'nin Ahmed b. Hanbel'den naklettiğine göre: “bu rivâyet herhangi sağlam bir kaynaktan yer almamaktadır.” değerlendirmesini zikretmiştir.²³⁴²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzihü's-şerî'a*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *Kitâbi'l-Mecrûhîn*, *el-Makâşidü'l-Hasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Ğammêz*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *el-Lisân*, *Ma'rifetu't Tezkira*,

²³³² İbrahim Nehhas, *el-Câmi' li 'ulûmi İmâm Ahmed* (Mısır: Dârü'l-Fellâh, 2009), 334.

²³³³ El-Cevzî, Cemâleddin Ebu'l Ferc Abdurrahman b. Ali b. Muhammed; *el-İlelul Mutenâhiye fi'l Ehâdisi'l Vâhiye*; thk. İrşâdu'l Hak el-Esrî; İdâretü'l Ulûmi'l Eseriyye, Faysal Abad, Pakistan;3.baskı; 1/443.

²³³⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 222.

²³³⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 222.

²³³⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 727.

²³³⁷ Muhammed el-Emîr el-Kebîr el-Mâlikî, *en-Nuhbetü'l-Behce*, 133.

²³³⁸ el-Hût, *Esne'l-meâtlib*, 1997, 324.

²³³⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 222.

²³⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 222.

²³⁴¹ Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî Ebü Dâvud, *es-Sünen* (Dârü'r-risâleti'l-İlemiyye, 2009), 33.

²³⁴² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 222.

Mu'cemü's-şagîr, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *Esne'l-me'tâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir.²³⁴³

Taberânî rivâyeti *el-Mu'cemü'l-evsaf*'da şu senedle aktarmıştır: Karîn b. Sehl b. Karîn es-Sedûsî-babası- Muhammed b. Ebî Zi'b- Muhammed b. El-Munkedir- Câbir.²³⁴⁴ Bu hadisi Sehl b. Kurayn, İbn Ebî Zi'b'den o Muhammed b. Munkedir'den o da Câbir'den rivâyet etmiştir. Sehl, bu rivâyeti hiç hadisi olmayan sika râvîlerden rivâyet etmiştir. O, tanınmış râvîlerden mürsel ve maktû' rivâyetlerde bulunduğu için bu hadisleri de onlara nispet etmiştir ve onların delil olarak kullanılması caiz değildir.²³⁴⁵

Bu hadisi Beyhakî *Şu'abü'l-îmân*'da, Taberânî *el-Mu'cemü's-Sagîr*'de Kurayn b. Sehl'den nakletmişlerdir. Beyhakî rivâyetin münker olduğuna hükmetmiş, aynı şekilde Kurayn'ın da çok fazla münker rivâyette bulunduğunu bildirmiştir. Ezdî onun yalancı olduğunu, Ebu Ya'lâ da rivâyetinin hiçbir surette kabul edilmeyeceğini bildirmiştir.²³⁴⁶ Zerkeşî Ahmed b. Hanbel'in hadis hakkında "*Herhangi bir aslı yoktur*" değerlendirmesini zikretmiştir.²³⁴⁷ İbn Adî' de rivâyeti Câbir'den merfû' olarak nakletmiş ve sened ve metninin bâtil olduğunu söylemiştir.²³⁴⁸ İbnu'l Cevzî de rivâyete uydurma demiştir.²³⁴⁹

2.707. "Benden Sonra Vahiy Yoktur."

Kâvukcî, bâtil olduğuna hükmetmiştir.²³⁵⁰

Zemerlî: "*Keşfü'l-hafâ*'da "*İbn Haceru'l Mekkî'nin, Fetëve'l Hadîsiyye*'de: "*bâtıldır*" dediği nakledilmiştir." değerlendirmesinde bulunmuştur.²³⁵¹

İbn Hacer el-Mekkî de rivâyetin bâtil olduğuna hükmetmiştir.²³⁵²

2.708. "Allah'a ve Ahiret Gününe İnanan Kadın At ve Merkebe Binmesi Helal Değildir. Kim Yardımı Reddederse Cimri Tarafıyla Hareket Etmiş Olur."

Kâvukcî bu rivâyeti İshak el-Maltî'nin uydurduğunu söylemiştir.²³⁵³

Zemerlî rivâyetin, *Keşfü'l-hafâ* ve *Mizânu'l İ'tidâl*'de: "*Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kadının semeri bırakması caiz değildir*" şeklinde nakledildiğini, Zehebî'nin de bunun uydurma hükmünü verip ardından "*Rasulullah kadınların semer üzerine binmesini yasaklamıştır.*" rivâyetini zikrettiğini bildirmiştir.

O, "*Rivâyet aynı zamanda, el-Esrârü'l merfû'a, Masnû' ve Tahzîru'l-müslimîn*'de yer almaktadır ve *Tahzîru'l-müslimîn*'de: "*Allah, semer üzerindeki*

²³⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 222.

²³⁴⁴ Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsaf* (Kahire: Dârü'l-Harameyn, ts.), 154.

²³⁴⁵ El-Kaysarânî, Ebu'l Fadl Muhammed b. Tâhir b. Ali b. Ahmed el-Makdisî eş-Şeybânî; Tezkiratu'l Huffâz; thk. Hamdi Abdulmecid es-Selefi; Dârü's Samî, Riyad, h.1410;393.

²³⁴⁶ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 728.

²³⁴⁷ el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*, 386.

²³⁴⁸ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 148.

²³⁴⁹ el-Hût, *Esne'l-me'tâlib*, 1997, 326.

²³⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 222.

²³⁵¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 222.

²³⁵² Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 369.

²³⁵³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 222.

kadını lanetledi” şeklinde nakledilmiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³⁵⁴

2.709. “Bir Müslümanın Farz ve Sünnetleri Bilmemesi Helal Değildir. Bunlardan Başka Hiçbir Şeyi Bilmemesi ise helaldir.”

Kâvuvcî: “Zeyl’de uydurma olduğu söylenmiştir.” değerlendirmesini yapmıştır.²³⁵⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Keşfü’l-hafâ*, *el-Maşnû’*, *Zeylü’l-Le’âli’l-maşnû’a*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Tenzihü’ş-şerî’a*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a* olarak zikretmiş *Tahzîru’l-müslimîn*’de şu lafızla: “Bir Müslümanın farz ve sünnetleri bilmemesi helal değildir, bunlar dışındaki şeyleri bilmemesi ise helaldir.” yer aldığını bildirmiştir.²³⁵⁶

Bu rivâyet, Hz. Âişe’nin naklettiği hadislerdendir ve onun sened zincirinde Huseyn b. Davud el-Belhî bulunur.²³⁵⁷ *Zeyl*’de de ifade edildiği üzere uydurma bir rivâyettir.²³⁵⁸

2.710. “Zina Eden Kadının Çocuğu Cennete Girmez.”

Kâvuvcî, İbn Kayyim’in “زنا” lafzını kullandığını ve tıpkı İbnu’l Cevzî gibi: “Uydurmadır, ama onu Ebû Naîm- Mücâhid’den- o- Ebû Hureyre’den merfû’ olarak rivâyet etmiştir. Dârekutnî, Mücâhid’in Ebû Hureyre’den bu hadisi işitmediğini bildirerek hadisi muallal tayin etmiştir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-hafâ*, *el-Maşnû’*, *el-Mîzân*, *el-İlel*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikretmiş ve *Tahzîru’l-müslimîn*’de şu lafızla: “ولد الزنا لا يدخل الجنة”²³⁵⁹ yer aldığını bildirmiştir. İbnu’l Medenî’nin de şu lafızla rivâyet ettiğini bildirmiştir: “لا يدخل الجنة ولد زنا”²³⁵⁹

Rivâyetin sened zincirinin şu şekilde aktarıldığını tespit ettik: Muhammed b. Saîd- Muhammed b. Fudayl- Hasan b. Ömer et-Teymî- Ebu Hureyre’den rivâyetle: “Rasulullah’dan işittim ki: “Zina çocuğu cennete giremez”²³⁶⁰ İbnu Tâhir ve İbnu’l Cevzî rivâyetin uydurma olduğunu iddaa etmiştir. Ve hadis de iyi durumda değildir. Rivâyetin geçerliliği şu şekilde mümkündür: “Kişi zinaya devam ederse bu durumda cennete giremez.”²³⁶¹

2.711. “Hiçbiriniz Deniz Sallanırken Gemiye Binmesin.”

Bu, Ebû Derdâ’dan merfû’ olarak rivâyet edilmiş ve Sağânî’nin söylediğine göre o veda hutbesinin başıdır ve tamamı uydurulmuştur.²³⁶²

²³⁵⁴ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 222.

²³⁵⁵ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 223.

²³⁵⁶ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 223.

²³⁵⁷ Ebû Alî Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Abdîrrahmân b. Arrâk İbn Arrâk, *Tenzihü’ş-şerî’a* (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, ts.), 273.

²³⁵⁸ el-Kârî, *el-Esrârü’l-merfû’a*, 387.

²³⁵⁹ Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 223.

²³⁶⁰ Ebû Amr Abdullah b. Muhammed b. Ahmed b. Abdülvehhâb Sülemî, *el-Cüz’ü min ehâdisi ebî amr es-Sülemî an şuyuhîhi* (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, ts.), 345.

²³⁶¹ Fettehî, *Tezkiretü’l-mevzû’ât*, 180.

²³⁶² Kavucî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 223.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları Saġânî'nin *el-Mevzû'ât*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-ĥafâ* olarak zikretmiştir.²³⁶³

Aliyyu'l Kârî, rivâyetin, Abdullah b. Selâm'ın Nebi'yi imtihan için sorduġu sorulardan olduġu bilgisini vermiştir. *el-Le'âli'l-maşnû'a*'daki son bölümde Ebu Hureyre ve İbn Abbâs'ın bu rivâyetlerinin batıl olduġu söylenmiştir. *Vecîz*'de İbn Adî, Muhammed b. Eş'as, Musa b. İsmail b.Ca'fer-babaları- Hz. Ali'den merfû' bir senedle buna çok yakın bir hadis nakletmişlerdir.²³⁶⁴ Saġânî de bu rivâyetin uydurma olduġuna hükmetmiştir.²³⁶⁵

2.712. “Hoca Ekmek Yerken Utanmadığı Gibi İlim Öğretirken de Utanmasın.”

Kâvucî, Ali el-Kârî'nin onun bilinmeyen bir rivâyet olduġuna hükmettiğini bildirmiştir.²³⁶⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *Tenzihü'ş-şerî'a* olarak zikretmiştir.²³⁶⁷

İbn Hacer el-Askalânî rivâyeti şu senedle aktarmıştır: Ebu Nuaym-Ahmed b. İshak- İshak b. İbrahim el-Mueddib- Ahmed b. Yunus ed-Dabî'- İsa b. İbrahim- Yemânî- Hakem b. Umeyr (ki o Nebi (a.s.) ile görüşmüştür). Ebu Nuaym da bu rivâyete yer vermiş ve bu senedle çok zayıf olduğunu kendisinde aşırı illetli râvîlerin bulunduğunu -örneğin, İsa b. İbrahim b. Tahman el-Hâşimî (ki o, rivayeti terk edilen bir kimsedir) söylemiştir. İbn Arrâk *Tenzihü'ş-şerî'a*'da onun râvîlerini eleştirmiştir. Ali el-Kârî *el-Esrârü'l merfû'a*'da bu rivâyeti delil olarak göstermiş ve aynı zamanda bilinmeyen bir rivâyet olduğunu da söylemiştir. Fetenî de *Tezkiretü'l-mevzû'ât* da rivâyetin uydurma olduġuna hükmetmiştir.²³⁶⁸

2.713. “Ekmek Üzerinde Üç Yüz Altmış Usta Çalışmadan Elinize Gelmez ki, Onların İlki Mikâil'dir.”

Kâvucî, Irâkî'nin rivâyeti sağlam/ güvenilir bir kaynakta tespit edemediğini bildirmiştir.²³⁶⁹

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *İhyâ'ü 'ulûmî'd-dîn*, *Keşfü'l-ĥafâ*, *el-Masnû'*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikretmiştir. *el-Esrârü'l merfû'a*'da şu lafızla yer aldığı bildirmiştir: “Üç yüz kişi onun üstünde çalıştıktan sonra ekmek ortaya konulur ki o (çalışanların ilki) Mikaildir.”²³⁷⁰

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında başka bir eserde tespit edemedik.

²³⁶³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 223.

²³⁶⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 408.

²³⁶⁵ Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, ts., 507.

²³⁶⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 223.

²³⁶⁷ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 223.

²³⁶⁸ Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed Askalânî, *Zehrü'l-Firdevs* (BAE: Cem'iyetü Dâri'l-Birr, 2018), 426.

²³⁶⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 223.

²³⁷⁰ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 223.

2.714. “Allah Üzerinde Anlaşılmazlığa Düşülen Bir Konuda Azap Etmez.”

Kâvukcî Sehâvî'nin: “Sanırım o, seleften bazılarının sözlerindedir.” şeklindeki değerlendirmesini aktarmıştır.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsîd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Masnû'*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *el-Ġammêz*, *en-Nuhbetü'l Behce* olarak zikretmiştir.²³⁷¹

Ömer b. Abdulaziz'in de “Ümmetim hilafî rahmettir” ile ilgili değerlendirmesi vardır: “Muhammed'in ashabı ihtilaf etmeseydi orada zikredilenlerden başkasının sözü ruhsat olamazdı”.²³⁷² Aclûnî de ilgili rivâyetin şahidlerinin de bulunduğunu zikretmiştir.²³⁷³

2.715. “Küçültme İfadesiyle Mescidcikler veya Mushafçıklar Demesinler.”

Kâvukcî uydurma olduğunu söylemiştir.²³⁷⁴

Zemerlî rivâyetin eserin matbusunda “مسجد ولا مصحف” şeklinde yer aldığını ve bunun eserin kendisinden teyit edildiğini bildirmiştir.²³⁷⁵

2.716. : “Bakara Sûresi veya Âlî-İmrân Sûresi demeyiniz. Bilakis İçerisinde İneğin Zikredildiği Sûre Deyiniz.”

Kâvukcî: “Bir aslı, sağlam bir dayanağı yoktur.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³⁷⁶

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü'ş-şerî'a*, *Firdevsi'l-aḥbâr* olarak zikretmiştir.²³⁷⁷

İlgili rivâyeti zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edemedik.

2.717. “Altı Yüz Yılından Sonra Doğan Kimse Yoktur ki Allah'ın Ona İhtiyacı Olmasın.”

İbn Kayyımî'l Cevziyye uydurma olduğunu söylemiştir.²³⁷⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü'ş-şerî'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *Mîzânü'l-i'tidâl*, *Te'vîlu Muhtelefu'l Hadîs*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a* olarak zikretmiş, “*el-Esrârü'l merfû'a* 'da musannifin sözüyle, ondan da Kâvukcî nakletti- aynı şekilde *Tahzîru'l-müslimîn*'de de Kâvukcî'den nakledilmiştir. Hepsinde de tek lafız vardır: “yüz sene sonra” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³⁷⁹

²³⁷¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 224.

²³⁷² Sehâvî, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, 1985, 731.

²³⁷³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 461.

²³⁷⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 224.

²³⁷⁵ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 224.

²³⁷⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 224.

²³⁷⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 224.

²³⁷⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 224.

²³⁷⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 224.

İlgili rivâyeti, zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edemedik.

Ye Harfi

2.718. “Ya Ebû Hureyre! Abdest Aldığında de ki: “Allah’ın Adıyla, Allah’a Hamd Olsun. Bunu Ezberlersen ve Bu Şekilde Abdest Alırsan Senin İçin Sevaplar Yazılır.”

2380 Kâvukcî, Ali el-Kârî’nin rivâyetin münker olduğuna hükmettiğini bildirmiştir.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû’ât, el-Le’âli’l-maşnû’a, Tenzihü’ş-şerî’a, Lisânu’l Mîzân, Zeylu’l Mevzuât, Mecma’u’z-zevâ’id, el-Esrârü’l merfû’a* olarak zikretmiştir.²³⁸¹

Ahmed b. Hanbel rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Rivâyeti, Ali b.Sâbit’ten, Ali b. Muhammed haricinde hiç kimse nakletmemiştir. Amr b. Ebî Seleme de hadisi rivâyetinde tek başına kalmıştır. İbn Adî şöyle söylemiştir: “İbrahim b. Muhammed bu hadisi Amr b. Ebî Seleme’den ve münker rivâyette bulunan ravilerden nakletmiştir. İbn Hacer Lisan’da bu hadise münker hükmünü vermiştir. Ali el-Kârî de aynı hükmü vermiştir. Ahmed b. Hanbel de Amr b. Ebî Seleme için hakkında ihtilaflar olduğunu söylemiştir.”²³⁸²

Taberâni bu rivâyeti *el-Mu’cemü’ş-şagîr*’de nakletmiş ve senedinin zayıf olduğuna hükmetmiştir.²³⁸³

2.719. “Yâ Ahmed”

Kâvukcî: “Sağâni’nin açıkladığı gibi bâtil, uydurmadır.” değerlendirmesini zikretmiştir.²³⁸⁴

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları Sağâni’nin *el-Mevzû’ât*’ı, *el-Esrârü’l merfû’a* olarak zikretmiştir. “Eserin matbûsunda: “ey Kırmızı!” olarak nakledildiğini bildirmiş ve bu geçen iki kaynaktan tespit edilmiştir değerlendirmesinde bulunmuştur.²³⁸⁵

Rivâyeti herhangi bir kaynakta tespit edemedik.

2.720. “Yâ Humeyrâ!”

Kâvukcî rivâyet hakkında, Mizzî’nin: “Bu konudaki tüm hadisler- yani Ya Humeyra! Diye başlayan- uydurmadır”, İbn Kayyımî’l Cevziyye’nin: “Ya Humeyra!” diye zikredilen hadis uydurulmuş bir yalandır.” değerlendirmelerini aktarmıştır.

²³⁸⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 225.

²³⁸¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 225.

²³⁸² İmam Ahmed b. Hanbel; *Müsnedu’l İmam Ahmed*; thk. Şuayb el-Arnaût, Adil Mürşid vd.; Muessesetu’r Risâle, ilk baskı h. 1421;15/244.

²³⁸³ Ebü’l-Hasen Nürüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Süleymân Heysemî, *Mecma’u’z-zevâ’id* (Kahire: Mektebetü’l-Kudsî, 1994).

²³⁸⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 225.

²³⁸⁵ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 225.

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Kâmil*, *el-Masnû'*, *Keşfü'l-hafâ* olarak zikretmiştir.²³⁸⁶

Dârekutnî'nin: “*Bu garip bir rivâyettir, Hâlid b. İsmail de rivâyeti terk edilen bir kimsedir.*” değerlendirmesi tespit edilmiştir.²³⁸⁷

2.721. “Ya Humeyra! Çamur Yeme. Çünkü Şuna Şuna Sebep Olur.”

Kâvukcî rivâyet hakkında herhangi bir değerlendirme zikretmemiştir.²³⁸⁸

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Mevzû'ât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü's-şerî'a*, *et-Tenkît* ve *l-ifâde*, *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *el-Menârü'l-münîf* olarak zikretmiştir.²³⁸⁹

Rivâyetin devamında “*Çünkü onda üç özellik vardır: hastalığı çağırır, karnı büyütür ve teni sarartır*” ifadesinin yer aldığı söylenmiştir.²³⁹⁰ Dârekutnî hadisi Aîşe'den rivâyet etmiştir, Beyhakî de bu konuyla ilgili hiçbir sahih rivâyetin olmadığını söylemiştir; Suyûtî de *Durer*'de Zerkeşî'ye tabi olarak çamur yemekle hiçbir rivâyetin sahih olmadığına hükmetmiştir. Aliyyu'l Kârî: “*Ben, Suyûtî'nin Camiu's Saġir'de Taberânî'nin Ebu Hureyre'den naklettiği rivâyetten bahsettiği için onun hasen ya da zayıflığını inkâr etmenin gerekli olmadığını söyledim. Çamur yemek de, sanki kendini öldürmeye kastetmek gibidir.*” değerlendirmesinde bulunmuştur. Çünkü Ebu Hureyre'nin bazı hadislerinin uydurma olduğuna itiraz edilmiştir.²³⁹¹ Humeyrâ lafzının kullanıldığı hadislerin hiçbirinin sahih olmadığına hükmedilmiştir.²³⁹²

2.722. “Dininizin Yarısını Hümeyrâ'dan Alın!”

Kâvukcî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesi: “*Suyûtî bu rivâyetin el-Hâkim'in Ümmü Seleme'den rivâyet ettiği sahih tariki nakletmiştir: “Ümmü Seleme: “Hz. Peygamber mü'minlerin annelerinden bazılarının çıkışını anlattı, Aîşe de (r.a.) güldü ve Rasulullah ona dedi ki: “Bak ey Humeyra! O sen olmayacaksın” sonra Ali (r.a.) döndü ve dedi ki: “Eğer o sana bir şey emrederse ona iyilik et”. Müstedrek'de: “Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre doğrudur” şeklindedir.*”²³⁹³

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maķāşidü'l-ḥasene*, *Muhtasarü'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-hafâ*, *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Menârü'l-münîf*, *el-Esrârü'l merfû'a*, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*, *el-Masnû'*, *en-Nuhbetü'l Behce*, *el-Ġammêz*, *Esne'l-meṭâlib* olarak zikretmiştir.

Ve: “*İşaret edilen hadis Hâkim'in “Müstedrek”de rivayet ettiği hadistir. Zehebî, Sindli râvilerden Abdulcebbar'ın kendisinden tahrir etmediğini söyleyerek onu takip etmiştir. Aynı şekilde Mizzî, Sünen-i Nesai'de oruçla ilgili bir hadisi istisna etmiş, İbn Kesir de Sünen-i Nesai'de bu rivayeti istisna etmiştir:*

²³⁸⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 221.

²³⁸⁷ Dârekutnî, *es-Sünen*, 50.

²³⁸⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 226.

²³⁸⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 226.

²³⁹⁰ Askalânî, *Zehrü'l-Firdevs*, 294.

²³⁹¹ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 174.

²³⁹² el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 344.

²³⁹³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 226.

“ey Humeyra! Onlara bakmak ister misin?” ve demiş ki: “senedi sahihtir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.²³⁹⁴

Hâfız İbn Kesîr de rivâyetin pek bilinmeyen, hatta belki de münker olduğunu, rivâyet hakkında Mizzî’ye sorulduğunda ise onun: “Şimdiye kadar ona bir sened bulamadığını söylemiştir.” cevabını verdiğini bildirmiştir. Zehebî de onun, senedi bilinmeyen aşırı zayıf bir rivâyet olduğuna hükmetmiştir.²³⁹⁵ İbn Hâcib rivâyet hakkındaki şu değerlendirmeyi nakletmiştir:

“Onun senedini bilmiyorum ve İbnu’l Esîr’in kitaplarının hatimesi haricinde hiçbir hadis kitabında görmedim. Ona ait bir tahrir de bulamadım ancak rivâyeti aynı ifadeyle “Fırdevs” de gördüm. Orada bu rivâyet Enes’den senedsiz şekilde nakletmiştir: “Dininizin üçte birini Hümeyra’dan alın” Deylemî rivâyet hakkında herhangi bir bilgi bulamadığını ve rivâyeti İmaduddin İbn Kesir, Hafız Mizzi ve Zehebî’ye sorduğunda cevaplarının rivâyeti bilmedikleri şeklinde olduğunu bildirmiştir.²³⁹⁶

2.723. “Ey Altınlar ve Gümüşler! Benden Başkasını Kandırın.”

Kâvukcî bu rivâyetin Hz. Ali’nin sözlerinden olduğunu söylemiştir.²³⁹⁷

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maķāşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsıd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *Esne’l-meṭâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetü’l Behce* olarak zikretmiştir.²³⁹⁸

“Safrâ”(sarı) nın altın; “beydâ”(beyaz) nın gümüş manasına geldiği bildirilmiştir.²³⁹⁹ Rivâyet, Ali’ye ait bir sözdür ve Ahmed ve diğer hadis imamlarınca nakledilmiştir.²⁴⁰⁰ Altın ve gümüşten kastın; dünya ve içindekiler olduğu beyan edilmiştir.²⁴⁰¹

2.724. “Yâ Ali! Erzak Alırsan Soğanı Unutma!”

Kâvukcî, Sehâvî’nin rivâyet hakkında: “Bu tamamen yalandır.” değerlendirmesini bildirmiştir.²⁴⁰²

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları *el-Maķāşidü’l-ḥasene*, *Muhtasarü’l-Makâsıd*, *Kitâbü’t-Temyîz*, *Keşfü’l-ḥafâ*, *el-Masnû’*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Ġammêz*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, *Esne’l-meṭâlib*, *Tahzîru’l-müslimîn*, *en-Nuhbetü’l Behce* olarak zikretmiştir.²⁴⁰³

İlgili rivâyeti, zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edemedik.

²³⁹⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 226.

²³⁹⁵ Ed-Dimeşkî; Ebu’l Fidâ İsmail b. Ömer b. Kesîr el-Kuraşî el-Basrî; *Tuhfetü’t Tâlib bima’rifeti Ehâdis Muhtasarü İbn Hâcib*; Dâru İbn Hazm; 2.baskı, h.1431;57.

²³⁹⁶ Sehâvî, *el-Maķāşidü’l-ḥasene*, 1985, 321.

²³⁹⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 226.

²³⁹⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 226.

²³⁹⁹ Ebü’l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed İbnü’l-Cevzî, *Câmi’u’l-mesânîd* (Riyad: Mektebetü’r-Rüşd, 2005), 211.

²⁴⁰⁰ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 473.

²⁴⁰¹ el-Hût, *Esne’l-meṭâlib*, 1997, 332.

²⁴⁰² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 226.

²⁴⁰³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 226.

2.725. “Ya Ali! Kendine Demirden Ayakkabı Al ve Onları İlim Tahsilinde Kullan.”

Kâvukcî: “İbn Teymiyye’nin dediği gibi uydurmadır.” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.²⁴⁰⁴ Bu aynı zamanda Şevkânî’nin de rivâyet hakkındaki değerlendirmesidir.²⁴⁰⁵

Zemerlî rivâyeti tespit ettiği kaynakları, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Esrârü’l merfû’a*, *el-Masnû’*, *Zeylu’l Mevzuât*, *Keşfü’l-hafâ*, *Tezkiratu’l Mevzuât*, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a* olarak zikretmiştir.²⁴⁰⁶

2.726. “Ya Ali Bana Bir Yaprak ve Hokka Getir, Hz. Peygamber Ona Yazdırdı ve Ali Yazdı. Cebrâil de Şahitlik Etti ve Sonra Sayfayı Katladı.”

Kâvukcî’nin ifadelerine göre hadîsin râvisi şöyle demiştir: “Kim Hz. Peygamber’in yazdırdığı, Hz. Ali’nin yazdığı, Cebrail’in şahit olduğu sahîfe’de bulundan farklı bir şey söylerse onu tasdik etmeyin.” Bu Hz. Peygamber’in vefat ettiği hastalığı sırasındadır. Sağânî bu rivâyetin mevzû’ olduğunu söylemiştir.²⁴⁰⁷

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Mevduât*, *el-Le’âli’l-masnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *ed-Dureru’l-Multekata*, *el-Masnû’*, *el-Esrârü’l-merfû’a* ve *Keşfü’l-hafâ* olarak zikretmiştir.²⁴⁰⁸ İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.727. “Ya Ali! Her Kim Şaban Ayında Gecenin Yarısında İhlas Sûresini Okuyarak Yüz Rekât Namaz Kılırsa....”

Kâvukcî hadîsin uzun bir hadîs olduğunu ve önceden geçtiği üzere uydurma olduğunu söylemiştir. Bazı muhakkiklerin nidâ harfi olan “Yâ” ile başlayan tavsiye amaçlı olan sözlerin tamamının uydurma olduğunu söylediklerini aktarmıştır. Ancak “Ey Ali! Sen benim için Harun’un Musa’ya olduğu gibisin, ancak benden sonra peygamber yoktur.” sözünü bundan müstesna tutmuşlardır.

Yine Kâvukcî’nin aktardığına göre Sağânî, “Ey Ali!” diye başlayan, evvelinde “Şu kişinin alametleri şunlardır.” ifadesi olup, sonunda “Şu belli vakitlerde onlarla bir araya gelmekten sakın.” İfadeleriyle devam eden rivâyetlerin tümünün uydurma olduğu söylemiştir. Suyûtî ve diğerleri de bu görüştedir.²⁴⁰⁹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını *Mevduât-ı Sağânî*, *Keşfü’l-hafâ*, *Seferu’s-Saâde*, *ed-Dureru’l-Multekata*, *el-Menârü’l-münîf*, *el-Esrârü’l-merfû’a*, *el-Mevduât*, *el-Le’âli’l-masnû’a*, *Tenzîhü’ş-şerî’a*, *el-Êsêru’l-Merfûa* olarak zikretmiştir.²⁴¹⁰ İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunun dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.728. “Ey Musâ! Kimi istersin? Dedi ki: “Kardeşim Hârun’u. Ey Muhammed! Kimi istersin? Dedi ki: Ömer ve Annemi. Yâ Nûh Kimi İstersin? Oğlumu dedi. Yâ

²⁴⁰⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 227.

²⁴⁰⁵ Şevkânî, *el-Fevâ’idü’l-mecmû’a*, ts., 285.

²⁴⁰⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 227.

²⁴⁰⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 227.

²⁴⁰⁸ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 227.

²⁴⁰⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 227.

²⁴¹⁰ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 227.

Yâkub Kimi İstersin? Dedi ki: “Yûsuf’u”. (Allah) Dedi ki: “Hepiniz Benden İstiyorsunuz Beni İsteyen Nerede?”

Kâvukcî, İbn Akîl’den şu nakilde bulunmuştur:

“Bazı vaizler bunu zikretmeye başladılar. Sonra sinirlenip kürsülerini tepip şöyle dediler: “Ey Kâri! “Allahın vechini istiyorlar” ayetini oku dedi.” Bunun ardından mecliste gürültü oldu ve kavim çarpılmış gibi oldu. Kavmin elbiseleri yandı.”

Kâvukcî’nin ifadelerine göre bu mühmel bir kelam olup çokça yalan uyduran zındıklar tarafından uydurulmuştur. Kâvukcî bunların yalan söyleme konusunda cüretlerine şaşırarak onlara beddua etmiştir. Bunlar enbiyalar üzerine iftira atıp, onları sanki Allah’tan başka bir gayeleri varmış gibi anlatmaktadırlar.²⁴¹¹

Zemerlî, rivâyeti Suyûtî’nin “*Tahzîru’l-Havâs*” da naklettiğini bildirmiştir.²⁴¹² İlgili rivâyet zikredilen kaynaklarda yahut bunların dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

2.729. “Yâ Veyh- Ya Veyle Diye de Rivâyet Edilmiştir. Kim Yoksulluktan Sonra Servete Kavuşursa Vay Haline!”

Kâvukcî hadîs olmadığını belirtmiştir.²⁴¹³

Rivâyetin kaynakları Zemerlî tarafından *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasaru’l-Makâsıd, Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-hafâ, el-Esrârü’l-merfû’a, Tahzîru’l-müslimîn, en-Nuhbetu’l-Behce* olarak zikredilmiştir.²⁴¹⁴

Necm, Deynûrî’nin “Mecâlise ve’s-selef” eserinde, Süfyân-ı Sevrî’den rivâyet ettiğini bildirmiştir.²⁴¹⁵

2.730. “Kesmeye Güç Yetiremediğin Düşman Elini Öpeceksin.”

Kâvukcî bunun hadîs olmadığını ifade etmiştir.²⁴¹⁶

Rivâyetin kaynakları Zemerlî tarafından *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasaru’l-Makâsıd, Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-hafâ, el-Masnû, el-Esrârü’l-merfû’a, Esne’l-meâlib, Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikredilmiştir.²⁴¹⁷

Düşmanın sana elini uzatırsa gücün yetiyorsa onu kes, yoksa onu kabul et. Bu Mansûr’dan rivâyet edilmiştir.²⁴¹⁸

2.731. “Nimet Elinde Olana Göre Hareket Edilir.”

Zemerlî tarafından rivâyetin kaynakları *el-Makâşidü’l-Hasene, Muhtasaru’l-Makâsıd, Kitâbü’t-Temyîz, Keşfü’l-hafâ, el-Esrârü’l-merfû’a, el-Masnû, en-Nuhbetu’l-Behce, Esne’l-meâlib, Tahzîru’l-müslimîn* olarak zikredilmiştir.²⁴¹⁹

“Zamanında maymuna secde edilirdi.” hakkında Suyûtî’nin bu rivâyeti Ebû Naîm’in “*Hilye*”sinde Tâvus’dan naklettiği söylenmiştir. Ebû Naîm onu “*Hilye*” eserinde

²⁴¹¹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 228.

²⁴¹² Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 228.

²⁴¹³ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 228.

²⁴¹⁴ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 228.

²⁴¹⁵ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2000, 384.

²⁴¹⁶ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 228.

²⁴¹⁷ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 228.

²⁴¹⁸ Sehâvî, *el-Makâşidü’l-Hasene*, 1985, 739.

²⁴¹⁹ Kavukcî, *el-Lü’lü’ü’l-merşû’*, 1994, 228.

Tâvus'dan naklettikten sonra zamanında maymuna secde edildiği hakkında rivâyetin olduğunu söylemiştir. Bu konu hakkındaki en meşhur rivâyetin bizim ele almış olduğumuz rivâyet olduğu söylenmiştir.²⁴²⁰ Onun dillerde dolanan bir söz olduğu da söylenmektedir.²⁴²¹

2.732. “Yasin Okunduğu Şey İçindir.”

Kâvucî'nin ifadelerine göre Sehâvî bu lafızla bir dayanağının olmadığını, Yemen'de Şeyh İsmail el-Cabartî'nin grubu arasında zikredilen bir rivâyet olduğunu ve tecrübeyle sabit olduğunu söylemiştir.²⁴²²

Rivâyetin kaynakları eserde Zemerlî tarafından *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Masnû', el-Esrârü'l-merfû'a, el-Ğammêz, Esne'l-meâlib, Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikredilmiştir.²⁴²³

Sehâvî, rivâyetin herhangi sağlam bir kaynaktan yer almadığını zikretmiş ve bu rivâyetin Yemen'deki şeyh İsmâil b. İbrâhim el-Cebertî'nin (v.806/1403) cemaati arasında yaygın olduğunu söylemiştir.²⁴²⁴ Ve Al-Deylemi, İbn Hacer hadisinin transkripsiyonunda olduğu gibi, Yüce Allah ondan razı olsun, Ali İbn Ebî Talib'in yetkisine dayanarak bunu destekledi: “Yasin oku, çünkü on nimet içeriyor.”

Bu hadis makbul veya uydurma olarak zikredilmemiştir, hepsi bir veya birden fazla hadis değildir; Ancak Hâkim Zekeriyâ'ya ait dipnotunda diyor ki: “Uydurmuştur, "El-Cami'es-Sağır"de: Başlangıcı tek bir hadistir; Çünkü o, "Her şeyin bir kalbi vardır ve Kur'an'ın kalbi Yasin'dir" sözüyle nakletmiştir ve kim onu okursa, Allah ona Kur'an'ı on defa okuduğunu yazar. Sonra şöyle buyurdu: Ebu Bekir, Ebu Hureyre ve diğerleri sûrede yer almakta ve o da şöyle demektedir: “Yasin” faziletlerinin tamamı ile rivâyetler tekrarlanmaktadır.²⁴²⁵ “Yasin, Kuran'ın kalbidir” lafzı terğib kitaplarında nakledilmektedir.²⁴²⁶ Bu, aslı olmayan batıl bir hadistir. Bu ve benzeri rivâyetler Ebu Kulâbe'ye nispet edilir (dayandırılır) ki o, çok hata yapan, büyük günah işleyen zayıf bir ravidir.²⁴²⁷

2.733. “Fâtiha Okunduğu Şey İçindir.”

Kâvucî'nin ifadelerine göre Zerkeşî bu rivâyeti “*Şu 'abü'l-îmân*” da Beyhakî'ye atfetmiştir. Suyûtî de ona karşılık olarak *Şu 'abü'l-îmân*'da böyle bir rivâyetin bulunmadığını söylemiştir.²⁴²⁸

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Makâşidü'l-Hasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-Hafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû', ed-Dürerü'l-müntehire, et-Tezkire, en-Nuhbetu'l-Behce, Esne'l-meâlib* olarak zikretmiştir.²⁴²⁹

Abdurrahmân el-Hût rivâyetin bu lafızla nakledilmediğini ancak Beyhakî'den mürsel şu rivâyetin bulunduğunu bildirmiştir: “*Fâtiha her hastalığın devasıdır.*”. Bu

²⁴²⁰ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 124.

²⁴²¹ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 333.

²⁴²² Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 228.

²⁴²³ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 228.

²⁴²⁴ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-Hasene*, 1985, 741.

²⁴²⁵ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 480.

²⁴²⁶ el-Hût, *Esne'l-meâlib*, 1997, 333.

²⁴²⁷ Muhammed Amr b. Abdüllatif b. Muhammed b. Abdulkâdir b. Rıdvan b. Süleyman b. Miftâh b. Şâhin Şenkîti, *Ehadis ve merviyât fi'l-mîzân* (Mekke: Mülteka ehli'l-hadis, ts.), 99.

²⁴²⁸ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 229.

²⁴²⁹ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 229.

rivâyetin senedinde Muhammed b. Mende es-Safhânî yer alır ki Ebû Hâtim onun hakkında rivâyetinin araştırılarak dahi nakledilemeyeceğini söylemiştir.²⁴³⁰

2.734. “Fâtîha Her Hastalığa Şifadır.”

Kâvukcî'nin aktardığına göre Ebû'ş-Şeyh, Atâ'dan rivâyetle “*Mükâfât*” kitabına “*Bir ihtiyacın varsa Fâtîhâ'yı oku, sen onu okumayı bitirmeden Allah ihtiyacını giderecektir.*” rivâyetini dâhil etmiştir.²⁴³¹

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *ed-Dürerü'l-müntesire*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Esne'l-meṭâlib*, *en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikretmiştir.²⁴³²

Dârîmî, *es-Sünen*'inde rivâyetin senedinin sahîh kendisinin mürsel olduğuna hükmetmiştir.²⁴³³ Beyhakî *Şu'abü'l-îmân*'da rivâyetin senedinin munkatı' olduğunu ve şâhidinin de bulunduğunu söylemiştir.²⁴³⁴ Rivâyet Kutubu Tis'a'da da yer almaktadır.²⁴³⁵

2.735. “Ömrü Kısa Olan Herkes Mısır'da Yaşar.”

Kâvukcî'nin aktardığına göre İbnu'l-Cevzî “*Mevduât*” da bu hadîsi rivâyet etmiştir.²⁴³⁶

Zemerlî tarafından rivâyetin kaynakları eserde *Mevduât*, *el-Le'âli'l-maşnû'a*, *Tenzîhü'ş-şerî'a*, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*, *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Esne'l-meṭâlib*, *Tahzîru'l-müslimîn* olarak zikredilmiştir.²⁴³⁷

Ebû Nuaym bu hadîsi “*Tıbbu'n-Nebevî*” de Muhammed b. Müsennâ tarikiyle rivâyet etmiştir. Taberânî ise “*Kebîr*” de Saîd b. Muhammed b. Bevvâb el-Hadramî tarikiyle, İbn Şâhin “*Hisâbe*”de Abdurrahmân b. Mansûr el-Hârisî tarikiyle, Ebû Saîd b. Yûnus, Ebû Hemmâm Velîd b. Şucâ tarikiyle rivâyeti nakletmiştir.²⁴³⁸ İbnu'l-Cevzî “*Mevduât*” da rivâyeti nakletmiş, Buhârî de onun sahîh olmadığına hükmetmiştir.²⁴³⁹

2.736. “Soğuktan Koruyan Sıcaktan Korur.”

Manası doğru olup hadis olmadığı Kâvukcî tarafından ifade edilmiştir.²⁴⁴⁰

Rivâyet, Zemerlî'nin ifadelerine göre *el-Makâşidü'l-ḥasene*, *Muhtasaru'l-Makâsıd*, *Kitâbü't-Temyîz*'de nakledilmiştir. Manasının sahîh olmakla birlikte hadîs olmadığı ifade edilmiştir. *Keşfü'l-ḥafâ*, *el-Masnû'*, *el-Esrârü'l-merfû'a*, *Tahzîru'l-müslimîn*, *Esne'l-meṭâlib*, *en-Nuhbetü'l-Behce* de kaynakların arasında zikredilmiştir.²⁴⁴¹

²⁴³⁰ el-Hût, *Esne'l-meṭâlib*, 1997, 197.

²⁴³¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 229.

²⁴³² Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 229.

²⁴³³ Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahmân b. el-Fazl Dârîmî, *es-Sünen* (Suudi Arabistan: Dârü'l-Muğnî, ts.), 2122.

²⁴³⁴ Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân* (Riyad: Dârü's-Selefiyye, 2003), 43.

²⁴³⁵ Bkz. Sahihu'l Kutubi't Tis'a ve Zevêidihi; 48.

²⁴³⁶ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 229.

²⁴³⁷ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 229.

²⁴³⁸ Sehâvî, *el-Ecvibetü'l-merzîyye*, ts., 659.

²⁴³⁹ Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 740.

²⁴⁴⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 229.

²⁴⁴¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 229.

Sehâvî rivâyetin manasının sahîh olduğunu ve şu ayete işaret ettiğini söylemiştir: “...Size, sıcağa karşı kendinizi koruyacak elbiseler bahsetti...” (en-Nahl 16/81).²⁴⁴²

2.737. “Yakînî İman İmanın Tümüdür.”

Kâvukcî, Sağânî'nin ifadelerine göre uydurma olduğunu ifade etmiştir.²⁴⁴³

Zemerlî rivâyetin kaynaklarını eserde *Hilye, Târîhu Bağdâd, Keşfü'l-ḥafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, ed-Dureru'l-Multekata, “Zühd”* olarak nakletmiştir. Merfûluğunun sabit olmadığını, “*Fethu'l-Bârî*” eserinde de böyle ifade edildiğini söylemiştir. Zemerlî, İbn Mesûd'un mevkûf rivâyetine göre sahihtir diyerek kendi görüşünü ortaya koymuştur. Buhârî, “*Kitâbu'l-Îmân*” kısmında bunu rivâyet etmiştir.²⁴⁴⁴

Beyhakî bu rivâyeti “*Zühd*” eserine, Hatîb “*Tarih*”ine İbn Mesûd'dan hasen bir senedle almıştır.²⁴⁴⁵ Sağânî: “*Tıpkı Aliyyu'l-Kârî'nin naklettiği gibi uydurmadır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁴⁴⁶ Bu rivâyeti Buhârî “*Kitâbu'l-Îmân*” bölümün başına koymuştur.

İbn Heyseme de onu “*Tarih*”ine dâhil etmiştir. Taberânî “*Mu'cemü'l-kebir*” eserinde, Hâkim ve Hâfiz İbn Hacer de “*Ta'lîku't-Ta'lik*” da A'meş-Ebû Zabyên-Alkame-Abdullah b. Mesûd tarikiyle rivâyet etmiştir. Hâkim'in Ebû Zabyên'den rivâyeti şu şekildedir: “*Alkame'nin evinde Kur'anı inceliyorduk ve o şu ayeti okudu: “Yakın olanlardan olun.” (el-En'am 6/75) Bunun üzerine Alkame, Abdullah'ın şöyle söylediğini aktardı: “Yakîni iman şüphesizdir.”. Bunun ardından şu ayeti okudu: “Şüphesiz sabreden ve şükredenler için nice ibretler vardır.” (Lokman 31/31). Sonra Abdullah'dan şu rivâyeti aktardı: “Sabır, imanın yarısıdır.” Hâkim, rivâyetin senedinin sahîh olduğunu, Heysemî de *Mecma'u'z-zevâ'id*'de, Taberânî'nin onu “*Kebir*”de rivâyet ettiğini ve râvilerinin güvenilir olduğunu söylemiştir. İbn Hacer “*Ta'lîku't-Ta'lik*” ve “*Fethu'l-Bârî*”de rivâyetin sahîh olduğuna hükmetmiştir. Elbânî de “*Sahihu't-Terğîb ve Terhîb*”de ona sahîh hükmünü vermiştir. Rivâyet merfû' şekilde de nakledilmiş ancak bunun sahîh olmadığı söylenmiştir.²⁴⁴⁷*

2.738. “Kişi Hoşuna Gitmeyen Şeylerden Ecir Alır.”

Kâvukcî anlamının doğru olduğunu ancak bu sığayla ifade edilmediğini söylemiştir.

Rivâyetin kaynakları Zemerlî tarafından *el-Makâşidü'l-ḥasene, Muhtasaru'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, en-Nuhbetu'l-Behce* olarak zikredilmiştir.²⁴⁴⁸

“*Kitâbü't-Temyîz*”de tıpkı *el-Makâşidü'l-ḥasene*'deki gibi şu değerlendirme yapılmıştır: *Bu rivâyet Hz. Peygamber'in şu sözünün manasına gelir: “Zincire vurulmuş bir kavmin Cennete götürülmesine Yüce ve Celil olan Rabbimiz hayret etmektedir.” Bir benzer rivâyette şu şekildedir: “Cennet zorluklarla çevrilidir.”. Ben de haksız yere parasını almak gibi istemediği bir şey için bir kişinin ödüllendirilmesi gibi*

²⁴⁴² Sehâvî, *el-Makâşidü'l-ḥasene*, 1985, 743.

²⁴⁴³ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 230.

²⁴⁴⁴ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 230.

²⁴⁴⁵ Irâkî; *Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ Ulûmi'd-Dîn*;86.

²⁴⁴⁶ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2000, 396.

²⁴⁴⁷ Zehevî, Ebu Abdullah ed-Dânî b. Munîr; *Silsiletu'l-Êseri's-Sahîha evi's-Sahîhi'l-Müsned Min Akvâli's-Sahâbe ve't-Tâbiîn*; Dâru'l-Fârûk; birinci cild ilk baskı h.1424; ikinci cild ilk baskı h.1427;2/213.

²⁴⁴⁸ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 230.

görünen bir şeyi söylüyorum. Yine: “Zincirler tutsaklar içindir.” rivâyeti nakledilmiştir. Bunun manası da yoksulluk, hastalık ve diğer musibetlerdir. Rivâyet de halk arasında bu şekliyle meşhurdur.²⁴⁴⁹

2.739. “Yüzü En Güzel Olan Kişi Namazı Kıldırır.”

Kâvukcî, Ali el-Kârî'nin: “Her ne kadar mutlak olmasa da el-Le`âli`l-maşnû`a`daki gibi uydurmazdır.” görüşünü nakletmiştir.²⁴⁵⁰

Rivayetin kaynakları Zemerlî tarafından *El-Mevduât, el-Le`âli`l-maşnû`a, Tenzîhü`ş-şerî`a, el-Ğammêz, Keşfü`l-hafâ, Tahzîru`l-müslimîn, El-Mevduât, el-Mîzân, el-Muğnî, Risâletun-Latîfe, Tenzîhü`ş-şerî`a, Tahzîru`l-müslimîn* olarak zikredilmiştir. Bu zikredilen kaynakların hepsindeki rivâyet lafzı şu şekildedir: “اليومكم أحسنكم وجها” “Yüzü en güzel olanınız imamınız olsun.”²⁴⁵¹

Aclûnî de rivâyet hakkındaki değerlendirmesi Aliyyu`l-Kârî'ninki gibidir.²⁴⁵² Cûzekânî de bu rivâyeti Âişe`den merfû` olarak nakletmiştir ki o uydurmazdır. Rivâyetin senedinde Hadramî bulunur ki o meçhûl bir râvidir. Muhammed b. Mervân es-Suddî ise çok yalan söyleyen bir kimsedir denmiştir.²⁴⁵³

2.740. “Çarşamba Uğursuzluk Günüdür.”

Kâvukcî, Taberânî'nin bu rivâyeti “*el-Evsat*” eserinde Câbir`den tahrîc ettiğini ifade etmiştir. Sehâvi`nin bu konuyla alakalı görüşüne yer vermiştir. Sehâvi çarşamba gününün övülmesi veya yerilmesi alakalı rivâyetlerin zayıflık barındırdığını söylemiştir.²⁴⁵⁴

Zemerlî, rivâyetin kaynaklarını eserde *el-Mevduât, el-Le`âli`l-maşnû`a, Tenzîhü`ş-şerî`a, el-Esrârü`l-merfû`a, ed-Dureru`l-Multekata, Keşfü`l-hafâ, el-Ğammêz, el-Kâmil* olarak zikretmiştir.²⁴⁵⁵

Suyûtî “*el-Câmi`u`l-kebîr*”de Vekî`nin “Ğurer”deki rivâyetini nakletmiştir. İbn Merdeveyh tefsirinde İbn Abbâs`dan rivâyet etmiştir ki bu rivâyetin senedinde Mesleme b. Salt bulunur. Mesleme ise rivâyeti terk edilen bir kimsedir. İbnu`l-Cevzî bu rivâyeti “*Mevduât*” da delil olarak göstermiş, Tuyûrî de onu İbn Abbâs`dan mevkûf bir başka vecihle rivâyet etmiştir. İbnu`r-Receb o rivâyetin uydurma olduğunu belirtmiştir. Taberânî de zayıf olduğunu söylediği bir senedle rivâyet etmiştir.²⁴⁵⁶ Sağânî, İbnu`l-Cevzî`nin de söylediği gibi, rivâyetin uydurma olduğuna hükmetmiştir. Hatîb, bu rivâyeti senedinde çok yalan söylemesiyle tanınan bir kimseden nakletmiştir. İbn Merdeveyh de senedinde rivâyeti terk edilmiş bir râvi bulunduğu halde onu nakletmiştir.²⁴⁵⁷

²⁴⁴⁹ Aclûnî, *Keşfü`l-Hafâ*, 2000, 394.

²⁴⁵⁰ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`i*, 1994, 230.

²⁴⁵¹ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`i*, 1994, 230.

²⁴⁵² Aclûnî, *Keşfü`l-Hafâ*, ts., 386.

²⁴⁵³ Şevkânî, *el-Fevâ`idü`l-mecmû`a*, ts., 31.

²⁴⁵⁴ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`i*, 1994, 230.

²⁴⁵⁵ Kavukcî, *el-Lü`lü`ü`l-merşû`i*, 1994, 230.

²⁴⁵⁶ Aclûnî, *Keşfü`l-Hafâ*, ts., 12.

²⁴⁵⁷ Şevkânî, *el-Fevâ`idü`l-mecmû`a*, ts., 438.

Tirmizî, Buhârî'nin rivâyet hakkındaki değerlendirmesini şu şekilde aktarmaktadır: “*Râvilerden İbrâhîm b. Ebî Hayye zayıf bir râvidir ve onun rivâyeti hiçbir şekilde kabul edilemez.*”²⁴⁵⁸

2.741. “Cumartesi Hile Günüdür. Pazar Ekim ve Binâ Günüdür. Pazartesi Seyahat Etme ve Rızık Kazanma Günüdür. Salı zor ve şiddetli bir gündür. Çarşamba Ne Alma Ne Satma Günüdür. Perşembe İhtiyaç Günüdür. Cuma ise Nikâh Günüdür.”

Kâvukcî, Ebû Ya'lâ'nın bu rivâyeti İbn Abbâs'tan tahrîc ettiğini söylemiştir. Aynı şekilde onun da zayıf olduğunu belirtmiştir. Rivâyet için eserde herhangi bir kaynak işaret edilmediği gibi araştırma sonucunda da herhangi bir eserde yer aldığı tespit edilememiştir.²⁴⁵⁹

2.742. “Oruçlu Olduğunuz Gün Kurban Kestiğiniz Gündür.”

Kâvukcî'nin aktarımına göre “*Kurbanınız oruçlu olduğunuz gündür.*” şeklinde de rivayet edilmiştir. Yine Kâvukcî cümlenin manası doğru olsa da herhangi bir aslının olmadığını söylemiştir.²⁴⁶⁰

Zemerlî tarafından rivâyetin kaynakları eserde *el-Makâşidü'l-ḥasene, Muhtasarü'l-Makâsıd, Kitâbü't-Temyîz, Keşfü'l-ḥafâ, el-Esrârü'l-merfû'a, el-Masnû', ed-Dürerü'l-müntezire, Tedrîbu'r-Râvî, Esne'l-meṭâlib, Tahzîru'l-müslimîn, el-Ğammêz, en-Nuhbetü'l-Behce* olarak zikredilmiştir.²⁴⁶¹

Rivâyetin, hadîs uydurmacıların hadîsi olduğu söylenmiş ve bu konuyla ilgili hiçbir sahîh hadîsin bulunmadığı bildirilmiştir. Meymûnî bu rivâyetlerin Meğâzî, Melâhim ve Tefsîr türü eserlerde bulunduğunu söylemiştir. Bu kitaplarda birkaç hadîs dışında sahîh bir rivâyet bulunmamaktadır.²⁴⁶² İmam Ahmed ve Zerkeşî ve Suyûtî gibi âlimlerin dediği gibi aslı yoktur ancak Sehâvi bunu ihmal edip rivâyeti nakletmiştir.²⁴⁶³

Rivâyet zikredilen kaynaklarda ve bunun dışında başka bir eserde tespit edilememiştir.

²⁴⁵⁸ Ebû Huzeyfe Nebîl b. Mansûr b. Ya'kub b. Sultân el-Bassâra, *Üneysü's-Sârî* (Lübnan: Müessesetü's-Semâha, 2005), 1226.

²⁴⁵⁹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 230.

²⁴⁶⁰ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 231.

²⁴⁶¹ Kavukcî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 231.

²⁴⁶² Zerkeşî, *et-Tezkire fi'l-eḥâdîsi'l-müştehire*, 1986, 33.

²⁴⁶³ Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, ts., 398.

SONUÇ

Bu çalışmada, Osmanlı âlimlerinden XIX. Yüzyılda yaşayan Kâvukcî'nin matbu eseri *el-Lü'lüül Marsû' fime Lê Asle Lehu Ev Biaslihi Mevdû'* isimli, uydurma rivayetleri bir araya getirmeyi amaçlayan eserinin tercümesi, hadislerinin tahrîci ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Kâvukcî, eserinde yer verdiği rivâyet metinlerini senedsiz olarak alfabetik sırayla zikretmiş varsa rivâyet hakkında âlimlerin hüküm ve görüşlerine yer vermiştir. Eseri kaleme almaktaki amacını, hadis olarak şöhret kazanıp yayıldığı halde senedi bulunmayan veya uydurma olan rivayetleri bir araya getirmek şeklinde açıklamıştır. Mevzuât eserleri incelendiğinde; bu eserlerin çoğunun ya mukaddimelerinde ya da hâtimelerinde mevzû' hadisin tarifi ve mevzu' hadisin özelliklerine vurgu yapıldığı müşâhede edilmektedir. Müellifimiz Ebû'l Mehâsin el-Kâvukcî de kendinden önceki müelliflerle aynı metodu izlemiş; yeni bir metodoloji sunmamıştır. Uydurma rivayetleri tespit etmede yararlandığı kaynakları da mevzû' hadisler üzerine yapılan ilk çalışmalar olarak bilinen Ebû Saîd Muhammed b. Ali el-İsbahânî el-Hanbelî'nin (414/1023) *Mevduât'*¹, Ebû'l Fadl Muhammed b. Tâhir el-Makdisî'nin Kitâbu *Ma'rifeti't Tezkira fi'l Ehâdîsi'l Mevzûa'sı* ile Ebû Abdillah Hüseyin İbrahim el-Cevrekânî'nin (543/1148) *el-Ebâtil ve'l Menâkir ve's Sihah ve'l Meşâhîr*'i ve Ebu'l Ferec Abdurrahman el-Cevzî'nin (597/1201) Kitâbu'l Mevduât Mine'l Ehâdîsi'l Merfuât'ı şeklinde zikretmemiz mümkündür.²⁴⁶⁴

Müellif eserinin sonuç bölümünde, rivâyetleri değerlendirirken dikkat ettiği kaideleri şu şekilde sıralamıştır:

1) Rivâyet lafızlarındaki düşüklük: “*Türk'ün zulmü, Arap'ın adâleti değil.*” Rivâyetine bakıldığı zaman, lafzî bir düşüklük göze çarpmaktadır.

2) Sarîh sünnete aykırılık: “*Veled-i zina cennete giremez.*” Hadisi sarih sünnete aykırıdır. Her çocuğun fitrat üzere doğacağı sonradan anne ve babasının onu Yahudi, Hıristiyan ya da Mecûsi yapacağı Hz. Peygamber tarafından bildirilmiştir. Bu sebepten zina çocuğunun, anne babasının günahı sebebiyle cennete girememesi, konuyla ilgili sahih rivâyetlere aykırıdır.

3) Belli bir zaman diliminde meydana gelecek bazı olayları haber veren rivâyetler: “*Âhir zamanda Rum diyarının soğuğu Şam'a, Şam diyarının soğuğu ise Rum diyarına intikâl eder.*” rivâyetinin, Kâvukcî tarafından bu bağlamda zikredilmiş olması muhtemeldir.

4) Tıpla alakalı abartılı ifadeler, bazı yiyecek ve içeceklere yüklenen abartılı vasıflar. Kâvukcî, karpuz ve faydaları ile alakalı rivâyetleri bu bağlamda ele almıştır. “*Hz. Peygamber çocuğunun az olmasından dolayı şikâyet eden bir kişiye yumurta ve soğan yemesini emretti.*” rivâyeti de örnek olarak zikredilebilir.

²⁴⁶⁴ Necat Kızıllarslan, *Ebû'l Mehâsin Şemseddin el-Kavukcî ve El-Lü'lü'ül-Marsû' Adlı Eseri* (Bingöl: Bingöl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 38.

5) Rivâyetin açıktan Kur'an'a muhalefet etmesi: “Zina çocuğu cennete giremez.” rivâyeti, “Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez.” (el-En'âm 6/164) ayeti ile çelişki halindedir. Bu gibi rivâyetlerin reddedildiğine dair örneklerin oldukça fazla olduğu bilinmektedir.

6) Rivâyetin bazı karinelerle bâtil olduğunun tespit edilmesi: “Soğuktan sakının çünkü o, kardeşiniz Ebu'd Derdâ'yı öldürmüştür.” Şeklindeki rivâyet tarihi gerçekliğe aykırıdır. Ebu'd Derdâ, Hz. Peygamber'den sonra vefât etmiştir.²⁴⁶⁵

İncelemesini yaptığımız hadisler özelinde, hadis uydurma sebepleri olarak şu maddeler ön plana çıkmaktadır:

- 1) Mürtedlerin İslam dinini ifsâd etmek için uydurma faaliyetlerine girişmesi: “Pırasanın diğer sebzelere üstünlüğü, ekmeğin diğer hububâta üstünlüğü gibidir.” rivâyetini Kâvucî, mürtedlerin uydurduğu sözlere benzetmiştir.
- 2) Bir mezhebin diğer mezheplere üstün gösterilmeye çalışılması: “Ebû Hanîfe ümmetimin kandilidir.” rivâyeti Hanefî mezhebini üstün gösterme amacıyla söylenmiştir.
- 3) Terğîb ve terhîb amaçlı rivâyette bulunulması: “Sarıkla namaz kılan on bin sevap verilir.” rivâyetiyle, insanların sarığa teşvik edilmesi amaçlanmıştır.
- 4) Güzel bir sözün sened uydurarak Hz. Peygamber'e isnâd edilmesi: “Dosta ulaştıran yollar ne uzaktır.”rivâyeti Hz. Peygamber'e isnâd edilmekle birlikte Zinnûn-i Mısırî'nin sözlerinden olduğu belirtilmiştir.
- 5) Yöneticilere yaranma çabası: Abbasoğullarına cehennem haram kılınması ile ilgili tüm hadisler ve benzeri rivâyetler bu bağlamda değerlendirilmiştir.²⁴⁶⁶

Eserde rivâyet edilen hadislerin 14'ü Sahîhayn'da,⁵⁹u Kütüb-i Sitte'de yer almaktadır. Kavucî, tespitlerimize göre bu eserde zikredilen hadislerin 111'ine uydurma, 41'ine zayıf, 10'una sahih hükmünü vermiştir. Geri kalan rivâyetler hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bu çalışmamızla eserde yer alan rivâyetlerin Kâvucî ve Zemerlî tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koyduk. Rivâyetlerin değerlendirmelerinin yetersiz olduğu yerlerde başta tahrîc ve etrâf kitapları olmak üzere pek çok eseri tarayıp rivâyetler hakkında veri tespit ettik. Âlimlerin ulaştığımız değerlendirmeleri ışığında rivâyetin sıhhat durumunu değerlendirdik. İncelediğimiz bu eserde dikkatimizi çeken şeylerden biri bazı rivâyetler hakkında Kâvucî'nin naklettiği değerlendirmeleri Zemerlî kabul etmemiş ve hatta onu bu sebepten dolayı ciddi şekilde eleştirmiştir. Bunun bir örneğini eserde yer alan 367 numaralı rivâyette tespit ettik. Burada Zemerlî, Kâvucî'yi rivâyeti Zinnûn-i Mısırî'nin görüşlerine göre değerlendirmesini keşf ehlinin görüşlerinin ne zamandan beri hadis âlimlerinin değerlendirmesinin önüne geçirildiğini sorarak ağır bir şekilde tenkit etmiştir. Zemerlî tahrîcini yaptığı hadislerin çoğu zaman yalnızca kaynaklarının bildirmekle yetinmiş bazen de rivâyetin ayrıntılı bir tahlilini yapmıştır. Ancak Kâvucî'nin de rivâyetlere hüküm bildirirken çok da ılımlı davranmadığını eserin 124. Hadis bölümünde yer alan “İman artmaz ve

²⁴⁶⁵ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 233-238.

²⁴⁶⁶ Kavucî, *el-Lü'lü'ü'l-merşû'*, 1994, 239-240.

eksilmez” rivâyetine yaptığı şu değerlendirmeden anlıyoruz: “*Onu nakledene şiddetli bir ceza ve hapis gerekir.*” Kâvukcî kitabın başında uydurma rivâyetin alametlerini zikrederken sarîh ve mütevâtir sünnete muhâlefet etmesi başlığında "من كذب علي متعمدا فاليتبوأ مقعده من النار" hadisini zikretmiştir.

İbn Salah Ebû Amr Osman Abdurrahman eş-Şehrezûrî (643/1245) “Kim kasten bana yalan ispat ederse, cehennemdeki yerine hazırlansın.” Hadisini mütevâtir hadise misal olarak zikretmiş ve şöyle değerlendirme yapmıştır: “Çok sayıda sahabî tarafından nakledilmiş, Sahîhayn’da onlardan bir cemaat tarafından rivâyet edilmiştir.²⁴⁶⁷

Çalışmamız sayesinde; halk arasında yaygın olan uydurma rivâyetler tercüme edilmiş; zikredilen bu rivâyetlerin hangi kaynaklarda yer aldığı bilgisine ulaşılmış, Zemerlî ve Kâvukcî’nin rivâyetler hakkındaki değerlendirmeleri tespit edilmiş, Zemerlî’nin hadislerin yer aldığı kaynaklara ulaşması hususunda bazı eserleri gözünden kaçırdığını da söylememiz mümkün gözükmektedir. Nitekim Zemerlî bildirmese de pek çok eserde pek çok eserde tespit ettiğimiz rivâyetler de karşımıza çıkmış ve bu çalışmamızda zikredilmiştir. Çalışmanın bu değerli eserin yakından tanınmasına katkı sağlanması beklenmektedir.

Bu esere hizmet etme imkânı bahşeden Rabbime hamdeder, çalışmanın hayırlı ve istifadeli olmasını niyaz ederim.

²⁴⁶⁷ Erdoğan Köycü, “*Men Kezebe...*” *Hadîsi Üzerine Bir Araştırma* (Ankara: Araştırma, 2013), 52.

KAYNAKÇA

- Abdullatîf, Muhammed Amr. *Tebyüzü's-Sahîfe*. Kahire: Mektebü'l-İslâmîyye li ihyâi turâsi'l-İslâmî, 1. Basım, ts.
- Abdürrezzâk, Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi' es-San'ânî. *el-Muşannef*. Merkezü'l-buhûs ve tahiyyetü'l-m'alûmat dârü'l-te'sîl, 2. Basım, 2013.
- Aclûnî, Ebü'l-Fidâ İsmâîl b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî. *Keşfü'l-Hafâ*. Kahire: Mektebetü'l-Asriyye, 1. Basım, 2000.
- Aclûnî, Ebü'l-Fidâ İsmâîl b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî. *Keşfü'l-Hafâ*. Kahire: Mektebetü'l-Kudsî, ts.
- Âli Bâz, Abdülazîz b. Abdillâh b. Abdirrahmân. *Mecmû' u fetâvâ ve maķâlâtin mütenevvi'a*. Suudi Arabistan: Riâşeti İdâreti'l Buhûs ve'İiftê, ts.
- Askalânî, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed. *ed-Dirâye*. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, ts.
- Askalânî, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed. *Telhîşü'l-ħabîr*. Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Basım, ts.
- Askalânî, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed. *Zehrü'l-Firdevs*. BAE: Cem'iyetü Dâri'l-Birr, 1. Basım, 2018.
- Aydınlı, Abdullah. *Hadis Istılahları Sözlüğü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yayınları, 10. Basım, 2019.
- Bassâra, Ebû Huzeyfe Nebîl b. Mansûr b. Ya' kub b. Sultân el-. *Üneysü's-Sârî*. Lübnan: Müessesetü's-Semâha, 1. Basım, 2005.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî. *Şu'abü'l-îmân*. Riyad: Dârü's-Selefiyye, 1. Basım, 2003.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fi el-. *el-Câmi'u's-şahîh*, ts.
- Dânî, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Tâhir. *Kitâbü'l-İmâi fî Etrâfi Ehâdis'il-Muvatta*. Riyad: Mektebetü'l-Me'ârif, 1. Basım, 2003.
- Dârekutnî, Ebü'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed. *es-Sünen*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1. Basım, 2004.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fazl. *es-Sünen*. Suudi Arabistan: Dârü'l-Muğnî, 1. Basım, ts.
- Dımaşkî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-. *Mizânü'l-i'tidâl fî naķdi'r-ricâl*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1. Basım, 1963.
- Düserî, Câsim el-Fuheyd. *Ravdü'l-Bisâm*. Lübnan: Dârü'l-Beşâiri'l-İslâmîyye, 1. Basım, 1987.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî. *es-Sünen*. Dârü'r-risâleti'l-âlemiyye, 1. Basım, 2009.
- Ebü'l-Ferec, Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî. *el-Mevzû'ât*. Medine: Muhammed Abdulmuhsin, 1. Basım, 1431.
- Efendioğlu, Mehmet. "Mu'dal". *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*. C. 30. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ts. Erişim 21 Kasım 2023
- Elbânî, Nâsirüddîn. *Gâyetü'l-merâm*. Beyrut: Mektebü'l-İslâmî, 3. Basım, ts.
- Elbânî, Nâsirüddîn. *İrvâ'u'l-ğalîl*. Mektebü'l-İslâmî, ts.
- Elbânî, Nâsirüddîn. *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a ve eşeruhe's-seyyi'ü fi'l-ümme*. Riyad: Dâru'l-Me'ârif, 1. Basım, 1992.
- Ensârî, Ebû Hafs Sirâcüddîn Ömer b. Alî b. Ahmed el-. *el-Bedrü'l-münîr*. Riyad: Dârü'l-

- Hicreti li'n-Neşri ve't-Tevzî', 1. Basım, 2004.
- er-Rûyânî. *Bahrü'l Mezheb*. 14 Cilt. Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Basım, 2009.
- Fethî Âli İ'd, Ebû Amr Yâsir b. Muhammed. *Fadlû'r-Rahîmil'-Vedûd*. Suudi Arabistan: Dâru İbni'l-Cevzî, ts.
- Fettenî, Cemâlüddîn Muhammed Tâhir b. Alî. *Tezkiretü'l-mevzû'ât*. İdâretü't-tibâ'ati'l-müniriyye, 1. Basım, ts.
- Hanbelî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb ez-Züraî ed-Dımaşkî el-. *el-Menârü'l-münîf fi's-şahîh ve'z-za'if*. 1 Cilt. Beyrut: Dâru'l-İbnu'l Hazm, 4. Basım, 2019.
- Heysemî, Ebü'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Süleymân. *Mecma'u'z-zevâ'id*. Kahire: Mektebetü'l-Kudsî, 1994.
- Hût, Ebû Abdillâh (Ebû Abdirrahmân) Muhammed b. Dervîş b. Muhammed el-. *Esne'l-meâtîlib*. Beyrut: Dâru'l-kutubi'l-ilmiiyye, 1. Basım, 1997.
- Hüseynî, Ahmed b. Muhammed. *el-Müdâvî li İleli'l-Câmi's-Sağîr ve Şerheyi'l-Münâvî*. Kahire: Dâru'l-Kutubî, 1. Basım, 1996.
- Irâkî, Ebü'l-Fazl Zeynüddîn Abdürrahîm b. el-Hüseyn b. Abdirrahmân. *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi't-tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-aḥbâr*. Lübnan: Dâru İbn Hazm, 1. Basım, 2005.
- İbn Arrâk, Ebû Alî Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Abdirrahmân b. Arrâk. *Tenzîhü's-şerî'a*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî. *Tuhfetü't-tâlib*. Dâru İbn Hazm, 1996.
- İbn Teymiyye, Ebü'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecdiddîn Abdisselâm. *Eḥâdîsü'l-kuşşâs*. Beyrut: Mektebü'l-İslâmî, 3. Basım, 1988.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed. *Câmi'u'l-mesânîd*. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1. Basım, 2005.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed. *el-İlelü'l-mütenâhiye*. Pakistan: İdâretü'l-'ulûmi'l-eseriyye, 2. Basım, 1981.
- İbnü'l-Kayserânî, Muhammed b. Tâhir b. Alî el-Makdisî. *Etrâfü'l-ğarâ'ib ve'l-efrâd*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Basım, 1998.
- İbnü'l-Kayserânî, Muhammed b. Tâhir b. Alî el-Makdisî. *Tezkiretü'l-mevzû'ât*. Suriye: Dâru'n-Nevâdir, 1. Basım, 2011.
- İbnü'l-Mulakkîn, Ebû Hafz Sirâcüddîn Ömer b. Alî b. Ahmed. *el-Bedrü'l-münîr*. Dâru'l-Hicreti li'n-Neşri ve't-Tevzî', ts.
- Kalyûbî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ahmed b. Selâme el-. *Hâşiyetü'l-Kalyûbî 'alâ Şerhi'l-Maḥallî 'ale'l-Minhâc*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fiker, ts.
- Kârî, Ebü'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Sultân Muhammed el-. *el-Esrârü'l-merfû'a*. Beyrut: Dâru'l-Emâne Müessesetü'r-Risâle, ts.
- Kârî, Ebü'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Sultân Muhammed el-. *el-Maşnû' fi ma'rifeti'l-hadîsi'l-mevzû'*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2. Basım, ts.
- Kârî, Ebü'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Sultân Muhammed el-. *Mirkâtü'l-mefâtîh*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fiker, 1. Basım, 2002.
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/mesabihus-sunne>
- Kavukcî, Ebü'l-Mehâsin Şemsüddîn Muhammed b. Halîl b. İbrâhîm. *el-Lü'lü'ül-merşû'*. Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1. Basım, 1994.
- Kızıllarslan, Necat. *Ebü'l Mehâsin Şemseddin el-Kavukçî ve El-Lü'lü'ül-Marsû' Adlı Eseri*. Bingöl: Bingöl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Köycü, Erdoğan. "Men Kezebe..." *Hadîsi Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Araştırma,

2013.

- Köycü, Erdoğan. “Şu’be b. Haccâc’ın Hayatı ve Hadis İlmindeki Yeri”. *İslam ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi* 5/8 (2016), 3101.
- Köycü, Erdoğan. “TARİHTEN GÜNÜMÜZE İNSAN SAĞLIĞININ KORUNMASI VE TIBB-I NEBEVÎ’DE KARANTİNA UYGULAMALARI”. Erişim 20 Kasım 2023. <http://ktp.isam.org.tr/makaleilh/recordlist.php?Dergivalkod=0855>
- Mellâh, Ebû Abdurrahmân Mahmûd Muhammed. *El-ehâdisü’l-z’âife ve’l-mevzû’a’l-letî hakeme’aleyhâ el-hâfız ibn kesîr*. Medine: Mektebü’l-’ulûm ve’l-hukûm, 1. Basım, ts.
- Mervezî, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-. *el-Müsned*. Müessesetü’r-Risâle, 1. Basım, 2001.
- Mezîd, Ali Abdalbâsît. *Minhâcü’l-Muhaddisîn fi’l Karni’l Evvel el-Hicrî veHattâ Asrune’l Hâzır*. Hey’etu’l Mısıriyyeti’l Âmmeti li’l Küttâb, 1431.
- Mizzî, Ebü’l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdirrahmân b. Yûsuf. *Tuhfetü’l-eşrâf*. Mektebü’l-İslâmî, 2. Basım, 1983.
- Muhammed, Aydemir El-Müsta’samî. *Ed-Dürrü’l-Ferid ve Beytü’l-Kasid*. 13 Cilt. Beyrut, 1. Basım, 2015.
- Muhammed el-Emîr el-Kebîr el-Mâlikî. *en-Nuhbetü’l-Behce*. Beyrut: Mektebü’l-İslâmî, 1988.
- Muhammed Şerif, Ebû İshâk el-Hümeynî el-Esrî. *Bezlü’l-İhsân bi takrîbi süneni Nesâî*. Mektebetü’t-Terbiyyeti’l-İslâmiyye li ihyâi’t-turâsi’l-İslâmî, 1. Basım, ts.
- Muhammed Şerif, Ebû İshâk el-Hümeynî el-Esrî. *Tenbîhü’l-Hâcid*. Mahce, ts.
- Münâvî, Zeynüddîn Muhammed Abdürraûf b. Tâcil’ârifin b. Nûriddîn Alî. *el-Fethu’s-semâvî*. Riyad: Dâru’l-’âsime, ts.
- Münâvî, Zeynüddîn Muhammed Abdürraûf b. Tâcil’ârifin b. Nûriddîn Alî el-. *et-Teystîr bi-şerhi’l-Câmi’i’ş-şagîr*. Riyad: Mektebetü’l İmam Şâfi, 3. Basım, 1988.
- Nâcî, Ebû İshak İbrâhim b. Muhammed. *Ucâletü’l-implâ’i’l-müteyessira*. Riyad: Mektebetü’l-Me’ârif, 1. Basım, 1999.
- Nehhas, İbrahim. *el-Câmi’ li’ulûmi İmâm Ahmed*. Mısır: Dâru’l-Fellâh, 1. Basım, 2009.
- Nîsâbü’rî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim. *el-Müstedrek ‘ale’s-Şahîhayn*. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1. Basım, 1990.
- Sehâvî, Ebü’l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed. *el-Ecvibetü’l-merzıyye*, ts.
- Sehâvî, Ebü’l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed. *el-Makâşidü’l-Hasene*. Beyrut: Dâru’l-Küttâbi’l-Arabî, 1. Basım, 1985.
- Sehâvî, Ebü’l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed es-. *el-Cevâhir ve’d-dürer fi tercemeti Şeyhi’l-İslâm İbn Hacer*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru’l-İbnu’l Hazm, 1. Basım, 1999.
- Sirâciddîn el-Hüseynî el-Halebî, Ebü’n-Necîb Abdullâh Sirâcuddîn b. Muhammed Necîb. *eş-Şalâtü ‘ale’n-nebiy (s.a.s.): Ahkâmühâ, fezâ’ilühâ, fevâ’idühâ*. Medine: Câmiatu’l İslâmiyye bi’l Medine-i Münevvere, 1974.
- Sülemî, Ebû Amr Abdullah b. Muhammed b. Ahmed b. Abdülvehhâb. *el-Cüz’ü min ehâdisi ebî amr es-Sülemî an şuyuhihî*. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, ts.
- Süyûtî, Celâleddîn. *el-Câmi’u’l-kebîr*. 25 Cilt. Kahire: Ezherü’s Şerîf, 2. Basım, 2005.
- Süyûtî, Celâleddîn. *el-Leâli’l-Masnûa fi’l ehâdisi’l Mevzûa*. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1. Basım, ts.
- Süyûtî, Ebü’l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî. *ed-Dürerü’l-müntesire*. İmâdetü Şuûni’l-Mektebât, ts.

- Şâfî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-. *Zeylü'l-Le'âli'l-maşnû'a ve et-Ta'aqqubât 'ale'l-mevzû'ât*. 2 Cilt. Riyad: Mektebetü'l-Me'ârif, 1. Basım, 2010.
- Şenkâtî, Muhammed Amr b. Abdüllatîf b. Muhammed b. Abdulkâdir b. Rıdvan b. Süleyman b. Miftâh b. Şâhin. *Ehadîs ve merviyât fi'l-mîzân*. Mekke: Mülteka ehli'l-hadîs, ts.
- Şevkânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed. *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*. Lübnan: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb. *el-Mu'cemü'l-evsaf*. Kahire: Dâru'l-Harameyn, ts.
- Vâilî, Ebül-Fadl Hasan Muhammed b. Haydar. *Nüzhëtül-Elbâb*. Suudi Arabistan: Dâru İbni'l-Cevzî, 1. Basım, ts.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân. *Tenkîhu't-Tahkîk*. Riyad: Dâru'l-Vatan, 1. Basım, 2000.
- Zerkeşî, Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdır b. Abdillâh et-Türkî el-Mısrî el-Minhâcî. *et-Tezkire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Basım, 1986.
- Zeylaî, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Muhammed. *el-İs'âf bi-ehâdîsi'l-Keşşâf*. Riyad: Dâru İbn Hüzeyme, 1. Basım, ts.
- Zeylaî, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Muhammed. *Naşbü'r-râye*. Lübnan: Müessesetü'r-Rayyân, 1. Basım, 1997.
- Züheyri, Âli Mendûh el-Mansûrî el-Mısrî ez-. *Şerh-u Sahîh-i Müslim*, ts.
- Âmirî, Ahmed b. Abdülkerîm. *el-Ceddü'l-Hasîs*. Riyad: Dâru'r-Râye, 1. Basım, ts.